

0

PRESENTACIÓ

0.1 MOTIVACIÓ

Han estat diversos els motius que m'han portat a desenvolupar la tesi *La Dimensió Europea de l'Educació als Centres d'Educació Secundària Obligatoria al Tarragonès*. La motivació rebuda pels professors/es de l'escola, de l'institut, de la universitat i la relació que en els diversos àmbits professionals he mantingut amb els temes relacionats amb Europa m'han fet conèixer el procés històric i polític de la construcció de la Unió Europea i quina és la realitat als centres d'educació secundària a la comarca del Tarragonès.

Ja a les classes de geografia i història des d'un poble del Baix Camp, en sentir la paraula "Europa", pensava en poder-hi viatjar, conèixer els diversos països, maneres de viure i també que seria interessant poder-hi treballar, tot com a quelcom molt llunyà ja que considerava a tots aquests països molt més avançats que el nostre. Em va motivar molt l'intercanvi de deu dies amb una escola d'Ingré, St. Jean de la Ruelle, Orleans a França, quan cursava 8è d'EGB, ja que em va permetre conèixer una altra tipus d'escola, maneres de pensar, etc. i establir un vincle d'amistat que encara avui es manté. Més tard a les classes de grec de l'institut vaig estudiar la mitologia i en va captivar el mite d'Europa, del qual se n'han fet diverses interpretacions i des d'on ja es perfilen les diferències entre Àsia i Europa com a dos grans continents.

Als anys 90, vaig poder visitar en dues ocasions el Parlament Europeu a Estrasburg, en la primera ocasió, el 1996, tot el grup vàrem poder participar d'un debat amb l'eurodiputat Sr. Vallvé, acte que va suposar el conèixer una mica més el funcionament de l'engranatge europeu, així com també d'una sessió del Parlament. Va ser a través del Sr. Vallvé que vaig poder obtenir diversos documents que ja anaven perfilant alguns temes sobre educació.

En la segona visita, l'any 1997, en la qual també vàrem assistir a una sessió al Parlament va ser molt interessant veure el debat entre els eurodiputats i com en les seves intervencions si anava reflectint la postura del país a qui representaven.

Durant l'estada de treball al Departament de Joventut de la Generalitat de Catalunya vaig conèixer tots els programes d'intercanvi per a joves, els carnets internacionals i també vaig assistir a diversos cursos com: *Curs de Formació Bàsica per a Informadors Juvenils*, *Curs sobre intercanvis de Joves "La Joventut amb Europa. Acció A1"*, cosa que em va permetre

recollir material i realitzar algunes pràctiques d'elaboració de projectes de participació en programes europeus.

El curs 1996-1997 al Departament de Pedagogia de la Facultat de Ciències de l'Educació i Psicologia de la Universitat Rovira i Virgili vaig impartir l'assignatura de lliure elecció *Institucions Educatives Europees*, dins de la mateixa classe es va crear un clima de diversitat, ja que els alumnes provenien de diversos estudis (economia, dret, filologia, educació, història, psicologia, etc.) per tant cada concepte del temari s'analitzava des de molts punts de vista, la classe va ser una petita Europa, on el debat i la reflexió van garantir l'èxit de l'assignatura.

En el mateix curs i en l'assignatura de *Política i Administració Escolar*, també vàrem treballar diversos documents europeus sobre educació com: *Llibre Verd sobre la Dimensió Europea de l'Educació —1993—*, *Llibre Blanc sobre l'Educació i la Formació. Ensenyar i Aprendre. Vers la societat cognitiva —1995—*, i els diversos programes europeus que en aquell moment estaven desenvolupant-se.

Cal esmentar que a Tarragona, l'any 1998 es varen realitzar les *Primeres Jornades de Projectes Educatius Europeus del Programa Sócrates / Comenius Acció 1*, on es van presentar tot un seguit de treballs d'algunes escoles de l'Estat Espanyol, organitzat per la Direcció General de Promoció Educativa del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya. Aquestes jornades van encara motivar-me més a continuar la investigació sobre Europa i l'Educació, ja que després de veure els resultats de molts dels projectes que es van exposar, se'm plantejaven diversos interrogants sobre com la participació dels alumnes en aquests projectes podria fer créixer la seva dimensió europea.

A partir d'aquest moment vaig plantejar-me tres preguntes: què fan?, què saben? i què pensen? els alumnes i professors dels centres d'ESO del Tarragonès sobre la dimensió europea? Aquestes preguntes busquen la resposta a la Tesi doctoral.

0.2 TESI DOCTORAL:
LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ
ALS CENTRES D'EDUCACIÓ SEGUNDARÍA
OBLIGATÒRIA DEL TARRAGONÈS

La Tesi doctoral que presentem es desenvolupa en cinc capítols. El contingut del **primer capítol** és el marc històric, polític i legislatiu que ha generat la unificació de tot el bloc de països que configuren la Unió Europea presentant un resum d'aquells esdeveniments més remarcables i contextualitzant el què és i representa la Unió Europea i al qual dediquem un capítol. Però donat que el tema que ens interessa és el de l'educació, és a dir, com es viu en l'àmbit educatiu la integració a la UE, precisem en el **segon capítol** com ha evolucionat el tractament de l'educació al llarg de les diverses etapes i tractats, així com les accions, documents i programes més rellevants al respecte, les línies programàtiques de la política educativa i els nous reptes en la societat del S.XXI.

Creiem que és a través de l'educació com podem aconseguir el sentiment de ciutadania europea. Perquè com diu Jacques Delors "*...la Comissió és conscient de la contribució que l'educació ha d'aportar al desenvolupament econòmic i social.*".¹

Actualment ja s'està plantejant i treballant la Unió Europea vers la temàtica de les competències professionals a nivell internacional i tot el que fa referència a la homologació de titulacions universitàries. És interessant el plantejament de l'Educació Superior en aquests nous reptes de la convergència europea.

El fet de conèixer quina ha estat la història i el procés de construcció de la Unió Europea i els vincles entre la creixent formació, afavoreix situar una realitat actual així com analitzar l'evolució que cada Estat Membre desenvolupa, aspectes que han fet créixer l'interès personal vers els temes relacionats amb la Unió Europea i l'Educació.

Tots els països de la UE han de tenir en compte en els seus centres educatius la dimensió europea de l'educació i és en els **capítols tercer, quart i cinquè** on presentem l'aplicació i el desenvolupament de la investigació amb l'**objectiu general** d'analitzar els programes i/o accions que es desenvolupen als centres d'Educació Secundària Obligatòria del Tarragonès, així com també el fet de conèixer la realitat dels alumnes i professors vers la dimensió europea a través d'uns instruments que ens ajuden a determinar alguns resultats sobre la pràctica, els coneixements i el pensament europeu per realitzar i potenciar un seguit de propostes d'actuació per millorar el concepte de ciutadania europea.

¹ DELORS, JACQUES (1996). *Educació hi ha un tresor amagat a dins*. Barcelona: Editorial UNESCO. Pàg. 16.

Utilitzarem **una metodologia quantitativa (qüestionari) i qualitativa (entrevista)**.² Aplicarem la tècnica d'investigació del qüestionari des de la realitat concreta de cada centre i no de manera aïllada.

A través del qüestionari es tradueixen els objectius i les variables de la investigació amb les preguntes específiques.

Una part del qüestionari és de tipus descriptiu, ja que té com a objectiu el dir-nos com es distribueix una determinada realitat (dimensió europea de l'educació) en una determinada mostra o població (alumnes i professors/es de la comarca del Tarragonès als centres d'Educació Secundària Obligatoria).

L'altra part és explicativa, el seu objectiu és el de determinar les raons o causes per les quals es produeixen determinats fenòmens, buscar relacions entre determinades variables i la seva direccionalitat.

Segons el contingut, els qüestionaris estan dividits en tres parts:

- fets i esdeveniments dels quals, la persona (professors/a o alumne/a) és el principal protagonista per fer referència al seu àmbit, a la seva conducta manifesta o aparent;
- opinions, dades subjectives de la persona;
- actituds, motivacions i sentiments, allò que està a la base de la conducta de les persones.

Segons la forma, s'han elaborat algunes preguntes obertes i d'altres tancades, aquestes últimes són de caràcter dicotòmic (sí, no); d'estimació, escalars a intensitat creixent o minvant (gens, poc, bastant, molt) i d'elecció múltiple (de 4 o 5 respostes triar-ne una).

El qüestionari del professorat té 24 preguntes i el dels alumnes 12, els dos es poden contestar

² Tota la informació sobre el qüestionari, la mostra, etc. Queda especificada al punt de metodologia.

en menys de 30 minuts, la qual cosa ens ha facilitat el poder estar al centre en el moment de passar-lo.

L'objectiu del qüestionari és aconseguir unes dades estadístiques significatives que mostrin quin és el grau d'introducció-acceptació de la dimensió europea a l'ESO, segons les valoracions dels propis professors/es i alumnes.

Per tal que la mostra fos significativa es va aplicar una fórmula estadística que ens ha permès la participació de 562 alumnes, que representen el 10,04 % dels 5.596 matriculats, i 104 professors/es, que representen el 9,76 % dels 1.065 totals dels 27 centres d'educació secundària de la comarca del Tarragonès en el curs 97-98.

Les dades qualitatives corresponen a les entrevistes realitzades als directors/es o coordinadors/es durant el curs 97-98. Al juny i setembre del 2003 hem realitzat una altra entrevista als cinc coordinadors dels projectes europeus desenvolupats als centres d'ESO del Tarragonès durant el curs 2002-2003.

L'entrevista ha estat semioberta, per tant teníem unes preguntes preparades, però després els professors/es o coordinadors/es han completat la informació de manera més oberta.

En el capítol quart, en un altre apartat 4.4, es presenta un recull d'accions de diverses institucions implicades en l'educació de la comarca del Tarragonès, com són la Universitat Rovira i Virgili que ofereix temes europeus als seus estudiants a través d'algunes matèries de les respectives facultats, així com la formació permanent que ofereix l'ICE (Institut de Ciències de l'Educació) de la mateixa universitat i la informació que des de la Delegació d'Ensenyament de Tarragona s'ofereix al professorat dels centres educatius, a través del propi Departament o des del Centre de Recursos del Tarragonès.

Tot el procés de recollida d'informació ha estat laboriós, però poder analitzar una realitat tan propera en el territori —Tarragonès— ha estat molt gratificant. Alguns dels punts que s'especifiquen en la pràctica teòrica s'han actualitzat contínuament, ja que la construcció de la Unió Europea s'ha anat concretant al llarg d'aquests anys.

La tesi *La Dimensió Europea de l'Educació als Centres d'Educació Secundària Obligatòria al Tarragonès*, finalitza amb les conclusions i amb una proposta d'idees que se'n poden derivar i que, a partir de les necessitats detectades, poden ajudar a potenciar la dimensió europea de l'educació a alumnes i professors/es i altres professionals de l'educació.

*Europa va rebre el seu nom fa més de vint-i-cinc segles i continua encara sent un projecte de futur.*³

³ LE GOFF, (1995). *La vieja europa y el mundo moderno*. Madrid: Alianza Editorial. Pàg. 71.

*A la meva família, DAVID i GAL·LA
i a tots els joves, que representen el futur.*

A G R A Ì M E N T S

He d'agrair l'haver arribat a realitzar una TESI DOCTORAL a totes aquelles persones que han confiat en mi i en les meves capacitats personals i professionals.

A la Dra. Joana Noguera, directora d'aquesta TESI DOCTORAL, per haver confiat en mi com a futura investigadora i per compartir la dimensió europea.

A la Dra. Isabel Miró, que m'ha facilitat molta informació.

Als professors i alumnes dels centres i institucions que han col·laborat en la investigació.

Als meus primers professors, la Sra. R. Lacasta i el Sr. M. Noriega, que des de l'escola van potenciar l'autoestima i em van ensenyar l'estimar a aprendre.

A tota la meva família, pares, germans i nebots, que des de sempre m'han transmès els valors de la diversitat i de l'esforç, i perquè m'han acompanyat en tot el procés d'elaboració de la investigació.

A la Dolors Dalmau i en Pere Pujol, que m'han ajudat a fer compatible les tasques familiars i les professionals.

Al meu marit David i a la meva filla Gal·la, que han recolzat des d'un principi aquest projecte.

Als amics Ramon Pallejà i Jordi Ferré, per la seva amistat i dedicació en les diverses etapes de l'estudi.

Als companys del Departament de Pedagogia, pels ànims que sempre m'han estat donant per desenvolupar la investigació.

A tots ells i a totes aquelles persones que directa o indirectament han contribuït a la realització d'aquesta TESI DOCTORAL.

Í N D E X G E N E R A L

0.	PRESENTACIÓ	23
0.1	MOTIVACIÓ	25
0.2	PRESENTACIÓ DE LA TESI DOCTORAL: LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ ALS CENTRES D'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA OBLIGATORIA (ESO) DEL TARRAGONÈS	27
1.	MARC TEÒRIC I - LA UNIÓ EUROPEA: HISTÒRIA, POLÍTICA I LEGISLACIÓ	33
1.1	INTRODUCCIÓ:	39
1.2	TRETS IDEOLÒGICS I POLÍTICS DE LA UNIÓ EUROPEA	53
1.2.1	INTRODUCCIÓ: ELS IDEÒLEGS DE LA UE I ELS SEUS TRETS IDEOLÒGICS	53
1.2.2	LES POLÍTIQUES INTERNES DE LA UNIÓ EUROPEA	57
1.2.2.1	LES COMPETÈNCIES	57
1.2.2.2	COOPERACIÓ EN ELS ÀMBITS DE LA JUSTÍCIA I DELS ASSUMPTES D'INTERIOR...	75
1.2.2.3	POLÍTICA SOCIAL	77

1.2.3	LA UNIÓ PEL CIUTADÀ	83
1.2.4	LA POLÍTICA EXTERIOR I DE SEGURETAT COMUNA ..	85
1.3	MARC INSTITUCIONAL DE LA UNIÓ EUROPEA	89
1.3.1	PARLAMENT EUROPEU	91
1.3.2	CONSELL DE LA UNIÓ EUROPEA	96
1.3.3	COMISSIÓ EUROPEA	100
1.3.4	TRIBUNAL DE JUSTÍCIA	104
1.3.5	TRIBUNAL DE COMPTES	106
1.3.6	BANC CENTRAL EUROPEU	107
1.3.7	COMITÈ ECONÒMIC I SOCIAL	108
1.3.8	COMITÈ DE LES REGIONS	110
1.3.9	BANC EUROPEU D'INVERSIONS	111
1.3.10	DEFENSOR DEL POBLE EUROPEU.....	112
1.4	DELS TRACTATS DE MAASTRICHT, ÀMSTERDAM I NIÇA A LA CONSTITUCIÓ EUROPEA	115
1.4.1	TRACTAT DE MAASTRICHT	115
1.4.1.1	UNIÓ ECONÒMICA I MONETÀRIA (UEM)	116
1.4.1.2	UNIÓ POLÍTICA (UP)	119
1.4.2	TRACTAT D'AMSTERDAM	120

1.4.3	TRACTAT DE NIÇA	123
1.4.4	EL PROJECTE DE LA CONSTITUCIÓ EUROPEA	125
1.4.4.1	L'ESTRUCTURA DEL PROJECTE	126
1.4.4.2	PARTS DEL PROJECTE DE CONSTITUCIÓ ...	126
1.4.4.3	ELS OBJECTIUS DE LA UNIÓ AL PROJECTE DE LA CONSTITUCIÓ.....	127
2.	MARC TEÒRIC II - LA UNIÓ EUROPEA I L'EDUCACIÓ	131
2.1	INTRODUCCIÓ: LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ	141
2.1.1	ETAPES DE LA POLÍTICA EDUCATIVA EUROPEA	141
2.1.1.1	PRIMERA ETAPA : PREOCUPACIÓ EXCESSIVA PER L'ECONOMIA (1957-1970) ..	144
2.1.1.2	SEGONA ETAPA : ELS PRIMERS PASSOS (1971-1986)	147
2.1.1.3	TERCERA ETAPA : EL PERÍODE DELS PROGRAMES (1986-1992)	150
2.1.1.4	QUARTA ETAPA : LA REVISIÓ I HARMO- NITZACIÓ DELS SISTEMES EDUCATIUS	151
2.1.2	ELS TRACTATS DE LA UNIÓ EUROPEA I L'EDUCACIÓ	152
2.1.2.1	TRACTAT DE MAASTRICHT (1992/1993)	153

2.1.2.2	TRACTAT CONSTITUTIU DE LA COMUNITAT EUROPEA (V. CONSOLIDADA 2002)	157
2.1.2.3	TRACTAT D'AMSTERDAM	160
2.1.2.4	TRACTAT DE NIÇA	161
2.1.2.5	PROJECTE DE TRACTAT PEL QUAL S'INSTITUEIX UNA CONSTITUCIÓ PER EUROPA...	162
2.2	LÍNIES PROGRAMÀTIQUES DE LA POLÍTICA EDUCATIVA DE LA UNIÓ EUROPEA	171
2.2.1	COOPERACIÓ EN EDUCACIÓ ENTRE ELS ESTATS MEMBRES, EEUU I CANADÀ	177
2.2.1.1	COOPERACIÓ ENTRE ELS ESTATS MEMBRES	177
2.2.1.2	COOPERACIÓ AMB EEUU	179
2.2.1.3	COOPERACIÓ AMB CANADÀ	181
2.2.2	INTEGRACIÓ SOCIAL	183
2.2.2.1	TREBALLADORS IMMIGRANTS I LES SEVES FAMÍLIES	183
2.2.2.2	LLUITA CONTRA LES DISCRIMINACIONS	184
2.2.3	POLÍTICA LINGÜÍSTICA	186
2.2.4	IGUALTAT D'OPORTUNITATS	188
2.2.4.1	IGUALTAT PELS DOS SEXES	188

2.2.4.2	INTEGRACIÓ ESCOLAR DELS DISMINUÏTS...	190
2.2.5	FORMACIÓ PROFESSIONAL	191
2.2.6	POLÍTICA UNIVERSITARIA	194
2.2.7	FORMACIÓ DEL PROFESSORAT.....	202
2.2.8	ANIMACIÓ SOCIOCULTURAL I TEMPS LLIURE A LA UNIÓ EUROPEA.....	204
2.3	PROGRAMES EDUCATIUS ACTUALS DE LA UNIÓ EUROPEA	207
2.3.1	PROGRAMA SÒCRATES	208
2.3.1.1	ACCIÓ COMENIUS: EDUCACIÓ ESCOLAR	212
2.3.1.2	ACCIÓ ERASMUS: EDUCACIÓ SUPERIOR	215
2.3.1.3	ACCIÓ GRUNDTVIG: FORMACIÓ D'ADULTS I ALTRES ITINERARIS EDUCATIUS	218
2.3.1.4	ACCIÓ LINGUA: ENSENYAMENT I APRENTATGE D'IDIOMES	220
2.3.1.5	MINERVA: TECNOLOGÍA DE LA INFORMACIÓ I LA COMUNICACIÓ EN L'ÀMBIT DE L'EDUCACIÓ	221
2.3.1.6	OBSERVACIÓ I INNOVACIÓ.....	222
2.3.1.7	ACCIONS CONJUNTES I MESURES D'ACOMPANYAMENT.....	222

2.3.2	PROGRAMA LEONARDO DA VINCI	223
2.3.3	PROGRAMA TEMPUS	225
2.3.4	PROGRAMA JOVENTUT	226
2.3.4.1	ACCIÓ 1: "JOVENTUT AMB EUROPA" (JCE)	228
2.3.4.2	ACCIÓ 2: "SERVEI DE VOLUNTARIAT EUROPEU" (SVE).....	229
2.3.5	ALTRES PROGRAMES I ACCIONS	230
2.4	SUBVENCIONS I AJUDES	235
2.5	SITUACIÓ DE LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ EN ELS PAÏSOS DE LA UNIÓ EUROPEA	237
2.5.1	REPERCUSIÓ EN ELS SISTEMES EDUCATIUS	238
2.5.2	REPERCUSIÓ EN EL CURRÍCULUM	241
2.5.3	EL CONTINGUT DE L'EDUCACIÓ	242
2.6	EDUCACIÓ I FORMACIÓ VERS ELS REPTES TECNOLÒGICS, INDUSTRIALS I SOCIALS	245
2.7	LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ ALS DOCUMENTS BÀSICS REFERENCIALS:.....	251
2.7.1	LLIBRE VERD SOBRE LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ (1993)	252

2.7.2	LLIBRE BLANC SOBRE L'EDUCACIÓ I LA FORMACIÓ. "ENSENYAR I APRENDRE. VERS UNA SOCIETAT COGNITIVA" (1995)	254
2.7.3	LLIBRE VERD "EDUCACIÓ-FORMACIÓ-INVESTIGACIÓ. ELS OBSTACLES PER LA MOBILITAT TRANSNACIONAL" (1996)	261
2.7.4	PROJECTE DE PROGRAMA DE TREBALL DETALLAT PEL SEGUIMENT DE L'INFORME SOBRE ELS OBJECTIUS CONCRETS DELS SISTEMES D'EDUCACIÓ I FORMACIÓ (2001). AVALUACIÓ DEL PROJECTE (2003)	263
2.7.5	LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ A L'ESTAT ESPANYOL I A CATALUNYA	270
2.7.5.1	LLEI D'ORDENACIÓ GENERAL DEL SISTEMA EDUCATIU (LOGSE) (1990)	270
2.7.5.2	LLEI ORGÁNICA DE QUALITAT DE L'EDUCACIÓ (LOCE) (2002).....	276
2.7.5.3	LA UNIÓ EUROPEA I L'EDUCACIÓ A CATALUNYA	282
3.	LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ ALS CENTRES D'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA OBLIGATORIA DEL TARRAGONÈS: APLICACIÓ I DESENVOLUPAMENT DE LA INVESTIGACIÓ	291
3.1	INTRODUCCIÓ:	299
3.1.1	LA COMARCA DEL TARRAGONÈS I LES SEVES CARACTERÍSTIQUES	299

3.2	HIPÒTESIS I OBJECTIUS DEL TREBALL D'INVESTIGACIÓ	305
3.3	METODOLOGIA	309
3.3.1	TIPUS D'ESTUDI	309
3.3.2	TÈCNiques I INSTRUMENTS	315
3.3.2.1	PERSPECTIVA QUALITATIVA	316
3.3.2.2	PERSPECTIVA QUANTITATIVA	319
3.4	DESENVOLUPAMENT DE LA INVESTIGACIÓ EN L'ESTUDI DE CAMP : TÈCNiques PER A L'ANÀLISI DE DADES I DEL PROCÉS	323
3.4.1	ASPECTES GENERALS DE LA INVESTIGACIÓ EN RELACIÓ ALS DOS PRIMERS CAPÍTOLS	323
3.4.2	METODOLOGIA APLICADA A L'ESTUDI DE CAMP: EL QÜESTIONARI	326
3.4.2.1	ELABORACIÓ I VALIDACIÓ DEL QÜESTIONARI	326
3.4.2.2	PROCÉS DE SELECCIÓ I DEFINICIÓ DE LA MOSTRA	328
3.4.3	METODOLOGIA APLICADA A L'ESTUDI DE CAMP: L'ENTREVISTA EN PROFUNDITAT	339
3.4.3.1	REALITZACIÓ DE LES ENTREVISTES	339

4.	RESULTATS OBTINGUTS	347
4.1	QÜESTIONARI DELS ALUMNES	351
4.1.1	DADES QUANTITATIVES	351
4.1.1.1	DADES DE LA MOSTRA	352
4.1.1.2	CRÈDITS DE TEMES EUROPEUS	356
4.1.1.3	CONEIXEMENTS SOBRE LA UE	359
4.1.1.4	VALORACIÓ PERSONAL DE LA DIMENSIÓ EUROPEA	381
4.1.1.5	RESULTATS A LES PREGUNTES OBERTES DEL QÜESTIONARI	389
4.1.2	DADES QUALITATIVES	395
4.1.3	ANÀLISI DE LES DADES	403
4.2	QÜESTIONARI DELS PROFESSORS	413
4.2.1	DADES QUANTITATIVES	413
4.2.1.1	DADES DE LA MOSTRA	414
4.2.1.2	GRAU DE CONEIXEMENT DE LA UE EN L'ÀMBIT EDUCATIU	416
4.2.1.3	VALORACIÓ PERSONAL DE LA UNIÓ EUROPEA	419
4.2.1.4	COM ES TREBALLA A L'ESO LA DIMENSIÓ EUROPEA	422

4.2.1.5	PROPOSTA PER APLICAR LA DIMENSIÓ EUROPEA A L'ESO	428
4.2.1.6	RESULTATS A LES PREGUNTES OBERTES DEL QÜESTIONARI	431
4.2.2	DADES QUALITATIVES	439
4.2.3	ANÀLISI DE LES DADES	445
4.3	RESULTATS I ANÀLISI DE LES ENTREVISTES EN PROFUNDITAT A RESPONSABLES DE CENTRES DE SECUNDÀRIA I COORDINADORS DE PROJECTES EUROPEUS ALS CENTRES EDUCATIUS	453
4.3.1	ENTREVISTES EN PROFUNDITAT A RESPONSABLES DE CENTRES EL CURS 1997-1998	453
4.3.2	ENTREVISTES A COORDINADORS DE PROGRAMES COMENIUS EL JUNY DE 2003	459
4.4	ALTRES DADES IL·LUSTRATIVES : ACCIONS DESENVOLUPADES PER INSTITUCIONS EDUCATIVES DEL TARRAGONÈS	465
4.4.1	DELEGACIÓ TERRITORIAL D'ENSENYAMENT A TARRAGONA	466
4.4.1.1	DELEGACIÓ TERRITORIAL	466
4.4.1.2	CENTRE DE RECURSOS DEL TARRAGONÈS.	477
4.4.2	UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI (URV)	483
4.4.2.1	INSTITUT DE CIÈNCIES	

	DE L'EDUCACIÓ (ICE)	484
4.4.2.2	CENTRE DE DOCUMENTACIÓ EUROPEA (CDE)	485
4.4.2.3	OFICINA DE RELACIONS INTERNACIONALS (ORI)	487
4.4.2.4	FUNDACIÓ URV	495
4.4.2.5	LA DIMENSIÓ EUROPEA EN ALGUNS CURRÍCULUMS DE LA URV	499
5.	CONCLUSIONS, PROPOSTES I CONSIDERACIONS FINALS	513
5.1	CONCLUSIONS	517
5.2	PROPOSTES	523
5.3	CONSIDERACIONS FINALS	527
5.3.1	REFLEXIÓ FINAL	527
5.3.2	ELS LÍMITS DE LA INVESTIGACIÓ	528
5.3.3	FUTURES LÍNIES D'INVESTIGACIÓ	529
6.	BIBLIOGRAFIA, ÍNDEX I ANEXOS	533
6.1	BIBLIOGRAFIA	535
6.1.1	LLIBRES	535
6.1.2	OPUSCLES	542

6.1.3	TRÍPTICS I DÍPTICS	544
6.1.4	ARTICLES DE PREMSA	545
6.1.4.1	DIARIS	545
6.1.4.2	REVISTES	550
6.1.4.3	PÀGINES WEB DE REVISTES I DIARIS ELECTRÒNICS	551
6.1.5	DOCUMENTS EN LÍNIA	553
6.1.6	PÀGINES WEB CONSULTADES	555
6.1.7	DOCUMENTACIÓ OFICIAL	566
6.1.7.1	TRACTATS EUROPEUS	566
6.1.7.2	EUROPA I EDUCACIÓ	566
6.1.7.3	LLEIS ESTATALS	567
6.2	ÍNDEX DE GRÀFICS, QUADRES I ABREVIATURES	568
6.2.1	GRÀFICS	568
6.2.2	QUADRES	570
6.2.3	ABREVIATURES I SIGLES	571
6.3	ANNEXOS	573
6.3.1	ANNEX I	573
6.3.1.1	QÜESTIONARI DELS ALUMNES.....	573

6.3.1.2	MANUAL DE CODIFICACIÓ NUMÈRICA DEL QÜESTIONARI DELS ALUMNES	579
6.3.1.3	QÜESTIONARI DELS PROFESSORS	585
6.3.1.4	MANUAL DE CODIFICACIÓ NUMÈRICA DEL QÜESTIONARI DELS PROFESSORS	595
6.3.1.5	RESPOSTES RECOLLIDES EN LA SEVA TOTALITAT A LES PREGUNTES OBERTES DELS QÜESTIONARIS DELS ALUMNES	605
6.3.2	ANNEX II (CD)	617
	ANNEX II.A : TRACTATS EUROPEUS	
	ANNEX II.B : EUROPA I EDUCACIÓ	
	ANNEX II.C : LLEIS ESTATALS D'EDUCACIÓ	

UNIVERSITAT
ROVIRA I VIRGILI

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI
Facultat de Ciències de l'Educació i Psicologia
Departament de Pedagogia

LA DIMENSIÓ EUROPEA
DE L'EDUCACIÓ ALS
CENTRES D'EDUCACIÓ
SECUNDÀRIA OBLIGATÒRIA
DEL TARRAGONÈS

T E S I D O C T O R A L

PRESENTADA PER: M. CONCEPCIÓ TORRES SABATÉ
DIRECTORA: DRA. JOANA NOGUERA ARROM

TARRAGONA 2004

0

PRESENTACIÓ

0.	PRESENTACIÓ	25
0.1	MOTIVACIÓ	25
0.2	PRESENTACIÓ DE LA TESI DOCTORAL: LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ ALS CENTRES D'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA OBLIGATORIA (ESO) DEL TARRAGONÈS	27

1

MARC TEÒRIC I LA UNIÓ EUROPEA: HISTÒRIA, POLÍTICA I LEGISLACIÓ

En aquest capítol farem un breu repàs d'aquells esdeveniments més remarcables sobre la història de la Unió Europea i el seu marc polític i legislatiu que s'ha anat perfilant al llarg dels anys amb gran diversitat de documents i tractats que han concretat el seu desenvolupament, creixement i organització.

1.1 INTRODUCCIÓ: LA CONSTRUCCIÓ DE LA UNIÓ EUROPEA

Els orígens de la Unió Europea incideixen principalment en els orígens de la Política Econòmica ja que des del primer moment que es comença a pensar en una unificació europea i es posen en marxa tota una sèrie de dispositius o mesures de caire educatiu, per poder donar sortida als objectius que aquesta “*nova Europa*” es va imposant. Posteriorment veurem la incidència en la política i l'educació.

Parlar d'Europa no és, doncs, parlar d'un gran Estat d'Estats amb una història relativament recent i amb unes característiques especials. Parlar de la Unió Europea implica la necessitat immediata de fer un breu recorregut històric que ens dugui a una comprensió més profunda del que aquesta significa.

Per entendre els orígens de la Unió Europea ens hem de remuntar a principis del S. XX, quan ja es començava a parlar de la necessitat de crear a Europa uns Estats Units ⁴, però aquesta idea no es va finançar fins acabada la segona Guerra Mundial (guerra que va enfrontar entre si als Estats Europeus), quan Winston Churchill, l'any 1946 a Zuric ⁵ va presentar quines haurien de ser les bases d'uns Estats Units d'Europa, coincidint amb l'aparició de diverses organitzacions amb ideals clarament europeistes, organitzacions tals com: el Moviment per l'Europa Unida, la Lliga Europea de Cooperació Econòmica o la Unió Europea de Federalistes.

El 1948, **al Congrés de La Haia**, es va acordar la creació d'un Consell d'Europa, que es va fer realitat l'any 1949 amb seu a Estrasburg.

⁴ “Coudenhove Kalergi, fill d'un diplomàtic austro-hongarès, de mare japonesa, l'any 1923 escrivia sobre la necessitat de construir uns estats units d'Europa”, en una Ponència de : Vallvé J. (1995). Polítiques Educatives dins de la Unió Europea al **V Congrés Interuniversitari de teoria de l'Educació**. Pàg. 17. Sitges: UAB. 1995.

⁵ Op. cit. Pàg. 17

El 1950 es va crear la **CECA (Comunitat Econòmica de l'Acer i del Carbó)**, una iniciativa del ministre francès d'Afers Exteriors, Robert Schuman, i va ser el primer pas cap a la creació d'una unió, encara que en aquest primer moment amb finalitats econòmiques i militars; aquesta Comunitat Europea pretenia:

*“la posada en comú de la producció de carbó i d'acer que tenia en aquells moments un significat especial. Es tractava de dos materials estratègics i fonamentals per a la indústria d'armament, i pretenia l'ús en comú de la seva producció, cosa que implicava la renúncia a una nova carrera armamentística”.*⁶

Aquesta experiència va ser la primera institució europea amb caràcter supraestatal i pretenia anar més enllà de la simple unió econòmica, va ser un projecte pacificador que impossibilitava una nova guerra entre francesos i alemanys. Va entrar en funcionament el 1952, després de que els Parlaments dels Sis (Bèlgica, Alemanya, França, Itàlia, Luxemburg i els Països Baixos) ratificaren aquest tractat. La seva importància radica en que per primera vegada es proposa als governs delegar part de la seva sobirania a una “*Alta Autoritat*” comú. Juntament amb aquest estament es van crear tres organismes comuns: el Consell de Ministres, el Tribunal de Justícia i una Assemblea Parlamentària.

Després de la creació de la CECA, els objectius es van anar ampliant, passant per la pretensió de crear una unitat Política comú, que acabà fracassant en aquell moment, però que va donar noves perspectives d'acció a partir de la idea de crear un mercat únic europeu (EURATOM): Comunitat Europea de l'Energia Atòmica, que tenia com a missió, vigilar la utilització pacífica de l'energia nuclear, tot fomentant la formació d'investigadors i la divulgació dels coneixements sobre el tema.

A Roma, l'any 1957, es va crear la Comunitat Econòmica Europea (Tractat de Roma), amb l'objectiu de tenir un Mercat Comú Europeu, amb sis estats membres: França, Alemanya, Bèlgica, Holanda, Itàlia i Luxemburg, ampliat el nombre de membres a quinze l'any 1995.

El **Tractat de Roma** va entrar en vigor l'1 de gener de 1958, i va representar un canvi total en el panorama europeu, tant pel que fa a l'aspecte econòmic, com pel que fa a la Política i a la resta d'institucions. Aquest Tractat preveu una estructura complexa amb tres executius separats. L'objectiu predominant, però, va ser l'econòmic i basat en la desaparició de barreres duaneres al tràfic de productes entre els sis països membres, l'establiment d'un aranzel exterior comú i la lliure circulació de persones. En el tractat hi ha l'origen de l'impost de valor afegit (IVA), acordat l'any 1967 —any en que la CEE va passar-se a dir CE—, però que es va aplicar l'any 1972.

⁶ Op. Cit. Pàg.35

El 1973 els sis van passar a ser nou, amb Dinamarca, Gran Bretanya i Irlanda, i deu el 1981 amb l'ingrés de Grècia.

El 14 de juny de 1985 es va signar, l'anomenada **Convenció Schengen** en honor a la localitat luxemburguesa en que es va formalitzar. És un acord pel qual diversos països de la CE (Bèlgica, Holanda, Luxemburg, França i la aleshores República Federal Alemanya) van decidir suprimir controls fronterers i garantir així la lliure circulació de ciutadans comunitaris, davant el retard existent a la CE per aplicar la lliure circulació de persones. Posteriorment, altres països es van sumar a l'acord. Espanya ho va fer l'any 1991. El tractat d'Amsterdam va incorporar l'any 1996 tota la legislació relativa a l'acord de Schengen. De la seva aplicació se n'ha derivat l'exigència de prevenir i resoldre les qüestions de seguretat pública internacional i la creació d'Europol, que coordina les policies dels països de la UE.

La Comunitat Europea (CE) va passar de tenir deu membres a dotze amb les incorporacions d'Espanya i Portugal. Els països comunitaris van posar ordre normatiu al laberint d'acords i disposicions que els seus organismes havien anat aprovant des del Tractat de Roma i el 17 de febrer de 1986 es va signar l'**Acta Única** europea, que va entrar en vigor l'1 de juliol de 1987. El seu objectiu era el de relançar i aprofundir el procés d'integració europea. Contemplava la creació d'un mercat únic, amb la lliure circulació de persones, capitals, mercaderies i serveis per l'any 1993. El mercat únic europeu va ser realitat plena a partir de l'1 de novembre de 1993. L'any 1989, la caiguda del mur de Berlín donava una nova dimensió política a Europa, amb la unificació d'Alemanya.

El nou context polític del **Tractat de Maastricht** va determinar la nova configuració organitzativa de la Comunitat Europea. Va establir una unió econòmica i monetària, amb l'objectiu de crear una moneda comuna i un banc central europeu per l'any 1999 i una política exterior i de seguretat comunes, i va assentar les bases per desenvolupar els temes d'Interior i Justícia i va establir el concepte de ciutadania europea. Aquest tractat va representar un gran salt qualitatiu respecte al de Roma. El seu procés de ratificació va originar diversos conflictes econòmics i polítics en diversos països. El "no" danès va provocar una greu crisi monetària l'any 1992 i va obligar a modificar el Sistema Monetari Europeu. L'any 1995 van ingressar a la UE Àustria, Finlàndia i Suècia.

El dia 7 de febrer de l'any 1992 se signa el **Tractat de Maastricht**, document que dóna validesa a la Unió Europea, adquirint competències en matèria de Política, Economia, Afers Socials i Educació.⁷ Introdueix el principi de subsidiarietat en els tractats europeus, concretament en l'article 3B⁸, que fa referència, entre d'altres, a la necessitat de portar a terme una política comuna. Ara els objectius van més enllà dels purament econòmics, ampliant el radi d'actuació de la Unió vers la creació d'un Estat Únic amb competències en tots els àmbits.

De fet, el Tractat de Maastricht, representa per a la Unió Europea un pas remarcable des de l'esfera purament econòmica vers l'esfera política. El ciutadà europeu esdevé el principal

protagonista. Això exigeix una nova forma d'actuació i també l'extensió des de l'àmbit purament econòmic, cap a altres camps, com el de les cultures dels Estats membres, la protecció de la salut, les xarxes transeuropees i la protecció dels consumidors, entre d'altres.

L'any 1996 el **Tractat d'Amsterdam** tenia com a objectiu revisar el de Maastricht. Per evitar que la delinqüència es beneficiés de la supressió de fronteres, es va fomentar la cooperació judicial i policial en temes civils, penals i en la lluita contra el terrorisme. En l'àmbit de la política exterior es va establir la figura del secretari general del Consell de Ministres, "*Mister PESC*", que va recaure en l'espanyol Javier Solana. També es varen produir grans avenços en matèria social i atorgar més poders al Parlament Europeu. Amsterdam va fracassar, però provocà que els països membres afrontessin la reforma de les institucions comunitàries per a permetre l'ingrés dels països de l'Europa central i de l'est, a més a més de Xipre i Malta.

El **Tractat de Niça**, l'any 2001 instaura el nou i complex sistema d'equilibris institucionals que adoptarà la UE per la seva cinquena ampliació vers els països de l'est i sud d'Europa. Es preveu que pel 2004 la UE estarà preparada per acollir a Polònia, Hongria, la República Txeca, Eslovàquia, Eslovènia, Lituània, Estònia, Letònia, Malta i Xipre. No obstant, aquest Tractat signat el 26 de febrer de 2001 no va resoldre tampoc els temes que van quedar pendents a la cimera d'Amsterdam el juny de 1997. A Niça es va arribar a un acord de mínims, que va

⁷ Primera Parte-Título I-Disposiciones comunes-Artículo B- **Tractat de Maastricht** (Diario Oficial n. C191 de 29 de julio de 1992)

Artículo B. *La Unión tendrá los siguientes objetivos:*

- *Promover un progreso técnico y social equilibrado y sostenible, principalmente mediante la creación de un espacio sin fronteras interiores, el fortalecimiento de una unión económica y monetaria que implicará, en su momento, una moneda única, conforme a las disposiciones del presente Tratado.*

- *Afirmar su identidad en el ámbito internacional, en particular mediante la realización de una política exterior y de seguridad común que incluya, en el futuro, la definición de una política de defensa común que podría conducir, en su momento, a una defensa común.*

- *Reforzar la protección de los derechos e intereses de los nacionales de sus Estados miembros, mediante la creación de una ciudadanía de la Unión.*

- *Desarrollar una cooperación estrecha en el ámbito de la justicia y de los asuntos de interior.*

- *Mantener íntegramente el acervo comunitario y desarrollarlo con el fin de examinar, con arreglo al procedimiento previsto en el apartado 2 de artículo N, la medida en que las políticas y formas de cooperación establecidas en el presente Tratado deben ser revisadas para asegurar la eficacia de los mecanismos e instituciones comunitarios.*

Los objetivos de la Unión se alcanzarán conforme a las disposiciones del presente Tratado, en las condiciones y según los ritmos previstos y en el respeto del principio de subsidiariedad tal y como se defiende en el artículo 3B del Tratado constitutivo de la Comunidad Europea.

⁸ Op. Cit. Primera Parte-Título II-Artículo 3B-

La Comunidad actuará dentro de los límites de las competencias que le atribuye el presente Tratado y de los objetivos que este le asigna.

En los ámbitos que no sean de su competencia exclusiva, la Comunidad intervendrá, conforme al principio de subsidiariedad, sólo en la medida en que los objetivos de la acción pretendida no puedan ser alcanzados de manera "suficiente" por los Estados miembros, y, por consiguiente, puedan "lograrse mejor", debido a la dimensión o a los efectos de la acción contemplada, a nivel comunitario.

Ninguna acción de la Comunidad excederá de lo necesario para alcanzar los objetivos del presente Tratado.

consagrar Alemanya com el centre de gravetat de la UE ampliada, però no va aconseguir aprovar la reforma de les institucions comunitàries, ni l'eliminació del dret de veto. Aquest Tractat no va entrar en vigor després del rebuig del referèndum irlandès, però sí a partir de l' 1 de febrer de 2003.

L'any 2001, els quinze líders comunitaris van aconseguir un decisiu acord en la cimera celebrada el desembre a **Laeken** per llançar una nova fase de reformes internes. Per la qual cosa van posar en marxa un nou mecanisme, representat en l'anomenada **Convenció Europea** que, presidida per l'expresident francès Valéry Giscard d'Estaing, està composta pels representants dels caps d'estat o de govern dels estats membres (un per cada estat), trenta membres dels Parlaments nacionals (dos per cada estat), setze membres del Parlament Europeu i dos representants de la Comissió (els comissaris M. Barnier i A. Vitorino). Cal destacar que els estats candidats a l'adhesió participen plenament en els treballs de la Convenció, a raó d'un representant de cada govern i dos de cadascun dels parlaments nacionals, tot i que no poden impedir el consens que assoleixin els estats membres. El Consell Europeu de Laeken va acordar convidar, en qualitat d'observadors de la Convenció, tres representants del Comitè Econòmic i Social; tres representants dels interlocutors socials europeus; sis representants del Comitè de les Regions entre les regions, (les ciutats i les regions amb competència legislativa); i, el Defensor del Poble Europeu.

La Convenció Europea, haurà de presentar propostes concretes als representants dels estats sobre la reformulació de les institucions comunitàries, la simplificació dels textos legals, la definició de les competències dels estats i de la Unió Europea, i la possibilitat de crear una constitució europea. Aquest Consell Europeu es va celebrar uns dies abans de l'entrada en vigor de l'euro.

Al juny del 2003 es presenta un esborrany de la Constitució Europea que passarà a debat de tots els Parlaments de cada Estat membre.

El mes d'abril del 2003, en el marc de l'Acròpolis d'Atenes, la mateixa que va veure néixer la democràcia ja fa 2.500 anys, va ser el lloc on es va signar l'adhesió de la República Txeca, Hongria, Polònia, Eslovàquia, Eslovènia, Lituània, Estònia, Xipre i Malta a la Unió Europea. Un fet històric, que vol ser una realitat el primer de maig de 2004, una vegada cada Parlament hagi ratificat l'adhesió que ampliarà la UE de quinze a vint-i-cinc estats i de 375 a 450 milions d'habitants i que integra a uns països que majoritàriament van quedar sota la influència comunista després de la Segona Guerra Mundial.

La declaració d'Atenes, signada pels vint-i-cinc, després de reafirmar el seu compromís de crear una sola Europa i desenvolupar un paper de màxima importància al món, compromet a la UE a prevenir nous conflictes i a recolzar l'ONU en els seus esforços per garantir la legitimitat internacional.

Malgrat la dimensió i significat d'aquesta ampliació de la UE, encara cal valorar i analitzar el funcionament d'una Unió formada per vint-i-cinc estats, de molt diversa situació demogràfica, econòmica i social.

La UE s'enfronta als reptes següents:

- i. L'aproximació de les institucions europees als ciutadans;
- ii. El nou paper d'Europa en un entorn mundialitzat. La Unió Europea hauria d'assumir la funció de lideratge en el context actual i la seva responsabilitat com a potència en la gestió de la globalització, des d'una perspectiva ètica, de solidaritat i desenvolupament sostenible;
- ii. Les expectatives del ciutadà europeu en relació amb les competències que ha de dur a terme la UE i amb aquelles que pertocarien als estats i a les regions.

En una Unió Europea renovada es plantegen una sèrie de qüestions i reptes com:

- Un millor repartiment i definició de les competències entre la Unió Europea i els estats membres que respectin el principi de subsidiarietat.
- La simplificació dels instruments de la Unió (normes directes, legislació marc, instruments no vinculants, etc.) per mitjà d'una millor delimitació i d'una possible reducció del seu nombre.
- Més democràcia, transparència i eficàcia a la Unió Europea, incloent el paper dels parlaments nacionals.

El camí cap a una Constitució o Tractat Constitucional per als ciutadans europeus. Per buscar una simplificació dels quatre Tractats actuals, es formulen quatre hipòtesis de treball: a) la simplificació dels actuals tractats sense canviar el seu contingut; b) una possible reorganització d'aquests Tractats; c) la integració de la Carta de Drets Fonamentals en el Tractat bàsic i el plantejament de l'adhesió de la Comunitat Europea al Conveni Europeu per a la protecció dels drets humans; d) si la simplificació i la redistribució no haurien de conduir a l'adopció d'un text constitucional.

Així es fa palès el debat que la Unió Europea genera davant dels canvis del S.XXI.

CRONOLOGIA DE LA CONSTRUCCIÓ DE LA UNIÓ EUROPEA

- 1950** **9 de maig:** Robert Schuman, ministre francès d'Assumptes Exteriors, proposa en un discurs inspirat per Jean Monnet posar en comú els recursos del carbó i l'acer a França i la República Federal d'Alemanya, en una organització oberta als altres països d'Europa.
- 1951** **18 d'abril:** Els sis signen a París el Tractat Constitutiu de la Comunitat Europea del carbó i l'acer.
- 1952** **27 de maig:** Firma a París del Tractat Constitutiu de la Comunitat Europea de Defensa (CED).
- 30 d'agost:** L'Assemblea Nacional Francesa rebutja el Tractat de la CED
- 1954** **20 d'octubre:** Acord a París després de la conferència de Londres, en el que es precisen les modalitats d'ampliació del Tractat de Brusel·les, que es converteix en la Unió Europea Occidental (UEO).
- 1955** **1 de juny:** Reunits a la Conferència de Messina, els ministres d'Assumptes Exteriors dels sis decideixen ampliar la integració Europea a tota l'economia.
- 1957** **25 de març:** Firma a Roma dels tractats constitutius de la Comunitat Econòmica Europea (CEE) i la EURATOM.
- 1958** **1 de gener:** Entren en vigor els tractats de Roma i s'instal·len a Brusel·les les comissions de la CEE i EURATOM.
- 1960** **4 de gener:** Firma del Conveni Estocolm pel que, a iniciativa del Regne Unit, es crea l'Associació del Lliure Comerç (AELC).
- 1962** **30 de juliol:** Entrada en vigor d'una Política Agrària Comú (PAC).
- 1963** **14 de gener:** El general De Gaulle anuncia que França veta l'entrada del Regne Unit en la CEE.
- 20 de juliol:** Firma de Yaundé, del Conveni d'Associació entre la CEE i divuit països africans.

- 1965** L'oposició del govern francès a la supranacionalitat condueix al Compromís de Luxemburg.
- 1967** **1 de juliol:** Entra en vigor el tractat de fusió de les tres comunitats (CECA, CEE i EURATOM).
- 1968** **1 de juliol:** Eliminació, amb un any i mig d'antelació, dels últims drets de duana intracomunitaris pels productes industrials i creació de l'aranzel exterior comú.
- 1969** **1 de desembre:** Cimera de la Haia, els caps d'estat o de govern decideixen passar de la fase transitòria a la fase definitiva de la Comunitat, adoptant els reglaments agraris definitius i establint el principi de que la Comunitat ha de disposar de recursos propis.
- 1970** És acceptada la sol·licitud d'incorporació a la Comunitat del Regne Unit. Comencen a Luxemburg les negociacions per a la incorporació de Dinamarca, Irlanda i Noruega.
- 1973** **22 de gener:** Firma a Brusel·les dels tractats d'adhesió dels nous membres de la CEE: Dinamarca, Irlanda i el Regne Unit.
- 1974** **9 de desembre:** Cimera a París, es proposa l'elecció del Parlament Europeu per sufragi universal i es decideix la creació d'un Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER).
- 1975** **28 de febrer:** Firma a Lomé d'un conveni entre la Comunitat i quaranta-sis estats d'Àfrica, el Carib i el Pacífic.
22 de juliol: Creació del Tribunal de Comptes Europeu.
- 1977** Espanya presenta la candidatura per l'ingrés a la Comunitat.
- 1979** **Març:** Adopció definitiva de l'ECU.
- 1981** Ingré de Grècia a la Comunitat.

- 1986** **1 de gener:** Firma dels tractats d'ingrés d'Espanya i Portugal a la Comunitat.
Desembre: El Consell Europeu aprova l'Acta Única.
- 1987** **14 d'abril:** Candidatura de Turquia a la CEE.
1 de juliol: Entrada en vigor de l'Acta Única Europea.
27 d'octubre: Adopció a la Haia per la UEO d'una plataforma comú de seguretat.
- 1988** **Febrer:** reforma del finançament de les polítiques de la CEE.
- 1989** El Consell Europeu aprova un pla d'unió monetària realitzable en tres fases.
- 1990** **29 de maig:** Signatura dels acords sobre creació del Banc Europeu de Reconstrucció i Desenvolupament (BERD).
3 d'octubre: Reunificació d'Alemanya, incorporant-se així a la CEE el territori i la població de l'Alemanya de l'Est.
- 1991** **11 de desembre:** El Consell Europeu reunit a Maastricht es posa d'acord sobre el contingut del Tractat de la Unió Europea.
- 1992** **7 de febrer:** Es firma a Maastricht el Tractat de la Unió Europea.
- 1993** **1 de gener:** Establiment del Mercat Únic.
29 de setembre: Adopció per la Comissió del Llibre Verd sobre la dimensió europea de l'educació.
1 de novembre: Entra en vigor el tractat de Maastricht, neix la Unió Europea.
13 de desembre: Acord del Consell pel que es crea l'Espai Econòmic Europeu.
- 1994** **30 de març:** Finalitzen les negociacions amb Àustria, Finlàndia, Suècia i Noruega sobre el contingut dels seus respectius tractats d'incorporació a la Unió Europea.
5 d'abril: Sol·licituds d'adhesió d'Hongria i Polònia.
25 de maig: Creació pel Consell Superior del Banc Europeu d'inversions del Fons Europeu d'Inversions.

	<p>6 de desembre: El Consell adopta el programa Leonardo da Vinci sobre formació contínua.</p> <p>17 de desembre: Firma a Lisboa de la Carta Europea de l'Energia.</p>
1995	<p>1 de gener: Entrada a la UE d'Àustria, Finlàndia i Suècia.</p> <p>14 de març: Firma pel Consell i el Parlament del Programa Sòcrates en el camp de l'educació.</p> <p>26 de març: Entrada en vigor de l'Acord de Schengen.</p> <p>17 de juny: Acords europeus amb Estònia, Lituània i Letònia.</p> <p>29 de novembre: Adopció per la Comissió del Llibre Blanc sobre educació i formació.</p>
1996	<p>30 de març: Cimera de Turí. Inici del procés de revisió del Tractat de Maastricht.</p> <p>2 d'octubre: La Comissió adopta un Llibre Verd titulat "Educació-Formació-Investigació. Els obstacles per la mobilitat transnacional".</p> <p>6 d'octubre: La UE impulsa la seva pròpia reforma. Acord durant la cimera extraordinària de Dublí de concluir el nou tractat el juny de 1997.</p> <p>12 d'octubre: Projecte de contribuir al reforç de la cohesió social i econòmica entre les regions d'Europa dins el Programa d'Acció per les Col·lectivitats Territorials (PACTE).</p>
1997	<p>29 d'abril: Es firmen acords de cooperació amb Cambotja i Laos.</p> <p>2 d'octubre: Es firma el Tractat d'Amsterdam.</p> <p>1-10 de desembre: Conferència Internacional a Kioto sobre el canvi climàtic.</p> <p>8 de desembre: es firma un acord amb Mèxic d'associació econòmica, de coordinació política i de cooperació.</p>
1998	<p>1 de gener: Entrada en vigor de l'acord de cooperació amb l'antiga República Iugoslava de Macedònia.</p> <p>1 de febrer: Entren en vigor els acords europeus amb Estònia, Lituània i Letònia.</p> <p>29 d'abril: Firma a Nova York del Protocol de Kioto sobre el canvi climàtic.</p> <p>30 d'abril: Acord de pau a Irlanda del Nord.</p> <p>1 de juny: Es crea el Banc Central Europeu.</p>

- 1999** **1 de gener:** Alemanya, Àustria, Bèlgica, Espanya, Finlàndia, França, Irlanda, Itàlia, Luxemburg, Països Baixos i Portugal adopten l'Euro com a moneda oficial.
15 d'abril: Tercera Conferència Euromediterrània a Stuttgart.
1 de maig: Entra en vigor el Tractat d'Amsterdam.
18 de juny: Eleccions al Parlament Europeu. Instauració de l'Oficina Europea de Lluita contra el Fraude (OLAF).
19 d'octubre: El Consell de la Unió Europea publica el "Primer informe anual sobre els drets humans".
- 2000** **15 de gener:** Cimera a Brusel·les, Bèlgica, de les conferències ministerials intergovernamentals per la negociació de l'adhesió de Malta, Romania, Eslovàquia, Letònia, Lituània i Bulgària.
3 de maig: La Comissió Europea proposa a Grècia que es converteixi en el dotzè membre de la zona Euro.
23 de juny: Firma a Cotonou, Benin, entre la Comunitat i països de l'Àfrica, el Carib i el Pacífic (ACP) del Conveni que substitueix els Convenis de Lomé.
8 de setembre: Celebració de la Cimera del Mil·lenni de les Nacions Unides a Nova York. El Banc Central Europeu, la Reserva Federal dels EEUU i el Banc de Japó decideixen intervenir en suport de l'Euro.
- 2001** **2 de gener:** Grècia es converteix amb el membre número 12 de la zona Euro.
26 de febrer: Firma del nou Tractat de Niça, que modifica el tractat sobre la Unió Europea i els tractats constitutius de les Comunitats Europees.
22 de novembre: Adopció del Llibre Blanc sobre la Juventut.
- 2002** **1 de gener:** L'Euro entra en circulació en els dotze països de la zona Euro.
28 de febrer: L'Euro es converteix en la moneda oficial dels dotze estats membres participants.
15-16 de març: Reunió del Consell Europeu a Barcelona.
26 de març: Es llança GALILEO, sistema europeu de posicionament i navegació per satèl·lit.
31 de maig: La Unió Europea ratifica el Protocol de Kioto.
23 de juliol: El Tractat de la Comunitat Europea del Carbó i de l'Acer (CECA) expira després de cinquanta anys en vigor.

26 de setembre: El primer dia europeu de les llengües es continuarà celebrant cada any amb vistes a difondre la importància de les llengües per tota Europa.

2003 **15 de gener:** Primera missió de la Policia de la Unió Europea a Bòsnia i Herzegovina.

16 de gener: Es firma a Atenes el Tractat d'Adhesió el 2004 a la Unió Europea de Xipre, la República Txeca, Estònia, Hongria, Letònia, Lituània, Malta, Polònia, Eslovàquia i Eslovènia.

Juny: Entrega del document a "La Constitució Europea" de Giscard d'Estaing, president de la Comissió Europea.

Setembre: Es realitza un referèndum a Suècia i la majoria es mostra en contra de l'adopció de l'Euro com a moneda.

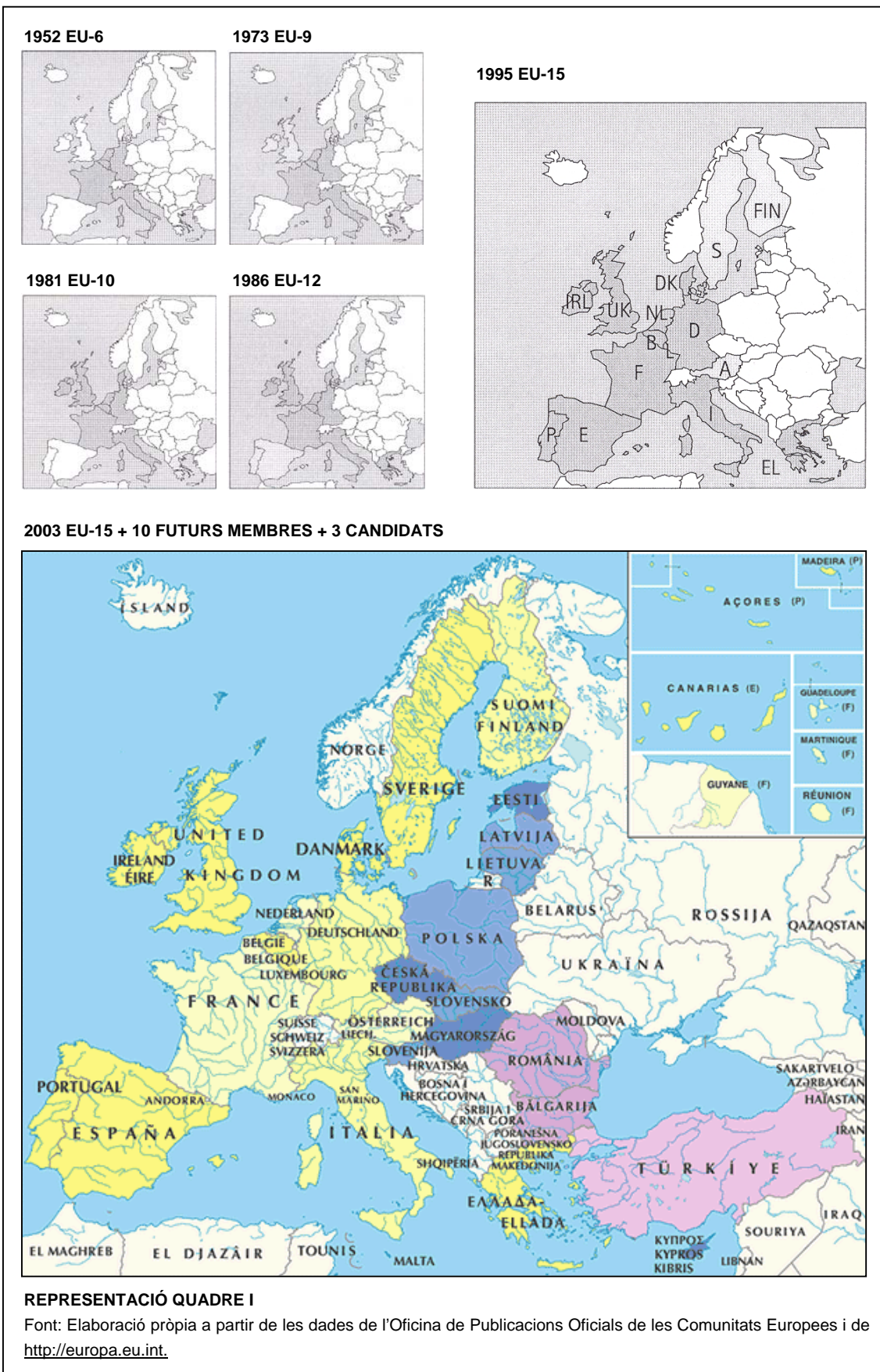
2004 **1 de maig:** Implantació del Tractat d'Adhesió signat a Atenes el 16 de gener de 2003.

Incorporació a la Unió Europea de Xipre, la República Txeca, Estònia, Hongria, Letònia, Lituània, Malta, Polònia, Eslovàquia i Eslovènia, constituint-se així l'Europa dels 25.

Romania, Bulgària i Turquia resten com a candidates per futures incorporacions.

QUADRE I

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Oficina de Publicacions Oficials de les Comunitats Europees i de <http://europa.eu.int>.

2004 EU-25 + 3 CANDIDATS

REPRESENTACIÓ AMPLIACIÓ UE

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Oficina de Publicacions Oficials de les Comunitats Europees i de <http://europa.eu.int>.

1.2 TRETS IDEOLÒGICS I POLÍTICS DE LA UNIÓ EUROPEA

És important destacar en aquest punt com la idea d'Europa ha anat evolucionant fins als nostres dies, i com des del S.XIV ja apareix una intuïció de l'actual Unió Europea.

1.2.1 INTRODUCCIÓ: ELS IDEÒLEGS DE LA UNIÓ EUROPEA I ELS SEUS TRETS IDEOLÒGICS

ELS IDEÒLEGS DE LA UNIÓ EUROPEA

Europa es caracteritza per la seva pluralitat i diversitat, al costat d'un anhel continuat d'unitat. Després de la II Guerra Mundial s'obre pas a la Comunitat Europea. Molt abans, al llarg dels segles, la idea d'una Europa unida va tenir ininterrompudament diversos precursors de renom.

ELS IDEÒLEGS

IDEÒLEG	ÈPOCA	IDEA
Pierre Dubois	s. XIV	Confederació Europea
Poliebrad	s. XV	Associació de Regnes
Sully	s. XVII	Exèrcit Europeu
Willam Penn	s. XVIII	Dieta, Parlament, Estats Europeus
Novalis	s. XIX	Nostàlgia de l'Europa Medieval
Ricard de Coundenhove Kalergi	s. XX	Unió Pan-Europea
Aristide Briand	s. XX	Estats Units d'Europa
Winston Churchil	s. XX	Unió Política Continental
K. Adenauer	s. XX	Unió Europea per la Pau
Jean Monnet	s. XX	Comitè per l'Acció pels E.U.d'Europa
Robert Schuman	s. XX	"Pla Schuman" Creació CECA (1951)
CONSELL EUROPEU President: V.Giscard d'Estaing	s. XXI	Projecte de Tractat pel qual s'institueix una Constitució per Europa (2003)

QUADRE II
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades V.POU i J.GUAL.

Al segle XIV, **Pierre Dubois**, "*De Recuperatione Terrae Sanctae*", ambiciosament subtitulat "*Tractat de política general*", proposa un pla de confederació europea. Dubois és un fidel servidor del rei de França, a qui desitja fer emperador, però es mostra partidari de la creació d'un consell europeu probablement del somni més antic arribat fins a nosaltres de confederació de regnes europeus.

El projecte del rei de Bohèmia, **Podiebrad**, al segle XV, de crear una associació de regnes cristians, és un hereu directe de les idees de Pierre Dubois.

Al segle XVII, **Sully** aconsella a Jacob I d'Anglaterra un aliança de l'Europa "*protestant*" contra l'Europa "*catòlica*", i arriba a proposar un exèrcit europeu comú contra amenaces exteriors.

Al segle XVIII, **William Penn**, un quàquer anglès, escriu "*Assaig sobre la pau present i futura d'Europa*", i proposa la creació d'una "Dieta, Parlament o Estat europeus". Així mateix, **l'abat de Saint-Pierre** publica el seu "*Projecte per fer la pau perpètua a Europa*", en el qual proposa la submissió de tots els sobirans europeus a una assemblea general o "Senat Europeu", dotat de poders legislatius i judicials. **Kant**, per la seva part, suggereix la creació d'un "Congrés permanent d'Estats".

Al segle XIX, **Novalis** escriu un assaig titulat "*Europa o la cristiandad*", en el qual proclama la seva nostàlgia per l'Europa medieval cristiana. L'any 1814, el **comte de Saint-Simon** publica "*De la reorganització de la societat europea o de la necessitat i els mitjans de congregar als pobles d'Europa en un únic cos polític conservant cada un la seva independència nacional*", títol llarg però realment explícit.

Proudhon tracta sobre les nacionalitats i la necessitat de superar-les a través d'un federalisme europeu, deixant escrita aquesta frase visionària: "*El segle XX obrirà l'era de les federacions o la humanitat reprendrà un purgatori de mil anys.*"⁹

El purgatori anava a començar, efectivament, amb l'esclat de la primera Guerra Mundial l'any 1914.

Des de 1922, l'aristòcrata austrohongarès **Richard de Coudenhove Kalergi** remetrà a diversos diaris un missatge en el qual insta a l'organització d'una Unió Pan-Europea, i escriu una obra de gran èxit: "*Pan-Europa*". Funda l'any 1924 una revista i un moviment amb el mateix nom del llibre, i fixa la seu de la Unió Pan-Europea a l'antic palau imperial de Viena. Aquest moviment es desenvolupa amb gran èxit, sobretot als països centreeuropeus.

⁹ POU, V., GUAL, J. (1997). *Unión Europea. Procesos de integración: Europa hasta Maastricht. Políticas Monetarias*. Barcelona: Biblioteca IESE de Gestión de Empresas. Universidad de Navarra. Ediciones Folio. Pàg.19.

L'any 1929, **Aristide Briand**, ministre francès d'Assumptes Exteriors, anuncia un projecte d'unió europea per "*fer els Estats Units d'Europa*".

El 1933, el partit nacionalsocialista alemany arriba al poder amb el seu líder, Adolf Hitler. Esclatarà, la Segona Guerra Mundial, de la que Europa despertarà l'any 1945 absolutament devastada. En trenta anys haurà passat del seu màxim apogeu a la seva màxima prostració.

El 1940, arriba la proposició de **W. Churchill** (1874-1965, Primer ministre britànic de 1940 a 1945 i de 1951 a 1955, Premi Nobel el 1953) amb la idea d'unir Gran Bretanya i França mitjançant els vincles d'una ciutadania comú. Segons ell mateix reconeix que s'ha construït una espècie d'Estats Units d'Europa i que ha fet molt el moviment paneuropeu de R. Coudenhove-Kalergi i Aristide Briand. Churchill en el seu discurs a Zuric el 18 de setembre de 1946, va ressaltar la idea d'Europa i va propugnar una unió política continental dient: "*Hem de girar-nos d'esquena als horrors del passat, dirigir les nostres mirades vers el futur. (...) Si es vol preservar a Europa d'una misèria infame, cal fer espai a la fe en la família europea oblidant les bogeries i els crims del passat. (...) El primer pas vers la creació de la família europea ha de consistir en que França i Alemanya siguin socis, (...) No tenim molt de temps per davant. Els perills no han desaparegut. Si volem crear els Estats Units d'Europa, és necessari que comencem a actuar ara.*

No vull ara intentar precisar els detalls del programa pels centenars de milions d'éssers humans que volen viure feliços i lliures, però voldria dir que, en aquesta tasca imperiosa, és necessari que França i Alemanya s'associïn. Gran Bretanya, la família dels pobles britànics, la poderosa Amèrica i, en això confio, Rússia també, han de ser amics i pel sosteniment de la nova Europa, i defensar el seu dret a la vida i la prosperitat. En aquest esperit us dic: Que ressusciti Europa!"¹⁰

També uns anys més tard, el 1949 en **K. Adenauer** (1876-1967 Primer canceller de la RFA — República Federal Alemanya— va impulsar l'entesa amb De Gaulle i l'Europa supranacional) va inclinar la jove RFA cap a l'oest i va cultivar l'amistat amb França. On insisteix en defensar la unió d'Europa. Prèviament a 1946 va demanar als aliats que no prescindissin d'Alemanya. Sense unificació, els diversos pobles europeus serien uns subalterns de les superpotències. La unió és l'única que pot assegurar el benestar i la pau. Aquestes s'han de formar sobre el principi de la lliure determinació i la igualtat de drets.

A poc a poc ens acostem els anomenats "*pares fundadors*" de la Unió Europea:

Jean Monnet (1888-1970) Destaquen les seves actuacions durant les dues guerres mundials que sempre anaven encaminades a la cooperació europea. El 1920 fou nomenat secretari general adjunt de la Societat de Nacions. El seu cavall de batalla, però, sempre va ser Europa.

¹⁰ BATALLA X. (2002): "*El sueño de Europa*". **La Vanguardia**. Divendres, 15 de març de 2002 pàg.4.

Per això, el 1956 va proposar a R. Schuman la realització de la CECA (Comunitat Econòmica de l'acer i del carbó). El mateix Schuman n'encapçalà la seva direcció. El 1955, per tal de defensar millor les seves tesis, abandonà la CECA per crear el "Comitè d'Acció pels Estats Units d'Europa" que agrupà els representants de deu sindicats i vint partits europeus per relançar la idea de la construcció d'Europa. El "Comitè" es va dissoldre l'any 1975 per creure que els seus objectius ja s'havien aconseguit. El 1976 va ésser nomenat "ciudadà" d'honor d'Europa.¹¹

Robert Schuman (1886-1963) Essent ministre d'Afers Exteriors de França, va proposar el 9 de maig de 1950 un Pla elaborat per ell mateix i per Jean Monnet, que va ésser conegut com el "*Pla Schuman*" i que va dur a la creació de la CECA l'any 1951. Schuman fou president del Moviment Europeu (1955) i de l'Assemblea Parlamentària d'Europa (1958-1960).¹²

*"Es para Francia un gran honor histórico que la idea de la actual Europa anunciada por Jean Monnet fuera encarrilada por Robert Schuman y, finalmente, pilotada por otro gran hombre de Estado, Giscard d'Estaing".*¹³

ELS TRETS IDEOLÒGICS DE LA UNIÓ EUROPEA

Els trets ideològics es basen en els Drets Humans i són amb la suma de tots els ideòlegs presentats ens ofereix una Europa actual de forma Unida que mantindrà la diversitat dels diferents països regions i cultures. Així doncs la Unió Europea només exercirà aquelles activitats que es puguin desenvolupar de manera més eficaç que en els Estats membres i les seves respectives Administracions.

El periodista Carles Sentís diu: "*Sin una unidad voluntaria y todas por igual, no habría para hoy, ni para mañana, una auténtica Unión Europea*".¹⁴

El principi de subsidiarietat, que s'aplica cada vegada més en els Estats membres en la relació entre les Administracions Centrals, les regions i municipis, també garanteix que l'Estat conegui i atengui millor les necessitats del ciutadà.

Definits aquests, els altres trets ideològics de la UE s'analitzaran al llarg dels tractats que presentem detalladament.

¹¹ COMPANYY F.J., VILARMAU J.M., CERVANTES A. (1992). *Euro-diccionari*. Barcelona. Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament. Departament de Benestar Social: CYAN Edicions. Pàg. 197.

¹² Op. Cit. Pàg. 256.

¹³ SENTIS C. (2002): "*Los viejos de la víspera*". **La Vanguardia**. Divendres, 8 de març de 2002 pàg. 21.

¹⁴ Op. Cit. Pàg. 21.

L'enorme rapidesa en que es produeixen els canvis geopolítics en el món, exigeix uns mecanismes europeus de resposta fins ara desconeguts. Per aquesta raó, la Unió Europea està ampliant el seu paper internacional mitjançant l'aprofundiment de relacions amb els seus interlocutors tradicionals i assumeix noves responsabilitats amb nous interlocutors de l'Europa de l'Est i d'altres llocs del món. El caràcter únic de la Unió Europea (superior al d'una organització intergovernamental i inferior al d'un Estat sobirà) fa més difícil el seu paper internacional específic. També el seu estatut bàsic, el Tractat de Roma, dificulta la seva intervenció, ja que li atorgava amplis poders econòmics però escàs poder polític.

1.2.2 LES POLÍTIQUES INTERNES DE LA UNIÓ EUROPEA

Els Estats membres ja no poden enfrontar-se aïlladament a grans desafiaments com la protecció del medi ambient, la delinqüència internacional, etc. on cal una política interna comunitària. Amb aquesta finalitat el Tractat de la Unió Europea, els Caps d'Estat o de Govern han traspassat a la Unió noves competències en diversos sectors.

1.2.2.1 LES NOVES COMPETÈNCIES

A partir de l'1 de gener de 1993 desapareixen les fronteres entre els Estats membres. No es podrà efectuar cap control a les persones que creuin les fronteres interiors del territori comunitari. Els controls fronterers, només seran possibles en les fronteres exteriors als països de la Unió Europea, de conformitat en un conjunt de normes comunes.

a) POLÍTICA DE VISATS I D'ASIL

L'arribada massiva de ciutadans procedents de tercers països està plantejant problemes creixents als Estats membres, el Tractat de la Unió Europea, traspasa la competència en la política de visats a la Unió.

En aquest àmbit el Consell decidirà per unanimitat, i a partir de 1996 per majoria qualificada, si els ciutadans de tercers països han de disposar de visat per entrar en territori comunitari. Davant d'una situació crítica en un tercer país que amenaci amb provocar sobtadament l'arribada massiva dels ciutadans als països membres, el Consell, per majoria qualificada, pot ordenar immediatament l'exigència del visat per un període màxim de sis mesos. Aquesta

decisió només podrà prorrogar-se per unanimitat. A partir de 1996, el Consell també pot decidir per majoria qualificada sobre la configuració única dels visats.

No existeix una política europea sobre immigració, és cada Estat membre qui en té les competències, però la Comunitat Europea ha aconseguit adoptar mesures en matèria de treball i prestació de serveis; el Consell va adoptar diversos principis comuns als quinze Estats membres sobre temes tan diversos com l'adopció d'un model uniforme pels permisos de residència, la repatriació voluntària, la repatriació dels immigrants il·legals i els residents a llarg termini.

L'any 1997 La Comissió va proposar un projecte de conveni sobre les normes d'admissió dels nacionals de tercers països als Estats membres.

En matèria de treball dels nacionals de tercers països, la recomanació del Consell de 27 de setembre de 1996, destinada a lluitar contra el treball il·legal de nacionals de països tercers, preveu un reforç de la cooperació entre els Estats membres pel que fa a política d'immigració respecte a tercers països. A més a més el 27 de gener de 1999 la Comissió va presentar dues propostes de Directiva:

- La primera té com a objectiu permetre a les empreses de prestació de serveis establertes a la Comunitat, el desplaçament dels seus treballadors que siguin nacionals d'un país tercer mitjançant una simple declaració prèvia dirigida a les autoritats de l'Estat membre en el qual s'efectuarà la prestació, per l'expedició d'una "tarja de prestació de serveis – CE".
- La segona preveu l'aplicació del principi de lliure prestació de serveis als nacionals d'un país tercer legalment establerts com a treballadors per compte pròpia en la Comunitat perquè puguin exercir, de manera temporal, una prestació de serveis sense haver d'establir-se en un segon Estat membre; els seus desplaçaments es regulen també amb una "tarja de prestació de serveis – CE".

Fins al 2004 es vol aconseguir definir un estatut jurídic comú dels immigrants legals, lluitar contra la immigració clandestina, coordinar les mesures d'allunyament i readmissió, i de les condicions d'entrada i permanència. És important que des de tots els països es lluiti contra el racisme i la xenofòbia.

Per la política de visats, asil i immigració, al Tractat de Niça es diu que cal recórrer al procediment de la codecisió (procediment de decisió que comporta dues o tres lectures i participen la Comissió Europea, el Parlament i el Consell de Ministres). El pas del vot per majoria qualificada està previst a l'article 63 del Tractat Constitutiu de la Comunitat Europea (TCE) en matèria d'asil i protecció temporal, però a condició de l'aprovació prèvia unànime

d'una legislació-marc comuna sobre l'asil. El pas al sistema de majoria qualificada i codecisió es produirà automàticament l'1 de maig de 2004 (sense que sigui necessari esperar a una decisió unànime) per:

- L'article 62 TCE, pel que fa referència a les mesures per les quals es fixen les condicions de lliure circulació dels nacionals de països tercers en situació regular en el territori de la UE;
- L'article 63 TCE, pel que fa referència a la immigració clandestina i a la repatriació dels residents il·legals.¹⁵

b) EDUCACIÓ I FORMACIÓ¹⁶

Els ciutadans de la Unió Europea, estan cridats a treballar i a comunicar-se cada vegada més amb tots els ciutadans dels països que configuren la Unió Europea.

L'educació i la formació ocupen un lloc estratègic, en el punt de trobada de les polítiques econòmiques, socials i d'investigació de la Unió Europea.

Es prepara als joves i als adults a la ciutadania europea, fonamentant la lliure circulació de les idees i el reconeixement de valors comuns per sobre les característiques nacionals i regionals.

L'educació i la formació han de convertir-se en una formació prioritària en dita Europa. Sense deixar de respectar totes les diversitats de les tradicions educatives nacionals.

L'objectiu de la Unió Europea és la millora de la qualitat i el reconeixement mutu de les diverses formacions, incrementant els intercanvis d'informació i d'experiències i afavorint la mobilitat dels estudiants i dels seus coneixements.

La Unió Europea vol construir una "*Europa de la qualitat*" en la qual tots tinguin les mateixes oportunitats per accedir a l'educació.

Per aquest motiu la Unió Europea ha elaborat una sèrie de programes relacionats amb l'educació, la formació i la joventut.

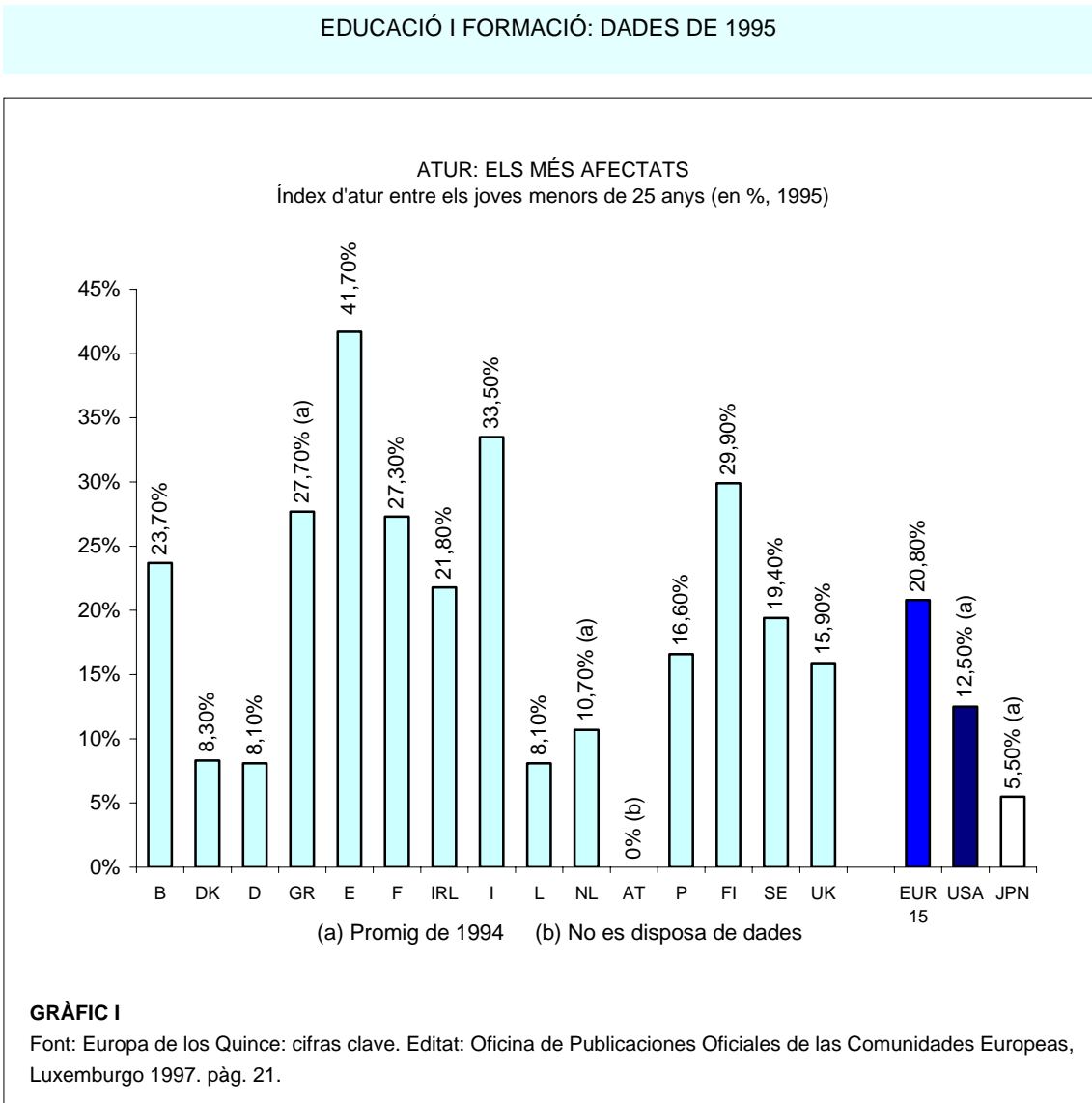
¹⁵ Comentaris extrets de les lectures de l'article 62 i 63 del *Tractat Constitutiu de la Comunitat Europea*. (Diario Oficial n.C 325 de 24 de diciembre de 2002).

¹⁶ Apartat que queda desenvolupat en el capítol segon de la tesi doctoral.

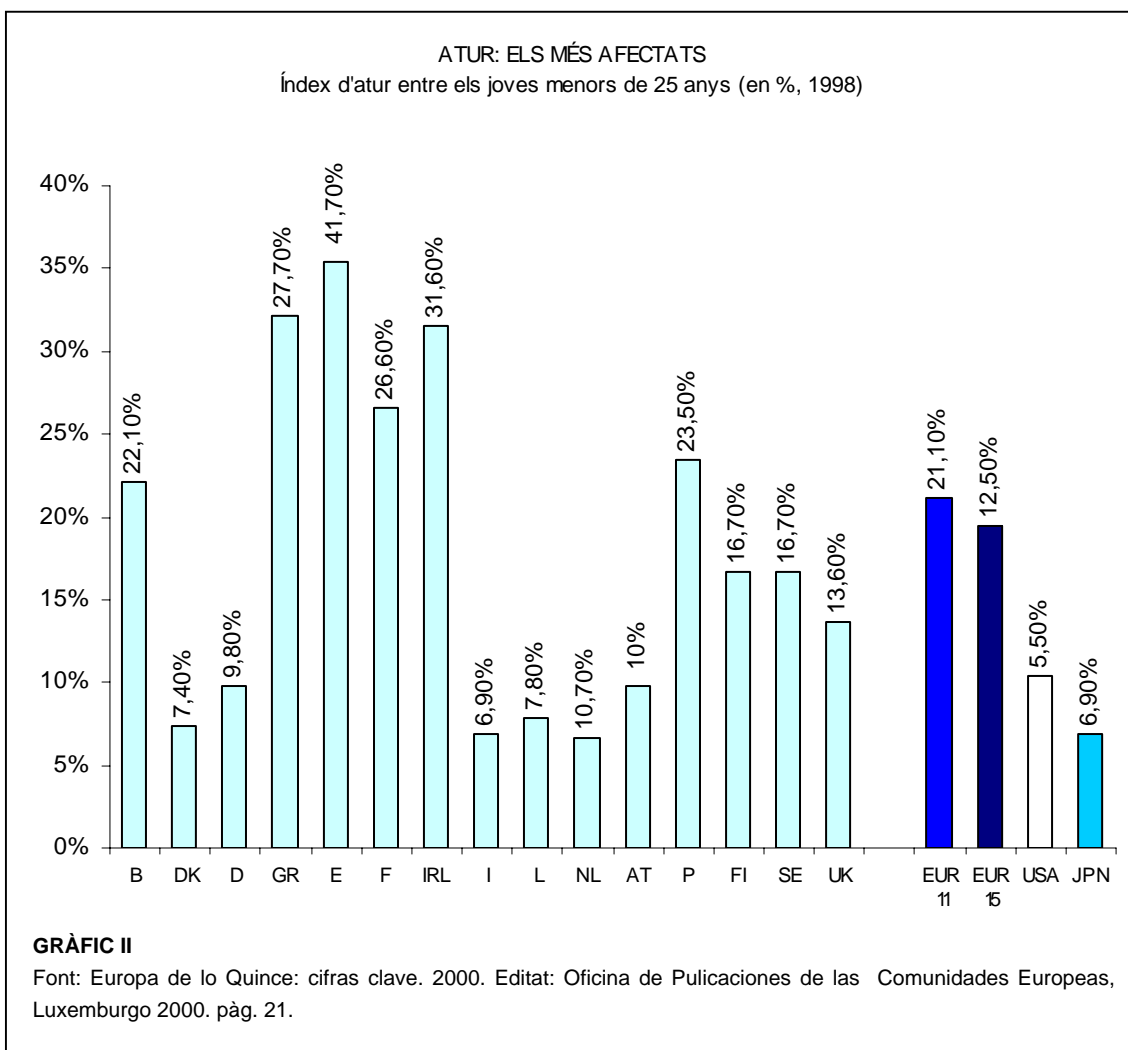
Les característiques d'aquestes accions són la seva transnacionalitat, la importància del desenvolupament dels intercanvis i la constitució de xarxes destinades a afavorir la cooperació entre diversos participants que treballin en un projecte comú.

Les transformacions industrials, cada vegada més ràpides, i la consolidació del mercat interior exigeixen una major capacitat d'adaptació i de mobilitat dels professionals. Ambdues exigències constitueixen requisits imprescindibles per l'eradicació de l'atur, que segueix registrant elevats índexs, especialment entre els joves.

En el GRÀFIC I (dades de 1995) i GRÀFIC II (dades de 1998) següents podem observar com l'atur afecta als joves i la seva petita davallada:

EDUCACIÓ I FORMACIÓ: DADES DE 1998

c) ELS JOVES I LA UNIÓ EUROPEA

Pels joves, Europa no constitueix un objectiu llunyà, sinó una realitat. S'ha d'aconseguir que compreguin que les barreres, siguin de la classe que siguin, més que protegir-los els perjudiquen, i que el continent europeu és massa petit com per seguir dividit en blocs i entitats compartimentades per fronteres artificials.

Els joves d'avui han nascut en una Comunitat en la que els Estats membres, després d'haver estat enfrontats durant molt de temps, han eliminat qualsevol risc de guerra entre ells.

Construir Europa no consisteix únicament en construir la pau. En l'actualitat consisteix sobretot en construir el futur.

En Jacques Delors, president de la Comissió Europea de 1985 a 1995 defensa que la Comunitat Europea s'ha d'esforçar per afavorir les trobades entre els joves dels Estats membres i que cal donar-los-hi l'oportunitat de conèixer millor les diferents sensibilitats europees per desenvolupar la tolerància i incrementar la consciència d'una pertinença comuna. Aquest objectiu s'ha plasmat a la pràctica a través dels diversos programes en els quals els joves poden participar com per exemple: el programa "La joventut amb Europa", l'objectiu del qual era contribuir al procés educatiu dels joves fora dels sistemes escolars, va recolzar a projectes en els quals van participar més de 400.000 joves. La seva dotació pressupostària total del període de 1995-1999 va ser de 125 milions d'euros.¹⁷

L'obertura de les fronteres amplia els horitzons i les possibilitats dels joves. El reconeixement mutu de títols i la lliure circulació de persones configuren nous drets.

La creació del mercat únic europeu i l'elaboració de polítiques comunes en la majoria dels sectors de la vida econòmica i social senten les bases d'una pàtria europea on hauran de moure's els joves.

La liberalització de les forces culturals i l'afavoriment dels intercanvis entre països europeus constitueixen uns altres objectius recolzats pels joves.

L'explosió demogràfica mundial contrasta amb l'envelliment del continent europeu. Europa, organitzant les seves energies, haurà de poder desenvolupar en el futur un paper d'interlocutor mundial i garantir llocs de treball i desenvolupament econòmic, social i cultural.

Dels 375 milions de ciutadans de la Unió Europea, uns 140 milions són joves; aquests estan cridats a construir la comunitat europea perquè serà la seva comunitat. Participar en aquesta, implica informar-se per després posar-se a treballar i aprofitar les noves oportunitats. Europa espera dels joves sobretot mobilitat, és a dir, que estiguin disposats a desplaçar-se, a aprendre les llengües dels altres països, a entrar en contacte amb els veïns i pensar en dimensions més àmplies. Consisteix en definitiva en obrir-se a les noves tecnologies i buscar la cooperació en totes les ocasions que es presentin.

La Unió Europea ha d'assumir les preocupacions essencials de la joventut: l'educació, la formació, el treball i la cultura. Aquests són els àmbits en els quals la Comunitat ha promogut especialment activitats pels joves.

¹⁷ <http://europa.eu.int>.

d) CULTURA

Europa té una identitat cultural basada en la diversitat dels països i regions i, al mateix temps, en la consciència d'una herència comuna.

La Unió Europea contribuirà al coneixement de les diverses cultures dels Estats membres, respectant la diversitat nacional i regional, destacant al mateix temps el patrimoni cultural comú. La conservació i la protecció de l'herència cultural d'importància europea constitueixen, per tant, els eixos centrals de les futures accions. L'intercanvi cultural amb finalitats no lucratives i fomentar la creació artística, inclosa les activitats del sector audiovisual, seran també tasques de la futura Unió.

Es tracta de fomentar una educació multicultural que respecti les diferents cultures i també enriqueixi als destinataris de la formació amb el coneixement de les diverses cultures. L'interculturalisme es troba en un estadi de màxima expansió a Europa, i Catalunya n'és un exemple.

Les polítiques educatives i socials europees ens porten a una acceptació de les diferències culturals, acceptació de codis de valors diversos. La filosofia dialògica és essencial per arribar a una situació acceptable de comprensió i convivència.

Si hem de manifestar que l'interculturalisme s'ha de valorar des de molts àmbits, és evident que el món educatiu en general i el món escolar en particular són els espais de "xoc" d'aquestes cultures.

El Tractat de Maastricht en el seu articulat comenta que la Comunitat ha de contribuir a aflores les cultures dels Estats membres, dins del respecte de la diversitat nacional i regional, afavorir i completar l'acció d'aquests, sempre respectant plenament el principi de subsidiarietat, així com el dret d'iniciativa que correspon a la Comissió en àmbits de competència a la Comunitat.

El 7 de febrer del 2002 va fer deu anys de la signatura del Tractat de Maastricht i de la inclusió d'un article específic de cultura al mateix, però actualment la Comunitat afronta nous reptes en un context molt diferent al que existia quan es va signar el Tractat. Aquest nou context està particularment marcat per l'imminent ampliació de la UE a 25 membres, la importància cada vegada més gran del diàleg intercultural, l'allau d'innovacions tecnològiques de la societat del coneixement i de la informació, així com els reptes del món en procés de globalització han generat diversos debats sobre el futur de l'acció cultural de la Comunitat veient: ¹⁸

- La necessitat de que cal adoptar un plantejament més coherent de l'actuació comunitària en l'àmbit de la cultura i estima que la cooperació milloraria en aquest

terreny si es creés un marc estructurat, com un pla de treball per deliberar sobre temes prioritaris d'interès comú i poder elaborar noves estratègies;

- La necessitat d'establir una sinèrgia efectiva amb tots els altres àmbits i accions pertinents de la Comunitat;
- La conveniència d'elaborar un pla de treball encaminat a que la cultura ocupi un lloc central en la integració europea i es tinguin en compte els aspectes culturals en el marc d'altres disposicions del Tractat. Aquest pla és previst que s'ha d'anar desenvolupant fins al 2004 i se n'ha de presentar resultats dels seus diferents avenços al Parlament.

Considerem que alguns termes a destacar del Pla de Treball¹⁹, que s'han proposat, són els següents:

- *Valor afegit europeu: anàlisi i desenvolupament de mètodes per a identificar i avaluar el valor afegit de les accions europees en l'àmbit de la cultura;*
- *Accés i projecció pública de l'acció cultural de la Comunitat: millora de la difusió de la informació, amb la finalitat de facilitar l'accés dels ciutadans a l'acció cultural de la Comunitat; millora de la protecció pública de l'acció cultural de la Comunitat;*
- *Aspectes horitzontals: reforçament de les sinèrgies amb altres àmbits i accions comunitàries, en especial en matèria d'educació i formació, joventut, mercat interior, competència, desenvolupament regional, investigació i tecnologies de la informació i la comunicació; intercanvi d'informació sobre bones pràctiques en relació amb la dimensió econòmica i social de la cultura, inclosa la contribució de les activitats culturals a la inserció social; desenvolupament i foment de la mobilitat de les persones i la circulació d'obres del sector cultural; anàlisi dels mitjans per impulsar el desenvolupament de les indústries culturals i creatives en la Comunitat, en particular, amb la finalitat de respectar i fomentar la diversitat de les cultures;*
- *Diàleg entre les cultures: promoció i difusió de la diversitat cultural i lingüística d'Europa, així com dels aspectes comuns de les seves cultures; fomentar el diàleg entre cultures;*

¹⁸ Resolució del Consell de 25 de juny de 2002 sobre el nou pla de treball relatiu a la cooperació europea en l'àmbit de la cultura. Diari Oficial n.C 162 de 06/07/2002 p.0005 – 0007.

¹⁹ Op. Cit.

- *Cooperació entre els Estats membres i participació dels nous Estats membres: desenvolupar estratègies per accelerar la integració i la participació dels nous Estats membres en l'àmbit cultural; cooperació entre els Estats membres en els diversos àmbits de l'administració cultural, com per exemple, les estadístiques sobre la cultura i els béns culturals;*
- *Cooperació internacional en l'àmbit de la cultura: millora de la cooperació específica amb les organitzacions internacionals pertinents, com el Consell d'Europa i la UNESCO, per aprofitar la sinèrgia; foment de la cooperació amb tercers països.*

Es podran considerar periòdicament altres àmbits de cooperació en l'àmbit de la cultura, tenint en compte l'evolució que es registri en els propers anys.

Es fixarà un procediment, així com els participants i el calendari per a cada una de les actuacions, en el marc de les disposicions del Tractat constitutiu de la Comunitat Europea.

e) PROTECCIÓ DE LA SALUT

La Comunitat ha adquirit el compromís de promoure i millorar la salut, prevenir malalties i controlar les amenaces per la salut com l'objectiu de reduir la morbiditat i mortalitat prematura evitable i la discapacitat acompanyada d'una merma de l'activitat. Per contribuir al benestar dels ciutadans europeus, la Comunitat ha d'atendre de manera coordinada i coherent les preocupacions de la seva població al voltant dels riscos sanitaris i les seves expectatives d'un nivell de protecció de la salut. Per això totes les activitats de la Comunitat relacionades amb la salut han de donar-se a conèixer i ésser transparents, així com permetre la consulta i participació equilibrades de tots els agents interessats, amb el propòsit de fomentar la millora dels coneixements i dels fluxos de comunicació, possibilitant així una participació més àmplia de les persones en les decisions que afecten a la seva salut. En aquest context s'ha d'atendre al dret de la població de la Comunitat a rebre informació senzilla, clara i científicament vàlida sobre les mesures per a la protecció de la salut i la prevenció de malalties, en definitiva, per millorar la qualitat de vida.

La salut és prioritària i ha de garantir un alt nivell de protecció en la definició i aplicació de totes les polítiques i activitats comunitàries. D'acord amb l'article 152 del Tractat, la Comunitat ha de desenvolupar un paper actiu en aquest àmbit, adoptant mesures que no poden adoptar els Estats membres per si sols, conforme al principi de subsidiarietat.

La Unió Europea coordina els esforços nacionals encaminats a protegir la salut dels ciutadans tot lluitant contra malalties com el càncer i la SIDA.

El programa “Europa contra el càncer”, tenia com a objectiu reduir el nombre de defuncions per càncer per l'any 2000, a través de la cooperació entre investigadors, la informació al públic i una política de prevenció.

L'any 1991 s'adoptaren mesures similars per la lluita contra la SIDA; igualment la lluita contra l'alcoholisme i la droga.

S'han pres altres mesures per afavorir una integració de determinades categories de ciutadans com les dones embarassades, els minusvàlids, persones en edat avançada, etc.

El 31 de desembre de 2002 es deroguen els vuit programes que es desenvolupaven en l'àmbit de la salut per convertir-se en el denominat “el programa”.²⁰ Programa que es posarà en pràctica durant el període comprès entre l'1 de gener de 2003 i el 31 de desembre de 2008, amb els següents objectius:

- i. El programa, que complementarà les polítiques nacionals, tindrà per objectiu protegir la salut humana i millorar la salut pública.
- ii. Els objectius generals del programa:
 - a) millora de la informació i dels coneixements amb la finalitat de fomentar la salut pública;
 - b) augmentar la capacitat de reaccionar ràpida i coordinadament davant de riscos sanitaris;
 - c) fomentar la salut i prevenir les malalties actuant sobre els factors determinants de la salut en totes les polítiques i activitats.
- iii. D'aquesta manera, el programa contribuirà a:
 - a) garantir un nivell elevat de protecció de la salut humana en la definició i execució de totes les polítiques i accions de la Comunitat, mitjançant el foment d'una estratègia de la salut integrada i intersectorial;
 - b) reduir les desigualtats en matèria de salut;
 - c) fomentar la cooperació entre els Estats membres en els àmbits reguladors per l'article 152 del Tractat.

²⁰ Decisió n.1786/2002/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 23 de setembre de 2002, relatiu a l'adopció d'un programa d'acció comunitària en l'àmbit de la salut pública (2003-2008) - Declaracions de la Comissió. Diari Oficial n.L 271 de 09/10/2002 p.0001-0001.

En aquest mateix document es despleguen un seguit d'accions i propostes per desenvolupar i aconseguir els objectius establerts. En molts dels punts destaca la importància de la informació i la interrelació entre tots els països membres de la Comunitat.

f) LA PROTECCIÓ DEL MEDI AMBIENT

El progrés social i el benestar econòmic, a Europa i fora d'ella, depenen d'activitats que consumeixen els recursos de la Terra i poden malmetre el medi ambient. Transformem les matèries primeres en productes de consum que ens donen l'energia de la que depenen molts dels nostres serveis vitals, des del transport fins a l'atenció sanitària. L'activitat humana ha estat sempre font de residus i de contaminació.

Fins avui encara no s'ha sobrepassat la capacitat de regeneració del nostre planeta, però els riscos són cada vegada més elevats. Per aquest motiu s'accepta universalment que hem d'adaptar l'activitat econòmica i social als recursos reals de la terra.

La Unió Europea vol posar els mitjans necessaris per protegir el nostre planeta. La Unió Europea proposa una política basada en la col·laboració i s'està formant una coalició de Governos, indústria i consumidors per arribar al necessari compromís per conservar recursos naturals, reciclar productes, tractar els residus d'una forma respectuosa amb el medi ambient i desenvolupar energies alternatives. És raonable que la Unió Europea, a la vegada que elimina fronteres comercials i polítiques, assumeixi una major responsabilitat en temes mediambientals perquè la contaminació no coneix fronteres.

La Unió Europea, a més de la normativa emesa al respecte, ha desenvolupat diversos programes per tal de vetllar pel medi ambient, el darrer Vè Programa Comunitari de Política i Actuació en Matèria de Medi Ambient "*Vers un desenvolupament sostenible*" va finalitzar el 31 de desembre de 2000, havent aportat una sèrie d'importants millores. Per aquest motiu es desenvolupa ja el VIè Programa Comunitari en matèria de Medi Ambient, per tal de ressaltar la importància de la prevenció i l'aplicació del principi de cautela al desenvolupar un plantejament per a protegir la salut humana i el medi ambient.

La utilització prudent dels recursos naturals i la protecció de l'ecosistema mundial, juntament amb la prosperitat econòmica i un desenvolupament social equilibrat són condició imprescindible pel desenvolupament sostenible.

El VIè Programa tracte els objectius i prioritats claus en matèria de medi ambient basats en una avaluació de la situació del medi ambient i de les tendències imperants, incloses les qüestions emergents que requereixen un lideratge de la Comunitat. El Programa ha de fomentar la

integració de preocupacions mediambientals en totes les polítiques comunitàries i contribuir a la realització del desenvolupament sostenible tant en l'actual Comunitat com en la futura

Comunitat ampliada. A més a més, el Programa preveu esforços permanents amb vistes a aconseguir els objectius i les fites mediambientals ja establertes per la Comunitat.

El Programa s'aplicarà durant 10 anys iniciant-se el 22 de juny de 2002 i als quatre anys se'n farà una avaluació.

La Comunitat ha d'afrontar el següents àmbits:

- canvi climàtic,
- naturalesa i biodiversitat,
- medi ambient i salut i qualitat de vida,
- recursos naturals i residus.

Alguns dels objectius a destacar del VIè Programa en matèria de Medi Ambient:²¹

- *aconseguir un nivell elevat de protecció del medi ambient i de la salut humana i una millora general del medi ambient i la qualitat de vida, enuncia unes prioritats per a la dimensió mediambiental de l'estratègia de desenvolupament sostenible, i ha de ser tingut en compte al proposar accions,*
- *aconseguir una dissociació entre les pressions mediambientals i el creixement econòmic, mantenint la coherència amb el principi de subsidiarietat i el respecte a la diversitat de condicions de les diverses regions de la UE,*
- *remarcant la problemàtica del canvi climàtic i possibles solucions,*
- *protegir, conservar, restaurar i desenvolupar el funcionament dels sistemes naturals, els hàbitats naturals, i la flora i la fauna silvestres, (...)*
- *contribuir a un alt nivell de qualitat de vida i benestar social per a tots els ciutadans, proporcionant un medi ambient en el que els nivells de contaminació no tinguin efectes perjudicials sobre la salut humana, (...)*
- *aconseguir una major eficàcia en els recursos i una gestió dels mateixos i dels residus per aconseguir models de producció i consum més sostenibles, (...)*

²¹ Decisió n. 1600/2002/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 22 de juliol de 2002, per la qual s'estableix el sisè Programa d'Acció Comunitària en Matèria de Medi Ambient. Diari Oficial n. L 242 de 10/09/2002 p.0001-0015.

Per tal d'aconseguir aquests objectius desenvolupa una sèrie d'accions en els àmbits ja esmentats.

_____ g) DRET A LA PROTECCIÓ DELS CONSUMIDORS _____

El gran mercat interior proporciona al comerç possibilitats molt àmplies al mateix temps que es necessita una major protecció pels consumidors. Els consumidors han de conèixer els seus drets per tenir la seguretat de que el mercat comunitari protegeix els seus interessos.

Els mercats funcionen millor quan els interessos dels compradors i dels venedors estan equilibrats. Tots els Estats membres de la Unió Europea apliquen en major o menor grau polítiques nacionals a favor dels consumidors. La Unió Europea ha incorporat a la seva política de consum la protecció dels cinc drets fonamentals. Aquests drets són, segons el Reglament de la UE n.45/2001:²²

- i. Protecció de la salut i seguretat dels consumidors.*
- ii. Protecció dels interessos econòmics dels consumidors.*
- iii. Dret dels consumidors a la informació i a l'educació.*
- iv. Dret a reclamar.*
- v. Representació i participació dels consumidors.*

El Tractat de la Unió Europea ha proporcionat la base per una política de consum, desenvolupant una doble funció: recolzament, protecció i informació al consumidor, i el fet de donar a conèixer als ciutadans com la Unió Europea els beneficia directament.

La nova societat de la informació i noves tecnologies ha fet replantejar nous aspectes, sobretot pel que fa a la protecció de les persones físiques fent referència al tractament de les dades personals per les institucions i els organismes comunitaris i la seva protecció jurídica.

²² Reglament (CE) n.45/2001 del Parlament Europeu i del Consell, de 18 de desembre de 2000, relatiu a la protecció de les persones físiques pel que fa al tractament de dades personals per les institucions i els organismes comunitaris i a la lliure circulació d'aquestes dades. Diari Oficial n.L 008 de 12/01/2001 p.0001-0022

Els objectius generals d'aquest reglament són:²³

- *Les institucions i els organismes comunitaris, garantiran la protecció dels drets i les llibertats fonamentals de les persones físiques, i en particular el seu dret a la intimitat, pel que fa al tractament de les dades personals, i no limitarà ni prohibirà la lliure circulació de dades personals entre ells i elles i destinataris subjecte al Dret nacional dels Estats membres adoptat en aplicació a la Directiva 95/46/CE.*
- *L'autoritat de control independent establert pel present Reglament, serà el "Supervisor Europeu de Protecció de Dades", que supervisarà l'aplicació de les disposicions del present Reglament a totes les operacions de tractament realitzades per les institucions i organismes comunitaris.*

Després de presentar aquests objectius al Reglament fa el desplegament de les definicions i els àmbits d'aplicació.

En un altre resolució²⁴ s'especifica la dimensió relativa als consumidors en la societat de la informació, per aquest motiu proposa la necessitat de revisar la legislació vigent, ja que sembla necessària una major regulació. També la Comunitat ha d'adoptar les mesures necessàries per vetllar perquè es tinguin plenament en compte els interessos dels consumidors a les propostes actuals i/o futures. Planteja la necessitat de revisar periòdicament l'evolució del paper del consumidor i dels riscos i oportunitats que suposa per aquest la societat de la informació.

h) XARXES TRANSEUROPEES

Per procurar el màxim benefici als ciutadans i a les empreses dels Estats membres, és necessari crear autopistes de comunicació i de distribució a través de les antigues fronteres de la CE (Comunitat Europea).

La creació d'una infraestructura multiplicarà els avantatges del mercat únic i farà que es beneficiïn d'ell totes les regions de la Unió Europea. La Unió Europea s'ha marcat dues prioritats:

²³ Op. Cit.

²⁴ Resolució del Consell de 19 de gener de 1999 sobre la dimensió relativa als consumidors en la societat de la informació. Diari Oficial n.C 023 de 28/01/1999 p.0001-0003.

- i. Garantir que les xarxes nacionals existents puguin connectar-se entre si i operar juntes.
- ii. Millorar l'accés a aquestes xarxes.

Això exigeix que les administracions nacionals treballin juntes pensant a nivell europeu. Donades les limitacions financeres, tindran preferència els projectes que donin resposta a una forta demanda per part dels usuaris. Els projectes hauran de donar uns beneficis econòmics i socials significatius.

————— i) MILLORA DE LA COMPETITIVITAT INDUSTRIAL —————

El Mercat de la Unió Europea ofereix a les empreses un espai econòmic suficientment gran perquè puguin treure rendibilitat de la seva eficàcia i qualitat.

Els recursos comunitaris s'utilitzaran per enfortir la competitivitat de la indústria europea enfront a Estats Units, Japó i altres parts del món. La Unió Europea està elaborant una política industrial que preveu instruments jurídics, financers i tècnics per facilitar les aliances de les empreses. Per a tal finalitat es destinaran recursos a la formació, a la investigació i a les xarxes de comunicació.

————— j) CIÈNCIA I TECNOLOGIA A EUROPA —————

Europa és l'origen de la tècnica i de la ciència tal com les coneixem. Malgrat això, avui en dia no ocupa el primer lloc en l'escala dels diferents camps d'investigació.

Europa té un nombre considerable d'investigadors d'un excel·lent nivell i els recursos que destina cada país membre a la investigació són considerables, però en estar dividits, fins ara, no s'aprofitava al màxim el cabal intel·lectual i econòmic.

La política comunitària en investigació adopta la forma d'associació entre centres d'investigació, laboratoris universitaris i petites i grans empreses per desenvolupar projectes conjunts.

S'han creat nombroses xarxes que, traspasant les fronteres, agrupen a enginyers i científics de tots els països europeus per treballar en camps com: la biotecnologia, les energies renovables i el medi ambient.

Els objectius de la nova política d'investigació i tecnologia són:

- organitzar la cooperació a diferents nivells,
- coordinar les polítiques nacionals i europees,
- fomentar la creació de xarxes d'equips d'investigació,
- potenciar la mobilitat de les persones i les idees amb la finalitat d'enfortir la competitivitat d'Europa.

Les bases jurídiques queden emmarcades en el Títol XVIII del Tractat constitutiu de la Comunitat Europea. En l'article 163 estableix que *"la Comunidad tiene como objetivo fortalecer las bases científicas y tecnológicas de su industria y favorecer el desarrollo de su competitividad internacional, así como fomentar todas las acciones de investigación que se consideren necesarias..."*²⁵ Els articles 164 i 173 determinen les activitats que han de realitzar-se en aquest context, així com la finalitat i execució del programa marc plurianual.

El gener de 2000 la Comunicació "Vers un Espai Europeu de la investigació" va reconèixer que la UE havia de millorar els seus esforços en el camp de la investigació i la tecnologia per continuar essent competitiva en una economia cada vegada més mundialitzada, aspectes que també es van destacar amb els objectius estratègics fixats per la Unió a la Cimera europea celebrada a Lisboa el març del mateix any.

Acceptat aquest repte, la Comissió Europea, els Estats membres i el Parlament Europeu, la comunitat científica i la indústria s'han compromès a col·laborar a favor de la creació d'un "Espai Europeu de la investigació" (EEI). S'han posat ja en marxa les diverses iniciatives encaminades a fer realitat aquest EEI, entre elles la proposta d'un nou programa marc (2002-2006) presentat per la Comissió el febrer de 2001.

²⁵ *Tractat Constitutiu de la Comunitat Europea. Títol XVIII. Article 163 (Diario Oficial n. C 325 de 24 de diciembre 2002).*

El pressupost del programa ha anat augmentant, tal i com s'expressa en el quadre següent: ²⁶

PRESSUPOST: CIÈNCIA I TECNOLOGIA A EUROPA	
PERÍODE	MILIONS D'EUROS
(1984 - 1987)	3.250 milions d'euros (primer programa)
(1994 - 1998)	13.215 milions d'euros (quart programa)
(1998 - 2002)	14.960 milions d'euros (cinquè programa)
(2002 - 2006)	17.500 milions d'euros (sisè programa)

QUADRE III
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades extretes de <http://europa.eu.int>.

El cinquè programa va tenir les següents àrees d'investigació, combinant aspectes tecnològics, industrials, socials i culturals :

- qualitat de vida i gestió de recursos vius,
- societat de la informació de fàcil utilització,
- creixement competitiu i sostenible,
- energia, medi ambient i desenvolupament sostenible –EURATOM,
- paper internacional de la investigació comunitària,
- promoció de la innovació i foment de la participació de les PYME,
- millora del potencial humà d'investigació i els coneixements socioeconòmics.

El sisè programa, trenca amb els programes anteriors ja que es pretén insistir en les qüestions d'importància europea i integrar millor els esforços d'investigació sobre la base d'una associació més aconseguida entre els diversos protagonistes de l'Espai Europeu d'Investigació. Aquesta iniciativa es proposa dotar a la Unió d'una nova estratègia vertaderament comuna, dissenyada per reforçar el dinamisme científic i tecnològic d'Europa en un escenari cada vegada més mundialitzat.

²⁶ <http://europa.eu.int>

El sisè programa té alguns canvis com:

- i. Integració de la investigació:** cal concentració en un nombre limitat d'àrees d'investigació prioritàries, i reforçar els vincles entre l'esforç investigador comunitari i les polítiques d'investigació nacionals i regionals.
La relació entre centres d'excel·lència i millors capacitats d'investigació crearan "plataformes virtuals d'excel·lència" a escala europea.
També hi pot haver recursos al servei de projectes integrats amb la participació de socis procedents dels sectors públic i privat, amb objectius científics i tecnològics clarament establerts i amb el propòsit de generar nous coneixements i/o aplicacions en els camps prioritaris.
- ii. Estructuració de l'Espai Europeu de la Investigació:** s'enfortiran els vincles entre investigació i innovació i la renovació del potencial humà d'investigació i mobilitat dels investigadors.

Així mateix, el sisè programa incorpora els següents aspectes:

- i.** Recolzar el desenvolupament de les infraestructures d'investigació, fomentant la coherència de les mateixes mitjançant accions integrades que facilitaran la seva posada en xarxa i la prestació de serveis científic a nivell europeu.
- ii.** Per aconseguir el necessari aprofundiment de les bases democràtiques de la Unió, els responsables de la formulació de polítiques, els investigadors i la població en general consideren que és prioritari millorar les relacions entre "ciència" i "govern", així com la cultura científica i tecnològica de l'europeu mitjà.
- iii. Enfortiment de les bases de l'Espai Europeu de la investigació :** es vol enfortir la satisfacció de les necessitats científiques i tecnològiques derivades de l'aplicació de les polítiques de la UE en tots els àmbits en que la Comunitat té responsabilitats creixents, com agricultura, pesca, salut i protecció del consumidor, medi ambient, transport i societat de la informació.

És necessari recolzar i millorar la coordinació i la coherència de les activitats d'investigació a nivell nacional i europeu, així com una major previsió de les necessitats científiques i tecnològiques relacionades amb les polítiques europees i de les respostes, sovint ràpides, que les mateixes exigeixen.

A través d'aquests programes hem pogut observar l'evolució de la importància de la investigació des de la Unió Europea i com des de la política es vetlla per apropar a la realitat actual tots els àmbits d'investigació.

1.2.2.2 COOPERACIÓ EN ELS ÀMBITS DE LA JUSTÍCIA I DELS ASSUMPTE D'INTERIOR

El Tractat de la Unió Europea preveu una àmplia col·laboració en els àmbits de la justícia i els assumptes d'interior a causa dels problemes que es plantegen d'immigració i del dret d'asil, així com el tràfic de drogues internacional i altres delictes.

Aquesta política inclou la fixació dels requisits d'entrada i moviment dels ciutadans de tercers països en el territori dels Estats membres, així com les condicions de permanència d'ells i de les seves famílies.

També inclou la lluita contra la immigració, la permanència i el treball il·legals.

La lluita contra el consum de drogues es considera que ha de ser competència de la Unió Europea, que s'esforçarà per la detecció de fraus internacionals i per la cooperació entre autoritats judicials en matèria civil.

Igualment s'especifica que la persecució d'altres delictes internacionals.

A tot això s'afegeix una concepció global de prevenció de delictes i una sèrie de mesures destinades a formació i investigació, a la criminologia i als serveis d'identificació.

En cooperació policial i judicial en matèria penal, el títol VI del Tractat de la Unió Europea s'ha vist completament transformat pel Tractat d'Amsterdam i la constitució d'un espai de llibertat, de seguretat i de justícia. Abans nomenat "justícia i assumptes d'interior", actualment forma part de

la "Cooperació policial i judicial en matèria penal" i té com a finalitat el prevenir i lluitar contra: el racisme i xenofòbia, el terrorisme, la tracta d'éssers humans i delictes contra la infància, tràfic de drogues i d'armes, la corrupció i el frau.

Està prevista una cooperació més estreta entre les forces policials, les autoritats duaneres i judicials, directament a través de l'Oficina Europea de Policia (EUROPOL)²⁷, així com l'aproximació necessària de la normativa penal dels Estats membres.

Els avenços realitzats des de 1993 gràcies a la cooperació en matèria de justícia i assumptes d'interior van portar a la inclusió d'objectius més ambiciosos al Tractat d'Amsterdam. Amb la finalitat de permetre una vertadera i lliure circulació de les persones en el territori de la Unió Europea i per lluitar de forma més eficaç contra la delinqüència organitzada i el frau, s'ha decidit instituir una zona de llibertat, de seguretat i de justícia.

Actualment els camps de la justícia i els assumptes d'interior estan regulats únicament per les normes intergovernamentals del títol VI del Tractat de la Unió Europea (tercer pilar)²⁸. Després de l'entrada en vigor del Tractat d'Amsterdam, aquests camps quedaran distribuïts entre el primer i tercer pilar.

Dins del primer pilar regit pel mètode comunitari, s'hi afegirà un nou títol III A al Tractat constitutiu de la Comunitat Europea ("Lliure circulació de persones, asil i immigració")²⁹. El nou títol VI del Tractat de la Unió Europea³⁰ s'ocuparà de menys matèries, però els seus objectius seran més precisos i s'enfocaran cap a una cooperació estreta entre els serveis de policia, duanes i administracions de justícia.

En el tercer pilar seguirà havent-hi una "passarel·la" que permetrà als Estats membres transferir matèries del títol VI al III A. Aquest procediment és molt complex i mai s'ha aplicat, però el fet que existeixi fa suposar que, en el seu moment, es podrà pensar en una "comunitarització" de tots els camps de la justícia i dels assumptes d'interior.

(veure esquema Pilars de la UE pàg.98)

²⁷ EUROPOL (Oficina Europea de Policia). La idea d'una Oficina Europea de Policia va aparèixer per primera vegada al Consell Europeu de Luxemburg (28 i 29 de juny de 1991). Es va pensar aleshores en la creació d'un nou òrgan que subministrés una estructura per desenvolupar la cooperació policial entre els Estats membres en els àmbits de la prevenció i de la lluita contra les formes greus de delinqüència internacional organitzada, inclosos el terrorisme i el tràfic il·lícit de drogues. El conveni constitutiu d'Europol es va signar el juliol de 1995 i va entrar en vigor l'1 d'octubre de 1998.

²⁸ Tractat de la Unió Europea. (*Diario Oficial* n. C 340 de 24 de diciembre de 2002)

²⁹ Tractat Constitutiu de la Comunitat Europea. (*Diario Oficial* n. C 325 de 24 de diciembre de 2002)

³⁰ Tractat de la Unió Europea. (*Diario Oficial* n. C 340 de 24 de diciembre de 2002)

Si alguns Estats membres desitgen avançar amb més rapidesa en certs camps i dur a terme una cooperació més gran, ho podran fer, ja que el sistema ho permet i no hi ha la necessitat de crear un sistema jurídic extern tal i com havia succeït amb Schengen.³¹

1.2.2.3 POLÍTICA SOCIAL

La Unió Europea vol assolir quatre llibertats fonamentals.

- i. Lliure circulació de béns.
- ii. Lliure circulació de serveis.
- iii. Lliure circulació de capitals.
- iv. Lliure circulació de persones.

Els ciutadans de la Unió Europea només acceptaran el gran mercat i la unió econòmica i monetària quan se'ls ofereixin més avantatges per les empreses, malgrat que és prioritari solucionar els problemes socials greus com l'atur, i reforçar els drets socials dels treballadors.

Des de fa temps, els Estats membres reconeixen la necessitat d'ampliar els drets socials dels treballadors; aquesta ampliació suposa l'existència d'una base comuna de drets socials fonamentals. Ja en els Tractats constitutius s'atribuïa una importància fonamental a la política social, com ho demostra per exemple, la creació del Fons Social Europeu, que és l'instrument bàsic de la política comunitària que té per objectiu fomentar la mobilitat geogràfica i ocupacional dels treballadors.

Els recursos econòmics del Fons Social Europeu, van destinats principalment a tres àmbits:

- el sector social
- el sector regional
- el sector pel desenvolupament rural

³¹ "Schengen: és el nom d'una petita població luxemburguesa on el juny de 1985 es va signar un acord a favor de la lliure circulació en vuit dels dotze Estats de la CE. Aquest acord és conegut com "l'acord de Schengen". Espanya i Portugal s'adheriren a l'Acord el 1991. En entrar en vigor a finals de 1992, provocarà la supressió pràctica de les fronteres terrestres interiors. L'Acord té 142 articles que detallen temes com els nous sistemes de control de fronteres o policíac, de visats, intercanvi d'informacions, dret d'asil, etc." COMPANYY F. J., VILARMAU J. M., CERVANTES A. (1992): *Euro-diccionari*. Barcelona. Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament. Departament de Benestar Social. CYAN Edicions. Pàg. 256.

Les prioritats del Fons Social Europeu són:

- i. Promoure el desenvolupament i l'ajut estructural de les regions menys desenvolupades.
- ii. Reconvertir les zones greument afectades per la crisi industrial.
- iii. Lluitar contra l'atur de llarga duració.
- iv. Facilitar la inserció professional dels joves.
- v. Recolzar el desenvolupament de les zones rurals.

L'any 1989 es va aprovar la Carta Social, carta comunitària dels drets socials, presentada en forma d'una declaració. La van aprovar tots els Estats menys el Regne Unit. Es considera un instrument polític que conté "obligacions morals" destinades a garantir el respecte de determinats drets socials als Estats Membres. Aquests drets fan referència sobretot al mercat laboral, a la formació professional, la igualtat d'oportunitats i l'entorn laboral. La Carta Social ha anat seguida de programes d'acció com els de l'any 1990 quan la Comissió Europea va oferir tres programes d'intervenció social:

- EUROFROM, dirigit a desenvolupar noves qualificacions, noves competències i noves oportunitats de treball.
- NOW, pretenia promoure el treball de minusvàlids i de certs grups de treballadors menys afavorits.
- HELIOS, pretenia, a través de l'intercanvi d'informació i d'experiències, permetre als minusvàlids viure de forma independent i participar plenament en tots els aspectes de la vida en comunitat.

En aquest àmbit també hi ha un bloc de programes per afavorir l'intercanvi i la cooperació a nivell de formació professional.³² Actualment hi ha alguns programes nous que en part persegueixen objectius semblants, hi ha una gran incidència en programes que tenen com a objectiu la igualtat de drets per a totes i alguns d'ells ja estan en la nova fase fins al 2006 com:

- EQUAL, iniciativa comunitària de cooperació transnacional per promocionar nous mètodes de lluita contra les discriminacions i desigualtats de tota classe en relació amb el mercat de treball (2000-2006).

³² Aquests programes es detallen en el capítol segon de la Tesi Doctoral.

- Lluita contra la discriminació, programa d'acció comunitària per lluitar contra la discriminació (2001-2006).

Els grans principis que proclama la Carta Social Europea són els següents:

- *Dret a la lliure circulació.*
- *Dret a un treball i a una remuneració.*
- *Dret a la millora de les condicions de vida i de treball.*
- *Dret a la protecció social.*
- *Dret a la llibertat d'associació i a la negociació col·lectiva.*
- *Dret a la formació professional.*
- *Dret d'igualtat entre homes i dones.*
- *Dret a la informació, a la consulta i a la participació dels treballadors.*
- *Dret a la protecció de la salut i la seguretat dins del lloc de treball.*
- *Dret a la protecció dels infants i adolescents.*
- *Dret de les persones grans.*
- *Dret dels minusvàlids.*³³

Més tard s'elabora un document annex al Tractat de la Unió Europea « Acord Social », signat pels catorze Estats membres (el Regne Unit va optar per no participar en el mateix) que precisa els objectius de la política social en el camí marcat per la Carta Social de 1989: foment del treball, millora de les condicions de vida i de treball, lluita contra l'exclusió, desenvolupament de recursos humans, etc. Preveu el procediment d'aprovació de les mesures en matèria social i confirma el reconeixement del paper fonamental dels interlocutors socials en el marc del diàleg social.

Després de l'arribada al poder del nou govern el maig de 1997, el Regne Unit va anunciar la seva intenció de renunciar a la seva clàusula d'excepció en matèria social. El Tractat d'Amsterdam integra doncs l'acord social, les disposicions de les quals han estat reforçades, en el capítol social del Tractat constitutiu de la Comunitat Europea. S'ha creat un nou fonament jurídic per la igualtat d'oportunitats i tractament de l'home i la dona en el treball, i s'anomena la lluita contra l'exclusió social. També s'han enriquit els objectius de la política social mitjançant una referència explícita al drets fonamentals.

³³ COMPANY F. J., VILARMAU J. M., CERVANTES A. (1992). *Euro-diccionari*. Barcelona. Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament. Departament de Benestar Social: CYAN Edicions. Pàg. 268

La Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea, va ésser elaborada per una Convenció formada per representants del Parlament Europeu, dels Parlaments nacionals, dels Estats membres i de la Comissió Europea i en la qual el Parlament va contribuir de manera important. En el Consell Europeu de Niça el desembre de 2000 es va proclamar oficialment aquesta carta que reuneix en un mateix text, drets civils, polítics, econòmics i socials recollits fins aleshores en diversos actes nacionals, europeus i internacionals.

El Parlament va considerar la carta com un embrió d'una autèntica Constitució comunitària i va demanar la seva integració en el Tractat, per tal de garantir la seva aplicació. El Parlament es va comprometre, en el seu Reglament, a vetllar perquè tota proposta legislativa respecti els drets fonamentals.

En altres àmbits, el Consell només pot decidir per unanimitat. Es tracta dels àmbits de: seguretat social, protecció social, protecció en cas de rescissió de contracte laboral, així com representació i defensa col·lectiva dels interessos dels treballadors i dels empresaris. Queden excloses les disposicions sobre remuneracions, dret d'associació, i sindicació, dret de vaga i dret de tancament patronal. El Consell també decidirà per unanimitat sobre les condicions laborals dels immigrants de tercers països que resideixin legalment en el territori de la Comunitat. A més a més, podrà fixar contribucions financeres al foment i la creació de treball. No obstant, tots els Estats membres podran establir mesures de protecció més rigoroses que les disposicions mínimes adoptades en comú.

Els quinze Estats membres han destacat la labor dels interlocutors socials en moltes disposicions de l'acord. Així, un Estat membre podrà encarregar a empresaris i treballadors, a iniciativa conjunta d'aquests últims, l'aplicació d'una directiva adoptada. La Comissió haurà de consultar els interlocutors socials abans de presentar una proposta. **Una contribució essencial a la política social de la Unió Europea la constitueixen totes les mesures de foment de l'educació i de la formació professional**, que formen part del Tractat.

El Tractat de Maastricht introdueix la possibilitat de celebrar convenis col·lectius entre sindicats i organitzacions d'empresaris europeus. Aquest és el resultat d'una iniciativa dels representants dels interlocutors socials que van demanar als Governos dels Estats membres que introduïssin en el Tractat el dret a celebrar convenis col·lectius.

La Unió Europea ha avançat més lentament en els aspectes socials del mercat únic que en els assumptes econòmics, degut a que es va introduir el vot per majoria per quasi totes les directives d'harmonització, però no es modifica el principi d'unanimitat per la legislació social.

La unanimitat seguirà sent necessària per qualsevol legislació que afecti l'harmonització dels sistemes nacionals de seguretat social, els drets fonamentals dels treballadors immigrants de tercers països.

Un dels àmbits que ha generat més estratègies de coordinació ha estat el del treball.

El Tractat d'Amsterdam introdueix la noció d'estratègia coordinada pel treball, que forma part de l'estratègia integrada de treball que va començar amb el Consell Europeu d'Essen el desembre de 1994.

A Essen, el Consell Europeu havia sol·licitat als Estats membres que aprovessin programes plurianuals de treball (MAP) i que elaboressin informes sobre la seva aplicació destinats a la Comissió. Aquests informes descriuen les principals mesures adoptades pels governs amb la finalitat d'aplicar els seus programes plurianuals durant dotze mesos, després avaluen en alguns casos els efectes de les mesures sobre el treball i anuncien les principals modificacions o les noves iniciatives en la matèria.

L'estratègia anomenada d'Essen va estar preparada pels Consells Europeus de Madrid (desembre de 1995) i de Dublín (desembre de 1996), sempre sobre la base d'un informe conjunt, preparat per la Comissió i el Consell i que presenta una síntesi dels informes sobre aplicació dels MAP. A Florència (juny de 1996) i Amsterdam (juny de 1997), el Consell Europeu va rebre informes provisionals conjunts més resumits.

Amb l'entrada en vigor del Tractat d'Amsterdam, s'introdueix un títol sobre el treball en el Tractat Constitutiu de la Comunitat Europea. Aquest nou títol incorpora les nocions d'estratègia coordinada i directrius a favor del treball. Això aporta dues innovacions importants:

- Per majoria qualificada, a proposta de la Comissió i prèvia consulta del Parlament Europeu, del Comitè Econòmic i Social, del Comitè de les Regions i del Comitè de Treball, el Consell elaborarà cada any directrius a favor del treball, compatibles amb les grans orientacions de política econòmica.
- Per majoria qualificada i prèvia recomanació de la Comissió, el Consell podrà també dirigir recomanacions als Estats membres segons l'estudi anual sobre les seves polítiques de treball.

L'any 1997 se celebra a Luxemburg una reunió extraordinària del Consell Europeu, dedicada només al treball, es recolzaran les primeres Directrius de Treball per 1998 i es va iniciar l'anomenat "*Procés de Luxemburg*".

L'estratègia del treball es basava en quatre pilars:³⁴

- *Millorar el treball creant mesures preventives i donant més formació, etc. als aturats de llarga durada millorant les possibilitats de formació al llarg de tota la vida.*
- *Fomentar l'esperit empresarial facilitant la creació d'empreses.*
- *Fomentar l'adaptabilitat de les empreses i els seus treballadors per modernitzar la organització laboral.*
- *Reforçar les mesures sobre igualtat d'oportunitats amb la finalitat de facilitar l'augment de la taxa d'activitat femenina, de les persones amb discapacitats i fomentar la conciliació entre vida laboral i familiar.*

Les conclusions a les quals es va arribar en aquesta reunió van ser:³⁵

- *la realització del Mercat únic resulta essencial per estimular el creixement econòmic;*
- *s'hauria de suavitzar la càrrega reguladora que s'aplica a les empreses;*
- *s'hauria de facilitar l'accés al capital de risc;*
- *els fons estructurals s'haurien d'utilitzar de manera més activa per promoure el treball;*
- *l'establiment de xarxes transeuropees resulta essencial per reforçar la competitivitat;*
- *el Banc Europeu d'Inversions hauria de concedir préstecs a les petites i mitjanes empreses.*

Les Directrius de Treball marquen als estats membres a que utilitzin mesures actives per lluitar contra l'atur; els interlocutors socials haurien d'aconseguir acords sobre formació i els Estats membres han de promoure la flexibilitat horària del treball en combinació amb la seguretat pels treballadors.

Però encara al 2001 el Parlament Europeu insistia en la necessitat d'estimular vers l'accés a nivell mitjos i superiors d'educació i formació, així com també desenvolupar la formació continuada, aspectes que poden afavorir una davallada de l'atur. Emergeixen però nous reptes com el poc personal qualificat i els desequilibris regionals.

³⁴ <http://europa.eu.int>.

³⁵ <http://europa.eu.int>.

1.2.3 LA UNIÓ PEL CIUTADÀ

Per aconseguir la unió política, Europa necessita el recolzament dels ciutadans. És doncs, necessari insistir en la importància de les polítiques d'informació i sensibilització que generaran en tots una major consciència dels aspectes positius de la construcció europea i de la necessitat de fer-la progressar. Cada cinc anys es convoca als ciutadans a les urnes per designar els diputats al Parlament Europeu, els electors dels quinze Estats no disposen encara de mitjans suficients per fer-se sentir. La seva participació personal a l'edificació europea passa pel reconeixement i l'exercici dels drets específics que donaran cos a la noció de **ciutadania europea**.

La majoria dels ciutadans de la Unió Europea tenen una actitud positiva pel que fa a la pròpia unió. Lògicament el ciutadà no pot percebre els avantatges de la integració només de forma indirecta, és a dir, a través de la millora de les possibilitats per les empreses i, per tant, d'un major benestar, sinó de forma concreta, en la vida quotidiana. El ciutadà pot percebre les conseqüències del mercat interior al poder traslladar els productes d'un Estat membre cap un altre sense pagar aranzels duaners, i amb la moneda única hi ha l'estalvi de fer el canvi de moneda.

Hi ha uns trets bàsics que ens defineixen la unificació dels Estats, votar directament als membres del Parlament Europeu, l'expedició dels passaports europeus, i amb els símbols comunitaris com la bandera europea, l'himne comunitari...

El Tractat de la Unió Europea estableix un vincle directe entre la integració europea i la participació del ciutadà. Introdueix el concepte de ciutadania europea, que s'afegeix a la corresponent nacionalitat. La ciutadania europea està associada a un conjunt de drets del ciutadà. Així, els ciutadans comunitaris reben de l'Estat membre en el qual resideixen, el dret de vot actiu i passiu en les eleccions municipals (un ciutadà pot votar en el seu lloc de residència encara que no sigui el seu propi país).

Tots els ciutadans podran participar amb vot actiu i passiu a les eleccions al Parlament Europeu. A més a més, podran rebre protecció diplomàtica i consular d'un altre Estat membre en el territori d'un "tercer país", en el que el seu propi país no estigui representat.

Els ciutadans poden circular i residir lliurement en tots els estats membres, en aquest aspecte s'ha avançat molt des del Tractat de Roma, però encara hi ha limitacions que cal eliminar.

També poden presentar peticions al parlament Europeu i reclamacions al defensor del Poble, però en assumptes de competència comunitària; el dret de petició al Parlament encara amb escassos poders; el dret de sufragi en un altre país membre afecta a un nombre important, però clarament minoritari d'Europeus; el dret de protecció diplomàtica només als europeus que visiten un tercer país en el qual no hi hagi ambaixades o consultes del seu propi estat...

Resulta evident que la unificació europea es realitza a favor del ciutadà perquè de no ser així tindria poc sentit. A mesura que progressa, apareix cada vegada més en la vida quotidiana dels ciutadans, tenint en compte els seus desitjos i les seves preocupacions.

Pels europeistes, l'estatut de la ciutadania europea, tal i com està recollit actualment en els Tractats, és totalment insuficient i estan redactats de manera apressada i confusa, per aquest motiu estan vistos amb poca il·lusió per part dels ciutadans.

L'actual ciutadania europea té grans temes a debat. El mètode "funcionalista" de construcció, ideat per Monnet³⁶, va ser segurament l'únic factible i que ha permès els progressos en el procés d'integració. Però aquesta forma de construcció d'Europa, s'ha basat en unes institucions burocràtiques gestionades per unes èlits administratives que prenen essencialment decisions de tipus econòmic i que, i això és l'important, són vistes amb gran desafecció, desinterès i desconfiança per part dels ciutadans dels Estats membres de la Unió. La "burocràcia de Brussel·les" és vista com a quelcom molt llunyà per part del ciutadà europeu.

La institucionalització de la ciutadania europea al Tractat de la Unió Europea ha estat, sens dubte, l'esforç més important per establir un pont entre les institucions de la Unió i els ciutadans, per fer que els europeus sentin la construcció europea com a quelcom que els afecta més enllà de les reglamentacions econòmiques i administratives de Brussel·les, quelcom que té a veure amb els seus drets i deures, amb la pròpia identitat.

El resultat d'aquest intent, però no és l'esperat, ja que els europeus continuen desinformatos en general i és discutible el sentiment d'identitat europea que s'ha desenvolupat.

Ja el capítol sobre ciutadania que es reflexa en el Tractat de Maastricht, va estar fet i redactat amb rapidesa, així com són també escassos els drets que es recullen en l'estatut de ciutadania, i encara més important el fet d'analitzar que el tema de la lliure circulació no està plenament desenvolupat.

Hi ha un altre corrent, "l'euroescèptica", que veu aquests avenços com excessius i tracta de frenar qualsevol evolució ulterior cap a la integració política i la plena ciutadania europea (Dinamarca i Gran Bretanya són dos dels països amb aquesta postura).

El gran dilema al que s'enfronta una Europa que vol construir-se en el respecte de les identitats nacionals dels diversos països que la formen, és si els milions de nacionals de tercers països (NPT) que la poblen i que, en algunes ciutats, barris o comarques suposen una part essencial del "païssatge humà", són part de l'Europa, del "poble europeu", de la "identitat europea" en la qual s'haurà de basar la ciutadania de la Unió.

³⁶ Jean Monnet, (1888-1970) considerat el pare fundador de l'Europa Comunitària i creador del "Comitè d'Acció pels Estats Units d'Europa" l'any 1955.

Totes aquestes preocupacions queden traslladades en la proposta de Constitució Europea. En el prefaci es fa palès el voler donar respostes a les preguntes plantejades a la Declaració de Laeken³⁷, que detallem a continuació:

- proposa un millor repartiment de les competències de la Unió i dels Estats membres;
- recomana una fusió dels Tractats i l'atribució a la Unió de personalitat jurídica;
- presenta una simplificació dels instruments d'actuació de la Unió;
- proposa mesures per augmentar la democràcia, la transparència i l'eficàcia de la Unió Europea impulsant l'aportació dels parlaments nacionals a la legitimitat del projecte europeu, simplificant el procediment decisor i fent més transparent i comprensible el funcionament de les institucions europees;
- presenta les mesures necessàries per millorar l'estructura i reforçar el paper de cada una de les tres institucions de la Unió tenint en compte, particularment, les conseqüències de l'ampliació.

Una de les propostes més suggestives ha estat popularitzada pel pensador alemany Jurgen Habermas. En una democràcia lliberal, els ciutadans han de ser lleials i sentir-se identificats no amb una identitat cultural comú, sinó amb uns principis constitucionals que garanteixin plenament els seus drets i llibertats. Aquesta proposta és especialment suggestiva, entronca amb el millor de la tradició lliberal i tolerant d'Europa, i fuig i combat al nacionalisme ètnic, el gran enemic de la pau i la llibertat en l'Europa que s'endinsa en el segle XXI.

1.2.4 LA POLÍTICA EXTERIOR I DE SEGURETAT COMUNA

Malgrat ser la primera potència comercial del món, la Unió Europea segueix tenint un poder limitat en les grans qüestions de política mundial.

En el Tractat de la Unió Europea, els caps d'Estat o de Govern, acordaren desenvolupar progressivament una política exterior i de seguretat comuna a fi i a efecte de mantenir la identitat europea. Encara predomina la cooperació intergovernamental, la seva aplicació està íntimament lligada a la Comunitat, ja que la major part de les decisions sobre política exterior exigeixen recórrer a instruments comunitaris com la cooperació econòmica i l'ajuda financera i les sancions.

³⁷ Projecte de Tractat pel qual s'institueix una CONSTITUCIÓ PER EUROPA: Adoptat pel consens per la Convenció Europea el 13 de juny i el 10 de juliol de 2003. (Prefaci)

Els objectius bàsics de la Unió Europea en l'aspecte de la política exterior i de seguretat comuna són els següents:³⁸

- i. Salvaguardar els valors comuns, els interessos bàsics i la independència de la Unió Europea.*
- ii. Enfortiment de la seguretat de la Unió i dels seus Estats membres en totes les seves formes.*
- iii. Salvaguardar la pau mundial i l'enfortiment de la seguretat internacional de conformitat amb els principis de la carta de les Nacions Unides, així com dels fonaments i objectius de la Conferència sobre la Seguretat i la Cooperació a Europa, recollides en l'Acta de Hèlsinki de 1975 i en la Carta de París de 1990.*
- iv. Foment de la cooperació internacional.*
- v. Foment i consolidació de la democràcia i l'Estat de Dret, així com la salvaguarda dels Drets Humans i de les llibertats fonamentals.*

Fins i tot en els àmbits en els quals no s'hagi adoptat una acció comuna, els estats membres hauran de treballar en estreta coordinació i tenint en consideració la política exterior i de seguretat global de la Unió Europea.

Com a primers àmbits per l'adaptació d'accions comunes s'han previst els següents.³⁹

- i. El procés de la CSCE*
- ii. La política de desarmament i control d'armament a Europa*
- iii. La no proliferació d'armes nuclears*
- iv. Els aspecte econòmics de la seguretat, especialment el control de la transferència de tecnologia en matèria d'armament a tercers països i el control de l'exportació d'armes.*

³⁸ <http://europa.eu.int>.

³⁹ <http://europa.eu.int>.

Aquests àmbits d'aplicació hauran de ser ampliat a la relació dels països veïns. A més a més, la Unió Europea haurà de desenvolupar un paper més important en els fòrums internacionals, especialment en les Nacions Unides. També s'haurà de reforçar la cooperació de la Unió amb tercers països, per exemple mitjançant l'elaboració d'informes conjunts de les representacions diplomàtiques de la Comunitat i de la Unió Europea i dels Estats membres.

Les qüestions de defensa són les més delicades i difícils de la política exterior i de seguretat comuna. Per això les decisions seguiran adoptant-se fonamentalment per unanimitat.

Amb pocs anys cal esperar que s'avanci considerablement en la política exterior i de seguretat comuna.

S'han desenvolupat relacions específiques en virtut de la proximitat geogràfica amb països de l'Europa de l'Est i de la regió Mediterrània.

Actualment, prop de 150 països mantenen missions diplomàtiques acreditades davant la Unió Europea a Brussel·les. La Unió Europea ha establert la seva pròpia xarxa de relacions diplomàtiques a l'exterior, que compta amb més de 90 delegacions i oficines.

Les oficines comunitàries a l'exterior es divideixen en dues categories: per una part les oficines de "delegats" en els països que pertanyen al Conveni de Lomé, que s'encarreguen d'aplicar la cooperació tècnica i financera; la segona categoria pertany a les delegacions en altres tercers països o davant d'organismes internacionals.

L'objectiu de la cooperació política europea, iniciada a principis dels anys 70, ha estat sobrepassada en el marc econòmic i social establert pels tractats comunitaris per a desembocar en un autèntic enfocament comú dels Estats membres en matèria de política exterior. El Tractat de la Unió Europea ha integrat en la política exterior la dimensió de la seguretat comuna, en consagrar un dels seus títols a les "disposicions relatives a la política exterior i de seguretat comuna" (PESC). La creació de la Força de Reacció Ràpida europea confereix a la Unió, per primera vegada en la seva història, una identitat pròpia en matèria de política exterior i de seguretat.

El Consell Europeu ocupa un lloc important en l'àmbit de la política exterior i de seguretat comuna, ja que marca els principis i les orientacions generals, decideix les estratègies comunes i consulta al Parlament Europeu sobre les opcions fonamentals de la política exterior. A la vegada, el Parlament Europeu li formula preguntes o recomanacions i manté contactes periòdicament amb l'Alt Representant de la Unió per a la Política Exterior i de Seguretat Comuna a través de la seva Comissió d'Assumptes Exteriors, Drets Humans, Seguretat Comuna i Política de Defensa.

A més a més, el Parlament manté periòdicament debats sobre l'actualitat internacional, que es tanquen mitjançant votació de resolucions sobre la política exterior de la UE.

Com a elements de defensa es crea l'any 1992 l'Euroexèrcit, que va ser creat en la 59ena cimera francoalemanya el maig de 1992. Des d'aleshores, s'han adherit al mateix tres Estats: Bèlgica (1993), Espanya (1993) i Luxemburg (1996). Té uns efectius de 50.000 homes i és operatiu des del 30 de novembre de 1995.

L'Euroexèrcit forma part de les forces dependents de la Unió Europea Occidental. Pot intervenir com a tal en el marc UEO⁴⁰ o de la OTAN, i ser mobilitzat per missions humanitàries, d'evacuacions nacionals, operacions de restabliment o de manteniment de la pau, sota l'auspici de les Nacions Unides o de la OSCE (Organització per la Seguretat i la Cooperació Europea).

El 15 de maig de 1995 la declaració de Lisboa de la Unió Europea Occidental ratifica la decisió d'Espanya, França i Itàlia d'organitzar una força terrestre (EUROFOR) i marítima (EUROMARFOR). Aquestes forces pertanyen a les "forces dependents de la Unió Europea Occidental" (FRUEO) i han de reforçar les capacitats pròpies d'Europa per les operacions desenvolupades.

La política exterior i de seguretat comuna és una eina bàsica per mantenir la Unió Europea i per vetllar per la seguretat de tots els ciutadans, així com per la pau que representa un objectiu permanent en la construcció de la futura Unió Europea.

⁴⁰ UEO (Unió Europea Occidental): *L'any 1954 es va crear la Unió Europea Occidental amb la finalitat d'incrementar la cooperació entre els Estats Europeus en la política d'Europa dins l'Aliança Atlàntica (OTAN) per una banda, i per l'altra, de crear una identitat europea en la política de seguretat i defensa. Són membres d'aquesta organització els països següents: el Regne Unit, França, Bèlgica, Luxemburg, Holanda, la República Federal d'Alemanya, Itàlia, Espanya i Portugal.* COMPANYY F.J., VILARMAU J. M., CERVANTES A. (1992). *Euro-diccionari*. Barcelona. Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament. Departament de Benestar Social: CYAN Edicions. Pàg. 135.

1.3 MARC INSTITUCIONAL DE LA UNIÓ EUROPEA

La Unió Europea, com un Estat d'Estats, està formada per una organització burocràtica, semblant a la de qualsevol altre Estat, però amb unes característiques específiques, ja que està composta per institucions.

Les institucions es van crear per realitzar una Unió cada vegada més estreta de les nacions europees i han desenvolupat un paper fonamental en l'origen i evolució del projecte europeu.

En la mesura en que serveixen de marc a l'acció humana, les institucions garanteixen al mateix temps el diàleg democràtic en el debat polític d'alt nivell sobre el futur procés d'unificació i en el paper de les institucions que afecten directament al ciutadà europeu.

L'estructura de la Unió Europea està organitzada en les següents institucions amb una funció específica:

ESTRUCTURA DE LES INSTITUCIONS DE LA UE

Parlament Europeu	Elegit pels ciutadans dels Estats membres
Consell de la Unió Europea	Representa als Governos dels Estats membres
Comissió Europea	Motor i òrgan executiu
Tribunal de Justícia	Garanteix el compliment de la llei
Tribunal de comptes	Efectua el control de la legalitat i la regularitat de la gestió del pressupost de la UE

QUADRE IV

Font: Elaboració pròpia amb les dades de <http://europa.eu.int>.

Aquestes cinc institucions estan acompanyades per altres organismes:

ALTRES ORGANISMES DE LA UE

Banc Central Europeu	Responsable de la política monetària i de la gestió de l'euro
Comitè Econòmic i Social	Expressa l'opinió de la societat civil organitzada pel que fa a qüestions econòmiques i socials
Comitè de les Regions	Expressa les opinions de les autoritats regionals i locals
Banc Europeu d'Inversions	Contribueix a aconseguir els objectius de la UE
Defensor del Poble Europeu	S'encarrega de les denúncies dels ciutadans sobre la mala gestió de qualsevol institució i organisme de la UE

QUADRE V

Font: Elaboració pròpia amb les dades de <http://europa.eu.int>.

Totes aquestes institucions han aparegut per atendre alguna necessitat en la societat en la que estan immerses, la Unió Europea, tenen assolit caràcter orgànic permanent i estan reglamentades jurídicament.

Durant els primers vint anys, la Comissió Europea s'ha encarregat de proposar, el parlament Europeu de dictaminar, el Consell de Ministres de decidir i el Tribunal de Justícia d'interpretar el Dret Comunitari. Però ara, les seves funcions han anat canviant, aquestes institucions treballen en estreta col·laboració, cooperant de forma constructiva en benefici de tots els ciutadans.

1.3.1 EL PARLAMENT EUROPEU

El Parlament Europeu és la veu democràtica dels ciutadans d'Europa. Els membres del Parlament Europeu (diputats), elegits directament cada cinc anys, no s'agrupen en blocs nacionals, sinó en set grups polítics.⁴¹ Cada grup reflexa la ideologia política dels partits nacionals als que pertanyen els seus membres. Alguns diputats no estan vinculats a cap grup polític.

En l'actualitat, uns 375 milions d'europesos de 15 països participen en la construcció d'Europa a través dels 626 diputats del Parlament Europeu. A partir de l'ampliació de la UE a 25 Estats membres, i segons el Tractat de Niça, el Parlament Europeu tindrà 732 diputats.

El Tractat de Maastricht de 1992 i el Tractat d'Amsterdam de 1997, han convertit al Parlament Europeu en una autèntica assemblea legislativa, en competències comparables als parlaments nacionals.

La Secretaria General del Parlament Europeu té la seva seu a Luxemburg, però a Estrasburg es realitzen els 12 períodes parcials de sessions plenàries, els períodes parcials de sessions plenàries addicionals se celebren a Brussel·les, així com les comissions del Parlament.

Les principals missions són:

- Examinar i adoptar la legislació europea. En virtut del procediment de codecisió, el Parlament comparteix aquest poder per igual amb el Consell de Ministres.
- Aprovar el pressupost de la UE.
- Efectuar un control democràtic de les altres institucions de la UE, creant en el seu cas comitès d'investigació.
- Donar el vist-i-plau a acords internacionals importants tals com l'adhesió de nous Estats membres de la UE o acords d'associació i comerç entre la UE i altres països.

El Parlament Europeu cal entendre'l com el guardià dels interessos europeus i el defensor dels drets del ciutadà. Individualment o en grup, els ciutadans europeus tenen un dret de petició davant del Parlament i poden presentar-li reclamacions sobre aspectes que entren dins de l'esfera de responsabilitat de la Unió Europea.

⁴¹ Els set grups polítics són: PPE-DE (Grup del Partit Popular Europeu (Demòcrata-Cristià) i Demòcrates Europeus); PSE (Grup del Partit dels Socialistes Europeus); ELDR (Grup del Partit Europeu dels Lliberals, Demòcrates i Reformistes); Verds/ALE (Grup dels Verds/Aliança Lliure Europea); GUE/NGL (Grup confederal de l'Esquerra Unitària Europea/Esquerra Verda Nòrdica); UEN (Grup Unió per l'Europa de les Nacions); i EDD (Grup per l'Europa de les Democràcies i les Diferències).

El Parlament Europeu també nomena un Defensor del Poble per examinar les al·legacions de la mala administració presentades pels ciutadans europeus.

El Parlament Europeu concedeix una gran prioritat al manteniment dels vincles amb els Parlamentaris Nacionals mitjançant reunions periòdiques entre els ponents i els Presidents, i entre les Comissions parlamentàries.

Com tots els parlaments, el Parlament Europeu exerceix tres competències fonamentals: les competències legislatives, les competències pressupostàries i les competències de control. A la Unió Europea, la seva funció política va augmentant.

————— a) COMPETÈNCIES LEGISLATIVES: —————

En un principi, el Tractat de Roma de 1957 va concedir al Parlament una funció de consulta, permetent a la Comissió proposar i al Consell de Ministres decidir la legislació. Posteriors Tractats han ampliat la influència del Parlament per corregir i adoptar la legislació de la manera que, avui en dia, el Parlament i el Consell es distribueixen el poder de decisió, en un gran nombre d'àrees.

El procediment de consulta precisa un dictamen del Parlament, abans que el Consell pugui adoptar una proposta legislativa realitzada per la Comissió. El procediment legislatiu normal és la codecisió entre Parlament i Consell que adopten de manera conjunta les propostes de la Comissió. La codecisió s'aplica a la lliure circulació dels treballadors, a l'establiment del mercat interior, la investigació i el desenvolupament tecnològic, el medi ambient, la protecció dels consumidors, la codecisió (veure esquema simplificat pàg.93), l'educació, la cultura i la salut.

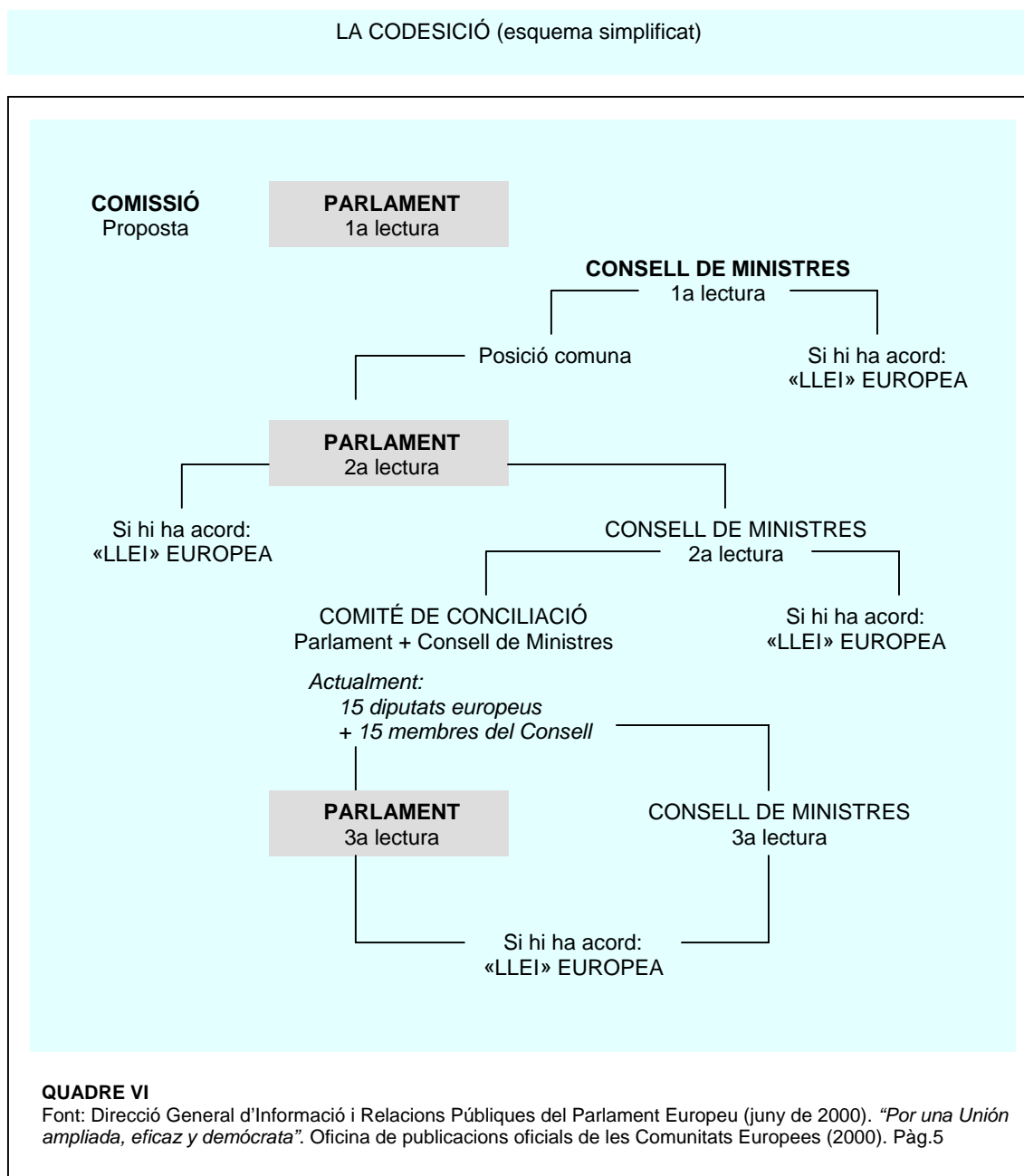
El Parlament, però, només pot emetre simples dictàmens sobre àmbits importants de la legislació. Per exemple en matèria fiscal o per fixar els preus agrícoles.

A més a més de reforçar el seu poder de codecisió, el Tractat d'Amsterdam ha consagrat el poder d'iniciativa política del Parlament Europeu. A més a més, el Parlament aprova freqüentment, a iniciativa d'una de les comissions, informes destinats a orientar la política de la Unió Europea, en els quals demana a la Comissió Europea que presenti noves propostes.

Els diputats que formen part del Parlament als Estats membres són un total de 626 elegits cada 5 anys. La cinquena legislatura és de 1999 al 2004. Pel que fa a cada país, Alemanya té 99 diputats, França 87, Itàlia 87, El Regne Unit 87, Espanya, 65, Els Països Baixos 31, Bèlgica 25, Grècia 25, Portugal 25, Suècia 22, Àustria 21, Dinamarca 16, Finlàndia 16, Irlanda 15 i Luxemburg 6 diputats.

L'ampliació de la UE a 25 membres alterarà aquesta composició, com s'esmenta en el Tractat de Niça, fent que tots els països actuals perdin escons al Parlament Europeu menys Alemanya que els manté.

Es veu clarament una evolució creixent del paper del Parlament Europeu a la UE.

b) COMPETÈNCIES PRESSUPOSTARIES

El Parlament Europeu aprova cada any el pressupost de la Unió Europea. El poder pressupostari permet al Parlament proposar modificacions i esmenes a les propostes inicials de la Comissió i a la posició adoptada pels membres del Consell. El Consell té l'última paraula pel que fa a les despeses i el cost agrícola que surten dels acords internacionals, però en la resta de les despeses és el Parlament qui decideix en cooperació directa amb el Consell.

En circumstàncies excepcionals, el Parlament Europeu ha arribat a vetar el pressupost quan no s'ha ajustat adequadament a les necessitats de la UE. De fet, el President del parlament és el qui signa l'adopció del pressupost.

El Parlament és qui basant-se en els informes del Tribunal de Comptes comunitari, controla la utilització que se'n fa del pressupost mitjançant la Comissió de Control Pressupostari, amb la finalitat de garantir que els diners s'inverteixin en les finalitats acordades i examinar de manera contínua la gestió i l'eficàcia dels fons comunitaris, vetllant per combatre el frau.

c) COMPETÈNCIES DE CONTROL

El Parlament exerceix un control democràtic sobre el conjunt de l'activitat comunitària. Aquesta competència, que en principi feia referència únicament a l'acció de la Comissió, s'ha ampliat igualment al Consell de Ministres i als òrgans de la política exterior i de seguretat. Per facilitar aquest control, el Parlament pot crear comissions temporals d'investigació. Ha utilitzat aquesta possibilitat diverses vegades i s'ha creat l'Oficina Europea de Lluita contra el Fraude (OLAF) en matèria pressupostària.

d) RELACIÓ DEL PARLAMENT AMB LA RESTA D'INSTITUCIONS

Entre el Parlament Europeu i la resta d'Institucions hi ha relacions de cooperació i col·laboració constant:

RELACIÓ ENTRE EL PARLAMENT I LA COMISSIÓ EUROPEA

El Parlament té una responsabilitat molt important, cada cinc anys ha de nomenar al President i als membres de la Comissió i realitza un examen, minuciós dels nombrosos informes, mensuals i anuals, que la Comissió està obligada a presentar-li.

Els seus diputats poden presentar preguntes, escrites o orals, a la Comissió (que van ser aproximadament 4000 l'any 1994), i interroguen amb regularitat als Comissaris en els precis i preguntes durant les sessions plenàries i en les reunions de les comissions parlamentàries. En casos extrems el Parlament pot presentar una moció de censura contra la Comissió i obligar-la a dimitir.

————— RELACIÓ ENTRE EL PARLAMENT I EL CONSELL EUROPEU —————

El President en exercici, del Consell, presenta el seu programa a l'inici del seu mandat i realitza una avaluació del mateix al Parlament, al final d'aquest període també l'informa dels resultats de cada Consell Europeu i de l'evolució de la Política exterior i de la seguretat.

Els Ministres assisteixen a les sessions plenàries i participen en els precis i preguntes i en els debats d'importància. Estan obligats, així mateix, a respondre a les preguntes escrites que li són enviades. Al principi de cada reunió del Consell Europeu, el President del Parlament presenta les principals posicions de la institució, referents als temes que han de debatre els Caps d'Estat i de Govern.

————— e) ORGANITZACIÓ DEL PARLAMENT EUROPEU —————

Totes les corrents polítiques principals del continent estan representades en el Parlament Europeu, amb un nombre proper als 100 partits polítics, organitzats en una quantitat limitada de grups polítics (en l'actualitat són 9 detallats la cita 41 de la pàgina 91).

La direcció general de les activitats del parlament són responsabilitat de la Taula, constituïda pel President i els catorze Vicepresidents. Tots els seus diputats són elegits per períodes de dos anys i mig.

Els Presidents dels grups polítics participen amb el President del Parlament en la Conferència de Presidents, que s'encarrega de l'Organització del treball del Parlament i de l'elaboració de l'ordre del dia per a les sessions plenàries.

La major part de la feina efectiva del parlament es realitza en les seves vint comissions parlamentàries, que abasten totes les àrees de les activitats de la Unió Europea, des de l'agricultura fins a la Política Exterior i de Seguretat Comuna, assumptes legals i els drets dels ciutadans i la cooperació i el desenvolupament.

El Parlament manté relacions amistoses amb les assemblees democràtiques de tot el món i els Parlamentaris europeus es reuneixen amb representants d'altres parlaments en comitès i delegacions interparlamentàries.

f) ACCÉS PÚBLIC I INFORMACIÓ DES DEL PARLAMENT EUROPEU

Les sessions del parlament Europeu estan obertes a la premsa i al públic. Quan se celebra una sessió al Parlament es publiquen informes diaris i també estan disponibles resums periòdics de les activitats del parlament.

La Direcció General d'Informació i Relacions del parlament, les Oficines del Parlament en les capitals dels Estats membres i els Euro-Info-Point, distribueixen la informació.

1.3.2 EL CONSELL DE LA UNIÓ EUROPEA

L'Acta Única, en el seu article segon, estableix el següent: *“El Consejo Europeo estará compuesto por los jefes de Estado o de Gobierno de los Estados miembros, así como por el presidente de la Comisión de las Comunidades Europeas. Estarán asistidos por los ministros de Asuntos Exteriores y por un miembro de la Comisión”*.⁴²

Formen part del Consell Europeu els quinze ministres dels Estats membres. La Presidència, des de juliol de 1995 canvia cada sis mesos.

El Consell de la Unió Europea, conegut com el Consell de Ministres, no té equivalència en cap lloc del món. En el nucli del Consell, els Estats membres legislen per a la Unió, estableixen els seus objectius polítics, coordinen les seves polítiques nacionals i tracten de resoldre les diferències existents entre ells i altres institucions.

Es tracta d'una institució amb característiques d'una organització tant supranacional com intergovernamental que decideix en alguns assumptes per majoria qualificada i en altres per unanimitat. En els seus procediments, costums i pràctiques, inclòs en les seves decisions, el Consell depèn d'un grau de solidaritat i de confiança no molt freqüents en les relacions entre Estats.

En cada reunió del Consell participen representants dels Estats membres, normalment ministres, responsables davant dels seus parlaments nacionals i l'opinió pública dels seus respectius països.

Avui dia se celebren periòdicament reunions del Consell sobre el Consell d'Assumptes Generals; una vegada al mes Economia i Hisenda, Agricultura; i de dues a quatre vegades l'any Transports, Medi Ambient i Indústria.

L'any 1994, el Consell va celebrar al voltant de 100 sessions ministerials formals durant les quals es van adoptar uns 300 reglaments, 50 directrius i 160 decisions.

Des del Tractat d'Amsterdam el Secretari General desenvolupa la funció d'Alt Representant per la política exterior i de seguretat comuna. Té també un secretari general adjunt, elegit per unanimitat pel Consell i encarregat de la gestió de la Secretaria General del Consell.

a) LA PRESIDÈNCIA DEL CONSELL EUROPEU

La Presidència del Consell canvia entre els seus Estats membres cada sis mesos: de gener a juliol i de juliol a desembre.

El paper de la Presidència ha pres una importància creixent al mateix temps que les responsabilitats de la Unió Europea s'han anat ampliant i s'han anat aprofundint.

La Presidència ha:

- d'organitzar i presidir totes les reunions
- d'elaborar compromisos acceptables i trobar solucions pragmàtiques als problemes proposats davant del Consell
- de buscar coherència i continuïtat en la presa de decisions

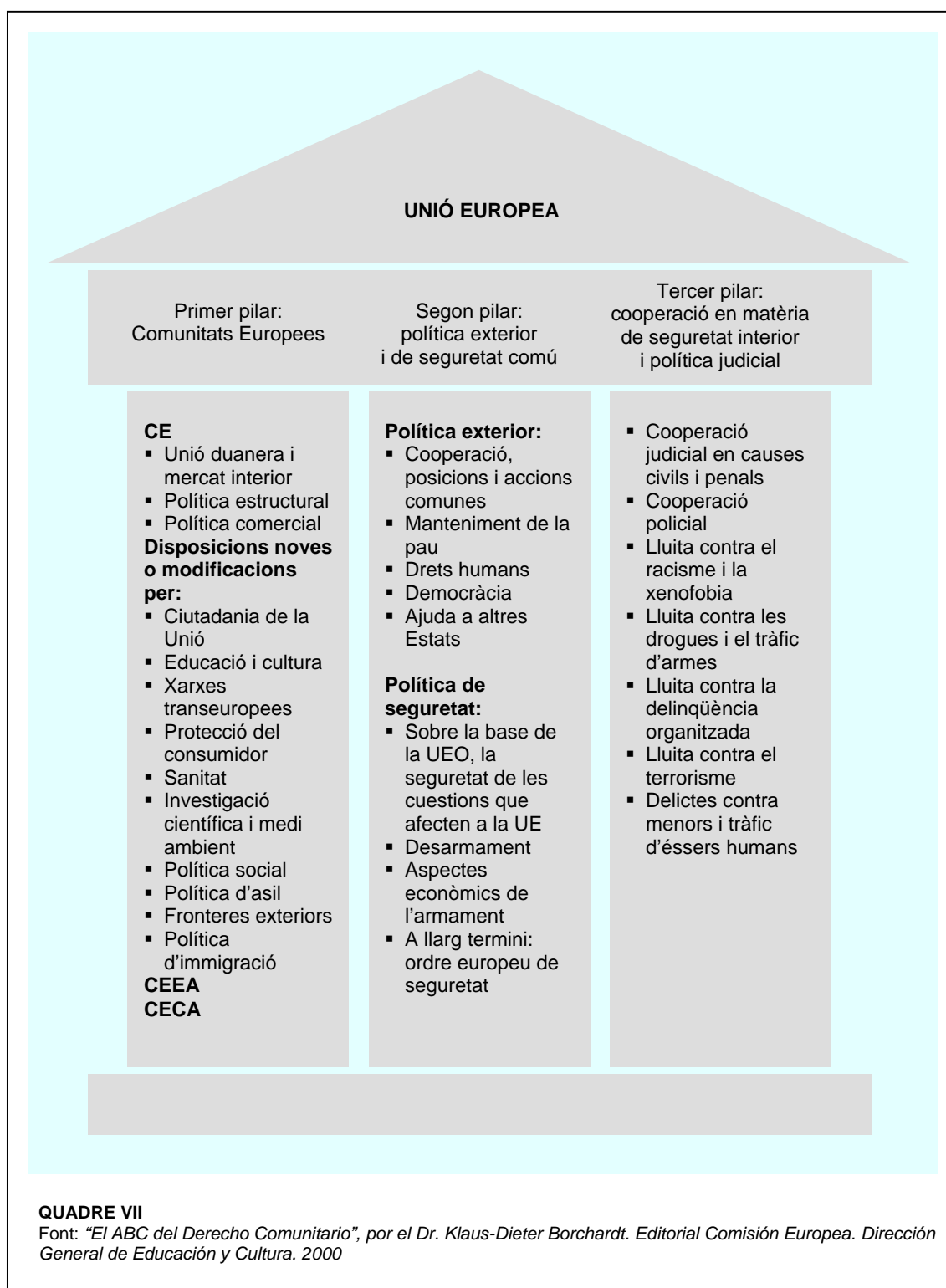
b) PRESA DE DECISIONS

El Tractat de la Unió Europea va basar les activitats de la Unió en tres Pilars i va establir que les decisions fonamentals haurien de prendre's per majoria qualificada o per unanimitat.

El primer pilar abasta una àmplia gamma de polítiques comunitàries (tals com agricultura, transports, medi ambient, energia, investigació i desenvolupament), dissenyades i desenvolupades d'acord amb un procediment de presa de decisions que comença amb una proposta de la Comissió. Després un examen detallat realitzat pels experts, el Consell pot, en l'àmbit polític, fer una esmena o ignorar la proposta de la Comissió.

⁴² Acta Única. Article segon.

ESQUEMA DELS TRES PILARS DE LA UE

El Tractat de la Unió Europea ha incrementat el paper del parlament Europeu per mitjà del procediment de codecisió (veure esquema codecisió pàg.91), la qual cosa implica que el Parlament adopta, juntament amb el Consell, una àmplia gamma d'actes legislatius, sobre temes tals com el mercat interior, la Política de consum, les xarxes transeuropees, l'educació i la salut.

En la gran majoria dels casos (inclòs l'agricultura, la pesca, el mercat interior, el medi ambient i el transport) el Consell decideix per majoria qualificada dels Estats membres, amb la següent ponderació:

PONDERACIÓ DELS ESTATS MEMBRES EN LES VOTACIONS DE LA UE

ESTAT MEMBRE	VOTS
Alemanya, França, Itàlia i Regne Unit	10 vots per país
Espanya	8 vots
Bèlgica, Grècia, els Països Baixos i Portugal	5 vots per país
Àustria i Suècia	4 vots per país
Irlanda, Dinamarca i Finlàndia	3 vots per país
Luxemburg	2 vots
TOTAL	87 vots

QUADRE VIII

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades extretes de <http://europa.eu.int>.

Quan es tracta d'una proposta de la Comissió, al menys 62 vots han de ser a favor. En altres casos la majoria qualificada és també de 62 vots, però aquests han de procedir d'almenys deu Estats membres.

En la pràctica el Consell intenta el major consens possible abans de prendre una decisió, així, per exemple, només al voltant del 14% de la legislació adoptada pel Consell, l'any 1994, va obtenir vots en contra i abstencions.

Les àrees polítiques del primer pilar en que ha de votar-se per una unanimitat, incloent els recursos propis, són la indústria, la cultura, els fons regionals i socials, i el programa marc per a la investigació i el desenvolupament tecnològic.

Per als altres dos pilars establerts en el Tractat de la Unió Europea —Política exterior i de seguretat comuna (segon pilar) i cooperació en els àmbits de la justícia i dels assumptes d'interior (tercer pilar)— el Consell duu a terme una acció conjunta que pot decidir-se per majoria qualificada.

ELS TRES PILARS DE LA UE

Primer pilar	Agricultura, Transport, Medi Ambient, Energia, Investigació i Desenvolupament
Segon pilar	Política Exterior i de Seguretat Comuna
Tercer pilar	Cooperació en Justícia i Assumptes d'Interior

QUADRE IX

Font: Elaboració pròpia amb les dades de <http://europa.eu.int>.

1.3.3 LA COMISSIÓ EUROPEA

La Comissió Europea és una institució que té poders d'iniciativa, execució, gestió i control. És la guardiana dels Tractats i personifica l'interès comunitari. Està format per un òrgan col·legiat de 20 membres independents (2 membres per França, Alemanya, Itàlia, Espanya i el Regne Unit, i 1 per cadascun dels Estats membres restants), entre els quals un President i dos Vicepresidents. El període de nomenament és de cinc anys de comú acord pels Estats membres, i se sotmet a un vot d'investidura del Parlament Europeu. L'òrgan col·legiat dels Comissaris és assistit per una administració amb Direccions Generals i serveis especialitzats el personal del qual es distribueix principalment entre Brussel·les i Luxemburg.

El paper i responsabilitat de la Comissió Europea fan que aquesta estigui situada en el cor del procés polític de la Unió.

En alguns aspectes, aquesta actua com a cor impulsor de l'Europa comuna, de la que altres institucions obtenen gran part de la seva força i objectius.

La Comissió Europea funciona especialment gràcies als vint membres (augmentarà el 2004) i als 24.000 funcionaris que constitueixen la plantilla que treballa al servei de la Comissió. El Consell i el Parlament Europeu necessiten la proposta de la Comissió abans d'adoptar la legislació, les lleis de la Unió Europea són aplicades per la Comissió. L'aplicació del mercat únic és controlada per la Comissió. La Comissió gestiona i desenvolupa les polítiques agrícoles, el desenvolupament regional i la cooperació per al desenvolupament amb els països de l'Europa central i oriental, Àfrica, el Carib, i el Pacífic. La Comissió coordina programes d'investigació i desenvolupament tecnològic, vitals per al futur d'Europa.

La Comissió, en estreta col·laboració amb el Consell d'Europa, molt sovint prepara una major integració quan s'han de tractar qüestions importants en moments crucials. Una sèrie d'iniciatives decisives en els últims anys van culminar en la consecució del mercat únic, en el projecte de la unió econòmica i monetària, i en l'enfortiment de la cohesió econòmica i social entre les regions d'Europa.

Els vint membres de la Comissió són els responsables del seu lideratge polític i de la seva direcció. Aporten a les seves funcions una poderosa barreja d'experiències, d'haver estat membres dels parlaments dels seus països o del Parlament Europeu, i, en molts casos, haver dirigit departaments ministerials importants en els seus països d'origen.

Estan obligats a ser independents dels governs dels seus països i a actuar només en interès de la Unió Europea. Aquesta imparcialitat i compromís intenta convertir a la Comissió en un organitzador honest i eficaç, que fa de mediador en els conflictes d'interessos entre els Estats membres quan és necessari.

El President és elegit en el Consell Europeu, prèvia consulta al Parlament. La resta de membres de la Comissió són nomenats pels quinze Governos membres, d'acord amb el nou President.

La Comissió es reuneix una vegada per setmana per organitzar els assumptes a tractar, que poden anar des d'adoptar propostes, acabar informes polítics i discutir l'evolució de les seves polítiques prioritàries. Els comissaris assumeixen totes les polítiques, fins i tot quan són adoptades per majoria i no per unanimitat.

———— a) RESPONSABILITAT DEMOCRÀTICA DE LA COMISSIÓ ————

La legitimitat democràtica de la Comissió s'ha anat enfortint cada vegada més degut a que el Parlament examina amb major minuciositat i determinació la candidatura del President i els comissaris. La Comissió en la seva integritat ha de ser aprovada pel Parlament Europeu abans que els seus membres puguin prendre possessió dels seus càrrecs. Ha de dimitir

col·lectivament en el moment en que hi hagi un vot de censura parlamentària, possibilitat que encara no s'ha donat.

El Tractat de Niça reforça els poders del president, mesura considerada imprescindible per l'ampliació de la UE.

b) ORGANITZACIÓ DE LA COMISSIÓ

Amb 24.000 funcionaris, la Comissió és la major de les institucions de la Unió Europea. La plantilla total, però, és modesta, tenint en compte l'ampli espectre de les seves responsabilitats i el fet de que una cinquena part treballa en els serveis de traducció i interpretació. La tasca d'aquests serveis és essencial per a la Comissió, ja que aquesta ha d'arribar als ciutadans de la Unió Europea en la seva pròpia llengua.

La Comissió es divideix en vint-i-quatre direccions generals (DG), amb uns quinze serveis especialitzats addicionals. Cada direcció general està encapçalada per un director general, que depèn d'un comissari i en el que recau la responsabilitat política i d'actuació de la direcció general.

c) LES FUNCIONS DE LA COMISSIÓ

La Comissió no és una institució amb poder absolut. En molts aspectes, les seves propostes, accions i decisions, són comprovades, examinades i jutjades per totes les altres, a excepció del Banc Europeu d'Inversions. Tampoc pren les principals decisions pel que fa a les polítiques i prioritats de la Unió Europea, aquesta és la prerrogativa del Consell, i, en alguns casos, del Parlament Europeu.

En la descripció clàssica del paper de la Comissió cal assenyalar tres funcions clarament diferenciades:

- presentar propostes de legislació
- tenir cura de l'aplicació dels Tractats
- gestionar i executar les polítiques de la Unió Europea i les relacions comercials internacionals

d) INICIATIVA LEGISLATIVA

El procés legislatiu comença amb una proposta de la Comissió, ja que el Dret Comunitari no pot elaborar-se sense les seves propostes. En realitzar la proposta, la Comissió té tres objectius:

- defensar els interessos europeus
- consultar tot allò que sigui necessari
- respectar el principi de subsidiarietat

Els interessos europeus signifiquen que una proposta legislativa reflexa el judici de la Comissió referent al que és millor per a la Unió Europea i els seus ciutadans en el seu conjunt, més que els interessos sectorials o de cada país.

La consulta és essencial per a la preparació d'una proposta. La Comissió ha d'escoltar als governs, a la indústria, als sindicats, als grups d'interès i als experts tècnics abans de concloure el seu projecte final.

La subsidiarietat està contemplada en el Tractat de la Unió Europea i és aplicada per la Comissió de tal forma que es garanteix que la Unió Europea actua només quan el resultat serà més efectiu que si es delegués l'acció individual dels Estats membres.

La Comissió no té un text exclusiu d'iniciativa en les dues àrees de cooperació intergovernamental cobertes pel Tractat de Maastricht: política exterior i de seguretat comuna i cooperació en els àmbits de justícia i d'assumptes d'interior. Però, pot presentar propostes tal i com ho fan els governs nacionals i participa en els debats a tots els nivells.

e) LA COMISSIÓ EUROPEA: GUARDIÀ DELS TRACTATS

És competència de la Comissió assegurar-se de que els Estats membres apliquin correctament la legislació de la Unió. Si s'incompleixen les seves obligacions respecte als Tractats, s'enfrontaran a l'acció de la Comissió, incloent procediments legals davant del Tribunal de Justícia.

En determinades circumstàncies, la Comissió pot multar a persones físiques, empreses i organitzacions per infringir el Tractat Europeu i/o altres tractats. La fixació il·legal de preus i els acords de manipulació de mercats han estat el constant objectiu de la seva atenció i la causa d'un gran nombre de sancions. La Comissió també manté un control exhaustiu pel que fa a les

subvencions públiques a la indústria i a alguns tipus d'ajuts estables, han de ser aprovats per la Comissió, segons el Tractat.

f) DIRECCIÓ I NEGOCIACIÓ

La Comissió gestiona el pressupost anual de la Unió Europea dominat per les despeses en matèria agrària assignada pel Fons Social Europeu d'Orientació i Garantia Agrària i pels Fons Estructurals, creats per reduir les diferències entre àrees més riques i les més pobres.

Les seves responsabilitats executives són molt àmplies: li han estat delegats poders per a l'elaboració de normes que contemplen la legislació del Consell, pot introduir mesures preventives durant un període limitat de temps per protegir el mercat comunitari.

Basant-se en la creença de que una major transparència i obertura elimina la separació existent entre les institucions europees i els ciutadans, la Comissió, ha pres una sèrie de mesures, per millorar l'accés del públic als seus documents. El seu enfocament es basa en el principi de que l'accés del ciutadà als documents es restringirà només degut a la necessitat de protegir determinats interessos públics i privats.

1.3.4 EL TRIBUNAL DE JUSTÍCIA

El Tribunal de Justícia es va crear l'any 1952 i fins avui ha atès 8600 assumptes. La xifra de 200 assumptes nous per any va arribar ja l'any 1978 i el 1985 es va superar en 400 assumptes per any. Per afrontar aquesta aflluència i continuar respectant els terminis de procediment raonables, el Tribunal de Justícia adoptà el seu Reglament de Procediment amb la finalitat de poder tractar els assumptes amb més rapidesa i va demanar al Consell la creació d'un nou òrgan jurisdiccional, així es va crear el Tribunal de Primera Instància l'any 1989.

Si el Dret Comunitari ha aconseguit implementar-se de manera tan profunda en la realitat jurídica dels Estats membres, ha estat perquè s'ha concebut, interpretat i aplicat com a normativa uniforme per les administracions i els òrgans jurisdiccionals de tots els Estats membres; Dret que els propis particulars poden invocar davant dels jutges nacionals.

Les sentències del Tribunal de Justícia han fet del dret Comunitari una realitat per a tots els ciutadans i ha tingut moltes vegades repercussions importants en els àmbits constitucionals i econòmics.

Està format per un jutge independent de cada país de la UE i vuit Advocats Generals, designats pels Governos dels Estats membres per un període de sis anys renovable. Entre els jutges trien

el president per un període de tres anys renovable. El President dirigeix els treballs i serveis del Tribunal i presideix les vistes i deliberacions. Els Advocats Generals assisteixen al Tribunal i ajuden a complir la seva missió. Encarregats de presentar públicament, amb imparcialitat, conclusions dels assumptes tractats.

Té la seva seu a Luxemburg.

Al Tribunal de Justícia se li han atribuït unes àmplies competències i per poder-les desenvolupar s'han establert diverses categories de recursos i procediments judicial:

- i. *Recurs per incompliment* (Comissió contra un Estat membre, o Estat membre contra un altre Estat membre).
- ii. *Recurs d'anul·lació* (control de la legalitat dels actes comunitaris).
- iii. *Recurs per omissió* (contra el Parlament, Consell o Comissió).
- iv. *Acció en responsabilitat* (contra les institucions comunitàries o els seus agents).
- v. *Procediment prejudicial sobre la interpretació i la validesa del Dret Comunitari* (prèvia remissió dels òrgans jurisdiccionals nacionals).
- vi. *Recursos de cassació contra les sentències del Tribunal de Primera Instància* (el Tribunal de Primera Instància està format per 15 jutges, nomenats de comú acord pels Governos dels Estats membres per un període de sis anys renovable, no hi ha Advocats Generals permanents, i les funcions d'aquests les desenvolupen els propis jutges. Té competències sobre: tots els recursos d'anul·lació, omissió i indemnització interposats contra la Comunitat per persones físiques o jurídiques; procediments en matèria de dret de competències i assumptes CECA i litigis entre la Comunitat i els seus funcionaris i agents).

El Tractat de Niça redistribueix les competències entre el Tribunal de Justícia i el Tribunal de Primera Instància i preveu crear sales jurisdiccionals especialitzades en alguns àmbits.

1.3.5 EL TRIBUNAL DE COMPTES EUROPEU

Alguns veuen al Tribunal com la “*consciència financera*” de la Unió Europea, altres com el “*guardià*” dels seus diners. En qualsevol cas, és el responsable de que es respectin certs principis morals administratius i comptables.

Els informes del tribunal són una rica font d'informació pel que es refereix a la gestió de les finances de la Unió Europea i un element de pressió sobre les institucions i els responsables administratius per gestionar-les correctament.

En definitiva el Tribunal de Comptes Europeu és qui vetlla per la utilització correcta i legal dels fons de què disposa la UE, és l'organisme que vigila com es realitzen les despeses. Té com a missió controlar amb independència l'obtenció i la utilització dels fons de la UE i, d'aquesta forma, avaluar com les institucions desenvolupen aquestes funcions. El Tribunal examina si les operacions financeres s'han enregistrat de tal manera que s'asseguri l'economia, l'eficiència i l'eficàcia. Mitjançant aquest treball, el Tribunal pretén contribuir a la millora de la gestió financera dels fons de la UE en tots els nivells i garantir, així, als ciutadans de la Unió l'optimització dels recursos. El Tribunal divulga els resultats dels seus treballs a través de publicacions dels informes pertinents, objectius i oportuns.

Pensant ja en el futur de la Unió Europea, el Tractat de Niça marca algunes noves característiques del Tribunal de Comptes Europeu com: ⁴³

“Article 247 -1. El Tribunal de Comptes estarà compost per un nacional de cada Estat membre.

Article 247 -3. Els membres del Tribunal de Comptes seran nomenats per un període de sis anys. El Consell, per majoria qualificada i prèvia consulta al Parlament Europeu, adoptarà la llista de membres establerta de conformitat amb les propostes presentades per cada Estat membre. (...)

Article 248 -1. El Tribunal de Comptes examinarà els comptes de la totalitat dels ingressos i despeses de la Comunitat. Examinarà també els comptes de la totalitat dels ingressos i despeses de qualsevol organisme creat per la Comunitat en la mesura en que l'acte constitutiu de tal organisme no exclogui tal examen.

El Tribunal de Comptes presentarà al Parlament Europeu i al Consell una declaració sobre la fiabilitat dels comptes i la regularitat i legalitat de les operacions corresponents que serà publicada al Diari Oficial de la Unió Europea. Aquesta Declaració podrà completar-se amb observacions específiques sobre cada un dels àmbits principals de l'activitat comunitària.

⁴³ Tractat de Niça. Fragments dels articles 247 (1,3) ; 248 (1,4). (Diari Oficial n.C 80 de 10 de març 2001).

Article 248 -4. (...)El Tribunal de Comptes aprovarà els seus informes anuals, informes especials o dictàmens per majoria dels membres que el componen. No obstant, podrà crear per ell sales per aprovar determinades categories d'informes o de dictàmens en les condicions previstes pel seu reglament.

(...) El Tribunal de Comptes elaborarà el seu reglament intern. Tal reglament requerirà l'aprovació del Consell per majoria qualificada."

1.3.6 BANC CENTRAL EUROPEU

El Banc Central Europeu és el responsable de la moneda única, l'euro. El Banc gestiona independentment la política monetària europea marcant els tipus d'interès. L'objectiu principal del banc és garantir l'estabilitat dels preus, de tal manera que l'economia europea no quedi perjudicada per la inflació. Té la seva seu a Frankfurt, Alemanya. La seva gestió va a càrrec d'un President i un consell directiu, en estreta col·laboració amb els bancs centrals nacionals dels països membres de la UE.

El Banc Central Europeu (BCE) i els bancs centrals nacionals (BCN) formen el Sistema Europeu de Bancs Centrals (SEBC) utilitzant el concepte d' *EUROSISTEMA* al fer referència al BCE i als BCN. Els Bancs Centrals Nacionals que no formen part de la zona euro, també formen part de l'Eurosistema mitjançant un estatut especial que els permet dirigir les seves respectives polítiques monetàries nacionals, però no decidir ni executar decisions de la política monetària de la zona euro.

L'objectiu principal de l'Eurosistema és mantenir l'estabilitat dels preus i recolzar les polítiques econòmiques generals de la Comunitat i actuar segons el principi d'una economia de mercat oberta.

Les funcions bàsiques que desenvolupa l'Eurosistema són: ⁴⁴

- *Definir i executar la política monetària de la zona euro.*
- *Realitzar operacions de canvi de divises.*
- *Tenir i gestionar les reserves oficials de divises dels Estats membres.*
- *Promoure el bon funcionament dels sistema de pagaments.*

⁴⁴ <http://europa.eu.int>.

Per tal d'establir i especificar un marc normatiu, d'organització logística necessari pel bon funcionament del Sistema Europeu de Bancs Centrals es crea l'Institut Monetari Europeu (IME) que queda especificat en l'article 117 del Tractat Constitutiu de la Comunitat Europea havent-se d'encarregar de:

- Preparar els instruments i procediments necessaris per dirigir una política monetària única en la futura zona euro, i analitzar les possibles estratègies de política monetària.
- Fomentar l'harmonització de les normes i pràctiques per les quals es regula la recopilació, elaboració i distribució d'estadístiques de la zona euro, degudament articulades, en els àmbits monetari, bancari, de balanç de pagaments i altres de caràcter financer.

Crear el marc necessari per la realització d'operacions de canvi de divises, així com pel manteniment i gestió de les reserves oficials en divises dels Estats membres que pertanyen a la zona euro.

- Fomentar l'eficàcia dels pagaments transfronterers i de les operacions de liquidació de valors, amb la finalitat de recolzar la integració del mercat monetari de l'euro, principalment mitjançant la creació de la infraestructura tècnica necessària i agilitzar els pagaments.
- Supervisar la preparació dels bitllets en euros, inclòs el disseny i especificacions tècniques.

Amb la creació d'aquests organismes es pretén tenir un control exhaustiu de tot el desenvolupament econòmic i de com es realitzen les despeses, per vetllar pel creixement de la Unió Europea.

1.3.7 EL COMITÈ ECONÒMIC I SOCIAL

El Comitè Econòmic i Social va ser creat pel Tractat Constitutiu de la Comunitat Econòmica Europea l'any 1957 amb la finalitat de representar els diferents grups econòmics i socials. És el lloc d'expressió de la societat civil organitzada a nivell europeu.

Els 222 membres del Comitè (nombre que augmentarà al 2004 segons el Tractat de Niça, però que queda limitat a un màxim de 350 membres, cosa que fa que els 15 països membres

actuals mantinguin el nombre de membres), anomenats consellers, provenen de sectors molt diversos de la societat civil i estan distribuïts en tres grups: els patrons, els treballadors i els representants d'activitats específiques (agricultors, artesans, PYME i indústria, professions lliberals, representants dels consumidors, de la comunitat científica i pedagògica, de l'economia social, famílies, moviments ecològics). El Consell decideix per unanimitat anomenar els membres per quatre anys renovables.

El Comitè és un organisme consultiu que dona la seva opinió sobre aspectes importants de les noves iniciatives de la UE, és consultat abans de decidir sobre temes del mercat interior, educació, protecció al consumidor, medi ambient, desenvolupament regional i àmbit social, i de vegades pot emetre dictàmens per iniciativa pròpia. Això forma part de la tradició europea per implicar la societat civil en la vida política.

Des de l'entrada en vigor del Tractat d'Amsterdam, el Comitè Econòmic i Social ha de ser consultat de manera obligatòria sobre un major nombre de temes (la nova política de treball, les noves disposicions en matèria social, la Salut pública i la igualtat d'oportunitats) i pot ser consultat pel Parlament Europeu.

Les seves tres grans funcions són:⁴⁵

- *desenvolupar una funció consultiva davant de les tres grans institucions (Parlament Europeu, Consell i Comissió);*
- *permetre una millor adhesió i contribució de la societat civil organitzada al projecte europeu, concretar i reforçar una Europa prospera als ciutadans;*
- *reforçar el paper de la societat civil organitzada en els països (o grups de països) no comunitaris i, per això, fomentar el diàleg amb els seus representants.*

Totes les institucions europees estan transformant-se vers una modernització i acostament al ciutadà, per això és indispensable ampliar les perspectives de les funcions del Comitè Econòmic i Social (CES), ha de desenvolupar:

- *un CES més eficaç i centrat en la seva especificitat,*
- *un CES a la vegada component i instrument de projecció del model europeu de societat,*
- *un CES que sigui autèntic soci de les altres institucions (Parlament, Comissió, Consell i Presidències) i de les grans organitzacions socioprofessionals europees.*

⁴⁵ <http://europa.eu.int>.

1.3.8 EL COMITÈ DE LES REGIONS

Per primera vegada en la història de la Unió Europea, existeix l'obligació de consultar als representants de les autoritats locals i regionals en una sèrie d'assumpes que els impliquen directament, d'aquí l'existència del Comitè de les Regions, que participa en la presa de decisions conjuntament amb el parlament, el Consell i la Comissió Europea.

Va ser creat el 1991 amb el Tractat de Maastricht, és la institució més jove, i té 222 representants de les col·lectivitats locals i regionals que el Consell nomena per unanimitat per un període de quatre anys, a proposta dels Estats membres. Rep consultes del Consell o la Comissió relacionades amb els sectors que afecten els interessos locals i regionals, en particular educació i joventut, cultura, salut pública, la cohesió econòmica i social, xarxes de transport, energia i telecomunicacions transeuropees.

Amb l'entrada en vigor del Tractat d'Amsterdam (1999) s'afegeixen nous àmbits de consulta: treball, política social, medi ambient, formació professional i transport.

També pot emetre dictàmens per pròpia iniciativa i ser consultat pel Parlament Europeu.

Presenta tres principis bàsics:⁴⁶

- **el principi de subsidiarietat:** *inscrit en els Tractats al mateix temps que la creació del Comitè de les Regions, aquest principi significa a la Unió Europea que les decisions han de prendre's en el nivell pràctic més properes al ciutadà. Per tant la Unió Europea no ha de prendre mesures que són més pròpies de les administracions nacionals, regionals o locals.*
- **el principi de proximitat:** *tots els nivells de govern haurien d'aspirar a estar "propers als ciutadans", especialment, organitzant el seu treball de manera transparent, per tal que els ciutadans coneguin als responsables i puguin donar les seves opinions.*
- **el principi d'associació:** *un govern europeu es basa en el treball comú dels nivells europeus, nacionals, regional i municipals; cada un d'aquests quatre nivells és imprescindible i hauria de participar en el procés decisor.*

Amb la propera ampliació de la UE caldrà afrontar nous desafiaments, el Comitè de les Regions veu que en aquest procés serà necessari que els ens locals i regionals dels nous països coneguin molt bé com poden i han de participar.

⁴⁶ <http://europa.eu.int>

Pel que fa al Tractat de Niça, també preveu l'ampliació dels seus membres a un màxim de 350 i que a més a més estiguin vinculats amb les col·lectivitats que representen.

1.3.9 EL BANC EUROPEU D'INVERSIONS

És una institució financera de la UE, ha de contribuir a la integració, al desenvolupament equilibrat i a la cohesió econòmica i social dels països membres.

Aquesta és una font de finançament flexible i eficient que la situa al capdavant de les institucions financeres internacionals, realitza préstecs per a projectes d'inversió d'interès europeu, especialment projectes que beneficien a regions menys afavorides. Per exemple, financia enllaços ferroviaris, autopistes, aeroports, projectes mediambientals, inversions a petites i mitjanes empreses que contribueixen a la creació de llocs de treball i al creixement. Els préstecs també recolzen el procés d'ampliació de la UE i la seva política d'ajuda al desenvolupament.

El Banc té la seva seu a Luxemburg i obté fons als mercats de capitals. Al ser una organització sense ànim de lucre, pot realitzar préstecs en condicions favorables.

Presenta cinc prioritats operacionals:⁴⁷

- *el desenvolupament regional i la cohesió econòmica i social en el si de la Unió,*
- *la posada en marxa de la "Iniciativa Innovació 2000",*
- *la protecció i la millora de la qualitat de vida,*
- *la preparació a l'adhesió dels països candidats,*
- *la política comunitària ha d'afavorir el desenvolupament i la cooperació amb els altres països.*

En complement a aquestes prioritats ha de:

- *finançar les petites i mitjanes empreses a través dels préstecs globals i de l'activitat de capital-risc,*
- *donar suport a les xarxes transeuropees de transport i energia,*
- *donar suport al capital humà.*

⁴⁷ <http://europa.eu.int>.

El Banc Europeu d'Inversions es gestiona amb el Fons europeu d'Inversions. Tot el funcionament del Banc Europeu d'Inversions té la seva activitat en el marc de les polítiques econòmiques de la Unió.

1.3.10 EL DEFENSOR DEL POBLE EUROPEU

El Parlament Europeu és qui nomena al Defensor del Poble després de cada elecció i ho fa per tota la legislatura. Està habilitat per rebre dels ciutadans de la Unió, o de les persones físiques o jurídiques que resideixin als Estats membres, tota queixa sobre el mal funcionament de les institucions o dels organismes comunitaris (amb excepció del Tribunal de Justícia o del Tribunal de Primera Instància).

Quan observa un cas de mal funcionament (irregularitats administratives, injustícia, discriminació, abús de poder, falta o denegació d'informació i retards innecessaris), es dirigeix a l'administració afectada, realitza una investigació, busca solució per tal d'eliminar el problema i presenta, en el seu cas, projectes de recomanacions als quals la institució està obligada a respondre amb un dictamen detallat en un termini de tres mesos.

El Defensor del Poble té àmplies facultats d'investigació: les institucions i òrgans comunitaris estan obligats a proporcionar-li, sota determinades condicions, tots els documents i proves que exigeixi.

Podrà també reclamar informació de les administracions nacionals. El Defensor del poble està facultat per actuar com a mediador en aquelles situacions que així es requereixi.

Presenta un informe final de cada període de sessions del Parlament Europeu.

LES INSTITUCIONS I ÒRGANS DE LA UE

INSTITUCIONS

Parlament Europeu
Consell de la Unió Europea
Comissió Europea
Tribunal de Justícia
Tribunal de Comptes
Defensor del poble

ORGANISMES FINANCERS

Política Exterior i de Seguretat Comuna
Banc Europeu d'Inversions
Fons Europeu d'Inversions

ÒRGANS CONSULTIUS

Comitè Econòmic i Social Europeu
Comitè de les Regions

QUADRE X

Font: Elaboració pròpia amb les dades de <http://europa.eu.int>.

Hi ha altres organismes que també formen part del funcionament de la Unió Europea:

ÒRGANS INTERINSTITUCIONALS I DESCENTRALITZATS DE LA UE

ÒRGANS INTERINSTITUCIONALS

Oficina de Publicacions Oficials de les Comunitats Europees
Oficina de selecció de personal de les Comunitats Europees

ORGANISMES DESCENTRALITZATS DE LA UE (Agències)

Agències de la Comunitat Europea
Política Exterior i de Seguretat Comuna
Cooperació policial i judicial en matèria penal

QUADRE XI

Font: Elaboració pròpia amb les dades de <http://europa.eu.int>.

1.4 DELS TRACTATS DE MAASTRICHT, AMSTERDAM I NIÇA A LA CONSTITUCIÓ EUROPEA

En aquest punt pretenem presentar els aspectes rellevants de cada tractat de forma breu, ja que moltes de les característiques específiques de cada un d'ells s'han anat desenvolupant i comentant en els punts anteriors.

1.4.1 TRACTAT DE MAASTRICHT

L'Acta Única Europea vigent des del juliol de 1987, va representar la culminació de diversos anys d'intents de debat sobre les possibilitats de reactivar i perfeccionar el procés d'integració europea i fer aquesta integració més interessant pels ciutadans.

El resultat va ser un marc jurídic detallat per l'establiment del Mercat Únic de béns, capitals i serveis i el garantir la lliure circulació de les persones. L'Acta Única també demanava una cooperació més estreta en matèria de medi ambient i d'investigació i desenvolupament tecnològic, i un acord oficial sobre la cooperació europea.

L'acceleració dels processos històrics a partir de la caiguda del mur de Berlín el 9 de novembre de 1989, presa com a data històrica de referència que marca la fi d'una època i el començament d'una altra història europea, va obligar els Estats membres de la Comunitat a imprimir un nou ritme al procés de construcció europea a través de la incorporació dels dos objectius més ambiciosos del Tractat de Maastricht: la unió econòmica i monetària i la unió política.

El Tractat de la Unió Europea, conegut comunament com a "Tractat de Maastricht", signat el 7 de febrer de 1992 suposa un nou pas en el procés d'integració europea, afavorí el terreny per la introducció d'una moneda única i va crear noves estructures polítiques, basades en gran mesura en la cooperació intergovernamental, que han de permetre a la Unió assumir les seves responsabilitats de potència mundial en un món en ràpida transformació. Aquestes noves estructures polítiques o "pilars" són la Política exterior i de Seguretat Comuna i la cooperació en els àmbits de la Justícia i els Assumptes d'Interior.

La ratificació del Tractat va ésser complexa per les tres crisis que van frenar l'impuls europeista que havia portat la signatura del Tractat.

La polèmica més destacada entre alguns països es va donar quan es fixava un calendari pel procés de la Unió Econòmica i Monetària, aquest punt juntament amb la Unió Política, van ser els dos pilars de l'edifici de la Unió Europea que Maastricht dissenyava.

Però en aquells moments Europa patia una greu i profunda crisi econòmica que va disparar els nivells d'atur. Els governs i l'opinió pública van centrar el seu interès en aquestes qüestions, deixant de banda la construcció europea.

La UE es va mostrar incapaç d'implementar una política exterior i de seguretat comuna en la crisi de Iugoslàvia, que havia portat de nou la guerra al continent després de molts anys de pau.

1.4.1.1 UNIÓ ECONÒMICA I MONETÀRIA (UEM)

Permetrà un millor funcionament econòmic a tot el territori comunitari gràcies a una convergència de les polítiques envers una major estabilitat de preus i un creixement econòmic més gran i, en conseqüència, més llocs de treball.

Les tres etapes que es marcaren, en principi, per realitzar la UEM van ser: ⁴⁸

PRIMERA FASE

S'iniciava l' 1 de juliol de 1990 en coincidència amb la llibertat de circulació de capitals:

- i. Convergència de resultats econòmics i col·laboració entre els bancs centrals de la UE.
- ii. Liberalització total de moviments de capitals (a Espanya, a partir de l' 1 de gener de 1992).
- iii. Inclusió de totes les monedes comunitàries en el mecanisme de canvis del Sistema Monetari Europeu.
- iv. Eliminació d'obstacles per la utilització de la moneda única.
- v. Reforçament de polítiques de defensa de la competència.
- vi. Inici del Mercat Únic Europeu (01/01/1993).

QUADRE XII

Font: Elaboració pròpia amb les dades de <http://europa.eu.int>.

⁴⁸ POU, V., GUAL, J., (1997). *Unión Europea. Procesos de integración: Europa hasta Maastricht. Políticas Monetarias*. Barcelona. Biblioteca IESE de Gestión de Empresas. Universidad de Navarra: Ediciones Folio. Pàg. 47.

SEGONA FASE

Comença l' 1 de gener de 1994:

- i. Transició cap a l'etapa final, que servirà com a fase d'aprenentatge per la presa col·lectiva de decisions.
- ii. Prohibició de finançament monetari dels dèficits públics, així com de l'adquisició directa de deute pública pels bancs centrals (a aplicar abans de l'entrada a la segona fase).
- iii. Creació de l'Institut Monetari Europeu (IME), que assumirà l'administració del Fons Europeu de Cooperació Monetari (FECOM) i el control del funcionament del SME, i prepararà la base tècnica per una política monetària única a la tercera fase.
- iv. Reforçament de la coordinació de les polítiques econòmiques. Els Estats membres procuraran evitar els dèficits públics excessius.
- v. Els Estats membres han de començar el procés que portarà cap a l'autonomia del seu banc central.

QUADRE XIII

Font: Elaboració pròpia amb les dades de <http://europa.eu.int>.

TERCERA FASE

S'iniciarà com a molt aviat el primer de gener de 1997 i a més trigar l' 1 de gener de 1999, donant pas a la definitiva creació del Banc Central Europeu i establint l'ECU com a moneda única.

- i. Fixació irrevocable dels tipus de canvi dels països participants.
- ii. Assumpció de plens poders del Banc Central Europeu (que reemplaçarà al IME) i del Sistema Europeu de Bancs Centrals, entre els quals figura la gestió de la moneda única, que substituirà a les monedes nacionals, així com la tendència (fins al límit de 50.000 milions d'unitats monetàries) i gestió de les reserves de divises dels països participants. El seu objectiu serà el manteniment de l'estabilitat de preus.

QUADRE XIV

Font: Elaboració pròpia amb les dades de <http://europa.eu.int>.

Es va programar l'acabament de la fase de transició de l'euro pels Estats membres participants per l'1 de juliol del 2002.

El final del procés de la UEM disposarà d'una moneda única (l'euro) i d'una política monetària única, aplicada per un Banc Central Europeu Autònom i sotmès a un acord democràtic.

Aquest procés, que actualment ha finalitzat, ha significat el pas més important aconseguit respecte a la unitat en les polítiques econòmiques entre els països de la UE.

Encara manca però Gran Bretanya, pendent d'un referèndum per l'entrada a la zona Euro i ja Suècia el setembre de 2003 va manifestar el seu "no" a l'Euro a través d'un referèndum.

Cohesió Econòmica i Social: creació d'un Fons de Cohesió que actuarà com a mecanisme de les diferències econòmiques entre els països comunitaris provocant així que el procés d'unió econòmica i monetària resulti equilibrat.

1.4.1.2 UNIÓ POLÍTICA (UP)

Reforçar la cohesió econòmica i social per reduir les diferències de desenvolupament de les diverses regions, és un dels objectius per aconseguir la Unió Política; així com també introduir la dimensió social.

POLÍTICA EXTERIOR: la UE es dotarà d'una política exterior i de seguretat comuna (PESC), la base de la qual serà el reforçament de la cooperació intergovernamental. Serà però, el Consell

Europeu qui decidirà per unanimitat quins temes de la política exterior podran ser determinats per majoria qualificada, retirant així el principi d'aplicar aquesta majoria qualificada directament.

SEGURETAT I DEFENSA: establiment d'una política comuna de defensa que no descarta una estructura militar operativa. Serà la Unió Europea Occidental (UEO) l'entitat de defensa que haurà de reforçar el pilar europeu de l'OTAN.

POLÍTICA SOCIAL: acord general, que atorga importants competències a la Comunitat en matèria de legislació social i laboral.

POLÍTICA INTERIOR: major cooperació en l'àmbit judicial i d'affers interiors, concretant la creació de l'EUROPOL per combatre el crim organitzat i el narcotràfic.

ALTRES OBJECTIUS són els d'establir nous àmbits competencials:

- Política industrial moderna
- Protecció dels consumidors
- Educació, formació professional i salut
- Desenvolupament de grans xarxes
- Més protecció del medi ambient.
- Incrementar el procediment de codecisió del Parlament Europeu i introduir un sistema d'investidura i de control polític de la Comissió. El Parlament Europeu veu ampliat el

seu àmbit de decisió a deu capítols: transport, política econòmica i monetària, política social, recerca, medi ambient, xarxes transeuropees de telecomunicacions i energia, indústria, salut pública, cultura i cooperació i desenvolupament.

- Introduir el Principi de Subsidiarietat que regularà a la pràctica els àmbits d'actuació de la Unió Europea, dels Estats i de les regions. Les decisions seran preses al més a prop possible del ciutadà.
- Instaurar nous drets cívics per a cada ciutadà de la Unió: ciutadania europea.
- Assegurar conjuntament la seguretat exterior i interior: cooperació política.
- Potenciar l'acció comuna en terrenys de política exterior i seguretat (PESC).
- Garantir que les regions seran consultades a través del Comitè de Regions compost pels membres que representen els col·lectius regionals i locals.
- Encoratjar la creació de partits polítics europeus.

1.4.2 TRACTAT D'AMSTERDAM

Signat el dia 2 d'octubre de 1997, entra en vigor l'1 de maig de 1999, modifica i renumera els Tractats de la UE i la CE. Les versions consolidades dels Tractats de la UE i CE es troben adjuntes al mateix. El Tractat d'Amsterdam va canviar l'articulat del Tractat de la Unió Europea, identificant fins aleshores mitjançant les lletres l'A a la S, a la forma numèrica, però també aprofundeix en alguns aspectes com: justícia, política exterior i atorga més poders al Parlament Europeu. Es va aconseguir que tots els països membres afrontessin les reformes de les institucions comunitàries.

Malgrat tot, no va donar una solució a un dels grans problemes pendents de la Unió: l'adaptació de les institucions a una comunitat cada vegada més àmplia. Unes institucions pensades per un nombre inferior d'Estats membres no són vàlides per "l'Europa dels Quinze" i, menys per la Unió que sorgirà amb l'adhesió de països de l'Europa central i oriental.

També manca resoldre el "dèficit democràtic" de la Unió, ja que la ciutadania participa molt poc. El Parlament Europeu, que és qui ens representa, ha estat poc potenciat.

El Tractat afirma que la UE es basa en els principis de llibertat, democràcia, respecte dels drets humans i de les llibertats fonamentals i de l'Estat de Dret, la qual cosa ha suposat un avenç en el camí vers la unitat europea.

El Tractat d'Amsterdam especifica els objectius de la Unió Europea de la següent manera:⁴⁹

- *“promoure el progrés econòmic i social, un alt nivell de treball i aconseguir un desenvolupament equilibrat i sostenible, principalment mitjançant la creació d'un espai sense fronteres interiors, l'enfortiment de la cohesió econòmica i social i l'establiment una unió econòmica i monetària que implicarà, en el seu moment, una moneda única, conforme a les disposicions del present Tractat;*
- *afirmar la seva identitat en l'àmbit internacional, en particular mitjançant la realització d'una política exterior i de seguretat comuna que inclogui la definició progressiva d'una política de defensa comuna que podria conduir a una defensa comuna, de conformitat amb les disposicions de l'article J.7;*
- *reforçar la protecció dels drets i interessos nacionals dels seus Estats membres mitjançant la creació d'una ciutadania de la Unió;*
- *mantenir i desenvolupar la Unió com un espai de llibertat, seguretat i justícia, en el qual estigui garantida la lliure circulació de persones conjuntament amb mesures adequades pel que fa al control de les fronteres exteriors, l'asil, la immigració i la prevenció i la lluita contra la delinqüència;*
- *mantenir íntegrament el pilar comunitari i desenvolupar-lo amb la finalitat d'examinar la mesura en que les polítiques i formes de cooperació establertes en el present Tractat han de ser revisades, per assegurar l'eficàcia dels mecanismes i institucions comunitàries.*

Els objectius de la Unió s'aconsegueixen segons les disposicions del present Tractat, en les condicions i segons els ritmes previstos i en el respecte del principi de subsidiarietat tal i com es defineix en l'article 3 B del Tractat constitutiu de la Comunitat Europea”.

⁴⁹ Tractat d'Amsterdam. (Diario Oficial n. C 340 de 10 de noviembre de 1997).

Alguns d'aquests objectius també estaven reflectits en el Tractat de Maastricht, però la Unió Europea es vol apropar cada vegada més al ciutadà i presenta en el present Tractat les principals innovacions:

- i.** La Unió respectarà els drets fonamentals.
- ii.** Es preveu i es marquen mesures per si un Estat membre viola els drets fonamentals.
- iii.** S'estableix el principi de no discriminació i d'igualtat d'oportunitats com una de les directrius bàsiques de la política de la UE.
- iv.** Important avenç en l'eliminació de l'obtenció d'un permís de residència als ciutadans de la UE, (el 28 de juliol de 2000 s'adhereixen: Espanya, Itàlia, Alemanya i França).
- v.** Es fixen diversos objectius per facilitar la col·laboració entre les autoritats judicials, facilitar l'extradició i fomentar la col·laboració policial.
- vi.** Desenvolupa el concepte de ciutadania europea.
- vii.** S'introdueixen mesures que fomentin la intervenció comunitària.
- viii.** Es garanteix el dret de tots els ciutadans a accedir a documents de les institucions de la UE i a comunicar-se amb ella amb qualsevol de les dotze llengües oficials (espanyol, portuguès, francès, italià, anglès, irlandès o gaèl·lic, neerlandès, alemany, danès, suec, finlandès i grec).
- ix.** En política exterior i de seguretat comuna (PESC) es marquen objectius ambiciosos però els mitjans són escassos.
- x.** Es crea l'Alt Representant per la PESC, que ha d'estar present al Consell en qüestions que corresponen a la PESC i ha de contribuir a la formulació d'una política exterior comuna. El Sr. Xavier Solana ha estat el primer representant el 1999.
- xi.** La política de defensa comuna queda plantejada a llarg termini. L'Euroexèrcit creat l'any 1992 va ésser un tímid pas.

- x. Pel que fa a les institucions, amplia les competències del Parlament Europeu, introdueix algunes reformes en el funcionament de la Comissió i el Consell de la UE i reforça les funcions del Tribunal de Comptes, del Comitè Econòmic i Social i del Comitè de les Regions.
- xi. S'ha obert la possibilitat de la “*cooperació reforçada*”, això significa, que si un grup de països vol avançar més ràpidament del que es preveu en els Tractats en la integració en diversos aspectes, pot fer-ho. El ritme de la integració pot accelerar-se independentment del que marquin alguns països reacs a alguns dels temes de la pròpia integració.

1.4.3 TRACTAT DE NIÇA

Signat el 26 de febrer de 2001, que entra en vigor l'1 de febrer de 2002, modifica els tractats existents.

En la Cimera de Niça hi havia tres grans temes a tractar: la proclamació de la Carta dels Drets Fonamentals, la reforma institucional i l'ampliació de la UE amb els països de l'Est. Amb aquest Tractat es va arribar a un acord de mínims.

La cimera de Niça tenia els següents punts principals:

- Per evitar que la futura Unió ampliada quedés bloquejada, era necessari reduir dràsticament el nombre de decisions que necessiten la unanimitat de tots els membres. La Comissió proposava que el sistema de majoria qualificada es convertís en la norma general.
- La reducció del nombre de comissaris, necessitat imposada per l'ampliació (punt molt discutit ja que alguns països quedaven sense comissaris fixes a la Comissió).
- La reponderació del vot de cada país. L'ampliació i la necessitat de tenir en compte el pes demogràfic dels països, essencialment el d'Alemanya, imposaven aquesta reforma (aspecte conflictiu sobretot entre Alemanya i França; Holanda i Bèlgica i Espanya i Portugal).
- La “*proclamació*” i signatura de la Carta de Drets Fonamentals de la Unió Europea.

En el debat es va veure més l'interès nacional que la visió realment europea per superar les ambicions concretes de cada nació. No obstant això, es van aconseguir algunes reformes com:

- Pel que fa a la ponderació de vots pels actuals membres i pels futurs socis i que entrarà en vigor a partir de l'1 de gener de 2005: Alemanya , França, Regne Unit i Itàlia (29 vots); Espanya i Polònia quan entri (27 vots). La resta de països obtenen vots progressivament menors fins arribar als 3 vots de Malta.
- S'estableix un sistema complexa de majories i minories per bloquejar les decisions del Consell.
- S'afegeix la "*clàusula de verificació demogràfica*": per aconseguir una majoria es necessita que els estats que recolzen la proposta reuneixin, almenys, el 62% del total de la població de la Unió. Amb aquesta complexa fórmula es dona més pes a Alemanya, el país més poblat de la Unió amb 82 milions d'habitants. El govern de Berlín, amb el recolzament de dos països "*grans*" podrà bloquejar qualsevol decisió. Els altres "*grans*" necessiten de quatre països "*grans*" per aconseguir un bloqueig.
- El Parlament Europeu tindrà 732 escons, enlloc del 626 actuals. Alemanya amb 99.
- Diputats, 72 la resta dels "*grans*", i Espanya i Polònia en tindran 50. Els escons al Parlament han servit per compensar les disparitats del repartiment de vots en el Consell. La nova composició del Parlament es farà efectiva a partir de les eleccions de l'any 2004.
- Es reforcen els poders del President de la Comissió, que estarà designat per majoria qualificada, no per unanimitat com fins ara, el nomenament serà aprovat pel Parlament Europeu.
- Augmenta el nombre de temes, uns quaranta, essencialment tècnics, en els que les decisions es prenen per majoria qualificada. Però altres aspectes per alguns països es mantenen amb el dret de veto. Per exemple els assumptes socials i de cohesió per Espanya, els assumptes de fiscalitat pel Regne Unit, el tema d'asil i immigració per Alemanya, o les qüestions de llibertat comercial en el terreny cultural i audiovisual per França.
- S'obre, com en el Tractat d'Amsterdam el que alguns països puguin avançar més ràpidament en temes d'integració, però es posen uns límits (ha de ser un mínim de 8 països).

Després dels acords de Niça, a instàncies d'Alemanya, els quinze països han acordat convocar una nova conferència per l'any 2004 per tal d'anar més enllà de l'aconseguit a Niça. Aspectes com delimitar de forma precisa les competències de la Unió i dels Estats membres, abordant l'estatut legal de la Carta de Drets Fonamentals, el paper dels Parlaments nacionals en la construcció europea o la simplificació i clarificació de la complexa legislació.

Entre alguns dels problemes per la ratificació del Tractat, un d'important va ser el rebuig dels irlandesos al Tractat de Niça a través d'un referèndum.

Per mitjà d'aquest Tractat es preveuen tot un seguit de canvis amb l'objectiu de facilitar un millor funcionament democràtic de totes les institucions europees.

Els objectius es mantenen igual que en els altres Tractats, però, mitjançant tot l'articulat, s'especifiquen qüestions importants sobre la política i l'apropament de les institucions europees als ciutadans.

———— 1.4.4. EL PROJECTE DE LA CONSTITUCIÓ EUROPEA ————

L'extens articulat dels diversos Tractats (Roma, Maastricht, Amsterdam i Niça) que determinen el funcionament de la Unió Europea ha fet replantejar la creació d'una Constitució que unifiqui, simplifiqui, completi i faci més comprensible tota la legislació, és el projecte de la futura Carta Magna europea.

El 28 d'octubre de 2002, V. Giscard d'Estaing presenta en societat l'esquelet del que serà el Projecte de Constitució Europea destacant ja la inclusió de la Carta de Drets Fonamentals de la Unió i el principi de doble ciutadania.

En l'article "*Los viejos de la víspera*" de Carles Sentís ens diu: *Valéry Giscard d'Estaing se acaba de convertir en un nuevo padre de Europa. La Convención que ya preside debe dejar preparado más que un borrador de una Constitución europea para el 2004. Ya superada la moneda, Europa no podía continuar a tientas por el incipiente camino de la unión política con un Parlamento más representativo que legislativo. Para Europa es necesaria una Constitución que sepa unir la diversidad con la unidad. No será fácil, además, obtener de los estados renuncias soberanistas —como se ha hecho con la moneda— que pueden chocar con nacionalismos que se resistirán a plegarse a unas instancias superiores.*"⁵⁰

⁵⁰ SENTÍS, C. (2002). "Los viejos de la víspera". **La Vanguardia**. Divendres, 8 de març de 2002. Pàg. 21.

1.4.4.1 L'ESTRUCTURA DEL PROJECTE

L'Estructura: La Carta Magna europea consta d'un preàmbul i tres apartats que reorganitzen l'arquitectura jurídica de la UE per simplificar-la i fer-la més comprensible: la Constitució pròpiament dita, la part dedicada a l'aplicació de les polítiques, i la de disposicions generals i finals. El text constitucional inclou la nova denominació i la definició del club europeu, els seus objectius, la seva personalitat jurídica pròpia, els drets dels seus ciutadans i les competències i instruments amb els quals actuarà. La part política concreta les bases jurídiques i els procediments en cada àmbit d'actuació.

Les innovacions: L'esborrany de la Constitució inclou un capítol específic sobre l'economia a la futura Unió Europea, amb tres articles sobre el seu sistema de finançament a base de recursos propis, el principi d'equilibri pressupostari i els procediments i eines de previsió i revisió dels comptes. Es vol donar cos a concretar el concepte de l'Europa de les regions. També s'especifica el paper més ampli dels parlaments nacionals en l'organització i es preveu la sortida d'un país membre.

Renovació institucional per tal de fer més comprensible i propera la Unió Europea al ciutadà.

1.4.4.2 PARTS DEL PROJECTE DE LA CONSTITUCIÓ

Té tres grans apartats: Arquitectura Constitucional, Política i Accions de la Unió, i Disposicions Generals Finals.

En la primera part es defineixen els objectius de la Unió, les competències, la pertinença, etc.

La segona part és la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió (dignitat, llibertats, igualtat, solidaritat, ciutadania i justícia), també es presenten les disposicions generals aplicables a la interpretació i aplicació de la carta.

La Tercera part especifica les polítiques i el funcionament de la Unió: acció i polítiques interiors (mercat interior, política econòmica i monetària, polítiques específiques, espai de llibertat, seguretat i justícia, àmbits en els quals la Unió Europea pot decidir realitzar una acció de coordinació complementària i de recolzament). Associació dels països i territoris d'ultramar, acció exterior de la Unió (política exterior i seguretat comuna, política comercial comuna, cooperació en tercers països i ajuda humanitària, mesures restrictives, acords internacionals, etc.). El funcionament de la Unió (Parlament Europeu, Consell Europeu, etc.), disposicions financeres i cooperacions reforçades.

La quarta part té les disposicions generals i finals amb els protocols.

1.4.4.2 ELS OBJECTIUS

DE LA UNIÓ AL PROJECTE DE LA CONSTITUCIÓ

El Projecte de Tractat pel qual s'intueix una Constitució Europea adoptat per consens per la Convenció Europea el 13 de juny i el 10 de juliol de 2003 i presentada al president del Consell Europeu a Roma el dia 18 de juliol de 2003, presenta els següents objectius: ⁵¹

Article 3: Objectius de la Unió

- i. La finalitat de la Unió és promoure la pau, els seus valors i el benestar dels seus pobles.*
- ii. La Unió oferirà als seus ciutadans un espai de llibertat, seguretat i justícia sense fronteres interiors i un mercat únic en el qual la competència sigui lliure i no estigui falsejada.*
- iii. La Unió obrarà en pro del desenvolupament sostenible d'Europa basat en un creixement econòmic equilibrat, en una economia social de mercat altament competitiva, amb tendència al ple treball i al progrés social, i a un nivell elevat de protecció i millora de la qualitat del medi ambient. Ensenms, promourà el progrés científic i tècnic.*

La Unió combatrà la marginació social i la discriminació i fomentará la justícia i la protecció socials, la igualtat entre dones i homes, la solidaritat entre les generacions i la protecció dels drets de l'infant.

La Unió fomentará la cohesió econòmica, social i territorial i la solidaritat entre els Estats membres.

La Unió respectará la riquesa de la seva diversitat cultural i lingüística i vetllará per la prevenció i el desenvolupament del patrimoni cultural europeu.

⁵¹ Projecte de Tractat pel qual s'institueix una Constitució per Europa. Adoptat pel consens per la Convenció Europea el 13 de juny i el 10 de juliol de 2003. (<http://european-convention.eu.int/docs/Treaty/cv00850.es03.pdf>).

- iv. En les seves relacions amb la resta del món, la Unió afirmarà i promourà els seus valors i interessos. Contribuirà a la pau, la seguretat, el desenvolupament sostenible del planeta, la solidaritat i el respecte mutu entre els pobles, el comerç lliure i equitatiu, l'eradicació de la pobresa i la protecció dels drets humans, especialment els drets de l'infant, l'estricta observació i desenvolupament del Dret internacional, i en particular als principis de la Carta de les Nacions Unides.*

- v. Aquests objectius es perseguiran pels mitjans apropiats, amb relació a les competències atribuïdes a la Unió en la Constitució.*

Els objectius d'aquest document, (futura Constitució) se semblen a les característiques generals dels objectius del Tractat de Maastricht, però tenen una gran càrrega d'importància sobre els valors humans vers la igualtat i continua sense oblidar els aspectes econòmics i polítics. També es destaca el respecte a la diversitat cultural sobretot veient la futura ampliació on hi haurà un augment de diferències culturals, econòmiques i polítiques dins la Unió Europea.

“ El que és necessari buscar és una fusió
dels interessos dels pobles europeus,
i no simplement el manteniment de l'equilibri d'aquests interessos”

JEAN MONNET

1

**MARC TEÒRIC I
LA UNIÓ EUROPEA: HISTÒRIA, POLÍTICA I LEGISLACIÓ**

1.	MARC TEÒRIC I - LA UNIÓ EUROPEA: HISTÒRIA, POLÍTICA I LEGISLACIÓ	39
1.1	INTRODUCCIÓ:	39
1.2	TRETS IDEOLÒGICS I POLÍTICS DE LA UNIÓ EUROPEA	53
1.2.1	INTRODUCCIÓ: ELS IDEÒLEGS DE LA UE I ELS SEUS TRETS IDEOLÒGICS	53
1.2.2	LES POLÍTIQUES INTERNES DE LA UNIÓ EUROPEA	57
1.2.2.1	LES COMPETÈNCIES	57
	a) POLÍTICA DE VISATS I D'ASIL	
	b) EDUCACIÓ I FORMACIÓ	
	c) ELS JOVES I LA UNIÓ EUROPEA	
	d) CULTURA	
	e) PROTECCIÓ DE LA SALUT	
	f) LA PROTECCIÓ DEL MEDI AMBIENT	
	g) DRET A LA PROTECCIÓ DELS CONSUMIDORS	
	h) XARXES TRANSEUROPEES	
	i) MILLORA DE LA COMPETITIVITAT INDUSTRIAL	
	j) CIÈNCIA I TECNOLOGIA A EUROPA	
1.2.2.2	COOPERACIÓ EN ELS ÀMBITS DE LA JUSTÍCIA I DELS ASSUMPTES D'INTERIOR...	75

1.2.2.3	POLÍTICA SOCIAL	77
1.2.3	LA UNIÓ PEL CIUTADÀ	83
1.2.4	LA POLÍTICA EXTERIOR I DE SEGURETAT COMUNA ..	85
1.3	MARC INSTITUCIONAL DE LA UNIÓ EUROPEA	89
1.3.1	PARLAMENT EUROPEU	91
	a) COMPETÈNCIES LEGISLATIVES	
	b) COMPETÈNCIES PRESSUPOSTÀRIES	
	c) COMPETÈNCIES DE CONTROL	
	d) RELACIÓ DEL PARLAMENT AMB LA RESTA D'INSTITUCIONS	
	e) ORGANITZACIÓ DEL PARLAMENT EUROPEU	
	f) ACCÉS PÚBLIC I INFORMACIÓ DES DEL PARLAMENT EUROPEU	
1.3.2	CONSELL DE LA UNIÓ EUROPEA	96
	a) LA PRESIDÈNCIA DEL CONSELL EUROPEU	
	b) PRESA DE DECISIONS	
1.3.3	COMISSIÓ EUROPEA	100
	a) RESPONSABILITAT DEMOCRÀTICA DE LA COMISSIÓ	
	b) ORGANITZACIÓ DE LA COMISSIÓ	
	c) LES FUNCIONS DE LA COMISSIÓ	
	d) INICIATIVA LEGISLATIVA	
	e) LA COMISSIÓ EUROPEA: GUARDIÀ DELS TRACTATS	
	f) DIRECCIÓ I NEGOCIACIÓ	
1.3.4	TRIBUNAL DE JUSTÍCIA.....	104
1.3.5	TRIBUNAL DE COMPTES.....	106
1.3.6	BANC CENTRAL EUROPEU.....	107

1.3.7	COMITÈ ECONÒMIC I SOCIAL.....	108
1.3.8	COMITÈ DE LES REGIONS.....	110
1.3.9	BANC EUROPEU D'INVERSIONS.....	111
1.3.10	DEFENSOR DEL POBLE EUROPEU	112
1.4	DELS TRACTATS DE MAASTRICHT, ÀMSTERDAM I NIÇA A LA CONSTITUCIÓ EUROPEA	115
1.4.1	TRACTAT DE MAASTRICHT	115
1.4.1.1	UNIÓ ECONÒMICA I MONETÀRIA (UEM)	116
1.4.1.2	UNIÓ POLÍTICA (UP)	119
1.4.2	TRACTAT D'AMSTERDAM	120
1.4.3	TRACTAT DE NIÇA	123
1.4.4	EL PROJECTE DE LA CONSTITUCIÓ EUROPEA	125
1.4.4.1	L'ESTRUCTURA DEL PROJECTE	126
1.4.4.2	PARTS DEL PROJECTE DE CONSTITUCIÓ ...	126
1.4.4.3	ELS OBJECTIUS DE LA UNIÓ AL PROJECTE DE LA CONSTITUCIÓ	127

2

MARC TEÒRIC II - LA UNIÓ EUROPEA I L'EDUCACIÓ

En el segon capítol presentem l'evolució del tractament de l'educació en les etapes més importants de la construcció de la Unió Europea. Així com també, l'anàlisi de l'educació a través dels Tractats: Tractat Constitutiu de la Comunitat Europea, Tractat de Maastricht, Tractat d'Amsterdam, Tractat de Niça i el Projecte de Tractat pel qual s'institueix una Constitució Europea. També hi ha les referències i presentació de diversos documents i programes més rellevants sobre l'educació juntament amb les línies programàtiques de la política educativa.

Aquesta part l'acabem amb un estudi sobre la Dimensió Europea de l'Educació en els documents propis de la Unió Europea sobre Educació i les dues lleis estatals educatives LOGSE i LODE. Es pretén fer una anàlisi de la realitat europea i l'educació sobre documents que estableixen les bases de la dimensió educativa de la UE.

2.1 INTRODUCCIÓ:

LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ

La ciutadania europea, tal i com està recollida avui en els Tractats, és una realitat encara incipient. Estem al començament d'un procés evolutiu que ha de finalitzar en una o altra realitat segons el propi procés d'integració europea. Perquè la ciutadania europea es desenvolupi plenament i tingui significat real pels europeus, és necessari que vagi apareixent, amb uns o altres perfils cada vegada més definits, una consciència d'identitat europea. En aquesta tasca, el paper dels sistemes educatius serà essencial. Si l'extensió de l'escolarització general va ésser clau per a la consolidació de les identitats nacionals, en la lenta aparició d'una identitat europea, des d'un "sentit de pertinença", de nou juga un paper fonamental i assumeix una importància essencial l'escola, els instituts i les universitats.

Per aconseguir aquesta dimensió es plantegen diversos objectius i programes. La política de la dimensió europea de l'educació comprèn dos objectius prioritaris:

- Crear una nova mentalitat en els ciutadans europeus, fer-los conscients que són integrants de la comunitat de la Unió Europea.
- Crear mitjans, perquè aquesta comunitat pugui afavorir l'intercanvi de béns econòmics, culturals, científics, històrics,... i la lliure circulació de persones.

Com a objectius més específics aportats per la Unió Europea a través del Comitè d'Educació sobre la dimensió europea de l'educació són:

- i.** La necessitat que els alumnes de les escoles es conscienciïn de la realitat d'Europa fonamentada en la democràcia, la justícia i el respecte als drets humans.
- ii.** Que els joves adquireixin un coneixement i una comprensió sobre la Comunitat.
- iii.** Integració en els currículums del contingut d'Europa, i no la creació de matèries específiques sobre Europa.
- iv.** Definició de mètodes pedagògics i didàctics que proporcionin el coneixement europeu.
- v.** Consideració de la dimensió europea en la formació inicial i permanent del professorat.
- vi.** Elaboració de materials pedagògics per a la formació de la dimensió europea.
- vii.** Intercanvi d'informació entre els Estats membres sobre experiències desenvolupades en el camp de l'educació.
- viii.** Reforçar la dimensió europea de l'ensenyament.
- ix.** Preparar als joves perquè participin en la consolidació econòmica i social d'Europa.
- x.** Informar els joves sobre els avantatges de la Comunitat.

Les activitats dels Estats membres per aconseguir aquests objectius estaran emmarcades en les següents accions :

- i.** Programes escolars
- ii.** Material didàctic i pedagògic
- iii.** Formació del professorat
- iv.** Intercanvis amb altres països d'alumnes i professors
- v.** Col·loquis, activitats, ...
- vi.** Visites de curta durada a altres països per part del professorat
- vii.** Sistemes d'informació sobre recursos per a professors i alumnes
- viii.** Activitats escolars amb contingut europeu
- ix.** Intercanvi de responsables de centres d'informació del professorat

La Unió Europea per potenciar la dimensió europea de l'educació va crear el programa : “Yes per Europa”, que té com a objectiu proporcionar els mitjans i recursos per a que els joves de 16 a 25 anys puguin visitar altres països. Com a continuació d'aquest programa es va crear el programa “Joventut per Europa”, amb els mateixos objectius i funcionament.

Entre altres iniciatives, la Comissió va crear l'any 1995 un Grup de Reflexió sobre l'Educació i la Formació, constituït per 25 experts independents dels quinze països membres i presidit per, aleshores membre de la Comissió, la francesa Edith Cresson. Aquest grup d'experts va realitzar un informe el desembre de 1996 titulat “Construir Europa mitjançant l'Educació i la Formació” en el qual s'afirma el següent:

“La ciutadania europea és, sobretot, una idea humanista. Es tracta de construir una Europa democràtica que respecti cert equilibri entre les consideracions econòmiques, tecnològiques, ecològiques i les consideracions culturals. En el “somni europeu”, les nostres nacions aprendrien a conviure i arreglarien els seus conflictes entre elles. Ahir el malson europeu va ésser l'holocaust; avui és la purificació ètnica. Introduir la idea de ciutadania europea (...) té implicacions de pes que van més enllà de l'enfocament econòmic, per arribar a la integració europea.”⁵²

L'any següent, el desembre de 1998, la Comissió va aprovar un document titulat “Aprendre per una ciutadania activa” en el qual, una vegada més, el sistema educatiu apareix com a l'element clau per la formació de ciutadans europeus que participin activament i de manera crítica en la construcció d'una Europa que superi els estrets nacionalismes, el racisme i la xenofòbia, que sigui capaç d'incloure i integrar les creixents poblacions d'altres continents que venen a buscar el seu manteniment en el nostre, i que posa com a valors fonamentals dels seus ciutadans el millor que ha aportat la cultura europea al món: democràcia, drets humans, tolerància...

La Dimensió Europea és considerada una realitat multidimensional que comprèn aspectes històrics, geogràfics, filosòfics i polítics, és per això que a través de moltes de les matèries curriculars dels centres educatius es pot treballar aquest concepte per aprofundir en el coneixement d'Europa i els seus ciutadans.

⁵² Document-informe del Grup de Reflexió sobre l'Educació i la Formació, presidit per Edith Cresson, desembre de 1996 titulat “Construir Europa mitjançant l'Educació i la Formació”.

2.1.1 ETAPES

DE LA POLÍTICA EDUCATIVA EUROPEA

El tema de la identitat europea en l'educació no ha estat tractat, com en aquests moments, fins la segona meitat del segle XX. És cert que en el segle XIX va haver-hi alguns intents de contemplar la idea d'Europa en els contextos educatius, però quasi sempre es va apropar més a desenvolupar la identitat nacional que l'europea. Generalment, aquesta orientació nacional o grannacional va ser utilitzada per ocultar una realitat més regional o local, amb les seves llengües i cultures intranacionals, i oblidant-se també de la realitat internacional europea i mundial. En els casos en els quals es feia referència a Europa, sobretot durant la primera part del segle XX, generalment s'utilitzava per ressaltar i destacar la consciència nacional i la superioritat de cada país sobre la resta (Ryba, R., 1993). Era l'època del xovinisme, de la creació de les identitats nacionals dels períodes entre guerres.

És precisament després de la Segona Guerra Mundial, quan es funda el Consell d'Europa (1949), posant en marxa un procés lent i llarg, encara avui inacabat, d'apropament entre les nacions europees i d'orientació europeista i comunitària.

Segons expressa en els seus estatuts, el Consell d'Europa té les següents finalitats (Buj, A., 1991): *“El Consejo de Europa ha sido creado para realizar una unión más estrecha entre sus miembros a fin de salvaguardar y promover los ideales y los principios que son su patrimonio común y favorecer su progreso económico y social, adoptando una acción común en los campos económico, social, cultural, científico, jurídico y administrativo, así como la salvaguarda y desarrollo de los derechos del hombre y las libertades fundamentales”.*

És una realitat el fet que el Consell d'Europa no va tenir en el seu text fundacional una preocupació mínima pel tema educatiu o la formació dels ciutadans europeus de cara al futur d'una convivència conjunta. Però si aquesta intenció no va ésser manifestada en principi, a l'igual que tampoc ho va ser la signatura del Tractat de Roma, pel qual es va crear la Comunitat Europea, ni en la signatura de l'Acta Única, el 1986, s'ha de reconèixer que, al marge de la declaració explícita dels textos fonamentals, la normativa sobre els problemes educatius i l'adequació entre la preocupació econòmica i l'educativa han començat a ocupar un lloc i així queda reflectit per primera vegada en l'article 126 i 127 del Tractat de Maastricht.

Actualment existeixen diversos programes (Sòcrates, Leonardo, Joventut amb Europa, Tempus, etc.) que han estat vigents durant el període de 1995-1999 abans de ser renovats per un nou període de cinc anys. En ells es recull tota l'experiència anterior, amb la intenció de coordinar i harmonitzar els programes en matèria d'educació a nivell europeu. (Aquest tema queda desenvolupat al punt 2.3 d'aquesta Tesi).

CRONOLOGIA DELS PRINCIPALS ACORDS EN MATÈRIA D'EDUCACIÓ

- 1963** Primera decisió sobre el tema educatiu. Formació Professional.
- 1971** Primera reunió de ministres d'Educació.
- 1973** Informe JANNE. Inici d'una sèrie de reunions permanents dels ministres d'Educació.
- 1974** Resolució dels ministres d'Educació. Cooperació en el sector educatiu.
- 1976** Resolució dels ministres d'Educació creant el primer Programa d'Acció de la Comunitat en Educació.
- 1983** Declaració Solemne d'Stuttgart sobre Cooperació Cultural.
- 1984** Declaració de Fontainebleau sobre l'enfortiment de la identitat europea.
- 1985** Conclusions dels ministres d'Educació sobre una major importància de la Dimensió Europea per l'Educació.
- 1988** Resolució del Consell i dels ministres d'Educació sobre la Dimensió Europea de l'Educació, acceptada unànimement. Primer text compromès en educació.
- 1989** Es crea a Brussel·les una unitat especial per supervisar el desenvolupament de la Dimensió Europea de l'Educació. Conclusions del Consell i dels ministres d'Educació reunits en Consell en la "Cooperació i la política comunitària en matèria d'Educació en la perspectiva de 1993".
- 1990** Conferència d'experts organitzada conjuntament per la Comissió de les Comunitats Europees i el Consell per la Cooperació Cultural i el Consell d'Europa. "Les écoles secondaires et l'éducation européenne / internationale en Europe: mobilité, programmes et examens".
Es crea el programa "Materiales de enseñanza sobre la Dimensión Europea en la educación".
- 1991** Conclusions del consell de ministres d'Educació reunits en Consell, fent referència a "Un programa d'associacions escolars multilaterals a la Comunitat Europea".

- 1992** Tractat de la Unió Europea, Maastricht. Articles 126 i 127 sobre Educació i Formació Professional.
- 1993** La Comissió publica el "*Llibre Verd sobre la Dimensió Europea de l'Educació*". Document de treball de la Comissió de les Comunitats Europees. "Orientacions per l'acció comunitària en l'àmbit de l'Educació i la Formació".
- 1994** Programa SÒCRATES i LEONARDO DA VINCI la seva posada en marxa pel període 1995-1999.
- 1995** Llibre Blanc sobre l'Educació i la Formació. "*Ensenyar i Aprendre. Vers una societat cognitiva*". Creació del Grup de Reflexió sobre l'Educació i la formació, constituït per 25 experts independents dels quinze països membres i presidit per Edith Cresson.
- 1996** "*Llibre Verd. Educació – Formació – Investigació. Els obstacles per la mobilitat transnacional*". Dictamen del Comitè de les Regions sobre l'Educació Intercultural.
El Grup de Reflexió presidit per Edith Cresson presenta un informe "*Construir Europa mediante la Educación y la Formación*".
- 1998** La Comissió aprova el document "Aprender para una ciudadanía activa".
- 1999** Dictamen per la posada en marxa de la segona fase del programa SÒCRATES i LEONARDO DA VINCI (2000-2006).
- 2000** Cimera de Lisboa. Per primera vegada s'insta a reflexionar sobre els reptes de l'educació en els països membres.
- 2001** El Consell d'Educació i la Comissió Europea a la Cimera d'Estocolm presenta i aprova els objectius que el Consell d'Educació havia adoptat el febrer de 2001, però caldrà que s'acompleixin abans del 2010.
Es presenta una comunicació de la Comissió "Projecte de programa de treball detallat pel seguiment de l'informe sobre els objectius concrets dels sistemes d'educació i formació".
- 2002** Cimera de Barcelona. S'aprova el programa de treball per millorar l'educació i la formació de la UE, detallant les estratègies a desenvolupar.

QUADRE XV

Font: Elaboració pròpia extreta de <http://europa.eu.int>.

Com veiem, durant un primer període de despreocupació per les qüestions educatives des de la Unió Europea, a mitjans dels anys setanta es comença a legislar quelcom del tema educatiu, i també es desenvolupen alguns programes des de 1986. A partir de 1999 hi ha una fase de reorganització, racionalització i ordenament integral de tots els programes educatius europeus i actualment es generen nous plantejaments de cooperació entre els Països membres vers l'educació i els sistemes educatius.

Felix Etxeberria, en la seva obra "Políticas educativas en la Unión Europea"⁵³ presenta aquest procés en les següents etapes:

2.1.1.1 PRIMERA ETAPA: PREOCUPACIÓ EXCESIVA PER L'ECONOMIA (1957-1970)

El Tractat de Roma (1957), signat per 12 països, va donar pas a la creació de la Comunitat Econòmica Europea, que tenia com a objectiu establir les bases d'una unió cada vegada més gran entre els pobles europeus, però en el seu articulat no es contempla cap altre tipus de mesures que no fossin les econòmiques. No apareix en cap moment la preocupació per l'educació o la formació, ni cap forma de cooperació o d'actuació que fos supranacional.

En aquests primers moments de construcció europea, hi havia un esperit particular per mantenir les competències nacionals, seguint la tradició del segle XIX, i els països tenien clar que mantindrien el control total sobre els seus sistemes educatius. L'educació, seguia essent, per tant, un instrument de diferenciació i afiançament nacional mentre que el tema econòmic s'anava orientant vers l'unitat.

2.1.1.2 SEGONA ETAPA: ELS PRIMERS PASSOS (1971-1986)

Fins l'any 1971 no va tenir lloc la primera reunió dels ministres d'Educació dels Països membres de la Comunitat. Les preocupacions exclusivament econòmiques van fer un petit espai als temes educatius i culturals, originant una creixent consciència de la importància de crear una identitat europea i de donar un fonament cultural i ideològic al procés econòmic. La necessitat d'incorporar als joves a projectes europeus després dels esdeveniments del maig del 68, va portar al replantejament de les postures i a donar major rellevància als "valors espirituals".

⁵³ ETXEBERRIA, FELIX (2000). *Políticas educativas en la Unión Europea*. Barcelona: Edit. Ariel Practicum. Pàg.21 a 38

A continuació destaquem algunes de les normatives europees més importants amb la dimensió educativa:

1971. RESOLUCIÓ DELS MINISTRES D'EDUCACIÓ,
FENT REFERÈNCIA A LA COOPERACIÓ
_____ EN L'ÀMBIT DE L'ENSENYAMENT _____

En la primera Reunió de ministres d'Educació de 1971 es va declarar la intenció i la necessitat d'impulsar una política comunitària de cooperació educativa. En aquesta reunió es planteja també la possibilitat de crear un centre europeu de desenvolupament de l'educació, que servís de coordinació i recolzament a les iniciatives nacionals.

1974. RESOLUCIÓ DELS MINISTRES
D'EDUCACIÓ, FENT REFERÈNCIA
_____ A LA COOPERACIÓ EN EL SECTOR EDUCATIU _____

En aquesta segona resolució es confirma la necessitat d'establir una cooperació europea en el sector educatiu i la voluntat de realitzar aquesta cooperació de manera progressiva. S'estableixen també una sèrie de principis i de camps prioritaris entres els quals es poden destacar:

- Harmonitzar la cooperació en el sector educatiu amb les polítiques econòmiques i socials de la Comunitat.
- No considerar l'educació com un simple element de la vida econòmica.
- La cooperació en el sector educatiu ha de tenir en compte les tradicions i diversitat de cada país, sense pretendre harmonitzar els seus sistemes.
- Entre els camps prioritaris podem senyalar:
- Millora de les possibilitats de formació cultural i professional pels fills dels nacionals dels Estats membres i dels no membres.
- Millora de la correspondència entre els sistemes educatius d'Europa.
- Recopilació de documentació i estadístiques del sector educatiu europeu.
- Intensificació de la cooperació entre els centres d'ensenyament superior.
- Millora del reconeixement acadèmic de les titulacions i períodes d'estudi.
- De la llibertat de circulació i mobilitat de professors, estudiants i investigadors.
- Millora de l'ensenyament de les llengües estrangeres.

1976. RESOLUCIÓ DEL CONSELL
I DELS MINISTRES D'EDUCACIÓ SOBRE
UN PROGRAMA D'ACCIÓ EN MATERIA D'EDUCACIÓ

En aquesta resolució s'estableix el primer programa d'acció comunitària en matèria d'educació. És el marc de realització dels principis que s'havien establert a la Resolució de 1974 i en conseqüència suposa un pas important en el desenvolupament del procés de cooperació en matèria d'educació.

S'estableix un programa d'acció concret: es crea un Comitè format pels representants membres de la Comissió, encarregada de coordinar, vetllar i informar de la realització del programa al Consell i als ministres d'educació.

1977. DIRECTIVA DEL CONSELL,
FENT REFERENCIA A L'ESCOLARITZACIÓ
DELS FILLS DE TREBALLADORS IMMIGRANTS

En aquesta Directiva es manifesta la intenció de proporcionar una ensenyança adequada als fills dels treballadors immigrants, amb la finalitat que puguin integrar-se millor en el sistema escolar o de formació, impulsant l'aprenentatge de la llengua d'acollida, així com també la llengua materna i cultura d'origen, especialment per facilitar la seva eventual integració en l'Estat membre d'origen.

1983. DECLARACIÓ SOLEMNE SOBRE LA UNIÓ EUROPEA,
SIGNADA PELS 10 CAPS D'ESTAT I DE GOVERN
A STUTTGART, EN MATERIA D'EDUCACIÓ

En aquesta declaració solemne, en temes culturals cal destacar:

- Major cooperació entre institucions d'ensenyança superior. Més intercanvis.
- Intercanvis d'experiències, especialment en el camp de les llengües.
- Millorar el coneixement dels altres Estats membres, de la seva cultura i història per promoure una consciència europea.

1984. DECLARACIÓ DE FONTAINEBLEAU

Es destaca la conveniència d'enfortir i promoure la identitat i la imatge d'Europa davant dels seus ciutadans i al món.

1985. CONCLUSIONS DEL CONSELL
I DELS MINISTRES D'EDUCACIÓ

En aquestes conclusions es fa palesa la importància i necessitat de la dimensió europea per a tots els ciutadans.

1986. SIGNATURA DE L'ACTA ÚNICA EUROPEA

2.1.1.3 TERCERA ETAPA:
EL PERÍODE DELS PROGRAMES (1986-1992)

És l'etapa en què des de la Unió Europea es desenvolupen tota una sèrie de programes per tal d'afavorir i aconseguir els objectius que s'han anat plantejant al llarg de la història de la construcció de la Unió Europea i amb la preocupació vers la ciutadania europea.

Alguns dels principals programes:

- 1986: **EURYDICE**, base documental i de dades d'informació educativa europea.
COMETT, cooperació entre universitat i l'empresa en matèria d'educació i formació en el camp de les tecnologies.
- 1987: **IRIS**, xarxa europea de programes per a la igualtat d'homes i dones.
- 1988: **PETRA**, programa per a la formació i de preparació pels joves per la vida adulta i professional.
HELIOS, igualtat d'oportunitats de les persones amb alguna discapacitat.
- 1990: **LINGUA**, programa per promoure el coneixement de llengües estrangeres.
TEMPUS, mobilitat transeuropea, amb els països de l'est en matèria d'estudis universitaris.
- 1991: **FORCE**, desenvolupament de la formació professional continuada.
- 1993: **EUROTECNET**, formació professional i canvis tecnològics.

2.1.1.4 QUARTA ETAPA: LA REVISIÓ I HARMONITZACIÓ DELS SISTEMES EDUCATIUS

En aquesta quarta etapa es revisen els programes i se'n creen de nous, programes que es van adaptant a les noves necessitats dels països membres i tenint en compte la futura ampliació. Es creen nous programes, els de Sòcrates i Leonardo Da Vinci pel període 1995-1999 actualment han fet una ampliació pel període 2000-2006.

L'any 2000 a la Cimera de Lisboa es reflexiona sobre els nous reptes educatius, intentant l'any 2001 a la Cimera d'Estocolm de crear un document per concretar els objectius dels sistemes educatius dels Països membres, per tant vers una cooperació en educació europea.

El propi Projecte de Constitució Europea té alguns punts de referència educativa. Es concreta en aquest període la importància de l'educació per apropar Europa als ciutadans i crear una dimensió europea.

Totes les propostes tendeixen a buscar l'harmonització, la coherència i l'optimització dels recursos implicats en els diversos programes europeus.

2.1.2 ELS TRACTATS DE LA UNIÓ EUROPEA I L'EDUCACIÓ

Del conjunt de Tractats de la Unió Europea, resolucions i declaracions que es reflecteixen en els textos normatius es poden extreure diversos aspectes que senyalen les fites i objectius en matèria d'educació, i entre aquests podem destacar:

- Enfortir en els joves el sentit d'identitat europea, amb la finalitat de salvaguardar els principis de democràcia, justícia social i respecte dels drets humans.
- Preparar els joves per la seva participació en el desenvolupament comunitari i econòmic.
- Fer prendre consciència dels avantatges que això suposa, però també dels reptes.
- Millorar el coneixement de la Comunitat i dels Estats membres en aspectes culturals, històrics, econòmics i socials invertint en el sentit de la cooperació amb els Estats membres i amb la resta dels països d'Europa i del món.

A continuació presentem les referències més importants que queden reflectides en alguns dels Tractat de la UE : Des del Tractat de Maastricht fins al Projecte de Constitució Europea.

2.1.2.1 TRACTAT DE LA UNIÓ EUROPEA MAASTRICHT (1992-1993)

El Tractat de Maastricht fent referència explícitament a les competències assolides en matèria Educativa, desenvolupa dos articles relatius a l'educació i a la formació professional (art. 126 i 127).

“Article 126 del capítol 3 del Tractat de la Unió Europea”.

1. *La Comunitat contribuirà al desenvolupament d'una educació de qualitat fonamentat en la cooperació entre els Estats membres i, si fora necessari, recolzar i contemplar l'acció d'aquests en el ple respecte de les seves responsabilitats en quant als continguts de l'ensenyament i l'organització dels sistemes educatius, així com la seva diversitat cultural i lingüística.*
2. *L'acció de la Comunitat s'encaminarà a:*
 - *Desenvolupar la dimensió europea de l'ensenyament, especialment a través de l'aprenentatge i de la difusió de les llengües dels Estats.*
 - *Afavorir la mobilitat dels estudiants i professors, fonamentat en particular en el reconeixement de títols i dels períodes d'estudis.*
 - *Promoure la cooperació entre els centres docents.*
 - *Incrementar l'intercanvi d'informació i d'experiències sobre qüestions comunes als sistemes de formació dels Estats membres.*
 - *Afavorir el desenvolupament de l'educació a distància.*
3. *La Comunitat i els Estats membres afavoriran la cooperació amb tercers països i amb les organitzacions internacionals competents en matèria d'educació i, en particular, amb el Consell d'Europa.*
4. *Per a continuar amb la realització dels objectius contemplats en el present article, el Consell adoptarà:*
 - *Amb l'explicat al procediment previst; en l'article 189 B i prèvia consulta al Comitè Econòmic i Social i al Comitè de les Regions, mesures de foment, amb l'exclusió de tota harmonització de les disposicions legals i reglamentacions dels Estats Membres.*
 - *Per majoria qualificada i a proposta de la Comissió, recomanacions.*

“Article 127 del capítol 3 del Tractat de la Unió Europea”.

1. *L'acció de la Comunitat anirà encaminada a:*
 - *Facilitar l'adaptació a les transformacions industrials, especialment mitjançant la formació i reconversió professional.*
 - *Millorar la formació professional inicial i permanent, per facilitar la inserció i la reinserció professional en el mercat laboral.*
 - *Facilitar l'accés a la formació professional i afavorir la mobilitat dels educadors i de les persones en formació, especialment els joves.*
 - *Estimular la cooperació en matèria de formació entre els centres d'ensenyança i empreses.*
 - *Incrementar l'intercanvi d'informació i d'experiències sobre qüestions comunes als sistemes de formació dels Estats membres.*

2. *La Comunitat i els Estats membres afavoriran la cooperació amb tercers països i amb organitzacions internacionals competents en matèria de formació professional.*

3. *El Consell, fent referència al procediment previst en els articles 189 B prèvia consulta al Comitè Econòmic i Social, adoptarà mesures per contribuir a la realització dels objectius establerts en el present article, amb exclusió de tota l'harmonització de les disposicions legals i reglamentàries dels Estats membres.*⁵⁴

Aquests articles obren a la Comunitat la possibilitat de legislar i endegar accions concretes en el camp de l'educació i de la formació professional i també el poder establir programes que millorin el nivell d'educació i possibilitin, a través dels intercanvis, un millor aprofitament de les experiències existents. Aquestes accions milloraran el nivell de competències dels ciutadans europeus del futur i en conseqüència el seu nivell de vida, que és un dels objectius fonamentals de la Unió Europea.

⁵⁴ Tractat de la Unió Europea (Maastricht). Article 126 i 127 del Capítol 3. “Educació, formació professional i joventut”.

Les competències en matèria d'educació són responsabilitat de cada Estat membre, per bé que la Comunitat fomentarà la cooperació entre ells, el principi de subsidiarietat ha de trobar aquí una aplicació adequada en un doble sentit: per una banda no derivar a la Unió Europea aquelles qüestions que poden fer els propis Estats o governs regionals competents, d'altra banda, la Unió Europea, ha de desenvolupar aquelles actuacions de cooperació entre els Estats membres, de relació i de comunicació, que donin una dimensió europea al procés educatiu.

La base de la intervenció en matèria educativa, o els primers intents d'incidir en aquest aspecte cal anar a trobar-lo, com ja s'ha comentat, a la CECA (Comunitat Econòmica del Carbó i de l'Acer), EURATOM (Comunitat Europea de l'Energia Atòmica) o la pròpia CEE (Comunitat Econòmica Europea), tractats amb objectius econòmics que no exclouen dins dels mateixos les actuacions a nivell educatiu, actuacions com:

- **CECA:** preveia l'adaptació professional dels treballadors del sector del carbó i l'acer.
- **CEE:** establiment del reconeixement de diplomes i de formació professional dels treballadors industrials i de l'agricultura.
- **EURATOM:** per la creació d'un Institut Europeu a nivell universitari, per a la formació d'investigadors.

En altres punts del Tractat de Maastricht també hi ha algunes referències sobre educació i formació que a continuació presentem:

“Article 3 – Primera part. Títol II punt p) del Tractat de la Unió Europea”.

p) Una contribució a una ensenyança i a una formació de qualitat, així com al desenvolupament de les cultures dels Estats membres.⁵⁵

⁵⁵ Tractat de la Unió Europea (Maastricht). Article 3 Primera Part, Títol II punt p “Disposicions per les que es modifica el Tractat constitutiu de la Comunitat Econòmica Europea amb la finalitat de construir la Comunitat Europea”. Diari Oficial n. C 191 de 29 de julio de 1992.

En aquest punt ja es fa referència a la qualitat de l'educació i la diversitat cultural que formen el conjunt de Països membres.

“Article 57.1 – Tercera part del Tractat de la Unió Europea”.

- 1. Amb la finalitat de facilitar l'accés a les activitats no assalariades i el seu exercici, el Consell, amb el procediment previst a l'article 189 B, adoptarà directives pel reconeixement mutu de diplomes, certificats i altres títols.⁵⁶*

A llarg del temps podrem anar observant a través de la pròpia legislació com cal anar evolucionant vers una educació europea incloent el reconeixement de titulacions així com també la cooperació i investigació

El títol VIII “Política social, d'educació, de formació professional i de joventut” es marquen diversos objectius per potenciar la mobilitat professional mitjançant la formació i la reconversió professional.

El títol XV “Investigació i desenvolupament tecnològic” l'article 130 explica quins són els objectius sobre investigació i la necessitat de potenciar les universitats com a centres investigadors i de qualitat.

2.1.2.2 TRACTAT CONSTITUTIU DE LA COMUNITAT EUROPEA (VERSIÓ CONSOLIDADA 2002)

Aquests són els punts en els quals es parla d'educació:

A la pàgina 39, abans de començar la **primera part del Tractat**:

*“DECIDIDOS a promover el desarrollo del nivel de conocimiento más elevado posible para sus pueblos mediante un amplio acceso a la educación y mediante su continua actualización”.*⁵⁷

A la **primera part, “Principis”, article 3.1:**

- n) el fomento de la investigación y del desarrollo tecnológico”*
- q) una contribución a una enseñanza y a una formación de calidad, así como al desarrollo de las culturas de los Estados miembros;”*⁵⁸

Al **títol IX “Política comercial comuna” Article 133. 6:**

2.1 “Art. 133.6”

El Consejo no podrá celebrar un acuerdo si incluye disposiciones que excedan de las competencias internas de la Comunidad, en particular por tener como consecuencia una armonización de las disposiciones legales o reglamentarias de los Estados miembros en un ámbito en que el presente Tratado excluya dicha armonización.

*A este respecto, y no obstante lo dispuesto en el primer párrafo del apartado 5, los acuerdos del comercio de los servicios culturales y audiovisuales, **de los servicios de educación**, así como de los servicios sociales y de salud humana **serán competencia compartida entre la Comunidad y sus Estados miembros...**”*⁵⁹

⁵⁶ Tractat de la Unió Europea (Maastricht). Article 57.1 tercera part, “Polítiques de la Comunitat”.

⁵⁷ Tractat Constitutiu de la Comunitat Europea (Versió consolidada 2002). *Diario Oficial n.C 325 de 24 de diciembre 2002. Pàg. 39.*

**Títol XI “Política social, d'educació, de formació professional i de joventut”. Capítol 3
“Educació, Formació Professional i Joventut”. Articles 149 i 150:**

“Art. 149”

1. *La Comunidad contribuirá al desarrollo de una educación de calidad fomentando la cooperación entre los Estados miembros y, si fuere necesario, apoyando y completando la acción de éstos en el pleno respecto de sus responsabilidades en cuanto a los contenidos de la enseñanza y a la organización del sistema educativo, así como de su diversidad cultural y lingüística.*

2. *La acción de la Comunidad se encaminará a:*
 - *desarrollar la dimensión europea en la enseñanza, especialmente a través del aprendizaje y de la difusión de las lenguas de los Estados miembros,*
 - *favorecer la movilidad de estudiantes y profesores, fomentando en particular el reconocimiento académico de los títulos y de los períodos de estudios,*
 - *promover la cooperación entre los centros docentes,*
 - *incrementar el intercambio de información y de experiencias sobre las cuestiones comunes a los sistemas de formación de los Estados miembros,*
 - *favorecer el incremento de los intercambios de jóvenes y de animadores socioeducativos,*
 - *fomentar el desarrollo de la educación a distancia.*

3. *La Comunidad y los Estados miembros favorecerán la cooperación con terceros países y con las organizaciones internacionales competentes en materia de educación y, en particular, con el Consejo de Europa.*

4. *Para contribuir a la realización de los objetivos contemplados en el presente artículo, el Consejo adoptará:*
 - *con arreglo al procedimiento previsto en el artículo 251 y previa consulta al Comité Económico y Social y al Comité de las Regiones, medidas de fomento, con exclusión de toda armonización de las disposiciones legales y reglamentarias de los Estados miembros, por mayoría cualificada y a propuesta de la Comisión, recomendaciones.*

⁵⁸ Op. Cit. Pàg. 41

⁵⁹ Op. Cit. Pàg. 91

“Art. 150”

1. *La Comunidad desarrollará una política de formación profesional que refuerce y complete las acciones de los Estados miembros, respetando plenamente la responsabilidad de los mismos en lo relativo al contenido y a la organización de dicha formación.*

2. *La acción de la Comunidad se encaminará a:*
 - *facilitar la adaptación a las transformaciones industriales, para facilitar la inserción y la reinserción profesional en el mercado laboral,*
 - *mejorar la formación profesional inicial y permanente, para facilitar la movilidad de los educadores y de las personas en formación, especialmente de los jóvenes,*
 - *estimular la cooperación en materia de formación entre centros de enseñanza y empresa,*
 - *incrementar el intercambio de información y de experiencias sobre cuestiones comunes a los sistemas de formación de los Estados miembros.*

- *3. La Comunidad y los Estados miembros favorecerán la cooperación con terceros países y con las organizaciones internacionales competentes en materia de formación profesional”.⁶⁰*

Els dos articles específics d'educació i formació són una mica més complerts que els que figuren en el Tractat de Maastricht.

En alguns articles del bloc de salut i protecció al consumidor, també presenten el concepte d'educació com a necessitat per a millorar l'estat i el benestar de les persones.

En el títol XVIII “Investigació i desenvolupament tecnològic” defensa la importància de la investigació i la relació que han d'establir en cooperació les empreses, els centres d'investigació i les universitats.

Les característiques que s'exposen sobre educació al Tractat de la Comunitat Europea són semblants a les del Tractat de Maastricht destacant també l'educació vers la formació professional, la diversitat cultural i donant importància a la investigació. Ambdós s'encaminen vers una dimensió europea.

2.1.2.3 TRACTAT D'AMSTERDAM (ENTRADA EN VIGOR 1999)

El Tractat d'Amsterdam és bàsicament econòmic i polític, però també en alguns punts fa referència a educació:

“Art. 2 Disposicions sobre una cooperació”

2.1 *“DECIDIDOS a promover el desarrollo de un nivel de conocimiento lo más elevado posible para sus pueblos mediante un amplio acceso a la educación y mediante su continua actualización”.*⁶¹

L'educació també queda reflectida en els punts que parlen de salut (article 129.1) i de la protecció dels consumidors (article 129 A .1), podem observar com l'educació no només forma part d'un àrea concreta, sinó que és necessària pels diferents àmbits de construcció de la Unió Europea.

“Art. 129.1”

*“La acción de la Comunidad, que completará las políticas nacionales, se encaminará a mejorar la salud pública, prevenir las enfermedades humanas y evitar las fuentes de peligro para la salud humana. Dicha acción abarcará la lucha contra las enfermedades más graves y ampliamente difundidas, apoyando la investigación de su etiología, de su transmisión y de su prevención, así como la información y la **educación sanitarias**”.*⁶²

“Art. 129 A.1”

*“Para promover los intereses de los consumidores y garantizarles un alto nivel de protección, la Comunidad contribuirá a proteger la salud, la seguridad y los intereses económicos de los consumidores, así como **a promover su derecho a la información, a la educación** y a organizarse para salvaguardar sus intereses”.*⁶³

⁶⁰ Tractat Constitutiu de la Comunitat Europea (Versió consolidada 2002). *Diario Oficial* n.C 325 de 24 de diciembre 2002. Pàg. 98 i 99.

⁶¹ Tractat d'Amsterdam. *Diario Oficial* n. C 340 de 10 de noviembre de 1997. Pàg. 23

En tots els Tractats es ressalta el principi de subsidiarietat, per tant cada país preserva la seva identitat i les gestions pròpies, també s'indica que les mesures educatives que es desenvolupin ho han de fer amb el ple respecte de les responsabilitats dels Estats membres.

2.1.2.4 TRACTAT DE NIÇA (SIGNAT EL 2001)

El Tractat de Niça bàsicament fa referència a la reestructuració del sistema de la Unió Europea vers la futura ampliació, així com també a aspectes polítics i econòmics. Pel que fa a educació es parla de "competència compartida". Tots aquests aspectes també quedaven palesos als Tractats anteriors.

"Art. 133.6"

*"A este respecto, y no obstante lo dispuesto en el párrafo primero del apartado 5, los acuerdos en el ámbito del comercio de los servicios culturales y audiovisuales, **de los servicios de educación**, así como los servicios sociales y de salud humana **serán competencia compartida entre la Comunidad y sus Estados miembros**. Por consiguiente, la negociación de tales acuerdos exigirá además de una decisión comunitaria adoptada de conformidad con las disposiciones pertinentes del artículo 300, el común acuerdo de los Estados miembros. Los acuerdos negociados de esta forma serán celebrados conjuntamente por la Comunidad y por los Estados miembros".*⁶⁴

⁶² Op. Cit. Pàg. 38

⁶³ Tractat d'Amsterdam. *Diario Oficial* n.C340 de 10 de noviembre de 1997. Pàg. 38

2.1.2.5 PROJECTE DE TRACTAT
PEL QUAL S'INSTITUEIX
UNA CONSTITUCIÓ EUROPEA (JULIOL 2003)

El fet de redactar una futura Constitució per Europa pretén apropar els ciutadans al projecte europeu i a les institucions europees, estructurar la vida política i l'espai polític europeu a la Unió ampliada i reorganitzar tots els Tractats per tal d'unificar-los en un sol document que reguli tot el funcionament de la Unió Europea.

El document substituirà als actuals Tractats —Roma, Maastricht, Amsterdam i Niça— i fusiona i complementa els seus continguts. D'aquesta manera es vol aconseguir que l'arquitectura europea sigui més comprensible i s'adeqüi millor als canvis amb l'entrada del nous membres i la pròpia evolució política de la Unió Europea.

Les innovacions que es presenten en el Projecte de Constitució són:

Resum de les innovacions

- *Inclou un capítol específic sobre l'economia a la futura Unió Europea, amb tres articles sobre el seu sistema de finançament a base de recursos propis, el principi d'equilibri pressupostari i els procediments i eines de previsió i revisió dels comptes.*
- *Es parla de la menció a la possibilitat d'instituir el "Congrés dels Pobles d'Europa", que busca donar cos i concretar el concepte de l'Europa de les regions.*
- *S'especifica un paper més important dels parlaments nacionals en l'organització.*
- *S'afegeix la definició de la "relació privilegiada" de la UE amb determinats països.*
- *Preveu la possibilitat que un país pugui sortir de la UE.*

⁶⁴ Tractat de Niça. *Diario Oficial* n. C 80 de 10 de marzo de 2001. Pàg. 16

En alguns dels seus articles, del Projecte de Constitució Europea, es fa referència a l'educació:

Part I. Títol III. Art. 13.2 “Àmbits de competència compartida”

“Las competencias compartidas entre la Unión y los Estados miembros se aplicarán a los siguientes ámbitos principales:

- (...)
- *la política social, en lo relativo a los aspectos definidos en la Parte III”.*⁶⁵

Part I. Títol III. Art. 16.2 “Àmbits de l'acció de recolzament, coordinació o complement”

“Los ámbitos de la acción de apoyo, coordinación o complemento serán, en su finalidad europea:

- (...)
- *la educación, la formación profesional, la juventud y el deporte*⁶⁶

En diversos articles es fa referència a l'educació abans d'arribar al punt específic, així com també apareix l'apartat d'educació a la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió.

Part II. “Carta dels Drets Fonamentals de la Unió”. Títol II.14 “Dret a l'educació”.

1. *Toda persona tiene derecho a la educación y al acceso a la formación profesional y permanente.*
2. *Este derecho incluye la facultad de recibir gratuitamente la enseñanza obligatoria.*
3. *Se respetan, de acuerdo con las leyes nacionales que regulen su ejercicio, la libertad de creación de centros docentes dentro del respeto a los principios democráticos, así como el derecho de los padres a garantizar la educación y la enseñanza de sus hijos conforme a sus convicciones religiosas, filosóficas y pedagógicas.”*⁶⁷

⁶⁵ Projecte de Tractat per una Constitució Europea. (<http://european-convention.eu.int/docs/Treaty/cv00850.es03.pdf>). Document annex I.G Volum II –CD- Pàg. 12 (La Part III, títol III, capítol V, secció 4 especifica el tema d'educació i formació.)

⁶⁶ Projecte de Tractat per una Constitució Europea. (<http://european-convention.eu.int/docs/Treaty/cv00850.es03.pdf>) Document annex I.G Volum II –CD- Pàg. 14

⁶⁷ Op. Cit. Pàg. 50

Part II. “Carta dels Drets Fonamentals de la Unió”. Títol IV.32 “Prohibició del treball infantil i protecció dels joves en el treball”

*Los jóvenes admitidos a trabajar deben disponer de condiciones de trabajo adaptadas a su edad y estar protegidos contra la explotación económica o contra cualquier trabajo que pueda ser perjudicial para su seguridad, su salud, su desarrollo físico, psíquico, moral o social, o que pueda poner en peligro **su educación**.*⁶⁸

Quan parla de la protecció dels consumidors també apareix el concepte d'educació, tal i com hem pogut veure en alguns dels Tractats anteriors.

Part III. “De les Polítiques i Funcionament de la Unió”. Títol III, Capítol III, Secció 6 Art. 132.1 “Protecció dels consumidors”

*“Para promover los intereses de los consumidores y garantizarles un alto nivel de protección, la Unión contribuirá a proteger la salud, la seguridad y los intereses económicos de los consumidores, así como **a promover su derecho a la información, a la educación** y a organizarse para salvaguardar sus intereses”.*⁶⁹

A la Part III: “De les Polítiques i el Funcionament de la Unió”, Títol III “de l'Acció i les Polítiques Interiors”, Capítol III “Polítiques d'altres àmbits específics” Secció 9 “Investigació i desenvolupament tecnològic i espai” es veu reflectida la relació entre investigació, universitat i empreses en relació a les noves tecnologies, no hi ha una referència explícita en educació i formació.

⁶⁸ Op. Cit. Pàg. 54

⁶⁹ Op. Cit. Pàg. 121

També com alguns dels Tractats estudiats, a l'àmbit de salut hi ha alguna referència a l'educació i la necessitat d'aquesta per afrontar possibles dificultats entorn de la salut dels ciutadans. Aquest article queda igual que l'art. 129.1 del Tractat d'Amsterdam.

Part III. “De les Polítiques i Funcionament de la Unió”. Títol III, Capítol V, Secció 1. Art. 179.1 “Salut Pública”

“Al definir y ejecutar todas las políticas y acciones de la Unión se garantizará un alto nivel de protección de la salud humana.

*La acción de la Unión, que completará las políticas nacionales, se encaminará a mejorar la salud pública, prevenir las enfermedades humanas y evitar las fuentes de peligro para la salud física y mental. Dicha acción abarcará la lucha contra las enfermedades más graves y ampliamente difundidas, apoyando la investigación de su etiología, de su transmisión y de su prevención, así como la información y la educación sanitarias”.*⁷⁰

El capítol pròpiament d'educació i formació és molt semblant al Tractat Constitutiu de la Comunitat Europea en línies generals, però hi ha petits canvis en el seu redactat que especifiquen la cooperació entre els Estats membres en temes educatius, concreta el tema de desenvolupar una política de formació professional de la Unió, així com també l'afavorir la cooperació amb tercers països i amb organitzacions internacionals.

Part III. “De les Polítiques i Funcionament de la Unió”. Títol III, Capítol V, Secció 4. Art. 182 “Educació, Formació Professional, Joventut i Esports”

1. *La Unión contribuirá al desarrollo de una educación de calidad fomentando la cooperación entre los Estados miembros y, si fuera necesario, apoyando y completando la acción de éstos.*

Respetará plenamente la responsabilidad de los Estados miembros en cuanto a los contenidos de la enseñanza y la organización del sistema educativo, así como su diversidad cultural y lingüística.

La Unión contribuirá al fomento de los aspectos europeos del deporte, habida cuenta de su función social y educativa.

2. *La acción de la Unión se encaminará a:*

a) *desarrollar la dimensión europea en la enseñanza, especialmente a través del aprendizaje y de la difusión de las lenguas de los Estados miembros;*

⁷⁰ Projecte de Tractat per una Constitució Europea. (<http://european-convention.eu.int/docs/Treaty/cv00850.es03.pdf>)

Document annex I.G Volum II –CD- Pàg. 143

- b) *favorecer la movilidad de estudiantes y profesores, fomentando en particular el reconocimiento académico de los títulos y de los períodos de estudios;*
 - c) *promover la cooperación entre los centros docentes;*
 - d) *incrementar el intercambio de información y de experiencias sobre las cuestiones comunes a los sistemas de formación de los Estados miembros;*
 - e) *favorecer el incremento de los intercambios de jóvenes y de animadores socioeducativos y proporcionar la participación de los jóvenes en la vida democrática de Europa;*
 - f) *fomentar el desarrollo de la educación a distancia;*
 - g) *desarrollar la dimensión europea del deporte, promoviendo la equidad en las competiciones y la cooperación entre los organismos deportivos y protegiendo la integridad física y moral de los deportistas, especialmente los jóvenes.*
3. *La Unión y los Estados miembros favorecerán la cooperación con terceros países y con las organizaciones internacionales competentes en materia de educación y, en particular, con el Consejo de Europa.*
4. *Para contribuir a la realización de los objetivos contemplados en el presente artículo:*
- a) *se establecerán medidas de fomento, mediante leyes o leyes marco europeas. Éstas se adoptarán previa consulta al Comité de las Regiones y al Comité Económico y Social;*
 - b) *el Consejo de Ministros adoptará recomendaciones, a propuesta de la Comisión.*

“Art. 183”

1. *La Unión desarrollará una política de formación profesional que refuerce y complete las acciones de los Estados miembros, respetando plenamente la responsabilidad de los mismos en lo relativo al contenido y a la organización de dicha formación.*
2. *La acción de la Unión se encaminará a:*
- a) *facilitar la adaptación a las transformaciones industriales, especialmente mediante formación y la reconversión profesionales;*

- b) *mejorar la formación profesional inicial y permanente, para facilitar la inserción y la reinserción profesional en el mercado laboral;*
- c) *facilitar el acceso a la formación profesional y favorecer la movilidad de los educadores y de las personas en formación, especialmente de los jóvenes;*
- d) *estimular la cooperación en materia de formación entre centros de enseñanza y empresas;*
- e) *incrementar el intercambio de información y de experiencias sobre las cuestiones comunes a los sistemas de formación de los Estados miembros.*

3. *La Unión y los Estados miembros favorecerán la cooperación con terceros países y con las organizaciones internacionales competentes en materia de formación profesional.*

4. *Se contribuirá a la realización de los objetivos establecidos en el presente artículo, con exclusión de toda armonización de las disposiciones legales y reglamentarias de los Estados miembros, mediante leyes o leyes marco europeas. Éstas se adoptarán previa consulta al Comité de las Regiones y al Comité Económico y Social".*⁷¹

El seguiment de l'educació en els diversos Tractats presentats descriuen una evolució creixent de la importància reconeguda de la mateixa en diversos àmbits de la política comunitària. Aquesta importància de l'educació creix com una necessitat per afrontar sens dubte els nous reptes del segle XXI.

Existeixen raons significatives per intentar aconseguir que els Països membres puguin actuar conjuntament en el terreny econòmic, social, cultural i educatiu. La realitat actual empeny a pensar que el procés d'unificació és més que una necessitat imperiosa i una proposta interessant. Aquesta necessitat es deriva de la presa de consciència de diversos problemes que podrien trobar algunes sortides positives en l'educació:

- la urgència per aconseguir la unitat econòmica que permeti ajudar a sortir de la crisi i poder figurar com una potència mundial;
- els brots de racisme i xenofòbia, presents amb molta força a alguns dels països membres pot trencar la convivència del futur europeu;
- la greu situació creada pels països de l'est, amb l'existència de conflictes religiosos, ètnics, militars, culturals i altres;

⁷¹ Op. Cit. Pàg. 147 i 148

- l'aportació europea al benestar i a la pau mundial, els conflictes actuals entre Nord i Sud, entre països pobres i països rics, corren el perill de no resoldre's;
- la necessitat de donar resposta a les reivindicacions de les llengües minoritàries a Europa, com a garantia de justícia i d'evitar nous conflictes, davant del domini cultural dels Estats membres o a la invasió monocultural d'altres grans països.

És necessari que els ciutadans estiguin convençuts que el Projecte de l'Europa Unida és el més recomanable per a tots.

El primer plantejament polític té immediatament una dimensió pedagògica, perquè en el fons del que es tracta és que la mentalitat i les representacions socials del què és Europa vagi canviant el nostre pensament. Els ciutadans hem de veure racionalment que els avantatges i el futur d'Europa són quelcom recomanables, mentre que per un altre costat es pretén que les motivacions o les actituds i afectes se sumin a aquesta proposta, perquè la consciència de ciutadania, que en el fons és el que segueix essent vàlid, es converteixi en una realitat.

El problema educatiu resultant ve derivat, com quasi bé sempre ha passat, pel fet que l'educació va per darrera dels fets socials, polítics i econòmics. L'educació no prepara a les persones per la creació d'una Europa unida i harmoniosa, sinó que, materialitzada la unitat europea en els diversos terrenys, es pretén que l'educació accompli el paper d'apropar els ciutadans a la realitat que ja existeix o que existirà.

Després de 50 anys transcorreguts des del pronunciament de la consigna de la unitat europea, els avenços en matèria d'educació, tal i com hem pogut observar en l'articulat dels diversos Tractats, són importants, però durant dècades han estat molt escasses les iniciatives fermes en aquest àmbit. Això passa perquè l'educació evoluciona lentament, i perquè és un instrument insuficient de transformació de les persones i dels pobles, però és el millor mitjà que tenim per construir sense grans conflictes, una nova realitat per a la convivència.

El projecte pedagògic ha de tenir en compte el tema de la identitat nacional i supranacional, la identitat ideològica, les identitats locals, la convivència plural, el concepte de frontera i la identitat geogràfica. Es presenten però diverses dificultats:

- el concepte de ciutadania europea és quelcom llunyà i abstracte pels alumnes, sobretot els dels primers nivells d'escolarització;
- l'etnocentrisme: es ressalten més les virtuts i les victòries de cada país més que donar importància a una Europa Unida i de desenvolupament de l'esperit comunitari internacional (aquest aspecte queda molt plasmat en els llibres de text);
- la crisi econòmica ha fet replantejar els avantatges de pertànyer a la UE (mercats, serveis, indústria, etc.)

A nivell educatiu ens hem de replantejar algunes qüestions com:

- el concepte d'història i d'identitat nacional;
- la idea de reconstrucció europea al llarg de la història;
- el problema dels estereotips i els prejudicis sobre les persones i els països;
- el problema de la identificació afectiva amb la Comunitat Europea;
- les trobades i la intercomunicació;
- la reconstrucció de l'espai europeu, límits i fronteres;
- la reconstrucció de la identitat cultural o ideològica.

Des de la perspectiva pedagògica el repte europeu és convertir i encaminar el problema econòmic i polític d'una manera formativa i educativa, per tal de transformar les actituds i comportaments dels ciutadans europeus.

2.2 LÍNIES PROGRAMÀTIQUES DE LA POLÍTICA EDUCATIVA DE LA UNIÓ EUROPEA

En aquest apartat presentem una síntesi de les línies programàtiques posades en marxa per la política educativa de la Unió Europea.

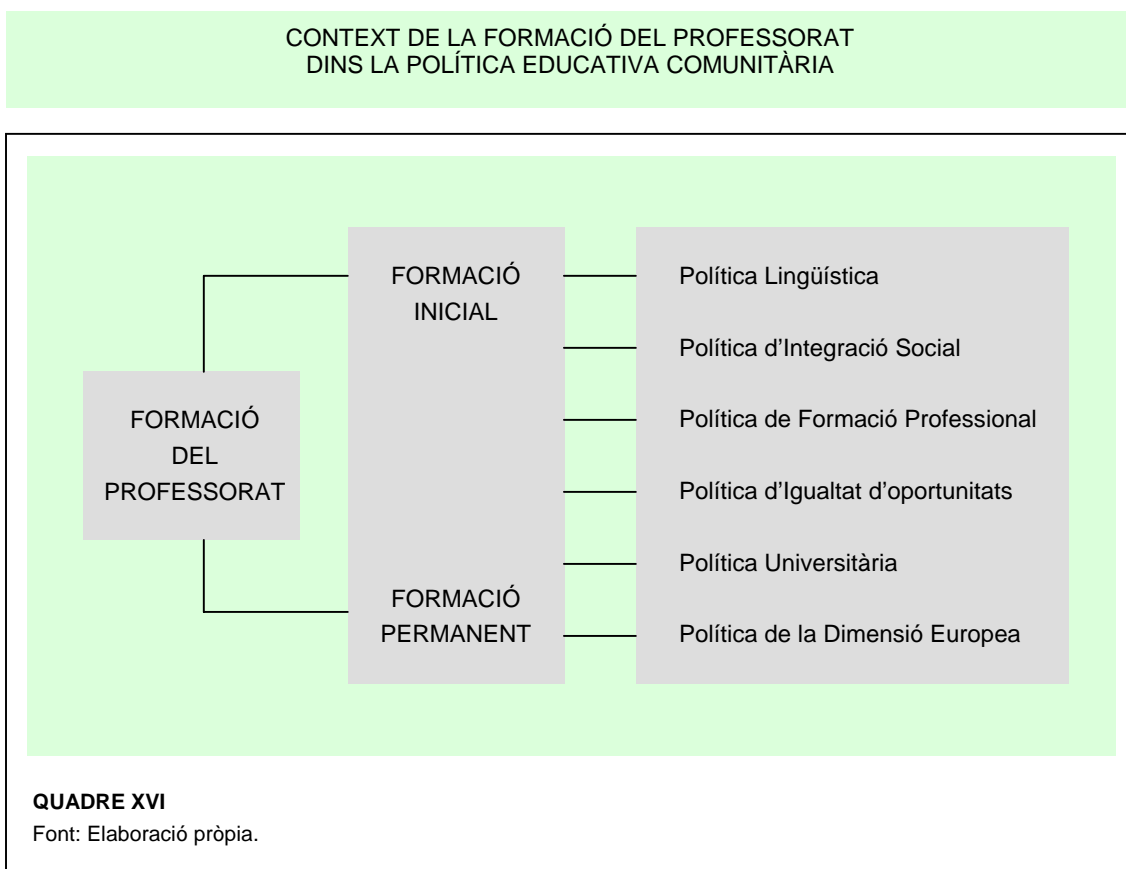
La Política Educativa de la UE, ha de tenir en compte temes com: la identitat nacional i supranacional que s'esdevé com a resultat de l'annexió dels diferents Estats membres de la UE, la convivència plural que aquesta ocasiona a partir de la lliure circulació de treballadors i d'estudiants per la UE, el concepte de frontera, ara eliminat, que entre els Estats membres no s'estableixen fronteres físiques (queden per contra les barreres ideològiques i mentals dels ciutadans), o la identitat espacial i geogràfica, fruit també de la Unió dels Estats membres.

Aquests aspectes potencien un context vers una política educativa.

“Els principis fonamentals sobre els quals es basa l'orientació educativa comuna són la mútua confiança i la participació. A nivell més concret direm que es respecta la rica diversitat que en matèria educativa ofereixen els Estats membres, amb la llarga tradició de funcionament dels seus respectius sistemes educatius; això implica ampliar aquest respecte al tema lingüístic i cultural, per aquest motiu en principi, només es pretén en matèria educativa, multiplicar les concertacions o els punts comuns per així evitar endavant divergències inútils que obstaculitzin la circulació de persones i idees. D'aquesta forma, les accions de la UE en matèria d'educació mostra un caràcter subsidiari en tant que la seva pretenció és simplement actuar com element coordinador, ja que sempre ha de tenir en compte les competències i responsabilitats de les autoritats pròpies de cada país (Anele, 1994).”⁷²

⁷² COLOM, ANTONI J. i DOMÍNGUEZ, EMILIA (1997). *Introducción a la política de la educación*. Barcelona: Editorial Ariel Educación. Pàg. 174

La política sobre la formació del professorat:

LA FORMACIÓ DEL PROFESSORAT

Des del Tractat de la Unió Europea i el d'Amsterdam, la Comunitat ja estableix diversos objectius per contribuir al desenvolupament de la qualitat educativa i la creació d'una política de formació professional que reforci i complementi les accions dels Països membres.

L'educació i la formació professional són les dues grans prioritats a les que la Comissió vol dedicar un esforç d'inversió que permeti desenvolupar les qualificacions, la creativitat i facilitar l'adaptació de les persones. En aquest sentit, destacarem algunes iniciatives importants:

El Consell el 7 de maig de 1990 crea la **Fundació Europea de Formació** que té com a objectiu fomentar la cooperació eficaç entre la Comunitat i els països destinataris en l'àrea de formació professional; té personalitat jurídica i és un organisme sense ànim de lucre.

FUNDACIÓ EUROPEA DE FORMACIÓ

Ha de:

- “col·laborar en la definició de les necessitats i prioritats de formació mitjançant l'execució de mesures d'assistència tècnica;
- proporcionar a totes les parts interessades informació sobre les iniciatives actuals i les necessitats futures, així com un marc que permeti canalitzar les ofertes d'ajuda;
- analitzar les possibilitats de realitzar empreses conjuntes d'assistència en el camp de la formació;
- finançar l'estudi i l'elaboració de projectes pilot;
- aplicar, a petició de la Comissió o dels països destinataris, programes en l'àmbit de la formació professional acordats entre la Comissió i un o diversos països destinataris en el marc de la política comunitària d'assistència a aquests països;
- en col·laboració amb la Comissió, ajudar en la supervisió i avaluació de l'eficàcia global de l'assistència proporcionada als països destinataris en matèria de formació;
- difondre la informació i fomentar l'intercanvi d'experiències mitjançant publicacions, reunions i altres mitjans apropiats.”⁷³

⁷³ <http://europa.eu.int>

ALTRES ACCIONS PUNTUALS

- El novembre de 1995, la Comissió va adoptar el *Llibre Blanc "Ensenyar i aprendre, vers la societat del coneixement"*, en el qual es proposen diverses vies d'actuació per afrontar els nous reptes del segle XXI en matèria d'educació i formació. El 29 de maig de 1997, la Comissió va adoptar una comunicació en la qual va presentar les seves iniciatives arrel de l'adopció del Llibre blanc. Una de les iniciatives destacades és la creació de col·legis de "segona oportunitat" per reintegrar als joves que han abandonat el sistema educatiu sense una formació bàsica, oferint-los-hi un ventall de possibilitats de formació adaptades a les seves necessitats individuals. Aquest projecte s'està desenvolupant amb els ministeris nacionals competents.
- El 2 d'octubre de 1996, després del Consell d'Europa de Florència del mes de juny del mateix any, la Comissió va adoptar un pla d'acció per afavorir la difusió de les tecnologies de la informació a les escoles. Una activitat concreta va ser la celebració des de 1997 de la "Setmana Netd'ys Europe" per promoure la utilització de les noves tecnologies i nous mitjans de comunicació en els àmbits educatius i culturals.
- La Comissió també ha tingut i té com a tasca recopilar les dificultats de tot tipus que tenen els agents de l'ensenyança i els joves quan volen desplaçar-se dins de la Comunitat. En el document "*Llibre verd sobre els obstacles a la mobilitat transnacional*" (1996) s'ofereixen diverses vies per eliminar les barreres, ja siguin administratives o jurídiques, socioeconòmiques, lingüístiques o simplement pràctiques.
- Per suprimir els obstacles per la mobilitat, el Parlament Europeu va proposar la creació d'una targeta d'estudiant per tal de facilitar les estades dels mateixos en els països de la UE.
- Des de 1997 el conjunt de programes comunitaris que fan referència a l'educació, la formació i joventut reben un nou impuls i progressivament s'obre a països de l'Europa Central (Hongria, República Txeca i Rumania) i Xipre, més tard a Polònia, Eslovènia i Letònia, Estònia i Lituània.
- També en el sector de la formació, l'any 1999 el Consell va adoptar una decisió, prèvia proposta de la Comissió, fent referència a la promoció d'itineraris europeus de formació en alternança, inclòs l'aprenentatge, per la qual cosa es crea a partir de 2000, un nou document comunitari "*Europass-Formació*", document acreditatiu de l'itinerari europeu de formació que l'estudiant hagi seguit.

En tots els estudis de la Comissió sobre la millora de la capacitat d'integració professional dels treballadors europeus, s'insisteix en l'educació i la formació dels joves, però també en l'aprenentatge al llarg de la vida, tots ells seran les eines per lluitar contra l'exclusió social.

Les futures accions comunitàries en l'àmbit de l'educació, la formació i la joventut, proposades per la Comissió pel període 2000-2006 s'orienten en la construcció d'un espai educatiu obert i dinàmic que ofereixi als ciutadans els mitjans necessaris per actualitzar permanentment els seus coneixements i desenvolupar la seva aptitud pel treball i que serveixi de marc al procés d'enriquiment de la ciutadania europea.

- El 8 de desembre de 1999 la Comissió va adoptar la Comunicació *“eEuropa-Una societat de la informació per a tots”*. Entre els seus objectius cal destacar el d'obrir les portes dels col·legis i les universitats a l'era digital i a l'extensió d'Internet perquè els joves puguin accedir a la societat de la informació. Posteriorment l'informe de la Comissió *“Concebre l'educació del futur - Promoure la innovació amb les noves tecnologies”* amplia la reflexió sobre les decisions que caldrà prendre en el camp de l'educació davant de la revolució de les noves tecnologies.
- El 24 de maig de 2000, després de la reunió ministerial i el Consell Europeu de Lisboa de 23 i 24 de març de 2000, la Comissió va presentar la Comunicació *“e-Learning – Concebre l'educació del futur”*. Es defineix una estratègia i objectius en l'àmbit de l'educació i la formació per preparar la població per una societat de la informació. Les iniciatives van dirigides a totes les edats i tots els sectors de la societat amb tres objectius principals :

OBJECTIUS

« E-LEARNING – CONCEBRE L'EDUCACIÓ DEL FUTUR »

- *“millorar la infraestructura: invertir en equips de la nova tecnologia, sobretot a escoles, per facilitar l'accés als instruments necessaris per a tots, especialment Internet;*
- *augmentar el nivell de coneixements de la població, en particular mitjançant iniciatives de formació adequades per a tots amb la finalitat que tot sector de la societat pugui participar activament en la societat del coneixement;*
- *adaptar els sistemes d'educació i de formació a la societat del coneixement per facilitar l'adquisició dels nous coneixements necessaris.”*⁷⁴

⁷⁴ <http://europa.eu.int>

Les orientacions de les futures accions comunitàries en matèria d'educació, formació i joventut volen convertir les « polítiques del coneixement » (innovació, investigació, educació, formació) en un dels quatre eixos fonamentals de les polítiques internes de la Unió, tal i com es va proposar en l'Agenda 2000, així com millorar els coneixements i les competències de tots els ciutadans europeus amb la finalitat de fomentar el treball.

En Francesc Pedró en la seva obra "Les grans tendències de les polítiques educatives a Europa" (1997), presenta el significat de dos paradigmes vers les polítiques educatives europees:

El paradigma **responsiveness**: *"la descentralització, la participació social en el govern dels sistemes educatius, l'obertura als agents econòmics i, en darrer lloc, l'autonomia dels centres escolars. Totes quatre línies, com ja es pot veure intuïtivament, tendeixen a acostar als usuaris, en el sentit més ampli de la paraula, a la presa de decisions relatives als processos i als productes educatius. Això significa ampliar l'espai de què disposen aquests usuaris per a participar o per a regular la tasca que duu a terme l'escola fins a arribar a la màxima autonomia possible."*⁷⁵

(...)

El paradigma **accountability**: *"Portat a les seves últimes conseqüències, el paradigma de la responsiveness implica una gran autonomia i una diversitat en els centres escolars. Així és com s'intenta orientar la qüestió de l'adequació necessària de l'escola al seu entorn. Però, en aquest nou context, cal garantir una supervisió més estreta de la tasca de les escoles i, al capdavall, obtenir una garantia de qualitat. Aquest és el punt de partida per al paradigma de l'**accountability**. En aquest nou paradigma, l'Estat ha de crear un nou repartiment de responsabilitats, en el marc del qual es reservarà, sens dubte, una funció avaluadora, introduirà noves concepcions sobre el que són els serveis públics i adoptarà fórmules per a gestionar-los, que més que noves han de ser considerades estranyes a la cosa pública, perquè han estat fins ara les pròpies i exclusives de la gestió empresarial privada. Com veurem tot seguit, en aquesta mutació hi han confluït diversos factors: des d'una demanda més gran de descentralització i de participació en l'administració i la gestió dels sistemes educatius, tant de la banda de les autoritats locals com, en general, dels integrants principals de la comunitat educativa (professors, famílies i estudiants), fins al canvi de les concepcions de l'Estat i del govern dels sistemes educatius."*⁷⁶

⁷⁵ PEDRÓ GARCIA, FRANCESC (1997). *Les grans tendències de les polítiques educatives a Europa*. Barcelona: Edit. Universitat Oberta de Catalunya. Pàg. 13

⁷⁶ Op. Cit. Pàg. 25

Ambdós paradigmes queden reflexats en la Política Educativa de la UE, per una banda hi ha la necessitat de donar autonomia a cada país pel que fa al desenvolupament dels seus sistemes educatius; però també es veu la necessitat d'establir uns marges generals per potenciar la unitat europea a través de l'educació, en definitiva per poder treballar en coordinació i cooperació.

2.2.1 COOPERACIÓ EN EDUCACIÓ ENTRE ELS ESTATS MEMBRES, EEUU I CANADÀ

2.2.1.1 COOPERACIÓ ENTRE ELS ESTATS MEMBRES

Des de 1947 s'ha anat posant en funcionament una progressiva cooperació comunitària, d'aquesta forma el primer programa d'acció va ser aprovat l'any 1976 pel Consell i els ministres europeus d'Educació.

A partir de 1992 la cooperació entre el Països membres ha anat encaminada a desenvolupar una Europa de qualitat potenciant la formació, ha d'afavorir la millora dels sistemes educatius i la cooperació i ha de promoure els valors democràtics comuns fent comprendre les característiques multiculturals de la Comunitat.

A partir del Consell Europeu de Lisboa, el març de 2000 la política de cooperació en l'àmbit d'educació i formació es ressalta la importància i la necessitat de desenvolupar polítiques coherents en aquests àmbits, tot i que no és possible la "política comuna", sí que hi ha la necessitat d'un "espai educatiu europeu". El Consell Europeu de Barcelona (març 2002) va insistir en aquest desig, subrallant que l'educació és un dels pilars del model social europeu i que els sistemes europeus haurán de convertir-se el 2010 en una "referència de qualitat a nivell mundial". En tots aquests aspectes es té en compte ja l'ampliació de la UE.

La UE pot oferir als Estats membres:

- cooperació multinacional en les polítiques d'educació, formació i joventut;
- sistemes d'intercanvi i oportunitats d'aprenentatge a l'estranger;
- projectes innovadors d'ensenyança i aprenentatge;
- xarxes de competències acadèmiques i professionals
- una marc per tractar assumptes horitzontals, com les noves tecnologies a l'educació i el reconeixement internacional de les qualificacions;
- una plataforma per consensuar, comparar, establir referències i elaborar polítiques.

Aquesta dimensió europea necessita de la cooperació de tots els Estats membres per contribuir a preservar tots els aspectes positius de la diversitat educativa a Europa.

Una iniciativa més ha estat l'avenç a partir d'una proposta de la Comissió i de les contribucions dels Estats membres, el Consell va aprovar, el 12 de febrer de 2001, "l'Informe sobre els futurs objectius precisos dels sistemes d'educació i de formació"⁷⁷. És un primer document en el qual es defineix un enfoc global i coherent de les polítiques nacionals en l'àmbit de l'educació a nivell comunitari amb tres objectius:

- *"millorar la qualitat dels sistemes d'educació i formació;*
- *facilitar l'accés de tots a l'educació i formació;*
- *obrir els sistemes d'educació i formació al món."*⁷⁸

Al març de 2001, el Consell Europeu d'Estocolm va aprovar l'informe i va sol·licitar la preparació d'un programa de treball detallat, que es va adoptar el 14 de febrer de 2002.

Per a aconseguir una convergència política entre els Estats membres es defineix el "*mètode de cooperació obert*" això permetrà aconseguir determinats objectius comuns.

L'any 1996 s'havia declarat "*Any Internacional de l'Educació Permanent*" per tal de sensibilitzar de la importància de l'educació i formació permanent i establir així estructures de cooperació. A partir d'aquest moment podem dir que s'avança un pas més fins que la Comunicació de la Comissió de 21 de novembre de 2001 que proposa la realització d'un "*Espai Europeu d'Aprenentatge Permanent*", (seria l'aprenentatge al llarg de la vida i compren totes les formes d'educació: formal, informal o no formal) aquest espai ha de permetre el passar amb llibertat d'un entorn d'aprenentatge a un entorn de treball i d'una regió a l'altre o d'un país a l'altre.

Per prioritzar l'actuació d'una estratègia vers l'aprenentatge permanent és necessari valorar l'educació i la formació; reforçar els serveis d'informació, orientació i assessorament; invertir més temps i diners en l'educació i la formació; apropar les ofertes d'aprenentatge als alumnes, posar les competències bàsiques a l'abast de tothom i potenciar la búsqueda de pedagogies innovadores per a professors, formadors i mediadors.

Per altre banda, tots els aspectes referents a l'educació es desenvolupen a través de diversos programes, instruments i xarxes.

⁷⁷ Aquest tema està desenvolupat al punt 2.5 d'aquesta Tesi Doctoral.

⁷⁸ <http://europa.eu.int>

És cert que a nivell europeu s'han plantejat moltes dificultats pel que fa a la mobilitat de les persones, això ha fet replantejar alguns aspectes a nivell de cooperació entre els Països membres (alguns d'aquests aspectes ja queden recollits al Projecte de Constitució Europea). Per tal de poder realitzar avenços importants fins al 2005 (any en què les dificultats de mobilitat han d'estar resoltes) la Comissió va proposar les següents accions prioritàries:

- *reforçar la mobilitat professional i el desenvolupament de les competències* (afavorir l'accés de tots els ciutadans a l'educació; animar als estudiants a estudis de matemàtiques, ciències i tecnologies; desenvolupar vincles entre el món educatiu i el món laboral; recompensar a les empreses i entitats públiques que apliquen formació permanent; etc.);
- *millorar la informació i la transparència pel que fa a les possibilitats de treball* (organitzar la informació a Internet sobre mobilitat; desenvolupar el sistema EURES (sistema europeu de búsqueda de treball en línia); fer campanyes d'informació sobre la mobilitat;
- *facilitar la mobilitat geogràfica* (mantenir efectiu el dret de residència; crear una tarjeta sanitària europea; clarificar i simplificar el reconeixement de qualificacions; reformar els sistemes fiscals; definir una política europea d'immigració, etc.)

2.2.1.2 COOPERACIÓ AMB EEUU

S'ha establert la renovació (des del 2001 per cinc anys més) del programa de cooperació entre la Comunitat Europea i Estats Units amb l'objectiu de cooperar en l'ensenyança superior i formació professional entre ambdós.

Els objectius d'aquest programa són:

- *«promoure la comprensió mútua entre els pobles de la Comunitat Europea i els Estats Units d'Amèrica ;*
- *millorar la qualitat del desenvolupament dels recursos humans ;*
- *fomentar un conjunt d'activitats de cooperació innovadores i viables, centrades en l'estudiant i amb un efecte durable ;*
- *millorar la qualitat de la mobilitat transatlàntica dels estudiants ;*
- *fomentar l'intercanvi de competències que fan referència a les innovacions recents en l'ensenyança superior i l'ensenyança i formació professionals;*

- *promoure cooperacions entre els centres d'ensenyança i de formació, les associacions professionals, les autoritats públiques, el sector privat i altres associacions ;*
- *reforçar la dimensió europea i la dimensió americana de la cooperació transatlàntica en l'ensenyança i la formació;*
- *completar els programes bilaterals entre els Estats membres de la Comunitat Europea i els Estats Units d'Amèrica.»*⁷⁹

Per aconseguir aquests objectius s'organitzen diversos programes i projectes :

- projectes de consorcis comuns per la mobilitat d'estudiants, professors, formadors, etc. per desenvolupar programes d'estudis innovadors, divulgar nous mètodes d'ensenyança, etc.
- programa Fulbright/UE, pel qual es financien beques d'estudis i d'investigació en temes comunitaris i de cooperació amb EEUU.

També hi ha activitats complementàries dirigides a intensificar els intercanvis d'experiències en l'àmbit de l'ensenyança superior i de la formació professional (conferències, estudis, etc.).

Entre EEUU i Europa sempre hi ha hagut diferències, i com va dir Jordi Pujol en la conferència "Las relaciones EEUU i Europa" a la Universitat de Georgetown "*EEUU fa una política de poder (són seguidors de Hobbes) i en canvi els europeus volen aconseguir a través del diàleg la pau que preconitzava Kant en un marc polític i social de benestar i molt protegit*"⁸⁰ ; també fa alguns comentaris argumentant que EEUU s'ha convertit en una potència mundial per la seva superioritat econòmica, tecnològica, militar i cultural; en aquests camps hi ha una forta distància amb Europa.

S'ha de reconèixer que, malgrat les diferències sobretot en l'aspecte polític, econòmic, tecnològic i militar, Europa ha estat capaç en molts moments de competir amb EEUU. És cert que en algunes ocasions EEUU ha pressionat a la Unió Europea d'una manera incompatible amb el reforç de la identitat política i econòmica d'Europa (va passar amb l'Euro, i fa poc amb la relació amb la qüestió turca).

⁷⁹ <http://europa.e.int>

⁸⁰ Conferència de Jordi Pujol a la Universitat de Georgetown sobre «Les relacions EUU/Europa». <http://www.elpais.es>

Europa necessita fer un esforç per convertir-se també en una potència mundial acceptant les responsabilitats polítiques, financeres i militars que això suposa. Europa té alguns punts forts com són la seva consolidació en la unitat política, és el primer mercat del món amb una economia forta i practica una política de cooperació amb els països menys desenvolupats.

Considerem que els programes comentats s'han seguit desenvolupant, però cal que EEUU i Europa estiguin convençuts que cal de la seva convivència i mirar endavant vers un futur de cooperació i confiança mútua.

2.2.1.3 COOPERACIÓ AMB CANADÀ

Les característiques del programa de cooperació amb Canadà són semblants a la relació de cooperació que s'estableix amb Estats Units d'Amèrica, i també s'ha ampliat des del 2001 per cinc anys més.

Els objectius del programa són:

- *«promoure la comprensió mútua entre els pobles de la Comunitat Europea i Canadà;*
- *millorar la qualitat del desenvolupament dels recursos humans ;*
- *fomentar un conjunt d'activitats de cooperació innovadores i viables, centrades en l'estudiant i amb un efecte perdurable ;*
- *millorar la qualitat de la mobilitat transatlàntica dels estudiants ;*
- *fomentar l'intercanvi de competències que fan referència a les innovacions recents en l'ensenyança superior i la formació (aprenentatge a distància, electrònica);*
- *construir i promoure cooperacions entre els centres d'ensenyança i de formació, les associacions professionals, les autoritats públiques, el sector privat i altres associacions;*
- *reforçar la dimensió europea i la dimensió canadenca de la cooperació transatlàntica; completar els programes bilaterals entre els Estats membres de la Comunitat Europea i Canadà.»*⁸¹

⁸¹ <http://europa.eu.int>

En l'acord es respecta l'autonomia del centres i les competències dels Estats membres i de Canadà i es potencien un conjunt de projectes innovadors dirigits a establir nous vincles i estructures mentre que hi ha un reconeixement mutu de tota la diversitat cultural, social i econòmica.

Es poden establir projectes de mobilitat d'estudiants, professors, formadors i persones que treballen en l'àmbit educatiu i de formació ; projectes de programes d'estudis innovadors i projectes de divulgació de nous mètodes d'ensenyança.

El fet d'ampliar la cooperació més enllà dels Estats membres dona un nou enfocament a l'educació per tal de projectar la idea d'obertura i acció dinàmica. Els resultats d'aquestes relacions han estat valorades positivament per tots els participants i els propis governs la qual cosa fa que des de la Unió Europea es programi la continuïtat d'aquesta relació.

2.2.2 INTEGRACIÓ SOCIAL

En aquest punt podem distingir dos apartats: la integració dels treballadors immigrants i les seves famílies i la lluita contra la discriminació.

2.2.2.1 TREBALLADORS IMMIGRANTS I LES SEVES FAMÍLIES

En primer lloc es busca una millora de l'acolliment amb dos objectius generals, per una banda la millora en l'acollida dels fills/es dels immigrants i en segon lloc facilitar l'adaptació al sistema educatiu del país.

Per aconseguir aquests objectius el Consell de Ministres va programar una sèrie d'accions com:

Organitzar un ensenyament d'acollida que inclogui un aprenentatge accelerat de la llengua del país d'acollida.
Facilitar als alumnes un ensenyament de la llengua i cultura del seu país d'origen.
Desenvolupar sistemes d'informació per tal que les famílies immigrades coneguin les possibilitats d'ensenyança i formació del país d'acollida.
Intercanvi d'informació d'experiències educatives realitzades dins d'aquest àmbit.
Impulsar la formació de formadors d'aquest àmbit.
Fomentar les investigacions pedagògiques.

Els Estats membres es comprometen a escolaritzar a tots els fills/es d'immigrants assalariats, i a donar-los un ensenyament de la llengua i cultura del país d'origen. Al mateix temps també adquireixen el compromís de facilitar una formació inicial als professionals d'aquest camp.

Les accions comunitàries van encaminades a una escolarització en l'etapa d'educació infantil, participació dels pares en l'educació, i l'orientació escolar i professional dels joves immigrants.

Cada un dels Països membres està a diferent nivell d'assolir aquest objectius, la pròpia evolució i canvis migratoris a nivell europeu amb famílies procedents de Països de l'Est,

Sudamèrica i Àfrica fan que cada Estat replantegi i desenvolupi dins del seu propi sistema educatiu aquests objectius.

Tot i aquestes diferències, els mètodes emprats pels diferents països i regions tenen uns criteris similars i es poden sintetitzar en els següents :

- i. Ensenyament intensiu de la llengua del país.
- ii. Introducció de la llengua d'origen.
- iii. Integració dels nens/es estrangers a través d'un ambient acollidor.
- iv. Adquisició de les diferents tècniques amb les millors condicions.

És important destacar la necessitat que el professor/a ha d'estar format/da en les característiques específiques de l'origen dels alumnes immigrants i conèixer la seva cultura tot tenint informació del país d'origen.

Hi ha doncs, la necessitat de formar als professionals de l'educació vers la ja existent i creixent diversitat cultural.

2.2.2.2 LLUITA

CONTRA LES DISCRIMINACIONS

En aquest apartat es contemplen diversos fronts : analfabetisme, racisme i xenofòbia.

L'**analfabetisme funcional** es tracta des dels Estats membres i des de la Comissió Europea plantejant una sèrie de tasques a desenvolupar com :

DES DELS ESTATS MEMBRES

- Atendre les dificultats individuals.
- Desenvolupar les capacitats lingüístiques a l'escola primària.
- Desenvolupar les tècniques d'estudi.
- Reconsiderar la formació inicial del professorat.
- Campanyes d'informació a la població adulta.
- Ensenyament a distància.

DES DE LA COMISSIÓ EUROPEA

- Intercanvi d'informació entre experts.
- Introduir a les noves tecnologies dins d'aquest camp.

La lluita contra el **racisme i la xenofòbia** es coordina des de tres institucions: la Comissió Europea, Estats membres i el Consell de Ministres.

- **LA COMISSIÓ EUROPEA** ha d'elaborar un estudi de dret comparat sobre la situació jurídica dels Estats membres respecte a la lluita contra el racisme i la xenofòbia. També s'encarrega de fer sondejos referents a les relacions existents entre les diferents comunitats de la Unió Europea, al mateix temps ha de fomentar la creació d'associacions d'immigrants per facilitar els canals de comunicació.
- **ELS ESTATS MEMBRES** col·laboren en la informació sobre l'eliminació dels prejudicis racials en els mitjans de comunicació. També elaboren cada tres anys un informe sobre la integració dels immigrants en la societat.
- **EL CONSELL DE MINISTRES** recomana fomentar una dimensió europea en l'educació, ampliar els programes d'intercanvi internacional, fomentar l'escolarització dels fills d'immigrants i també es contempla la formació inicial i permanent dels formadors.

Lluitar contra els aspectes negatius vers la relacions humanes és el model cultural europeu que es vol potenciar respectant l'expressió cultural de cada poble, utilitzant com a eines per aconseguir-ho, els intercanvis i la cooperació.

2.2.3 POLÍTICA LINGÜÍSTICA

L'ensenyament de les llengües estrangeres és una preocupació constant per la unió Europea perquè és un element clau per la mobilitat dels ciutadans per tots els Estats membres.

El Consell de l'Educació va reclamar l'any 1976 (Diari Oficial n. C38 de 19/02/76)⁸² accions pràctiques per part dels Estats membres destinades a fer extensiva l'ensenyança i l'aprenentatge de les llengües, així com també garantir que tots els alumnes aprenguin almenys una llengua estrangera, o facilitar els períodes de formació a l'estranger per a professors de llengües estrangeres i auxiliars de conversa. L'any 1983⁸³ el Consell Europeu va admetre que era necessari que la Comunitat promoguéss, impulsés i facilités l'ensenyança de les llengües estrangeres als Estats membres.

L'any 1984⁸⁴ el Consell per l'Educació va mostrar el seu acord vers la necessitat de permetre que els alumnes aprenguin dues llengües estrangeres abans de finalitzar l'ensenyança obligatòria i mantenir aquestes destreses al llarg de les següents fases de l'ensenyança.

Com a objectius prioritaris de la UE es poden senyalar:

- i. Fer possible que la majoria dels alumnes tinguin un coneixement pràctic de dues llengües estrangeres a més a més de la materna.
- ii. Procurar que el coneixement d'aquestes llengües els capaciti per expressar-se oralment o per escrit.
- iii. Facilitar que els joves puguin trobar el primer lloc de treball amb el coneixement d'alguna llengua estrangera.
- iv. Possibilitar l'aprenentatge de llengües estrangeres a persones adultes amb perspectives professionals.

⁸² Resolució del Consell i dels Ministres d'Educació reunits en el sí del Consell del 9 de febrer de 1976 (Diario Oficial n.C38 del 19/02/76). Aquesta tenia un programa d'accions en matèria d'educació, i incloïa nombrosos objectius relacionats amb l'ensenyança i aprenentatge de llengües estrangeres.

⁸³ Consell Europeu d'Stuttgart de 1983: en la part de la declaració solemne de la Unió Europea que tracta de la cooperació cultural, els Caps d'Estat o del govern feien una referència particular a la necessitat de fomentar, d'animar i de facilitar l'ensenyança de llengües en els Estats membres. Butlletí de la CE 6/83, 1.6.1.

⁸⁴ Conclusions de la reunió del Consell i dels Ministres d'Educació en el sí del Consell del 4 de juny de 1984.

La formació inicial del professorat haurà de ser completada amb períodes d'estudi a l'estranger, estades que s'hauran de fer més vegades per la formació contínua.

Les accions comunitàries aniran encaminades a dissenyar programes que facilitin econòmicament les estades en països estrangers, i també cap a coordinacions entre professors, responsables i experts per intercanviar mètodes i pràctiques en l'ensenyament d'idiomes.

Qualsevol programa comunitari per l'ensenyament de les llengües estrangeres ha de contemplar tres nivells d'acció:

- i. Posar en pràctica la política definida per la Comunitat.
- ii. Adoptar mesures cara a les noves directrius polítiques i econòmiques.
- iii. Formació pràctica del professorat i intercanvis escolars.

Si bé les primeres accions de la Comunitat tenien com a finalitat concienciar als Estats membres de la importància del plurilingüisme en una Europa sense fronteres, en anys posteriors, es va començar a considerar les accions per l'aprenentatge de llengües en un context social i cultural encara més ampli.

En els diversos consells, en el propi Tractat de Maastricht i documents com el Llibre blanc *"Ensenyança i aprenentatge – vers una societat cognitiva"* observem l'augment de la importància que des de tots el Països membres es dona a l'aprenentatge de les llengües. Per això l'aprenentatge d'almenys dues llengües és una condició prèvia pels ciutadans de la UE per beneficiar-se d'oportunitats professionals i personals vers un mercat únic. Per aquest motiu a la cimera de Barcelona 2003, els caps d'Estat es van comprometre a implantar en els seus sistemes educatius l'ensenyança obligatòria d'almenys dues llengües estrangeres.

La Unió Europea continua treballant per aconseguir aquests objectius, la celebració de l'Any Europeu de les Llengües 2001 va ser utilitzat per avaluar els resultats dels diversos programes de l'àmbit lingüístic i a partir d'aquí ha preparant un Pla d'acció (estiu 2003) per intentar donar continuïtat al treball de la Comissió en aquest àmbit en els últims deu anys i establir les iniciatives comunitàries pels propers anys.

2.2.4 IGUALTAT D'OPORTUNITATS

Fer possible que tots els ciutadans puguin disposar dels mitjans suficients per accedir a tots els nivells i modalitats d'ensenyament establerts, és l'objectiu general i prioritari de la Unió Europea. Per aconseguir aquest objectiu la Unió Europea recomana un sistema d'informació entre els Estats membres sobre la situació i futur de l'ensenyament infantil i de l'ensenyament secundari obligatori.

La Unió Europea es compromet a posar mitjans per facilitar als joves el pas a la vida adulta i activa a través de la formació laboral inicial i continua.

2.2.4.1 IGUALTAT PELS DOS SEXES

Des de la construcció de la Unió Europea s'ha avançat cada vegada més en la temàtica de la igualtat d'oportunitats per ambdós sexes fins arribar a una política educativa comunitària que contempli constantment que els drets de la dona en matèria educativa siguin respectats. A través de diversos estudis recull una gran informació sobre la realitat social d'homes i dones per dissenyar programes comunitaris vers la igualtat d'oportunitats plantejant una sèrie d'objectius com:

- Assegurar la igualtat d'oportunitats per nois i noies per formar-se en el camp que més puguin desenvolupar les seves aptituds.
- Fer que l'elecció del treball no sigui sexista.
- Motivar als alumnes a triar formacions polivalents.
- Fer que les noies accedeixin a nous estudis i en vies d'expansió com són les noves tecnologies.

Des de la Unió Europea es proposa als Estats membres que desenvolupin programes d'acció vers la igualtat, però es marquen a la vegada unes característiques comunes:

- El programa d'acció que cada Estat ha de posar en pràctica ha de conduir a la igualtat d'oportunitats.
- Sensibilització de tota la comunitat educativa de la necessitat de fer realitat la igualtat d'oportunitats.
- L'orientació escolar com a Servei a tots els/les alumnes.
- Obertura de l'escola al món del treball.
- Formació inicial del professorat en aquesta ideologia.

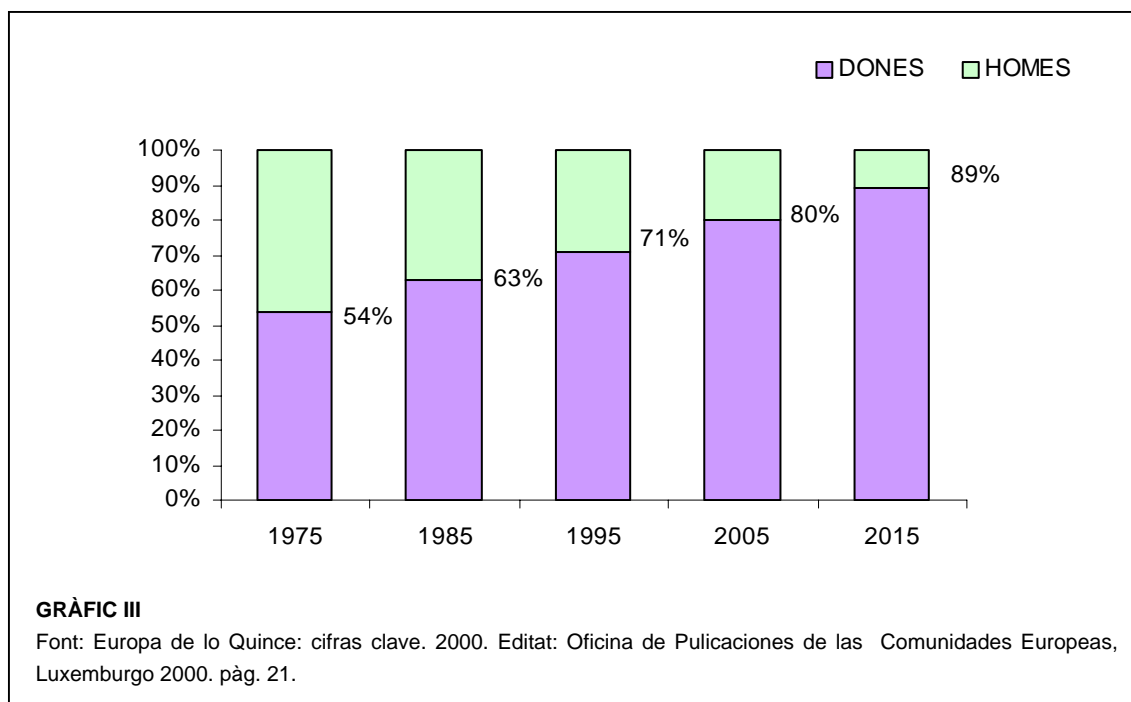
La responsabilitat d'una política que estableixi la igualtat entre homes i dones és la única que s'atribueix únicament a la Unió Europea. Alguns resultats estadístics demostren com alguns països comparteixen aquest punt de vista:

“Més de set ciutadans europeus de cada deu comparteixen aquest punt de vista en cinc Estats membres (Itàlia, 76%; Països Baixos, 78,2%; França 71,6%; Irlanda, 70,5%; i Grècia, 72%) però de sis ciutadans de cada deu en uns altres quatre Estats membres (la antiga Alemanya Occidental, 86%; Luxemburg, 66,3%; Bèlgica, 64,7% i Espanya, 65%) mentre que Finlàndia (56,6%), Portugal (55,6%), Àustria (55,2%), Dinamarca (54,4%) i Suècia (51,5%) són els països que concedeixen menys preeminència a l'actuació europea.”⁸⁵

En el gràfic següent podem observar com s'han reduït les diferències entre ambdós sexes.

“Els percentatges representen la part de treball de les dones comparada amb la dels homes en els quinze països de la UE. Les projeccions estan basades en el desenvolupament en el treball de dones i homes durant el període 1985-1995.”⁸⁶

REDUCCIÓ DE LES DIFERÈNCIES ENTRE AMBDÓS SEXES

⁸⁵ *La opinión de los europeos sobre el empleo, el crecimiento, la competitividad y la solidaridad.* Programa de información para el ciudadano europeo -1996- Pàg. 2

⁸⁶ Edit. Comisión Europea. Dirección General de Educación y Cultura. *La política social y de empleo en Europa: una política para el ciudadano.* Luxemburgo: Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas, 2000. Pàg. 24.

2.2.4.2 INTEGRACIÓ ESCOLAR DELS DISMINUÏTS

Les **actituds socials vers les persones amb discapacitat** han evolucionat al llarg del temps, en funció del tipus de societat, passant des de l'absolut rebuig fins a l'exigència actual de la seva integració en la societat.

Durant la dècada dels anys seixanta es va produir en determinats països europeus (Dinamarca, Suècia, Noruega, Itàlia), un ampli moviment de rebuig de les escoles d'educació especial, segregades degut a la confluència d'una sèrie de factors: un millor coneixement de la realitat, un augment dels mitjans econòmics i de les possibilitats tècniques; un canvi d'actituds per part de la societat vers postures més humanitàries. A més a més d'aquest fet, les famílies de persones amb disminució, en molts països, han creat associacions, organitzacions etc. per exigir garanties i respecte als drets civils i humans d'aquestes persones.

Des de fa anys, la Comunitat Europea ha desenvolupat diversos programes orientats a facilitar la integració i la vida autònoma dels disminuïts.

Es poden establir tres etapes d'aquest procés d'actuació (Dueñas Buey, 1991)⁸⁷:

- i. La primera fase d'estructuració i plantejament s'exten des de l'inici dels anys setanta, quan s'inicien les primeres actuacions vinculades al problema de la discapacitat, fins l'any 1983 data en que es llença el primer programa d'acció dels minusvàlids.
- ii. Amb l'aprovació d'aquest programa el gener de 1983, s'inicia la segona etapa, que pot considerar-se de creixement en la política europea a favor de la integració de la persona amb minusvalia. Pel que fa al tema de l'educació, es produeix en aquesta etapa l'aprovació, el 14 de maig de 1987, del primer Programa Comunitari relatiu a la integració dels infants disminuïts a les escoles ordinàries.
- ii. El 18 d'abril de 1988 el Consell va aprovar el segon Programa Comunitari d'acció a favor dels minusvalits conegut com a programa HELIOS que s'extenia de l'1 de gener de 1988 al 31 de desembre de 1991. Amb aquest programa s'inicia la tercera etapa de consolidació en la política europea vers la integració. El programa HELIOS va sorgir com a un marc en el que s'interconnectaren les experiències de diferents ALM (Activitats Locals Models) agrupades en tres xarxes: Integració escolar, Integració econòmica i Integració social.

⁸⁷ DUEÑAS BUEY, M.L. (1991). *“La integración escolar: Aproximación a su teoría y a su práctica”*. Madrid: Cuadernos de la UNED.

Des de la Unió Europea s'han continuat defensant els drets de totes les persones i dissenyant diversos programes d'acció, declarant l'any 2003 « Any Europeu de les persones amb discapacitat ». Queda encara un llarg camí fins aconseguir que les persones amb discapacitat puguin acabar perfectament integrades a la societat, incloent el poder treballar tal i com s'expressa en el següent text (J.R. Alberte, 2000):

“Entendemos que con demasiada frecuencia las personas discapacitadas se encuentran excluidas del mercado de trabajo. En muchos casos, más que a una limitación intrínseca de la discapacidad de cada persona, la exclusión del mercado de trabajo se debe a barreras improcedentes y a las ideas preconcebidas y a los prejuicios que cunden entre empresarios y empleados no discapacitados.

*El acceso de la persona con n.e. a un puesto de trabajo se hace difícil por las cada día más elevadas exigencias de la sociedad industrial en relación con el ejercicio profesional y por su inadaptación al medio laboral”.*⁸⁸

2.2.5 FORMACIÓ PROFESSIONAL

La incorporació de les noves tecnologies en una economia competitiva basada en el coneixement ha convertit els sistemes d'educació i de formació en un factor fonamental en el desenvolupament econòmic de la societat. En aquesta línia, la potenciació de la formació professional —entesa en sentit ampli— integra tots els processos d'adquisició i utilització d'informacions i coneixements.

Des de l'any 1993 ja s'havien establert els principis generals per l'elaboració d'una política comuna en matèria de formació. Als anys setanta es va elaborar un programa comunitari d'activitats en matèria de Formació Professional per potenciar a la vegada una política del treball. A la dècada dels vuitanta, després d'un període de crisis i atur, es reinicien activitats per promoure la política comuna de Formació Professional que s'ha de basar en la millora de la formació i adaptació a les estructures del moment i les noves necessitats econòmiques i socials.

⁸⁸ EMILIO LÓPEZ-BARAJAS ZAYAS (Coord.). (2000). *La Educación y la construcción de la Unión Europea*. Capítol de José Ramón Alberte Castiñeiras *Un reto pendiente en el marco de la Unión Europea: La educación para la plena integración laboral de los sujetos afectados de necesidades educativas especiales*: Edit. UNED. Pàg. 218

Durant la dècada dels noranta es plantegen objectius com:

- Augmentar la inversió en formació per proporcionar als joves una qualificació professional.
- Millorar la qualitat de la formació per afrontar l'explosió previsible de les necessitats.
 - Assegurar la transparència, no només eliminant les discriminacions per raons de nacionalitat, sinó també afavorint la transparència del mercat de treball i de formació i el

Malgrat que hi hagi clares diferències entre alguns països de la UE cal esmentar que la majoria dels Estats membres ha complert el compromís adquirit en la resolució de l'11 de juliol de 1983 d'oferir certa formació de preparació professional als joves. La majoria dels Estats membres doncs, inclouen explícitament en les seves polítiques objectius relacionats amb la preparació professional dels joves acceptant l'evidència de que per poder competir amb èxit en els mercats mundials, la Comunitat necessita una mà d'obra molt qualificada i flexible.

Els governs europeus consideren que és responsabilitat pròpia el garantir una formació professional de gran qualitat pels joves que entren al mercat de treball que els permet obtenir un títol reconegut.

Per a aconseguir aquests objectius es van desenvolupar programes com:

- **IRIS:** per sensibilitzar a les dones proporcionant-los-hi informació sobre els tipus de formació disponibles i promoure la seva formació contribuint al desenvolupament d'estratègies i mètodes.
- **EUROTECNET:** per valorar les possibilitats que ofereixen les noves tecnologies als sistemes de formació professional.
- **FORCE:** per recolzar les polítiques i activitats desenvolupades per i en els Estats membres en el sector de la formació professional continua.

En el seu conjunt, la Formació Professional es troba especialment impulsada en els darrers anys, tenint en compte els canvis socials que es succeeixen.

La formació professional en la Unió Europea es fonamenta en dos principis:

- Que tota persona pugui rebre una formació professional.
 - Definició d'uns objectius bàsics de la formació professional, tal com el dret a una formació professional adequada, garantia d'uns recursos, qualificació per poder exercir un treball en la vida.

En aquest àmbit cal destacar la important rellevància de l'orientació professional. Des de la Unió Europea es recomana als Estats membres el desenvolupament d'activitats d'orientació, l'estructura dels serveis d'orientació i que l'orientació sigui una acció continuada.

La formació professional ha estat tractada per la Unió Europea com una unitat de transició dels joves de la vida escolar a la vida adulta i activa. El Consell de Ministres d'Educació va elaborar una sèrie de mesures per millorar la formació professional. Aquestes mesures afecten als Estats membres i a la Comunitat en sí.

ESTATS MEMBRES

- Establir programes perquè preparin als joves per la vida adulta i activa.
- Desenvolupar un sistema d'orientació escolar i professional
- Accés a l'educació i a la formació als que han deixat l'escola sense resultats satisfactoris.
- Proporcionar recursos per una educació complementària pels joves que no tenen una formació professional.
- Formació del professorat.
- Millorar els sistemes d'informació sobre l'educació i els llocs de treball.
- Coordinar les accions d'educació i formació professional amb els serveis d'informació i d'oferta de llocs de treball.

LA COMUNITAT

- Establir programes per avaluar i desenvolupar les polítiques nacionals.
- Elaborar informes sobre experiències realitzades en aquest camp.
- Organitzar jornades d'estiu.
- Elaboració de línies directrius cap a estudis comparatius entre Estats membres.
- Aplicació de mitjans d'informació sobre les tendències actuals en el camp de l'orientació i la formació professional.

Cal destacar dins de les accions de la política comunitària l'elaboració i l'aplicació del programa PETRA i actualment el programa Leonardo da Vinci del que ja està ampliada la seva continuïtat fins al 2006. Aquest programa pretén aprofitar les experiències anteriors i compren : formació inicial, continuada; la integració en el treball; la cooperació amb els Programes socials; les iniciatives privades; etc.

Les propostes en el terreny de la Formació Professional comprenen també una sèrie d'aspectes que atenen pràcticament a tota la globalitat de les actuacions en aquests camp:

- Es defensa un major connexió entre treball i formació.
- Major connexió entre els diferents agents: empreses, centres de formació i ens socials.
- Més comunicació entre formació i ensenyança superior.
- Major connexió entre els Estats membres i la Comunitat.
- Major relació entre la formació inicial, continuada, i permanent.
- Readaptació al mercat de treball i aconseguir la millora de la igualtat d'oportunitats d'homes i dones.
- Major cooperació entre els centres d'educació i formació i els mitjans econòmics, en especial les petites i mitjanes empreses.
- La valoració del capital humà.

En l'àmbit de la Comunitat Europea hi ha consciència de la importància de la Formació Professional, i de com aquesta constitueix una variable necessària pel desenvolupament de les nostres societats tot reconeixent les diferències que en els diversos Estats membres es donen, per aquest motiu l'UE es planteja desenvolupar una política de formació professional que recolzi completament les accions dels Estats amb la finalitat de contribuir a desenvolupar la cohesió econòmica i social en l'interior de la Comunitat.

2.2.6 POLÍTICA UNIVERSITÀRIA

Hi ha hagut en els darrers anys canvis força significatius pel que fa a la política universitària, des dels primers objectius vers la mobilitat d'estudiants i professors fins a buscar la convergència europea en la titulació dels estudis superiors.

La política universitària s'inicia amb el programa d'acció de 1976 en el si del Consell d'Europa per a aconseguir millors possibilitats de formació cultural i professional dels immigrants d'altres Estats membres i dels països que no són membres i també dels seus fills.

En un principi hi ha quatre línies programàtiques:

Intensificar els contactes entre els centres universitaris fent sessions d'estudi i programes comuns.

Promoure accions per estimular la lliure circulació i mobilitat de professors, alumnes i investigadors per mitjà de debats per arribar a acords, informes per estudiar la situació i finalment treure conclusions encaminades a possibles propostes per eliminar obstacles.

Estudi sobre la situació dels professors i investigadors respecte als seus anys de servei en altres Estats membres.

Reconeixement acadèmic del títol d'ensenyament superior.

Al cap de quatre anys (1980), l'Informe General del Comitè d'Educació va presentar un balanç de les accions programades. L'informe tracta de manera especial l'admissió d'estudiants en altres Estats membres en els següents aspectes :

- Principis i objectius
- Limitació numèrica
- Finançament
- Exigències lingüístiques
- Procediments administratius
- Informació i confrontació de polítiques

Els principis en que la UE es basa per l'admissió d'alumnes són els següents:

- Promoció de la mobilitat intercomunitària d'estudiants
- Eliminació d'obstacles
- Reconeixement de la independència de cada Estat i de les seves responsabilitats mútues
- Evitar situacions de desequilibri pel que fa a avantatges entre els estudiants del mateix país i els d'altres països.

El reconeixement de títols universitaris va ser aprovat per la Comissió Europea i presentat al Consell Europeu al 1985, fonamentat en els principis de comparabilitat de les formacions i de la confiança recíproca entre els Estats membres. El reconeixement ha de ser evolutiu i revisat per comprovar el grau de validesa i suficiència.

Eren condicions fonamentals del títol:

- Ser expedit per l'autoritat competent de l'Estat membre on es realitzen els estudis.
- Haver cursat amb èxit un cicle d'estudis post-secundaris d'una duració mínima de tres anys.
- Acreditació de que el titular té el perfil professional que es requereix.

Els programes que es van desenvolupar en aquest àmbit eren ERASMUS i COMETT. Actualment el programa ERASMUS encara continua funcionant englobat en el SÓCRATES i també s'està desenvolupant el programa TEMPUS que és de cooperació universitària amb els països de l'antiga Unió Soviètica, del sud-est europeu i des de la seva ampliació al 2002, de la regió mediterrània, l'Acció Jean Monnet i la Integració per Medis Universitaris.

Les accions que la UE té per recolzar els àmbits d'investigació i educació són:

El Programa Marc d'Investigació i Desenvolupament Tecnològic i, concretament, de les accions de recolzament a la formació i a la mobilitat dels investigadors (accions Marie Curie).

El programa Leonardo dona suport a projectes de mobilitat entre universitats i empreses.

Les Universitats també han participat en la iniciativa *eEurope* i el seu pla d'acció pel 2005, que potencia el desenvolupament en totes les universitats de l'accés a la línia ("campus virtual") dels estudiants i investigadors (Pla d'acció *eEurope* – Concebre l'educació del futur, Comunicació de la Comissió, COM (2001) 172 final, de 28 de març de 2001).

Hi ha la proposta del programa "Erasmus World", que permetrà a la Unió Europea recolzar la creació de "*màsters europeus*" amb l'objectiu d'atraure a Europa a alguns dels millors estudiants del món perquè realitzin els seus estudis en almenys dos països de la UE.

(veure punt 2.3 PROGRAMES)

Les universitats europees volent donar una dimensió europea a l'ensenyament universitari, van elaborar uns principis perquè servissin de referència comuna a totes les universitats de la Unió Europea:

- *La universitat és una institució autònoma que produeix i transmet cultura de forma crítica a través de l'ensenyament i de la investigació.*
- *L'activitat didàctica de les universitat ha d'anar coordinada amb la investigació a fi i efecte de que l'ensenyament segueixi l'evolució de les necessitats i exigències de la societat i de la ciència.*
- *La vida universitària no ha de tenir fronteres geogràfiques i polítiques, ha de promoure el coneixement recíproc i d'interacció amb altres cultures.*⁸⁹

Aquest principis estan expressats a **La Carta Magna de les Universitats Europees** de 1988, i per aconseguir-los s'establien alguns mitjans com:

- Necessitat de recursos per fer possible la llibertat universitària per tots els membres de la comunitat universitària.
- La selecció del professorat i la reglamentació dels estatuts han de contemplar la indisociabilitat entre investigació i activitat didàctica.
- La universitat ha de garantir els mitjans necessaris als estudiants per adquirir els objectius de la seva formació.
- El progrés està condicionat pels intercanvis recíprocs d'informació i documentació entre les universitats europees.

Tots aquests aspectes s'han anat definint amb la creació d'un Espai Europeu d'Educació Superior per tal d'establir una Europa del Coneixement i afavorir el creixement i la cohesió social mitjançant l'educació i la formació dels ciutadans amb un sistema educatiu de qualitat. Això genera un replantejament dels aprenentatges, de l'estructura de les titulacions segons els perfils professionals així com també una revisió dels objectius, les competències i els coneixements amb una adaptació de metodologies.

⁸⁹ <http://europa.eu.int>

Un dels darrers document que podem presentar com a més rellevant és la **Declaració de Bolònia** el juny de 1999, signada pels ministres europeus d'ensenyament. Aquest document té la base en la declaració de La Sorbonne del 25 de maig de 1998, que va expressar la necessitat de la universitat per desenvolupar la dimensió cultural europea i va destacar la necessitat de construir un espai europeu d'ensenyament superior com a instrument per potenciar la mobilitat dels ciutadans. Bàsicament la Declaració de Bolònia planteja dues grans qüestions: la compatibilitat i la transparència dels sistemes de reconeixement de les qualificacions i els obstacles a la mobilitat dels estudiants i dels investigadors a Europa.

El procés de Bolònia té previst crear, fins al 2010, un espai europeu de l'ensenyança superior coherent, compatible i competitiu.

Els objectius que es plantegen són:

- *La adopción de un sistema de títulos de sencilla legibilidad y comparabilidad, a través de la introducción del Diploma Suplement, con tal de favorecer la l'employability (ocupabilidad) de los ciudadanos europeos y la competitividad internacional del sistema europeo de enseñanza superior.*
- *La adopción de un sistema basado esencialmente en dos ciclos principales, respectivamente de primer y segundo nivel. El acceso al segundo ciclo precisa de la conclusión satisfactoria de los estudios de primer ciclo, que duran un mínimo de tres años. El título otorgado al final del primer ciclo será utilizable como calificación en el mercado laboral europeo. El segundo ciclo debe conducir a un título de master o doctorado como en muchos países europeos.*
- *El establecimiento de un sistema de créditos —como el modelo ECTS (créditos europeos)— como medio de promover la movilidad de estudiantes. Los créditos también pueden adquirirse en otros contextos, como la formación permanente, siempre que estén reconocidos por las universidades receptoras en cuestión.*
- *La promoción de la movilidad mediante la eliminación de los obstáculos para el pleno ejercicio de la libre circulación con especial atención a los siguientes aspectos:*
 - *Para los estudiantes: el acceso a oportunidades de estudio y formación, y a servicios relacionados.*
 - *Para profesores, investigadores y personal técnico-administrativo: el reconocimiento y valorización de períodos de investigación en contextos europeos relacionados con la docencia y la formación, sin perjuicio para los derechos adquiridos.*

- *La promoción de una colaboración europea en la garantía de calidad con vistas al diseño de criterios y metodologías comparables.*
- *La promoción de las dimensiones europeas necesarias en la enseñanza superior, sobre todo en lo que respecta al desarrollo curricular, colaboración interinstitucional, planes de movilidad y programas integrados de estudio, formación e investigación.*⁹⁰

A nivell de l'Estat Espanyol el març de 2001 a la **Convenció d'Institucions Europees d'Ensenyament Superior celebrada a la Universitat de Salamanca** es va continuar perfilant l'espai europeu de l'ensenyança superior amb la participació de més de tres-centes institucions per aportar les seves reflexions per la convenció de Praga; en el document es destaquen diversos principis i com a temes principals: una reflexió sobre la qualitat, adequar els currículums a les necessitats del marcat laboral, incentivar la mobilitat i aconseguir la compatibilitat de les qualificacions a nivell de pregrau i postgrau.

“Afirman su capacidad y voluntad de iniciar y respaldar el progreso de una acción común destinada a:

- *volver a definir una enseñanza superior e investigación para toda Europa;*
- *remodelar y actualizar todos los currículum de la enseñanza superior;*
- *ampliar y desarrollar la labor investigadora de la enseñanza superior;*
- *aprobar mecanismos de aceptación, mutua para la evaluación, garantía y certificación de calidad;*
- *reforzar la dimensión europea partiendo de los denominados comunes y asegurar la compatibilidad entre instituciones, currículum y grados;*
- *promover la movilidad de estudiantes y profesores y la empleabilidad de los diplomados en Europa;*
- *apoyar los esfuerzos de modernización de la Universidades en los países donde el desafío de un Espacio Europeo de la Enseñanza Superior es más difícil de lograr;*
- *lograr un sistema legible, atractivo y competitivo a nivel nacional, europeo e internacional; y*
- *seguir defendiendo la enseñanza superior como un servicio público esencial.*⁹¹

⁹⁰ Document extret de la pàgina web de la URV (www.urv.es), de l'apartat "Espai Europeu".

⁹¹ Document extret de la pàgina web de la URV (www.urv.es), de l'apartat "Espai Europeu".

Posteriorment a la reunió a **Praga** el maig de 2001 es va continuar treballant sobre tots aquests aspectes i al setembre de 2003 a **Berlín** hi ha una altre conferència de Ministres d'Educació per determinar les prioritats on es concreten alguns punts com:

- implementar els dos cicles en el sistema pel 2005,
- es destaca la importància e la mobilitat,
- el sistema de Transferència de crèdits ajudarà a la mobilitat,
- promoure la dimensió europea

Es programa una propera reunió pel maig del 2005.

Moltes d'aquestes característiques ja han estat incloses en la darrera llei universitària la **LOU** (Llei Orgànica d' Universitats) en el Títol XIII. Espai Europeu d'ensenyança superior que explicita en els següents articles:

“Art. 87. De la integració en l'espai europeu d'ensenyança superior”

“En el ámbito de sus respectivas competencias el Gobierno, las Comunidades Autónomas y las Universidades, adoptarán las medidas necesarias para la plena integración del sistema español en el espacio europeo de enseñanza superior.”

“Art. 88. De les ensenyances i títols.”

“estructura en cicles ; unitat de mesura – crèdit europeu ; suplement europeu al títol i mobilitat d'estudiants (beques).”

“Art. 89. Del professorat.”

« mobilitat de professors »

Per poder desenvolupar aquesta llei en relació a la Unió Europea cal doncs un sistema de crèdits europeus, adaptar els ensenyaments i les titulacions oficials en dos nivells: primer nivell —el Grau, i el segon nivell— el Postgrau. Dos aspectes més a desenvolupar són el suplement europeu al títol, l'acreditació acadèmica i la qualitat. Per aquest motiu el **Projecte Tuning** que es va desenvolupar dins d'un context de constant reflexió sobre els estudis superiors i sota les premisses que imposa el ritme ràpid i canviant de la nostra societat. Està particularment marcat pel Procés de Bolònia-Praga-Berlín, on s'han generat diversos debats sobre el caràcter de les estructures educatives. El Tuning havia de servir com a plataforma perquè aquests debats poguessin realitzar-se a escala europea. El Projecte es va presentar a la Comissió cap a finals

del 2000 com a experiència pilot d'una durada de dos anys. Coordinada per la Universitat de Deusto a Bilbao i la Universitat de Groningen, als Països Baixos, es va inaugurar el maig de 2001.

Els objectius del projecte Tuning eren :

- *Harmonitzar les estructures de l'educació a Europa i, per tant, ajudar al desenvolupament de l'àrea europea dels estudis superiors.*
- *Obrir un debat sobre el caràcter i la importància de les competències específiques i generals de cada matèria, incloent-hi acadèmics, graduats i col·lectius professionals i implicats.*
- *Identificar i intercanviar informació sobre punts de referència comuns de cada matèria, continguts curriculars, resultats de l'aprenentatge i, mètodes d'ensenyament, d'aprenentatge i d'avaluació.*
- *Millorar la cooperació i col·laboració europea en el desenvolupament de la qualitat, efectivitat i transparència dels estudis superiors europeus, mitjançant l'examen de crèdits ECTS i altres recursos que ajudin al progrés.*⁹²

L'objectiu principal del Tuning era la creació d'una àrea d'estudis superiors europea i representa la motivació i el treball de 128 acadèmics de 105 departaments universitaris d'arreu d'Europa, a més de les 7.125 persones (5.183 graduats, 944 empleats i 998 acadèmics) que varen participar en les respostes als qüestionaris per analitzar la realitat dels estudis superiors i la convergència europea, les competències, generar debat institucional, etc.

Analitzant tot el procés evolutiu de la política universitària, destaca la internacionalització de l'educació superior, de la universitat, entesa com el procés d'integrar la dimensió internacional i intercultural a l'ensenyament, la recerca i els serveis i és una de les maneres en que el país respon a l'impacte de la globalització. Després de la declaració de Bolònia no es pot concebre una universitat europea fora de l'espai comú europeu, sense tenir al cap la seva harmonització amb les estructures universitàries europees. Tots els països integrants de la Unió Europea estan adaptant els seus sistemes educatius per aconseguir-ho.

És indubtable que la internacionalització de l'educació superior pot representar un comprimís cap a la solidaritat internacional, la seguretat humana i una ajuda per edificar un clima de pau global.

⁹² *Harmonització d'estructures educatives a Europa.* Conferència de clausura. Brussel·les, 31 de maig 2002. Traducció-Resum: Frederic J, Company. Conseller de la DG d'Educació i cultura de la Comissió Europea.

2.2.7 FORMACIÓ DEL PROFESSORAT

La formació del professorat és el mitjà més important per fer evolucionar les seves pràctiques pedagògiques per la qual cosa hauria d'ocupar un lloc prioritari en qualsevol acció encaminada a afavorir la innovació pedagògica i a fomentar la dimensió europea de l'ensenyança. Els professors i els seus formadors realitzen un paper important a l'hora d'establir i posar en marxa noves pràctiques pedagògiques i són, en efecte, els sectors privilegiats de la integració d'una dimensió europea en els continguts i en les pràctiques educatives.

Però la introducció d'aquesta dimensió requereix que els professors s'informin i es formin en els diferents aspectes de la realitat de la construcció europea; que aprenguin a compartir les riqueses de les cultures europees; que fomentin el patrimoni cultural, les associacions i les xarxes existents com a punts de reforç per elaborar una didàctica de la dimensió europea i que superin els obstacles culturals i lingüístics i evolucionin cap a pràctiques multilingües i multiculturalmentals.

Per aconseguir aquests bons professionals de l'educació la Comissió Europea va crear xarxes per tal de permetre intercanvis, cooperació i relacions entre formadors i estudiants, futurs professors de primària i secundària on hi col·laboren Institucions de formació i Universitats.

Aquesta cooperació multilateral, va contribuir a desenvolupar els aspectes pedagògics i pràctics dels professors en la seva tasca professional i va anar acompanyada de la mobilitat dels estudiants que van participar en cursos de formació d'un mes de durada, dels quals se'ls va atorgar certificats de validesa reconeguda entre les institucions participants.

Els productes de les diferents subxarxes (cada subxarxa treballava àrees referides a diferents nivells educatius i a diferents temes específics o transversals; setze subxarxes en total) inclouen vídeos, estudis de cas, fulls informatius, llibres, articles i memòries.

Catalunya ha tingut el privilegi de ser la coordinadora de la Xarxa número 6 "la dimensió europea a l'educació secundària". La Institució coordinadora va ser el Col·legi de Doctors i Llicenciats de Catalunya, amb la col·laboració de l'Oficina Educativa Europea del Departament d'Ensenyament i la Universitat de Barcelona. D'aquesta Xarxa en formaven part setze Institucions de Formació de Professors de diferents països europeus. En una primera fase es va realitzar un mòdul de formació que considerava la introducció d'Europa a les Ciències Socials, a les Matemàtiques, a la Filosofia, a les Llengües i a la Literatura.

Després d'aquesta primera fase, en una segona, la xarxa va realitzar un altre mòdul de formació sobre la dimensió europea a l'educació secundària al voltant del tema *Les Regions a Europa i l'Europa a les Regions*. Finalment, i amb l'ajut del programa LINGUA, es va produir un

CD Rom amb els textos dels professors-tutors acompanyats d'activitats interactives dirigides també a la formació.

Un dels objectius destacats ha estat i és la lliure circulació de professionals. Les disposicions del Tractat de Roma, tot establint la lliure circulació de treballadors, aspectes ja comentats en la primera part de la Tesi, no poden cobrir tots els supòsits de restriccions de lliure circulació, tal com es podria pensar a priori.

Sovint els treballadors, i sobretot, els professionals comunitaris s'han trobat amb obstacles de caire discriminatori (per raó de nacionalitat) contra els quals la Comunitat ha hagut d'intervenir freqüentment.

Un primer obstacle va ser el descobriment de la necessitat d'harmonitzar les correspondències de les qualificacions de formació professional entre els Estats membres de la UE. I en segon lloc, es van haver d'eliminar els obstacles que resultaven de les reglamentacions estatals que regulaven l'accés a determinades activitats i el seu exercici, atès que aquestes establien garanties d'honorabilitat i de coneixements pràctics i teòrics que són objecte de títols o certificats que variaven d'un Estat a l'altre.

Es poden diferenciar diverses fases pel que fa al reconeixement mutu de diplomes: la primera de l'any 1975 al 1985, la segona a partir de l'any 1985 fins pràcticament l'any 2000 i la tercera a partir del 2000 fins a l'actualitat. Els treballs realitzats abans de 1975, sobre aquest tema, són quasi inexistents.

En la primera fase (1975 a 1985), coneguda com "l'aproximació vertical", les tècniques de liberalització que es varen fer servir foren referents només una determinada professió, o un conjunt de professions en un àmbit determinat. Es van liberalitzar, concretament, set professions del sector mèdic o paramèdic.

Encara que la primera fase va donar uns resultats, va ser un sistema massa lent per arribar a una harmonització total.

Degut als problemes apareguts en "l'aproximació vertical", en la segona fase (de 1985 a 2000), "l'aproximació horitzontal", la Comissió de les Comunitats Europees va decidir canviar la seva tècnica i va proposar, l'any 1985, una directriu que establia un sistema general de reconeixement mutu de diplomes d'ensenyament superior i que exigia una formació mínima de tres anys de duració (no de 5 anys, com la fase anterior). Aquesta directriu (núm.89/48/CEE) fou definitivament adoptada pel Consell el 21 de desembre de 1988 entrant en vigor el 4 de gener de 1991.

La lliure circulació de professionals entre Catalunya i les Comunitats Europees és operativa des de l'adhesió d'Espanya, però limitades a aquelles especialitats en les quals existia prèviament un sistema de reconeixement mutu de diplomes.

Catalunya, amb una economia moderna, té un col·lectiu de professionals molt gran amb una importància cabdal. El seu alt nivell qualitatiu i de competència és satisfactori i plenament homologable amb els altres Estats membres. Cal doncs, veure la llibertat de circulació de professionals com un element dinamitzador del sector.

De totes maneres no s'han de subestimar els riscos d'obertura de les professions en l'estat actual i dels propers 5 anys. A més, s'hauria d'anar més en compte en el moment en que els programes comunitaris destinats al desenvolupament de la mobilitat dels estudiants i a l'acostament de les universitats a les empreses, o a desenvolupar aprenentatge de les llengües estrangeres, hagin aconseguit el seu ple rendiment.

La tercera fase, a partir del 2000 i des del nostre país a partir de l'entrada en vigor de la LOU (2001), i la Llei Catalana d'Universitats. És a partir d'aquest moment que es van concretant a nivell europeu alguns documents sobre el suplement europeu de la titulació i els crèdits europeus. El termini establert per aconseguir l'equilibri a nivell europeu en l'ensenyament superior s'ha plantejat pel 2010, d'aquesta manera s'actuarà sobre les discriminacions que encara hi ha, essencialment derivades dels requisits de formació i titulació exigits pels Estats membres. És a dir, cal estendre el reconeixement mutu de diplomes a totes les especialitats universitàries.

2.2.8 ANIMACIÓ SOCIOCULTURAL

————— I TEMPS LLIURE A LA UNIÓ EUROPEA —————

En el Projecte d'Animació del Consell d'Europa (1970/76), el tema del lleure es troba lligat al concepte de democratització de la cultura. Quan es planteja la conquesta del lleure com un requisit per arribar a la cultura. Aquesta circumstància s'accentua amb la proliferació dels estudis sobre el lleure a partir dels anys 50.

La Unió Europea va assenyalar els següents objectius generals en aquest àmbit:

- Organitzar intercanvis formatius amb un contingut educatiu, social i cultural.
- Potenciar l'associacionisme.

Com a objectius específics s'han marcat els següents:

- Definir tipus de continguts de les activitats d'animació i d'educació en el lleure.
- Vivenciar i detectar dificultats i possibilitats.
- Establir relacions amb entitats afins.
- Planificació de les activitats internacionals: participants, continguts, coordinació i finançament.

Tots aquests objectius es desenvolupen, mitjançant diversos programes europeus per la joventut (veure 2.3 PROGRAMES).

Les activitats que es poden desenvolupar a través dels programes europeus per joves són: activitats del temps de lleure en un país diferent al d'origen; intercanvis d'infants i joves; viatge d'estudis per monitors o animadors; activitats de cooperació internacional i formació de monitors, directors o animadors. La funció que es realitza és una funció pedagògica d'educació des de la diversitat dirigida a infants i a joves, per una promoció sociocultural i personal de col·lectius marginals o en desavantatge. D'aquesta manera s'estableix una relació multicultural que permet als destinataris treballar valors com: la tolerància, solidaritat, relació amb el medi, relacions interpersonals, els valors de la persona, etc. En resum, universalisme versus etnocentrisme per arribar a uns valors universals com podrien ser els Drets Humans.

Sense el desenvolupament institucional de les entitat organitzadores comunitàries i la formació permanent dels formadors aquestes funcions no es podrien desenvolupar.

2.3 PROGRAMES EDUCATIUS ACTUALS DE LA UNIÓ EUROPEA

A partir de la Resolució del Consell de Ministres d'Educació el 9 de febrer de 1996, la política educativa de la Unió Europea s'ha anat desenvolupant i exempt cap a diferents àmbits educatius, entre aquest gran conglomerat cal destacar: la lluita contra l'analfabetisme i el fracàs escolar, la preparació dels docents dins de la vida laboral i social, la integració escolar dels disminuïts físics i psíquics, la protecció de les llengües, cultures i persones estrangeres, la introducció de la dimensió europea en l'ensenyament, la construcció de xarxes d'informació i documentació educativa europea, els programes educatius, etc. Tot per afavorir una millor conscienciació d'unitat i pertinença europea.

Els projectes que es desenvolupen en noves etapes i fases a partir de l'any 2000 es marquen nous objectius per aconseguir una millor qualitat de l'educació, millorar la formació del professorat i continuar fomentant la dimensió europea.

Les accions desenvolupades en matèria educativa des de la Unió Europea, mostren sempre un caràcter subsidiari en tant que la seva prestació és simplement la d'actuar com a element coordinador, ja que s'han de tenir en compte les competències i responsabilitats de les autoritats pròpies de cada país, però pretén multiplicar les concertacions en els punts comuns per evitar així divergències que més endavant podrien obstaculitzar la circulació de les persones i de les idees.

Els objectius generals que comparteixen els Estats membres van encaminats a que l'educació i la formació ocupin una posició cada vegada més important en el futur desenvolupament de la Unió Europea, per tal de facilitar el retrobament entre els països i els ciutadans i també per les necessitats socials i pel desenvolupament econòmic.

És interessant l'aportació que fa Magdalena Pérez Triguero en el seu article "*Introducción a la normativa europea en materia educativa*" (Emilio López-Barajas Zayas (Coord.), 2000, pp. 246) pel que fa a les conclusions quan defineix les funcions de la UE en matèria educativa i el caràcter dels programes:

- i. *"La Comunidad Europea, en todo momento, ha dejado en manos de los Estados miembros el desarrollo de su sistema educativo.*
- ii. *Las normas básicas, que son los Tratados, apenas hacen referencia al tema educativo; así, en el Tratado de Roma (1957), sólo hay una mención a la formación profesional, que únicamente se ve ampliada, con una preocupación por la educación general, en el Tratado de Maastricht (1992).*

- iii. *Como consecuencia de lo anterior, apenas hay normas de carácter general (Reglamentos y Directrices) que tratan la problemática educativa.*
- iv. *Que es a través de las Decisiones, de menor categoría, en donde se han establecido los programas de actuación de la Comunidad, de los cuales han tenido mucha más importancia los dedicados a la formación profesional, que actualmente se han refundido en el Leonardo Da Vinci, y menos los de la educación general, que ahora están englobados en el Sócrates.*
- v. *Que el resto de las actuaciones comunitarias, que son las Recomendaciones, las Conclusiones y las Resoluciones, contienen orientaciones sobre el funcionamiento de los programas y son la base de lo que se establece posteriormente.*
- vi. *Que los Libros Blanco y Verde sobre educación pueden decidir el lugar que debe ocupar la educación y la formación en la Unión Europea”.*⁹³

Aquestes conclusions ens fan pensar que la UE encara ha d'apostar més a favor de l'educació, manca un pas més vers el compromís polític sobre la realitat educativa de cada un dels Estats membres.

L'oferta de programes europeus s'ha anat articulant per tal de facilitar la màxima participació possible. A continuació presentarem alguns dels programes més importants explicitant els seus objectius, procés i desenvolupament.

2.3.1 PROGRAMA SÒCRATES

Aquest programa va ésser aprovat l'any 1995 en la primera fase fins a 1999. La seva segona fase abraça el període entre l'1 de gener de 2000 fins al 31 de desembre de 2006. Actualment s'ha reestructurat incorporant diverses accions per tal de millorar i fusionar algunes accions que abans estaven separades, tot incorporant també diverses innovacions.

⁹³ LÓPEZ EMILIO-BARAJAS ZAYAS (Coord.). (2000). *La Educación y la construcción de la Unión Europea. Actas i Congresos*. Madrid: Edit. Universidad Nacional de Educación a Distancia. Pàg. 246

Els objectius del programa són (Comissió Europea- Setembre 2000- pp.9):

- *Refermar la dimensió europea de l'educació a tots els nivells i facilitar un ampli accés transnacional als recursos educatius a Europa, i alhora fomentar la igualtat d'oportunitats en tots els sectors de l'educació.*
- *Fomentar una millora quantitativa i qualitativa en l'aprenentatge de les llengües de la UE, sobretot d'aquelles que s'utilitzen i s'ensenyen menys.*
- *Promoure la cooperació i la mobilitat en l'àmbit de l'educació, en particular:*
 - *estimular els intercanvis entre centres d'ensenyament;*
 - *fomentar l'educació oberta i a distància;*
 - *promoure un millor reconeixement dels títols i períodes d'educació ;*
 - *desenvolupar l'intercanvi d'informació;*
 - *i contribuir a eliminar-ne els obstacles.*
 - *fomentar les innovacions en el desenvolupament de les pràctiques i materials educatius, i estudiar temes d'interès comú en l'àmbit de la política educativa.*⁹⁴

El programa Sòcrates dona suport a la mobilitat transnacional, a projectes que desenvolupen la innovació i millora en la qualitat educativa, al foment de les aptituds lingüístiques, a la utilització de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC), a les xarxes transnacionals per afavorir les bones pràctiques, a l'observació i anàlisi de les polítiques educatives i a l'intercanvi d'informació.

⁹⁴ Comissió Europea –Setembre 2000- Sòcrates. Guia de candidatures 2000. Pàg. 9

CONTINGUT GENERAL DEL PROGRAMA SÒCRATES

COMENIUS

Educació escolar:

- Associacions de centres escolars
- Formació del personal docent
- Xarxes

ERASMUS

Educació superior:

- Cooperació interuniversitària europea
- Mobilitat dels estudiants i els professors universitaris
- Xarxes temàtiques

GRUNDTVING

Formació d'adults i altres itineraris educatius:

- Projectes de cooperació europea
- Associacions d'aprenentatge
- Mobilitat per a la formació del personal docent
- Xarxes

LINGUA

Ensenyament i aprenentatge de llengües:

- Foment de l'aprenentatge de llengües
- Desenvolupament de materials

MINERVA

Tecnologia de la informació i la comunicació en l'àmbit de l'educació

OBSERVACIÓ I INNOVACIÓ

- Observació i innovació de sistemes educatius i polítiques d'educació (incloses les xarxes Eurydice i Naric i les visites Arió)
- Iniciatives innovadores que responguin a altres necessitats

ACCIONS COMUNES

Relació de Sòcrates amb altres programes comunitaris

MESURES

D'ACOMPANYAMENT

QUADRE XVII

Font: Comissió Europea –Setembre 2000- Sòcrates. Guia de candidatures 2000. Pàg. 5

En tots els programes poden participar els quinze Estats membres, així com Islàndia, Liechtenstein i Noruega, els països membres candidats a l'adhesió i els associats d'Europa Central i Oriental. També es preveu un ajut financer limitat per persones i centres no inclosos anteriorment.

La Comissió Europea és la responsable de l'execució del programa que compta amb l'ajuda del Comitè Sòcrates.

Per a cada acció hi ha una dotació econòmica per gestionar els projectes i s'inclouen les visites i seminaris preparatoris, després cal que els grups que participen en les diferents accions presentin informes i avaluacions del treball que realitzen i dels resultats, també cada projecte ha de preveure estratègies i activitats clarament definides per divulgar el resultats.

Les ajudes concedides en la primera fase 1995 i 1996 van permetre segons l'informe dels resultats obtinguts per la Comissió el 14 de març de 1997:

- *“A 316.000 estudiants d'ensenyança superior superar en un altre país participant un període d'estudis reconeguts;*
- *a 26.000 professors realitzar estades d'ensenyança integrada a l'estranger;*
- *a uns 80.000 joves participar en projectes conjunts o en intercanvis lingüístics;*
- *a 16.000 persones participar en cursos de formació continuada per a professors de llengües;*
- *la posada en marxa de 2.673 programes de cooperació interuniversitària, en els quals van participar més de 1.600 institucions d'ensenyança superior;*
- *l'establiment de 28 grans xarxes temàtiques en el sector de l'ensenyança superior, cada una integrada per més de 70 institucions;*
- *la conclusió de 1.620 acords de cooperació entre 5.000 centres escolars;*
- *la posada en marxa de 3.500 projectes conjunts d'educació lingüística;*
- *la posada en marxa de 600 projectes transnacionals, en els quals van participar unes 2.700 institucions, destinades a incrementar la cooperació en l'àmbit de l'ensenyança oberta i a distància, de l'educació d'adults, de l'educació intercultural, de l'aprenentatge de llengües i de la formació inicial i contínua dels professors”.*⁹⁵

⁹⁵ <http://www.eu.int>

L'informe final sobre l'aplicació del Programa Sócrates de la Comissió del 12 de febrer de 2001 aporta un augment del nombre de participants en relació a l'informe de 1997:

- *“promou la mobilitat i els intercanvis entre 1995 i 1999 d'uns 460.000 estudiants, 40.000 professors universitaris, i uns 150.000 alumnes i professors d'idiomes”*⁹⁶

El primer pressupost va ésser de 850 milions d'ecus, que va haver de ser ampliat amb 70 milions més d'ecus per desenvolupar aquesta primera fase, tot i així es van haver de reduir les beques i per tant fer un replantejament més ajustat per la segona fase (2000-2006) que ha estat de 1850 milions d'Euros.

A través de l'evolució del desenvolupament del programa observem un augment de participació d'alumnes i professors, però cal que aquest èxit faci augmentar l'impacte a nivell nacional, per tal que el màxim de persones vinculades a l'educació coneguin les seves possibilitats i com es poden enriquir participant en els programes.

2.3.1.1 ACCIÓ COMENIUS: EDUCACIÓ ESCOLAR

L'objectiu de l'acció COMENIUS és el de promoure la cooperació en l'àmbit de l'ensenyança escolar a tots els nivells (infantil, primària i secundària) per tal de millorar la qualitat i refermar la dimensió europea de l'educació escolar fomentant l'aprenentatge d'idiomes i el coneixement intercultural.

Es divideix en tres accions :

- “Comenius 1” Projectes escolars (escolar, lingüístic i de desenvolupament escolar).
- “Comenius 2” Formació de professors i altre personal docent dels centres escolars.
- “Comenius 3” Creació de Xarxes.

⁹⁶ <http://www.eu.int>

a) "COMENIUS 1"
PROJECTES ESCOLARS

ÀMBIT ESCOLAR

Els centres poden presentar tres tipus de projectes: escolars, lingüístics i pel desenvolupament escolar. El centre pot participar com a coordinador o com a soci amb un grup d'escoles de diversos països de la UE.

L'objectiu d'aquests projectes és refermar la dimensió europea de l'educació mitjançant la promoció de la cooperació transnacional entre centres escolars.

Els alumnes i professors cooperen vers un projecte comú que els permet intercanviar experiències, conèixer la diversitat cultural, social i econòmica d'Europa, augmentar els coneixements generals i aprendre a acceptar millor les opinions dels altres. Serveix per motivar l'aprenentatge de les llengües dels altres companys.

Els projectes han d'estar integrats en les activitats habituals del centre escolars, format del programa d'estudis dels alumnes participants, integrar diferents grups escolars i tenir el major impacte possible en el centre escolar.

És molt important la col·laboració de tota la comunitat educativa perquè d'aquesta manera es potencia un enfocament transnacional i pluridisciplinar dels aprenentatges.

ÀMBIT LINGÜÍSTIC

Aquest projecte vol potenciar la motivació per l'aprenentatge de les llengües estrangeres com a una eina necessària per la comunicació amb joves d'altres països. El projecte es desenvolupa sobre un tema escollit entre els centres i la seva realització és conjunta i no específicament lingüística. L'aprenentatge es fa a través del treball. Els participants han de procurar utilitzar les llengües dels seus socis en la major mesura possible.

El programa també cobreix una formació si els alumnes desconeixen la llengua dels seus socis. És un element essencial l'intercanvi d'almenys 14 dies ja que enriqueixen als dos grups i potencien la comunicació. El producte creat serà bilingüe.

DESENVOLUPAMENT ESCOLAR

Aquests projectes ofereixen als directors i als professors dels centres la possibilitat d'intercanviar experiències i informació, de desenvolupar conjuntament mètodes i enfocaments que s'adeqüin a les seves necessitats, i de provar i posar en pràctica en els centres participants aquells més efectius, organitzatius i pedagògics.

b) "COMENIUS 2": PROJECTES DE FORMACIÓ DE PROFESSORS I ALTRE PERSONAL DOCENT DELS CENTRES ESCOLARS

Es presenten projectes transnacionals i activitats de mobilitat per fomentar el desenvolupament professional a nivell de formació inicial, l'acollida i les pràctiques.

Pretén encoratjar vers el treball en comú dels formadors, incrementar les oportunitats de formació a nivell europeu i facilitar l'accés a les oportunitats de formació en altres països participants.

Vol aconseguir una millora del procés d'ensenyament i aprenentatge potenciant la dimensió europea de l'educació escolar; fomentar la qualitat de l'ensenyament de les llengües de la UE i promoure el coneixement intercultural en l'educació escolar a Europa.

Es desenvolupen dues activitats:

COOPERACIÓ EUROPEA PER A LA FORMACIÓ DEL PERSONAL DOCENT DELS CENTRES ESCOLARS

Es desenvolupa entre associacions que estiguin representades per tres països participants i almenys un d'ells haurà de ser Estat membre de la UE. Els projectes han de potenciar la innovació en el camp de l'educació i la seva difusió posterior.

BEQUES INDIVIDUALS DE FORMACIÓ

Són beques destinades a professors o personal amb altres funcions en l'àmbit de l'educació escolar per realitzar projectes en altres països lligats a la seva formació inicial o a les seves pràctiques. Hi poden participar estudiants; futurs professors de llengües estrangeres com a lectors lingüístics Comenius i professors de qualsevol disciplina, incloses altres categories de personal relacionat amb el sector de l'educació en cursos de pràctiques (que poden incloure estades en el comerç o la indústria).

c) “COMENIUS 3”: XARXES COMENIUS

Té com a objectiu promoure la cooperació i la innovació europees en diferents camps temàtics de l'educació escolar. Les xarxes seran una plataforma per ajudar a les persones i als centres participants a Comenius a refermar la cooperació europea., així com la creació d'un fòrum per la reflexió conjunta.

La participació ha de ser de sis associacions de sis països diferents que intervinguin a Sòcrates i bàsicament que participin o hagin participat en projectes Comenius 1 o 2, així com també els participants de les visites d'estudis Arió de Sòcrates.

Es prefereix que la organització la porti una autoritat pública, un centre d'educació superior o de formació del professorat o centre de recerca, etc.

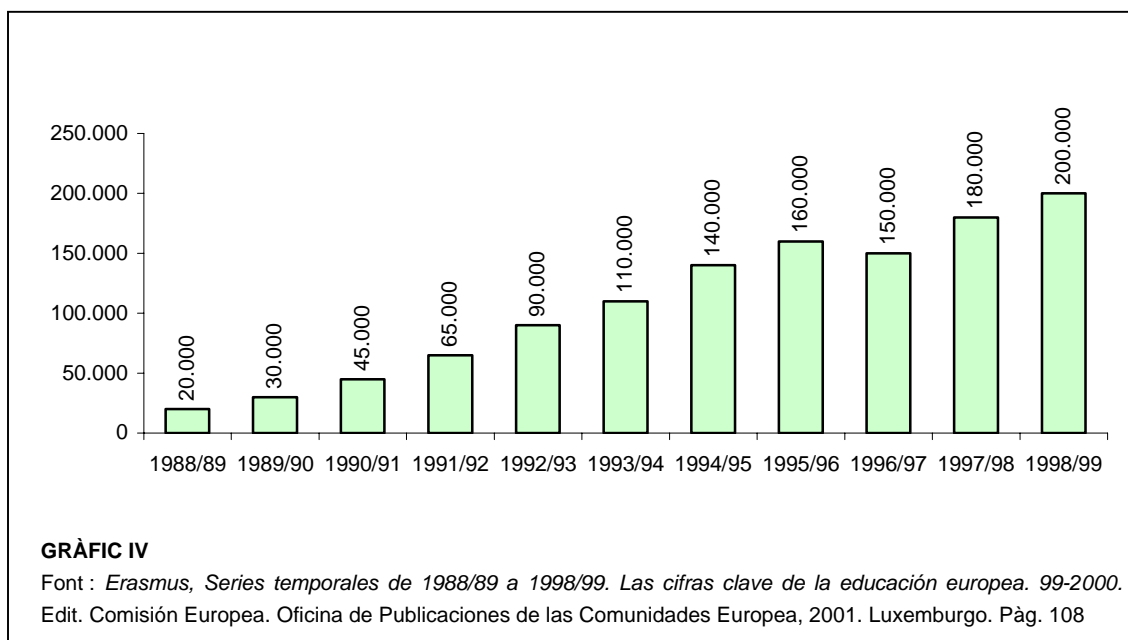
2.3.1.2 ACCIÓ ERASMUS:
EDUCACIÓ SUPERIOR

Aquest programa comunitari afavoreix la cooperació interuniversitària i els intercanvis de professors i estudiants per afrontar les realitats europees i estar millor preparats pel treball en el mercat únic. Un programa paral·lel, Science, estimula la mobilitat dels investigadors. Programes com aquests tenen com a objectiu estimular les trobades i les cooperacions voluntàries entre els responsables de l'ensenyança.

Pretén millorar la qualitat de l'ensenyament superior i refermar-ne la dimensió europea, fomentant la cooperació transnacional, la mobilitat i la millora de la transparència i reconeixement acadèmic d'estudis i qualificacions en el sí de la Unió.

S'ha generat al llarg dels anys un fort augment de la mobilitat a partir de la participació en aquest programa, tal i com mostra la gràfica següent :

LES XIFRES CLAU DE L'EDUCACIÓ EUROPEA

Tal i com podem observar la gràfica es veu clarament el creixement continu de la mobilitat que va augmentant d'un 8% a un 10% cada any. De les 27.000 places disponibles el 1989-90, les xifres han augmentat fins arribar el 1998-99 a 181.000.

Això va provocar que a la primavera de 2000, davant del programa Erasmus, els Ministres d'Educació dels països de Canadà, França, Alemanya, Itàlia, Japó, Rússia, Regne Unit i Estats Units es comprometessin a duplicar la mobilitat dels estudiants, professors, investigadors i personal administratiu del sector educatiu fins al 2010.

Es desenvolupa en tres subaccions interaccionades:

- "Erasmus 1" Cooperació interuniversitària.
- "Erasmus 2" Mobilitat d'estudiants i professors universitaris.
- "Erasmus 3" Xarxes temàtiques.

a) "ERASMUS 1": COOPERACIÓ
INTERUNIVERSITÀRIA EUROPEA

Les universitats han de responsabilitzar-se del bon funcionament de les activitats subvencionades per la Comunitat i ha de descriure en el seu pla general de desenvolupament estratègic a mig i/o a llarg termini la cooperació europea.

PROGRAMES INTENSIVS

És un període d'estudis de curta durada on hi participen estudiants i professors d'universitats de diversos països per fomentar l'ensenyament eficaç multinacional sobre determinats temes especialitzats, també permet que els estudiants i els professors treballin junts en grups multinacionals i intercanviïn punts de vista sobre el contingut i els enfocaments docents provant noves metodologies.

b) "ERASMUS 2": MOBILITAT D'ESTUDIANTS
I PROFESSORS UNIVERSITARIS

Les universitats que vulguin tenir mobilitat d'estudiants ho han d'especificar en el seu contracte institucional.

La mobilitat beneficia en que els alumnes milloren en aspectes lingüístics, culturals i educatius amb les experiències d'altres països; s'enriqueixen com a persones, es fomenta la cooperació i millora la qualificació professional.

Pel docent augmenten les possibilitats de creixement personal i professional, millora i actualitza la seva docència i fomenta l'intercanvi de coneixements tècnics i experiències sobre mètodes pedagògics.

c) "ERASMUS 3": XARXES TEMÀTIQUES

Té com a objectiu millorar la qualitat de les xarxes temàtiques i definir i desenvolupar la dimensió europea en una disciplina acadèmica determinada, o en relació amb un tema de caràcter interdisciplinari/multidisciplinari, o altres temes d'interès comú. Cooperen universitats, facultats i/o departaments, associacions d'estudiants o agrupacions de caràcter socioeconòmic.

Generalment els projectes són per avaluar la innovació dels currículums de determinats àmbits des d'un punt de vista comparatiu i es fomenta la seva major difusió a escala europea. També pot identificar les necessitats de l'àmbit acadèmic o de gestió amb el que està relacionada la xarxa, per formular propostes de millora.

2.3.1.3 ACCIÓ GRUNDTVIG: FORMACIÓ D'ADULTS

————— I ALTRES ITINERARIS EDUCATIUS —————

El programa GRUNDTVIG vol millorar la qualitat i la dimensió europea de la formació d'adults i augmentar les oportunitats d'aprenentatge al llarg de la vida per als ciutadans europeus.

Té com a objectius el de fomentar la cooperació europea en aprenentatges al llarg de tota la vida, sobretot entre organismes que es dediquen a la formació d'adults o a la recuperació; també vol millorar la formació de les persones que intervenen en la formació d'adults i afavorir el debat sobre l'aprenentatge al llarg de la vida i contribuir a la difusió de les bones pràctiques.

Va dirigit a qualsevol persona de més de 25 anys i a qualsevol persona d'entre 16 i 24 anys que no estigui integrada en el nivell secundari superior del sistema inicial d'educació oficial dels països participants.

Es divideix en quatre subseccions:

- “Grundtvig 1” Projectes de cooperació europea.
- “Grundtvig 2” Associacions d'aprenentatge.
- “Grundtvig 3” Mobilitat per a la formació de formadors d'adults.
- “Grundtvig 4” Xarxes Grundtvig.

a) “GRUNDTVIG 1”:

————— PROJECTES DE COOPERACIÓ EUROPEA —————

Els projectes de cooperació per a l'educació d'adults i l'aprenentatge permanent o al llarg de tota la vida és una activitat en la qual col·laboren centres i organitzacions de diferents països europeus, que posen en comú la seva experiència i els seus coneixements per aconseguir resultats concrets i innovadors.

La temàtica dels projectes es basa en la planificació, la identificació de mètodes dirigits a fomentar la demanda individual de l'aprenentatge permanent; la millora del subministrament i

disponibilitat d'oportunitats d'aprenentatge per a adults; la planificació i desenvolupament de serveis d'informació d'orientació i assessoria per a estudiants adults; desenvolupament de sistemes flexibles i millora del coneixement de les llengües i cultures europees.

b) "GRUNDTVIG 2":

ASSOCIACIONS D'APRENTATGE

Les associacions d'aprenentatge són el marc d'activitats de cooperació a petita escala entre organitzacions que treballen en la formació d'adults. Se centren en el procés. Hi ha un intercanvi d'experiències, pràctiques i mètodes i estan formades per centres o organitzacions de l'àmbit de l'educació.

En el projecte hi ha d'haver una representació mínima de tres països participants a Sòcrates, i un d'ells haurà de ser Estat membre de la UE.

c) "GRUNDTVIG 3":

MOBILITAT PER ALS FORMADORS D'ADULTS

Pretén millorar la qualitat de l'aprenentatge permanent per aquells que treballen en els centres de formació d'adults, per tal que millorin les seves aptituds pràctiques d'ensenyament, preparació, assessorament i adquireixin coneixements més amplis de l'aprenentatge permanent a Europa.

En els casos de professors de llengües estrangeres s'adopta també la fórmula d'estada de pràctiques en un comerç, indústria o organització no governamental. Tots els cursos van precedits d'una preparació i seguiment per part del país d'origen del participant.

d) "GRUNDTVIG 4":

XARXES GRUNDTVIG

Les xarxes Grundtvig volen consolidar els vincles existents entre els diferents agents que participen en l'educació d'adults per potenciar la millora del coneixement de la dimensió europea de la formació permanent.

Les xarxes temàtiques són a gran escala i contribueixen un fòrum de debat o plataforma per intercanviar informació sobre temes claus de l'àmbit de la formació d'adults.

Les xarxes de projectes a menor escala cobreixen una àmplia gamma de temes i proporcionen un marc per prosseguir els contactes entre els centres que han participat en els projectes i ajuda a difondre els resultats.

2.3.1.4 ACCIÓ LINGUA: ENSENYAMENT

————— D'APRENTATGE D'IDIOMES —————

Lingua dona suport a les accions Erasmus, Comenius i Grundtvig amb mesures dirigides a estimular i donar suport a la diversitat lingüística de la Unió Europea, vol contribuir a la millora de la qualitat d'ensenyament i aprenentatge d'idiomes i promoure l'accés a oportunitats d'aprenentatge permanent d'idiomes segons les necessitats individuals.

Es va crear per un període de cinc anys l'1 de gener de 1990 i a partir de 1995 les accions del programa s'integren als programes d'acció comunitaris Sòcrates i Leonardo.

Algunes dades interessants ens mostren el nombre de participants en l'informe anual de la Comissió el 1991: més de 500 beques de formació per professors i més de 4.000 intercanvis de joves.

L'informe anual de la Comissió de 1992 exposava que el nombre de beques concedit va ser de 5.255 a professors i 19.720 persones que participaren en els programes d'intercanvi. Deu i cinc vegades més, respectivament, que l'any anterior.

Al llarg dels cinc anys hi va haver una mobilitat al voltant de 200.000 persones: 120.000 joves en el marc de Projectes Educatius Conjunts; 30.000 estudiants en el marc de Programes Interuniversitaris de Cooperació i 30.000 ensenyants amb beques d'ajuda per la formació continuada.

Aquests resultats han fet que el projecte continuï en funcionament i millorant cada any la seva aplicació.

a) "LINGUA 1":

————— FOMENT DE L'APRENTATGE D'IDIOMES —————

L'objectiu és fomentar l'aprenentatge d'idiomes, donar suport a la diversitat lingüística i estimular millores en la qualitat de les estructures i sistemes d'ensenyament d'idiomes.

Pretén augmentar la sensibilitat vers la realitat multilingüe de la UE, millorar l'accés a l'aprenentatge d'idiomes i innovar en noves metodologies.

El destinatari pot ser variat, segons l'activitat.

b) "LINGUA 2":

————— DESENVOLUPAMENT D'EINES I MATERIAL —————

El programa "Lingua 2" assegurarà la creació de nous instruments d'aprenentatge de les llengües, així com també la seva difusió sempre que representin una millora per les pràctiques i proporcionin un valor afegit europeu.

És un producte que va dirigit bàsicament als estudiants d'idiomes.

2.3.1.5 MINERVA:

TECNOLOGIA DE LA INFORMACIÓ

————— I LA COMUNICACIÓ EN L'ÀMBIT DE L'EDUCACIÓ —————

Els objectius del programa "Minerva" volen promoure la cooperació europea en matèria d'educació oberta i a distància (EOD) i les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) a l'àmbit educatiu, per això es desenvolupen projectes que fomentin la comprensió entre professors i alumnes de las repercussions de l'EOD i les TIC en l'educació, que elaborin productes educatius basats en les TIC amb les consideracions pedagògiques pertinents i afavoreixin l'accés a mètodes i recursos educatius de qualitat i innovadors.

2.3.1.6 OBSERVACIÓ I INNOVACIÓ

Representa l'acció 6 del programa Sòcrates i ha de contribuir a la millora de la qualitat i la transparència dels sistemes educatius i a avançar en el procés d'innovació de l'educació a Europa amb l'intercanvi d'informació i experiències.

L'acció va enfocada als responsables de la presa de decisions de política educativa a diferents nivells.

S'està creant una pàgina web que permetrà als ciutadans accedir a tota la informació pertinent a educació i formació "Gateway to Education in Europe", que aproparà a tots els europeus a la possibilitat de conèixer tots els programes i temes educatius.

La primera part desenvolupa l'Observació de sistemes, polítiques i innovacions en matèria d'educació, en aquesta fase les visites Arió per especialistes i responsables de la presa de decisions queden incloses, així com la xarxa d'informació sobre educació **EURYDICE** que ha de produir i difondre informació sobre els sistemes, les reformes, els resultats de les investigacions i innovacions; paral·lelament la xarxa **NARIC** de centres nacionals per al reconeixement acadèmic de títols ha de facilitar els dispositius flexibles i transparents pel reconeixement dels estudis realitzats en altres països. La segona es caracteritza per donar suport a les iniciatives innovadores que responguin a noves necessitats.

ARIÓ, amb aquesta acció es preveu el recolzament per permetre visites d'estudi per als responsables de la presa de decisions en matèria d'educació per facilitar l'intercanvi d'informació i d'experiències entre ells (membres d'equips directius, inspectors, assessors d'educació, personal administratiu i formadors de professors).

2.3.1.7 ACCIONS COMUNES I MESURES D'ACOMPANYAMENT

ACCIONS COMUNES

El programa Sòcrates està relacionat directament amb altres programes com "Leonardo da Vinci" sobre formació professional i el programa "Joventut" que actuen com a complementaris amb l'objectiu comú de crear a escala europea les condicions que permetin que els estudiants de totes les edats adquireixin l'experiència, els coneixements i les habilitats per viure, treballar i participar activament en una societat on la diversitat és creixent.

MESURES D'ACOMPANYAMENT

És l'acció 8 del programa Sòcrates i té com a propòsit finançar diverses activitats que no poden optar a ajut en el marc de les accions principals però tenen uns objectius marcats vers la sensibilització, la difusió dels resultats del programa o que promociónen la igualtat entre homes i dones, lluita contra racisme, etc.

2.3.2 PROGRAMA LEONARDO DA VINCI

L'objectiu bàsic en la primera fase (1995-1999) era el d'aplicar una política de formació professional que completés les accions dels Estats membres, en la segona (2000-2006) es pretén contribuir a la creació d'un espai europeu que afavoreixi el desenvolupament de l'educació i la formació al llarg de la vida i que asseguri la continuació de la cooperació comunitària entre les persones relacionades amb la formació professional.

La segona fase planteja com a objectius específics:

- *“mejorar las aptitudes y competencias individuales, especialmente de los jóvenes, a través de la formación inicial a todos los niveles; este objetivo podrá conseguirse mediante la formación profesional y al aprendizaje de alternancia con el trabajo con vistas a facilitar la inserción profesional;*
- *mejorar la calidad de la formación profesional continua y de la adquisición de aptitudes y competencias a lo largo de la vida, así como el acceso a las mismas, con vistas a incrementar y desarrollar la capacidad de adaptación;*
- *promover y reforzar la contribución de la formación profesional al proceso de innovación a fin de mejorar la competitividad y el espíritu empresarial”.*⁹⁷

El fet de plantejar nous objectius en la segona fase s'ha degut al nivell de participació, també creixent com ha passat en l'evolució de la resta de programes. Els anys 1995-1996 es financien 1.542 projectes, fet que permet a més de 50.000 persones la participació, entre les quals hi ha 22.000 joves en formació inicial, 10.000 joves treballadors i 13.000 persones en formació d'universitat o titulats universitaris que poden gaudir d'una beca europea de mobilitat.

⁹⁷ <http://www.eu.int>

En aquesta segona fase, també s'han tingut en compte algunes disfuncions de la primera, com la deficiència del treball de l'oficina d'assistència tècnica contractada, la complexitat de la gestió a nivell central i la manca de complementarietat amb altres programes relacionats amb la formació, per aquest motiu es vol convertir en un instrument clau per l'aplicació de les estratègies de formació permanent.

Les prioritats que estableix per aconseguir els objectius són:

- *“mejorar la capacidad de integración profesional (empleabilidad) en Europa mediante sistemas educativos y de formación profesional más eficaces;*
- *promover la cooperación entre los establecimientos de formación, de cualquier nivel, las empresas y los interlocutores sociales;*
- *favorecer la integración de las personas desfavorecidas en el mercado de trabajo y combatir las discriminaciones;*
- *promover la inversión en recursos humanos en las empresas;*
- *aprovechar el potencial de las tecnologías de la información y de la comunicación;*
- *mejorar la transparencia de las calificaciones”*.⁹⁸

Els participants són associacions de centres de formació, universitats i empreses, amb la participació d'un mínim de tres Estats membres, tot i que també s'admeten alguns projectes especials presentats per dues associacions. Aquests projectes anteriorment estaven distribuïts en altres programes comunitaris (FORCE, EUROTECNET, LINGUA, PETRA, COMETT, XARXA IRIS).

A través d'aquest programa podem analitzar que els objectius i les accions per a aconseguir uns millors resultats de la relació entre la formació professional a tots els països de la UE, necessita de la complementació de les polítiques dels Estats membres i la Comissió té la funció de vetllar per la coherència de les accions dels programes en relació també amb les polítiques de la Comunitat.

⁹⁸ <http://www.eu.int>

2.3.3 PROGRAMA TEMPUS III

Aquest programa transeuropeu s'està desenvolupant des de 1990 i la seva darrera fase (2000-2006) funciona com a suport a la reestructuració de l'ensenyament superior en els països no associats d'Europa Central i Oriental (com a part del programa global Phare) i a l'antiga Unió Soviètica i Mongòlia (com a part de Tacis).

Com a objectius es planteja el promoure la qualitat i donar suport al desenvolupament i la renovació de l'ensenyament superior en aquests països i fomentar una major interacció i una cooperació equilibrada amb els socis de la UE amb activitats conjuntes i mobilitat.

Alguns informes de la Comissió detallen alguns dels resultats aconseguits:

- L'informe anual de la Comissió de 1990 anota que en els primers quinze mesos, de les 2.739 sol·licituds d'ajuda, van rebre finançament 471 projectes; van concedir beques de mobilitat individual a uns 1.400 estudiants i 1.200 professors de països destinataris i a 69 estudiants i 97 professors del Estats membres.
- L'informe de 1991 descriu que es van acceptat 234 projectes i se'n van renovar 401, això també va suposar un augment de la mobilitat entre professors i alumnes.
- De l'informe anual (agost 1992 - juliol 1993) destaquem que les principals activitats que es van desenvolupar a la pràctica en el marc dels projectes TEMPUS havien tingut algunes repercussions en:
 - *“ el desenvolupament de programes de cursos i de material didàctic,*
 - *l'adquisició d'equips,*
 - *la mobilitat del personal vers la Comunitat Europea,*
 - *la mobilitat dels estudiants.”*⁹⁹

Els objectius específics que es desenvolupen a través del programa per ajudar en l'adaptació de l'ensenyança superior als nous imperatius socioeconòmics i culturals en els països destinataris es relacionen amb:

⁹⁹ <http://www.eu.int>

- *“les qüestions que fan referència al desenvolupament i a la reorganització dels programes d'estudis,*
- *la reforma de les estructures e institucions d'ensenyança superior i la seva gestió,*
- *el desenvolupament d'una formació especialitzada, en particular reforçant els vincles amb la indústria,*
- *la contribució de l'educació i la formació superiors als valors cívics i a la consolidació de la democràcia”¹⁰⁰*

Totes les activitats del programa, igualment com en la resta de programes és revisat per la comissió, que ha de garantir la coherència i la complementarietat entre TEMPUS III i altres accions a escala comunitària.

2.3.4 PROGRAMA JOVENTUT

Aquest programa completa els programes SÒCRATES i LEONARDO DA VINCI i es concreta en activitats d'intercanvi, projectes d'iniciatives per als joves i estades de servei de voluntaris, i en la realització d'estudis de temàtica juvenil.

L'objectiu bàsic és el de fomentar la cooperació entre organitzacions juvenils amb joves entre 15 i 25 anys de diferents països, per permetre que els joves es reunixin fora del marc escolar o laboral al voltant de projectes comuns culturals, socials o d'altres tipus. Contribueix en l'àrea de l'educació informal.

Amb aquesta activitat es pretén que els joves adquireixin coneixements, aptituds i competències que els permetin exercir una ciutadania activa i responsable. Els objectius a destacar són:

- Reforçar el sentit de la solidaritat, intensificant la participació dels joves en activitats transnacionals al servei de la col·lectivitat.
- Fomentar la contribució activa dels joves a la construcció europea a través de la seva participació en intercanvis transnacionals.
- Potenciar l'esperit d'iniciativa i d'empresa, així com la creativitat dels joves perquè puguin integrar-se activament en la societat, afavorint al mateix temps el reconeixement del valor d'una experiència educativa no convencional, adquirida en un context europeu.
- Recolzar la lluita pel respecte als drets humans.

¹⁰⁰ <http://www.eu.int>

El conjunt d'objectius pretén fomentar les noves experiències i vivències entre el joves perquè es desenvolupin en un marc obert vers una ciutadania responsable.

Per aconseguir aquests objectius el programa acull un seguit d'accions per ampliar i concretar la participació dels joves en el projecte europeu. Com a **Acció 5 Mesures complementàries** amb la finalitat d'ajudar a preparar i desenvolupar projectes i iniciatives en el marc del programa a tots aquells que participen en activitats de joventut o estiguin interessats en temes juvenils. Aquestes mesures es divideixen en 4 accions:

- “Acció 5.1”: Formació i cooperació dels agents de la política de joventut.
- “Acció 5.2”: Informació als joves i estudis sobre joventut.
- “Acció 5.3”: Informació i publicitat de les accions.
- “Acció 5.4”: Mesures de recolzament.

Acció 4 - Accions conjuntes, podran gaudir de recolzament comunitari les accions realitzades conjuntament amb altres intervencions comunitàries de l'àmbit de la política del coneixement, així com accions conjuntes sobre els *multimèdia* educatius i de formació.

Acció 3 - Iniciativa pels joves, ajuda a iniciatives i projectes innovadors i creatius amb la temàtica de la solidaritat on els joves són els principals promotors i encarregats de la seva execució.

Hi ha **cinc convocatòries** anuals a les quals es poden presentar els joves individualment o a través de grups, entitats i associacions amb projectes innovadors i creatius atenent a la filosofia de les diverses accions.

Existeixen les **Subcomissions mixtes** que funcionen en el marc dels convenis signats per l'Estat espanyol amb altres estats (França, Itàlia, Portugal, Bèlgica, Grècia i Finlàndia) per tal d'afavorir les trobades entre responsables d'associacions de dos dels estat signataris a fi de treballar temes concrets, fer seminaris, reunions d'experts i jornades d'estudi sobre temes d'interès per a la joventut.

Existeixen algunes altres accions més puntuals que bàsicament s'utilitzen per ajudar a desenvolupar la resta d'accions com EUROMED JOVENTUT amb intercanvis amb tercers països ja que engloba tots els països de la UE i d'altres països de la conca mediterrània.

Després d'haver exposat algunes de les accions cal destacar les dues següents, amb les seves característiques concretes més rellevants:

- Joventut amb Europa (JCE)
- Servei de Voluntariat Europeu (SVE)

En la segona fase 2000-2006, el programa està obert a la participació dels països d'Europa Central i Oriental (PECO); a Xipre i Malta; als Estats de l'Associació Europea de Lliure Comerç (AELC) i a Turquia.

Es preveu una avaluació intermitja el 2005 i la final pel 2007.

2.3.4.1 ACCIÓ 1:

“JOVENTUT AMB EUROPA (JCE)”

L'objectiu principal és el de contribuir al procés educatiu dels joves fora del sistema escolar facilitant la mobilitat, fomentant les activitats de cooperació amb intercanvis i activitats en l'àmbit de la joventut a la Comunitat : intercanvis intracomunitaris (acció 1.1) i intercanvis de joves amb tercers països (acció 1.2).

El programa té dos períodes d'aplicació, el primer de 1995-1999 i el segon 2000-2006. De la primera fase ja s'han realitzat diversos informes per part de la Comissió Europea i dels quals destacarem alguns resultats de participació.

Informe intermig d'avaluació del programa -1998:

- Intercanvi i mobilitat de joves, han participat 100.000 joves (1995-1996).
- Iniciatives de joves, es van desenvolupar uns 500 projectes.
- Xarxes d'animadors juvenils, més de 3.000 animadors i 35 projectes de cooperació entre 1995-1996.
- Intercanvis amb tercers països 5.000 participants (1995-1996).
- Cooperació entre estructures d'informació de joves i cooperació entre projectes d'estudi de la realitat juvenil europea, que ha permès la creació de la xarxa EURODESK, que constitueix un Servei d'informació i d'assessorament als joves sobre tot el que fa referència a les accions i programes comunitaris i nacionals en els quals poden participar. En el període 1995-96 van rebre recolzament 91 projectes d'informació i d'investigació.

Aquests resultats els podem valorar de manera positiva, tot i que la pròpia Comissió creu que cal millorar tot el procediment operatiu per tal que encara augmentin més els resultats de participació.

2.3.4.2 ACCIÓ 2:

“SERVEI DEL VOLUNTARIAT EUROPEU (SVE)”

És una acció en la qual hi poden participar els joves voluntaris d'entre 18 i 25 anys que podran realitzar el seu voluntariat en un altre Estat membre diferent al de residència (acció 2.1) o a un tercer (acció 2.2) durant un període màxim de 12 mesos i un mínim de 3 mesos. Durant l'estada realitzarà activitats d'interès col·lectiu amb l'objectiu que l'experiència sigui formativa i d'utilitat pel seu procés d'integració en la vida activa, social i professional.

Està destinat a estimular la mobilitat i la solidaritat dels europeus joves en el marc d'una ciutadania activa, permetent adquirir una experiència formativa informal vàlida.

Els objectius específics del programa són els següent:

- *Intensificar la participació dels joves que resideixen legalment en un Estat membre en activitats transnacionals de llarga o curta durada al Servei de la col·lectivitat, en el territori comunitari o en tercers països; aquestes activitats no han de substituir a treballs remunerats possibles o existents;*
- *Afavorir el reconeixement de la vàlua d'una experiència formativa informal vàlida a nivell europeu;*
- *Fomentar l'esperit d'iniciativa, creativitat i solidaritat dels joves amb la finalitat de facilitar la seva integració en la societat i la seva contribució al desenvolupament dels objectius del programa;*
- *Facilitar l'accés al programa de tots els joves.*¹⁰¹

En la fase 1996-1997 es van beneficiar uns 2.000 joves d'entre 18 i 25 anys, actualment el programa es desenvolupa en la segona fase 2000-2006.

Tot el Programa Joventut s'ha de considerar com un instrument al servei de la nova forma de cooperació que el **Llibre Blanc Sobre la Política de la Joventut**, del dia 21 de novembre de 2001, ja defensa.

El Llibre blanc suggereix que la Unió Europea adopti un nou marc de treball per a la cooperació en polítiques de joventut. Això respon a la forta demanda de totes les parts implicades en les polítiques de joventut, inclosos els Estats membres i l'ampliació de la UE que comptarà aproximadament amb 75 milions de joves entre 15 i 25 anys, per tant és imprescindible aportar respostes al profund desinterès que mostren els joves per les formes tradicionals de participació en la vida pública.

El Llibre blanc proposa dos tipus de respostes: el reforçament de la cooperació entre els Estats membres, i una millor inclusió dels assumptes relatius als joves en les polítiques sectorials.

¹⁰¹ <http://www.eu.int>

2.3.5 ALTRES PROGRAMES I ACCIONES

Després d'esmentar alguns dels programes més significatius, en aquest punt comentarem altres accions i activitats o projectes que també es desenvolupen o s'han desenvolupat en el marc de la UE i amb l'objectiu de potenciar la formació i educació.

- **NETD°YS EUROPE:** el 2 d'octubre de 1996, després del Consell Europeu de Florència de juny de 1996, la Comissió va adoptar un pla d'acció per afavorir la difusió de les tecnologies de la informació a les escoles. Es van activar una sèrie d'activitats, en particular la setmana anual d'animació a les escoles —Netd°ys Europe—, que se celebra des de 1997, i un concurs europeu dels millors multimèdia educatius. L'objectiu és promoure la utilització de les noves tecnologies a les escoles i donar a conèixer les possibilitats dels nous mitjans de comunicació en els àmbits educatius i culturals.
- **LA FUNDACIÓ EUROPEA DE FORMACIÓ:** aquesta fundació té com a objectiu contribuir al desenvolupament de la formació professional inicial i permanent en els 25 països socis d'Europa Central i Oriental, sobretot assistint tècnicament a la Comissió en el desenvolupament de les accions del programa TEMPUS. El 1998, aquesta fundació va ampliar el seu àmbit d'actuació a tercers països i territoris mediterranis beneficiaris del programa MEDA, PHARE i TACIS.
- **CEDEFOP:** és el Centre Europeu pel desenvolupament de la Formació Professional, creat el 1995 i desenvolupa activitats acadèmiques i tècniques de recolzament al desenvolupament de la Formació Professional a Europa.
- **PER UNA EUROPA DEL CONEIXEMENT** és una comunicació del 12 de novembre de 1997 elaborat per la Comissió presentant les orientacions relatives a les futures accions comunitàries en l'àmbit de l'educació, la formació i la joventut pel període entre 2000 i 2006. L'orientació principal consisteix en la construcció d'un espai educatiu obert i dinàmic que ofereixi als ciutadans els mitjans necessaris per actualitzar permanentment els seus coneixements i desenvolupar la seva aptitud pel treball i que serveixi de marc al procés d'enriquiment de la ciutadania europea.
- **eEUROPE – UNA SOCIETAT DE LA INFORMACIÓ PER A TOTS:** el 8 de desembre de 1999 la Comissió adopta aquesta Comunicació amb l'objectiu d'obrir les portes a les escoles i a les universitats a l'era digital i l'extensió d'Internet perquè els joves puguin accedir a la societat de la informació. L'informe de la Comissió “**Promoure la innovació amb les noves tecnologies**” amplia aquesta reflexió sobre les decisions que hauran de prendre en el camp de l'educació davant de la revolució de les noves tecnologies.

A partir del Consell Europeu de Helsinki, desembre de 1999 es decideix que els Estats membres hauran d'atendre especialment a l'educació i la formació al llarg de la vida i el seu impacte en el treball.

- **e-LEARNING – CONCEBRE L'EDUCACIÓ DEL FUTUR:** e-Learning és una continuació del pla d'acció eEurope en l'àmbit de l'ensenyança. La Comissió ho presenta el març de 2000, i defineix les estratègies i els objectius en l'àmbit de l'educació i la formació amb la finalitat de preparar la població per la societat de la informació. Les iniciatives van dirigides a totes les edats i a tots els sectors de la societat.
- **INICIATIVA R3L:** programa de suport a les Xarxes europees per a la promoció de la dimensió local i regional de l'aprenentatge permanent.
- **ACCIÓ PÚBLIC JOVE I/O FEMENÍ:** foment de projectes d'informació i comunicació de dimensió europea adreçat a les dones i als joves.
- **ONG'S DE JOVENTUT:** suport a les organitzacions internacionals no governamentals de joventut.
- **NOW:** programa dirigit a promoure la igualtat d'oportunitats per les dones.
- **HORIZON:** pretén millorar les possibilitats de treball per les persones amb minusvalies i desfavorides.
- **YOUTHSTART :** per fomentar la integració laboral dels joves.
- **ALFA :** per fomentar la cooperació entre institucions d'ensenyament superior d'Amèrica Llatina i Europa per tal d'augmentar les relacions de cooperació. Es desenvolupen el Subprograma A – gestió institucional, i el Subprograma B – formació científica i tècnica.
- **MED CAMPUS:** amb els tercers països mediterranis.
- **ACCIÓ JEAN-MONNET-EUROPA:** és el Pla Jean Monnet de promoció de l'ensenyament de la integració europea a la universitat.
- **ÀSIA LINKS:** programa de cooperació entre la Unió Europea i Àsia Meridional i Sudoriental i Xina en l'àmbit de l'ensenyament superior.
- **ACCIÓ ROBERT SCHUMAN:** és el programa d'acció per una major sensibilització de les professions jurídiques al Dret comunitari. Es va crear el 1998, destinat a

professionals de la llei incloses les institucions de formació. (Hi ha les **beques Robert Schuman**).

- **CINQUÈ PROGRAMA MARC D'INVESTIGACIÓ I DESENVOLUPAMENT TECNOLÒGIC I ACTIVITATS DE DEMOSTRACIÓ:** es va desenvolupar durant el període 1998-2002 en la seva primera fase, la segona que es desenvolupa 2002-2006 i estableix les prioritats de la UE en investigació, desenvolupament tecnològic i demostració, que reflecteixen les principals preocupacions relacionades amb l'augment de la competitivitat industrial i la qualitat de vida dels ciutadans europeus.
- **PROGRAMES AUDIOVISUALS:** Media II (1996-2000), actualment fase 2001-2005, està destinat a impulsar la llibertat de circulació i fomentar la producció i la difusió de productes audiovisuals.
- **CULTURA 2000:** (200-2004) vol promoure les activitats i el coneixement i la difusió de la cultura dels pobles europeus, principalment en els àmbits de la música, la literatura, les arts escèniques, el patrimoni mobiliari i immobiliari i les noves formes d'expressió cultural.
- **PROGRAMA EURATHLON:** va ésser creat per la Comissió Europea amb la finalitat de fomentar projectes i programes esportius d'àmbit europeu.
- **PROGRAMA CALIDOSCOPI:** el seu objectiu era la promoció del coneixement de les diferents cultures dels Estats membres de la UE i la sensibilització dels ciutadans europeus vers l'herència cultural comuna.
- **PROGRAMA EURODISSEA:** amb aquest programa, que estava en funcionament des de 1986, s'intentava que els joves tinguessin l'oportunitat de realitzar una experiència laboral a diverses regions durant un període de 3 a 6 mesos.
- **FORMACIÓ I MOBILITAT DELS INVESTIGADORS:** complementa les actuacions nacionals combinant formació i mobilitat (es poden concedir **beques "Marie Curie"**) si un centre investigador acull a altres investigadors ciutadans d'un altre Estat membre o d'un Estat associat que participi en el programa. El programa acull temes de les ciències exactes, naturals i econòmiques, de les enginyeries i altres aspectes de les ciències humanes i socials.
- **DAPHNE:** (2000-2003) és un programa d'acció comunitària sobre mesures preventives destinades a combatre la violència exercida sobre infants, adolescents i dones. Pretén facilitar l'acció de les ONG i l'acció multisectorial.

- **EURYDICE:** xarxa d'intercanvi d'informació sobre el desenvolupament de la política educativa en els països de la UE.
- **EURODESK:** servei d'informació i difusió de programes i iniciatives europees dirigides als joves en els àmbits d'educació, formació i joventut.
- **EUROPASS-FORMACIÓ:** vol fomentar la mobilitat de les persones en formació a Europa amb independència de la seva edat i apropar les escoles i els centres de formació a les empreses de tot Europa.

Per a cada àmbit d'actuació com Medi Ambient, noves tecnologies, economia, etc. Existeixen diversitat de programes, però en aquest punt només n'hem remarcat els que directament o indirecta fan més referència a l'educació i a la formació.

Pel que fa a futurs programes europeus, l'Informe del Patronat Català Pro Europa del Primer Semestre de 2003, informa sobre la futura creació del Programa *Eramus World*, després de la reunió del Consell de Ministres. La durada prevista és de cinc anys (2004-2008) amb l'objectiu de fer més atractiu l'ensenyament superior a la UE per als estudiants i els professors de països tercers, mitjançant l'establiment d'un sistema de beques i la creació de 250 *màsters europeus*.

2.4 AJUTS I SUBVENCIONS

Per tal de poder desenvolupar tots els projectes i programes ja exposats en els punts anteriors, també es presenten ajudes econòmiques i subvencions, per tal que tots els ciutadans de la UE tinguin accés a participar en els programes, sempre que compleixin els requisits que cada un d'ells sol·licita.

- **INTEGRACIÓ PER MITJANS UNIVERSITARIS:** activitats sobre la integració europea organitzades per mitjans universitaris. L'objectiu principal d'aquestes subvencions consisteix en enfortir la ciutadania europea i en reforçar la participació activa dels ciutadans en el procés d'integració europea mitjançant la reflexió i el debat sobre els diferents aspectes d'aquest procés.
- **SUBVENCIONS DE LA SECRETARIA GENERAL DE JOVENTUT PER ACTIVITATS INTERNACIONALS:** l'objectiu d'aquestes subvencions és reforçar la presència internacional de les associacions juvenils catalanes, ja sigui potenciant el seu paper en els organismes de coordinació internacional o assistint a trobades internacionals de joves, realitzant intercanvis juvenils, participant en seminaris de formació.
- **AJUDES DEL FONS EUROPEU DE LA JOVENTUT:** els projectes que poden rebre ajut del (FEJ) són els que han estat organitzats per joves, s'adrecen a joves i es proposen contribuir a la promoció de la pau, la comprensió i la cooperació entre els europeus i el món.
- **AJUDES DEL CONSELL D'EUROPA PER A LA MOBILITAT JUVENIL:** es tracta d'ajudes perquè els joves desfavorits puguin viatjar, en tren, fins al lloc on han de fer una activitat internacional.
- **ECTS – PLA DE TRANSFERÈNCIA DE CRÈDITS ACADÈMICS DE LA UNIÓ EUROPEA:** dins d'aquest pla s'inclou el programa ERASMUS, té com a objectiu, dotar a les universitats que acceptin estudiants d'altres països comunitaris amb un instrument ràpid i objectiu per avaluar els resultats acadèmics previs d'aquests estudiants, per tal de poder-se incorporar en un curs de nivell adequat.

- **NARIC – XARXA DE CENTRES NACIONALS D'INFORMACIÓ:** és un element important de la política comunitària per millorar el reconeixement de títols i períodes d'estudi entre països de la UE.
- **BEQUES PER A ESTUDIS DE POSTGRAU DE L'INSTITUT UNIVERSITARI EUROPEU DE FLORÈNCIA:** aquest institut va ésser fundat l'any 1979 pels Estats membres de la Comunitat Europea i té com a objectiu contribuir al desenvolupament de l'herència cultural i científica d'Europa en la seva unitat i varietat, mitjançant activitats en l'ensenyament i la investigació universitària. L'Institut Universitari Europeu també té com a funció ser lloc de trobada i d'intercanvi d'idees i d'experiències sobre temes relacionats amb el seu propi camp d'estudi i investigació bàsica, comparada i comunitària en ciències humanes i socials: història, dret, economia i ciències polítiques i socials.

Els candidats admesos reben els dos primers anys una beca del Govern Espanyol i el tercer any del propi Institut.

- **COL·LEGI EUROPEU DE BRUGES:** aquest col·legi es va fundar l'any 1949 és la institució més antiga d'estudis europeu. Imparteix a titulars universitaris un curs d'estudis complementaris sobre assumptes que fan referència al procés d'integració europea i al desenvolupament futur de la UE. Els prepara i recolza estudis postdoctorals amb temes econòmics, legals, polítics i socials, a nivell de la UE.

Aquesta escola té un segons campus a Natolin amb l'objectiu d'estendre les seves activitats als països d'Europa Central i Oriental.

- **CONCURS DE TESIS DEL COMITÈ DE LES REGIONS:** és un concurs de tesis doctorals del Comitè de les Regions, que premia les tesis doctorals (de dret, economia, ciències polítiques o Socials).

2.5 SITUACIÓ DE LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ EN ELS PAÏSOS DE LA UNIÓ EUROPEA

En el full informatiu europeu “Programa de Informació para el ciudadano europeo” 1996, a la pàgina 4 s'exposen uns resultats força importants que destaquen com els propis europeus consideren en un 57,8% que les decisions relacionades amb educació s'han de prendre a escala nacional, però un 37% opina que s'han d'adoptar en el marc de la Comunitat.¹⁰²

Tots els països de la UE han hagut d'elaborar estratègies per potenciar la Dimensió Europea de l'educació a través dels propis programes ja establerts i amb iniciatives nacionals.

I realitzant un pas més, els Ministres d'Educació dels Quinze van aprovar el 5 de maig de 2003 diversos indicadors de referència per mesurar la qualitat dels sistemes educatius, marcant com a objectius pel 2010 els cinc punts següents:

- i. *“Reduir a un 10% la taxa mitja d'abandonament a secundària.*
- ii. *Augmentar en un mínim del 15% el nombre de titulats universitaris en matemàtiques, ciències i enginyeries, al mateix temps que es redueix el desequilibri entre homes i dones en aquestes àrees.*
- iii. *Aconseguir que al menys el 85% dels joves de 22 anys acabin els seus estudis secundaris superiors (batxillerat o formació professional).*
- iv. *Reduir un 20% el nombre de joves de 15 anys amb resultats “fluixos” en competència lectora.*
- v. *Aconseguir un taxa mitja mensual del 12,5% de formació permanent entre la població adulta en edat de treballar (25 a 64 anys). “¹⁰³*

Des de 1988, quan el Consell de Ministres de la UE aprova la resolució sobre “La Dimensió Europea de l'Educació” com a eix essencial per la inclusió d'aquest tema al Tractat de Maastricht fins l'actualitat s'han concretat diversos objectius.

¹⁰² “Programa de Informació para el ciudadano europeo” 1996 (Full informatiu)

¹⁰³ NAVARRO, B. (2003): “Europa eleva el listón educativo”. **La Vanguardia**. Martes, 6 de mayo de 2003. pàg. 31

Són unes mesures menys ambicioses que la proposta de la Comissió Europea, però les reals diferències dels resultats dels sistemes educatius de cada país de la UE, ha fet que es concretessin d'aquesta manera. Per altre banda detallem aquesta situació en els punts següents:

2.5.1 REPERCUSIÓ EN ELS SISTEMES EDUCATIUS

Per poder aplicar els programes i subprogrames i aconseguir la normativització dels principis educatius bàsics sobre els que la UE té un contingut concret en matèria educativa, cal poder desenvolupar l'esperit de la dimensió europea, per això molts països membres han anat reformant els seus sistemes educatius per poder evolucionar i adaptar-se a les noves situacions.

Després de les conclusions del Consell Europeu de Lisboa el març de 2000, els futurs objectius precisos dels sistemes educatius i de formació, que permetran a tots els ciutadans europeus participar en la nova societat del coneixement. Aquests objectius es decidiran pel "mètode obert de coordinació".¹⁰⁴

El 12 de febrer de 2001 el Consell adopta l'informe sobre els futurs objectius dels sistemes d'educació i formació que s'aprova el març de 2001 pel Consell Europeu d'Estocolm.

La Comissió havia definit cinc objectius concrets:

- i. millorar la qualitat de l'aprenentatge a Europa,
- ii. facilitar i ampliar l'accés a l'aprenentatge a qualsevol edat,
- iii. actualitzar la definició de capacitats bàsiques d'acord amb la societat del coneixement,
- iv. obrir l'educació i la formació a l'entorn local, a Europa i al món,
- v. aprofitar al màxim els recursos

¹⁰⁴ Mètode obert de coordinació: és una estratègia coordinada per la qual l'aplicació dels Estats membres es plantegen objectius comuns i instruments. Els objectius comuns es definiesen en l'informe sobre els futurs objectius dels sistemes d'educació i formació. Els instruments consistiran en la definició d'indicadors i objectius que han d'aconseguir-se (calibració), així com en l'intercanvi d'experiències i la revisió entre parells.

Però el Consell es va centrar en tres:

**i. MILLORAR LA QUALITAT I L'EFICÀCIA
DELS SISTEMES D'EDUCACIÓ I DE FORMACIÓ**

L'educació i la formació representen el mitjà privilegiat de la cohesió social i cultural. Cal millorar la qualitat de la formació de professors i formadors i dedicar un esforç particular a les competències bàsiques que han d'actualitzar-se per adaptar-se a les evolucions de la societat del coneixement. Queda inclòs també el potenciar la millora de l'aptitud dels ciutadans per llegir, escriure i fer càlculs, particularment en relació a les tecnologies de la informació i la comunicació; també la millora de l'equipament dels centres escolars i institucions de formació, l'augment de les contractacions en els sectors científics i tècnics, com els de matemàtiques i les ciències naturals, per garantir que Europa sigui competitiva en l'economia de demà. Augmentar la qualitat dels sistemes d'educació i formació adequant els recursos a les necessitats.

Per aquest primer objectiu cal aconseguir:

- reduir a la meitat, fins al 2010, el nombre de joves de 18 a 24 anys que no hagin fet més el que primer cicle d'ensenyança secundària;
- donar accés a totes les escoles a Internet i als recursos multimèdia abans de finalitzar el 2001;
- que tots els professors comptin amb les competències adequades per la utilització de les noves tecnologies en acabar el 2002 ;
- aconseguir un increment anual considerable de la inversió per càpita en recursos humans.

**ii. MILLORAR LA QUALITAT I L'EFICÀCIA
DELS SISTEMES D'EDUCACIÓ I DE FORMACIÓ**

El model social europeu de cohesió ha de permetre a tots els ciutadans, des de la infància a l'edat adulta, accedir als sistemes d'educació i formació, oficials o no, permetent el pas d'uns itineraris a d'altres. Adaptar els sistemes als diferents grups destinataris pot contribuir considerablement a promoure una ciutadania activa i la igualtat d'oportunitats.

Pel segon objectiu cal aconseguir:

- reduir a la meitat, fins al 2010, el nombre de joves de 18 a 24 anys que no hagin seguit més que el primer cicle d'ensenyança secundària i no segueixin els seus estudis o la seva formació.

iii. MILLORAR LA QUALITAT I L'EFICÀCIA DELS SISTEMES D'EDUCACIÓ I DE FORMACIÓ

És la construcció d'un espai europeu d'educació i formació mitjançant la mobilitat i l'ensenyança de les llengües estrangeres i el reforç dels vincles amb el món del treball, la investigació i la societat civil en el seu conjunt.

Pel tercer objectiu cal aconseguir:

- fomentar la formació dels caps d'empresa i dels treballadors per compte pròpia;
- fomentar l'aprenentatge de dues llengües de la UE diferents de la o les llengües maternes durant el període mínim de dos anys consecutius;
- afavorir la mobilitat d'estudiants, professors i personal de formació i investigació

Per la revisió de tots els objectius a mitjans del 2003 s'ha fet una avaluació sobre els objectius marcats; a la primavera de 2004 se'n farà una altra i l'última es realitzarà al 2010. És cert que són molts els països que treballen per anar aconseguint aquests objectius i això ha provocat que cada país reestructuri els seus propis sistemes educatius .

Espanya, Irlanda i Gran Bretanya en són un exemple, les seves reformes pretenen millorar la qualitat de la seva educació; Espanya va fer el primer pas al prorrogar l'escolarització obligatòria fins als 16 anys, cosa que ja feien la resta de països de la UE; Irlanda va modificar els exàmens finals d'educació secundària augmentant la seva dificultat per provocar una millor qualitat educativa i a Gran Bretanya, on no hi havia un currículum comú fins l'any 1989, ha integrat la dimensió europea de l'educació en el nou currículum.

Països com Portugal i Països Baixos van crear les condicions favorables a les escoles per introduir Europa i impulsar la dinàmica de mobilitat on no hi havia tradició d'intercanvis en el camp educatiu.

França va adoptar la fórmula d'afavorir la dimensió europea en educació des dels propis ministeris.

2.5.2 REPERCUSIÓ EN EL CURRÍCULUM

Malgrat que en cada país sigui diferent la forma d'introduir la dimensió europea de l'educació, cal tenir en compte que s'ha de realitzar des d'una perspectiva interdisciplinària entre les àrees més apropiades del currículum.

Analitzant la dimensió europea en el currículum, podem diferenciar entre països que reformen el seu currículum i països que consideren la concepció de la dimensió europea en el contingut general de l'educació.

Exposem les reformes curriculars d'alguns països:

IRLANDA va introduir la dimensió europea en el currículum de les àrees d'història, geografia i econòmiques.

A **GRAN BRETANYA**, la dimensió europea no formava part de les assignatures obligatòries del nou currículum bàsic; sinó que va ser introduïda progressivament i en una disciplina transversal en tot el currículum. Posteriorment es va incorporar específicament en les àrees d'història i geografia i més tard en les d'art i lletres.

A **ESPANYA** la LOGSE (Llei d'Ordenació General del Sistema Educatiu) va introduir la dimensió europea en els currículums de les ciències socials (història i geografia). Explícitament es mencionava la dimensió europea com a un eix transversal del currículum, així com l'obligatorietat d'estudiar la primera llengua comunitària als vuit anys, i una segona llengua als dotze anys.¹⁰⁵

LUXEMBURG va tenir en compte en el seu nou currículum de l'educació primària, els efectes de la integració a Europa.

ALS PAÏSOS BAIXOS se centralitzen les iniciatives a nivell nacional i es dóna una dimensió europea al seu currículum general.

PORTUGAL té el "Clubs Europeus" on proposen activitats relacionades amb la dimensió europea en educació.

BÈLGICA (parla francesa) proposen tractar qüestions de l'àmbit europeu que aleshores havien estat tractades en l'àmbit nacional.

ALEMANYA proposa l'estudi de les qüestions sobre Europa i el seu desenvolupament a diverses àrees com geografia, història, sociologia i ciències polítiques i a medi ambient.

Podem observar com cada país ha adaptat el desenvolupament de la dimensió europea de l'educació segons la seva realitat. La Unió Europea segueix marcant les línies generals, però és cada país que ha de resoldre la posada en marxa de cada un dels objectius establerts. És una tasca difícil perquè com diu F. Etxebarria *“mientras perdure la organización política europea sobre la base de los Estados-nación, va a ser muy difícil superar la tendencia endogámica de los Estados que ponen al servicio de la grandeza de la patria los contenidos curriculares.(...) La idea de la Comunidad Europea va sin duda más allá de la mera integración económica y aspira a otros niveles de integración política, cultural, psicosocial, educativa.(...)”*.¹⁰⁶

2.5.3 EL CONTINGUT DE L'EDUCACIÓ

Mentre que en tots els països de la UE es dóna una gran importància a la dimensió europea en l'ensenyament de la història o l'educació cívica, hi ha països en els quals aquesta educació ja està consolidada, com són els països del **BENELUX**, ja que tenen una història europea en l'ensenyament degut a la seva extensió i al fet que la seva història nacional està lligada a la dels seus veïns europeus.

Per altra banda, **FRANÇA** ofereix una educació aproximada a la dimensió europea i centrada en el coneixement i la sensibilitat, i al voltant de dos pols: el cultural (literatura...) i el socio-econòmic (història, geografia...), amb un equilibri entre l'ensenyament sobre el passat i sobre el present.

A **ALEMANYA**, s'accentua la part que les assignatures clàssiques en l'educació secundària poden jugar donant un coneixement més profund en el patrimoni contemporani.

A tots els països és evident el caràcter essencial que se li atorga a l'ensenyament de les llengües estrangeres, i sempre des d'una perspectiva, en primer lloc de comunicació, especialment comunicació oral, i posteriorment de cultura. Les innovacions en les àrees de llengües estrangeres són moltes: Espanya, Escòcia, França, Alemanya i altres països han optat per l'ensenyament més primerenc; també Alemanya i França entre altres, ensenyen dues llengües estrangeres simultàniament.

La importància de la llengua com a primer mitjà per l'educació en la UE té una importància diferent a cada país.

¹⁰⁵ (Aquest punt estarà més detallat al 2.7 i inclourà la LOCE)

¹⁰⁶ ETXEBERRIA F. (2000). *Políticas educativas en la Unión Europea*. Barcelona: Ed. Ariel Practicum. Pàg.152 i 126

Una de les llengües més estudiada a la UE és l'anglès, però també en aquesta podem comentar diferències entre alguns països:

DINAMARCA i els **PAÏSOS BAIXOS**, l'ensenyament de la llengua anglesa és obligatòria a l'educació primària; a secundària, d'acord amb els departaments, es pot aprendre el francès o l'alemany.

ALEMANYA, la llengua anglesa i francesa.

LUXEMBURG té la tradició de l'ensenyament de tres llengües: des del segon any d'escolarització, s'aprèn alemany i després el francès. Principalment llegeixen en alemany, la principal llengua de la premsa, i escriuen en francès, la llengua oficial.

A **FRANÇA** i **ITÀLIA**, la llengua anglesa és cada vegada més, la primera llengua estrangera; el romanç es generalment la segona, seguit de l'alemany.

ESPANYA i **GRÈCIA** van introduir la llengua anglesa com a primera llengua estrangera obligatòria, una reforma que va desplaçar el francès, esdevenint aquesta la segona llengua ensenyada.

A **BÈLGICA** s'aprèn primer l'anglès i després el francès.

A **GRAN BRETANYA** i **IRLANDA**, el francès és la primera llengua estrangera.

La tendència és considerar l'anglès com un tipus de llengua franca; el francès es manté com la segona llengua estudiada, seguida de l'alemany i l'espanyol, mentre altres llengües són rarament estudiades; tot i que la perspectiva comunitària intenta aconseguir una igualtat de llengües per utilitzar-les totes en el mateix grau.

2.6 EDUCACIÓ I FORMACIÓ VERS ELS REPTES TECNOLÒGICS, INDUSTRIALS I SOCIALS

La Comissió, el Consell i el Parlament Europeu posaven les bases en matèria de política educativa i de formació vers aquesta temàtica per aplicar les orientacions marcades en el *Llibre Blanc sobre l'Educació i la Formació* (1995) dins de la perspectiva dels objectius i la competitivitat del treball, sense que sortissin perjudicats els rols fonamentals de l'educació per la preparació del ciutadà vers la seva inserció a la societat activa.

L'objectiu de la Comissió era presentar les principals qüestions relacionades amb les necessitats de les accions que requerien un major grau de complexitat a la vista de les evolucions que s'estaven desenvolupant en els propis Estats membres, per tal d'augmentar la resposta dels Sistemes Educatius i que la formació es posés al nivell de les transformacions socio-econòmiques.

Es detectaven ja unes necessitats de formació davant dels canvis tecnològics i socials vers la necessitat d'adaptar-se als canvis industrials i a la societat de la informació. L'educació i la formació desenvolupen un paper molt decisiu en aquests processos de socialització, integració i reintegració en una societat canviant.

La formació i l'educació han de ser flexibles i amb una rapidesa de respostes per tal de poder-se anticipar a les evolucions i als requeriments i necessitats dels canvis generalitzats de la societat.

Els programes ja comentats en el punt 2.3 són les eines per a aconseguir els objectius a la realitat pràctica, i per a cada programa hi ha establerts diversos mecanismes d'avaluació que serveixen com a observadors per analitzar els resultats i millorar les noves propostes.

Presentem a continuació un resum dels quatre punts característics sobre l'evolució de l'educació i la formació en relació a: l'oferta, els mitjans i les metodologies, els recursos i els agents implicats.

EVOLUCIÓ DE L'EDUCACIÓ I LA FORMACIÓ EN RELACIÓ A L'OFERTA

Històricament els sistemes de formació inicial, d'inserció i continuada, s'han anat construint sobre la base d'una especialització de les estructures i de les prestacions respecte al públic o als problemes particulars. Aquesta construcció que ha permès avenços significatius en l'aplicació de les respostes pedagògiques diversificades es troba confrontada a una doble

evolució: el trasllat o la transferència de les innovacions pedagògiques, tecnològiques, en termes de mètodes o de productes a les disciplines; i el reajustament necessari dels mecanismes i recursos afectats per tal d'orientar els medis en els nous dominis, en aquest sentit cal un necessari desenvolupament de formació continuada, d'una millora de la fase

d'inserció, d'una formació multidisciplinar, d'intervencions adients de les universitats en el camp de la formació continuada, i d'un desenvolupament de l'oferta de formació multimèdia.

La generalització de les tecnologies de la informació és un fenomen important ja que influeix al conjunt de les activitats econòmiques. El camp de les biotecnologies, per exemple, en els propers anys ha generat noves necessitats de formació. Aquestes evolucions han fet qüestionar la definició de les competències de base que han d'adquirir els individus dins del sistema educatiu, on s'ha de tractar el tema de les tecnologies i els coneixements informàtics de forma que aquests coneixements se situïn al costat dels aprenentatges bàsics tradicionals.

EVOLUCIÓ DE LA FORMACIÓ I L'EDUCACIÓ EN RELACIÓ ALS MITJANS I LES METODOLOGIES

L'emergència de la societat de la informació és una font de transformacions profundes i fonamentals de les modalitats de formació.

Les accions formatives i les modalitats d'organització han de ser àmpliament repensades i reflexionades en funció d'aquesta important evolució. La pràctica pedagògica basada en el contacte directe entre el tutor i l'alumne, model encara dominant i comprès en les formacions d'adults, s'eclipsarà en profit de l'auto-formació i de la gestió per part del propi alumne/a de la seva formació. S'han de crear noves activitats que es desenvoluparan entre situacions d'oci, treball, formació i educació.

L'increment dels llocs de treball informatitzats i la difusió de materials i productes multimèdia dins de la diversitat de professions i ocupacions són les primeres manifestacions d'aquest fenomen.

Actualment ja són presents les simulacions que fan referència a les imatges virtuals i que modifiquen les modalitats d'aprenentatge de les competències tecnològiques, però que també influeixen en les competències comportamentals i que poden transformar les modalitats d'aprenentatge. La formació inicial també es troba influïda per aquest fenomen, ja que les noves tecnologies enriqueixen el contacte entre docent-alumne, i les possibilitats d'assolir els aprenentatges adients. En lloc de la situació alumne-docent únicament, s'introdueixen més o

menys àmpliament altres models pedagògics on l'alumne desenvolupa un paper més actiu en les situacions d'aprenentatge.

En aquest sentit està funcionant la constitució d'una nova oferta de productes multimèdia i la seva àmplia difusió per les xarxes.

EVOLUCIÓ DE LA FORMACIÓ I L'EDUCACIÓ EN RELACIÓ ALS RECURSOS

Les formes de finançament tradicionals de les accions de formació tenen limitacions. Els elements disponibles i els finançaments de la formació continuada representa aproximadament el 3% o 4% de la massa salarial als països que disposen dels dispositius més desenvolupats. Aquests nivells de finançament representen una base significativa però que no arriba a respondre a la diversificació i al fort creixement de les necessitats relacionades amb el tema de la formació.

Les següents qüestions haurien d'analitzar-se a nivell comunitari: el tractament de les despeses de formació tant a nivell d'empreses com a nivell individual, i l'estudi dels nous productes financers (estalvi-formació, dispositius de seguretat-formació) que permetin orientar una part de l'estalvi de les tasques cap a la capitalització dels fons destinats a cobrir o a prevenir l'augment de les despeses dels individus.

EVOLUCIÓ DE L'EDUCACIÓ I LA FORMACIÓ EN RELACIÓ ALS AGENTS IMPLICATS

El diàleg social i l'estratègia que es desenvolupa sobre les formacions d'inserció i la formació continuada, en la relació amb les empreses, és una pràctica estesa en els diferents Estats membres i que afavoreix el treball i l'ocupació per dos motius:

- perquè el diàleg permet conduir a una millora de la qualitat de la formació, sobre tot des del punt de vista de l'adequació entre les necessitats de les empreses i les dels individus,
- perquè el diàleg pot donar resultats sobre l'articulació entre la política de formació i l'estratègia global, tant econòmica com social i de l'empresa.

Tenint en compte aquests punts, la UE ha desenvolupat algunes estratègies per potenciar les noves tecnologies en el nou concepte d'educació.

Durant els anys 80 s'han produït importants canvis de desenvolupament de les noves tecnologies de la informació en la majoria dels Països d'Europa. La disponibilitat dels ordinadors personals i l'impacte de la utilització d'aquestes eines ha portat l'automatització del món laboral i la necessitat de preparar els joves per la societat de la informació futura. És per això que durant aquests anys la majoria dels centres escolars introduiran l'ordinador com a eina de treball.

Des del començament de la introducció de les tecnologies de la informació en educació, la Comissió Europea ha jugat un paper actiu per promoure els intercanvis d'informació i el desenvolupament d'experiències entre els Estats membres. Des de 1982, la divisió de "Noves tecnologies en Educació" i des de 1989 la "Task Force de Recursos Humans, Educació, Formació i Joventut", han organitzat, seminaris, universitats d'estiu, projectes pilot, etc. Per aprendre de les pròpies experiències.

Dos dels programes més significatius, comentats breument en el punt 2.3.5 els ampliarem en aquest apartat, ja que fan referència directa a l'ús de les noves tecnologies de la informació:

"eEUROPE" és la iniciativa política dirigida a assegurar que les generacions futures de la UE sàpiguen aprofitar al màxim els canvis que es produeixen constantment en la societat de la informació.

Els objectius principals són:

- Connectar a la xarxa i portar l'era digital a cada ciutadà, llar i escola i a cada empresa i administració.
- Crear una Europa de formació digital, basada en un esperit emprenedor disposat a finançar i desenvolupar les noves idees.
- Vetllar perquè tot el procés sigui socialment integrador, afirmi la confiança dels consumidors i reforci la cohesió social.

La Comissió concreta 10 accions prioritàries perquè es duguin a terme de manera conjunta pels Estats membres, empreses i ciutadans:

- i. Donar accés a la joventut europea a l'era digital (abans d'acabar el 2001, totes les escoles havien de tenir accés a Internet i al finalitzar el 2003 tot els alumnes haurien de tenir formació digital quan deixessin les aules).

- ii. Abaratir l'accés a Internet.
- iii. Accelerar la implantació del comerç electrònic.
- iv. Una Internet ràpida per a investigadors i estudiants (abans de finalitzar el 2001, almenys una universitat i un centre d'investigació per país havien de disposar d'una xarxa de campus virtual).
- v. Targetes intel·ligents per l'accés segur a les aplicacions electròniques.
- vi. Capital-risc per les PYMES d'alta tecnologia (abans de finalitzar el 2003 han de suprimir-se els obstacles per la creació d'un mercat paneuropeu plenament integrat).
- vii. La participació dels discapacitats en la cultura electrònica.
- viii. La salut en línia (abans de finalitzar el 2003 tot els ciutadans han de disposar d'una tarja sanitària intel·ligent que permeti l'accés segur a la informació en xarxa).
- ix. El transport intel·ligent (abans de finalitzar el 2001 els ciutadans es poden moure per tot Europa i disposar dels serveis d'urgència. Abans de finalitzar el 2004 les grans rutes aèries han de comptar amb infraestructures per contribuir a reduir la saturació).
- x. L'administració pública en línia (al finalitzar el 2000, els Estats membres i la Comissió havien de garantir que els ciutadans disposessin d'un accés electrònic de doble sentit per rebre informació i comunicar respostes).

Moltes d'aquestes accions s'han desenvolupat dins dels terminis establerts i per aquest motiu la Comissió preveu la continuïtat de "e.Europe" l'any 2000 en el "eLearning". Aquest té com a objectiu mobilitzar a les comunitats educatives i de formació, així com els agents econòmics, socials i culturals, amb la finalitat d'aconseguir els objectius marcats pel Consell Europeu de Lisboa, perquè Europa pugui recuperar el seu retard i accelerar la instauració de la societat del coneixement.

Els objectius d' "eLearning" foren:

- i. Infraestructures: que totes les escoles disposin d'accés a Internet (pel 2001), afavorir la creació d'una xarxa transeuropea per les comunicacions científiques (pel 2001) i aconseguir que tots els alumnes disposin a classe d'un accés ràpid a Internet i als recursos multimèdia (fins al 2002).

- ii. Increment del nivell de coneixements de la població: incrementar cada any la inversió en recursos humans, dotar a cada ciutadà de les competències necessàries per viure i treballar en la nova societat de la informació i fer que tota la població pugui accedir a la cultura digital.
- iii. Adaptació dels sistemes d'educació i de formació a la societat del coneixement: tenir abans de finalitzar el 2002 professors formats en els temes d'internet i recursos multimèdia, aconseguir que les escoles i els centres de formació siguin centres locals d'adquisició de coneixements polivalents i accessibles a tots, adoptar un marc europeu que defineixi les noves competències bàsiques que s'han d'adquirir en l'educació i la formació permanents, determinar abans del 2000, els mitjans que han de potenciar i mobilitzar els estudiants, professors, formadors i investigadors, evitar el desequilibri de les minories ja que tothom ha de poder accedir a la informació i formació, i dotar a tots els alumnes d'una cultura digital.

Tots aquests objectius es despleguen en accions concretes com: fer un esforç en matèria d'equipament, en formació a tots els nivells, en el desenvolupament de serveis i de continguts multimèdia de qualitat i el desenvolupament i interconnexió de centres i d'adquisició de coneixements.

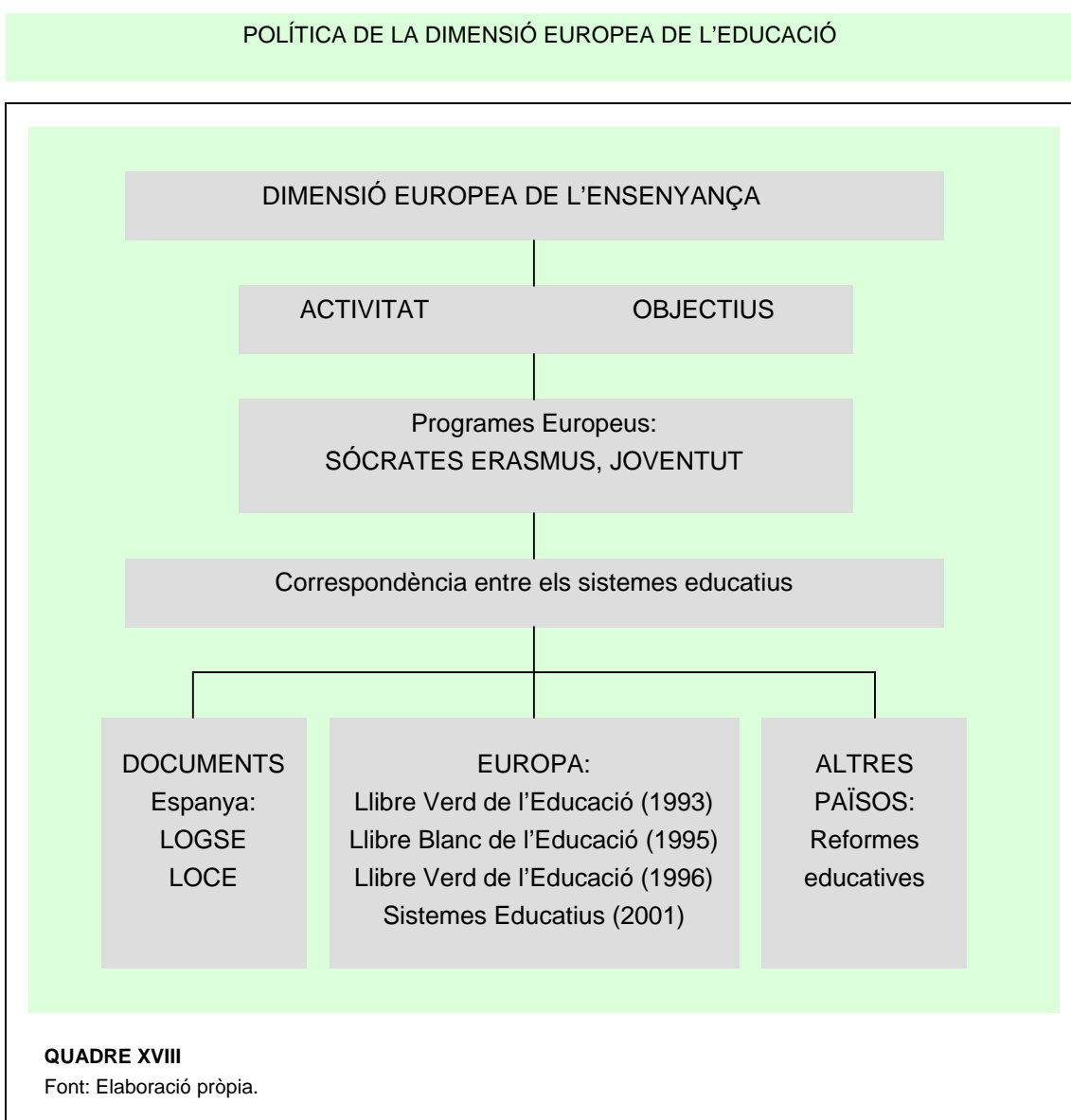
Tot aquest pla es desenvolupa des del 2001 fins al 2004 essent una plataforma de cooperació a nivell europeu i un instrument per la mobilització comunitària en el marc d'una societat tecnològica. Destaca com les innovacions tecnològiques han d'estar al servei de l'educació.

Altres programes interessants són els d'Investigació i Desenvolupament (I+D). Aquests programes depenen de la Direcció General específica, la DG XII, Ciència, Investigació i Desenvolupament, dedicada a promoure i coordinar la investigació científica en l'àmbit europeu.

2.7 LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ ALS DOCUMENTS BÀSICS REFERENCIALS

Com ja hem anat comentant en aquest capítol, presentem diversos documents d'interès per l'educació i la dimensió europea elaborats per la pròpia Comissió per dissenyar diversos plans pel desenvolupament de la Dimensió Europea.

En el quadre següents queda reflectida la relació entre aquests documents europeus i les dues darreres lleis que estructuraven el sistema educatiu espanyol LOGSE i LOCE respectivament.

Com ja hem anat comentant en aquest capítol, presentem diversos documents d'interès per l'educació i la dimensió europea elaborats per la pròpia Comissió per dissenyar diversos plans pel desenvolupament de la Dimensió Europea.

En el quadre anterior queda reflectida la relació entre aquests documents europeus i les dues darreres lleis que estructuraven el sistema educatiu espanyol LOGSE i LOCE respectivament.

2.7.1 LLIBRE VERD SOBRE LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ (1993)

Aquest document va ser elaborat i presentat a la Comissió Europea l'any 1993 i el 14 d'abril de 1994 va ser aprovat.

El Llibre Verd sobre la Dimensió Europea de l'Educació pretenia assentar les bases per a una reflexió sobre les possibles orientacions d'una acció comunitària en l'àmbit de l'educació.

A partir del Tractat Constitutiu de la Unió Europea, modificat en el tractat de la UE, s'atorguen, en el seu article 126, noves competències a la Comunitat en l'àmbit d'educació.

A partir d'aquí, existeix per primera vegada un marc jurídic que pot permetre a la Comunitat proposar accions de cooperació en educació, i especialment, a nivell escolar, sense perjudici de la possibilitat de recórrer a altres disposicions del Tractat, en particular el seu article 127, per a la realització d'accions en l'àmbit de la formació professional.

Tot això inscrit en un context més ampli caracteritzat per la realització d'un mercat únic i pel seu impacte en l'àmbit de l'educació i de la formació, així com per l'evolució de les necessitats dels recursos humans davant els canvis tecnològics i socials.

El nou context del mercat únic prepara als joves per exercir les seves responsabilitats en un espai econòmic i social ampliat. Des d'aquest punt de vista, el desenvolupament de la dimensió europea de l'educació es converteix en un element important que ha de contribuir a un reajustament de l'acció educativa al nou entorn econòmic, social i cultural.

A partir de l'anàlisi del *Llibre Verd sobre la Dimensió Europea de l'Educació*, es poden extreure les següents conclusions:

- i. En primer lloc es tracta d'un text legal, sota els articles 126 i 127 del Tractat de Maastricht, que permet la incorporació de la dimensió europea de l'educació per part dels Estats membres de la UE.

Aquest nou text normatiu té com a objectius:

- legislar de forma global i coherent el que es venia fent fins al moment
- convertir-se en un text vinculant per a tots els Estats membres, amb la finalitat de que les seves propostes siguin eficaces.

- ii. El context en el qual es desenvolupa el *Llibre Verd sobre la Dimensió Europea de l'Educació*, és el de la construcció d'una Europa de mercat únic, en el que els reptes econòmics exigeixen que l'educació respongui d'una manera adequada, amb la finalitat de que els joves estiguin millor preparats, puguin moure's més fàcilment, s'insereixin en la vida i col·laborin en el desenvolupament del progrés econòmic, social i cultural.
- iii. La intenció del *Llibre Verd* és la d'oferir una sèrie d'accions per part de la UE perquè els Estats membres puguin decidir sobre quines poden ser les més adients com a mesures de cooperació o complementarietat, de cara a la incorporació de la dimensió europea en l'educació.
- iv. El seu objectiu principal és aconseguir per als Estats membres una educació de qualitat.
- v. Pretén aconseguir la cooperació en matèria d'educació per part dels Estats membres.
- vi. L'acció dels Estats membres ha de començar per promoure el respecte tant a la identitat nacional com la regional i a la seva diversitat cultural i lingüística.
- vii. Les propostes d'acció de la UE expressades en el *Llibre Verd* se centren en l'entorn de cinc objectius:
 - dimensió europea en l'ensenyança de les llengües
 - mobilitat d'estudiants i professors
 - cooperació entre centres docents
 - intercanvi d'informació
 - educació a distància

- viii. Contribuir al desenvolupament d'una ciutadania europea.
- ix. Oferir oportunitats per a una millora de la qualitat de l'ensenyança.
- x. Preparar els joves per a una millor inserció social i professional.
- xi. Concebre l'escola com l'agent potenciador d'aquests canvis.
- xii. Reformar els plans d'estudis per tal d'aconseguir aquesta millora de la qualitat de l'ensenyament.

Els programes que des del *Llibre Verd* es desenvolupaven per fomentar aquests objectius van ser: COMETT, FORCE, EUROTECNET, PETRA i IRIS amb el SÒCRATES on hi havia inclòs l'ERASMUS i LINGUA; tots ells ja han estat comentats a l'apartat dels programes i hem vist l'evolució que han fet i com s'estan desenvolupant avui.

2.7.2 LLIBRE BLANC SOBRE L'EDUCACIÓ I LA FORMACIÓ. ENSENYAR I APRENDRE. VERS UNA SOCIETAT COGNITIVA (1995)

L'assoliment del mercat interior europeu, l'1 de gener de 1993, va significar la creació d'un espai sense fronteres entre els Estats membres de la Unió, el programa previ a l'assoliment d'aquest va ser el *Llibre Blanc* de la Comissió, publicat l'any 1985, amb la finalitat d'eliminar gradualment i al llarg d'una sèrie d'anys un conjunt de barreres que fragmentaven el mercat i que impedièn que a la UE hi hagués una veritable Unitat de mercat.

El nou impuls donat pel *Llibre Blanc* del 1985 va ser plasmat políticament i reconegut jurídicament en l'Acta Única Europea, signada el febrer de 1986 i que va entrar en vigor el 7 de juliol de 1987. El *Llibre Blanc* constitueix un ampli programa que preveia l'adopció per etapes, dins del període 1985-1993, d'unes 280 propostes necessàries per assolir el mercat interior.

Els objectius es dividien en tres etapes:

- i. Supressió de les fronteres físiques: que significava l'eliminació dels controls interfronterers i de les restriccions físiques per a la mobilitat de les persones i els béns. Aquestes fronteres creaven al ciutadà la sensació que estava en un mercat no integrat.
- ii. Supressió de fronteres tècniques: fa referència a les traves existents en diferents sectors, com són els dels vehicles, els productes farmacèutics, l'alimentació o la construcció.
- iii. Supressió de fronteres fiscals: que tenia per objectiu unificar les estructures i els tipus impositors de certs tributs, com l'IVA, a fi i efecte de no crear distorsions en els intercanvis intracomunitaris.

El programa establert en el *Llibre Blanc* per a l'assoliment del mercat interior europeu ha estat entès com una etapa essencial de la integració econòmica i política de les Comunitats Europees. La realització d'aquest programa en el termini de set anys ha estat una empresa extraordinària, atesa la magnitud del mateix.

Entre els objectius del *Llibre Blanc* cal identificar els següents:

LLIURE CIRCULACIÓ DE TREBALLADORS

Entesa com la llibertat de sortir de l'Estat d'origen i entrar en un altre, mitjançant la simple presentació del document d'identitat. Entesa també com el dret a residir a l'Estat membre on es treballa i, per tant, a obtenir un "permís de residència" lliurat per l'Administració de l'Estat en qüestió; com a possibilitat de qualsevol persona d'anar a buscar feina a qualsevol Estat membre, amb només la presentació del document d'identitat; com a possibilitat que tenen tots els treballadors comunitaris d'accedir a una feina en qualsevol Estat membre en condicions iguals als nacionals d'aquests estats, prohibint qualsevol discriminació per raó de nacionalitat o qualsevol altre aspecte; dret a percebre el subsidi d'atur o de seguretat social.

La base jurídica de la Lliure circulació de treballadors és:

- Article 8 A de l'Acta Única Europea
- Articles 48 a 52 del Tractat de la Unió Europea

- Articles 52 a 58 del Tractat de la Unió Europea
- Article 53 a 66 del Tractat de la Unió Europea

- Reglament (CEE) núm. 1612/68 del Consell, de 15 d'octubre de 1968, relatiu a la lliure circulació de treballadors dins de la Comunitat. Darrera modificació publicada en el DOCE (Diari Oficial de les Comunitats Europees) núm. L-245, de 26/08/1992, pàg. 1.

- Directriu 68/360/68 del Consell, del 15 d'octubre del 1968, relatiu a la supressió de les restriccions dels desplaçaments i a l'estada dels treballadors dels Estats membres i llurs familiars dins de la Comunitat. Darrera modificació publicada al DOCE núm. L-2, d'1/01/73.

- Reglament CEE núm. 1408/71 del Consell, 14 de juny de 1971, relatiu a l'aplicació dels règims de seguretat social dels treballadors per compte d'altri, als treballadors per compte propi i a llurs famílies que es desplacin dins de la Comunitat Europea (DOCE núm. L-149, del 05/07/1971 pàg. 2).

- Resolució del Consell, 27 de juny de 1980, sobre les orientacions d'una política comunitària del mercat de treball.

- Reglament CEE núm. 2434/92 del Consell, del 27 de juliol de 1992, pel qual es modifica la segona part del Reglament CEE 1612/68, relatiu a la lliure circulació de treballadors dins de la comunitat (DOCE núm. L-245, de 26/08/92, pàg. 1).

L'any 1990 es va dotar dels mitjans legals necessaris per a garantir la lliure circulació d'aquells que no exerceixen cap activitat professional, i en concret, dels pensionistes i dels estudiants.

LLIURE CIRCULACIÓ DE PROFESSIONALS

Cal una correspondència entre les qualificacions de formació professional entre els Estats membres de la UE, que pot constituir, tant pel treballador com per l'empresa, un obstacle de mobilitat professional, que la Comunitat ha d'intentar resoldre mitjançant la decisió de l'any 1985, on s'intentà establir correspondència entre més de 209 professions de 19 sectors professionals.

La base jurídica per al reconeixement de qualificacions de formació professional ha estat la següent:

- Decisió del Consell, de 16 de juliol de 1985, relativa a la correspondència de les qualificacions de formació professional entre els Estats membres de les Comunitats Europees.
- Directriu 89/48/CEE del Consell, del 21 de desembre de 1988, relativa a un sistema general de reconeixement de títols d'ensenyament superior que sancionen formacions professionals d'una durada mínima de tres anys.
- Reial Decret 1665(1991), del 25 d'octubre de 1991, pel la qual es regula el sistema general de reconeixement dels títols d'ensenyament superior dels Estats membres de la Comunitat Econòmica Europea que exigeixen una formació mínima de tres anys.
- Directriu 92/51/CEE, del Consell, del 18 de juny de 1992, relativa a un segon sistema general de reconeixement de formacions professionals, que completa la directriu 89/48/CEE.

El *Llibre Blanc*, en matèria de formació i educació, va ser presentat per la Comissió Europea, concretament per Edith Creeson, Comissaria per a la Recerca, Educació i Formació; Padrig Flynn, Comissari per al treball i els assumptes Socials i Martín Bengemenn, Comissari responsable de la Indústria, la Informació i la Tecnologia de les Telecomunicacions.

El document en qüestió, té present els canvis constants que tenen lloc dins de la nostre societat, caracteritzada per ser una societat del progrés i del coneixement, i cap a la qual tendeixen tots els països de la UE, així com també parteix de les bases explicitades en les directrius del *Llibre Blanc: lliure circulació de persones, etc.*

Des de la UE es parlava de tres factors que han possibilitat, o han generat la situació de canvi: la internacionalització dels mercats, la societat de la informació i els avenços en la ciència i la tecnologia. Elements aquests que estan configurant una nova forma d'entendre la funció de l'educació i que influeixen en el seu desenvolupament.

L'IMPACTE DEL DESENVOLUPAMENT DE LA SOCIETAT DE LA INFORMACIÓ

Molts dels seus efectes cal anar a trobar-los en la transformació de la naturalesa del treball i en l'organització de la producció. Les tasques rutinàries i repetitives que, fins ara, eren emprades pels treballadors, estan tendint a desaparèixer i a tornar-se en tasques més autònomes i flexibles, alhora que també s'han de realitzar tasques més polivalents i variades dins del lloc de treball. El paper del factor humà s'està incrementant, però el treballador encara és molt vulnerable als canvis que es desenvolupen dins del seu entorn de treball. El subjecte encara no s'ha adaptat als canvis en la mecanització dels instruments de treball ni als canvis en les

condicions en el que aquest es desenvolupa, i des de la UE es parla de la necessitat d'incorporar la formació com a mitjà facilitador d'aquests canvis en el treballador.

L'IMPACTE DE LA INTERNACIONALITZACIÓ DELS MERCATS

Afecta la creació de llocs de treball. Aquesta internacionalització, fruit de la Unió dels quinze, afecta, no només al comerç, sinó també al mercat laboral. La Comissió Europea, en el *Llibre Blanc "Growth, competitiveness and employment"*, parla de l'opció d'obertura al món d'un nou model social Europeu. Aquest fet marca el sorgiment dels nivells de qualificació en general, per homogeneïtzar les titulacions professionals arreu de tota la UE, i que permetin la lliure circulació de treballadors entre els països de la UE.

L'IMPACTE DE LA CIÈNCIA I LA TECNOLOGIA

El creixement científic i la seva aplicació en els mètodes de producció, la seva influència en la producció de productes sofisticats, són les seves immediates repercussions. En general es pot parlar d'un efecte beneficiós de l'avanç científic i tècnic.

Les respostes dels països de la UE en aquests aspectes controvertits que s'estan destacant dins de la societat del present i del futur immediat europeu, cal anar a trobar-los en la formació i qualificació laboral.

Però quines són les solucions que des de l'educació i la formació professional es poden donar per reduir els efectes negatius d'aquests tres elements?.

El *Llibre Blanc de l'Educació i la Formació proposa*:

- Reintroduir els elements d'un desenvolupament basat en la formació. En una societat on els individus han d'entrar a formar part de complexes situacions que fluctuen impredeciblement, on les persones seran influenciades amb una elevada quantitat d'informació que haurà de processar i analitzar, la formació ha de servir com a eina possibilitadora d'aquests elements, és a dir, com a estratègia de formació en el canvi i en l'anàlisi de la informació que se'ns envia per multitud de canals i envaeix tots els àmbits de la vida de l'individu.

L'educació i la formació han de servir per potenciar l'adaptació de l'individu a una nova societat, i l'escola ha de ser el lloc on l'alumne s'haurà d'anar formant i construint la societat del futur. La formació de base serà important perquè a la persona li sigui possible desenvolupar-se quasi bé al mateix ritme que la societat i no caure en un fons de marginació.

Donada aquesta realitat, que té implicacions en tots els eixos de la vida de l'individu (àmbit social, laboral i formatiu), es tendeix a una nova forma de classificació social, que ja no ve determinada per l'estatus socio-econòmic sinó per l'estatus educatiu de nivell formatiu assolit.

- L'auto-ocupació. Fins ara la tendència general dels individus, dins dels països de la UE, era allargar els seus estudis fins a obtenir titulacions, cada cop més elevades, i on es començava a crear una borsa de subjectes amb un nivell elevat de formació, però sense cap lloc laboral per ocupar. La solució passa ara per la qualificació professional, obtenir una formació professional de qualitat que ajudi a l'individu a treballar en altres tipus d'ocupacions o bé a generar per si mateix ocupació.

Aquests són els dos objectius del *Llibre Blanc*, en matèria de formació: la necessitat de que la població de la Unió Europea tingui una bona formació de base, que minimitzi els canvis que s'estan desenvolupant dins de la societat, i aconseguir una major i millor formació professional, que no només ajudi a l'establiment de qualificacions professionals, sinó que ajudi a l'individu a trobar feina de forma autònoma i eficaç.

El *Llibre Blanc* es va caracteritzar per ser obert, flexible i adaptable i entre els seus objectius parla de la imminent mobilitat de treballadors que tindria lloc amb l'obertura dels mercats de treball dins de la UE, la lliure circulació de treballadors, investigadors, estudiants i professors. Però l'establiment d'aquesta mobilitat dependria del reconeixement de la formació i la qualificació professional a la UE i dels països que en formen part.

Des de l'any 1987, la Comunitat Europea, ha posat en marxa una gran nombre de projectes i programes en l'àmbit de l'educació, que ha permès a molts joves de diferents països de la UE, completar la seva formació en un Estat membre diferent al propi.

L'any 1997 la Comissió va adoptar una Comunicació relativa a l'avaluació de l'aplicació del *Llibre Blanc* "*Ensenyar i aprendre: vers la societat cognitiva*" expressant resumidament els següents missatges polítics a partir dels debats mantinguts en posterioritat a la publicació del *Llibre Blanc*:

- es considera que qualsevol millora de l'educació i de la formació contribueix a reforçar el creixement i la competitivitat d'Europa;
- es destaca diverses vegades la necessitat de no limitar-se als aspectes purament econòmics del desenvolupament, sinó de considerar la realització personal de l'individu com una de les finalitats essencials de l'educació i la formació;

- són nombroses les opinions a favor d'un model social allunyat de la perspectiva d'una societat escindida entre els que saben i els que no saben, es lluita a favor de la igualtat d'oportunitats;
- es reconeix àmpliament la necessitat de millorar la convergència entre ensenyança general i professional, així com de valorar la formació professional en el seu conjunt;
- la construcció de la societat de la informació (domini individual de les tècniques de la comunicació);
- es reconeix de forma pràcticament unànime la competència dels Estats membres en matèria de contingut i organització del sistema educatiu i de la formació professional en el respecte del principi de subsidiarietat i deixant oberts nous espais de cooperació a nivell comunitari;
- diverses opinions recorden l'impacte decisiu de la pedagogia (mediació entre l'individu i el coneixement), el paper de la família i de l'entorn immediat, així com el caràcter primordial de la formació de docents i formadors;
- el parlament es mostra particularment preocupat per la disminució en termes relatius de la despesa pública en educació i formació.

El 10 de gener de 2000 la Comissió va presentar un informe sobre l'aplicació del *Llibre Blanc* en el qual va destacar el paper d'alguns programes com Servei Voluntari Europeu, que il·lustra la solidaritat dels joves amb les persones desfavorides i els permet descobrir un itinerari propi d'integració social. També les Escoles de la segona oportunitat, són un altre aspecte positiu, el seu objectiu és ajudar als joves en situació d'exclusió a reintegrar-se en la societat.

En el balanç es detallen per cada un dels cinc objectius alguns dels resultats:

- **L'OBJECTIU 1.** "Fomentar l'adquisició de coneixements nous", se senyala que unes 500 organitzacions i empreses participen en diverses associacions de projectes en curs per l'elaboració de programes educatius multimèdia;
- **L'OBJECTIU 2.** "Apropar les escoles a les empreses", senyala que els programes Leonardo da Vinci i Sòcrates han afavorit aquest apropament . En el cas del segon, s'ha traduït en una cooperació escola-empresa;
- **L'OBJECTIU 3.** "Lluitar contra l'exclusió", s'informa de la posada en marxa d'Escoles de la segona oportunitat. Els projectes pilot es van posar en marxa progressivament en estreta cooperació amb els ministeris corresponents, que ho recolzaren activament. La Comissió va posar a disposició de la ciutat en qüestió un assessor que, durant 12 mesos, s'encarregava d'assistir-la en l'organització tècnica i financera de l'Escola de segona oportunitat.

- **L'OBJECTIU 4.** “Dominar tres llengües comunitàries”, compta amb programes pilot corresponents als programes Sòcrates i Leonardo Da Vinci. Els resultats obtinguts en aquest objectiu es consideren satisfactoris.
- **L'OBJECTIU 5.** “Concedir la mateixa importància a la inversió en equipament i a la inversió en formació”, forma part de les prioritats per l'aplicació del programa Leonardo da Vinci.

Tots aquests aspectes han contribuït a la construcció de l'Europa del coneixement i la continuïtat dels programes ha d'afavorir encara més el disminuir les diferències entre les persones.

2.7.3 LLIBRE VERD
“EDUCACIÓ-FORMACIÓ-INVESTIGACIÓ.
ELS OBSTACLES PER A LA
————— **MOBILITAT TRANSNACIONAL” (1996)** —————

Aquest document analitza els obstacles jurídics i administratius vers la mobilitat transnacional de les persones en formació i proposa accions per millorar i proposar solucions als diversos problemes que s'han anat plantejant a través dels programes d'intercanvi.

Els cinc obstacles principals que s'han observat són :

- i. Obstacles per la formació transnacional dels aturats. Cal treballar la formació de les persones en atur vers el dret comunitari que els permeti buscar feina en un altre Estat membre, almenys durant sis mesos, sense que es produeixi una pèrdua de drets i mantenir la prestació d'atur.
- ii. Els problemes dels joves en pràctiques i dels joves voluntaris. Cal atorgar un marc jurídic a la situació dels joves en pràctiques i dels voluntaris dins de la Comunitat Europea.
- iii. La territorialitat de les beques d'estudi. Cal suprimir la territorialitat de les beques i les ajudes nacionals.

- iv. El règim fiscal de les beques d'investigació. Cal aplicar un tractament uniforme als investigadors becaris comunitaris en tots els estats de la UE, ja sigui a través d'una exoneració de les beques o d'una coordinació dels règims aplicats en els Estats membres.
- v. Els problemes de reconeixement mutu acadèmic i professional. Cal anar vers un reconeixement mutu dels períodes de pràctiques i dels mòduls de formació en la formació professional, estendre a l'àmbit de la formació professional el sistema de transferència de crèdits acadèmics establint el nivell de l'ensenyança superior a través de l'acció comunitària.

El *Llibre Verd* (1996) destaca la necessitat d'un important esforç d'informació sobre la qüestió de la mobilitat vers els ciutadans, i que des de cada un dels països de la UE s'han d'elaborar polítiques educatives integrals en educació, formació i investigació, així com també tenir en compte aquelles persones de tercers països.

També a través del document, es constaten alguns obstacles econòmics com :

- que el treballador que desitja efectuar un període de pràctiques de formació/perfeccionament en un altre Estat membre no sempre té la garantia legal de trobar un treball ;
- la limitació dels imports concedits a ERASMUS té la conseqüència de que alguns estudiants seleccionats no poden accedir a la mobilitat ;
- els professors reben sovint un recolzament financer insuficient ;
- la situació és especialment precària pels aturats, que s'enfronten a la pèrdua del seu dret en un Estat membre.

Després d'obtenir aquest resultat estudiant la diversitat d'obstacles que encara queden per resoldre per tal de potenciar la mobilitat, en el mateix *Llibre Verd* (1996), s'exposen un llistat de millores que ajudaran a resoldre i superar alguns dels obstacles :

- millorar la coordinació de les estructures nacionals responsables de la informació en els àmbits de l'educació, formació i investigació ;
- millorar la difusió de la informació sobre les possibilitats i les condicions de realització de la mobilitat transnacional ;
- possibilitat d'accés a Internet a totes les informacions que fan referència a la formació que poden ésser útils per les persones en mobilitat per la seva formació ;
- fomentar la utilització de totes les eines produïdes per la societat de la informació ;

- ampliar la distribució de les guies i fitxes nacionals que expliquen els drets i les obligacions dels ciutadans de la iniciativa « Ciutadans d'Europa » ;
- formació dels responsables de les administracions dels Estats membres en el Dret comunitari i en l'aplicació del mateix ;
- millorar la publicitat dels establiments d'ensenyança a nivell europeu ;
- possibilitat pels estudiants en mobilitat de realitzar alguns exàmens per correspondència ;
- estimular les associacions universitat-empresa

Per una part, en aquest document es fa palesa la necessitat de millorar la legislació per completar el marc legal que encara queda en alguns àmbits de la mobilitat i per l'altra part és necessària la implicació dels Estats membres per superar cada un dels obstacles comentats.

2.7.4 PROJECTE DE PROGRAMA DE TREBALL DETALLAT PEL SEGUIMENT DE L'INFORME SOBRE ELS OBJECTIUS CONCRETES DELS SISTEMES D'EDUCACIÓ I FORMACIÓ (2001)

El document exposa un seguit d'objectius a ser assolits pels Països membres dins dels seus sistemes educatius remarcant la qualitat, l'accés i l'obertura dels sistemes d'educació i formació a un món més ampli i analitzant les capacitats bàsiques, les TIC (tecnologies de la informació i la comunicació), les matemàtiques i ciència i tecnologia.

1. "Millorar la qualitat i l'eficàcia dels sistemes d'educació i formació a la UE.

1.1. Millorar l'educació i la formació de professors i formadors;

- *garantir el recolzament adequat als professors i als formadors perquè estiguin en condicions de respondre als nous desafiaments de la societat del coneixement, incloent el desenvolupament de la formació contínua,*
- *establir quines qualificacions (incloses les qualificacions en TIC) han de tenir els professors i els formadors tenint en compte la transformació del seu paper en la societat del coneixement,*
- *tenir un nombre suficient de nous docents adequadament formats en totes les assignatures i nivells educatius i augmentar l'atractiu de la professió docent*

2. Facilitar l'accés de tots als sistemes d'educació i formació:

2.1. Entorn obert per l'aprenentatge:

- *impartir una educació i formació que permet als adults participar efectivament i conciliar la seva participació en l'aprenentatge amb altres responsabilitats familiars i professionals,*
- *garantir que les persones grans tinguin accés a l'aprenentatge,*
- *fer que els estudiants i les persones en formació puguin passar fàcilment d'una part a una altra dels sistemes d'educació i formació.*

2.2. Fer més atractiu l'aprenentatge:

- *motivar perquè els joves estiguin en el sistema d'educació o formació després de finalitzar els estudis o la formació obligatoris i als adults per seguir permanentment en contacte amb l'educació i la formació,*
- *superar la separació tradicional entre els sectors formal i no formal de l'ensenyança, en particular pel que fa a l'acreditació i al reconeixement de l'aprenentatge,*
- *la utilització del treball d'investigació i desenvolupament per trobar formes de fer més atractiu l'aprenentatge tant en els sistemes formals d'educació i formació com fora d'ells*

2.1. Recolzar la ciutadania activa: igualtat d'oportunitat i cohesió social:

- *garantir que els centres d'ensenyança i formació fomentin més eficaçment la solidaritat, la tolerància, els valors democràtics i l'interès per altres cultures i preparin millor a les persones per participar activament en la societat,*
- *integrar consideracions sobre la plena equitat en els objectius i el funcionament dels sistemes i centres d'educació i formació,*
- *fer que les persones amb majors dificultats en els sistemes d'educació i formació, per exemple les persones amb discapacitat, les persones grans, els immigrants o les persones amb dificultats per aprendre, tinguin ple accés a l'adquisició de les capacitats bàsiques*

3. Obrir a un món més ampli els sistemes d'educació i formació:

3.1. Reforçar els vincles amb el món del treball i amb el món de la investigació i la societat en general:

- *promoure les associacions entre les institucions i els sistemes d'educació i formació i el món del treball, el món de la investigació, la indústria i la societat en general.*

3.2. *Desenvolupar l'esperit d'empresa:*

- *fomentar l'esperit d'empresa en tot el sistema d'educació i formació*

3.3 *Millorar l'aprenentatge d'idiomes estrangers:*

- *animar a cada persona a aprendre al menys dues llengües comunitàries a més de la llengua materna,*
- *millorar els mètodes d'ensenyança d'idiomes estrangers a les escoles i als centres de formació*

3.4. *Augmentar la mobilitat i els intercanvis:*

- *garantir que els centres i les persones menys privilegiades participin en els programes de mobilitat,*
- *mesurar i certificar les qualificacions adquirides i les competències desenvolupades gràcies a la mobilitat*

3.5. *Reforçar la cooperació europea:*

- *garantir l'elaboració de sistemes d'acreditació i de control de la qualitat compatibles perquè es doni a les qualificacions el mateix valor a tot Europa,*
- *augmentar la flexibilitat i la diversitat del sistema d'aprenentatge que s'està establint a nivell europeu mitjançant la promoció de la transparència i el reconeixement de les qualificacions.”¹⁰⁷*

Tots aquests plantejaments presentats com a grans objectius, repeteixen les primeres idees de com construir l'Europa del Coneixement a través de l'Educació i la Formació, però a cada document podem analitzar un procés de concreció que acaba sense especificar el com es poden anar desenvolupant aquests objectius i concretant a cada realitat nacional. Com ja hem comentat en alguns punts, el concepte de nació per a cada país encara és molt sentit pels ciutadans i pels polítics i aquest és el principal obstacle per veure com els objectius es plantegen i es repeteixen. Això pot generar que es creien més documents que concretin encara més detalladament el com arribar a aconseguir l'Europa del Coneixement, però el que cal és potenciar la implicació política de cada país vers els propis objectius.

¹⁰⁷ Document: Projectes de programa de treball detallat pel següent de l'informe sobre els objectius concrets dels sistemes d'educació i formació (2001)

Sobre aquest document la Comissió Europea ha presentat una comunicació el novembre del 2003 titulada *“Educación y Formación 2010” Urgen las reformas para coronar con éxito la estrategia de Lisboa. (Proyecto de informe intermedio conjunto sobre la ejecución del programa de trabajo detallado relativo al seguimiento de los objetivos de los sistemas de educación y formación en Europa)*. Aquest document avalua el procés de les reformes educatives als països de la UE i de manera general presenta en la introducció algunes reflexions comentant el retard que en general hi ha vers la posada a la pràctica dels objectius plantejats al Consell Europeu de Lisboa l'any 2000, per tant es preveu ja, que pel 2010 serà difícil aconseguir que l'educació i la formació Europea es converteixin en una referència de qualitat mundial.

La comunicació avalua positivament l'esforç que han realitzat tots els països europeus per adaptar els seus sistemes educatius i de formació a la societat i l'economia del coneixement, però els reptes són més elevats que els resultats aconseguits.

Comenta l'informe, que la participació en educació i formació permanent és molt reduïda (segons fonts d'Eurostat el percentatge mig és de 8,5%, que significa que, en el període d'un mes, entre vuit i nou persones de cada cent hauran participat en activitats d'educació i formació, destaca que les dones participen més que els homes), el fracàs escolar i l'educació social són encara massa importants i les inversions en recursos humans és quasi nul·la (a Dinamarca i Suècia, les despeses són de més del 7% del PIB; a Bèlgica, França, Àustria, Portugal i Finlàndia representa un 5-6% del PIB i a altres països com Alemanya, Grècia, Espanya, Itàlia, Irlanda, els Països Baixos i el Regne Unit, el percentatge és inferior al 5%. Els països que s'adheriran com Estònia i Lituània és de més del 6% del PIB, mentre que Xipre, Letònia i Polònia representa un 5-6% del PIB). Aquestes dades segons el mateix document, indiquen que la despesa pública no pot suportar el pes financer de l'execució de l'objectiu establert a Lisboa —augment d'inversió anual en recursos humans—, per tal cosa serà necessària la inversió del sector privat.

Davant d'aquest anàlisi la Comissió planteja quatre aspectes prioritaris que podrien ajudar a accelerar el procés:

- *“concentrar las reformas y las inversiones en los puntos determinantes de cada país, habida cuenta de la situación de cada uno y de los objetivos comunes; ello exige una cooperación estructurada y continua a escala comunitaria en pro del desarrollo y la valoración de los recursos humanos y de la eficacia máxima de las inversiones realizadas;*
- *definir estrategias auténticamente coherentes y globales en materia de educación y formación permanentes, garantizando la interacción eficaz de todos los eslabones de la cadena de aprendizaje e incluyendo las reformas nacionales en el contexto europeo;*

- **construir**, por fin, la Europa de la educación y de la formación, sobre todo mediante la pronta adopción de un marco de referencia europeo para las calificaciones de la enseñanza superior y la formación profesional; dicho marco es indispensable para crear un auténtico mercado de trabajo europeo, facilitar la movilidad y hacer que Europa sea más visible en el mundo;
- **otorgar** el lugar que le corresponde al programa “Educación y Formación 2010”, que debe convertir-se en una herramienta eficaz de formulación y seguimiento de las políticas nacionales y comunitarias, que incluso trascienda la presente década; la urgencia de los retos a que nos enfrentamos exige que se utilicen todos los recursos del método abierto de coordinación, respetando plenamente el principio de subsidiariedad. La Comisión considera, en particular, que será necesario adoptar a partir de 2004 un mecanismo de seguimiento de los avances registrados partiendo de la base de informes anuales transmitidos por los Estados miembros a la Comisión.”¹⁰⁸

Si s'aconsegueix que es desenvolupin aquests quatre punts, es podrien aconseguir els objectius marcats pel 2010.

Al llarg del document s'analitzen alguns punts pels quals s'han aconseguit pocs avenços. Les estratègies que s'han desenvolupat han estat poc coherents en educació i formació. Pel que fa a l'ensenyança superior el què s'ha aconseguit fins ara ha de continuar (Bolònia, Berlín) i es preveu que per la primavera del 2004 la Comissió comunicarà les seves conclusions i propostes després de l'anàlisi dels objectius aconseguits. Es destaca també que la qualitat de l'ensenyança i la formació professionals encara són insuficients. Caldrà augmentar la mobilitat d'estudiants, professors i treballadors.

Està clar que l'objectiu és competir amb Estat Units i Japó en inversió econòmica i la societat del coneixement, però encara hi ha un dèficit important d'inversió en recursos humans, cal veure la dada que Estats Units gasta entre dos i cinc vegades més per estudiant que els països de la UE. En titulats en l'ensenyança superior, mentre a la UE la mitja és de 23% d'homes i 20% de dones, Japó i Estats Units superen el 30%. Aquestes dades, presentades en aquest document d'avaluació de la Comissió preocupen també perquè Europa no atrau a investigadors i erudits.

¹⁰⁸ Comunicació de la Comissió. “Educación y Formación 2010”. Urgen las reformas para coronar con éxito la estrategia de Lisboa. Bruselas 11.11.2003 COM (2003) 685 final. Pág. 4 (http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/doc/com_2003_685-a1_23013_es.pdf)

Han donat l'alerta en alguns punts com per exemple en l'abandonament escolar, en que els ministres d'Educació de cada país s'han compromès en reduir-lo un 10% abans del 2010; en la falta de docents i formadors qualificats analitzant que per abans del 2015 es necessitaran més d'un milió de docents de primària i secundària ben formats. El Consell d'Educació s'ha proposat que pel 2010 haurà d'haver augmentat en un 15% el nombre de joves estudiants de carreres científiques i tecnològiques, equilibrant entre homes i dones. Encara hi ha un 20% de joves a la UE que no adquireixen les competències clau, i la darrera alerta és la necessitat d'augmentar la participació d'adults en l'aprenentatge permanent.

Per cada una d'aquestes alertes, es plantegen algunes orientacions que presentem incloses en el primer document comentat en aquest punt.

Per construir l'Europa de l'educació i la formació, es destaca que cal reforçar la dimensió europea en l'educació, ja que amb cinquanta anys encara no s'ha aconseguit suscitar l'interès necessari perquè tots els ciutadans se sentin realment europeus. Per aquest motiu s'afirma:

“Todos los sistemas educativos deberían asegurarse de que antes de que concluya 2010 sus alumnos disponen al final de la enseñanza secundaria de los conocimientos y las competencias necesarias que los preparen a su futuro papel de ciudadanos europeos. (...)

A nivel nacional se llevan a cabo muchas iniciativas, pero a menudo adolecen de falta de coordinación y eficacia. La definición, de ahora a 2005, de una referencia comunitaria del perfil de conocimientos y competencias europeos que tendría que adquirir los alumnos permitiría apoyar la acción nacional en este ámbito y la facilitaría, tanto a nivel legislativo como de la producción de material y de herramientas adaptadas.”¹⁰⁹

El sentiment no europeu que encara queda entre els ciutadans de la UE, s'ha anat manifestant al llarg de diversos documents d'aquesta investigació, i en part també quedarà reflectit en el tercer punt, la dimensió europea de l'educació al Tarragonès.

A partir d'aquest document d'avaluació, la Comissió ha proposat a tots els estats membres que li enviïn a cada any a partir del 2004, un informe consolidat sobre el conjunt d'actuacions en educació i formació, per tal d'aconseguir contribuir a les estratègies de Lisboa segons els objectius marcats, els rendiments obtinguts i els quatre suports estratègics ja exposats.

¹⁰⁹ Comunicació de la Comissió. “Educación y Formación 2010”. Urgen las reformas para coronar con éxito la estrategia de Lisboa. Bruselas 11.11.2003 COM (2003) 685 final. Pàg.16
(http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/doc/com_2003_685-a1_23013_es.pdf)

2.7.5 LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ A L'ESTAT ESPANYOL I A CATALUNYA

En aquest punt destacarem com des de les lleis estatals d'educació (LOGSE i LOCE) s'inclou la dimensió europea i algunes de les iniciatives sobre la dimensió europea i algunes de les iniciatives sobre el tema desenvolupades a Catalunya.

2.7.5.1 LLEI D'ORDENACIÓ GENERAL DEL SISTEMA EDUCATIU (LOGSE) (1990)

La LOGSE, aprovada el 3 d'octubre de 1990, defineix l'estructura del sistema educatiu a Espanya (MEC 1990).

Aquesta llei pretenia reajustar la llei anterior "Llei General d'Educació i Finançament de la Reforma Educativa" de 1970, ja que aquesta última no s'adequava vers la Constitució Espanyola de 1978.

A més a més, els canvis socials i econòmics produïts en els darrers anys, aconsellaven ja, una prolongació de l'escolarització, una modificació de la Formació Professional i en conseqüència, reordenar l'Educació General Bàsica i totes les ensenyances mitges.

La realització d'aquests canvis, havia de suposar una millora de tot el sistema educatiu, optar per una escola comprensiva on la igualtat d'oportunitats fos una realitat.

S'observava una tendència a oferir opcions diverses en l'ensenyança secundària postobligatòria vers una eficiència i innovació educativa.

Els canvis que proposa la nova llei —LOGSE— han d'afectar també les estructures externes.

CARACTERÍSTIQUES DIFERENCIALS DE LA LOGSE

La LOGSE aporta grans novetats respecte a la llei anterior, ja que la Constitució amplia les seves fites.

Dos principis molt importants que emanen de la Constitució són recollits a la llei: progressió i participació, la qual cosa fa possible que convisquin el dret a l'educació i la llibertat d'ensenyança.

LA LOGSE I EUROPA

En el preàmbul de la LOGSE, ja es fa referència a Europa:

“Estem en una societat en accelerat procés de modernització que camina, cada vegada més nítidament, vers un horitzó comú per Europa. Quan s'estan incorporant a les escoles els ciutadans del proper segle, els països amb els que tractem de construir el projecte europeu, que oferirà una nova dimensió als nostres joves (...)

Tanmateix no s'havia abordat la reforma global que ordenés el conjunt del sistema, que l'adaptés en la seva estructura i el seu funcionament a les grans transformacions produïdes en aquests darrers vint anys.

En aquest període de la nostra història recent, s'han accelerat els canvis en el nostre entorn cultural, tecnològic i productiu, i la societat espanyola, organitzada democràticament en la Constitució de 1978, ha assolit la seva plena integració en els Comunitats Europees.(...)

La progressiva integració de la nostra societat en el marc comunitari ens situa davant d'un horitzó de competitivitat, mobilitat i lliure circulació, en una dimensió formativa, que requereix que els nostres estudis i titulacions s'atenguin a referències compartides i siguin homologables en l'àmbit de la Comunitat Europea, amb la finalitat de no comprometre les possibilitats dels nostres ciutadans actuals i futurs.

(...)

Amb aquest esforç i recolzament decidit s'aconseguirà situar el sistema educatiu espanyol al nivell de qualitat que la nostra societat reclama i mereix en la perspectiva del segle XXI i en el marc d'una creixent dimensió europea.” ¹¹⁰

Espanya a través de la Reforma Educativa plasmada en aquesta llei, manifesta clarament la seva disposició vers la Unió Europea que es va desenvolupant en diversos punts de la mateixa.

Com a eixos més importants dins de la LOGSE i que el *Llibre Verd sobre la Dimensió Europea de l'Educació* (1993), i el *Llibre Blanc sobre l'Educació i la Formació* (1995) ja contempen, són:

- i.** la formació del professorat
- ii.** els programes educatius
- iii.** l'ensenyança dels idiomes
- iv.** la formació professional i la inserció social
- v.** mobilitat, intercanvis i cooperació

¹¹⁰ Llei d'Ordenació del Sistema Educatiu. Preàmbul.

i. FORMACIÓ DEL PROFESSORAT

La formació del professorat en matèria de Política Educativa europea és un dels punts més rellevants i prioritaris per promoure la Dimensió Europea de l'Educació. És necessari que el professorat aprengui a compartir la riquesa cultural europea, aprofiti el patrimoni cultural i lingüístic i accepti el multiculturalisme, tal i com ja queda exposat en els objectius del *Llibre Verd* (1993) i el *Llibre Blanc* (1995). És fonamental reforçar la formació inicial i continuada dels professors, mitjançant relacions de cooperació, institucions de formació i xarxes europees.

La LOGSE fa referència a la formació del professorat:

- a) *La qualificació i formació del professorat.*
- b) *La programació docent.*
- c) *Els recursos educatius i la funció docent.*
- d) *La innovació i la investigació educativa.*
- e) *L'orientació educativa i la professional.*
- f) *La inspecció educativa.*
- g) *L'avaluació del sistema educatiu.*

Cap. IV art. 56:

1. *La formació inicial del professorat s'ajustarà a les necessitats d'intitulació i de qualificació requerides per l'ordenació general del sistema educatiu.*

2. *La formació permanent constitueix un dret i una obligació de tot el professorat i una responsabilitat de les Administracions educatives i dels mateixos centres. Periòdicament, el professorat haurà de realitzar activitats d'actualització científica, didàctica i professional en els centres docents, en institucions formatives específiques, en les universitats, en el cas del professorat de formació professional, també a les empreses.*

3. *Les Administracions educatives planificaran les activitats necessàries de formació permanent del professorat i garantiran una oferta diversificada i gratuïta d'aquestes activitats. S'establiran les mesures oportunes per afavorir la participació del professorat en aquests programes.*

Així mateix, aquestes Administracions programaran plans especials mitjançant acords amb les universitats per facilitar l'accés dels professors a intulacions que permetin la mobilitat entre els diversos nivells educatius, inclosos els universitaris.

4. Les Administracions educatives fomentaran :

- a) Els programes de formació permanent del professorat.
- b) La creació de centres o institucions per a la formació permanent del professorat.
- c) La col·laboració amb les universitats, l'Administració local i altres institucions per a la formació del professorat.¹¹¹

ii. PROGRAMES EDUCATIUS

En el document presentat pel Consell Europeu el 1988 es reflecteixen unes suggeriments per millorar els programes educatius vers la dimensió europea de l'educació, incorporant-la en els continguts d'algunes assignatures com història, geografia, literatura, etc. I la millor manera d'aconseguir-ho és amb la creació de temes transversals o interdisciplinars.

La LOGSE ha introduït dins del nou sistema educatiu els eixos transversals i alguns d'ells fan referència en algun moment puntual a la Unió Europea, però no tant al què representa la Dimensió Europea de l'Educació. Sí, però, que ha incorporat alguns objectius del *Llibre Verd* (1993) sobre la Dimensió Europea de l'Educació com el treballar continguts del respecte al medi ambient, temes sobre el consum, etc. Però no s'ha creat una matèria específica vers la temàtica de la UE i la Dimensió Educativa.

L'aspecte de la Dimensió Europea de l'Educació dins de la LOGSE està molt poc reflectida en el capítol que fa referència als valors, actituds i normes.

Hi ha llibertat en l'elecció de la matèria i el tema on s'ha d'incorporar la dimensió europea de l'educació o els continguts per conèixer la UE. Cada centre i professors segons els recursos propis de que disposen podran desenvolupar la dimensió europea de l'educació adequant-se a les pròpies necessitats.

¹¹¹ LOGSE Títol IV. Article 55 i article 56

iii. L'ENSENYAMENT DELS IDIOMES

L'ensenyança dels idiomes és una de les preocupacions més constant en les diferents normatives i lleis europees i dels Estats membres al llarg de tots els canvis en la legislació educativa des de fa 20 anys.

Es fa palesa una deficiència de formació en matèria d'ensenyança de llengües estrangeres, a la vegada que es considera a aquesta formació, com una part fonamental pels futurs ciutadans europeus.

L'aprenentatge de la llengua estrangera té l'objectiu de servir de comunicació per a l'apropament a altres cultures, països i persones. Al mateix temps, serveix per preparar als estudiants i en general als ciutadans europeus vers la mobilitat laboral, intercanvis de professorat, alumnes i treballadors.

Una mesura important per al foment de l'aprenentatge de l'idioma és la creació de xarxes i associacions de centres escolars que treballin vers uns objectius comuns.

El programa LINGUA, dirigit a la formació inicial dels professors en llengües estrangeres, s'ha anat adaptant a les noves necessitats.

La LOGSE reflecteix la inquietud per l'aprenentatge de les llengües:

Títol II Cap. II Art. 50:

- “1. Els ensenyaments d'idiomes que s'imparteixen a les Escoles Oficials tindran la consideració d'ensenyaments de règim especial a què es refereix aquesta llei.*
- 2. L'estructura dels ensenyaments d'idiomes, els seus efectes acadèmics i les intulacions que generin seran les establertes en la legislació específica sobre aquestes ensenyances.*
- 3. Per accedir als ensenyaments de les Escoles Oficials d'Idiomes serà requisit imprescindible haver cursat el primer cycle de l'ensenyament secundari obligatori o tenir el títol de Graduat Escolar, del certificat d'escolaritat o d'estudis primaris.*
- 4. A les Escoles Oficials d'idiomes es fomentarà especialment l'estudi dels idiomes europeus, així com el de les llengües cooficials de l'Estat.*
- 5. Les Escoles Oficials d'Idiomes podran impartir cursos per a l'actualització de coneixements i el perfeccionament professional de les persones adultes.*
- 6. Les Administracions educatives també fomentaran l'ensenyament d'idiomes a distància.”¹¹²*

¹¹² LOGSE Títol II Capítol II Article 50

En el desenvolupament d'aquesta llei, pel que fa a la llengua, queda clar que es prioritzen els idiomes que es parlen als països que formen part de la Unió Europea. En canvi, no s'especifica com poder incorporar les llengües i cultures de grups immigrants dins dels centres escolars i en els propis programes.

—— iv. LA FORMACIÓ PROFESSIONAL I LA INSERCIÓ SOCIAL ——

La formació professional i la inserció social ha estat un dels objectius més desenvolupats en els textos normatius elaborats per la Unió Europea, el Tractat de Maastricht dedica l'article 127 exclusivament a aquest tema.

Millorar la formació professional des de tots els Països membres facilitarà la inserció professional en el mercat de treball internacional i l'adaptació a les transformacions industrials.

Els articles 31, 32, 33, 34 i 35 del mateix capítol especifiquen el desenvolupament de la Formació Professional.

L'aparició de noves professions condueix a la profunda modificació del sistema educatiu destacant la importància de la formació professional la qual ha de ser capaç d'incorporar l'actualització permanent i la renovació dels continguts. S'ha d'organitzar una educació tècnic-professional que comporti mecanismes de canvi permanent.

La Reforma Educativa ha de superar la separació entre els diversos mòduls professionals i l'administració que hi té competències en el seu disseny general; l'apropament d'ambdues afavoriria la col·laboració.

La flexibilitat per adequar els plans d'estudi als perfils de cada una de les qualificacions professionals serà una característica definitiva a aconseguir vers la millora de la formació professional, per això serà necessari pel seu desenvolupament la implicació de tots els agents educatius i socials. La responsabilitat de l'educació tècnic-professional ha de ser una responsabilitat compartida entre el sistema educatiu i les empreses, ja que el sistema educatiu aporta els continguts pedagògics i les empreses els continguts tècnics i pràctics.

v. MOBILITAT, INTERCANVIS
I COOPERACIÓ EN RELACIÓ A LA LOGSE

Des de la UE s'han realitzat els programes d'intercanvi i de mobilitat per afavorir a tots els ciutadans dels Estats membres per:

- afavorir projectes de cooperació transnacional
- ensenyança a distància i la contribució en sistemes multimèdia
- familiaritzar els estudiants amb els nous progressos tecnològics
- la creació de xarxes de cooperació i col·laboració internacional
- per fomentar les escoles europees i clubs europeus

Aquestes manifestacions no queden paleses a la nostra realitat social, sí però que dins de la LOGSE com a idea general es poden deduir a través de la lectura dels seus objectius, però específicament no hi ha punts concrets. Queda clarament expressat a la Disposició Tercera. 1 (...) *Per tal de situar el nostre sistema educatiu al nivell que permeti la seva plena homologació en el context europeu, responnent a les necessitats derivades de la mobilitat i el lliure establiment, la despesa pública al finalitzar el procés d'aplicació de la reforma serà equiparable al del països comunitaris.*"¹¹³

Aquests objectius europeus vers la Dimensió Europea de l'Educació suposa un cost econòmic elevat i que caldria sumar als que ja representa l'aplicació de la reforma educativa.

2.7.5.2 LLEI ORGÀNICA DE QUALITAT
DE L'EDUCACIÓ (LOCE) (2002)

La llei Orgànica de Qualitat de l'Educació del 23 de desembre de 2002, pretén impulsar un sistema efectiu de qualitat i oportunitats per a tots, per aquest motiu introdueix mesures que han de millorar la qualificació i formació dels alumnes, i garantir al màxim el grau d'integració.

Resumidament presenta com a grans objectius essencials :

- reduir les elevades taxes d'abandonament escolar
- millorar el nivell mitjà de coneixements dels alumnes
- universalitzar l'educació i atenció a la primera infància
- ampliar l'atenció educativa a la població adulta

¹¹³ LOGSE. Disposició Tercera. 1 2n. paràgraf.

La introducció de modificacions en els marcs normatius fins ara en vigor, ve justificada també per:

- La integració d'Espanya en el context europeu, el qual exigeix adquirir destreses com la capacitat de comunicar-se, la de treballar en equip, la d'identificar i resoldre problemes i la d'aprofitar les noves tecnologies.
- El ràpid increment de la població escolar procedent de la immigració.

Les mesures s'organitzen al voltant de cinc eixos fonamentals, que reflecteixen els principis de concepció de la Llei, alhora que orienten en termes normatius:

- i. **El valor de l'esforç i de l'exigència personal**, que constitueixen les condicions bàsiques per la millora de la qualitat del sistema educatiu, valors que han desdibuixat alhora que debilitaven els conceptes del deure, la disciplina i el respecte al professor. Sense esforç no hi ha aprenentatge.
- ii. **El sistema educatiu s'orienta més obertament cap als resultats.** L'avaluació es considera un instrument ineludible per fer intel·ligents polítiques educatives a tots els nivells i per incrementar, progressivament, la seva oportunitat i adequació als canvis.
- iii. **Es reforça significativament un sistema d'oportunitats de qualitat per tothom**, començant per l'educació infantil i acabant pels nivells postobligatoris. El sistema educatiu ha de procurar una configuració flexible, que s'adapti a les diferències individuals d'aptituds, necessitats, interessos i ritmes de maduració de les persones. La pròpia diversitat de l'alumnat aconsella varietat de trajectòries.
- iv. Fa referència al professorat. **Es proposa elevar la consideració social del professorat.** Reforça la formació inicial, orienta millor la formació contínua i articula una carrera professional.
- v. **Es desenvolupa la autonomia dels centres educatius a fi d'aconseguir bons resultats pels alumnes.** Es basa en la confiança mútua i la responsabilitat. L'avaluació de centres facilitarà la millora i permetrà orientar les accions conjuntes de cada centre educatiu i de cada administració.

La nova estructura a l'**Ensenyança Secundària Obligatòria** (ESO) és la que ha aixecat més polèmica. No pel fet d'oferir diferents **itineraris**, sinó pel fet que no tots els centres els facin. Això, juntament amb la possibilitat de fer una selecció a partir de l'expedient escolar de l'alumnat, pot donar com a resultat l'establiment de diferents tipus de centres amb diferent alumnat.

La Llei fa un replantejament dels itineraris a cada nivell de l'ESO i Batxillerat, així com també els canvis que proposa vers la **promoció dels alumnes**, desapareixent la promoció automàtica i plantejant una **prova única i externa** per la obtenció del títol de **Batxillerat**.

Per l'**alumnat estranger**, es plantegen Programes de Llengua i Cultura i Programes d'Aprenentatges Instrumentals Bàsics per als alumnes estrangers que desconeguin la llengua i la cultura del nostre país, que s'impartiran en "aules específiques" dins de cada centre. Caldrà estudiar molt bé el plantejament d'aquestes aules, per tal de no crear cap tipus de segregació entre els alumnes.

————— L'ESO I LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ —————

Analitzen les característiques més remarcables i diferencials de la Llei anterior (LOGSE) amb la nova Llei (LOCE), podem comprovar que hi ha un vincle semblant amb els objectius que es plantegen des de la UE en matèria d'educació. La pressió internacional vers cada un dels Països membres provoca que cada país gestioni i adeqüi el seu sistema educatiu a les perspectives europees.

A la LOCE podem observar quan es parla de la Unió Europea. En l'exposició dels motius que justifiquen l'haver elaborat una nova Llei d'Educació a Espanya diu:

"El logro de una educación de calidad para todos, que es el objeto esencial de la presente ley, es un fin cuyas raíces se encuentran en los valores humanistas propios de nuestra tradición cultural europea. (...)

La universalización de la Educación Primaria no se completó hasta entrada la segunda mitad del siglo XX, aunque nuestro nivel de escolarización en la Educación Secundaria y universitaria ya fuera, entonces, similar a la de los países europeos de nuestro entorno. (...)

La sociedad española ha afrontado, pues, una profunda transformación en los últimos decenios. Ha conseguido, a la vez, resolver positivamente sus propios cambios

internos y encarar los procesos de adaptación requeridos por la integración de España en la Unión europea. (...)

...una cuarta parte del alumnado no obtiene el título de Graduado en Educación Secundaria Obligatoria, y abandona el sistema sin titulación ni calificación. Además, nuestros alumnos se sitúan por debajo de la media de la Unión Europea en sus conocimientos de materias instrumentales como las matemáticas i las ciencias, fundamentales en una realidad social y economía en la que la dimensión científico-tecnológica del conocimiento es primordial. (...)

Por otra parte, la plena integración de España en el contexto europeo comporta una mayor apertura y exige un mayor grado de homologación y flexibilidad del sistema educativo. Exige también que los alumnos puedan adquirir destrezas que, como la capacidad de comunicarse –también en otras lenguas-, la de trabajar en equipo, la de identificar y resolver problemas, o la de aprovechar las nuevas tecnologías para todo ello, resultan hoy irrenunciables. Estas competencias les permitirán sacar el máximo provecho posible, en términos de formación, de calificación y de experiencia personal, del nuevo espacio educativo europeo. Los compromisos adoptados en el marco de la Unión Europea con respecto a los sistemas de educación y formación de los países miembros requieren, además, la efectiva adaptación de la realidad educativa de cada país a las nuevas exigencias, de conformidad con los procedimientos de cooperación existentes. (...)

El establecimiento de una prueba general de Bachillerato, cuya superación es requisito necesario para obtener el correspondiente título, responde a la necesidad de homologar nuestro sistema educativo con los de los países de nuestro entorno (...)

El título II regula las enseñanzas especializadas en idiomas, que se organizan en tres niveles, con el fin de dotarlas de una mayor capacidad de adaptación a las necesidades de los alumnos que las cursan y procurar una mejor adecuación a los grados de aprendizaje de idiomas establecidos en los países de la Unión Europea.¹¹⁴

114

En tota aquesta introducció ja es fa palesa la força de la Unió Europea vers la necessitat d'adequar el nostre sistema educatiu sota els objectius europeus.

¹¹⁴ Ley Orgánica de Calidad de la Educación. BOE núm. 307 de 24 de diciembre de 2002. Exposición de motivos. Pág. 45188 a45191

En diversos punts de la Llei es fa referència a la necessitat de conèixer i respectar altres cultures, evidentment que també en formen part d'aquests coneixements els Països membres, però s'exposa de manera general.

En el Títol II De les ensenyances d'idiomes. Art. 50. Escoles Oficials d'Idiomes exposa:

“1. En las Escuelas Oficiales de Idiomas se fomentará especialmente el estudio de las lenguas oficiales de los Estados miembros de la Unión Europea, el de las lenguas...”¹¹⁵

Reforça la importància de l'aprenentatge de les llengües tal i com s'ha manifestat en la política europea.

En el “Título VII. De la inspección del sistema educativo. Capítulo II. De la inspección educativa. Disposición adicional decimoséptima . *Doble titulación.* “

Exposa:

“El Gobierno podrá establecer convenios con otros Estados de la Unión Europea para que determinados centros públicos puedan impartir las enseñanzas de la Educación Primaria y Secundaria con un currículo integrado que permita al alumno obtener el título de Graduado en Educación Secundaria Obligatoria y el título de Bachiller y las titulaciones equivalentes del Estado correspondiente.”¹¹⁶

Aquest darrer aspecte que comentem, ja estava contemplat en la llei anterior, existeixen centres que imparteixen docència sobre el sistema educatiu del seu país d'origen, però encara no estaven homologats al nostre, per tant es revaloritza i iguala la diversitat d'escoles que puguin impartir docència seguint amb el sistema educatiu d'un país de la UE i que la titulació sigui igualment vàlida al nostre.

¹¹⁵ Ley Orgánica de Calidad de la Educación. BOE núm. 307 de 24 de diciembre de 2002. Título II De las enseñanzas de idiomas. Art. 50. Escuelas Oficiales de Idiomas. Pág. 45202

¹¹⁶ Ley Orgánica de Calidad de la Educación. BOE núm. 307 de 24 de diciembre de 2002. Título IV De la inspección del sistema educativo. Capítulo II. De la inspección educativa. Disposición adicional decimoséptima. Doble titulación. Pág. 45217

Era necessari plasmar aquesta necessitat a la Llei d'Educació, ja que en la política educativa europea, hem pogut observar com es treballa vers una unificació de titulacions pel 2010.

Caldrà que en aquesta nova reforma tinguin en consideració la inversió en educació al nivell que es mereix i que la pròpia llei necessita si es volen aconseguir les fites marcades a través dels objectius, tant els que es presenten des de la UE, com els del propi país.

2.7.5.3 LA UNIÓ EUROPEA I L'EDUCACIÓ A CATALUNYA

En aquest apartat presentem algunes de les iniciatives que s'han realitzat des de Catalunya en relació a la Unió Europea i que han ajudat a sensibilitzar als ciutadans vers la mateixa.

Des dels diversos governs catalans, sempre hi ha hagut una preocupació i s'han establert compromisos per fer avançar Catalunya, i l'eina que s'ha considerat clau ha estat l'educació. És doncs a través d'aquesta i establint diversos mecanismes que es pot avançar per crear un sentiment europeu. Catalunya ha estat pensant Europa des de fa segles i al llarg de la seva història ha mirat de trobar el seu lloc a Europa.

La realitat històrica i la pròpia evolució ha fet de Catalunya una autonomia, unes persones amb caràcter per defensar la pròpia llengua i cultura. Ha conviscut i compartit sempre la diversitat cultural i això li facilita acceptar més diversitats des d'una perspectiva europea.

Catalunya mai ha estat aliena a tot el procés europeu, en sentit general, la visió que es té és la d'una Europa que transcendeixi als Estats, que tingui pes decisiu en el món, que respecti tota la diversitat europea, la que representen els Estats, però també la de les nacions sense estat i la de les regions, respectant totes les llengües i les cultures.

ALGUNES ACTUACIONS CONCRETES

- i. Catalunya ha fet una important contribució al procés "constituent" europeu i davant la possibilitat de participació ciutadana en aquesta construcció, la resposta d'entitats i particulars dels catalans ha estat positiva per fer sentir la seva veu. Això va quedar reflectit a la "*Convenció Catalana pel Debat sobre el Futur de la Unió Europea*" (www.convenciocatalana.org), fruit de la iniciativa del Parlament de Catalunya (s'iniciava després de l'aprovació del Parlament el 4 d'octubre de 2001, i finalitzava el novembre de 2002). Van participar més de 300 personalitats polítiques, socials, religioses, acadèmiques, professionals i socials per elaborar conjuntament propostes pròpies, sota la coordinació del Patronat Català Pro Europa.

En les conclusions de la Convenció Catalana, es demanava per Catalunya una participació activa i directa en la presa de decisions de la Unió Europea, i un paper més important i específic per a les regions amb competències legislatives (fer crear un tercer nivell de decisió a Brussel·les format per les regions). La constitució de circumscripció electoral pròpia, la creació d'una segona cambra de representació territorial, i la capacitat de recórrer davant el Tribunal de Justícia de la UE van ésser altres propostes. Pel que fa a la llengua catalana que, amb 11 milions de parlants, ocuparà la desena posició entre els idiomes més usats en la futura UE ampliada, es sol·licita que esdevingui llengua oficial.

La Convenció Catalana proposava que el text constitucional inclogués la Carta de Drets Fonamentals de la UE, i que ja elaborada se sotmetés a referèndum. Donava suport a la idea d'una estructura de caire federalitzant per a la UE, amb una nítida separació entre poders i una reorganització de les competències. La Comissió Europea hauria d'esdevenir un autèntic "govern europeu". Es refusava l'existència d'un president del Consell de caire presidencialista i, en canvi es propugnava una democràcia més participativa i un paper més preponderant de la Unió en el marc internacional.

- ii. Paral·lelament, a la Convenció Catalana, representants de municipis, d'organitzacions polítiques, sindicals, professionals i ONGs de Catalunya participaven en el "*Fòrum Cívic per una Constitució Europea*" (www.forumconstitucioeuropea.org). En el seu Manifest es demanava una Constitució Europea clara, concisa i comprensible, que hauria de ser votada en referèndum. Més democràcia, transparència, eficàcia i proximitat als ciutadans, així com la defensa dels drets de la ciutadania europea eren reivindicacions d'aquest *Fòrum* que també reclamava el reconeixement de nacionalitats històriques amb competències legislatives com Catalunya i l'oficialitat de la llengua catalana. En un àmbit més acadèmic, el "*Fòrum de reflexió permanent Europa futura*" (www.europafutura.org) també va desenvolupar una tasca de discussió i debat important.

Aquestes iniciatives fan palès el desig dels ciutadans i ciutadanes de Catalunya d'aportar la seva contribució a l'arquitectura de la nova Europa que està dibuixant la Convenció Europea.

- iii. Una altra iniciativa realitzada des de Catalunya van ser les "*Jornades sobre qualificació, formació i experiències professionals en el marc de la Unió Europea*" el 2 i 3 d'octubre de 2003 a Barcelona i en les quals van participar 565 persones representants de totes les comunitats Autònomes de l'Estat i països de la UE. Van ésser convocades pel Consell Català de Formació Professional, Consell que en una part de les conclusions de la Jornada, manifesta la importància de l'existència del mateix i la necessitat de convertir-se en una eina pràctica per la millora de la Formació Professional europea.

En aquestes Jornades es van debatre temes sobre les qualificacions de la formació professional i la necessitat d'establir mecanismes de claredat per realitzar les correspondències internacionals de les professions, abordar el reconeixement de les competències a partir de l'experiència laboral, possibilitar un millor reconeixement d'aquells aprenentatges no formals, que les qualificacions permetin millorar la qualitat del mercat laboral i de la seva transparència, etc.

En aquesta iniciativa veiem la preocupació que es deriva de la mobilitat i el dret dels ciutadans europeus a poder treballar en els països de la UE, aspectes que com ja hem vist en el primer i segon capítol d'aquesta Tesi, preocupen a tots els països de la UE.

- La Universitat Catalana també està inclosa i compromesa en la construcció d'Europa i, aquests darrers anys amb els nous projectes europeus, es vetlla per una plena convergència europea de les universitats amb Europa. La política catalana amb el govern de CiU en majoria, va establir diversos mecanismes per reforçar i complir les necessitats europees en ensenyament superior (esmenar la llei de Reforma universitària —LOU— per ajustar-la a la realitat de Catalunya; estimular la mobilitat dels estudiants universitaris, preveure un increment des pressupostos per millorar la qualitat dels ensenyaments universitaris, etc.), per aconseguir una universitat europea des de Catalunya.
- El Patronat Català Pro Europa, és una eina bàsica d'informació i contacte amb la realitat del desenvolupament de construcció de la UE. Aquesta institució té diverses oficines al territori català, i una d'elles es troba a la ciutat de Tarragona, on organitza diverses activitats per fer difusió sobre la UE.
- Hi ha a Catalunya altres institucions que treballen i vetllen pels objectius europeus en diversos àmbits, però en l'educatiu, que és el que ens interessa en aquesta Tesi, és pròpiament el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya qui desenvolupa aquesta tasca, per aquest objectiu té l'Oficina de Cooperació Educativa i Científica Internacional, que és l'encarregada de difondre a Catalunya els programes comunitaris i internacionals educatius, i cooperar amb les iniciatives que ofereixen i organitzen intercanvis. L'oficina treballa en quatre eixos: Programes educatius europeus i internacionals; accions educatives europees i internacionals; cooperació amb organismes i informació i difusió.

A través de la seva web <http://www.xtec.es/ofieurop/index.htm>, es pot accedir al tauler d'activitats per tal de rebre informació sobre iniciatives pedagògiques, cursos de formació, conferències, recerca de socis per la participació en projectes europeus, etc.

- iv. El Departament també ha realitzat, en diverses ocasions, investigacions o estudis per avaluar aspectes dels estudiants vers la UE, dos d'elles els comentem a continuació:
- Un estudi del 1991, "*Coneixements i actituds dels estudiants de Catalunya envers Europa*", realitzat pel professor Frederic J. Company, Director de l'Oficina de Cooperació Educativa i Científica amb la Comunitat Europea, en aquell moment.¹¹⁷
 - L'estudi es va desenvolupar en el marc del Saló de l'Ensenyament de 1991 i analitzava les respostes dels estudiants que varen visitar el Saló i participar en una o dues de les activitats organitzades al punt d'informació de l'*Oficina de Cooperació Educativa i Científica amb la CE* del Departament d'Ensenyament. Una de les activitats va ser un joc (van participar 572 estudiants) a través del qual es podia valorar quins eren els coneixements dels estudiants en aspectes geogràfics, culturals, econòmics sobre la UE i altres qüestions fonamentals per la seva configuració. L'altra activitat era una enquesta d'opinió (van participar 631 estudiants) sobre actituds envers la Comunitat Europea. Van participar en les dues activitats conjuntament 110 estudiants de BUP i EGB, van ser pocs els universitaris participants.

Majoritàriament eren joves de Barcelona ciutat, l'Eixample, Horta-Guinardó i Nou Barris.

A continuació destaquem alguns dels resultats obtinguts en les enquestes realitzades: Pel que fa a formar part de la UE, el 56,9% pensa "*és una sort per a tots*" i el 24,9% pensa que "*crearà incertesa en les relacions europees*", amb aquests percentatges veiem que en general hi havia una bona acceptació i es veia amb optimisme l'entrada en vigor del Mercat Únic de 1993.

La majoria dels estudiants valoraven els aspectes "*culturals*" (34,6%), « *econòmics* » (28,4%) i « *socials* » (25,7%) com a fonamentals per a la configuració de la Comunitat Europea, aquesta es veu com a unió cultural i socio-econòmica on els ciutadans han de tenir el seu màxim protagonisme.

Un altre aspecte interessant a destacar és que els estudiants consideraven que per afavorir la Unitat Europea una de les millors mesures era "*aprendre llengües estrangeres*" (35,7%) i "*participar en trobades amb joves d'altres indrets europeus*" (30,5%).

¹¹⁷ Estudi realitzat per en COMPANYY, FREDERIC J. (1991). *Coneixements i actituds dels estudiants de Catalunya envers Europa*. Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament. Barcelona.

El sentiment de nacionalitat encara mostra el fet que Europa no era tan propera al ciutadà i els resultats van ser: el 66% se sent català, el 25,5% espanyol i el 8,5% europeu.

Tot i aquest sentiment, el 81,5% valora positivament realitzar part dels seus estudis a l'estranger i la predisposició a treballar en un altre país és positiva en un 93,3%.

Són uns resultats força positius, però també es veu la necessitat d'incidir més en la Dimensió Europea de l'Educació.

- Un altre estudi diferent, es va realitzar en el curs 1998-1999, "*Avaluació de l'Acció 1 de Comenius. Crear una cultura de qualitat i de credibilitat per a les accions educatives europees*", ja que a nivell de Catalunya, moltes escoles complien el tercer i darrer any d'un projecte educatiu europeu Comenius Acció 1. S'acabava la primera generació d'aquests projectes i la Comissió Europea es proposava iniciar una nova formulació d'aquests programes europeus, tal i com hem comentat en l'apartat 2.3 d'aquesta Tesi que analitza l'evolució dels programes europeus.

El Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu, del Departament d'Ensenyament, va assumir la coordinació de l'equip internacional que hi participava. D'aquest estudi se'n va editar un document del qual comentarem algunes de les dades publicades, ja que ens poden servir per comparar part dels resultats amb de la Tesi doctoral que presentem: ¹¹⁸

En termes generals la participació va ser: la resposta al qüestionari de 70 professors de diferents països (Dinamarca —12—; Espanya: Astúries —4—, Múrcia —2—; Catalunya —15—; Itàlia —17—; Portugal —6—; Regne Unit: Gal·les —9— i Anglaterra —5—). Els experts van ser 36, dels quals 7 eren de Catalunya. Pel que fa a la participació dels alumnes, de cada país calia triar dos centres que estiguessin en el segon i tercer any del projecte europeu, i eren una escola de primària i una de secundària. Es feia una entrevista col·lectiva a un grup d'alumnes de cada escola. El nombre d'entrevistes va ser de 9, dues de les quals es van realitzar a Catalunya.

Alguns comentaris que s'expressen en l'informe són:

- que els equips directius participen en el desenvolupament del projecte, però no supervisen la seva integració en la política escolar del centre;

¹¹⁸ Departament d'Ensenyament. Generalitat de Catalunya (1999). *Avaluació de l'Acció 1 de Comenius. Crear una cultura de qualitat i de credibilitat per a les accions educatives europees*. Barcelona: Edit. Viena Serveis, pàg. 37 a 41

- un 53,7% afirma estar totalment d'acord en que l'equip directiu afavoreix la resolució de les dificultats que poden anar sorgint, i un 35,8% bastant d'acord;
- En relació als alumnes del projecte, posen de manifest el seu interès per les llengües estrangeres i per aprendre coses sobre Europa. En l'afirmació *"El fet de participar en el projecte augmenta l'interès dels alumnes per les llengües estrangeres"*, el 59,2% està totalment d'acord i el 34,8% bastant d'acord; i en l'afirmació *"Els alumnes que participen en el projecte tenen més consciència d'Europa"*, el 65,7% està totalment d'acord, i el 31,3% bastant d'acord. Aquest darrer ítem concretament, el podem comparar amb algunes respostes i reflexions que els responsables-professors que desenvolupaven projectes europeus als centres del Tarragonès, han manifestat en les entrevistes realitzades en el curs 97-98 i al setembre de 2003; en un 75,4% s'està totalment d'acord que el projecte implica tenir consciència de la varietat lingüística europea; un 70,5% està *totalment d'acord* i un 26,5% *bastant d'acord* en que treballar en un projecte Comenius suposa que el centre incorpori la dimensió europea en el seu Projecte Curricular;

Els resultats mostren que el projecte contribueix a entendre millor altres cultures i sistemes de vida, per la qual cosa un 79,4% està *totalment d'acord* i un 19,1% *bastant d'acord*, i pel que fa referència a la introducció de la dimensió europea en l'aprenentatge dels alumnes, un 59,1% està *totalment d'acord*, un 40,9% està *bastant d'acord*.

En aquest estudi hi ha també referències dels resultats dels aspectes qualitatius dels quals destaquem que, pel que fa als aspectes sobre la dimensió europea, afavoreix la comparació dels diferents sistemes educatius, que el fet de participar en el projecte fa créixer l'interès pel què passa als altres països i s'apropa l'educació a la realitat sociocultural existent a la UE. A més a més es potencien les noves tecnologies, la comunicació, estimula la creativitat, entre d'altres aspectes a valorar.

Amb la presentació d'aquest apartat de la Tesi, es fa palesa la importància, la vinculació i interès que Catalunya ha mostrat vers Europa. *"Per això, s'ha dit moltes vegades que la incorporació a la Comunitat ha estat per a Catalunya un fet transcendent: perquè implica tornar a casa i continuar amb la nostra línia de saber conjugar identitat i obertura amb l'oportunitat de fer-ho conjuntament amb les altres nacions que vulguin construir, al portal del segle XXI, una nova Europa sense fronteres"*.¹¹⁹

¹¹⁹ COMPANYY, FREDERIC J. (1991). Coneixement i actituds dels estudiants de Catalunya envers Europa. Generalitat de Catalunya. Departament d'ensenyament. (Estudi) pàg. 1 —Introducció—.

Tots els països de la UE, segons **JAQUES DELORS** (1996), han de tenir com a fonaments bàsics de l'educació quatre pilars:

- *Aprendre a viure junts*, respectant la diversitat de cada país.
- *Aprendre a saber*, tenint en compte els canvis constants.
- *Aprendre a fer*, saber superar dificultats, treballar en equip, etc.
- *Aprendre a ésser*, capacitat d'autonomia i de judici

Recordant aquests quatre pilars podem edificar els nous projectes educatius per la Unió Europea a través de la millora dels sistemes educatius.

2

MARC TEÒRIC II - LA UNIÓ EUROPEA I L'EDUCACIÓ

2.	MARC TEÒRIC II - LA UNIÓ EUROPEA I L'EDUCACIÓ	141
2.1	INTRODUCCIÓ: LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ	141
2.1.1	ETAPES DE LA POLÍTICA EDUCATIVA EUROPEA	144
2.1.1.1	PRIMERA ETAPA : PREOCUPACIÓ EXCESSIVA PER L'ECONOMIA (1957-1970) ..	147
2.1.1.2	SEGONA ETAPA : ELS PRIMERS PASSOS (1971-1986)	147
2.1.1.3	TERCERA ETAPA : EL PERÍODE DELS PROGRAMES (1986-1992)	150
2.1.1.4	QUARTA ETAPA : LA REVISIÓ I HARMO- NITZACIÓ DELS SISTEMES EDUCATIUS	151
2.1.2	ELS TRACTATS DE LA UNIÓ EUROPEA I L'EDUCACIÓ	152
2.1.2.1	TRACTAT DE MAASTRICHT (1992/1993)	153
2.1.2.2	TRACTAT CONSTITUTIU DE LA COMUNITAT EUROPEA (V. CONSOLIDADA 2002)	157
2.1.2.3	TRACTAT D'AMSTERDAM	160

2.1.2.4	TRACTAT DE NIÇA	161
2.1.2.5	PROJECTE DE TRACTAT PEL QUAL S'INS- TITUEIX UNA CONSTITUCIÓ PER EUROPA...	162
2.2	LÍNIES PROGRAMÀTIQUES DE LA POLÍTICA EDUCATIVA DE LA UNIÓ EUROPEA	171
2.2.1	COOPERACIÓ EN EDUCACIÓ ENTRE ELS ESTATS MEMBRES, EEUU I CANADÀ	177
2.2.1.1	COOPERACIÓ ENTRE ELS ESTATS MEMBRES	177
2.2.1.2	COOPERACIÓ AMB EEUU	179
2.2.1.3	COOPERACIÓ AMB CANADÀ	181
2.2.2	INTEGRACIÓ SOCIAL	183
2.2.2.1	TREBALLADORS IMMIGRANTS I LES SEVES FAMÍLIES	183
2.2.2.2	LLUITA CONTRA LES DISCRIMINACIONS	184
2.2.3	POLÍTICA LINGÜÍSTICA	186
2.2.4	IGUALTAT D'OPORTUNITATS	188
2.2.4.1	IGUALTAT PELS DOS SEXES	188
2.2.4.2	INTEGRACIÓ ESCOLAR DELS DISMINUÏTS...	190
2.2.5	FORMACIÓ PROFESSIONAL	191
2.2.6	POLÍTICA UNIVERSITARIA	194

2.2.7	FORMACIÓ DEL PROFESSORAT.....	202
2.2.8	ANIMACIÓ SOCIOCULTURAL I TEMPS LLIURE A LA UNIÓ EUROPEA.....	204
2.3	PROGRAMES EDUCATIUS ACTUALS DE LA UNIÓ EUROPEA	207
2.3.1	PROGRAMA SÒCRATES	208
2.3.1.1	ACCIÓ COMENIUS: EDUCACIÓ ESCOLAR	212
	a) "COMENIUS 1". PROJECTES ESCOLARS	
	▪ ESCOLAR	
	▪ LINGÜÍSTIC	
	▪ DESENVOLUPAMENT ESCOLAR	
	b) "COMENIUS 2". PROJECTES DE FORMACIÓ DE PROFESSORS I ALTRE PERSONAL DOCENT DELS CENTRES ESCOLARS	
	▪ COOPERACIÓ EUROPEA PER A LA FORMACIÓ DEL PERSONAL DOCENT DELS CENTRES ESCOLARS	
	▪ BEQUES INDIVIDUALS DE FORMACIÓ	
	c) "COMENIUS 3". XARXES COMENIUS	
2.3.1.2	ACCIÓ ERASMUS: EDUCACIÓ SUPERIOR	215
	a) "ERASMUS 1". COOPERACIÓ INTERUNIVERSITÀRIA	
	▪ PROGRAMES INTENSIVS	
	b) "ERASMUS 2". MOBILITAT D'ESTUDIANTS	
	c) "ERASMUS 3". XARXES TEMÀTIQUES	

2.3.1.3	ACCIÓ GRUNDTVIG: FORMACIÓ D'ADULTS I ALTRES ITINERARIS EDUCATIUS	218
	a) "GRUNDTVIG 1". PROJECTES DE COOPERACIÓ EUROPEA	
	b) "GRUNDTVIG 2". ASSOCIACIONS D'APRENTATGE	
	c) "GRUNDTVIG 3". MOBILITAT PER ALS FORMADORS	
	d) "GRUNDTVIG 4". XARXES GRUNDTVIG	
2.3.1.4	ACCIÓ LINGUA: ENSENYAMENT I APRENTATGE D'IDIOMES	220
	a) "LINGUA 1". FOMENT DE L'APRENTATGE D'IDIOMES	
	b) "LINGUA 2". DESENVOLUPAMENT D'EINES I MATERIALS	
2.3.1.5	MINERVA: TECNOLOGÍA DE LA INFORMACIÓ I LA COMUNICACIÓ EN L'ÀMBIT DE L'EDUCACIÓ	221
2.3.1.6	OBSERVACIÓ I INNOVACIÓ	222
2.3.1.7	ACCIONS CONJUNTES I MESURES D'ACOMPANYAMENT.....	222
2.3.2	PROGRAMA LEONARDO DA VINCI	223
2.3.3	PROGRAMA TEMPUS	225
2.3.4	PROGRAMA JOVENTUT	226

2.3.4.1	ACCIÓ 1: "JOVENTUT AMB EUROPA" (JCE)	228
2.3.4.2	ACCIÓ 2: "SERVEI DE VOLUNTARIAT EUROPEU" (SVE).....	229
2.3.5	ALTRES PROGRAMES I ACCIONS	230
2.4	SUBVENCIONS I AJUDES	235
2.5	SITUACIÓ DE LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ EN ELS PAÏSOS DE LA UNIÓ EUROPEA	237
2.5.1	REPERCUSIÓ EN ELS SISTEMES EDUCATIUS	238
2.5.2	REPERCUSIÓ EN EL CURRÍCULUM	241
2.5.3	EL CONTINGUT DE L'EDUCACIÓ	242
2.6	EDUCACIÓ I FORMACIÓ VERS ELS REPTES TECNOLÒGICS, INDUSTRIALS I SOCIALS	245
2.7	LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ ALS DOCUMENTS BÀSICS REFERENCIALS:.....	251
2.7.1	LLIBRE VERD SOBRE LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ (1993)	252
2.7.2	LLIBRE BLANC SOBRE L'EDUCACIÓ I LA FORMACIÓ. "ENSENYAR I APRENDRE. VERS UNA SOCIETAT COGNITIVA" (1995)	254
2.7.3	LLIBRE VERD "EDUCACIÓ-FORMACIÓ-INVESTIGACIÓ. ELS OBSTACLES PER LA MOBILITAT TRANSNACIONAL" (1996)	261

2.7.4	PROJECTE DE PROGRAMA DE TREBALL DETALLAT PEL SEGUIMENT DE L'INFORME SOBRE ELS OBJECTIUS CONCRETS DELS SISTEMES D'EDUCACIÓ I FORMACIÓ (2001). AVALUACIÓ DEL PROJECTE (2003)	263
2.7.5	LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ A L'ESTAT ESPANYOL I A CATALUNYA	270
2.7.5.1	LLEI D'ORDENACIÓ GENERAL DEL SISTEMA EDUCATIU (LOGSE) (1990)	270
2.7.5.2	LLEI ORGÁNICA DE QUALITAT DE L'EDUCACIÓ (LOCE) (2002).....	276
2.7.5.3	LA UNIÓ EUROPEA I L'EDUCACIÓ A CATALUNYA	282

3

LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ ALS CENTRES D'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA OBLIGATORIA DEL TARRAGONÈS: APLICACIÓ I DESENVOLUPAMENT DE LA INVESTIGACIÓ

Aquest capítol tercer representa l'interès per desenvolupar l'estudi de camp als Centres d'ESO de la comarca del Tarragonès, per tal d'investigar sobre la realitat de la Dimensió Europea de l'Educació als seus centres, tant pel que fa als alumnes com al professorat.

El voler conèixer aquesta realitat ha estat fruit de l'observació del procés de construcció europea i d'observar com l'educació pot influir sobre l'acceptació de la UE, per tal que existeixi el sentiment de ciutadania europea.

Partim de la idea que des del currículum de Secundària ja hi ha marcats, de manera orientativa, alguns coneixements específics sobre la Unió Europea com poden ser els que s'emmarquen en l'àrea de Ciències Socials expressats de manera genèrica i oberta.

En la introducció es destaca: *"Els continguts de geografia...Les escales territorials són diverses i van del planisferi mundial a Catalunya –i fins i tot a unitats espacials més petites- passant pel context europeu..."*¹²⁰.

En l'objectiu general número 9 podem concloure que hi queda inclosa la Unió Europea: *"Entendre que l'estructura i la dinàmica de les nacions, les societats i els territoris són el resultat de processos històrics en què incideixen múltiples factors."*¹²¹

Encara dins del marc general del Currículum de Ciències Socials i en l'apartat de *Continguts de Fets, conceptes i sistemes conceptuals* podem llegir:

"3. Europa medieval: de l'expansió a la crisi de la baixa edat mitjana (XIII-XV).

*4. El nacionalisme. L'expansió colonial europea."*¹²²

¹²⁰ <http://www.xtec.es/estudis/eso> (Data de consulta 15 d'abril de 2004)

¹²¹ <http://www.xtec.es/estudis/eso> (Data de consulta 15 d'abril de 2004)

¹²² <http://www.xtec.es/estudis/eso> (Data de consulta 15 d'abril de 2004)

Com a *Valors, normes i actituds*, el punt 3 podem considerar que inclou el concepte de ciutadania:

“3. Valoració positiva de la convivència cívica i social.

*3.1 Acceptació dels drets i deures com a ciutadans.”*¹²³

En el segon curs d'ESO i en *Fets, conceptes i sistemes conceptuals* destaquem els següents temes del currículum:

“Geografia:

3. Societat i economia: població activa, recursos i agents econòmica. Mercat, treball i atur. Caracterització de l'economia catalana, espanyola i europea.

5. Societat i política (II): els estats del món. La Unió Europea.

Història:

*5. Europa medieval: de l'expansió a la crisi de la baixa edat mitjana (XIII-XV). Els regnes cristians.....”*¹²⁴

En alguns dels *objectius terminals* podem llegir:

“17. Diferenciar a partir de l'anàlisi d'exemples concrets el funcionament i l'activitat econòmica així com la divisió tècnica del treball i l'organització del món laboral tot caracteritzant els trets generals de l'economia europea, espanyola i catalana.

*18. Definir correctament els conceptes de nació, d'estat i de capital d'un estat localitzant correctament en els mapes polítics els estats del món i algunes de les nacions sense estat a Europa així com les comunitats autònomes dins de l'organització politicoadministrativa de l'Estat espanyol.”*¹²⁵

A tercer curs d'ESO en el marc de *Fets, conceptes i sistemes conceptuals*, té inclòs un tema concret:

*“12. Europa i la Unió Europea”*¹²⁶

¹²³ <http://www.xtec.es/estudis/eso> (Data de consulta 15 d'abril de 2004)

¹²⁴ <http://www.xtec.es/estudis/eso> (Data de consulta 15 d'abril de 2004)

¹²⁵ <http://www.xtec.es/estudis/eso> (Data de consulta 15 d'abril de 2004)

¹²⁶ <http://www.xtec.es/estudis/eso> (Data de consulta 15 d'abril de 2004)

A quart curs d'ESO dins de *Fets, conceptes i sistemes conceptuals*, a Història en el punt 1 ja apareix el tema de *L'expansió d'Europa* i en el punt 11 entre altres temes *La construcció d'Europa: de la CECA a la UE*.

En el darrer objectiu terminal d'aquest segon cicle es remarca:

*“36. Exposar les característiques geogràfiques de la Unió Europea referint-se a la integració d'Espanya i als efectes que comporta.”*¹²⁷

Un altre de les àrees que en general també es considera més relacionada amb aspectes europeus ho podem observar a través del currículum de Llengües estrangeres, que ja en la seva introducció específica indica:

*“El Consell D'Europa estableix un marc europeu comú de referències per a l'ensenyament de les llengües, en el qual proclama la necessitat que els aprenents desenvolupin competències suficients per tal de relacionar-se amb persones de llengua materna diferent i, per tant, afavorir la mobilitat, la comprensió recíproca, la cooperació, i eliminar els prejudicis i la discriminació”*¹²⁸

En els continguts generals de *Valors, normes i actituds* podem destacar alguns punts que repercuteixen i afavoreixen la dimensió europea de l'educació:

“1.3 Interès per comunicar-se i expressar-se (oralment i per escrit) amb persones que parlen la llengua estrangera.

2.1 Curiositat envers les altres realitats i interès per conèixer altres maneres de pensar, viure i organitzar la realitat.

*2.4 Respecte envers els parlants de la llengua estrangera, independentment del seu origen, la seva raça o llengua materna, que propiciï l'apropament i l'eliminació de barreres en la comunicació.”*¹²⁹

¹²⁷ <http://www.xtec.es/estudis/eso> (Data de consulta 15 d'abril de 2004)

¹²⁸ <http://www.xtec.es/estudis/eso> (Data de consulta 15 d'abril de 2004)

¹²⁹ <http://www.xtec.es/estudis/eso> (Data de consulta 15 d'abril de 2004)

Com s'ha pogut observar hi ha diferenciació entre Europa i Unió Europea, tot i que aprendre aspectes de la història d'Europa fins a la construcció de la UE pot ajudar als alumnes a entendre el procés.

Cal analitzar què saben realment i sobretot com pensen els futurs joves-ciutadans respecte a aspectes concrets que fan referència a la UE, com per exemple a la mobilitat, a l'euro, l'obertura de fronteres, etc. Per aquests motius, és interessant conèixer i assegurar el grau de preparació i les conseqüències positives que pot comportar la mateixa.

Ens centrem en la descripció i anàlisi dels diferents agents participants en l'estudi de camp després d'exposar a través dels dos primers capítols tots els conceptes bàsics sobre la construcció de la UE, en el primer; i la implicació de l'educació en el seu desenvolupament, en el segon. Aquests conceptes queden reflectits en els qüestionaris utilitzats com a instruments per l'anàlisi de la realitat dels alumnes i professors dels centres d'ESO del Tarragonès, sobre la Dimensió Europea de l'Educació.

El tercer capítol representa l'aplicació de la investigació que és el contingut de la tesi *La Dimensió Europea de l'Educació als centres d'ESO del Tarragonès* i es divideix en diversos apartats: la Introducció que contextualitza resumidament la relació de Catalunya amb Europa, la comarca del Tarragonès i la seva realitat educativa i el propi estudi de camp; la hipòtesis i els Objectius de la investigació; la Metodologia; el desenvolupament de la investigació en l'estudi de camp, els Resultats i l'Anàlisi de les dades obtingudes tant pel que fa als alumnes com al professorat, que representa el resultat del treball de camp i del qual presentem unes Conclusions generals. En la part final d'aquest capítol exposem també un llistat d'activitats que desenvolupen diverses institucions de la comarca del Tarragonès vers la temàtica de la UE i que tenen relació directa amb l'educació. La Tesi finalitza amb l'exposició d'un seguit de propostes i consideracions finals.

3.1 INTRODUCCIÓ

En aquest punt presentem la realitat de la comarca del Tarragonès contextualitzant algunes de les seves característiques.

3.1.1 LA COMARCA DEL TARRAGONÈS I LES SEVES CARACTERÍSTIQUES

La zona on es desenvolupa la investigació, el Tarragonès, és una de les tres comarques (Baix Camp i Alt Camp) que formen el Camp de Tarragona, extensa plana litoral encerclada per les muntanyes de la Serralada Prelitoral.

EL TARRAGONÈS

El Tarragonès és el sector més proper a la ciutat de Tarragona i queda dividida, segons la *Gran Geografia Comarcal de Catalunya* (1994) *Tarragonès, Baix Camp, Alt Camp, Conca de Barberà, Priorat* (Vol. 5), en dues parts relacionades amb dos rius: per una banda el sector de Tarragona i la seva àrea immediata (la vall del riu Francolí i la zona de Vila-seca de Solcina i Salou), que és una part de la conurbació Tarragona-Reus, i de l'altra, a la banda NE el sector del Baix Gaià (riu), que formen una rodalia centrada per la vila de Torredembarra.

Tota la comarca té una extensió de 317,12 Km² i la formen 21 municipis. L'economia de la comarca és molt variada:

L'AGRICULTURA

L'agricultura, té només un 3,5% de la població que si dedica com a primera activitat (unes 1700 persones); i en segona activitat unes 3000 persones. És una agricultura de petits propietaris que porten directament la terra, l'explotació directa és la predominant a tots els municipis. La mecanització ha arribat al camp i es manté amb un nivell alt.

LA RAMADERIA

La ramaderia, concretament la cria de bestiar és una activitat important al Tarragonès com a complement de l'agricultura, sobretot en l'aviram i la cria de porcs. Degut a les condicions climàtiques (clima mediterrani, moderat) els altres tipus de ramaderia tenen un percentatge molt reduït.

LA PESCA

La pesca: La ciutat de Tarragona té un dels ports pesquers més importants de Catalunya.

LA INDÚSTRIA

La indústria: Aproximadament un 29% de la població activa treballa en la indústria, cal dir que la ciutat de Tarragona té un espectacular polígon petroleo-químic, i tot el sector secundari en representa poc més del 35%, enfront d'un sector terciari que ocupa el 60% de la població activa comarcal.

La segona branca industrial del Tarragonès és la del metall, que fins fa poc, havia estat la primera. Hi ha també petites indústries de menys rellevància.

EL COMERÇ I LES FINANCES

El comerç i les finances: És una comarca essencialment terciària, el 60% de la població activa treballa en aquesta activitat. El comerç i la indústria hotelera representen un 20,4% de la població activa total sobretot pel creixement de l'activitat turística. Tarragona actua com a capital comercial del conjunt de la comarca.

ELS SERVEIS

Els serveis: La branca dels sectors públics privats i personals és la més nombrosa del sector terciari, que pot representar el 21,9% del total d'actius.

EL TURISME

El turisme: És una de les primeres comarques turístiques del Principat, sobretot per la gran extensió de litoral i l'atractiu de la ciutat de Tarragona amb el seu patrimoni històric-arqueològic.

LES COMUNICACIONS

Les comunicacions: La situació geogràfica del Tarragonès, situat dintre el corredor natural de la Depressió Prelitoral Catalana, fa que la comarca es trobi molt ben comunicada amb l'exterior. Té com a eix molt important històricament la "Via Augusta", també anomenada N-340 que actualment ha tornat a canviar de referència, que va paral·lela a la costa i posa en comunicació el litoral de la península amb Europa. La comarca és travessada per quatre línies de ferrocarril, la més important és la de Barcelona-València, que corre paral·lela a la costa i té quatre estacions a la comarca; la segona línia porta a Reus i des d'allí hi ha comunicació amb Saragossa i Madrid; la tercera línia Roda de Barà – Reus, recorre l'interior de la comarca, on té 6 estacions; i la quarta línia Sant Vicenç de Calders – Valls – Lleida, a l'extrem NE de la comarca, és molt utilitzada pels grans expressos Barcelona – Madrid.

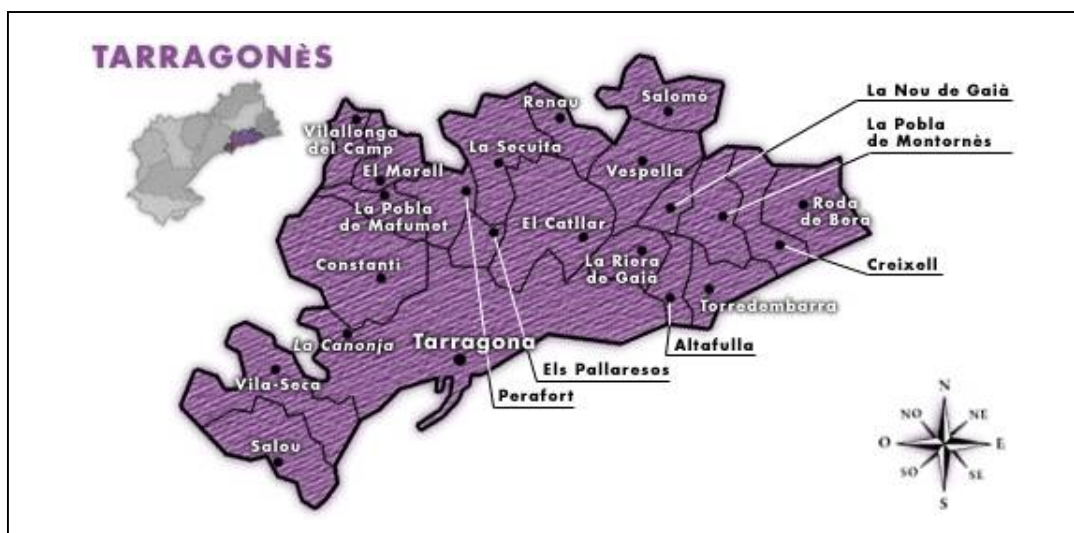
També cal destacar la importància del port de Tarragona i la seva influència més enllà de la pròpia comarca, és un dels primers ports de l'estat pel tonatge mogut.

LA POBLACIÓ

La població: Actualment constitueix una de les comarques més poblades de la Catalunya no metropolitana, i ha experimentat durant els darrers decennis un fort creixement i una important immigració. Els fets històrics ens mostren com als anys seixanta hi ha una forta immigració procedent de les comarques veïnes, i sobretot, de les regions del sud de la península, sobretot d'Andalusia. Gran part d'aquesta població se centra a la conurbació de la capital. Aquesta immigració comportà un important rejuveniment de la població de la comarca. Actualment els fluxos migratoris han fet que hi hagi immigració de procedència diversa, sobretot de països llatinoamericans i africans.

El següent mapa ens presenta la situació real de les poblacions que formen la comarca del Tarragonès.

MAPA DE LA COMARCA DEL TARRAGONÈS

MAPA III

Font: Comarca del Tarragonès. Mapa Turístic de la Costa Daurada. Patronat de Turisme de la Diputació de Tarragona. Tarragona 2003. [http:// www.municipis.altanet.org/municipis/tarragones.html](http://www.municipis.altanet.org/municipis/tarragones.html).

LA CULTURA I L'EDUCACIÓ

La cultura i l'educació: L'activitat cultural, està molt centrada a la ciutat de Tarragona, que continua mantenint una gran mostra de diversitat vers convocatòries d'activitats culturals (la celebració de les festes, entitats culturals i de folklore, etc.).

L'activitat educativa, actualment s'ha descentralitzat de la capital de la comarca pel que fa als centres educatius de tots els nivells d'ensenyament que és d'uns trenta entre públics i privats. Els centres de secundària es troben a Tarragona ciutat i als barris del voltant, majoritàriament, però també hi ha a Torredembarra, Vila-seca, Salou, Constantí i El Morell. La ciutat però és la que té més centres públic i privats.

Tarragona té també una bona oferta pública d'ensenyaments superiors a la Universitat Rovira i Virgili, distribuïts en facultats i escoles (escola tècnica superior d'enginyeria, escola tècnica superior d'enginyeria química, escola universitària d'infermeria, facultat de ciències de l'educació i psicologia, facultat de ciències jurídiques, facultat d'enologia, de lletres, i de química). La mateixa universitat té altres facultats, escoles i centres adscrits a d'altres municipis del Camp de Tarragona i Terres de l'Ebre (Reus, Vila-seca, Coma-ruga i Tortosa).

Els Centres d'ESO del Tarragonès han augmentat en escriu el seu nombre d'alumnes. Durant el curs 1988-89 hi havia a la comarca 11.336 alumnes matriculats als diferents centres de secundària; durant el curs 1997-98, moment en què es passen els qüestionaris, hi havia als centres de secundària 5.596 alumnes de 1er a 4rt d'ESO (aquesta gran diferència, en part és perquè s'està començant a desenvolupar la reforma educativa LOGSE, cosa que fa augmentar el nombre d'alumnes als centres d'ESO, ja que entren als instituts els alumnes a partir de 12 anys).

En el següent quadre podrem veure el creixement per cursos dels alumnes als centres d'ESO del Tarragonès:

EVOLUCIÓ DEL CREIXEMENT DELS ALUMNES
ALS CENTRES D'ESO DEL TARRAGONÈS

	ANY DEL CURS				
	1997-1998	1998-1999	1999-2000	2000-2001	2001-2002
NOMBRE D'ALUMNES	5.667 ¹³⁰	7.488	8.926	8.543	8.293

QUADRE XIX

Font: Elaboració pròpia amb les dades facilitades per la Delegació Territorial d'Ensenyament de Tarragona, setembre de 2003.

¹³⁰ Aquest nombre d'alumnes no és exactament el mateix que els que hi havia durant la realització dels qüestionaris als centres, que aleshores era de 5.596 alumnes, com ja s'havia esmentat anteriorment. Això demostra que durant el curs hi ha variacions del nombre d'alumnes, ja que hi ha mobilitat en el treball i també alguns fluxos migratoris que provoquen aquestes diferències. La base de la tesi estarà feta sobre el nombre total de 5.596.

3.2 HIPÒTESIS I OBJECTIUS DEL TREBALL D'INVESTIGACIÓ

L'objectiu general que ens plantejem és dur a terme un estudi de la realitat sobre la Dimensió Europea de l'Educació referida als alumnes i professors dels Centres d'ESO del Tarragonès, amb la finalitat última de poder contribuir a la promoció d'una consciència de ciutadania europea i crear un sentiment positiu vers la UE; així com el fet de donar a conèixer alguns aspectes sobre l'educació (programes, polítiques, etc.) que desenvolupa la UE.

Les següents aproximacions hipotètiques, estretament vinculades, pretenen referir la complexitat de la temàtica que ocupa la investigació. La primera hipòtesis tracta del següent:

RESPECTE ALS CURRÍCULUMS DE SECUNDÀRIA SOBRE LA UE I LA REALITAT A LES AULES

A partir dels objectius generals de la LOGSE, la LOCE, i la normativa general dels decrets d'Educació Secundària Obligatòria es preveu que hi ha diversos continguts específics en els currículums de Secundària per desenvolupar la dimensió europea de l'educació. L'estudi d'aquests continguts pot ser un instrument didàctic que ens ajudi a dur a terme una anàlisi de la realitat als centres.

OBJECTIUS:

- a) Conèixer, descriure i analitzar quins són **els continguts que es treballen** i en quin moment dels estudis de Secundària es desenvolupen.
- b) Analitzar la incidència d'aquells continguts treballats sobre els coneixements adquirits i/o assolits.

Descriure en menor o major mesura com es fa la traducció de les indicacions teòriques a la realitat pràctica.

RESPECTE AL PROCÉS D'APRENTATGE I FORMACIÓ

Segona hipòtesis de treball: La realitat dels centres d'ESO de la comarca del Tarragonès vers la dimensió europea de l'educació, que es comença a treballar més concretament a través de la implantació gradual de la LOGSE (1990). Dels continguts treballats i de la pròpia experiència,

cal analitzar **què saben els alumnes i professors sobre la UE** i altres aspectes vinculats a l'educació europea.

OBJECTIUS:

- a) Analitzar la incidència dels continguts treballats referents a la UE sobre els coneixements adquirits pels alumnes sobre aquesta qüestió.
- b) Saber el grau de coneixement de la temàtica relativa a la UE que tenen els professors d'ESO del Tarragonès.
- c) Conèixer els programes de formació del professorat d'ESO en l'àmbit de la dimensió europea de l'educació a través de les institucions (Universitat Rovira i Virgili, Departament d'Ensenyament, etc.)
- d) Conèixer la influència del currículum en temes de la UE sobre els alumnes d'ESO dels centres del Tarragonès.

_____ RESPECTE A L'EXPERIÈNCIA VISCUDA _____

Tercera hipòtesis de treball: L'experiència de viure, estudiar i compartir una altra realitat com element positiu per desenvolupar la consciència europea.

OBJECTIU:

- a) Analitzar quines accions es promouen per proporcionar experiències de coneixement d'altres països de la Unió Europea als alumnes i/o professors que participen en programes europeus i com poden manifestar tenir una actitud més positiva vers el que representa formar part de la UE.
- b) Conèixer com i què pensen sobre el fet de formar part de la UE —els alumnes i els professors—.
- c) Analitzar les opinions dels professionals de l'educació que participen activament en programes europeus als centres d'ESO del Tarragonès.

RESPECTE A LES
INTERVENCIIONS POLÍTIQUES

Quarta hipòtesis de treball: Les polítiques educatives de la UE han de fonamentar-se en l'enfortiment dels mecanismes de la pròpia comunitat. Els elements possibilitadors són l'educació, la participació i la intervenció.

OBJECTIU:

- a) Conèixer quins programes s'estan desenvolupant en diverses institucions no formals i informals, sobre la UE i com s'influeix en la formació de la dimensió europea de l'educació.

RESPECTE L'IMPACTE DELS ENSENYAMENTS
I DELS CONEIXEMENTS IMPLÍCITS

Cinquena hipòtesis de treball:

OBJECTIU:

- a) Conèixer què pensen els professors i els alumnes dels centres d'ESO del Tarragonès sobre l'existència, la organització, la utilitat, etc. de la Unió Europea.

En conseqüència, hem decidit emprar diferents tècniques i instruments per conèixer més a fons la realitat de la nostra recerca. Hem emprat una metodologia mixta, quantitativa i qualitativa.

3.3. METODOLOGIA

El mètode defineix la manera amb què es pretén donar resposta al problema plantejat. Són el conjunt de fets que contribueixen en el problema sobre el qual és necessari intervenir.

En el nostre cas hem concretat l'àmbit de recerca en la recollida de dades sobre les actuacions i les percepcions dels professors i alumnes sobre la dimensió europea de l'educació.

No hi ha dubte que, en els darrers anys la importància de la dimensió europea i el fet d'aconseguir acostar-la al ciutadà ha augmentat força, però també els diversos fluxos de la pròpia política europea han provocat en molts casos desmotivació vers les problemàtiques internacionals. Endegar un tema tan complex és molt difícil per la quantitat d'interessos que s'hi barregen, siguin aquests implícits o no. Aquest fet ens ha obligat a emprar diversitat de procediments, ja que hem considerat, com diu Pons I. (1993) que l'elaboració metodològica està presidida per tres principis:¹³¹

- i. Per a una investigació concreta normalment no existeix una sola metodologia, ni un sol tipus de tècniques, ni tan sols un sol instrument.
- ii. Del conjunt de les metodologies, tècniques i instruments possibles, *a priori* cap d'ells pot ser considerat com a millor.
- iii. Moltes vegades el millor pot ser enemic del bo i el perfeccionisme pot resultar esterilitzant.

3.3.1 TIPUS D'ESTUDI

En aquest apartat es recull de manera descriptiva i reflexiva el marc metodològic que hem escollit per orientar la recerca. El seu contingut serveix per conèixer la realitat dels alumnes i professors dels Centres d'Educació Secundària del Tarragonès sobre la Dimensió Europea.

El criteri de científicitat, que implica tant el plantejament de la investigació quantitativa com el de la investigació qualitativa, ha suposat moltes vegades lluites entre partidaris i detractors dels

¹³¹ PONS, I. (1993). *Programación de la investigación social*. Madrid: Edit. Centro de Investigaciones Sociológicas CIS. Pàg. 24

diferents plantejaments metodològics que ofereix la ciència. Les diferents concepcions de la realitat, les relacions entre subjectes i objectes de la investigació, els procediments emprats, etc., han fet que la investigació quantitativa-qualitativa hagi estat vista amb aspectes diferencials que per a algun grup de persones són irreconciliables; altres els veuen com intercanviables i per a altres són complementaris.

La dicotomia entre quantitatiu-qualitatiu porta implícita altres temes, com la precisió. Així, mentre que al nombre se li atribueix un govern rigorós, a la paraula se li atorga una ambigüitat inherent. Nombres i paraules, però, són quelcom més que sistemes de registre per a les observacions i exàmens, ambdós però s'han d'adaptar a l'especificatiu de la investigació.

La discussió sobre la utilització dels mètodes quantitativs o qualitativs ha aportat grans beneficis per la investigació en general, tot i que ha estat en part contraproductent, en la mesura que bona part d'aquesta difusió ha servit per polaritzar encara més les posicions extremistes. Aquest debat ha contribuït a evidenciar que els mètodes quantitativs no són sempre els més indicats per aconseguir alguns objectius, això ha generat la utilització dels mètodes qualitativs en la investigació educativa.

Tot seguit exposem una mostra de les opinions que sustenten els partidaris de cada un d'aquests mètodes, ja que els seus partidaris busquen defensar les seves idees vers el mètode que consideren més adequat, no evidenciant-se només els avantatges de la seva utilització en l'àrea d'actuació del propi investigador.

Segons els defensors d'aquesta postura antagònica pel que fa referència als mètodes, cada tipus adoptat està vinculat a una perspectiva paradigmàtica diferent i única i són aquestes dues perspectives les que es troben en conflicte. En línies generals, podem resumidament caracteritzar les perspectives quantitativa i qualitativa des dels aspectes següents:

- i. **La perspectiva quantitativa**, per la seva preocupació pel control de les variables i la mesura de resultats, expressats preferentment de forma numèrica. L'interessa primordialment l'explicació causal derivada d'unes hipòtesis donades.
- ii. **La perspectiva qualitativa**, el seu interès radica en la descripció dels fets observats per interpretar-los i comprendre'ls en el context global en el que es produeixen, amb la finalitat d'explicar els fenòmens. Alguns dels seus atributs són el centrar l'atenció en el procés, el descobriment, la connexió amb les dades, l'holisme, el naturalisme, entre altres.

Els qui veuen aquesta qüestió en termes de contrast entre paradigmes proporcionen, generalment, tota una llista d'atributs amb els quals es basen per afirmar les seves conviccions.

En el quadre següent Cook i Reichardt (1997) ens mostren diversos atributs que provenen de cada un dels paradigmes:

PARADIGMA QUALITATIU – PARADIGMA QUANTITATIU	
PARADIGMA QUALITATIU	PARADIGMA QUANTITATIU
Aposta per un exemple dels mètodes qualitatis	Aposta per l'exemple dels mètodes quantitatis
Fenomenologisme: “interessat en comprendre la conducta humana des del propi marc de referència de qui actua”	Positivisme lògic: “busca els fets o causes dels fenòmens socials, prestant escassa atenció als estats subjectius dels individus”
Observació naturalista i sense control	Mediació penetrant i controlada
Subjectiu	Objectiu
Proper a les dades; perspectiva “des de dins”	Al marge de les dades, perspectiva “des de fora”
Fonamentat en la realitat, orientat als descobriments, explorador, expansionista, descriptiu i inductiu	No fonamentat en la realitat, orientat a la comprovació, confirmació, reduccionista, inferencial i hipòtetic deductiu
Orientat al procés	Orietat als resultats
Vàlid: dades “reals”, “riques”, i “profundes”	Fioble: dades “sòlides” i “repetibles”
No generalitzable: estudis de casos aïllats	Generalitzable: estudis de casos múltiples
Holista	Particularista
Assumeix una realitat dinàmica	Assumeix una realitat estable

QUADRE XX
 Font: COOK i REICHARDT (1997) *Métodos cualitativos y cuantitativos en investigación evaluativo*. Madrid: Morata pàg. 29

Estudiosos de l'àrea metodològica com Pérez Serrano (1994), defensa la idea que la metodologia qualitativa ens permet una millor comprensió del context, ajudant-nos a situar en el marc en el qual es desenvolupa l'esdeveniment, permetent-nos així obtenir una visió més global de la realitat, o sigui, una atenció especial al context, circumstàncies i àmbits en els que es desenvolupa el comportament humà. Tampoc nega les aportacions de la metodologia quantitativa dins d'una reflexió de caràcter sistemàtic de l'àrea, sobre tot perquè les dues metodologies ofereixen perspectives interessants i complementàries per enfocar la realitat objecte d'estudi.

Avui en dia, i com a reflex del canvi d'actitud anteriorment comentada, qui investiga acostuma a definir-se com a participant imbricat d'alguna manera en allò que investiga i, fins i tot, de vegades s'expressa en primera persona. Per aquest motiu l'expressió personal és exigent per presentar un producte clar i elaborat rigorosament. Això reflecteix la nova situació en que la investigació educativa ha d'enfrontar-se, on és necessari tenir en compte la multiplicitat de factors i de valors que entren en conflicte en qualsevol realitat social i a la qual el propi investigador no és aliè.

Aquests aspectes ens aporten arguments per afirmar que els atributs d'un paradigma no es troben inherentment vinculats ni als mètodes qualitius ni als quantitius. Es pot associar als dos mètodes tant amb els atributs del paradigma qualitatiu com amb els del quantitatiu.

En triar un mètode d'investigació seria important tenir en compte aquestes qüestions, i ésser conscients que els paradigmes no constitueixen el determinant únic de la seva elecció, doncs, les exigències de la situació de la investigació amb la qual es treballa també és un factor decisiu a considerar en l'elecció dels mètodes. Verificar la consistència inherent entre l'adhesió a la filosofia d'un paradigma i la utilització dels mètodes d'un d'ells, o dels dos,

conforme convingui a la problemàtica estudiada per l'investigador, pot ésser l'inici per intentar establir un diàleg dinàmic entre les dades qualitatives i les quantitatives.

Actualment el que es busca és utilitzar conjuntament els mètodes existents, amb la finalitat de satisfer les exigències pròpies de l'àrea en la qual es realitza la investigació, tenint en consideració el context polifònic i la interrelació que formen les xarxes comunicacionals en el sí de les societats postmodernes. *"Es tiempo de dejar de alzar muros entre los métodos y de empezar a tender puentes"*.¹³²

¹³² COOK i REICHARDT. (1997). *Métodos cualitativos y cuantitativos en investigación evaluativo*. Madrid: Edit. Morata pàg. 52

Pel que fa a la utilització dels dos mètodes conjuntament podem dir que:

- En la utilització conjunta d'aquests dos mètodes, per atendre a les múltiples necessitats de la investigació educativa, necessitem estar oberts a les innovacions de forma i a la singularitat dels seus dissenys, a més a més de la concatenació dels mètodes existents.
- Un altre aspecte importat en aquesta proposta integradora és que cada tipus de mètode pot en potència ensenyar a l'altre noves maneres de detectar i disminuir un sesgament. Cook i Reichardt (1997) senyalen que *“al poner juntos los métodos pueden fortalecerse estos dos diferentes depósitos de conocimientos y de experiencia. Es posible que incluso a través de su empleo conjunto se descubran nuevas fuentes de sesgos y nuevos medios para disminuirlos, que habían permanecido ignorados de cada una de las dos tradiciones aisladas”*.¹³³

Amb tot, el ressorgiment de la perspectiva qualitativa ha provocat la necessitat de reconèixer que hi hagi àrees de coneixement, i l'educació és una d'elles, que quan s'investiga, s'avalua, i a més a més de trencar alguns mites sobre l'objectivitat pura pretesa i el total aïllament del subjecte investigador com aliè a la seva pròpia tasca d'estudiar els assumptes humans. Quan s'investiguen temes educatius, sobretot quan no són objectius burocràtico-administratius, qualsevol investigació és simultàniament avaluació. I com a tal ha d'incidir en la pràctica.

El paper integrador dels mètodes qualitius i quantitius en la investigació educativa ha avançat amb força. Els canvis en les pròpies institucions, les relacions interpersonals, les noves tecnologies de la informació i la comunicació, han contribuït a impulsar la utilització conjunta d'ambdós mètodes.

La vinculació de la investigació amb l'acció pot contribuir no només a l'avenç del coneixement com la investigació bàsica, sinó a la transformació i millora de la realitat quotidiana, ja que la persona aprèn quan sap aplicar allò après a situacions noves. Són necessàries una àmplia gamma de coneixements, estratègies i tècniques d'intervenció en la realitat contextualitzada dels fets.

Analitzats els diversos avantatges i inconvenients, en el context de la nostra investigació hem utilitzat ambdós paradigmes per tal de plantejar un treball de camp, emprant instruments que ens permetin aconseguir la màxima informació possible sobre la realitat de la temàtica estudiada en la pròpia investigació.

¹³³ Op. Cit. pàg. 47

El procés d'informació ha estat seqüenciat en diverses fases:

- 1a FASE:** Plantejament de la investigació
- 2a FASE:** Revisió de coneixements existents sobre la temàtica de treball
- 3a FASE:** Recollida de dades durant el curs 1997-1998 i recerca d'informació a diversos mitjans (llibres, revistes, internet, diaris, documents oficials, etc.)
- 4ta FASE:** Anàlisi de la informació
- 5ena FASE:** Interpretació de les dades
- 6ena FASE:** Conclusions

La recerca de les dades ens ha portat a conèixer la realitat sobre la Dimensió Europea de l'Educació dels alumnes i professors de la mostra d'estudi referida a tres gran àrees (tal i com queda distribuït en el qüestionari):¹³⁴

- i.** Què es fa als centres sobre temàtica de la UE?
- ii.** Què en saben sobre diversos conceptes relacionats amb la Unió Europea el professorat i l'alumnat? —CONEIXEMENTS—
- iii.** Què en pensen de la Unió Europea? —OPINIONS I ACTITUDS—

Amb qüestionari utilitzat com a instrument de mesura i del qual hem pogut mesurar aspectes quantitatius i alguns de qualitatius, també hem realitzat diverses entrevistes semiestructurades per aconseguir un estudi científic.

¹³⁴ Veure punt 6 Annex I: 6.1 Qüestionari dels alumnes; 6.3 Qüestionari dels professors.

3.3.2 TÈCNIQUES I INSTRUMENTS

Els instruments són les eines que s'utilitzaran per tal d'obtenir les dades necessàries per poder demostrar les hipòtesis plantejades per tal d'assolir els objectius establerts.

Els instruments tenen per objecte mesurar fins a quin punt un determinat succés apareix en una realitat concreta. Mesurar és assignar uns nombres a objectes o esdeveniments d'acord amb unes regles que li donen significat, és *comparar una quantitat, una magnitud física... amb un altra de la mateixa espècie que hom pren com a unitat*¹³⁵, és una definició com assenyala Rincón I. (1995) restrictiva que deixa de banda alguns aspectes del mesurament aplicat a les ciències socials.¹³⁶

En el procés de selecció, elaboració i posterior validació dels instruments utilitzats vàrem tenir en compte el respectar els criteris de credibilitat que ha de tenir tota investigació educativa que pretén ésser coherent.

Els instruments de mesura que ens permetran conèixer la realitat dins de la qual es desenvolupa la tesi *La Dimensió Europea de l'Educació als Centres d'ESO del Tarragonès* són les següents :

- El qüestionari
- L'entrevista
- L'anàlisi documental
- L'observació

Cada un d'aquests documents té relació directa amb el tipus d'anàlisi, ja sigui des d'una perspectiva qualitativa o bé des d'una perspectiva quantitativa.

¹³⁵ AAVV (1995). *Diccionari Enciclopèdic de la llengua català*. Barcelona: Edit. Enciclopèdia Catalana. Pàg. 495

¹³⁶ RINCÓN I., D. ARNAL, A. LATORRE, SANS A. (1995). *Técnicas de investigación en ciencias sociales*. Madrid: Edit. Dickinson. Pàg. 46

3.3.2.1 PERSPECTIVA QUALITATIVA

Després d'analitzar la bibliografia i la documentació que ha sorgit sobre la temàtica de la Tesi, alguns dels objectius podien assolir-se utilitzant una metodologia qualitativa. En la metodologia qualitativa les tècniques fonamentals de recollida de dades i d'informació són l'observació, l'entrevista qualitativa, anàlisi documental i les tècniques narratives. Comentarem les tres tècniques que hem utilitzat en la nostra investigació i que han estat l'observació, l'anàlisi documental, i l'entrevista.

a) L'OBSERVACIÓ

L'observació, implica la interacció entre investigadors i grups socials. El seu objectiu és la descripció de grups socials i escenes culturals mitjançant la vivència de les experiències de les persones implicades en un grup o institució, a fi de captar com defineixen la interpretació de la realitat i l'organització del seu món. Amb freqüència es fa servir associada a entrevistes formals i informals, registres sistemàtics, recollida de documents i materials. S'hi obté la informació d'una manera espontània en un escenari social intacte, respectant el transcurs dels fenòmens.

És el mètode més antic i permanent de recollida de dades i que totes les persones exerceixen. Anguera (1989) afirma que observar és advertir els fets tal com es presenten a la realitat i cal enregistrar-los per a posteriorment comprovar-los.¹³⁷ Per a Rincón i d'altres, és un *continu* que va des d'un extrem poc formalitzat i amb un control baix a un altre formalitzat i sota un control alt.¹³⁸

Per en Ruiz Olabuénaga (1996), l'observació procedeix del nivell no verbal i és captada per la persona que observa mitjançant claus que posteriorment analitza i interpreta, obtenint un coneixement sistemàtic, profund i complet de la realitat observada que la fa diferent pel seu caràcter intencional i sistemàtic.¹³⁹

L'observació desenvolupada a la Tesi es va plantejar com a passiva (sense una idea preconcebuda), espontània, sense cap hipòtesi prèvia, i s'ha realitzat durant les entrevistes, mentre es passaven els qüestionaris i observant la realitat i l'evolució del què ha representat i representa la dimensió europea de l'educació.

¹³⁷ ANGERA, M.T. (1989). *Metodología de la observación en las ciencias humanas*. Madrid: Edit. Cátedra. Pág. 21

¹³⁸ *Ídem.*, pàg. 227

¹³⁹ RUIZ OLABUÉNAGA, J.I. (1996). *Metodología de la investigación cualitativa*. Bilbao: Edit. Universidad de Deusto. Pág. 126

b) L'ANÀLISI DOCUMENTAL

L'anàlisi documental, per poder desenvolupar la investigació realitzada amb la Tesi, ha estat necessari conèixer una extensa gamma de documents pels quals satisfer l'amplitud i la magnitud de la informació a consultar. Actualment amb la presència de les noves tecnologies i els sistemes informàtics, s'ha fet imprescindible per a la tasca de la recerca emprar eines informàtiques, no solament per l'elaboració i tractament de les dades, sinó com una nova tècnica a través de la qual es pot accedir a noves fonts bibliogràfiques, documentació internacional, etc. Per aquest motiu, la classificació, recuperació i distribució de la informació implica activitats fonamentals com l'anàlisi, l'estudi dels mitjans més adients per obtenir-la, les formes d'emprar-la a fi de presentar-la seleccionada i sistematitzada.

La documentació forma part d'un sistema interconnexonat que ens ha proporcionat documents obtinguts de diverses fonts, prèviament seleccionats, emmagatzemats, conservats, etc.

El fet de l'anàlisi documental és el conjunt d'operacions amb tendència a presentar el contingut d'un document sota una forma diferent de la seva original, amb la finalitat de facilitar la seva consulta o localització en un estudi posterior.

La gamma de documents que pot abordar aquesta tècnica és molt nombrosa, i va des d'escrits d'arxius públics i privats, premsa, documents personals (cartes, diaris, memòries, entrevistes, etc.), obres de creació literària etc.; documents numèrics o estadístics de censos, padrons, estadístiques generals, etc.; documents de reproducció d'imatges, televisió, magnetòfon, discos i ràdio; i els documents objecte que serien tota classe de realitzacions artístiques.

El fet d'abordar qualsevol d'aquests documents ens fa establir a priori les variables sobre les que es desitja obtenir la informació, les seves categories, etc.

Des de la perspectiva clàssica se situa l'anàlisi documental dins de l'elaboració del marc teòric, en la Tesi *Le Dimensió Europea de l'Educació als Centres d'ESO del Tarragonès*, l'anàlisi documental ha estat també un eix fonamental per a la contrastació d'algunes hipòtesis plantejades. S'han realitzat, com més significatius, estudis sobre lleis i altres documents oficials, articles de premsa i dades estadístiques. Una font també consultada ha estat Internet, un mitjà utilitzat per informar, difondre, intercanviar i promoure el desenvolupament de la Unió Europea. Navegant per la xarxa podem trobar cada vegada més pàgines que poden orientar i ajudar-nos per conèixer la realitat en l'àmbit educatiu. La major part d'aquestes webs que podeu consultar a l'apartat de bibliografia- són de caràcter generalment informatiu, limitant-se a donar informació i eines per tenir coneixements generals i específics sobre la UE.

c) L'ENTREVISTA

L'entrevista qualitativa, es refereix a una conversa intencional que permet recollir informació sobre esdeveniments i aspectes subjectius de les persones que, si no fos d'aquesta manera, no estarien al seu abast. Aporta la profunditat, el detall i les perspectives dels entrevistats i permet així interpretar els significats de les accions. Constitueix una font inestimable de significat i complement per al procés d'observació (Taylor i Bogdan , 1994).

Cadascuna d'aquestes tècniques té els seus avantatges i inconvenients, fet que les fa més adients per a un tipus de recerca que per a altres en funció del que es pretén realitzar. En el nostre cas concret, sense treure valor a les altres tècniques, hem optat per l'entrevista pel que ens podia suposar de millora en el nostre camp d'estudi i assoliment dels objectius. L'entrevista permet recollir informació sobre esdeveniments i aspectes subjectius de les persones (creences, actituds, opinions, etc.) que, d'una altra manera l'investigador no assoliria, ja que no són directament observables (sentiments, emocions, etc.). Altres avantatges que comporta l'ús de l'entrevista i que ens ha fet escollir aquesta tècnica són (Valles, 1997): l'obtenció d'una gran riquesa informativa en les paraules i enfocaments dels entrevistats (en aspectes que no són directament observables); proporciona a l'investigador l'oportunitat de clarificació i seguiment de preguntes i respostes en un marc d'interacció més directe, íntim, personalitzat, flexible i espontani; permet una comprensió holística dels punts de vista de l'entrevistat d'una forma oberta, flexible, diligent i econòmica que genera a la fase d'inici punts de vista, hipòtesis i orientacions útils per traduir-les a les circumstàncies reals de la investigació. Tot i que també presenta alguns inconvenients o limitacions com ara (Valles, 1997): el factor temps (tant per a la seva realització com per l'anàlisi) i la confiança i motivació que requereix en els entrevistats a l'hora de fer-la.

Es poden emprar en investigació diferents modalitats d'entrevistes, que van des de la forma estructurada fins a l'oberta. L'entrevista estructurada implica algunes limitacions per la categoria de les respostes. Les preguntes solen ser de resposta tancada i es fan en un mateix ordre als entrevistats. La no estructurada implica un esquema de preguntes i seqüència, no està prefixat, les preguntes solen ser de caràcter obert i la persona entrevistada va construint la resposta. La combinació de les dues formes ens dona l'entrevista semiestructurada. Les preguntes són tancades i obertes; aquesta és la més emprada en el camp de les ciències de l'educació i socials, ja que és la més adient per realitzar diagnòstic i enregistrar les evolucions.

Segons el grau de directivitat l'entrevista dirigida permet que l'entrevistador/a adapti la forma i l'ordre de les preguntes; sol ser col·loquial, espontània, informal. La no dirigida empra un mínim de preguntes, es redueix al mínim el grau d'estructuració, es recomana a l'entrevistador/a a parlar sobre un tema, no es realitza cap tipus d'avaluació, classificació de sentiments.¹⁴⁰

¹⁴⁰ RINCÓN I., D. ARNAL, A. LATORRE, SANS A. (1995). *Técnicas de investigación en ciencias sociales*. Madrid: Edit. Dikinson. Pàg. 311

Segons el nombre de participants, l'entrevista pot ser individual o en grup; també es pot realitzar en una o diverses sessions.

La planificació de l'entrevista s'ha d'ajustar als objectius que es volen assolir; també hi ha una sèrie d'aspectes bàsics a tenir en compte, com són el contingut i naturalesa de les preguntes, la seva organització i seqüència; la creació d'un clima de confiança amb la persona entrevistada, així com l'elecció del lloc i la tècnica més adient per desenvolupar-la.¹⁴¹

Per desenvolupar les diverses entrevistes realitzades a la tesi *La Dimensió Europea de l'Educació als centres d'ESO del Tarragonès* es va utilitzar l'entrevista presencial amb la persona entrevistada en la primera fase, i en la segona per telèfon i correu electrònic. L'instrument concret utilitzat era un model d'entrevista semiestructurada que permetia a l'entrevistat donar més informació de la que es demanava i a l'entrevistador crear un clima de confiança.¹⁴²

3.3.2.2 PERSPECTIVA QUANTITATIVA

Com hem esmentat, una part de la investigació s'ha realitzat utilitzant una metodologia quantitativa, concretament emprant el qüestionari hem volgut aproximar-nos a la opinió dels discents i docents i conèixer què fan als centres educatius, quins són alguns dels seus coneixements sobre la temàtica de la investigació i quina és la perspectiva ideològica, com pensen sobre la Unió Europea.

EL QÜESTIONARI

El qüestionari, per Rincón i d'altres¹⁴³, és un dels instruments d'ús més universal emprat en l'àmbit de les ciències socials. Rodríguez Gómez i d'altres¹⁴⁴ consideren que el qüestionari és més propi de la investigació quantitativa. Per als primers, consisteix en una sèrie de preguntes sobre un problema o qüestió sobre la qual es desitja investigar; per a ells, existeixen dos tipus fonamentals de qüestionaris: els que ens permetran realitzar un diagnòstic i aquells que ens permeten recollir una informació.

¹⁴¹ RINCÓN I., D. ARNAL, A. LATORRE, SANS A. (1995). *Técnicas de investigación en ciencias sociales*. Madrid: Edit. Dickinson. Pàg. 325

¹⁴² Veure guió de l'entrevista al punt 3.4.3.1 pàg. 342 a 344.

¹⁴³ RINCÓN IGEA, D. ARNAL, A. LATORRE, SANS A. (1995). *Técnicas de investigación en ciencias sociales*. Madrid: Edit. Dickinson, pàg. 206

¹⁴⁴ RODRÍGUEZ GÓMEZ, G. GIL FLORES, J. GARCÍA JIMÉNEZ, E. (1996). *Metodología de la investigación cualitativa*. Archidona: Edit. Aljibe, pàg. 185

Els objectius del qüestionari pretenen, segons Ghigliona i Malaton ¹⁴⁵: “*estimar certes magnituds absolutes o relatives, descriure una població o subpoblacions; contrastar hipòtesis*”.

Per Rodríguez Gómez i altres, els qüestionaris es constitueixen per contrastar punts de vista, no per explorar-los. No obstant això, valoren l'instrument com una tècnica de recollida de dades que pot fer un important Servei a la investigació qualitativa, sempre que en la seva elaboració i administració es respectin algunes exigències fonamentals:

- Que es tingui clar que és un procediment per a l'exploració d'idees i creences generals sobre algun aspecte de la realitat;
- Que es consideri com una tècnica més, ni l'única ni la fonamental en el desenvolupament del procés de recollida de dades;
- Que en la seva elaboració es parteixi dels esquemes de referència teòrics i experiències definides per un col·lectiu determinat en relació amb el context del qual són part;
- Que sigui acceptat pels participants de la investigació i el col·lectiu objecte d'estudi.

El qüestionari és doncs una tècnica de recollida d'informació que porta implícit l'interrogatori del subjecte a través de preguntes establertes d'antuvi en un formulari estrictament normalitzat. Aquesta tècnica permet abordar els problemes, segons els autors citats, des d'una òptica exploratòria i no en profunditat. El que es persegueix és fer sondejos d'opinions i no tractar qüestions que exigeixen una profunda reflexió.

El propòsit bàsic del qüestionari, emprat en aquesta tesi, ha estat captar les apreciacions dels subjectes objecte d'estudi respecte a les hipòtesis i als objectius plantejats. A través del seu ús, s'ha pretès posar de manifest les necessitats de formació dels col·lectius estudiats i propostes de com es podria cobrir aquesta necessitat.

La població a la qual han anat dirigits ha estat als alumnes i professors dels centres d'Educació Secundària Obligatòria del Tarragonès.

A partir de la pròpia reflexió sobre l'assumpte que constitueix el nucli de la recerca, hom es pregunta com desgranar la realitat perquè aquesta, a través de les idees i supòsits, ens porti allò que ha de ser l'esquema conceptual a partir del qual es vagin conjuminant les diferents relacions i elements implicats en el problema d'investigació. Un cop elaborat el banc d'idees sorgeix l'esquema conceptual que ens donarà les dimensions de l'estudi. A partir d'aquí

¹⁴⁵ GHIGLIONE, R. MATALON, B. (1978). *Les enquêtes sociologiques : théories et pratiques*. París: Edit. Armand-Colin, pàg. 9. Citat per Rincón i altres, pàg. 207

s'elabora el banc de dades que possibilitarà, després de l'estudi pertinent, el qüestionari definitiu.

L'elaboració i aplicació del qüestionari fa necessari també que prèviament s'hagin hagut d'estimar els costos que representa l'ús d'aquest instrument. Des d'un primer moment s'han de valorar els diferents passos a efectuar, com per exemple: els desplaçaments, les despeses d'impressió, els costos de telèfon, etc.

Un cop fetes les diferents valoracions i consideracions, i tenint en compte que el qüestionari era alguna cosa més que una llista de preguntes, es va creure adient emprar-lo com un instrument de la tesi *La Dimensió Europea de l'Educació als Centres d'ESO del Tarragonès*, car representava una fórmula molt valuosa per obtenir la informació necessària a partir de la traducció dels objectius i les diferents variables a estudiar, en preguntes específiques, clares i precises que ens permetessin comprovar les hipòtesis plantejades i així mateix motivar prou el subjecte objecte d'estudi, perquè amb tota franquesa ens comunicui allò que volíem saber.

Per l'aplicació dels qüestionaris, es va fer un primer contacte per carta ¹⁴⁶ als directors dels centres educatius i després una trucada telefònica per concretar dia i hora i el nombre d'alumnes (mostra) que necessitàvem per presentar els qüestionaris.

Pel que fa a la mostra de professors, es van passar els qüestionaris a la totalitat, pensant que no tots respondrien i per tan seria difícil obtenir una mostra significativa.

En aquest moment també es concertava entrevista amb el cap d'estudis o alguna persona que estigués desenvolupant algun projecte europeu.

¹⁴⁶ Model de la carta enviada als directors/es dels Centre d'ESO de Tarragonès. Totes les cartes anaven personalitzades i s'indicava el nombre exacte d'alumnes que es necessitava per la mostra

CARTA ENVIADA ALS DIRECTORS/ES DELS CENTRES D'ESO DEL TARRAGONÈS

Benvolgut/des senyor/ora:

Em presento com a mestra i pedagoga en el moment de l'elaboració de la tesi doctoral de Pedagogia a la Universitat Rovira i Virgili, "La Dimensió Europea de l'Educació als centres d'Educació Secundària Obligatòria del Tarragonès". Per aquest motiu m'adreço a vostè per tal de demanar-li la col·laboració dels professors i dels alumnes d'ESO del seu centre, per dur a terme la recollida de dades, mitjançant dos qüestionaris. Un d'ells adreçat als professors i un altre als alumnes.

Degut a la fórmula estadística aplicada a la investigació, necessitaria "X" alumnes de 1er d'ESO, "Y" de 2on, "Z" de 3er i "W" de 4rt. El qüestionari dels professors seria per a tots els qui imparteixin quelcom a l'ESO. El temps de realització del qüestionari és aproximadament de 15 a 20 minuts.

El qüestionari és anònim i està dividit en tres apartats:

- *Grau de coneixement de la UE en l'àmbit educatiu*
- *Valoració personal de la dimensió europea*
- *Com es treballa la dimensió europea i propostes*

Properament em posaria en contacte amb vostè, si no hi ha cap inconvenient, per procedir a la realització.

Agraint d'antuvi la seva col·laboració, resto a la seva disposició per qualsevol consulta o aclariment.

Ben atentament,

*M. Concepció Torres i Sabaté
Pedagoga*

Reus, 13 de març de 1998

*M. Concepció Torres — c/ Cambrils, 10 5è 2a — 43204 REUS
Telèfons +34 977 750 973 — +34 977 320 181*

3.4 DESENVOLUPAMENT DE LA INVESTIGACIÓ EN L'ESTUDI DE CAMP: TÈCNiques PER A L'ANÀLISI DE LES DADES I DEL PROCÉS

En el següent apartat exposarem en detall el desenvolupament de la Tesi *La Dimensió Europea de l'Educació als Centres d'ESO del Tarragonès*, per conèixer quin ha estat el procés de recollida i anàlisi de les dades.

Tal i com s'ha esmentat en el punt anterior, hem utilitzat diferents mètodes d'investigació amb l'ús de tècniques i procediments adequats per tal de recollir les dades apropiades i per realitzar una anàlisi de les mateixes, destacarem el procés dels qüestionaris i de les entrevistes amb els seus resultats.

3.4.1 ASPECTES GENERALS DE LA INVESTIGACIÓ EN RELACIÓ ALS DOS PRIMERS CAPÍTOLS

En forma de resum, en el punt a) i b) d'aquest apartat, detallem el procés metodològic seguit per recollir la informació presentada en el capítol primer i segon del treball i que constitueix a la vegada el seu marc teòric previ.

Podem considerar que el recull d'informació que fa referència a l'actualització de les dades sobre la dimensió europea de l'educació que implica una recerca documentada important, és la primera part de la investigació. No es tracta d'una simple síntesi de bibliografia, que seria una part del marc teòric i contextual, sinó que ha suposat el contacte amb institucions, la recerca d'arxius, consulta de documents i revisió de les pàgines webs d'educació europea, estatal i autonòmica i entrevistes a persones vinculades a la Unió Europea i a l'educació.

a) METODOLOGIA REFERENT ALS ASPECTES
HISTÒRICS DE FORMACIÓ, DESENVOLUPAMENT
I ORGANITZACIÓ DE LA UNIÓ EUROPEA

La metodologia bàsica en aquest apartat ha consistit en l'anàlisi documental segons criteris establerts:

- Contextualització: Països Membres de la UE
- Trets ideològics i polítiques de la UE
- Els Tractats: de Maastricht al Projecte de Constitució Europea
- Línies programàtiques de la política educativa comunitària
- Subvencions i ajudes

Aquesta recollida de dades es fa a través de consultes i les demandes de material a:

- Universitat Rovira i Virgili (Tarragona)
- Patronat Català Pro-Europa (Tarragona)
- INFO-POINT EUROPA (Oficina Europea de la Joventut) (Barcelona i Tarragona)
- Oficina de Publicacions Oficials de les Comunitats Europees (Luxemburg)
- Adreces d'internet i pàgines webs vinculades a la Unió Europea (veure índex bibliogràfic, punt 4)
- Altres institucions
- Diverses publicacions (veure índex bibliogràfic, punt 6)
- Converses i recollida d'informació a través de persones vinculades a la Unió Europea i a l'educació, entre d'altres: un eurodiputat i un membre del Grup de treball de la Comissió Europea "Lifelong Guidances".

b) METODOLOGIA REFERENT A L'ESTUDI
COMPARATIU DEL MARC LEGAL I POLÍTIC DE L'EDUCACIÓ
A LA UE EN LA LOGSE I LA LOCE

En primer lloc es va elaborar una recollida de dades i consulta bibliogràfica i documentada sobre aspectes i antecedents històrics de l'educació a la UE més rellevants (v.a.) capítol segon. En segon lloc l'estudi individual de cada un dels documents de treball: LOGSE, LOCE, Llibres Verds, Llibres Blancs, documents d'avaluació i altres. Per finalitzar amb l'estudi comparatiu dels diversos documents analitzant la interrelació.

Les fonts consultades, a més a més de les especificades en el punt a, han estat :

- Oficina de Cooperació Educativa i Científica amb la UE (Barcelona)
- Direcció General XXII Educació, Formació i Joventut (Docurama) (Brusel.les)
- ATEE (Association pour la Formation des Enseignants en Europe) (Brusel.les)
- ADEE (Association Européenne des Enseignants)
- Delegació Territorial d'Ensenyament de Tarragona
- Tesis doctorals
- Revistes (veure bibliografia, punt 6)
- Diaris (veure bibliografia, punt 6)
- Llibres i publicacions específiques (veure bibliografia, punt 6)
- Informació de l'eurodiputat Sr. Vallvé
- Dues visites al Parlament Europeu a Strasbug

En aquest segon capítol s'ha escollit una metodologia comparada, perquè constitueix una decisiva ajuda per a una millor comprensió crítica de la situació dels fenòmens educatius en la nostra realitat a través de les diferents polítiques educatives de la UE.

Per tal de validar i corroborar tot el material recollit en aquest estudi, es va realitzar un procés de revisió consistent en comparar i contrastar el material recollit, els resums elaborats i el text final juntament amb les reflexions originades durant la investigació.

Ambdós marcs, polític i educatiu, contribuiran a aportar elements de reflexió i millora de la relació entre política educativa dels nostre país i la de la UE en els apunts finals d'aquesta Tesi.

3.4.2 METODOLOGIA APLICADA A L'ESTUDI DE CAMP: EL QÜESTIONARI

3.4.2.1 ELABORACIÓ I VALIDACIÓ DEL QÜESTIONARI

El qüestionari volia determinar tres aspectes claus dels participants de la mostra tenint en compte els objectius de la Tesi Doctoral, i per aquest motiu el vàrem dividir en:

- fets i esdeveniments dels quals la persona (professor o alumne) és la principal protagonista per fer referència al seu àmbit, a la seva conducta manifesta o aparent,
- opinions, dades subjectives de la persona,
- actituds, motivacions i sentiments, allò que està a la base de la conducta de les persones.

L'esquema seguit va ser :

QÜESTIONARI DEL PROFESSORAT

El qüestionari dels professors estava subdividit en diverses seccions amb la següent estructura :

- a) Dades d'identificació
- b) Dades personals
- c) Grau de coneixement de la Unió Europea en l'àmbit educatiu
- d) Valoració personal de la dimensió europea
- e) Com es treballa la dimensió europea a l'ESO
- f) Propostes per aplicar la dimensió europea a l'ESO

Per aquest qüestionari (veure Annex I, punt 6.3.1.3) vàrem elaborar un manual de codificació — Taula EUROPROF— (veure Annex I, punt 6.3.1.4).

QÜESTIONARI DELS ALUMNES

El qüestionari dels alumnes estava subdividit en diverses seccions amb la següent estructura:

- a) Dades d'identificació
- b) Dades personals
- c) Crèdits sobre la dimensió europea a l'ESO
- d) Coneixements dels alumnes sobre la UE
- e) Valoració personal dels alumnes de la UE

Per aquest qüestionari (veure Annex I, punt 6.3.1.1) també vàrem realitzar un manual de codificació –
—Taula EUROALUM— (veure Annex I, punt 6.3.1.2).

Ambdós qüestionaris estan formats per preguntes obertes i d'altres tancades, aquestes últimes són de caràcter dicotòmic (sí, no); d'estimació, escalar o intensitat creixent o minvant (gens, poc, bastant, molt) i d'elecció múltiple (de 4 o 5 respostes triar-ne una), aspectes que ja han estat comentats en la presentació.

Es va valorar el no dissenyar un qüestionari feixuc de respondre, per aquest motiu es va cuidar l'estètica de presentació i que amb uns 20 minuts es pogués presentar i respondre. El qüestionari dels professors presenten 24 preguntes i el dels alumnes 12.

VALIDACIÓ DEL QÜESTIONARI

Després d'una primera elaboració del qüestionari, aquest va ser validat per experts que amb les seves propostes vàrem enriquir i millorar fins a tenir elaborat el definitiu, concretament es va modificar lleugerament amb l'acotament d'alguns enunciats i l'especificació d'algunes respostes com per exemple: substituir l'*encerclar*, per *marcar amb una creu*.

El grup d'experts que realitzaren la validació tenien el següent perfil:

Validació n.1: Catedràtica de Pedagogia – Àrea d'Història de l'Educació (Professora d'Universitat)

Validació n.2: Doctor en Pedagogia – Àrea d'Història de l'Educació (Professor d'Universitat)

Validació n.3: Doctora en Pedagogia – Àrea de Didàctica (Professora d'Universitat)

Validació n.4: Llicenciada en Pedagogia, Filologia Romànica Hispànica, Filologia Catalana i Inspectora d'Ensenyament

Validació n.5: Llicenciada en Pedagogia Anglesa (Professora d'Universitat)

Validació n.6: Llicenciat en Grau de Pedagogia – Àrea de Didàctica (Professor d'Universitat)

Validació n.7: Llicenciat en Pedagogia (Director d'un centre educatiu amb Educació Infantil, Primària, ESO, Batxillerat i Mòduls Professionals)

Validació n.8: Mestre i Pedagog (Director d'un centre educatiu IES)

3.4.2.2 PROCÉS DE SELECCIÓ I DEFINICIÓ DE LA MOSTRA

Amb la intenció de definir alguns conceptes utilitzats, expressem quatre conceptes fonamentals (Arnal et al., 1992)¹⁴⁷ per la definició del mostreig d'aquesta investigació:

Univers o col·lectivitat: Designa a tots els possibles subjectes o mesures de cert grup.

Població: És el conjunt de tots els individus (objectes, persones, esdeveniments, etc.) en els quals es desitja estudiar el fenomen. Aquests han de reunir les característiques del que és objecte d'estudi.

Mostra: Conjunt de casos extrets d'una població, seleccionada per algun mètode de mostreig. Es considera mostra gran quan n és = a 30 o més gran.

Participant: Cada un dels elements que componen la mostra i dels que s'obté la informació. Els participants poden ser persones, objectes o esdeveniments.

El mostreig és l'extracció d'una mostra a partir de la població; el seu objectiu és identificar la població que estarà representada en l'estudi. Segons Fox (a Arnal et al., 1992)¹⁴⁸, les etapes per definir un mostreig són cinc:

¹⁴⁷ ARNAL, I; RINCÓN, D; LATORRE, A (1992). Investigación educativa. Fundamentos y met.. Barcelona: Ed. Labor.

¹⁴⁸ Op. Cit. Pàg. 75

- i. Definició o selecció de l'*univers* o especificació dels possibles subjectes o elements d'un determinat tipus.
- ii. Determinació de la població o part d'ella a la qual l'investigador té accés.
- iii. Selecció de la mostra convidada o conjunta d'elements de la població als quals es demana la seva participació en la investigació.
- iv. Mostra acceptant o part de la mostra convidada que accepta participar.
- v. Mostra productora de dades: la part que ha acceptat i que realment produeix dades.

Tenint com a referència aquest cicle de mostreig hem elaborat la mostra de la nostra investigació.

PROCÉS

Pel que fa a la selecció de la mostra, a través de la Delegació Territorial d'Ensenyament a Tarragona, ens varen facilitar el llistat de centres del Tarragonès (veure quadre XXI) amb el nombre d'alumnes per cursos d'ESO i de professors, del curs 1997-1998.

Hi havia un total de 2.139 alumnes de 1r. d'ESO, 2.312 alumnes de 2n. d'ESO, 554 alumnes de 3r. d'ESO i 591 alumnes de 4t. d'ESO. Com ja hem comentat, en aquest curs encara s'estava implantant la reforma educativa LOGSE, per aquest motiu el nombre d'alumnes de 3r i 4t es veu menor amb molta diferència entre primer i segon curs. També per aquest motiu hi ha alguns centres que encara no tenen activats els cursos de 3r i 4t d'ESO. El total d'alumnes és de 5.596.

El nombre de professors era de 1.065 entre els 29 centres, dels quals 15 eren públics i 14 privats concertats. En el quadre següent podem observar que en alguns centres que només tenen 1r. i 2n. d'ESO hi ha molts professors, és perquè aquest llistat facilitat per la Delegació Territorial d'Ensenyament de Tarragona, ens dona el nombre total de professorat del Centre, on també s'imparteix batxillerat i dels quals no presentem el nombre específic. Hem de pensar que alguns professors comparteixen docència a Batxillerat i a la Secundària Obligatòria.

ALUMNES / PROFESSORS DELS CENTRES D'ESO DEL TARRAGONÈS

NOM DEL CENTRE	1er d'ESO	2on d'ESO	3er d'ESO	4rt d'ESO	PROFESSORS
PÚBLICS					
IES Bonavista (Tarragona)	128	140			22
IES Campclar (Tarragona)	100	85			52
IES Constantí (Tarragona)	49	67			12
IES Jaume I (Salou)	103	129	107	138	58
IES Martí Franquès (Tarragona)	146	132			105
IES Morell (El Morell)	56	62	60		15
IES Pons d'Icart (Tarragona)	71	96			50
IES Ramon Barbat (Vila-seca)	66	53	39	65	49
IES Vila-seca (Vila-seca)	126	95	119	111	43
IES R.de La Torre (Torredembarra)	43	56	45	65	36
IES Torredembarra (Torredem.)	142	157	151	177	62
IES Torreforta (Tarragona)	90	113			18
IES Rovira i Virgili (Tarragona)	15	7			30
IES Vidal i Barraquer (Tarragona)	71	107			117
IES Comte de Rius	75	78			117
PRIVATS					
C. El Carme (Tarragona)	51	57			9
C. Mare Nostrum (Tarragona)	25	25			7
C. Sant Pau (Tarragona)	90	102			18
C. Turó (Tarragona)	50	74			30
C. Elisabeth (Salou)	35	37	33	35	15
C. Joan XXIII (Bonavista-Tgn.)	53	53			29
C. La Salle (Torreforta)	59	58			20
C. La Salle (Tarragona)	109	117			14
C. Lestonnac (Tarragona)	64	70			32
C. M. del Carme (Tarragona)	71	70			32
C. Roig (Tarragona)	50	52			21
C. Sagrat Cor (Tarragona)	73	94			28
C. Santa Teresa (Tarragona)	70	68			15
C. Santo Domingo (Tarragona)	58	58			9
TOTAL	2.139	2.312	554	591	1065

QUADRE XXI

Font: elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Delegació Territorial d'Ensenyament a Tarragona.

Aquesta és la distribució de la totalitat de la població als centres d'ESO del Tarragonès, en el curs 97-98 i per tal de completar la informació del quadre, comentem que els centres de Bonavista, Torreforta i Camp Clar són barris que depenen de l'Ajuntament de Tarragona.

Podem observar també com quasi bé tots els centres privats es troben a la ciutat de Tarragona.

Les fórmules per trobar la grandària de la mostra, conjuga els factors d'amplada de l'univers infinit o no, el nivell de confiança adoptat, l'error d'estimació i la desviació típica.

La grandària de les mostres també depenen del tipus de mostreig que s'hagi triat. Per exemple, en les mostres estratificades, l'error és menor que en les no estratificades, i també ho és la grandària de la mostra necessària.

Però les fórmules especials de la grandària de la mostra varien amb el tipus de mostreig i amb el sistema d'afixació de la mostra i resulten complicades. Com a més a més en les ciències socials no es tracta d'ésser tècnics en mostres, el que constitueix una especialitat en l'estadística, en els manuals de tècniques d'investigació social, només s'acostumen a exposar les fórmules fonamentals, que són les que fan referència a universos finits i infinits i un nivell de confiança de dos o tres signes.

En general no hi ha inconvenient en aplicar fórmules per trobar la grandària de les mostres en el sistema de mostreig aleatori simple als casos de mostreig especials. Amb això s'obtindrà una mostra més gran, la qual cosa implicarà una major exactitud en els resultats al disminuir l'error mostral, i tenim un interval de confiança del 95%.

Les fórmules per trobar el tamany de la mostra es dedueixen matemàticament aclarint **n** en les fórmules de l'error mostral. La fórmula que hem utilitzat en la nostra investigació és:

$$n = \frac{4Npq}{Z^2 (N-1) + 4PQ}$$

APLICACIÓ DE LA FÓRMULA: ALUMNES

N = 5.596 alumnes (nombre total d'alumnes)

P p = 50 (sempre s'agafa en aquesta fórmula matemàtica el 50%)

Q q = 50 (sempre s'agafa en aquesta fórmula matemàtica el 50%)

Z = 4

$$n = \frac{4 \cdot 5596 \cdot 50 \cdot 50}{4^2 \cdot (5596-1) + 4 \cdot 50 \cdot 50} = 562,29903 \text{ alumnes}$$

(Arrodonim la xifra en el nombre sencer de 562 alumnes).

Havent realitzat l'aplicació de la fórmula matemàtica, tenim el següent resultat total de 562 alumnes de 1r a 4t d'ESO, a qui serà necessari aplicar el qüestionari per tenir una mostra significativa.

Aplicant la mateixa fórmula al nombre total d'alumnes per cursos obtenim el següent resultat arrodonint a xifres no decimals en la columna de *nombre de qüestionaris a aplicar*, que representa la mostra per cursos.

QUADRE DEL NOMBRE DE QÜESTIONARIS A APLICAR ALS ALUMNES: MOSTRA

CURS	TOTAL D'ALUMNES	% QUE REPRESENTA DEL TOTAL DE LA POBLACIÓ DE 5.596	NOMBRE DE QÜESTIONARIS A APLICAR
1er d'ESO	2.139	38,22 %	215 (214,18)
2on d'ESO	2.312	41,31 %	232 (232,19)
3er d'ESO	554	9,89 %	56 (55,63)
4rt d'ESO	591	10,56 %	59 (59,35)
TOTAL			562

QUADRE XXII
Font: elaboració pròpia

En el quadre següent especificuem, utilitzant la fórmula matemàtica de la mostra, de cada centre educatiu i per cursos, quina és la mostra necessària de cada centre i curs:

ALUMNES / PROFESSORS DELS CENTRES D'ESO DEL TARRAGONÈS – 1ER D'ESO

NOM DEL CENTRE	ALUMNES CENTRE	ALUMNES TOTALS	MOSTRA TOTAL	RESULTAT
PÚBLICS				
IES Bonavista (Tarragona)	128	2139	215	13 (12,86)
IES Campclar (Tarragona)	100	2139	215	10 (4,92)
IES Constantí (Tarragona)	49	2139	215	5 (4,92)
IES Jaume I (Salou)	103	2139	215	10 (10,35)
IES Martí Franquès (Tarragona)	146	2139	215	15 (14,67)
IES Morell (El Morell)	146	2139	215	15 (14,67)
IES Pons d'Icart (Tarragona)	71	2139	215	7 (7,13)
IES Ramon Barbat (Vila-seca)	66	2139	215	7 (6,63)
IES Vila-seca (Vila-seca)	126	2139	215	13 (12,6)
IES R.de La Torre (Torredembarra)	43	2139	215	4 (4,32)
IES Torredembarra (Torredem.)	142	2139	215	14 (14,27)
IES Torreforta (Tarragona)	90	2139	215	9 (9,04)
IES Rovira i Virgili (Tarragona)	15	2139	215	2 (1,50)
IES Vidal i Barraquer (Tarragona)	71	2139	215	7 (7,13)
IES Comte de Rius	75	2139	215	8 (7,53)
PRIVATS				
C. El Carme (Tarragona)	51	2139	215	5 (5,12)
C. Mare Nostrum (Tarragona)	25	2139	215	2 (2,5)
C. Sant Pau (Tarragona)	90	2139	215	9 (9,04)
C. Turó (Tarragona)	50	2139	215	5 (5,02)
C. Elisabeth (Salou)	35	2139	215	4 (3,51)
C. Joan XXIII (Bonavista-Tgn.)	53	2139	215	5 (5,32)
C. La Salle (Torreforta)	59	2139	215	6 (5,93)
C. La Salle (Tarragona)	109	2139	215	11 (10,95)
C. Lestonnac (Tarragona)	64	2139	215	6 (6,43)
C. M. del Carme (Tarragona)	71	2139	215	7 (7,13)
C. Roig (Tarragona)	50	2139	215	5 (5,02)
C. Sagrat Cor (Tarragona)	73	2139	215	7 (7,33)
C. Santa Teresa (Tarragona)	70	2139	215	7 (7,03)
C. Santo Domingo (Tarragona)	58	2139	215	6 (5,82)
TOTAL	2139	2139	215	215 (214,18)

AMPLIACIÓ QUADRE XXI

Font: elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Delegació Territorial d'Ensenyament a Tarragona.

ALUMNES / PROFESSORS DELS CENTRES D'ESO DEL TARRAGONÈS – 2ON D'ESO

NOM DEL CENTRE	ALUMNES CENTRE	ALUMNES TOTALS	MOSTRA TOTAL	RESULTAT
PÚBLICS				
IES Bonavista (Tarragona)	140	2312	232	14 (14,04)
IES Campclar (Tarragona)	85	2312	232	9 (8,52)
IES Constantí (Tarragona)	67	2312	232	7 (6,72)
IES Jaume I (Salou)	129	2312	232	13 (12,94)
IES Martí Franquès (Tarragona)	132	2312	232	13 (13,24)
IES Morell (El Morell)	62	2312	232	6 (6,22)
IES Pons d'Icart (Tarragona)	96	2312	232	10 (9,63)
IES Ramon Barbat (Vila-seca)	53	2312	232	5 (5,31)
IES Vila-seca (Vila-seca)	95	2312	232	10 (9,53)
IES R.de La Torre (Torredembarra)	56	2312	232	6 (5,61)
IES Torredembarra (Torredem.)	157	2312	232	16 (15,75)
IES Torreforta (Tarragona)	113	2312	232	11 (11,33)
IES Rovira i Virgili (Tarragona)	7	2312	232	0 (0,70)
IES Vidal i Barraquer (Tarragona)	107	2312	232	11 (10,73)
IES Comte de Rius	78	2312	232	8 (7,82)
PRIVATS				
C. El Carme (Tarragona)	57	2312	232	6 (5,71)
C. Mare Nostrum (Tarragona)	25	2312	232	2 (2,5)
C. Sant Pau (Tarragona)	102	2312	232	10 (10,23)
C. Turó (Tarragona)	74	2312	232	7 (7,42)
C. Elisabeth (Salou)	37	2312	232	4 (3,71)
C. Joan XXIII (Bonavista-Tgn.)	53	2312	232	5 (5,31)
C. La Salle (Torreforta)	58	2312	232	6 (5,82)
C. La Salle (Tarragona)	117	2312	232	12 (11,74)
C. Lestonnac (Tarragona)	70	2312	232	7 (7,02)
C. M. del Carme (Tarragona)	70	2312	232	7 (7,02)
C. Roig (Tarragona)	52	2312	232	5 (5,21)
C. Sagrat Cor (Tarragona)	94	2312	232	9 (9,43)
C. Santa Teresa (Tarragona)	68	2312	232	7 (6,82)
C. Santo Domingo (Tarragona)	58	2312	232	6 (5,82)
TOTAL	2312	2312	232	232 (232,19)

AMPLIACIÓ QUADRE XXI

Font: elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Delegació Territorial d'Ensenyament a Tarragona.

ALUMNES / PROFESSORS DELS CENTRES D'ESO DEL TARRAGONÈS – 3ER D'ESO

NOM DEL CENTRE	ALUMNES CENTRE	ALUMNES TOTALS	MOSTRA TOTAL	RESULTAT
PÚBLICS				
IES Jaume I (Salou)	107	554	56	11 (10,81)
IES Morell (El Morell)	60	554	56	6 (6,06)
IES Ramon Barbat (Vila-seca)	39	554	56	4 (3,94)
IES Vila-seca (Vila-seca)	119	554	56	12 (11,02)
IES R.de La Torre (Torredembarra)	45	554	56	5 (4,54)
IES Torredembarra (Torredem.)	151	554	56	15 (15,26)
PRIVATS				
C. Elisabeth (Salou)	33	554	56	3 (3,33)
TOTAL	554	554	56	56 (55,63)

AMPLIACIÓ QUADRE XXI

Font: elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Delegació Territorial d'Ensenyament a Tarragona.

ALUMNES / PROFESSORS DELS CENTRES D'ESO DEL TARRAGONÈS – 4RT D'ESO

NOM DEL CENTRE	ALUMNES CENTRE	ALUMNES TOTALS	MOSTRA TOTAL	RESULTAT
PÚBLICS				
IES Jaume I (Salou)	138	591	59	14 (13,77)
IES Ramon Barbat (Vila-seca)	65	591	59	6 (6,48)
IES Vila-seca (Vila-seca)	111	591	59	11 (11,08)
IES R.de La Torre (Torredembarra)	65	591	59	6 (6,48)
IES Torredembarra (Torredem.)	177	591	59	18 (17,67)
PRIVATS				
C. Elisabeth (Salou)	35	591	59	4 (3,49)
TOTAL	591	591	59	59 (59,35)

AMPLIACIÓ QUADRE XXI

Font: elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Delegació Territorial d'Ensenyament a Tarragona.

En tot el procés de selecció de la mostra, hi va haver dos centres que no van poder participar i que ambdós representaven :

De 1r d'ESO 15 alumnes, de 2n d'ESO 20 alumnes, de 3r d'ESO 11 alumnes i de 4t d'ESO 14 alumnes de la mostra, la qual cosa va fer replantejar alguns aspectes que es van resoldre sumant aquests alumnes a altres centres. Tot i que a cada centre demanavem el nombre mínim d'alumnes necessaris per la mostra, segons l'aplicació de la fórmula, alguns centres ens van permetre passar el qüestionari a tots els alumnes d'una classe i això va afavorir el poder tenir el total de la mostra en 562 alumnes representats en 215 de 1r, 232 de 2n, 56 de 3r i 59 de 4t d'ESO.

APLICACIÓ DE LA FÓRMULA: PROFESSORS

$$n = \frac{4Npq}{Z^2 (N-1) + 4PQ}$$

N = 1.065 professors (nombre total de professors)

P p = 50 (sempre s'agafa en aquesta fórmula matemàtica el 50%)

Q q = 50 (sempre s'agafa en aquesta fórmula matemàtica el 50%)

Z = 4

$$n = \frac{4 \cdot 1065 \cdot 50 \cdot 50}{4^2 \cdot (1065-1) + 4 \cdot 50 \cdot 50} = 349,09 \text{ professors}$$

(Arrodonim la xifra en el nombre sencer de 349 professors).

Per la mostra dels professors, no es va aplicar individualment a cada centre la fórmula matemàtica segons el nombre total que ve indicat en el quadre facilitat per la Delegació Territorial d'Ensenyament de Tarragona, ja que com hem esmentat anteriorment, el nombre total que teníem era del centre i no només de professors que impartissin docència a l'ESO. Per aquest motiu a través de la trucada telefònica per concretar dia i hora per passar els qüestionaris, es demanava la informació específica del nombre de professors d'ESO per poder-hi deixar el nombre de qüestionaris necessaris. Amablement, un professors s'encarregava de recollir-los per tal de fer-nos-els arribar i poder-ne elaborar els resultats.

La participació dels professors va ser de 104 qüestionaris contestats. Tot i que, segons l'aplicació de la fórmula estadística, haurien d'haver estat 349, creiem que els resultats també aporten a la investigació quelcom d'interès sobre la temàtica de la mateixa.

Com hem explicat anteriorment, la metodologia del treball és qualitativa i, en part quantitativa.

3.4.3 METODOLOGIA APLICADA A L'ESTUDI DE CAMP: L'ENTREVISTA EN PROFUNDITAT

Com hem apuntat l'entrevista en profunditat, juntament amb l'observació, ha estat l'element més utilitzat com a tècnica per a la recollida d'informació en la nostra investigació. A continuació detallarem el que hem anomenat els escenaris on s'ha realitzat el treball de camp, dins el qual aprofundirem en les entrevistes realitzades i el guió utilitzat.

El tipus d'entrevista realitzada ha estat semi-oberta, amb un llistat de preguntes que l'entrevistador té plantejades i les va plantejant a l'entrevistat a mesura que es desenvolupa l'entrevista, mentre l'entrevistat pot anar desenvolupant els seus propis temes. Els entrevistadors en prenen notes, no s'ha utilitzat la gravadora per tal de que els entrevistats se sentissin més còmodes en el moment de la realització de la mateixa. Realment no es pretenia aglutinar infinitat d'informació en les respostes i reflexions dels entrevistats, sinó captar com viuen i veuen la Dimensió Europea de l'Educació als Centres d'ESO del Tarragonès els responsables dels mateixos centres.

3.4.3.1 REALITZACIÓ DE LES ENTREVISTES

Hem utilitzat diversos mitjans per fer les entrevistes al llarg del desenvolupament de la investigació, que completen els resultats i l'anàlisi. El fet de que la mateixa persona hagi estat la que ha passat tots els qüestionaris als alumnes, professors i realitzat també les entrevistes, fa que la valoració de la informació recollida sigui més fiable.

ENTREVISTES PRESENCIALS

Aquestes entrevistes es van dur a terme en el propi centre educatiu a directors, caps d'estudis i/o responsables pedagògics:

- Durant el curs 97-98 **als caps d'estudis o responsables d'alguns dels centres participants.**
- Durant els cursos 97-98, 01-02 i 02-03, **al responsable dels programes Comenius de la Delegació Territorial d'Ensenyament a Tarragona.**
- Durant tot el període temporal de la investigació i en la fase de recollida d'informació: entrevistes a **la responsable del Patronat Català Pro Europa a Tarragona, del Centre de Documentació Europea de la URV.**

ENTREVISTES A TRAVÉS D'E-MAIL

Durant el mes de juny de 2003, es realitzaren tres entrevistes a coordinadors de projectes *Comenius* que s'estaven desenvolupant i s'havien desenvolupat durant el curs 2002-2003.

Hem d'afegir que també algunes de les informacions recollides van ser comentades i revisades en alguns casos per telèfon, per tal de tenir la màxima informació real sobre la temàtica de la recerca.

A continuació detallarem com es van desenvolupar cada una d'aquests tipus d'entrevistes.

ENTREVISTES PRESENCIALS ALS CENTRES D'ESO

Participen un total de tres centres públics i quatre de privats.

NOMBRE D'ENTREVISTES PRESENCIALS ALS CENTRES D'ESO

CENTRES	TIPUS	PERSONA ENTREVISTADA
IES El Morell	Públic	Director
IES Martí Franquès	Públic	Director
IES Ramon Barbat i Miracle	Públic	Coordinadora Pedagògica i Cap d'Estudis
Acadèmia Roig	Privat-Concertat	Coordinador del Programa <i>Comènius</i>
C. Sagrat Cor	Privat-Concertat	Coordinador d'ESO
C. Mare Nostrum	Privat-Concertat	Director
C. La Salle – Tarragona	Privat-Concertat	Coordinador d'ESO

QUADRE XXIII

Font: Elaboració pròpia

Per fer la selecció dels centres es va pensar que participessin en programes *Comenius*, en la seva dimensió (nombre d'alumnes) i el tipus (públic – privat). Els centres presentats en el quadre anterior es podrien classificar de mitjà i gran pel nombre d'alumnes que tenien durant el curs 1997-1998.

- IES El Morell – alumnes de 1r, 2n i 3r d'ESO **178** , 4t d'ESO no estava activat.
- IES Martí Franquès – alumnes de 1r i 2n d'ESO **278**, 3r i 4t no estaven activats.
- IES Ramon de Barbat i Miracle – alumnes de 1r, 2n, 3r i 4t d'ESO **223**.
- Col·legi Roig – alumnes de 1r i 2n d'ESO **102**, 3r i 4t no estaven activats.
- Col·legi Sagrat Cor de Jesús – alumnes de 1r i 2n d'ESO **167**, 3r i 4t no estaven activats.
- Col·legi La Salle – alumnes de 1r i 2n d'ESO **226**, 3r i 4t no estaven activats.
- Col·legi Mare Nostrum – alumnes de 1r i 2n d'ESO, **50**

PAUTA PER L'ENTREVISTA
SEMI-ESTRUCTURA I PRESENCIAL

La pauta va estar pensada per tal que els entrevistats poguessin desenvolupar la resposta amb tota llibertat i aportessin a la investigació una reflexió personal de la realitat del seu centre en relació a la Dimensió Europea de l'Educació, així com detectar com es viu tota la temàtica europea entre els professors i alumnes en un moment en què els mitjans de comunicació estaven fent una forta campanya per l'acceptació de l'euro.

PREGUNTES

- i. En el vostre Projecte Curricular de Centre es contempla en algun objectiu la dimensió europea de l'educació?
- ii. El centre ha participat mai en algun programa, projecte o intercanvi europeu? Per què?
- iii. Heu elaborat i/o impartit al centre algun crèdit només amb temes europeus? Quins?
- iv. A les aules, es realitzen treballs sobre temes europeus?
- v. Com a director/a o coordinador/a, creu que s'hauria de treballar més el tema d'Europa?

Cada una d'aquestes entrevistes ha durat aproximadament una mitja hora i s'ha desenvolupat en espais adients com el propi despatx del director o coordinador, espais còmodes i tranquils que no provoquessin o ocasionessin molèsties o interrupcions i que afavorien la resposta reflexionada i tranquil·la.

Ens ha sorprès gratament que la majoria de persones entrevistades estaven molt disposades a explicar què feien i què en pensaven de la realitat presentada a través de les preguntes.

ENTREVISTES PER E-MAIL

Per completar el treball es varen fer entrevistes als responsables de programes *Comenius* desenvolupats durant el curs 2002-2003. La selecció es va fer a partir de la informació obtinguda des de la Delegació Territorial d'Ensenyament a Tarragona on ens varen facilitar el llistat de centres i les persones responsables o coordinadores, essent un total de cinc:

- * IES Torredembarra (públic)
- IES Vidal i Barraquer (públic)
- IES Bonavista (públic)
- * IES Camp Clar (públic)
- * Col·legi Sagrat Cor de Jesús (privat)

Només van participar tres centres (*), ja que en aquelles dates era difícil, en alguns casos, poder localitzar als coordinadors.

Van poder respondre: IES Torredembarra, IES Camp Clar i el Col·legi Sagrat Cor de Jesús.

A cada centre es va entrevistar al responsable del programa *Comenius* amb la següent pauta de preguntes:

PREGUNTES

- i. En el vostre Projecte Curricular de centre es contempla en algun objectiu la dimensió europea de l'educació?
- ii. Heu elaborat i/o implantat algun crèdit només amb temes europeus al centre? Quins?
- iii. Al centre es fan exposicions, treballs, etc. sobre temàtica europea? Quins?
- iv. En quin projecte heu participat, característiques, alumnes, etc.?

- v. El fet de participar en un projecte europeu com ha fet evolucionar la idea d'Europa en tu com a professor/a, als teus companys/es i als alumnes?
- vi. Creus que treballem suficientment aquest tema europeu als centres? Per què?
- vii. Com creu que podríem estar, com a professionals de l'educació, més preparats sobre la dimensió europea de l'educació (formació, material, altres recursos)?
- viii. Altres observacions o comentaris.

Aquestes preguntes estaven pensades per tal de detectar, sobretot, quines eren les necessitats, reflexions i anàlisi del responsable d'un projecte de participació *Comenius* en els centres esmentats.

Amb el llistat de preguntes presentat en ambdues entrevistes, es pretenia tenir un instrument que millorés els aspectes qualitius de la investigació i ens aportés una visió més global i panoràmica de la realitat estudiada.

*“Tots els éssers humans neixen lliures
i iguals en dignitat i en drets.
Són dotats de raó i de consciència,
i han de comportar-se fraternalment els uns amb els altres.”*

**ARTICLE 1.
DECLARACIÓ UNIVERSAL DELS DRETS HUMANS**

3

**LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ
ALS CENTRES D'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA OBLIGATORIA
DEL TARRAGONÈS:
APLICACIÓ I DESENVOLUPAMENT DE LA INVESTIGACIÓ**

3.	LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ ALS CENTRES D'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA OBLIGATORIA DEL TARRAGONÈS: APLICACIÓ I DESENVOLUPAMENT DE LA INVESTIGACIÓ	295
3.1	INTRODUCCIÓ:	299
3.1.1	LA COMARCA DEL TARRAGONÈS I LES SEVES CARACTERÍSTIQUES	299
3.2	HIPÒTESIS I OBJECTIUS DEL TREBALL D'INVESTIGACIÓ	305
3.3	METODOLOGIA	309
3.3.1	TIPUS D'ESTUDI	309
3.3.2	TÈCNIQUES I INSTRUMENTS	315
3.3.2.1	PERSPECTIVA QUALITATIVA	316
	a) L'OBSERVACIÓ	
	b) L'ANÀLISI DOCUMENTAL	
	c) L'ENTREVISTA	

3.3.2.2	PERSPECTIVA QUANTITATIVA	319
a) EL QÜESTIONARI		
3.4	DESENVOLUPAMENT DE LA INVESTIGACIÓ EN L'ESTUDI DE CAMP : TÈCNiques PER A L'ANÀLISI DE DADES I DEL PROCÉS	323
3.4.1	ASPECTES GENERALS DE LA INVESTIGACIÓ EN RELACIÓ ALS DOS PRIMERS CAPÍTOLS	323
a) METODOLOGÍA REFERENT ALS ASPECTES HISTÒRICS: FORMACIÓ, DESENVOLUPAMENT I ORGANITZACIÓ DE LA UE		
b) METODOLOGÍA REFERENT A L'ESTUDI COMPARATIU DEL MARC LEGAL I POLÍTIC DE L'EDUCACIÓ A LA UE EN LA LOGSE I LA LOCE		
3.4.2	METODOLOGIA APLICADA A L'ESTUDI DE CAMP: EL QÜESTIONARI	326
3.4.2.1	ELABORACIÓ I VALIDACIÓ DEL QÜESTIONARI	326
3.4.2.2	PROCÉS DE SELECCIÓ I DEFINICIÓ DE LA MOSTRA	328
3.4.3	METODOLOGIA APLICADA A L'ESTUDI DE CAMP: L'ENTREVISTA EN PROFUNDITAT	339
3.4.3.1	REALITZACIÓ DE LES ENTREVISTES	339

4

RESULTATS OBTINGUTS

En aquest capítol presentarem els resultats i anàlisi de les dades obtingudes a través dels qüestionaris dels alumnes i dels professors, així com també els de les entrevistes en profunditat.

4.1 QÜESTIONARI DELS ALUMNES

En aquest apartat presentarem els resultats i l'anàlisi dels qüestionaris dels alumnes tant pel que fa a la part analitzada quantitativament com qualitativament, ja que el propi qüestionari té alguns ítems que cal valorar-los qualitativament.

Per elaborar els resultats de l'anàlisi quantitatiu, els qüestionaris van ésser introduïts en una taula del sistema *Gestor de Bases de Dats Microsoft Access*, on es va validar que complissin amb les especificacions de la fitxa tècnica del mateix qüestionari.

Mitjançant sentències *SQL* i la realització de consultes utilitzant la interfície de *Microsoft* es van fer agrupaments i els estudis estadístics necessaris.

Finalment, es van realitzar les gràfiques estadístiques mitjançant l'assistent per a gràfics de la *Fulla de Càlcul Microsoft*.

Per elaborar els resultats de l'anàlisi qualitatiu, les dades observacionals i les respostes als ítems qualitatius del qüestionari es presenten amb llistats i quadres que recullen la màxima informació, i la més rellevant dels diferents aspectes i qüestions plantejades als alumnes.

4.1.1 DADES QUANTITATIVES

Després de l'aplicació dels qüestionaris, a continuació es presenten en primer lloc, els percentatges totals dels alumnes en relació als: centres als quals pertanyen (dades d'identificació), al sexe, edats i els cursos (dades resultants de les preguntes 1, 2 i 3 del

qüestionari). Seguidament es detallen els percentatges dels resultats en relació a les preguntes del qüestionari seguint el mateix ordre numèric.

Les preguntes del qüestionari tenen diversitat d'objectius, per aquest motiu hi ha de diversos tipus: descriptives (preguntes 1, 2, 3, 4, i 5) que són el bloc del qüestionari de *dades personals i crèdits de temes europeus*, unes altres que fan referència als *coneixements que tenen sobre la UE* (preguntes 6 i 7), i el tercer bloc de preguntes que pretenen valorar la pròpia percepció dels coneixements (pregunta 11) i finalment la valoració personal sobre la dimensió europea per conèixer el què és i representa per a cada enquestat (preguntes 8, 9, 10, 12 i 13).

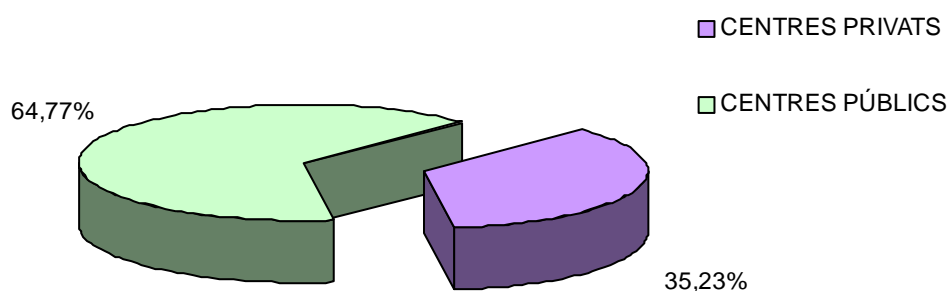
La pregunta 13, és una pregunta oberta i a través de la qual hem recollit totes les aportacions sobre la pròpia opinió de la Unió Europea.

4.1.1.1 DADES DE LA MOSTRA

REPRESENTACIÓ EN PERCENTATGES DELS ALUMNES DE CENTRES PÚBLICS I PRIVATS QUE HAN PARTICIPAT DE LA MOSTRA

Del total de la mostra de 562 alumnes, el 64,77% pertanyen a centres públics i el 35,23% a centres privats (vegeu el GRÀFIC V) (Dades d'Identificació).

PERCENTATGE DE CENTRES PÚBLICS I PRIVATS

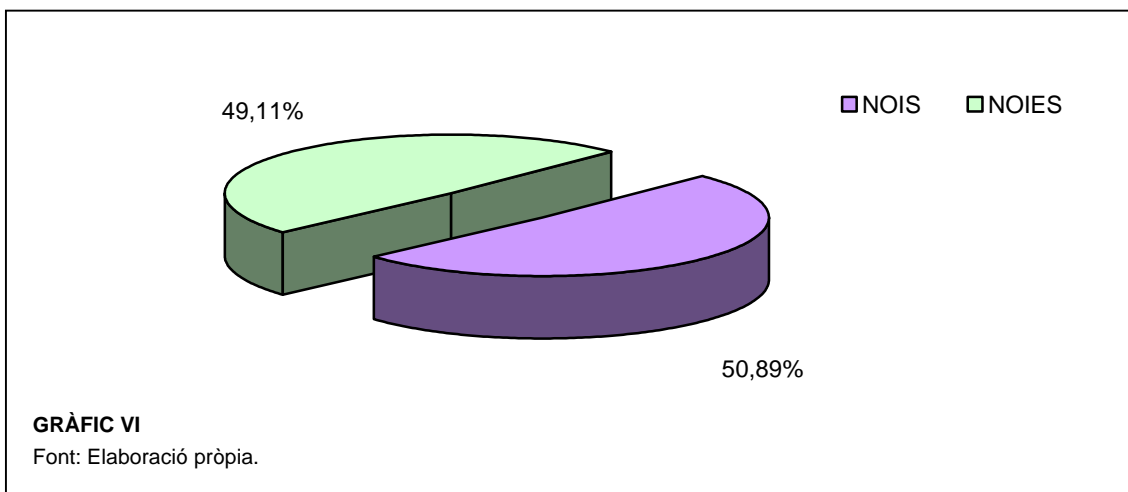
GRÀFIC V

Font: Elaboració pròpia.

PERCENTATGE DE NOIS I NOIES
QUE HAN PARTICIPAT A LA MOSTRA (PREGUNTA 1)

Del total de la mostra el 49,11% són noies i el 50,89% són nois (vegeu el GRÀFIC VI).

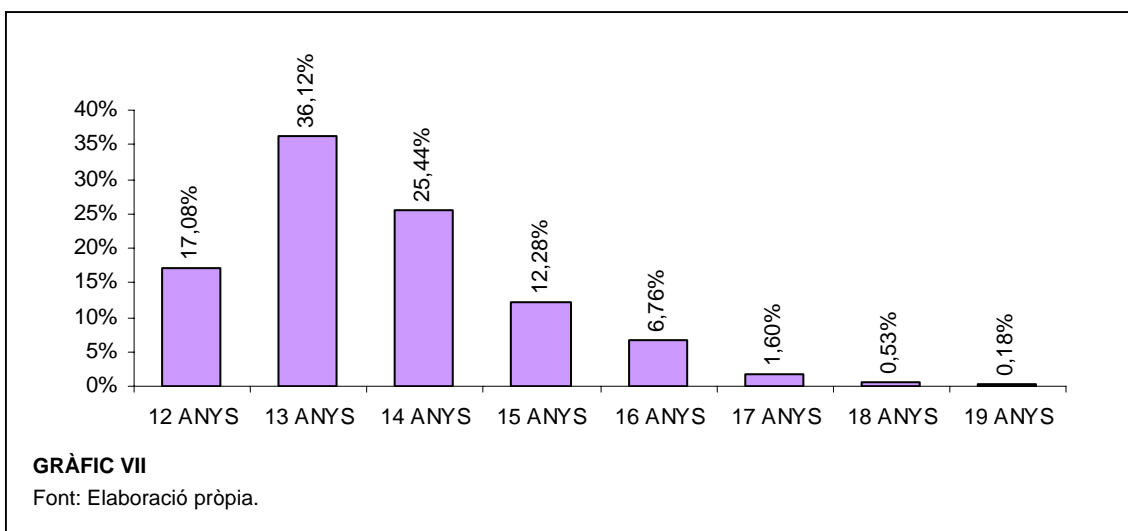
PERCENTATGE DE NOIS I NOIES

SEGONS L'EDAT DELS ALUMNES (PREGUNTA 2)

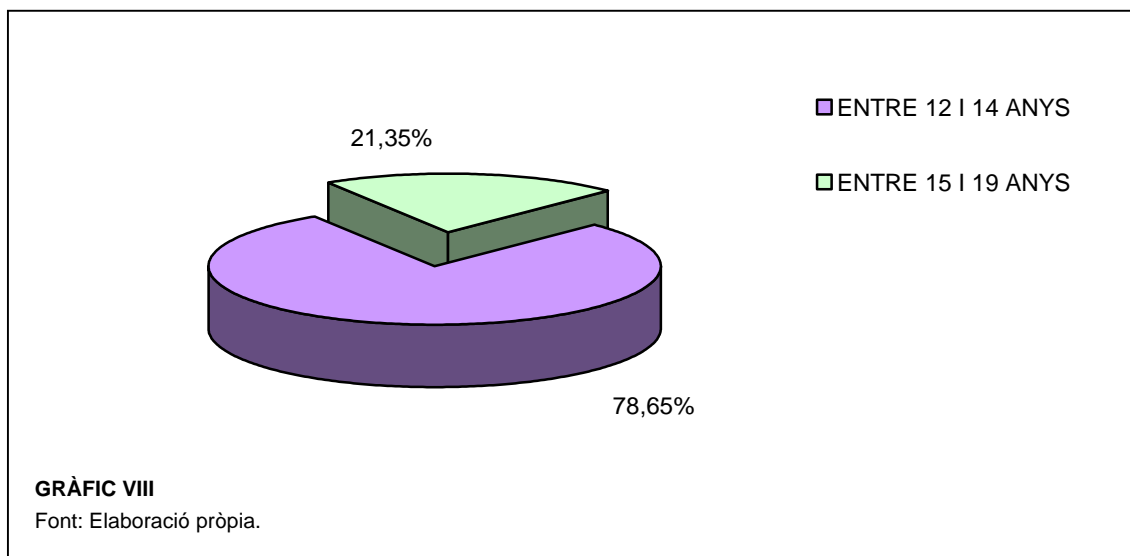
Dels 562 alumnes enquestats, el 17,08% té 12 anys, el 36,12% té 13 anys, el 25,44% té 14 anys, el 12,28% té 15 anys, el 6,76% té 16 anys, l'1,60% té 17 anys, el 0,53% té 18 anys i el 0,18% té 19 anys (vegeu el GRÀFIC VII).

PERCENTATGE DE NOIS I NOIES

El 21,35% d'alumnes tenen entre 15 i 19 anys, i el 78,65% tenen entre 12 i 14 anys (vegeu el GRÀFIC VIII).

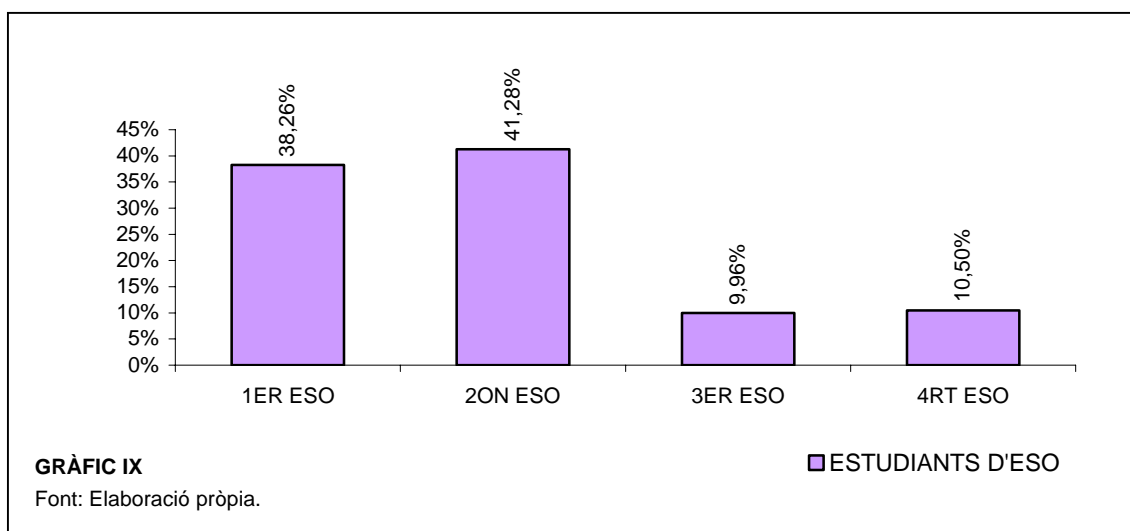
PERCENTATGE D'ALUMNES PER BLOCS D'EDAT

SEGONS ELS CURSOS D'ESO (PREGUNTA 3)

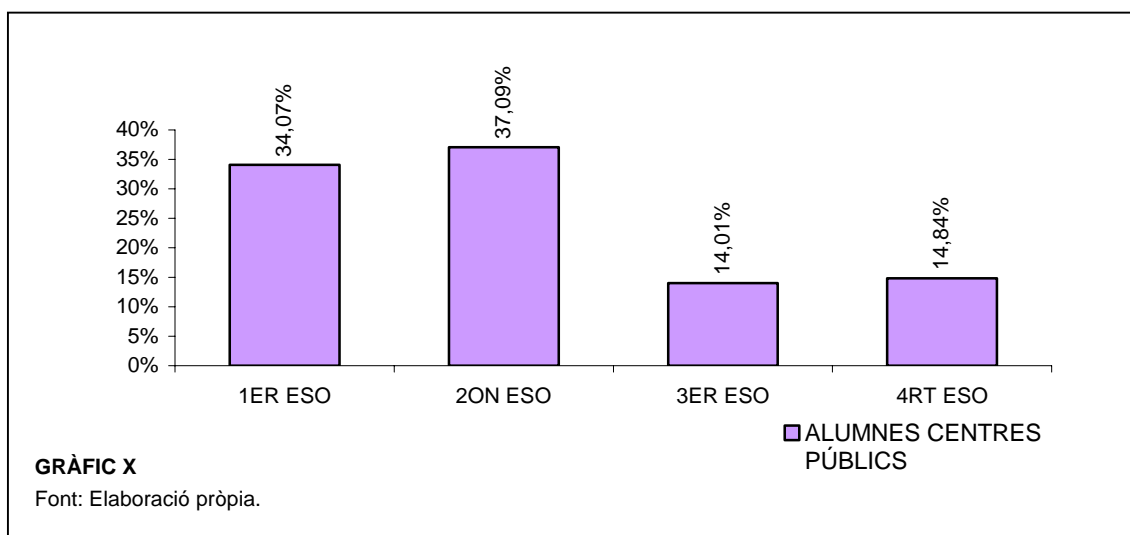
Del total d'alumnes enquestats el 38,26% fan 1er d'ESO, el 41,28% fan 2n d'ESO, el 9,96 fan 3er d'ESO i el 10,50% fan 4rt d'ESO (vegeu el GRÀFIC IX).

PERCENTATGE D'ALUMNES ENQUESTATS PER CURSOS

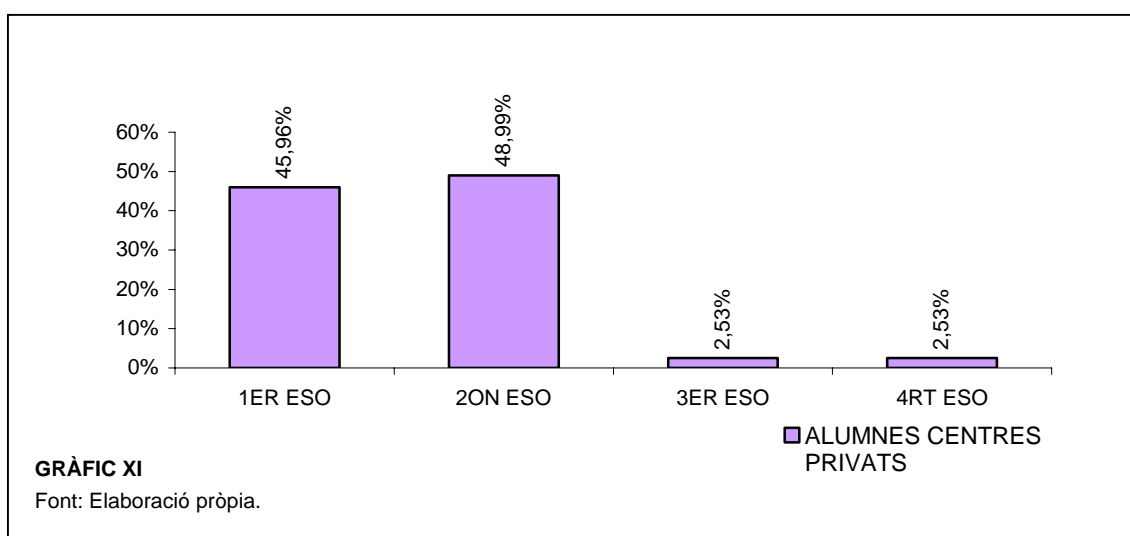
Els alumnes dels centres públics enquestats han estat 364, que representa per cursos el 34,07% de 1er d'ESO, el 37,09% de 2n d'ESO, el 14,01% de 3er d'ESO i el 14,84% de 4rt d'ESO (vegeu el GRÀFIC X).

PERCENTATGE D'ALUMNES CENTRES PÚBLICS

Els alumnes dels centres privats enquestats han estat 198, que representa per cursos el 45,96% de 1er d'ESO, el 48,99% de 2n d'ESO, el 2,53% de 3er d'ESO i el 2,53% de 4rt d'ESO (vegeu el GRÀFIC XI).

PERCENTATGE D'ALUMNES CENTRES PRIVATS

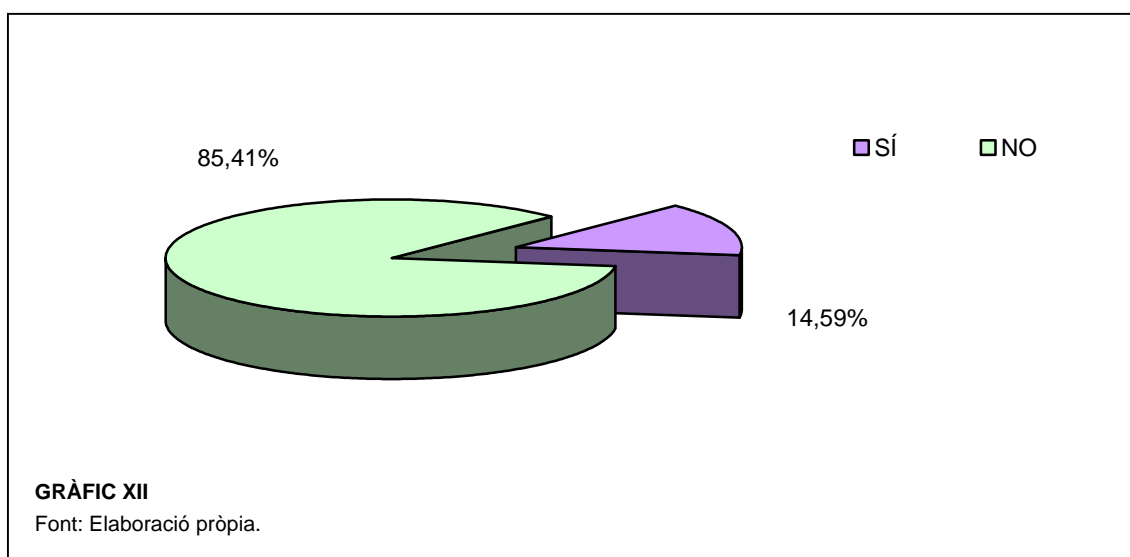

4.1.1.2 CRÈDITS DE TEMES EUROPEUS

RESPOSTA EN PERCENTATGES A LA PREGUNTA: HAS FET ALGUN CRÈDIT SOBRE LA UE (PREGUNTA 4)

Al ser preguntats els alumnes si havien fet algun crèdit sobre temes exclusivament Europeus, el 14,59% dels alumnes responen afirmativament, i el 85,41% no han realitzat cap crèdit (vegeu el GRÀFIC XII).

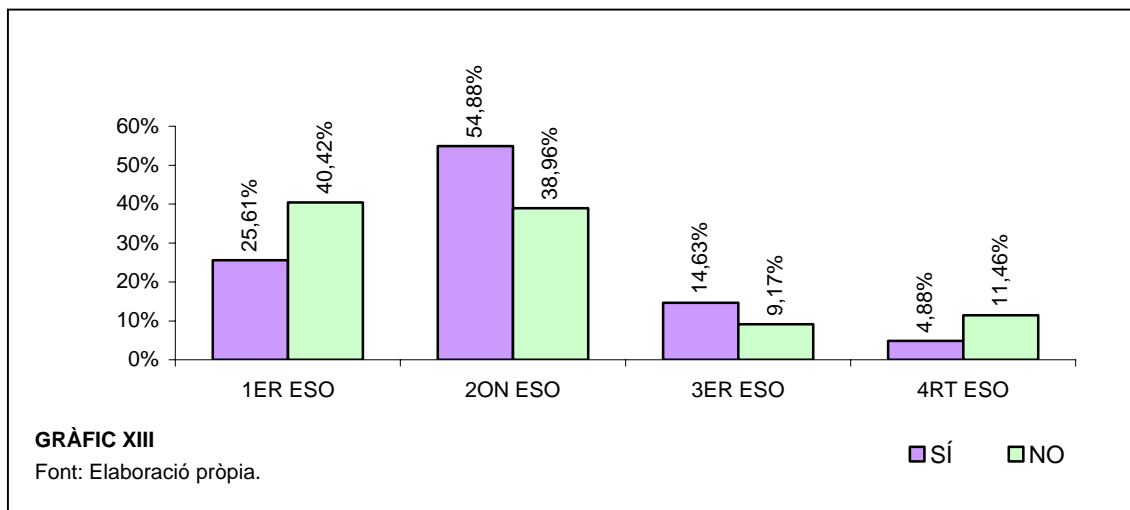
CRÈDITS SOBRE LA UE

REPRESENTACIÓ EN PERCENTATGES PER CURSOS I CRÈDITS SOBRE LA UE (PREGUNTA 5)

En ser preguntats si havien fet crèdits sobre temes exclusivament Europeus els alumnes de 1er d'ESO han respost sí el 25,61% i no el 40,42%; els alumnes de 2n d'ESO han respost sí el 54,88% i no el 38,96%; els alumnes de 3er d'ESO han respost sí el 14,63% i no el 9,17% i els alumnes de 4rt d'ESO han respost sí el 4,88% i no l'11,46% (vegeu el GRÀFIC XIII).

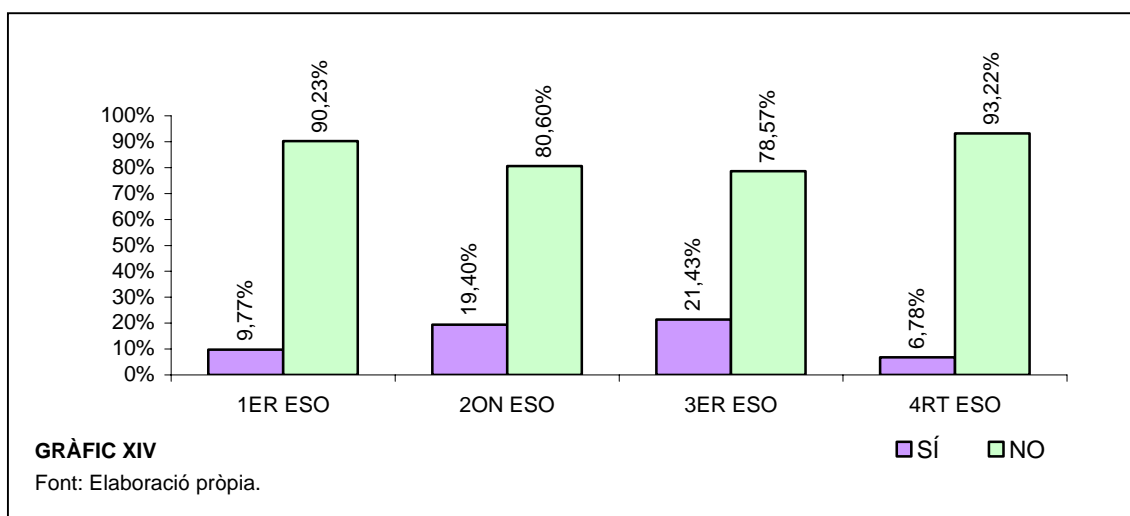
CRÈDITS SOBRE LA UE PER CURSOS

REPRESENTACIÓ EN PERCENTATGES
A LA PREGUNTA SOBRE ELS CURSOS ON S'HA
ESTUDIAT QUELCOM SOBRE LA UE (PREGUNTA 5)

Al ser preguntats els alumnes en quins cursos havien estudiat quelcom sobre la Unió Europea a 1er d'ESO el 9,77% sí que havien estudiat quelcom, en canvi el 90,23% no; a 2n d'ESO el 19,40% sí que havien estudiat quelcom, el 80,60% no; a 3er d'ESO el 21,43% sí que havien estudiat quelcom sobre la Unió Europea, el 78,57% no i a 4rt d'ESO el 6,78% sí que havien estudiat quelcom i el 93,22% no (veure GRÀFIC XIV).

PERCENTATGE PER CURSOS ON S'HA ESTUDIAT QUELCOM SOBRE LA UE

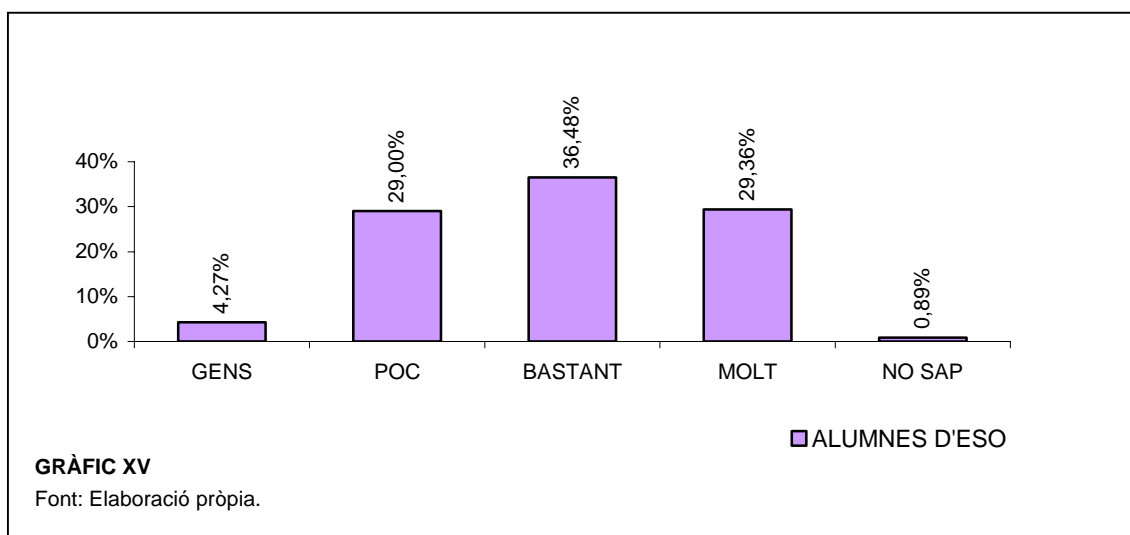
4.1.1.3 CONEIXEMENTS SOBRE LA UNIÓ EUROPEA

RESPOSTA EN PERCENTATGES SOBRE EL
CONEIXEMENT QUE TENEN ELS ALUMNES
SOBRE DIVERSOS CONCEPTES DE LA UE (PREGUNTA 6)

CIUTADÀ EUROPEU

Al ser preguntats els alumnes el seu nivell de coneixença del concepte —ciutadà europeu— el 4,27% respon gens, el 29% respon poc, el 36,48% respon bastant, el 29,36% respon molt i el 0,89 no contesta (veure GRÀFIC XV).

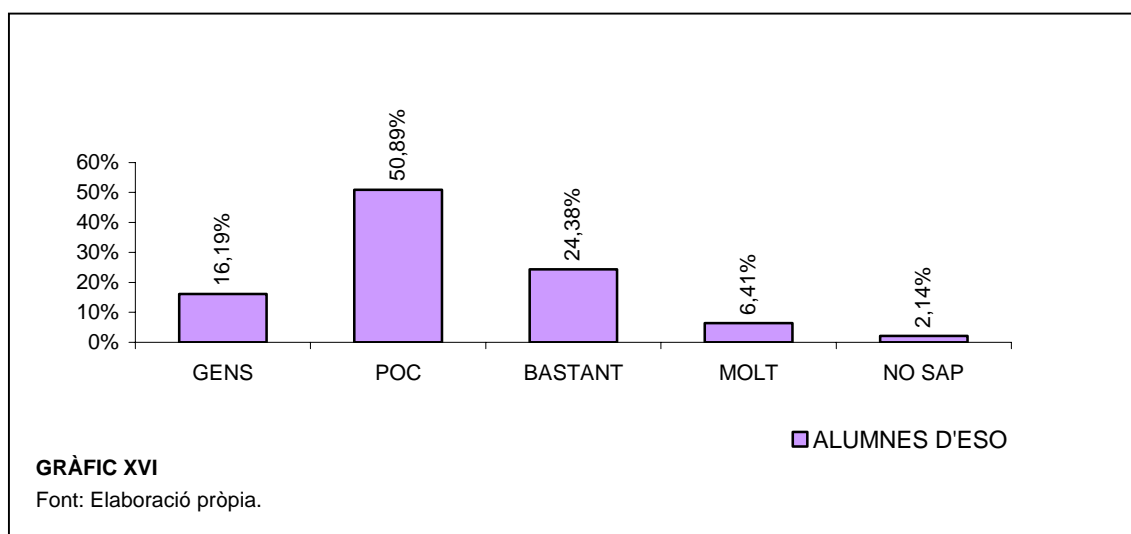
CONEIXENÇA DEL CONCEPTE "CIUTADÀ EUROPEU"

PARLAMENT EUROPEU

Al ser preguntats els alumnes el seu nivell de coneixença sobre el concepte —Parlament Europeu—, el 16,19% respon gens, el 50,89% respon poc, el 24,38% respon bastant, el 6,41% respon molt i el 2,14% no contesta (veure GRÀFIC XVI).

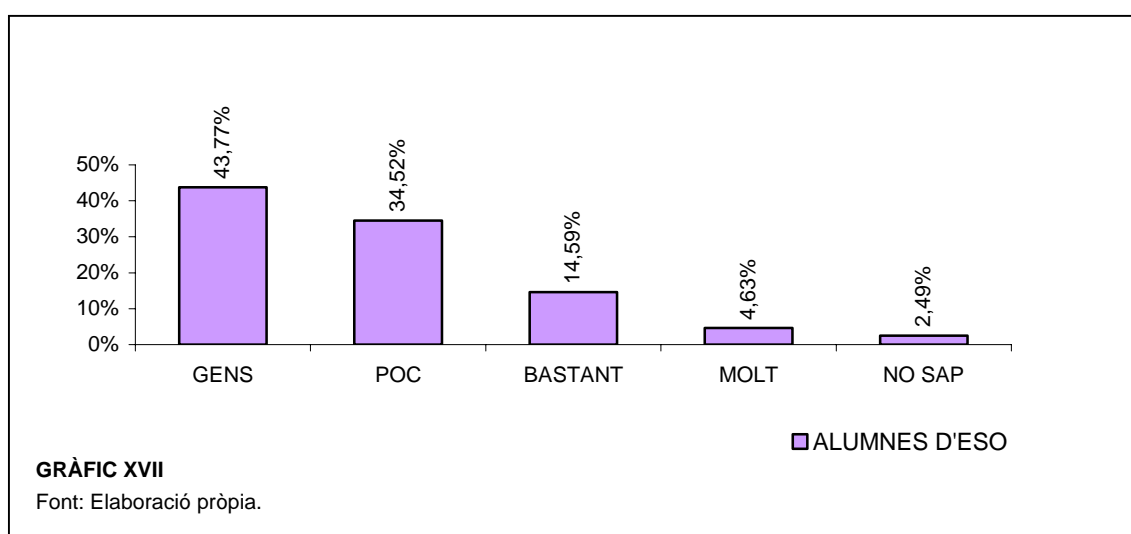
CONEIXENÇA DEL CONCEPTE "PARLAMENT EUROPEU"

EURODIPUTAT

Al ser preguntats els alumnes el seu nivell de coneixença del concepte —eurodiputat— el 43,77% respon gens, el 34,52% respon poc, el 14,59% respon bastant, el 4,63% respon molt i el 2,49 no contesta (veure GRÀFIC XVII).

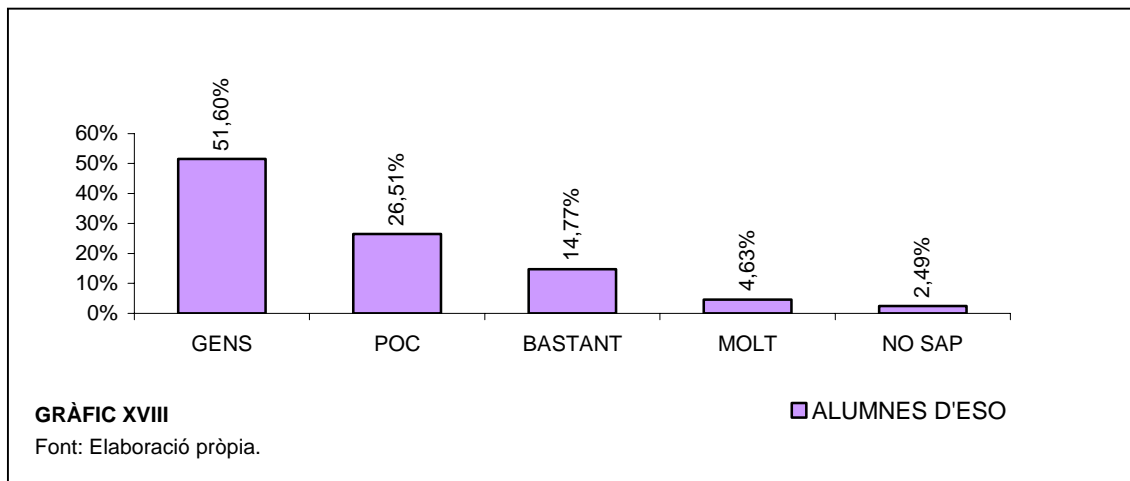
CONEIXENÇA DEL CONCEPTE "EURODIPUTAT"

MAASTRICHT

Al ser preguntats els alumnes el seu nivell de coneixença sobre el concepte —Maastricht— el 51,60% respon gens, el 26,51% respon poc, el 14,77% respon bastant, el 4,63% respon molt i el 2,49% no contesta (veure GRÀFIC XVIII).

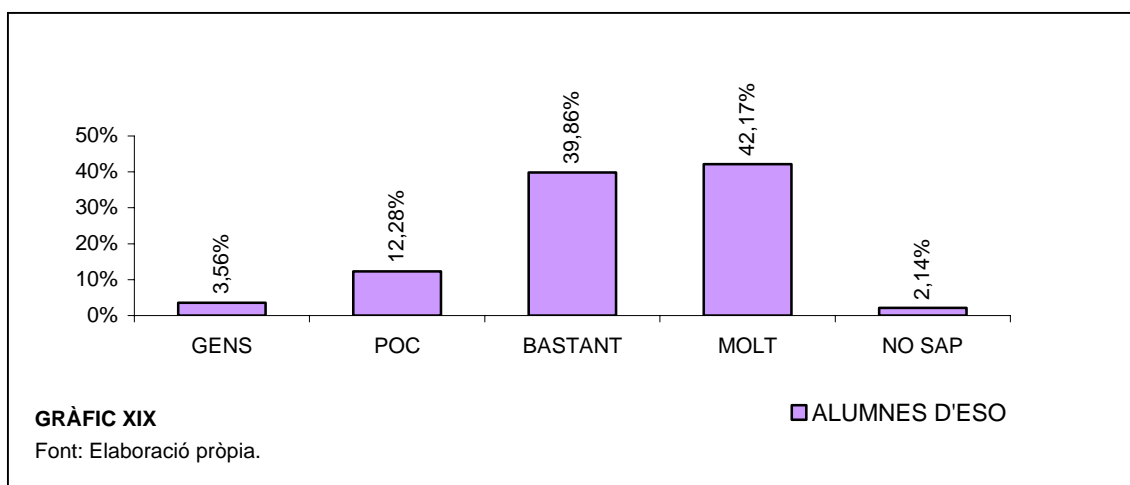
CONEIXENÇA DEL CONCEPTE "MAASTRICHT"

EURO

Al ser preguntats els alumnes el seu nivell de coneixença del concepte —euro— el 3,56% respon gens, el 12,28% respon poc, el 39,86% respon bastant, el 42,17% respon molt i el 2,14% no contesta (veure GRÀFIC XIX).

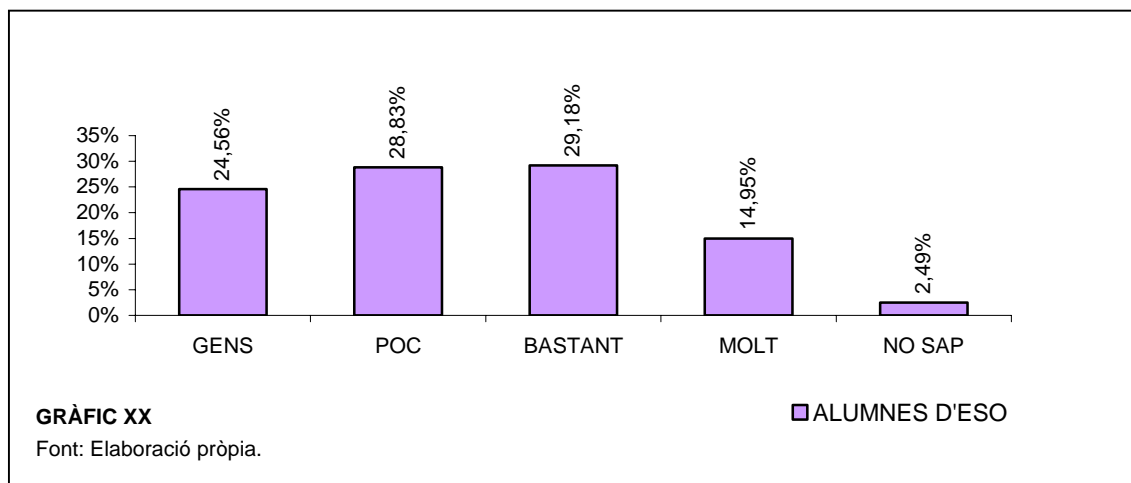
CONEIXENÇA DEL CONCEPTE "EURO"

INTERCANVIS EUROPEUS D'ESTUDIANTS

Al ser preguntats els alumnes sobre el seu nivell de coneixença del concepte —intercanvis europeus d'estudiants— el 24,56% respon gens, el 28,83% respon poc, el 29,18 % respon bastant, el 14,95% respon molt i el 2,59 no contesta (veure GRÀFIC XX).

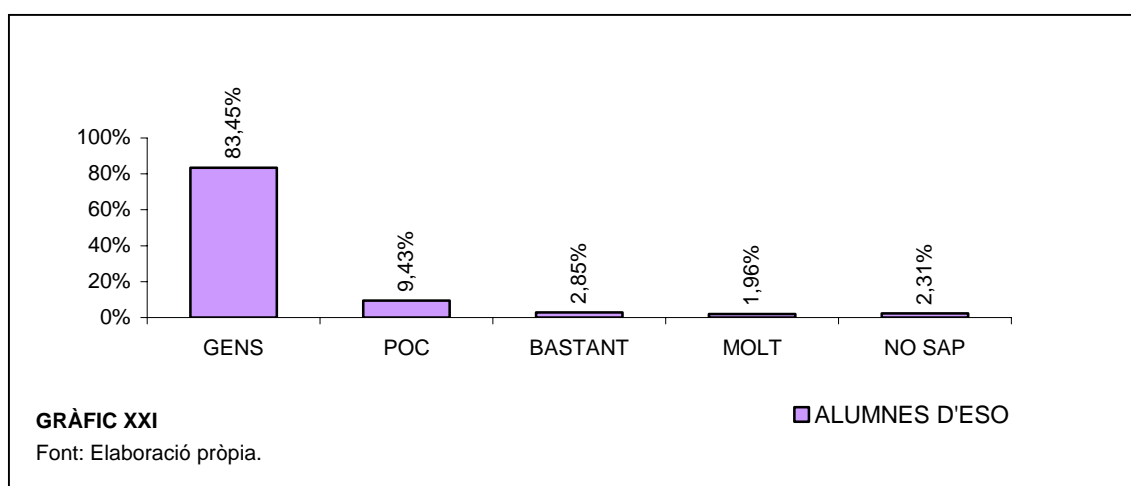
CONEIXENÇA DEL CONCEPTE "INTERCANVIS EUROPEUS D'ESTUDIANTS"

COMENIUS

Al ser preguntats els alumnes sobre el seu nivell de coneixença del concepte —Comenius— el 83,45% respon gens, el 9,43% respon poc, el 2,85% respon bastant, l'1,96 respon molt i el 2,31% no contesta (veure GRÀFIC XXI).

CONEIXENÇA DEL CONCEPTE "COMENIUS"

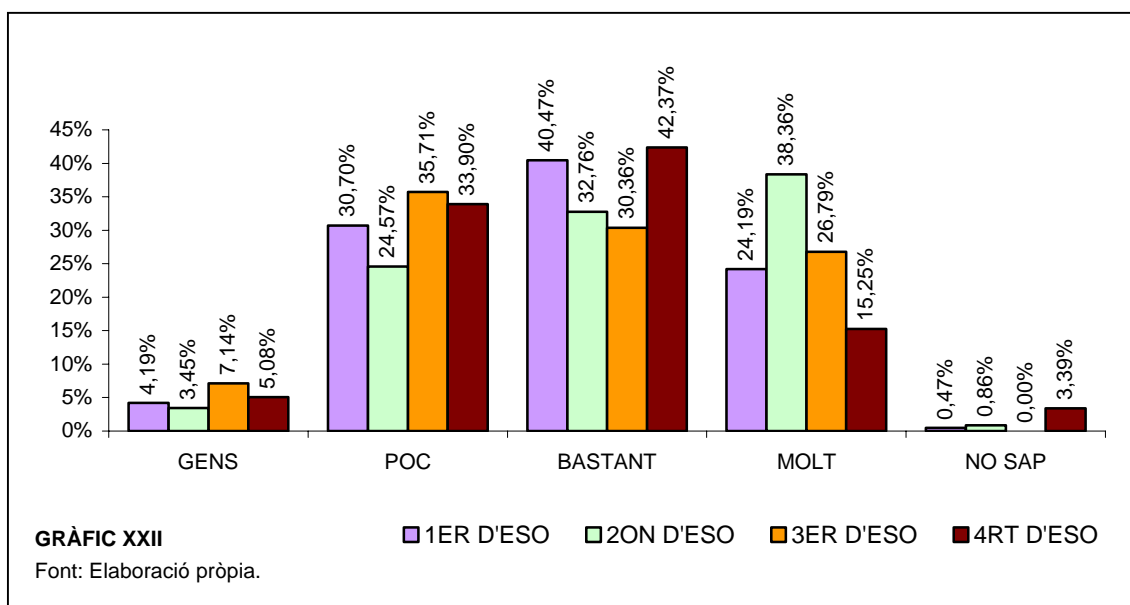
REPRESENTACIÓ GRÀFICA EN PERCENTATGES
DEL TOTAL DE LA MOSTRA DE CADA CURS
DE LA VALORACIÓ QUE FAN ELS ALUMNES
DE DIVERSOS CONCEPTES SOBRE LA UE (PREGUNTA 6)

- 1er ESO: Total enquestats 215
- 2on ESO: Total enquestats 232
- 3er ESO: Total enquestats 56
- 4rt ESO: Total enquestats 59

CIUTADÀ EUROPEU

Al ser preguntats els alumnes el seu nivell de coneixença del concepte —ciutadà europeu— els de 1er d'ESO el 4,19% respon gens, el 30,70% respon poc, el 40,47% respon bastant, el 24,19% respon molt i el 0,47% no respon; els de 2n d'ESO el 3,45% respon gens, el 24,57% respon poc, el 32,76% respon bastant, el 38,36% respon molt i el 0,86% no respon; els de 3er d'ESO el 7,14% respon gens, el 35,71% respon poc, el 30,36% respon bastant, el 26,79% respon molt; els de 4rt d'ESO el 5,08% respon gens, el 33,90% respon poc, el 42,37% respon bastant, el 15,25% respon molt i el 3,39% no contesta (vegeu el GRÀFIC XXII).

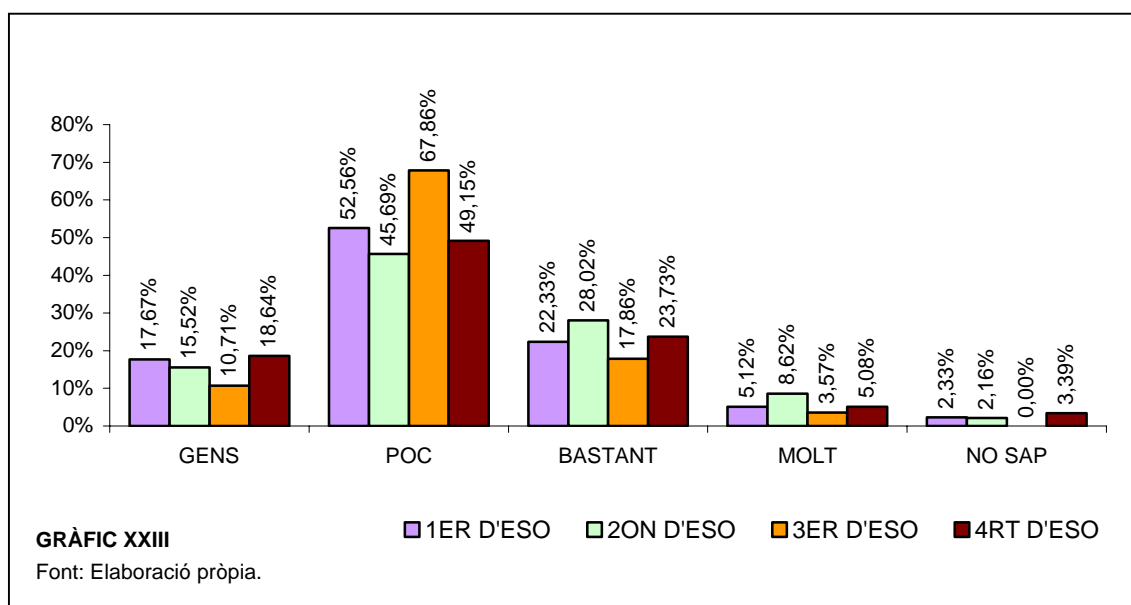
CONEXIENÇA DEL CONCEPTE "CIUTADA EUROPEU" PER CURSOS

PARLAMENT EUROPEU

Al ser preguntats els alumnes el seu nivell de coneixença del concepte —Parlament Europeu— els de 1er d'ESO el 17,67% respon gens, el 52,56% respon poc, el 22,33% respon bastant, el 5,12% respon molt i el 2,33% no contesta; els de 2n d'ESO el 15,52% respon gens, el 45,69% respon poc, el 28,02% respon bastant, el 8,62% respon molt i el 2,16% no contesta; els de 3er d'ESO el 10,71% respon gens, el 67,86% respon poc, el 17,86% respon bastant, el 3,57% respon molt; els de 4rt d'ESO el 18,64% respon gens, el 49,15% respon poc, el 23,73% respon bastant, el 5,08% respon molt i el 3,39% no contesta (vegeu el GRÀFIC XXIII).

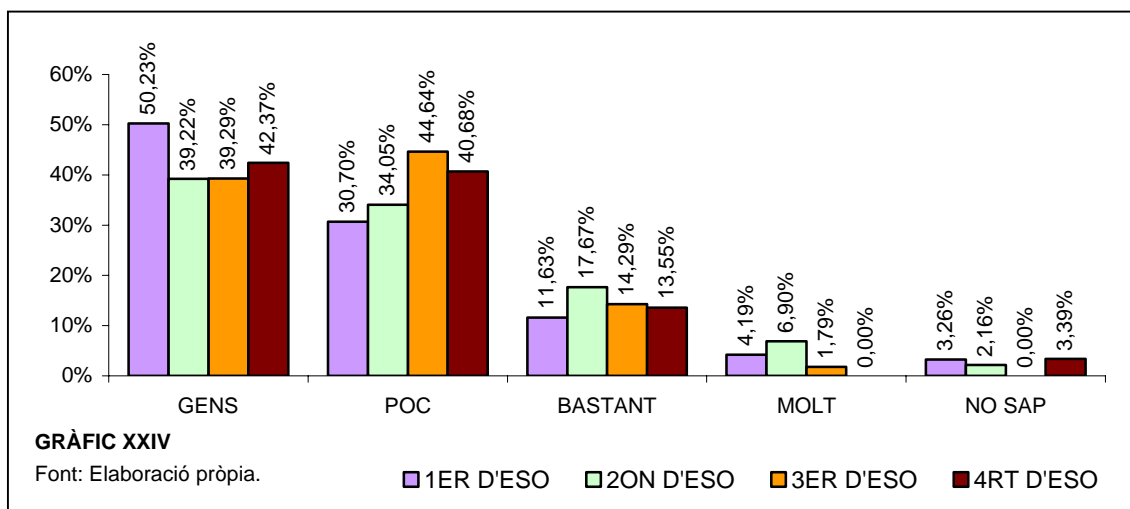
CONEIXENÇA DEL CONCEPTE "PARLAMENT EUROPEU" PER CURSOS

EURODIPUTAT

Al ser preguntats els alumnes el seu nivell de coneixença del concepte —Eurodiputat— els de 1er d'ESO el 50,23% respon gens, el 30,70% respon poc, l'11,63% respon bastant, el 4,19% respon molt i el 3,26% no contesta; els de 2n d'ESO el 39,22% respon gens, el 34,05% respon poc, el 17,67% respon bastant, el 6,90% respon molt i el 2,16% no contesta; els de 3er d'ESO el 39,29% respon gens, el 44,64% respon poc, el 14,29% respon bastant, l'1,74% respon molt i els de 4rt d'ESO el 42,37% respon gens, el 40,68 respon poc, el 13,56 respon bastant, i el 3,39% no contesta (vegeu el GRÀFIC XXIV).

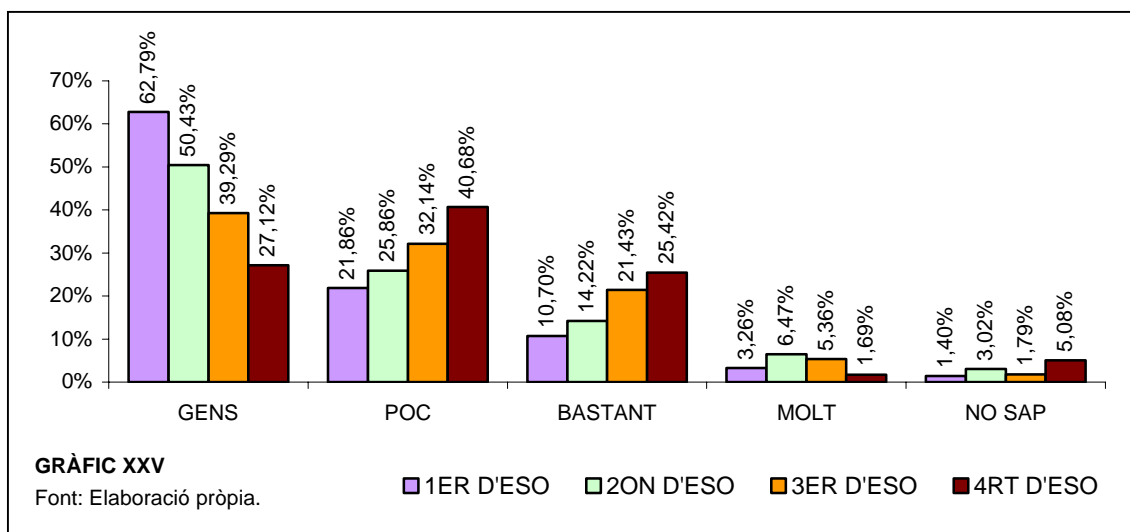
CONEIXENÇA DEL CONCEPTE "EURODIPUTAT" PER CURSOS

MAASTRICHT

Al ser preguntats els alumnes el seu nivell de coneixença del concepte —Maastricht— els de 1er d'ESO el 62,79% respon gens, el 21,86% respon poc, el 10,70% respon bastant, el 3,26% respon molt i l'1,40% no contesta; els de 2n d'ESO el 50,43% respon gens, el 25,86% respon poc, el 14,22% respon bastant, el 6,47% respon molt i el 3,02% no contesta; els de 3er d'ESO el 39,29% respon gens, el 32,14% respon poc, el 21,43% respon bastant, el 5,36% respon molt i l'1,79% no contesta; els de 4rt d'ESO el 27,12% respon gens, el 40,68% respon poc, el 25,42% respon bastant, l'1,69% respon molt i el 5,08% no contesta (vegeu el GRÀFIC XXV).

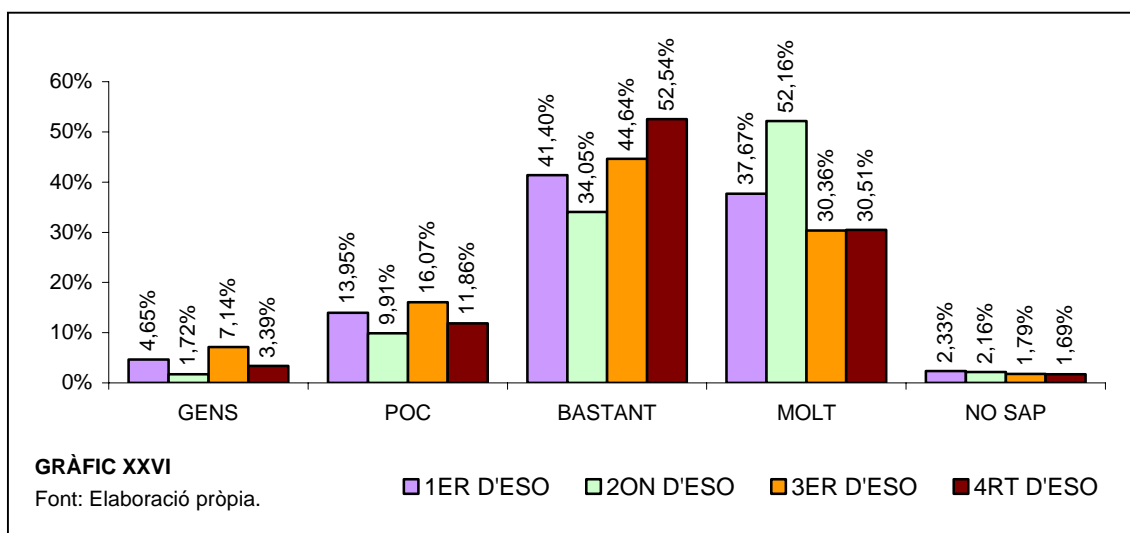
CONEIXENÇA DEL CONCEPTE "MAASTRICHT" PER CURSOS

EURO

Al ser preguntats els alumnes el seu nivell de coneixença del concepte —Euro— els de 1er d'ESO el 4,65% respon gens, el 13,95% respon poc, el 41,40% respon bastant, el 37,67% respon molt i el 2,33% no contesta; els de 2n d'ESO el 1,72% respon gens, el 9,91% respon poc, el 34,05% respon bastant, el 52,16% respon molt i el 2,16% no contesta; els de 3er d'ESO el 7,14% respon gens, el 16,07% respon poc, el 44,64% respon bastant, el 30,36% respon molt i el 1,79% no contesta; els de 4rt d'ESO el 3,39% respon gens, el 11,86% respon poc, el 52,54% respon bastant, el 30,51% respon molt i el 1,69% no contesta. (vegeu el GRÀFIC XXVI).

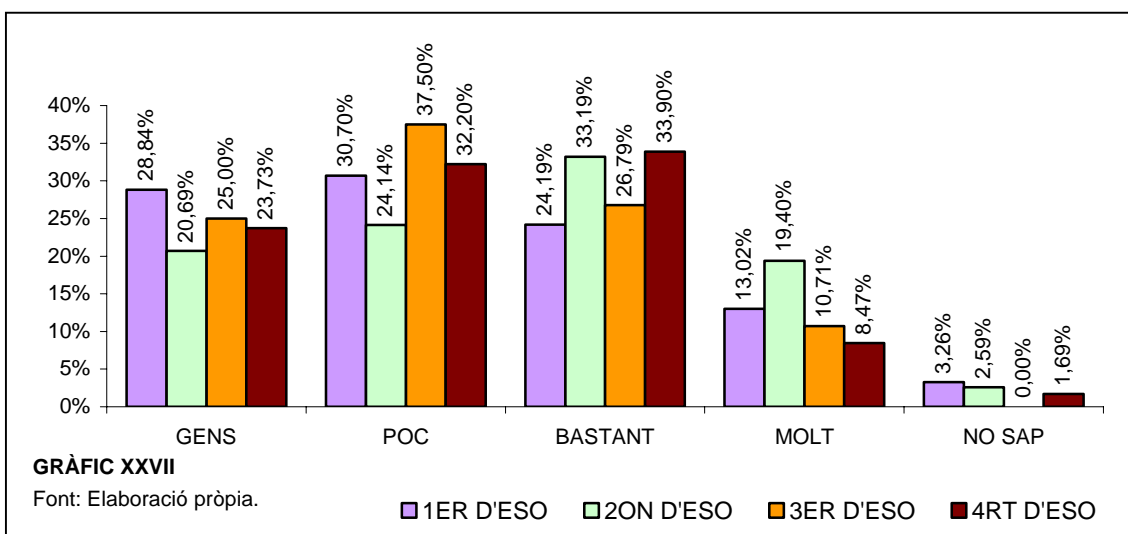
CONEXIENÇA DEL CONCEPTE "EURO" PER CURSOS

INTERCANVIS EUROPEUS D'ESTUDIANTS

Al ser preguntats els alumnes el seu nivell de coneixença del concepte —Intercanvis europeus d'estudiants— els de 1er d'ESO el 28,84% respon gens, el 30,70% respon poc, el 24,19% respon bastant, el 13,02% respon molt i el 3,26% no contesta; els de 2n d'ESO el 20,69% respon gens, el 24,14% respon poc, el 33,19% respon bastant, el 19,40% respon molt i el 2,59% no contesta; els de 3er d'ESO el 25% respon gens, el 37,5% respon poc, el 26,79% respon bastant, el 10,71% respon molt; els de 4rt d'ESO el 23,73% respon gens, el 32,20% respon poc, el 33,90% respon bastant, el 8,47% respon molt i el 1,69% no contesta. (vegeu el GRÀFIC XXVII).

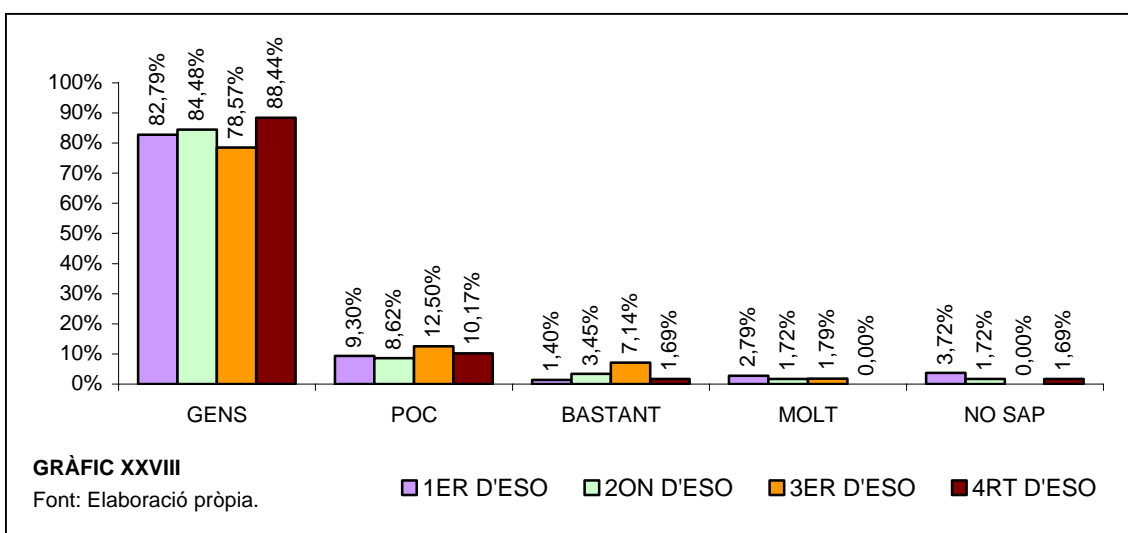
CONEIXENÇA DEL CONCEPTE "INTERCANVIS EUROPEUS D'ESTUDIANTS" PER CURSOS

COMENIUS

Al ser preguntats els alumnes el seu nivell de coneixença del concepte —Comenius— els de 1er d'ESO el 82,79% respon gens, el 9,30% respon poc, l'1,40% respon bastant, el 2,79% respon molt i el 3,72 no contesta; els de 2n d'ESO el 84,48% respon gens, el 8,63% respon poc, el 3,45% respon bastant, l'1,72% respon molt i l'1,72% no contesta; els de 3er d'ESO el 78,57% respon gens, el 12,5 respon poc, el 7,14% respon bastant, l'1,79% respon molt; els de 4rt d'ESO el 86,44% respon gens, el 10,17% respon poc, l'1,69% respon bastant i l'1,69% no contesta. (vegeu el GRÀFIC XXVIII).

CONEIXENÇA DEL CONCEPTE "COMENIUS" PER CURSOS

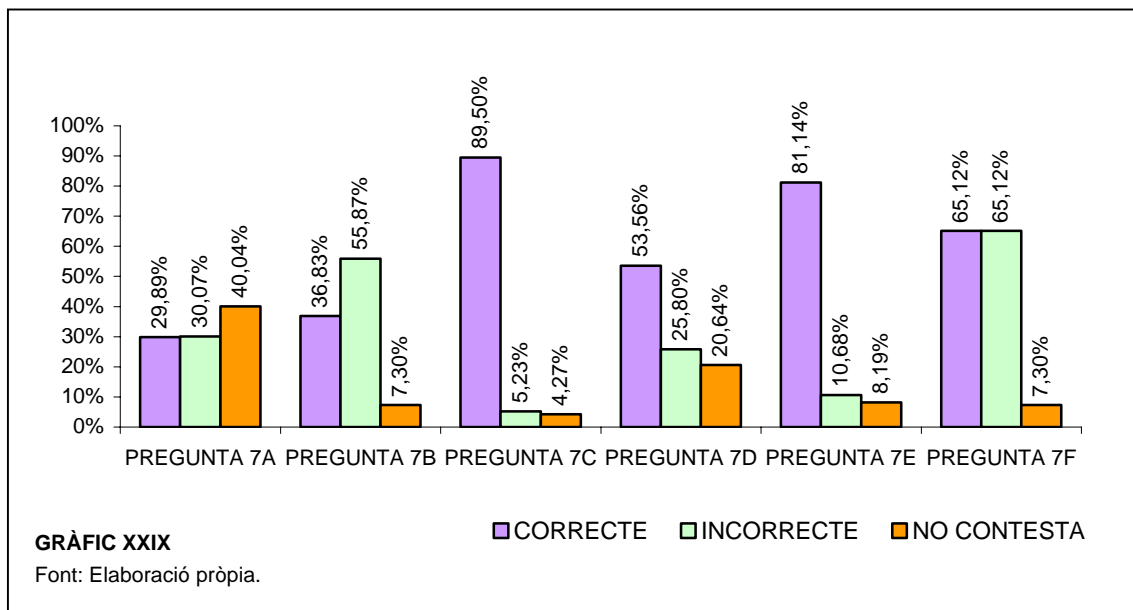

RESPOSTES EN PERCENTATGES A CADA
PREGUNTA SOBRE LES AFIRMACIONS ANTERIORS
SOBRE EL TOTAL DE LA MOSTRA DE 562 ALUMNES

Al ser preguntats els alumnes per les següents afirmacions:

- **PREGUNTA 7a:** “El Tractat de Maastricht va entrar en vigor l’any 1993”, han contestat correctament el 29,89%, incorrectament el 30,07% i el 40,04 no contesta.
- **PREGUNTA 7b:** “Actualment la Unió Europea està formada per 12 països”, han contestat correctament el 55,87%, incorrectament el 36,83 i el 7,30% no contesta.
- **PREGUNTA 7c:** “Els ciutadans de la Unió Europea tenen dret a viure, treballar o estudiar en qualsevol país de la UE”, han contestat correctament el 89,50%, incorrectament el 6,23% i el 4,27% no contesta.
- **PREGUNTA 7d:** “Els títols obtinguts dels estudiants de Formació Professional són considerats vàlids en tots els països de la UE”, han contestat correctament el 53,56%, incorrectament el 25,80% i el 20,64% no contesta.
- **PREGUNTA 7e:** “La UE ajuda al desenvolupament dels països del Tercer Món”, han contestat correctament el 81,14%, incorrectament el 10,68% i el 8,19% no contesta.
- **PREGUNTA 7f:** “La UE no s’encarrega de desenvolupar projectes de protecció del Medi ambient”, han contestat correctament el 65,12%, incorrectament el 27,58% i el 7,30% no contesta. (vegeu GRÀFIC XXIX).

PERCENTATGES DEL NIVELL DE CONEIXEMENT A DIVERSES AFIRMACIONS

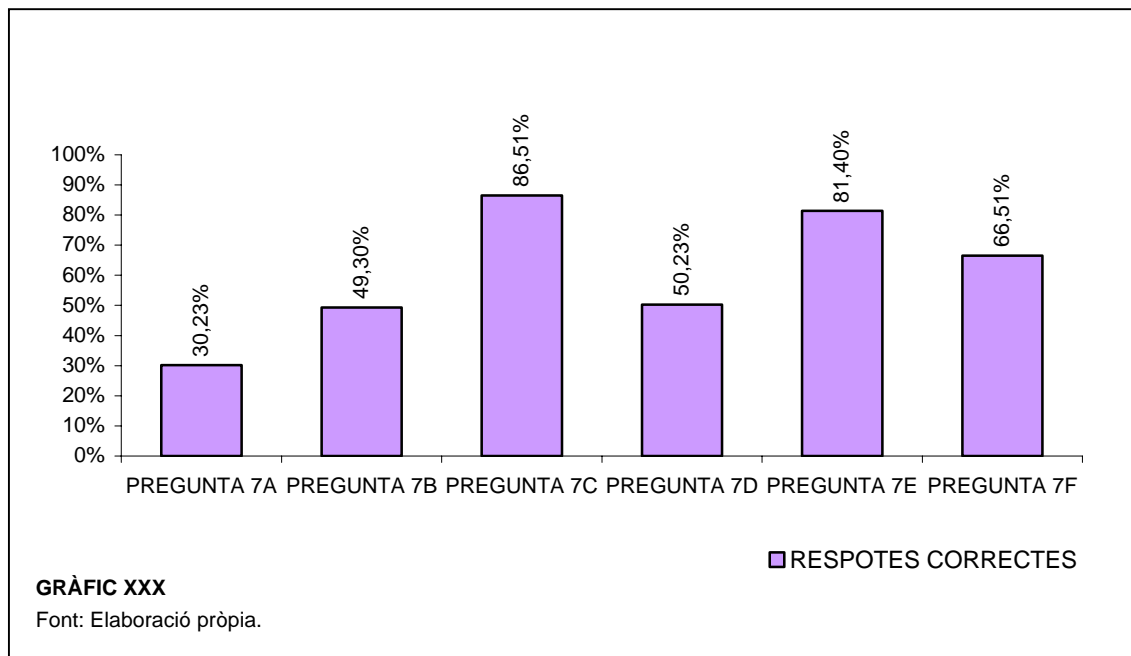
REPRESENTACIÓ GRÀFICA DELS PERCENTATGES
DE RESPOSTES CORRECTES, INCORRECTES I NO
CONTESTADES A CADA CURS D'ESO (PREGUNTA 7)

1ER D'ESO (TOTAL MOSTRA 215 ALUMNES)
RESPOSTES CORRECTES

Percentatges de **respostes correctes** al ser preguntats els alumnes de 1er d'ESO per les afirmacions (vegeu el GRÀFIC XXX):

- **PREGUNTA 7a:** Han contestat correctament el 30,23%.
- **PREGUNTA 7b:** Han contestat correctament el 49,30%.
- **PREGUNTA 7c:** Han contestat correctament el 86,51%.
- **PREGUNTA 7d:** Han contestat correctament el 50,23%.
- **PREGUNTA 7e:** Han contestat correctament el 81,40%.
- **PREGUNTA 7f:** Han contestat correctament el 66,51%.

PERCENTATGES DE RESPOSTES CORRECTES DELS ALUMNES DE 1ER D'ESO

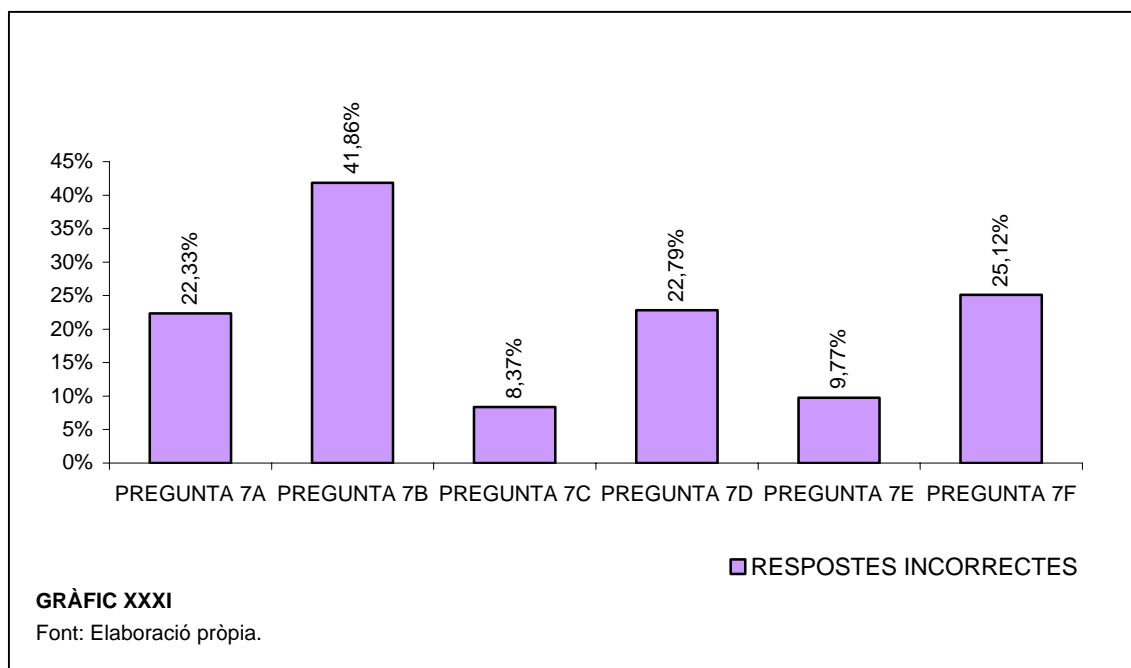
1ER D'ESO (TOTAL MOSTRA 215 ALUMNES)

RESPOSTES INCORRECTES

Percentatges de **respostes incorrectes** al ser preguntats els alumnes de 1er d'ESO per les afirmacions (vegeu el GRÀFIC XXXI):

- **PREGUNTA 7a:** Han contestat incorrectament el 22,33%.
- **PREGUNTA 7b:** Han contestat incorrectament el 41,86%.
- **PREGUNTA 7c:** Han contestat incorrectament el 8,37%.
- **PREGUNTA 7d:** Han contestat incorrectament el 22,79%.
- **PREGUNTA 7e:** Han contestat incorrectament el 9,77%.
- **PREGUNTA 7f:** Han contestat incorrectament el 25,12%.

PERCENTATGES DE RESPOSTES INCORRECTES DELS ALUMNES DE 1ER D'ESO

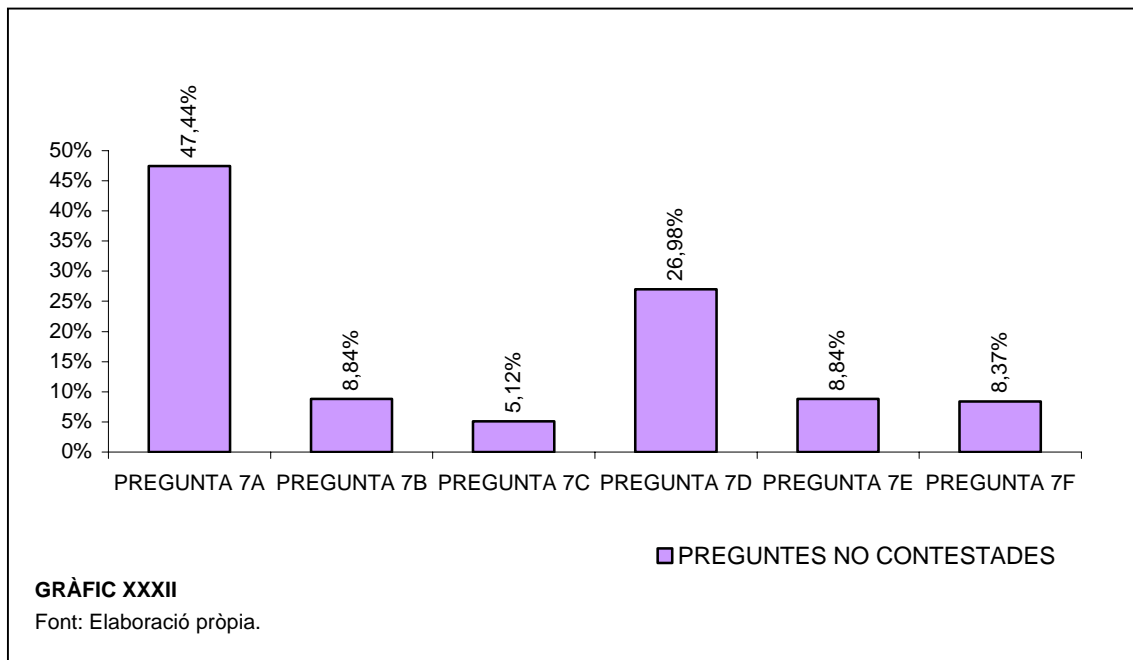
1ER D'ESO (TOTAL MOSTRA 215 ALUMNES)

RESPOSTES NO CONTESTADES

Percentatges de **preguntes no contestades** al ser preguntats els alumnes de 1er d'ESO per les afirmacions (vegeu el GRÀFIC XXXII):

- **PREGUNTA 7a:** No han contestat el 47,44%.
- **PREGUNTA 7b:** No han contestat el 8,84%.
- **PREGUNTA 7c:** No han contestat el 5,12%.
- **PREGUNTA 7d:** No han contestat el 26,98%.
- **PREGUNTA 7e:** No han contestat el 8,84%.
- **PREGUNTA 7f:** No han contestat el 8,37%.

PERCENTATGES DE PREGUNTES NO CONTESTADES DELS ALUMNES DE 1ER D'ESO

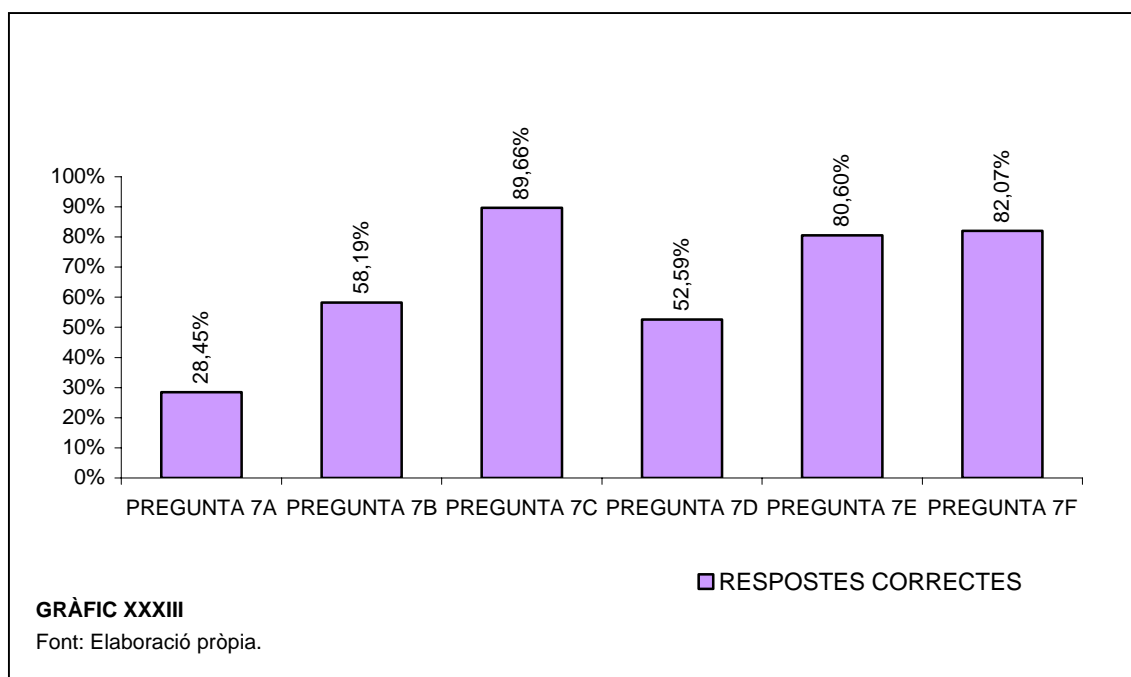
2ON D'ESO (TOTAL MOSTRA 232 ALUMNES)

RESPOSTES CORRECTES

Percentatges de **respostes correctes** al ser preguntats els alumnes de 2on d'ESO per les afirmacions (vegeu el GRÀFIC XXXIII):

- **PREGUNTA 7a:** Han contestat correctament el 28,45%.
- **PREGUNTA 7b:** Han contestat correctament el 58,19%.
- **PREGUNTA 7c:** Han contestat correctament el 89,66%.
- **PREGUNTA 7d:** Han contestat correctament el 52,59%.
- **PREGUNTA 7e:** Han contestat correctament el 80,60%.
- **PREGUNTA 7f:** Han contestat correctament el 62,07%.

PERCENTATGES DE RESPOSTES CORRECTES DELS ALUMNES DE 2ON D'ESO

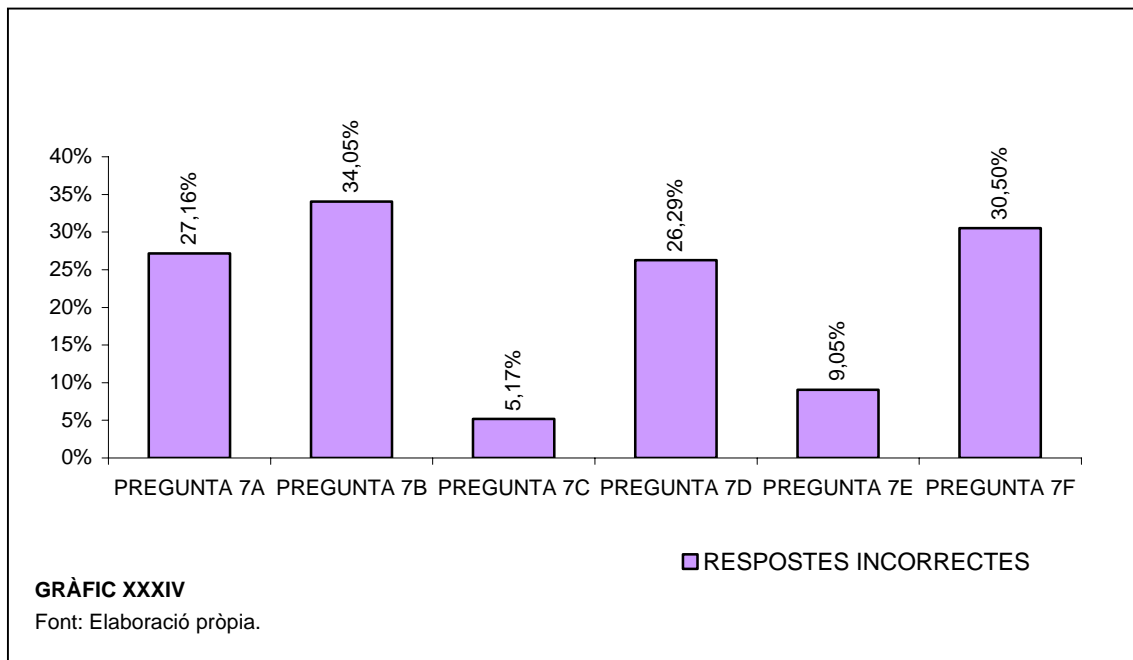
2ON D'ESO (TOTAL MOSTRA 232 ALUMNES)

RESPOSTES INCORRECTES

Percentatges de **respostes incorrectes** al ser preguntats els alumnes de 2n d'ESO per les afirmacions (vegeu el GRÀFIC XXXIV):

- **PREGUNTA 7a:** Han contestat incorrectament el 27,16%.
- **PREGUNTA 7b:** Han contestat incorrectament el 34,05%.
- **PREGUNTA 7c:** Han contestat incorrectament el 5,17%.
- **PREGUNTA 7d:** Han contestat incorrectament el 26,29%.
- **PREGUNTA 7e:** Han contestat incorrectament el 9,05%.
- **PREGUNTA 7f:** Han contestat incorrectament el 30,60%.

PERCENTATGES DE RESPOSTES INCORRECTES DELS ALUMNES DE 2ON D'ESO

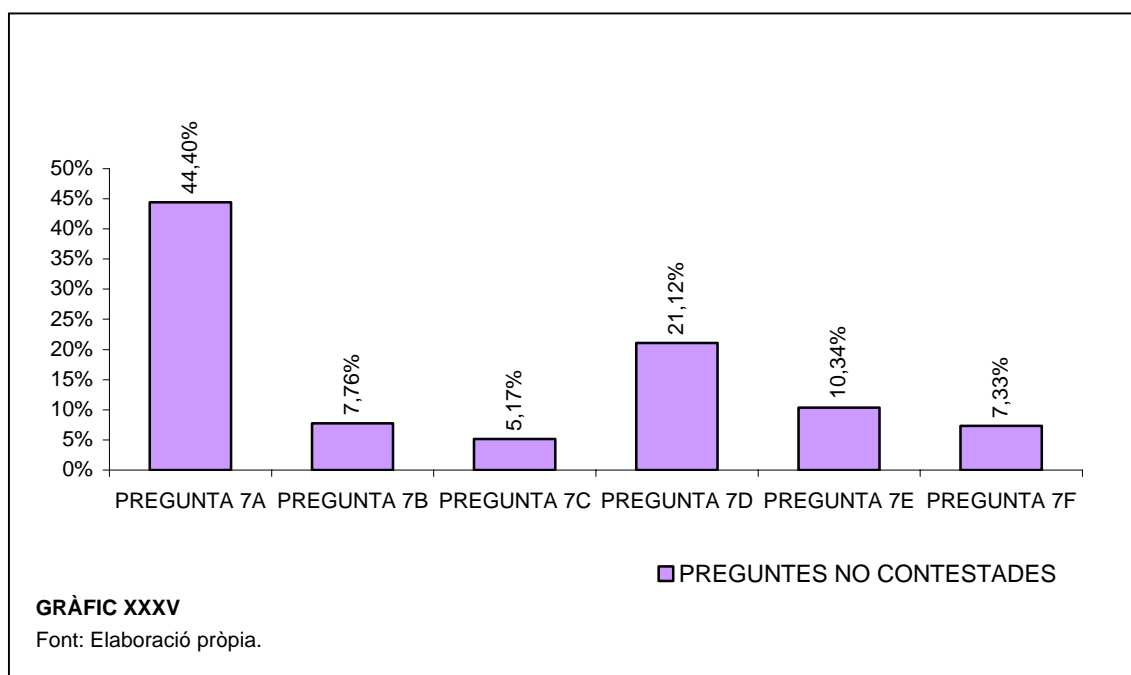
2ON D'ESO (TOTAL MOSTRA 232 ALUMNES)

PREGUNTES NO CONTESTADES

Percentatges de **preguntes no contestades** al ser preguntats els alumnes de 2n d'ESO per les afirmacions (vegeu el GRÀFIC XXXV):

- **PREGUNTA 7a:** No han contestat el 44,40%.
- **PREGUNTA 7b:** No han contestat el 7,76%.
- **PREGUNTA 7c:** No han contestat el 5,17%.
- **PREGUNTA 7d:** No han contestat el 21,12%.
- **PREGUNTA 7e:** No han contestat el 10,34%.
- **PREGUNTA 7f:** No han contestat el 7,33%.

PERCENTATGES DE PREGUNTES NO CONTESTADES DELS ALUMNES DE 2ON D'ESO

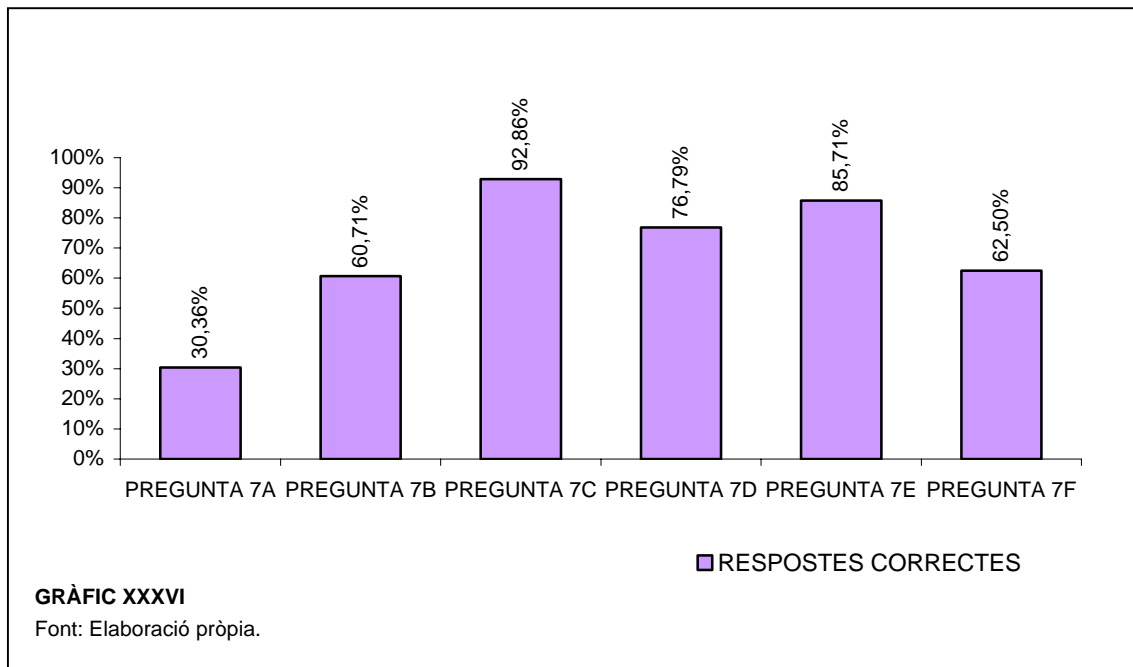
3ER D'ESO (TOTAL MOSTRA 56 ALUMNES)

RESPOSTES CORRECTES

Percentatges de **respostes correctes** al ser preguntats els alumnes de 3er d'ESO per les afirmacions (vegeu el GRÀFIC XXXVI):

- **PREGUNTA 7a:** Han contestat correctament el 30,36%.
- **PREGUNTA 7b:** Han contestat correctament el 60,71%.
- **PREGUNTA 7c:** Han contestat correctament el 92,86%.
- **PREGUNTA 7d:** Han contestat correctament el 76,79%.
- **PREGUNTA 7e:** Han contestat correctament el 85,71%.
- **PREGUNTA 7f:** Han contestat correctament el 62,5%.

PERCENTATGES DE RESPOSTES CORRECTES DELS ALUMNES DE 3ER D'ESO

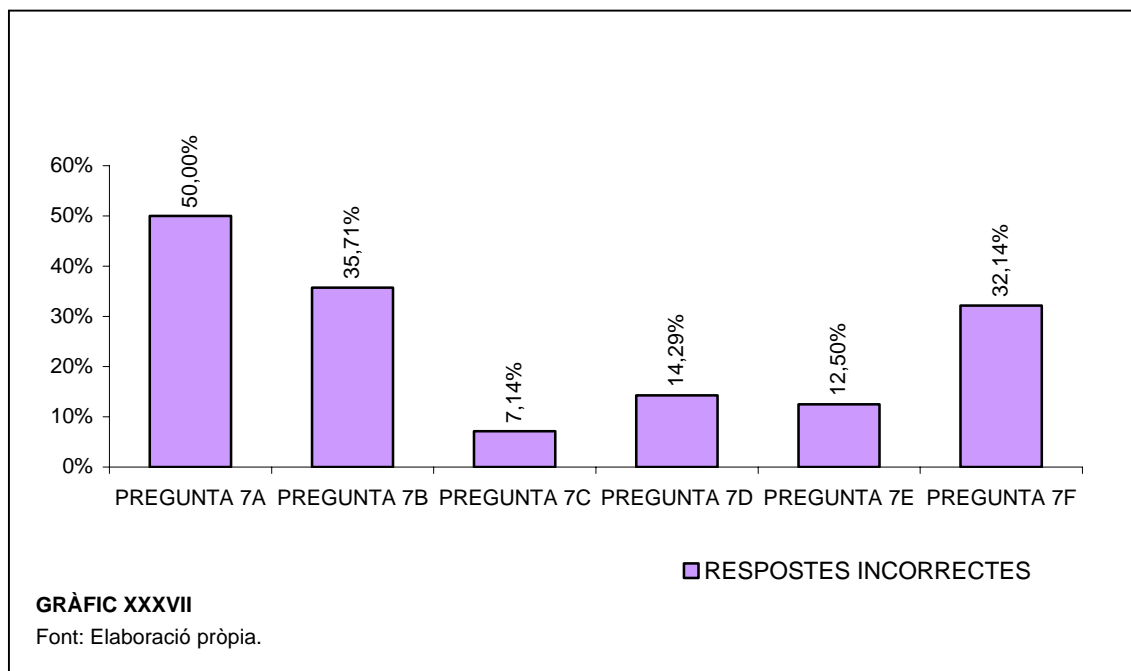
3ER D'ESO (TOTAL MOSTRA 56 ALUMNES)

RESPOSTES INCORRECTES

Percentatges de **respostes incorrectes** al ser preguntats els alumnes de 3er d'ESO per les afirmacions (vegeu el GRÀFIC XXXVII):

- **PREGUNTA 7a:** Han contestat incorrectament el 50%.
- **PREGUNTA 7b:** Han contestat incorrectament el 35,71%.
- **PREGUNTA 7c:** Han contestat incorrectament el 7,14%.
- **PREGUNTA 7d:** Han contestat incorrectament el 14,29%.
- **PREGUNTA 7e:** Han contestat incorrectament el 12,5%.
- **PREGUNTA 7f:** Han contestat incorrectament el 32,14%.

PERCENTATGES DE RESPOSTES INCORRECTES DELS ALUMNES DE 3ER D'ESO

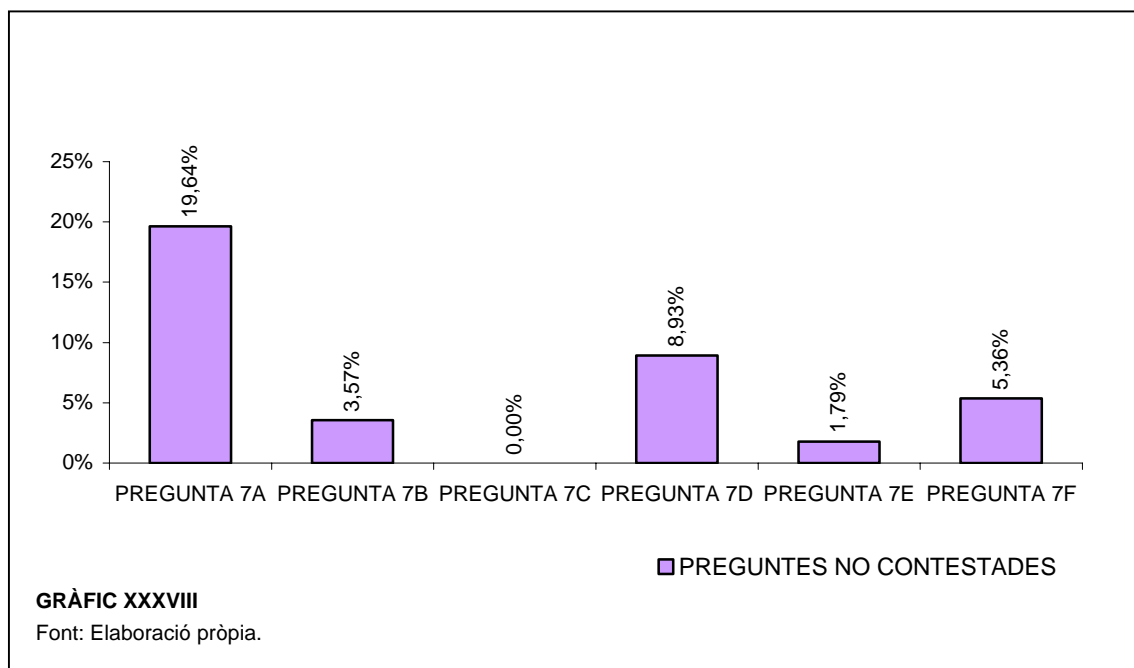
3ER D'ESO (TOTAL MOSTRA 56 ALUMNES)

PREGUNTES NO CONTESTADES

Percentatges de **preguntes no contestades** al ser preguntats els alumnes de 3er d'ESO per les afirmacions (vegeu el GRÀFIC XXXVIII):

- **PREGUNTA 7a:** No han contestat el 19,64%.
- **PREGUNTA 7b:** No han contestat el 3,57%.
- **PREGUNTA 7c:** No han contestat el 0%.
- **PREGUNTA 7d:** No han contestat el 8,93%.
- **PREGUNTA 7e:** No han contestat el 1,79%.
- **PREGUNTA 7f:** No han contestat el 5,36%.

PERCENTATGES DE PREGUNTES NO CONTESTADES DELS ALUMNES DE 3ER D'ESO

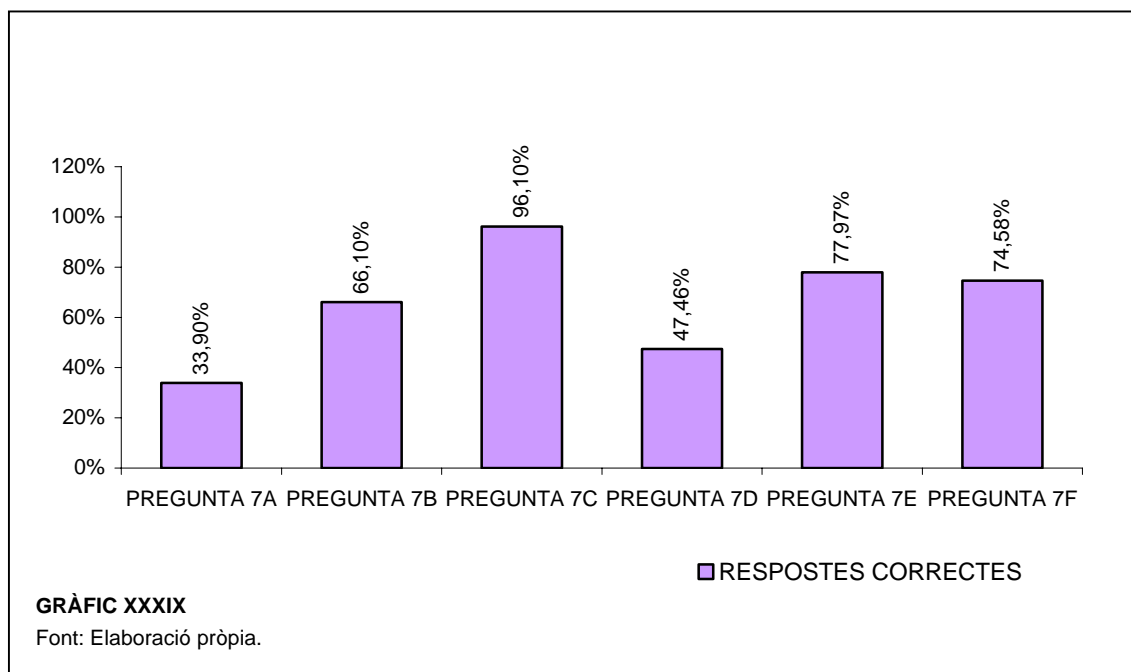
4RT D'ESO (TOTAL MOSTRA 59 ALUMNES)

RESPOSTES CORRECTES

Percentatges de **respostes correctes** al ser preguntats els alumnes de 4rt d'ESO per les afirmacions (vegeu el GRÀFIC XXXIX):

- **PREGUNTA 7a:** Han contestat correctament el 33,90%.
- **PREGUNTA 7b:** Han contestat correctament el 66,10%.
- **PREGUNTA 7c:** Han contestat correctament el 96,61%.
- **PREGUNTA 7d:** Han contestat correctament el 47,46%.
- **PREGUNTA 7e:** Han contestat correctament el 77,97%.
- **PREGUNTA 7f:** Han contestat correctament el 74,58%.

PERCENTATGES DE RESPOSTES CORRECTES DELS ALUMNES DE 4RT D'ESO

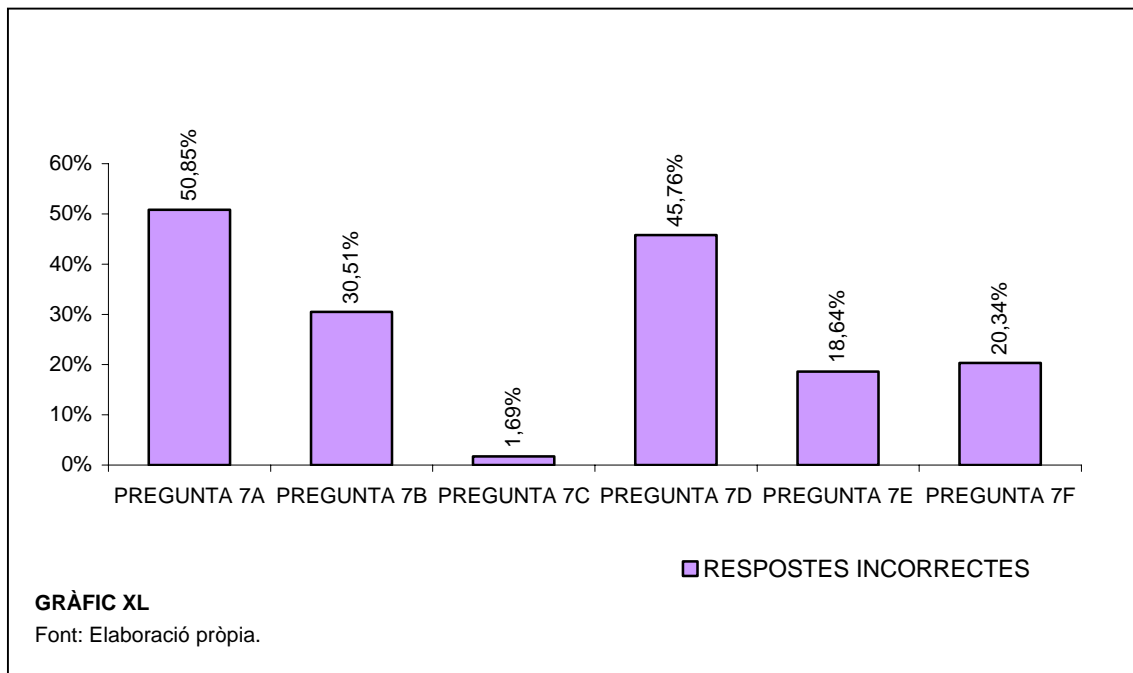
4RT D'ESO (TOTAL MOSTRA 59 ALUMNES)

RESPOSTES INCORRECTES

Percentatges de **respostes incorrectes** al ser preguntats els alumnes de 4rt d'ESO per les afirmacions (vegeu el GRÀFIC XL):

- **PREGUNTA 7a:** Han contestat incorrectament el 50,85%.
- **PREGUNTA 7b:** Han contestat incorrectament el 30,51%.
- **PREGUNTA 7c:** Han contestat incorrectament l'1,69%.
- **PREGUNTA 7d:** Han contestat incorrectament el 45,76%.
- **PREGUNTA 7e:** Han contestat incorrectament el 18,64%.
- **PREGUNTA 7f:** Han contestat incorrectament el 20,34%.

PERCENTATGES DE RESPOSTES INCORRECTES DELS ALUMNES DE 4RT D'ESO

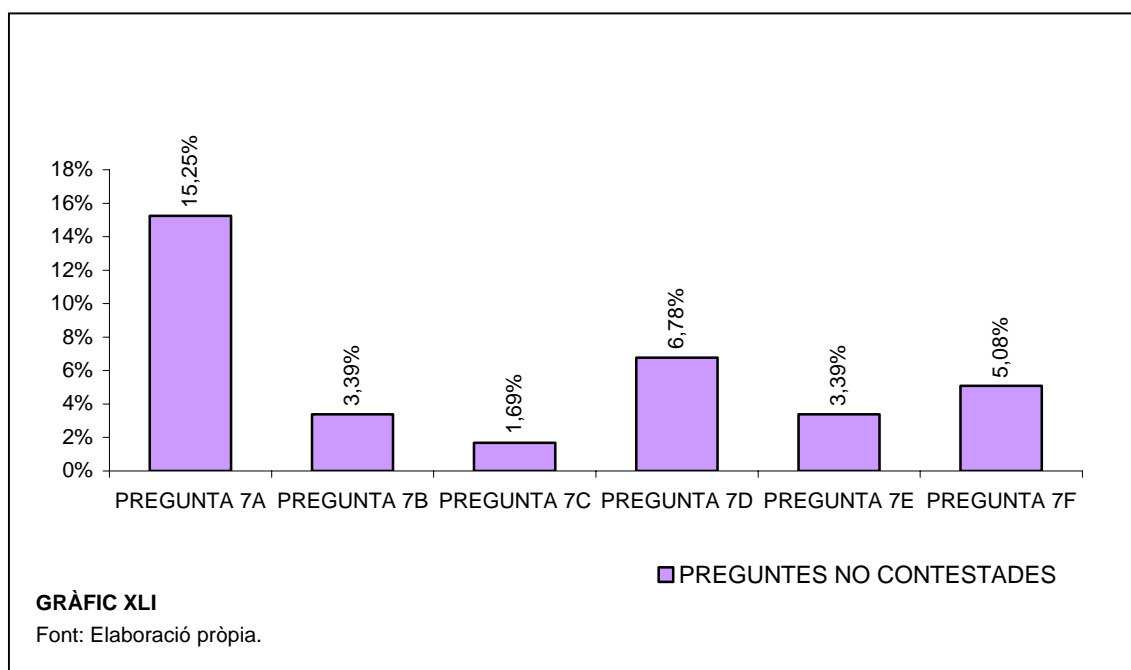
4RT D'ESO (TOTAL MOSTRA 59 ALUMNES)

PREGUNTES NO CONTESTADES

Percentatges de **preguntes no contestades** al ser preguntats els alumnes de 4rt d'ESO per les afirmacions (vegeu el GRÀFIC XLI):

- **PREGUNTA 7a:** No han contestat el 15,25%.
- **PREGUNTA 7b:** No han contestat el 3,39%.
- **PREGUNTA 7c:** No han contestat l'1,69%.
- **PREGUNTA 7d:** No han contestat el 6,78%.
- **PREGUNTA 7e:** No han contestat el 3,39%.
- **PREGUNTA 7f:** No han contestat el 5,08%.

PERCENTATGES DE PREGUNTES NO CONTESTADES DELS ALUMNES DE 4RT D'ESO

4.1.1.4 VALORACIÓ PERSONAL DE LA DIMENSIO EUROPEA

REPRESENTACIÓ GRÀFICA SOBRE LA VALORACIÓ DE LA IDEA D'EUROPA

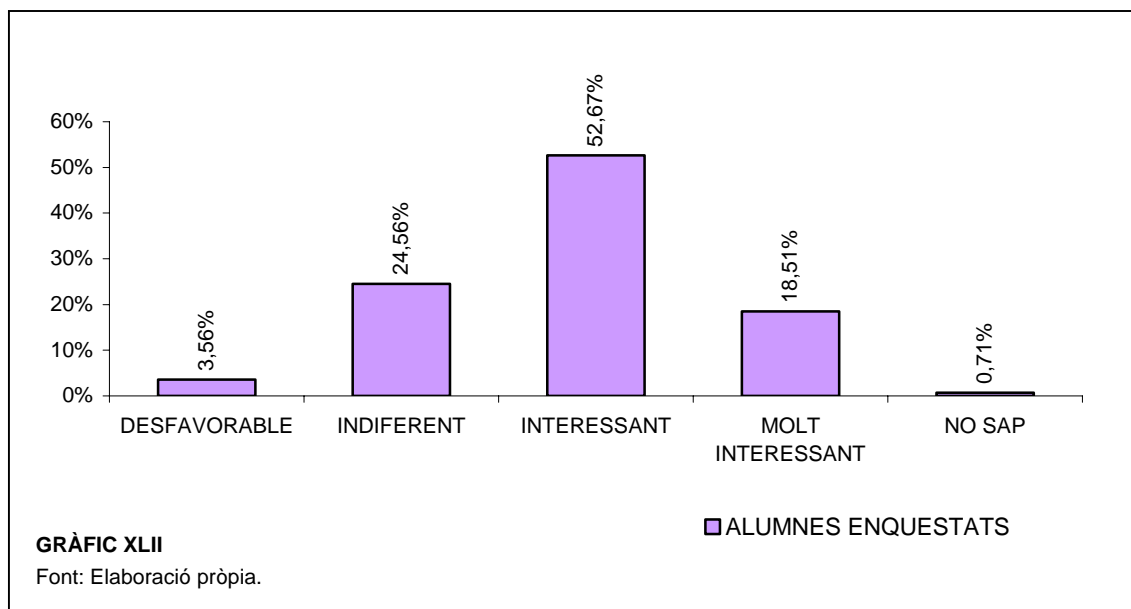
Al ser preguntats els alumnes:

La idea d'Europa la valoren: desfavorable, t'és indiferent, interessant o molt interessant. (Pregunta 8 del qüestionari).

PERCENTATGES DE CADA RESPOSTA SOBRE EL TOTAL DELS 562 ALUMNES ENQUESTATS

El 3,56% la valora desfavorable, el 24,56% es mostra indiferent, el 52,67% la valora interessant, el 18,51% la valora molt interessant i el 0,71% no contesta. (Vegeu el GRÀFIC XLII).

PERCENTATGES DEL TOTAL DELS 562 ALUMNES ENQUESTATS SOBRE LA IDEA D'EUROPA

**PERCENTATGES PER CURSOS SOBRE LA VALORACIÓ
DE LA IDEA D'EUROPA SOBRE ELS TOTALS
DE CADA CURS (1ER D'ESO – 215; 2ON D'ESO – 232;
3ER D'ESO – 56 I 4RT D'ESO – 59 ALUMNES)**

El 2,79% de 1er d'ESO, el 5,17% de 2n d'ESO, el 0% de 3er d'ESO i el 3,39% de 4rt d'ESO ho valoren desfavorable.

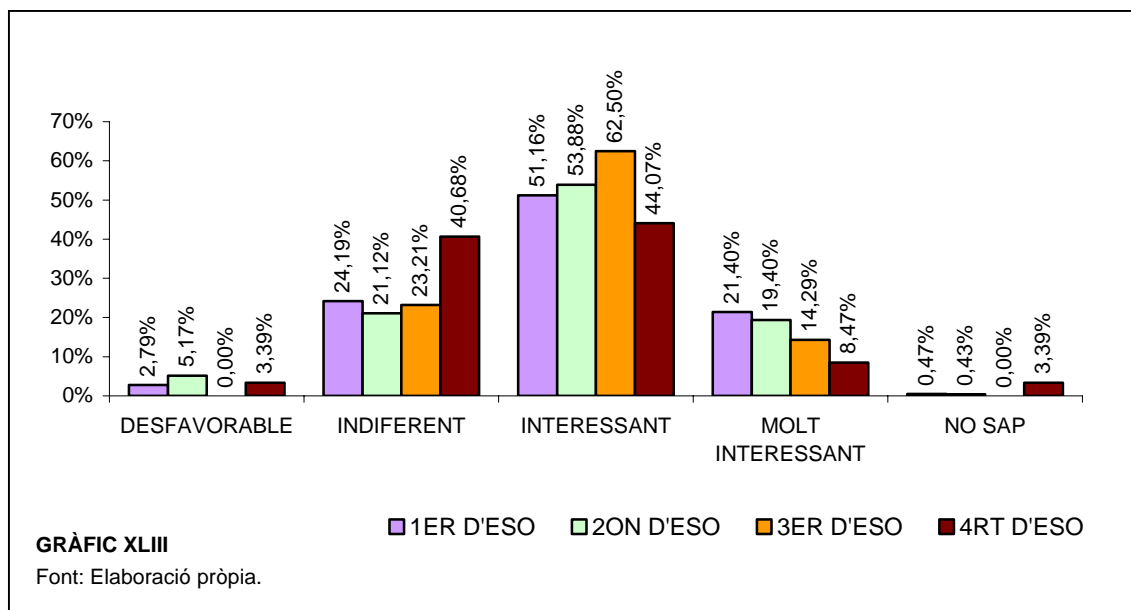
El 24,19% de 1er d'ESO, el 21,12% de 2n d'ESO, el 23,21% de 3er d'ESO i el 40,68% de 4rt d'ESO ho valoren de manera indiferent.

El 51,16% de 1er d'ESO, el 53,88% de 2n d'ESO, el 62,5% de 3er d'ESO i el 44,07% de 4rt d'ESO ho valoren com a interessant.

El 21,40% de 1er d'ESO, el 19,40% de 2n d'ESO, el 14,29% de 3er d'ESO i el 8,47% de 4rt d'ESO ho valoren com a molt interessant.

El 0,47% de 1er d'ESO, el 0,43% de 2n d'ESO, el 0% de 3er d'ESO i el 3,39 de 4rt d'ESO no contesten. (Vegeu el GRÀFIC XLIII).

**PERCENTATGES PER CURSOS SOBRE LA VALORACIÓ
DE LA IDEA D'EUROPA**

REPRESENTACIÓ GRÀFICA
SOBRE LA PROPIA NACIONALITAT

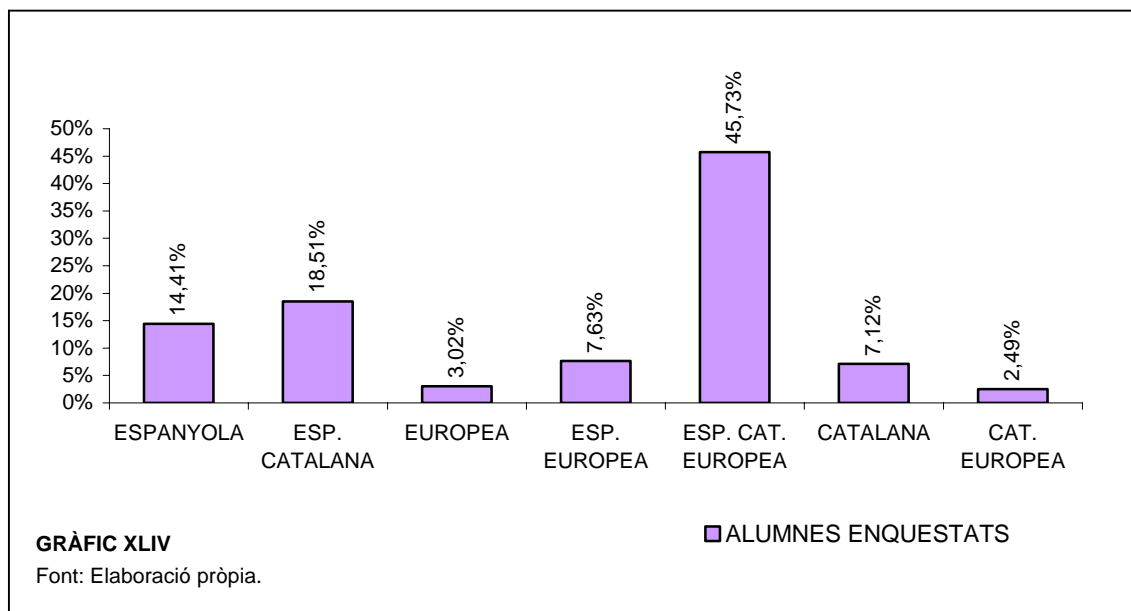
Al ser preguntats els alumnes:

La teva nacionalitat creus que és? Espanyola; espanyola i catalana; europea; espanyola, catalana i europea; catalana; catalana i europea. (Pregunta 9 del qüestionari).

PERCENTATGES DE CADA RESPOSTA
SOBRE EL TOTAL DELS 562 ALUMNES ENQUESTATS

El 14,41% contesta espanyola; el 18,51% contesta espanyola i catalana; el 3,02% contesta europea; el 7,83% contesta espanyola i europea; el 45,73% contesta espanyola, catalana i europea; el 7,12% contesta catalana i el 2,49% contesta catalana i europea. (Vegeu el GRÀFIC XLIV).

PERCENTATGES DEL TOTAL DELS 562 ALUMNES
ENQUESTATS SOBRE LA NACIONALITAT

**PERCENTATGES PER CURSOS SOBRE
LA NACIONALITAT DELS TOTALS DE CADA CURS
(1ER D'ESO – 215; 2ON D'ESO 232; 3ER D'ESO – 56
I 4RT D'ESO – 59 ALUMNES)**

El 7,44% de 1er d'ESO, el 12,3% de 2n d'ESO, el 32,14% de 3er d'ESO i el 30,51% de 4rt d'ESO es consideren de nacionalitat espanyola.

El 19,53% de 1er d'ESO, el 18,97% de 2n d'ESO, el 14,29% de 3er d'ESO i el 16,95% de 4rt d'ESO es consideren de nacionalitat espanyola i catalana.

El 5,12% de 1er d'ESO, el 2,59% de 2n d'ESO, el 0% de 3er d'ESO i el 0% de 4rt d'ESO es consideren de nacionalitat europea.

El 6,98% de 1er d'ESO, el 9,05% de 2n d'ESO, el 5,36% de 3er d'ESO i el 8,45% de 4rt d'ESO es consideren de nacionalitat espanyola i europea.

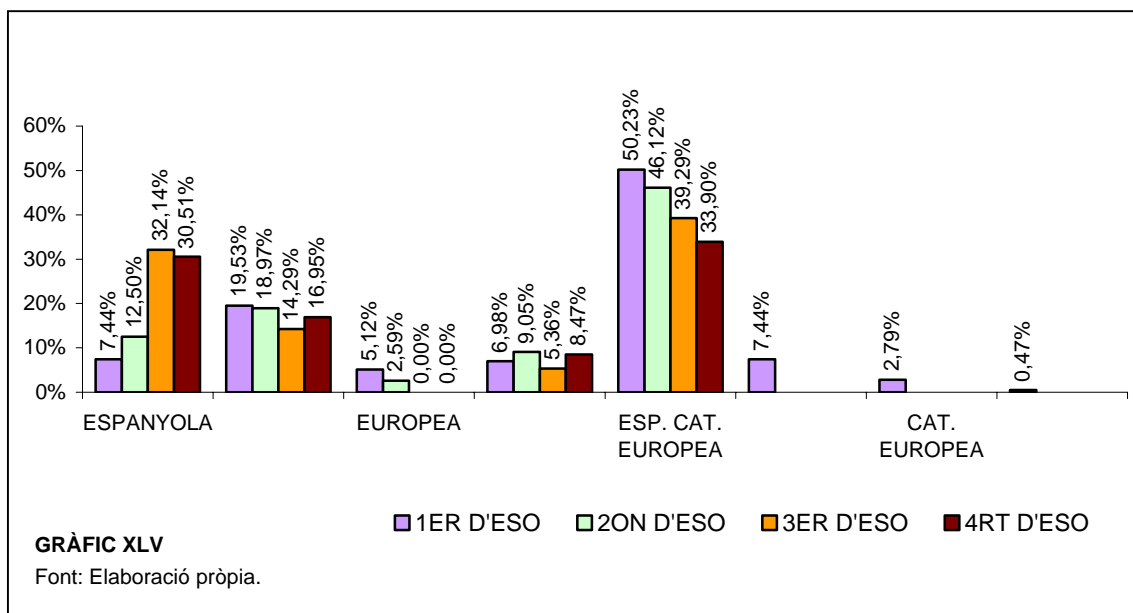
El 50,23% de 1er d'ESO, el 46,12% de 2n d'ESO, el 39,29% de 3er d'ESO i el 33,90% de 4rt d'ESO es consideren de nacionalitat espanyola, catalana i europea.

El 7,44% de 1er d'ESO, el 7,33% de 2n d'ESO, el 5,36% de 3er d'ESO i el 6,78% de 4rt d'ESO es consideren de nacionalitat catalana.

El 2,79% de 1er d'ESO, el 3,02% de 2n d'ESO, l'1,79% de 3er d'ESO i el 0% de 4rt d'ESO es consideren de nacionalitat catalana i europea.

El 0,47% de 1er d'ESO, el 0,43% de 2n d'ESO, l'1,79% de 3er d'ESO i el 3,39% de 4rt d'ESO no contesten. (Vegeu el GRÀFIC XLV).

PERCENTATGES PER CURSOS SOBRE LA NACIONALITAT

REPRESENTACIÓ GRÀFICA DE SI ELS
CONEIXEMENTS SOBRE LA UE PODEN AJUDAR
EN EL FUTUR PROFESSIONAL

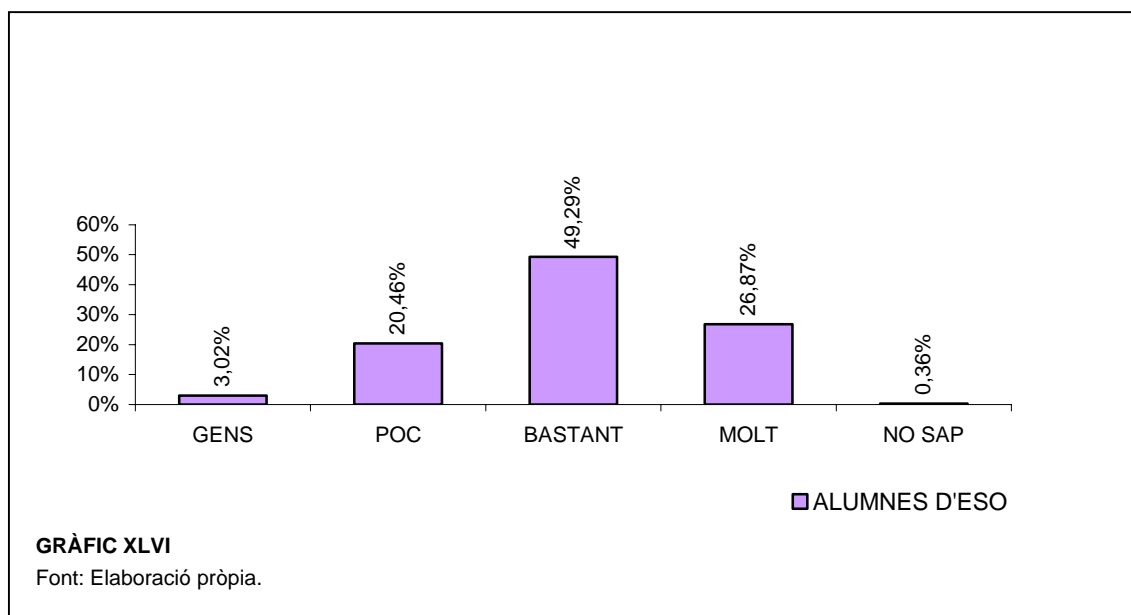
Al ser preguntats els alumnes:

Creus que pot ajudar al teu futur professional tenir uns bons coneixements sobre la UE? Gens, una mica, bastant o molt. (Pregunta 10 del qüestionari).

PERCENTATGES DE CADA RESPOSTA
SOBRE EL TOTAL DE 562 ALUMNES ENQUESTATS

El 3,02 % contesta gens; el 20,46% contesta una mica, el 49,29% contesta bastant, el 26,87% contesta molt i el 0,36 no contesta. (Vegeu el GRÀFIC XLVI).

PERCENTATGES SOBRE COM CREUEN QUE ELS CONEIXEMENTS
SOBRE LA UE POT AJUDAR EN EL SEU FUTUR PROFESSIONAL

REPRESENTACIÓ GRÀFICA L'AUTOVALORACIÓ DELS PROPIS CONEIXEMENTS

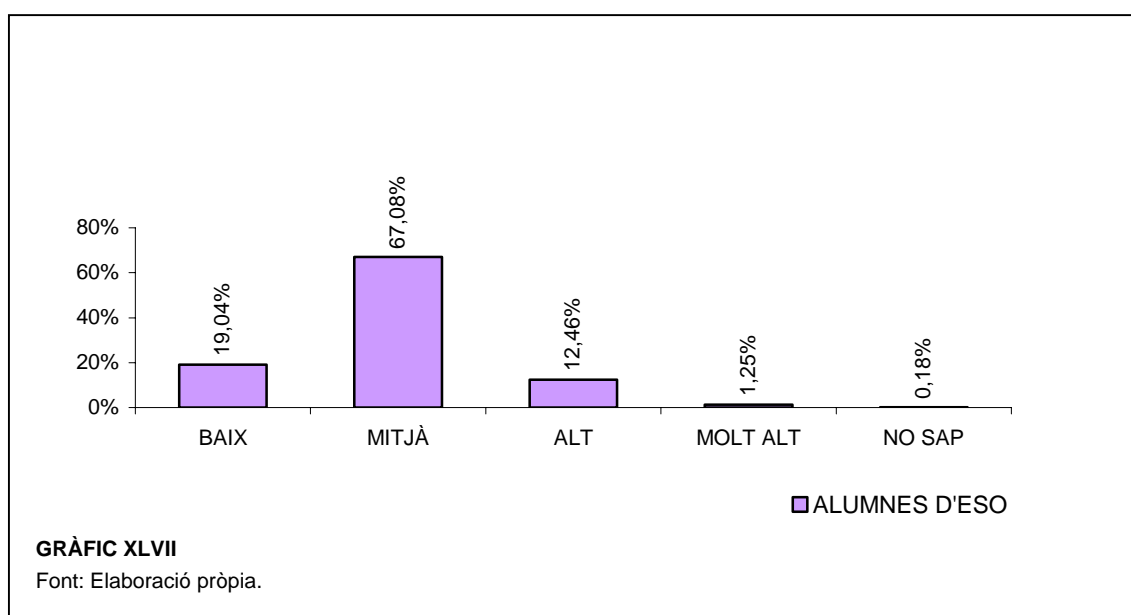
Al ser preguntats els alumnes:

El teu nivell de coneixements sobre la UE consideres que és? Baix, mitjà, alt o molt alt.
(Pregunta 11 del qüestionari).

PERCENTATGES DE CADA RESPOSTA SOBRE EL TOTAL DELS 562 ALUMNES ENQUESTATS

El 19,04% contesta baix, el 67,08% contesta mitjà, el 12,46% contesta alt, l'1,25% contesta molt baix i el 0,18% no contesta. (Vegeu el GRÀFIC XLVII).

PERCENTATGES D'ALUMNES QUE AVALUEN EL PROPI NIVELL DE CONEIXEMENT SOBRE LA UE

REPRESENTACIÓ GRÀFICA SOBRE LA MOBILITAT

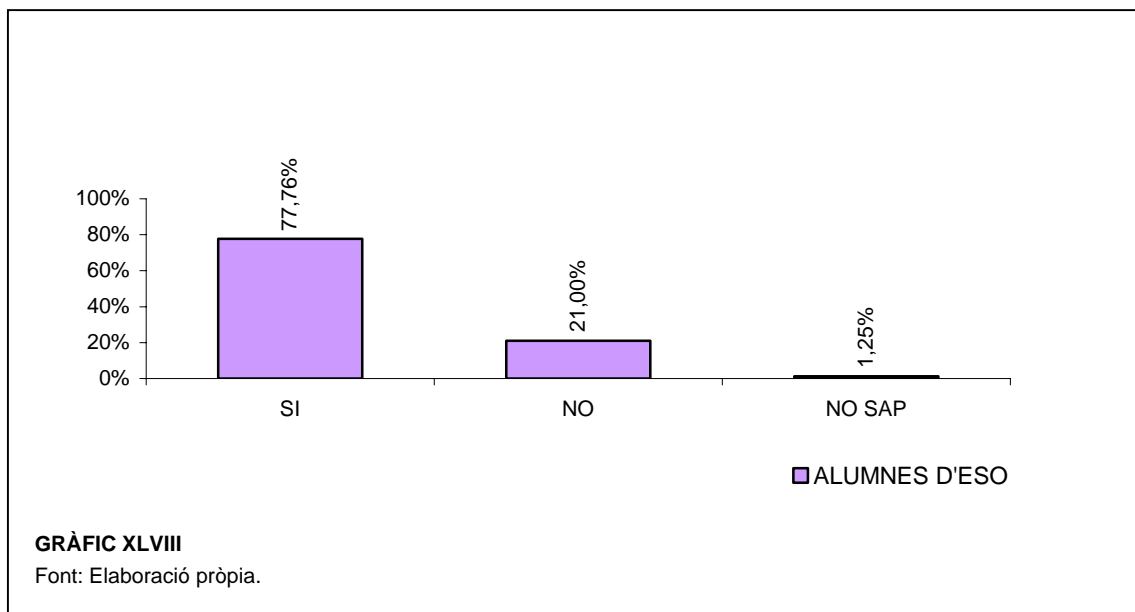
Al ser preguntats els alumnes:

T'agradaria en un futur poder anar a estudiar o treballar en algun país de la Unió Europea? Sí, No. (Pregunta 12 del qüestionari).

PERCENTATGES DE CADA RESPOSTA
SOBRE EL TOTAL DELS 562 ALUMNES ENQUESTATS

El 77,76% contesta sí; el 21% contesta no i l'1,25% no contesta. (Vegeu el GRÀFIC XLVIII).

PERCENTATGES DE CADA RESPOSTA
SOBRE EL TOTAL DELS 562 ALUMNES ENQUESTATS

4.1.1.5 RESULTATS A LES PREGUNTES OBERTES DEL QÜESTIONARI

En aquest apartat presentem el conjunt d'aportacions que els alumnes han fet a través d'algunes de les respostes del qüestionari. Concretament les aportacions a la pregunta 5.

CURSOS ON HAS ESTUDIAT QUELCOM SOBRE LA UNIÓ EUROPEA (PREGUNTA 5) (MARCA AMB UNA CREU EL CURS O CURSOS I ESCRIU ELS TEMES O CRÈDITS)

Aquests resultats els hem distribuït per cursos i de cada un d'ells exposarem el recull obtingut.

a) ALUMNES DE 1ER D'ESO

Respostes a la PREGUNTA 5.

Hem fet la divisió entre Centres Públics i Centres Privats anotant al costat de cada àrea, tema, crèdit o activitat, el nombre d'alumnes que l'han contestat. Cal recordar que era una pregunta oberta i no s'oferia cap llistat a escollir i podien donar diversitat de resposta segons recordessin el què havien fet o estudiat sobre la UE, la qual cosa ha fet que presentem el llistat tal i com els propis alumnes ho han contestat.

CENTRES PÚBLICS	CENTRES PRIVATS
<ul style="list-style-type: none">▪ <i>Socials (77)</i>▪ <i>La ciutat europea i romana (4)</i>▪ <i>Matemàtiques (9)</i>▪ <i>Tecnologia (3)</i>▪ <i>Geografia (1)</i>▪ <i>Història d'Europa (6)</i>▪ <i>L'Europa Política (1)</i>▪ <i>L'illa misteriosa (2)</i>▪ <i>Plàstica (2)</i>▪ <i>Anglès (2)</i>▪ <i>Crèdit variable de mapes i gràfics (8)</i>▪ <i>Història (21)</i>	<ul style="list-style-type: none">▪ <i>Socials (67)</i>▪ <i>Treballs sobre Europa (5)</i>▪ <i>Economia (2)</i>▪ <i>Temes llegits sobre l'Euro (5)</i>▪ <i>Geografia (14)</i>▪ <i>Història i Política (5)</i>▪ <i>Crèdit específic d'Europa (1)</i>▪ <i>L'illa misteriosa (4)</i>▪ <i>Visita a un banc amb el tema Euro (6)</i>▪ <i>Mapes i gràfics (11)</i>▪ <i>Crèdit variable de Cartografia (2)</i>▪ <i>Activitats amb Mans Unides (3)</i>▪ <i>Un vol pel món (1)</i>▪ <i>Natalitat i mortalitat (5)</i>▪ <i>Cultures i immigracions (3)</i>▪ <i>Europa (2)</i>▪ <i>Treball o fitxa sobre cada país (3)</i>

b) ALUMNES DE 2ON D'ESO

Respostes a la PREGUNTA 5.

Seguim el mateix esquema que el punt a) fent la diferència entre Centres Públics i Centres privats. Al ser alumnes de 2n d'ESO molts d'ells, han especificat les assignatures, àrees, temes o activitats de 1er. i de 2n. Hem posat el nombre de vegades que es repeteix el mateix al costat de cada concepte.

ASSIGNATURES QUE HAN FET A 1ER D'ESO

CENTRES PÚBLICS	CENTRES PRIVATS
<ul style="list-style-type: none">▪ <i>Socials, mapes, etc.</i> (87)▪ <i>Naturals</i> (3)▪ <i>Crèdit variable d'Espanya</i> (1)▪ <i>Crèdit variable de Geografia</i> (4)▪ <i>Història</i> (2)▪ <i>Tarragona romana</i> (3)▪ <i>Economia europea</i> (4)	<ul style="list-style-type: none">▪ <i>Ciències Socials</i> (63)▪ <i>Mapes i gràfics</i> (1)▪ <i>Mapes físics i polítics</i> (5)▪ <i>Crèdit variable Geografia</i> (2)▪ <i>Història</i> (7)▪ <i>Treball</i> (1)▪ <i>Matemàtiques</i> (7)▪ <i>Intercanvi escolar d'idiomes a Hongria</i> (4)▪ <i>Crèdit de síntesi "Oh! Europa"</i> (8)▪ <i>Crèdit variable "Espais, cultures i immigracions"</i> (2)▪ <i>Geografia</i> (7)▪ <i>Característiques de la UE. Gràfics. La moneda. Com va sorgir. Tractat de Roma. La incorporació dels Estats..."</i> (7)▪ <i>Una bandera de 15 Estats. Estudiava vegetació... de tots els països europeus"</i> (2)

ASSIGNATURES QUE HAN FET A 2ON D'ESO

CENTRES PÚBLICS	CENTRES PRIVATS
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Crèdit variable de Socials – Drets Humans (10)</i> ▪ <i>Història (19)</i> ▪ <i>Història d'Europa (6)</i> ▪ <i>Socials - Mapes (28)</i> ▪ <i>Rodamon - Mapes (3)</i> ▪ <i>Crèdit variable de mapes i gràfics (1)</i> ▪ <i>Treball d'Europa (2)</i> ▪ <i>Crèdit de síntesi (7)</i> ▪ <i>Crèdit comú "La UE" (2)</i> ▪ <i>Crèdit variable "Amics de la Comunitat Europea" (3)</i> ▪ <i>Crèdit variable "L'illa misteriosa" (1)</i> ▪ <i>L'Euro i els països que formen la UE (5)</i> ▪ <i>Demografia (2)</i> ▪ <i>Naturals (4)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Socials (41)</i> ▪ <i>Història (4)</i> ▪ <i>Història d'Europa (2)</i> ▪ <i>Crèdit variable de mapes (1)</i> ▪ <i>Crèdit variable de mapes i gràfics II (6)</i> ▪ <i>Matemàtiques - Problemes (4)</i> ▪ <i>Treball de Gran Bretanya (1)</i> ▪ <i>Crèdit de síntesi (1)</i> ▪ <i>Crèdit variable "Espais, cultures i immigració" (2)</i> ▪ <i>Crèdit de Taller periodístic (2)</i> ▪ <i>Francès (10)</i> ▪ <i>Exposició d'un treball de Mans Unides i la UE (5)</i> ▪ <i>Intercanvi a Hongria (1)</i>

c) ALUMNES DE 3ER D'ESO

Respostes a la PREGUNTA 5.

Presentem el mateix esquema que el punt a) i b) fent la diferència entre Centres Públics i Centres privats. Al ser alumnes de 3er d'ESO molts d'ells, han especificat les assignatures, àrees, temes o activitats de 1er, 2n i 3er. Hem posat el nombre de vegades que es repeteix el mateix al costat de cada concepte.

Podrem observar que pràcticament no hi ha respostes dels centres privats, ja que en el curs 1997-1998, només s'impartien aquests cursos al centre privat "Elisabeth" de Salou.

ASSIGNATURES DE 1ER D'ESO

CENTRES PÚBLICS

- *Socials (4)*
- *Mapes i treballs (4)*
- *Comarques i relleu (2)*

CENTRES PRIVATS

ASSIGNATURES DE 2ON D'ESO

CENTRES PÚBLICS

- *Socials (9)*
- *Història (1)*
- *Mapes i treballs (4)*

CENTRES PRIVATS

ASSIGNATURES DE 3ER D'ESO

CENTRES PÚBLICS

- *Història (9)*
- *Socials (18)*
- *Treball sobre Itàlia (1)*
- *1 EP Automoció (1)*
- *Alemanya (1)*
- *Espais, cultures i immigració (2)*

CENTRES PRIVATS

- *1 Crèdit d'Història de guerres a Europa i la UE (5)*

_____ d) ALUMNES DE 4RT D'ESO _____

Respostes a la PREGUNTA 5.

Presentem el mateix esquema que el punt a), b) i c) fent la diferència entre Centres Públics i Centres privats. Al ser alumnes de 4rt d'ESO molts d'ells, han especificat les assignatures, àrees, temes o activitats de 1er, 2n, 3er i 4rt. Hem posat el nombre de vegades que es repeteix el mateix al costat de cada concepte.

Podrem observar que pràcticament no hi responen dels centres privats, ja que com hem comentat anteriorment, en el curs 1997-1998, només s'impartien aquests cursos al centre privat "Elisabeth" de Salou (veure quadres del punt 3.4.2.2).

_____ ASSIGNATURES DE 1ER D'ESO _____

CENTRES PÚBLICS	CENTRES PRIVATS
<ul style="list-style-type: none">▪ <i>Geografia d'Europa</i> (3)▪ <i>Socials</i> (8)	

_____ ASSIGNATURES DE 2ON D'ESO _____

CENTRES PÚBLICS	CENTRES PRIVATS
<ul style="list-style-type: none">▪ <i>Geografia d'Europa</i> (3)▪ <i>Socials</i> (4)	

ASSIGNATURES DE 3ER D'ESO

CENTRES PÚBLICS

- *Història (4)*
- *Estudi de l'inici de la UE (3)*
- *Mapes (2)*
- *Comunitat Econòmica Europea. La formació de la UE (3)*
- *Socials (7)*

CENTRES PRIVATS

- *Europa. Herència d'un passat. Projecte de futur. (3)*

ASSIGNATURES DE 4RT D'ESO

CENTRES PÚBLICS

- *Història d'Europa (2)*
- *Fets històrics de la UE (1)*
- *Història de l'Euro (8)*
- *Socials (20)*
- *Treballs (1)*

CENTRES PRIVATS

4.1.2 DADES QUALITATIVES

S'ha realitzat el buidat de les respostes que han realitzat els alumnes a la pregunta oberta i de reflexió personal, número 13 del qüestionari.

PREGUNTA 13:

ESCRIU LA TEVA OPINIÓ SOBRE LA UNIÓ EUROPEA

a) ALUMNES DE 1ER D'ESO

Aquesta pregunta va ésser contestada per un total de 72 alumnes de 1er d'ESO (dels 215 de la mostra), però algunes respostes no s'ajusten a la pregunta (contesten: *català; no sé què dir, però l'Aznar em cau fatal...*). Presentem algunes de les 68 aportacions més coherents en el següent llistat amb aspectes positius, negatius i indiferència o desconeixement, tot indicant en alguns casos un nombre al final de la frase que indica el nombre d'alumnes que l'han contestat de manera semblant. Anotem que algunes respostes tenen aspectes positius i negatius conjuntament i s'ha inclòs en el llistat de positius però amb el comentari negatiu corresponent.

A l'ANNEX 6.3.1.5 presentem la totalitat de les respostes.

OPINIONS DELS ALUMNES DE 1ER D'ESO

ASPECTES POSITIUS

- *Penso que és interessant, això que està renovant, per exemple la moneda. Penso que està bé tenir a partir d'ara la mateixa moneda.*
- *La meva opinió de la Unió Europea és que ara està millor que abans.*
- *Trobo que la Unió dels Estats que formen Europa ajuda a progressar en el món.*
- *Estic d'acord en ser europeu. Si algun dia Europa s'uneix, formarem una potència mundial, i competirem amb USA.*
- *Trobo que la Unió Europea col·labora bastant amb els països del tercer món, però penso que les ajudes no són suficients. Podrien col·laborar més.*
- *Crec que és interessant i serà més còmode per a tots.*
- *La Unió Europea és un desenllaç que ens ajudarà a tots a integrar-nos amb altres cultures i costums.*

ASPECTES NEGATIUS

- *L'únic que crec que és estrany és el tema dels euros.*
- *Crec que això de l'euro és una mica complicat.*

INDIFERENCIA O DESCONEIXEMENT

- *No m'importa gens.*

b) ALUMNES DE 2ON D'ESO

Aquesta pregunta va ésser contestada per un total de 173 alumnes de 2n d'ESO (dels 232 de la mostra), d'aquestes algunes respostes no s'ajusten a la pregunta (contesten: *no en tinc ganes; és una altre història...*). Presentem algunes de les 158 aportacions més coherents en el següent llistat amb aspectes positius, negatius i indiferència o desconeixement, tot indicant en alguns casos un nombre al final de la frase que indica el nombre d'alumnes que l'han contestat de manera semblant. Algunes de les aportacions positives tenen alguna referència negativa que queda expressada en el mateix bloc i que no es torna a repetir al bloc d'aspectes negatius, ja que anotem la frase sencera que l'alumne a escrit.

A l'ANNEX 6.3.1.5 presentem la totalitat de les respostes.

OPINIONS DELS ALUMNES DE 2ON D'ESO

ASPECTES POSITIUS

- *Ho trobo molt bé, és molt interessant, podem competir amb els altres continents.*
- *Un pas per intercanviar cultures.*
- *Està bé i és interessant perquè tens la possibilitat d'anar a estudiar a l'estranger.*
- *La meva opinió és que formar una Unió Europea ens afavoreix a tots els europeus, ja que farà que estem més units els uns als altres.*
- *Jo crec que Europa està millorant molt, però encara hi ha alguns aspectes que no hi són gairebé, perquè no és respecta a la gent.*
- *Ens ajudarà a posar-nos a l'alçada d'altres països en potència.*
- *Doncs crec que anirà molt bé en qüestió de treball i altres coses.*
- *M'agradaria aprendre més sobre la UE i aprendre molt sobre aquest país.*
- *Crec que la UE té molt de futur, i tindrà molta força quan es posi en marxa l'euro.*
- *Crec que pot ser favorable, i el nivell de vida segurament pujarà. I a més, és molt millor poder moure's sense fronteres per tota Europa. Però crec que si els països tenen problemes nacionalistes dins seu. Un país que és a milers de quilòmetres tindrà més diferències.*
- *Em sembla que els actes que fan són molt interessants, tot i que canviar de moneda costarà molt, però ens adaptarem amb el pas del temps. La UE té un bon futur per a què els europeus siguem una població i fem tots els actes en col·laboració.*

- *Que tota la comunitat europea serà com un mateix país, encara que es parlin llengües diferents.*
- *Crec que és positiu perquè hi haurà més oportunitats de treball i es podrà anar a estudiar als diferents països. Encara que és una mica liós.*
- *Em sembla bé la moneda única (euro), així per anar a un altre país no has de canviar diners. Pel demés em sembla bé.*
- *Jo crec que això de tenir només una nova moneda, que no faci falta passaport i que els títols valguin en tots els països em sembla bé. Però el tema de l'euro ho trobo un embolic.*
- *Està bé que uns països s'uneixin per treballar decisions, problemes i afrontar-los amb més força i convicció.*

ASPECTES NEGATIUS

- *Hi han algunes coses que són injustes. Per exemple els nens i nenes del Tercer Món.*
- *No estic d'acord amb l'explotació dels nens al Tercer Món.*
- *Està bé, excepte la idea de l'euro, la trobo absolutament absurda.*
- *L'euro està mig bé, però això de canviar tots els idiomes i posar un sol idioma que és l'anglès.*

INDIFERENCIA O DESCONEIXEMENT

- *M'abstinc d'opinar (2).*

_____ c) ALUMNES DE 3ER D'ESO _____

Aquesta pregunta va ésser contestada per un total de 42 alumnes de 3er d'ESO (dels 56 de la mostra), d'aquestes, sis respostes no s'ajusten a la pregunta i les hem exclòs. Presentem algunes de les 35 aportacions més coherents en el següent llistat amb aspectes positius, negatius i indiferència o desconeixement, tot indicant en alguns casos un nombre al final de la frase que indica el nombre d'alumnes que l'han contestat de manera semblant. Algunes de les aportacions positives tenen alguna referència negativa que queda expressada en el mateix bloc i que no es torna a repetir al bloc d'aspectes negatius, ja que anotem la frase sencera que l'alumne ha escrit. A l'ANNEX 6.3.1.5 presentem la totalitat de les respostes.

_____ OPINIONS DELS ALUMNES DE 3ER D'ESO _____

_____ ASPECTES POSITIUS _____

- *És una bona idea perquè tots els països s'ajuden entre ells.*
- *És un grup de països que s'han unit per estar millor.*
- *Penso que és una idea fantàstica, gràcies a la unió dels països podrem tenir una moneda molt més forta i competitiva amb altres països. I a més, els països petits tindran més ajuda.*

_____ ASPECTES NEGATIUS _____

- *No vull que posin l'euro, ens farem un embolic.*

_____ INDIFERÈNCIA O DESCONeixEMENT _____

- *M'és totalment indiferent.*

_____ d) ALUMNES DE 4RT D'ESO _____

Aquesta pregunta va ésser contestada per un total de 44 alumnes de 4rt d'ESO (dels 59 de la mostra), d'aquestes, quatre respostes no s'ajusten a la pregunta i les hem exclòs. Presentem algunes de les 40 aportacions més coherents en el següent llistat amb aspectes positius, negatius i indiferència o desconeixement. Algunes de les aportacions positives tenen alguna referència negativa que queda expressada en el mateix bloc i que no es torna a repetir al bloc d'aspectes negatius, ja que anotem la frase sencera que l'alumne ha escrit.

A l'ANNEX 6.3.1.5 presentem la totalitat de les respostes.

_____ OPINIONS DELS ALUMNES DE 3ER D'ESO _____

_____ ASPECTES POSITIUS _____

- *Crec que serà bo per l'economia mundial. Serà més fàcil viatjar pels països europeus.*
- *Ha estat una bona idea conjuntar-se una sèrie de països que puguin tenir una mateixa moneda i puguin solucionar problemes entre ells.*
- *La Unió Europea per mi són un conjunt de països amb les mateixes finalitats i les mateixes ambicions.*
- *Crec que és una bona idea la UE, per poder-la millorar i així pensar en el futur.*
- *La Unió fa la força i en aquests moments, necessita unir-se per fer front als americans i japonesos i conjuntar les seves polítiques.*
- *Suposo que a nosaltres ens surt rentable ser-ho (país de la UE) perquè no arribem a la mitja del PIB, per això som considerats "país necessitat", i rebem molta ajuda dels països, però això d'haver de necessitar dels altres... preferiria haver de donar jo, això voldria dir que som més rics.*
- *Crec que la UE és en general beneficiosa per als membres, però a vegades no té en compte les individualitats de cada país.*

ASPECTES NEGATIUS

- *Em sembla que encara s'ha de fer molt per a què tot vagi molt bé.*
- *Crec que és una mentida, els més rics ho seran més, els més "enxufats" ho estaran més.*

INDIFERENCIA O DESCONEIXEMENT

- *Res a objectar.*

4.1.3 ANÀLISI DE LES DADES

Presentarem l'anàlisi de les dades quantitatives i qualitatives dels resultats obtinguts a través dels qüestionaris, ressaltant els aspectes més rellevants i fent referència directa a les gràfiques i a les respostes aportades per les preguntes obertes dels alumnes.

Tal com hem comentat anteriorment, en el primer bloc de gràfics (GRÀFICS V, VI, VII, VIII, IX, X i XI) observem dades generals dels alumnes que han participat en la mostra i que ens serveixen per identificar la població que està distribuïda entre centres públics i privats, nois i noies, i per cursos. Aquests aspectes ens presenten el tipus de població, que com veiem la majoria tenen entre 12 i 14 anys (78,65%) i entre 15 i 19 anys (el 21,35%) (vegeu gràfic 8).

A continuació exposarem el comentari i anàlisi dels resultats de cada un dels ítems del qüestionari, remarcant els més significatius.

A LA PREGUNTA:
HAS FET ALGUN CRÈDIT SOBRE LA UE?
(PREGUNTA 4 I 5 DEL QÜESTIONARI)

Aquesta pregunta ens aporta informació general sobre si es treballen aspectes concrets a través de crèdits específics a l'Educació Secundària Obligatòria dels centres del Tarragonès.

Hi ha un percentatge molt elevat d'alumnes que encara no han desenvolupat cap crèdit específic sobre la UE, el 85,41%. (vegeu GRÀFIC XII).

Com hem comentat anteriorment, durant el curs 97-98 hi havia una forta preocupació per la implantació progressiva de la Reforma Educativa LOGSE, que afectava tota l'estructura de la secundària. Aquest fet podria ésser un motiu per el qual el professorat no dissenyava gaires crèdits específics sobre Europa, ja que estaven immersos en l'aplicació de la metodologia general que aquella comportava.

Al analitzar els resultats del GRÀFIC XIII, (Representació en percentatges per cursos i crèdits sobre la UE), podem observar que és a 2n. d'ESO on més es treballen alguns crèdits específics sobre la UE, formant part del seu currículum.

En el gràfic següent (GRÀFIC XIV) es torna a fer pales el poc treball sobre la UE en general a tots els cursos, és força rellevant que a 1er d'ESO el 90,23% dels enquestats no hagi estudiat quelcom sobre la UE. Entre el 70%, 80% i 90% quasi bé en tots els cursos diuen que no.

Podem observar la manca, segons les respostes dels alumnes, del treball sobre continguts de la UE en els seus cursos i currículums. Tot i que algunes de les àrees de coneixement, com les Ciències Socials marquen alguns temes concrets sobre la història i la geografia de la Unió Europea.

A LA PREGUNTA: VALORA ELS TEUS CONEIXEMENTS
DELS SEGÜENTS CONCEPTES AMB:

(MARCA AMB UNA CREU EL REQUADRE QUE CORRESPONGUI
EN FUNCIO DEL TEU CRITERI) 1. GENS, 2. POC, 3. BASTANT, 4. MOLT

a) CIUTADÀ EUROPEU, b) PARLAMENT EUROPEU, c) EURODIPUTAT, d) MAASTRICHT,
e) EURO, f) INTERCANVIS EUROPEUS D'ESTUDIANTS, g) COMENIUS

_____ (PREGUNTA 6 DEL QÜESTIONARI) _____

Aquesta pregunta i també la 7 del qüestionari ens aporta el saber quin és el nivell de coneixement dels alumnes d'alguns conceptes sobre la Unió Europea.

En general, hi ha d'alguns d'aquests conceptes, força coneixement del seu significat, segons la pròpia avaluació. Farem una valoració general i després per cursos de cada concepte.

_____ CIUTADÀ EUROPEU _____

Majoritàriament (el 36,48%) respon —BASTANT—, tot i que el fet de conèixer el concepte no vol dir que ells se sentin europeus. (vegeu GRÀFIC XV).

És un concepte que segur que l'han sentit en els mitjans de comunicació.

Pràcticament tots els cursos d'ESO, segons reflexa el GRÀFIC XXII, tenen quelcom de coneixement sobre aquest concepte i ho valoren entre —POC, BASTANT i MOLT—.

_____ PARLAMENT EUROPEU _____

Aquest concepte és menys conegut que l'anterior, i és remarcable el percentatge (50,89%) que respon —POC—. (vegeu GRÀFIC XVI).

Si observem el GRÀFIC XXIII, també es remarca el poc coneixement en general a tots els cursos d'ESO.

El fet de contestar —POC—, és perquè n'han sentit parlar però no saben exactament les tasques que desenvolupa, i ho veuen com a quelcom llunyà a la seva realitat.

Amb aquests dos conceptes també és interessant analitzar que el primer és més pel ciutadà, i el segon és més polític.

EURODIPUTAT

A mesura que concretem aspectes polítics, més elevat és el desconeixement del concepte, en aquest, el 43,77% contesta —GENS—. (vegeu GRÀFIC XVII).

Pels alumnes el conèixer aquest concepte implicaria un treball en alguna de les assignatures, també és un concepte que no apareix molt en els mitjans de comunicació.

Es manté el desconeixement elevat en els quatre cursos d'ESO (vegeu GRÀFIC XXIV).

MAASTRICHT

És un concepte que formaria part d'una lliçó d'història que no s'ha fet i per tant els resultats mostren que el 51,60% contesta gens. És un contingut teòric que caldria treballar a classe. (vegeu GRÀFIC XVIII).

Aquest concepte sí que apareix als mitjans de comunicació, però sempre quan es parla política o econòmicament, aspectes que no interessen als alumnes sinó és a través de continguts específics en els seus currículums.

Si observem el GRÀFIC XXV, podem destacar que el percentatge de 1er d'ESO amb la resposta —GENS— (62,79%) com a més elevada, disminueix a 4rt, on es destaca la resposta —POC— (40,68%) i —BASTANT— (25,42%).

Es podria deduir que és un concepte que es treballa més a 4rt d'ESO.

EURO

En aquest concepte la resposta és de —MOLT— (42,17%) i —BASTANT— (39,86%). (vegeu GRÀFIC XIX).

La majoria d'alumnes sabien fins i tot l'equivalència exacte en pessetes.

Es coneix —BASTANT i MOLT— a tots els cursos (vegeu GRÀFIC XXVI).

El juny del 1998, s'estava fent una forta campanya per la televisió per tal que la ciutadania s'anés familiaritzant amb la futura moneda única europea. Aquest fet de ben segur va motivar a alumnes i professors a treballar sobre l'euro en diferents àrees i exercicis.

Era un concepte que estava cada dia arreu. També els bancs i caixes començaven a distribuir tríptics informatius sobre el canvi de valors i les equivalències.

Va ser molt útil per anar acceptant amb tota normalitat aquest canvi.

INTERCANVIS EUROPEUS D'ESTUDIANTS

En aquesta resposta hi ha els percentatges més distribuïts, sobretot en —GENS— el 24,56%, —POC— el 28,83% i —BASTANT— el 29,18%. (vegeu GRÀFIC XX).

Són percentatges semblants a tots els cursos d'ESO amb les respostes de —GENS, POC i BASTANT— (vegeu GRÀFIC XXVII).

COMENIUS

És força rellevant aquesta dada, el 83,45% no coneix —GENS— el concepte, justament quan és un programa en el qual ells poden participar.

Aquest desconeixement es manté elevat amb la resposta –gens- en els quatre cursos d'ESO (vegeu GRÀFIC XXVIII).

A LA PREGUNTA: DE LES AFIRMACIONS SEGÜENTS MARCA AMB UNA
CREU LA RESPOSTA QUE CONSIDERIS CORRECTE.

- 7a) EL TRACTAT DE MAASTRICHT VA ENTRAR EN VIGOR L'ANY 1993.
- 7b) ACTUALMENT LA UNIÓ EUROPEA ESTÀ FORMADA PER 12 PAÏSOS.
- 7c) ELS CIUTADANS DE LA UNIÓ EUROPEA TENEN DRET A VIURE, TREBALLAR O
ESTUDIAR EN QUAISEVOL PAÍS DE LA UE.
- 7d) ELS TÍTOLS OBTINGUTS DELS ESTUDIS DE FORMACIÓ PROFESSIONAL SÓN
CONSIDERATS VÀLIDS EN TOTS EL PAÏSOS DE LA UNIÓ EUROPEA.
- 7e) LA UNIÓ EUROPEA AJUDA AL DESENVOLUPAMENT
DELS PAÏSOS DEL TERCER MÓN.
- 7f) LA UE NO S'ENCARREGA DE DESENVOLUPAR PROJECTES
DE PROTECCIÓ DEL MEDI AMBIENT.

_____ (PREGUNTA 7 DEL QÜESTIONARI) _____

A cada una d'aquestes afirmacions havien de respondre —SÍ— o —NO—, segons la consideressin correcta o incorrecta.

En el GRÀFIC XXIX, podem observar que en general hi ha un percentatge d'alumnes que no contesten a cada un dels apartats de la pregunta, podem pensar que no estan segurs de respondre correctament.

Pel que fa a l'any del Tractat de Maastricht el percentatge més elevat (30,07%) contesta incorrectament, en canvi la majoria, el 55,87% coneix perfectament que la UE està formada per 15 països i no per 12.

També saben que els ciutadans europeus poden estudiar i treballar en qualsevol país de la UE, respon correctament el 89,50%, igualment passa amb el fet de l'equivalència d'estudis que contesten correctament el 53,56%, i que ajuda a altres països, el 81,14% contesta correctament i pel que fa al desenvolupament de projectes de medi ambient el 65,12% contesta correctament.

A través d'aquests resultats veiem que dels aspectes generals en tenen bones referències i per tant contesten correctament, hi ha un nivell de coneixement força positiu, sobretot dels aspectes que de ben segur els afecten més directament (temes d'estudiar i/o treballar a altres països).

Al fer la distribució per cursos els alumnes:

A 1ER D'ESO

Responen correctament en un percentatge del 85,51% a la pregunta 7c, en la qual es demostra que saben que els ciutadans de la UE tenen dret a viure, treballar o estudiar en qualsevol país de la UE, i del 81,40% a la pregunta 7e, en la qual saben que la UE ajuda als països del tercer Món. El percentatge menys elevat, el 30,23% correspon a l'entrada en vigor del Tractat de Maastricht el 1993 (vegeu GRÀFIC XXX).

El percentatge més elevat de respostes incorrectes ha estat a la pregunta 7b, a través de la qual queda reflectit que els alumnes no saben quants països formen la UE (vegeu GRÀFIC XXXI).

Els resultats del gràfic 32, indiquen els percentatges d'alumnes que no saben contestar a les preguntes. En la pregunta 7a —*any d'entrada en vigor del Tractat de Maastricht*— hi ha un 47,44% d'alumnes que no responen i a la 7b —*els títols obtinguts dels estudiants de FP són considerats vàlids en tots els països de la UE*— un 26,98% no contesta.

Amb aquestes darreres referències podem pensar que no ho saben.

A 2ON D'ESO

Responen correctament a la pregunta 7c (89,68%) i 7e (80,60%). Es manté un resultat semblant als alumnes de primer (veure gràfic 33). Destaca en els alumnes de 2n la resposta incorrecta a la 7b —*actualment la UE està fundada per 12 països*— (34,05%) i a la pregunta 7f —*la UE no s'encarrega de desenvolupar projectes de protecció del Medi Ambient*— (30,60%), (vegeu GRÀFIC XXXIV). Aquesta darrera pregunta al ser quelcom molt concreta fa que descobrim un nivell elevat de desconeixement.

Pel que fa la pregunta no resposta amb resultats més rellevants, cal destacar el 44,40% que no responen a la 7a, data d'entrada en vigor del Tractat de Maastricht.

A 2on encara es mantenen alguns resultats força semblants als alumnes de primer.

Hi ha per ambdós cursos una manca de coneixements d'aquests conceptes.

A 3ER D'ESO

Els alumnes coneixen força bé alguns conceptes de la UE, això es veu reflectit en els percentatges de l'afirmació 7c —els ciutadans de la UE tenen dret a viure, treballar o estudiar en qualsevol país de la UE— en un 79,86%; l'afirmació 7e —la UE ajuda al desenvolupament dels països del Tercer Món— en un 85,71% (vegeu GRÀFIC XXXVI). El grup de tercer segueix amb un grau elevat de desconeixement de la 7a, any del Tractat de Maastricht ja que el 50% respon incorrectament i el 19,64% no contesta, també encara hi ha alguns errors amb el nombre de països que formen la UE, s'equivoquen el 35,71% (vegeu GRÀFIC XXXVII).

A través d'aquestes dades podem observar que alguns aspectes sobre temes europeus ja s'estan treballant.

A 4RT D'ESO

Es mantenen respostes correctes en general amb percentatges elevats (vegeu GRÀFIC IXL), però se segueix responnent incorrectament a la data del Tractat de Maastricht (50,85%) (vegeu GRÀFIC XL). Aquesta mateixa pregunta no és contestada pel 15,25% que pot ser que ho desconeguin.

Concretament les dues preguntes a les quals els alumnes responen correctament són la 7c i la 7e, en canvi la que es respon més vegades incorrectament és la 7a, l'any del Tractat de Maastricht.

En aquest punt finalitzaria la part de l'estudi que ens aporta dades sobre alguns coneixements que els alumnes d'ESO del Tarragonès tenen de la UE.

A LA PREGUNTA: LA IDEA D'EUROPA LA VALORES:

a) DESFAVORABLE, b) T'ÉS INDIFERENT, c) INTERESSANT, d) MOLT INTERESSANT

(PREGUNTA 8 DEL QÜESTIONARI)

La pregunta 8 del qüestionari inicia una tercera fase, a través de la qual volem descobrir quina és la valoració que en fan d'Europa, si se senten europeus i si estan disposats a participar en aquesta Europa, ja sigui amb la mobilitat de treball, estudis, etc.

Seria un bloc més ideològic i de valoració personal de la dimensió europea.

La majoria dels alumnes consideren interessant la idea d'Europa, el 52,67%, però hi ha un petit bloc, el 24,56% que es mostra indiferent. Cal destacar que són molt pocs els qui no contesten.

En general la idea d'Europa, en la majoria dels alumnes dels centres de secundària del Tarragonès la consideren positiva de la mateixa manera que pertànyer a la Unió Europea (vegeu GRÀFIC XLII).

Són els alumnes de 3er d'ESO els qui més interessant consideren la idea d'Europa, el 62,5%; després són els de 2n (53,88%) i 4rt (44,07%) (vegeu GRÀFIC XLIII).

És un aspecte positiu el fet que la idea d'Europa estigui ben valorada entre els alumnes.

A LA PREGUNTA: LA TEVA NACIONALITAT CREUS QUE ÉS:

- a) ESPANYOLA, b) ESPANYOLA I CATALANA, c) EUROPEA, d) ESPANYOLA I EUROPEA,
e) ESPANYOLA, CATALANA I EUROPEA, f) CATALANA, g) CATALANA I EUROPEA

_____ (PREGUNTA 9 DEL QÜESTIONARI) _____

En aquesta pregunta la opció f) i g) en principi no s'havien inclòs en el qüestionari, però degut a la pròpia demanda dels alumnes en el moment de passar els qüestionaris, les vàrem incorporar.

En el GRÀFIC XLIV, podem observar que la majoria dels alumnes, un 45,73% es consideren la opció e) —espanyols, catalans i europeus—. També és destacable que el 18,51% només se senti —espanyol i català—. (vegeu GRÀFIC XLIV).

El sentir-se —europeu— queda manifestat en un percentatge alt.

Si observem el gràfic per cursos (vegeu GRÀFIC XLV), es manté el que la majoria dels alumnes de tots els cursos se sentin —espanyols, catalans i europeus—.

A LA PREGUNTA: CREUS QUE POT AJUDAR AL TEU
FUTUR PROFESSIONAL TENIR UNS BONS CONEIXEMENTS
SOBRE LA UNIÓ EUROPEA:

a) GENS, b) UNA MICA, c) BASTANT, d) MOLT

_____ (PREGUNTA 10 DEL QÜESTIONARI) _____

Els resultats més destacats, són que el 49,20% contesta bastant, i és un percentatge molt baix els qui diuen gens (vegeu GRÀFIC XLVI).

És un fet destacable que els propis alumnes considerin necessari tenir un mínim de coneixements sobre la UE, ja que això pot ser beneficiós en un futur professional proper.

A LA PREGUNTA: EL TEU NIVELL DE CONEIXEMENTS
SOBRE LA UNIÓ EUROPEA CONSIDERES QUE ÉS:

a) BAIX, b) MITJÀ, c) ALT, d) MOLT ALT

_____ (PREGUNTA 11 DEL QÜESTIONARI) _____

La resposta més elevada és la —b) MITJÀ— en un 67,08%, la següent xifra a destacar és el 19,04% que contesta —BAIX—. L'avaluació que els propis alumnes han fet, s'ajusta força a la realitat, ja que ho podem comparar amb alguns dels coneixements avaluats anteriorment en altres preguntes del qüestionari.

Hi ha doncs una manca de formació sobre temes europeus tot i que es veu la necessitat d'adquirir més coneixements.

A LA PREGUNTA: T'AGRADARIA EN UN FUTUR PODER ANAR
A ESTUDIAR O TREBALLAR EN ALGUN PAÍS DE LA UNIÓ EUROPEA:

a) SÍ, b) NO

_____ (PREGUNTA 12 DEL QÜESTIONARI) _____

És interessant el resultat, ja que el 77,76% responen afirmativament (vegeu GRÀFIC XLVIII). D'aquesta resposta podem valorar que els joves dels centres de secundària del Tarragonès són persones obertes a aquesta Europa que creix al seu voltant, tot i que el seu nivell de coneixement no és molt elevat.

Algunes d'aquestes dades corroboren amb les aportacions dels alumnes en les preguntes obertes del qüestionari que ens aporten aspectes qualitatius a la investigació.

Hem pogut observar que els tems de la UE es desenvolupen en diversitat de matèries, des de les matemàtiques, fins a les ciències socials passant per la química etc. També alguns alumnes consideren importants els crèdits específics sobre temàtica europea, tot i que són pocs els que es desenvolupen.

A LA PREGUNTA: ESCRIU LA TEVA OPINIÓ
SOBRE LA UNIÓ EUROPEA:
_____ (PREGUNTA 13 DEL QÜESTIONARI) _____

En tot el llistat de respostes presentades pels alumnes, podem trobar aspectes negatius i positius, però predomina una acceptació del què representa la UE a nivell econòmic, polític i social.

Ja en els alumnes de 1er d'ESO s'observa que tenen alguns coneixements de la UE per les reflexions que aporten, en relació a medi ambient, ajudar a tercer països, etc. Alguns fins i tot remarquen la necessitat d'aquesta unió davant d'Estats Units.

Pel que fa als aspectes negatius, bàsicament els preocupava la integració de l'euro a la vida quotidiana, per la qual cosa es van realitzar diverses campanyes publicitàries.

A l'escola, l'àrea de les matemàtiques va preparar-se a través de les editorials i els propis professors per treballar i plantejar els problemes substituint tot que havia estat en pessetes a euros.

Els alumnes de 2n, 3er i 4rt d'ESO també consideren positiu el formar part de la UE i consideren que ens aportarà avantatges en l'àmbit del treball, estudis, comerç etc. i s'avalua com un gran avenç. Els aspectes negatius també van relacionats amb l'euro, tot i la campanya televisiva per l'acceptació del mateix.

Alguns alumnes fan referència també a que el fet de la Unió podrà controlar més la pau.

En general es pot considerar que hi ha una molt bona acceptació del fet de pertànyer a la Unió Europea, encara que això de moment ja suposava un gran canvi, el canvi de moneda. Es valora el fet de la obertura de fronteres i els beneficis que això comporta per tota la població en general i la mobilitat de les persones. Però es detecta per una altra banda la necessitat d'adquirir més coneixements i sentir-se més europeu com a ciutadà participatiu.

4.2 QÜESTIONARI DELS PROFESSORS

En aquest apartat presentarem els resultats dels qüestionaris dels professors tant pel que fa a la part analitzada quantitativament com qualitativament, ja que el propi qüestionari té alguns ítems de resposta oberta i que pretén valorar aspectes qualitius.

Per elaborar els resultats de l'anàlisi quantitatiu, s'ha utilitzat el mateix sistema informàtic i tractament estadístic que pels resultats dels qüestionaris dels alumnes:

- Sistema Gestor de Bases de Datos Microsoft Access
- Utilització d'interfície de Microsoft mitjançant sentències SQL
- Gràfiques estadístiques amb l'assistent de la Fulla de Càlcul Microsoft

Referent als resultats de l'anàlisi qualitatiu, es presenten amb quadres i llistats que recullen la màxima informació i la més rellevant dels diferents aspectes i qüestions plantejades al professorat.

4.2.1 DADES QUANTITATIVES

Després de l'aplicació dels qüestionaris, presentem en primer lloc els percentatges totals dels professors que han respost el qüestionari en relació als : centres als quals pertanyen (dades d'identificació), al sexe, edats, titulació anys de docència i els cursos d'ESO on imparteixen docència (dades resultants de les preguntes 1, 2, 3, 4 i 5). Seguidament es detallen els percentatges dels resultats en relació a les preguntes del qüestionari seguint el mateix ordre.

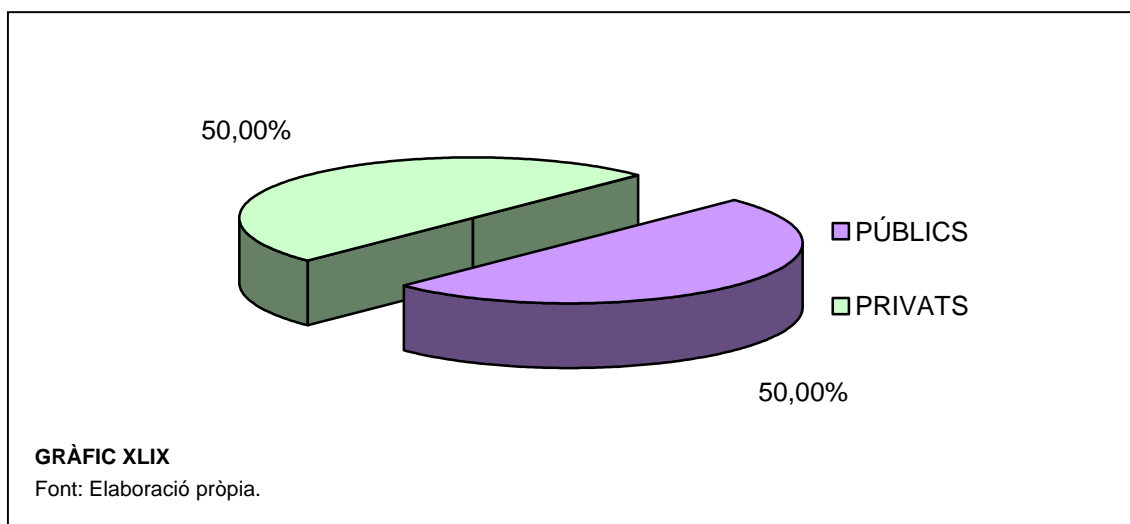
Les preguntes del qüestionari tenen diversitat d'objectius, per aquest motiu ni ha de diversos tipus: descriptives (preguntes 1, 2, 3, 4 i 5) que són del bloc del qüestionari de *dades personals*, unes altres que fan referència al *grau de coneixement de la UE en l'àmbit de l'educació* (preguntes 6, 7 i 8), el tercer bloc de preguntes que pretén la *valoració personal de la dimensió europea* (preguntes 9, 10, 11, 12 i 13) i finalment el conèixer per part del professorat el *com es treballa a l'ESO la dimensió europea* (preguntes 14, 15, 16, 17, 18 i 19).

4.2.1.1 DADES DE LA MOSTRA

REPRESENTACIÓ EN PERCENTATGES DELS PROFESSORS QUE HAN PARTICIPAT A LA MOSTRA

Del total de la mostra de 104 professors, el 50% pertanyen a centres públics i el 50% a centres privats (vegeu GRÀFIC XLIX). (Dades d'identificació).

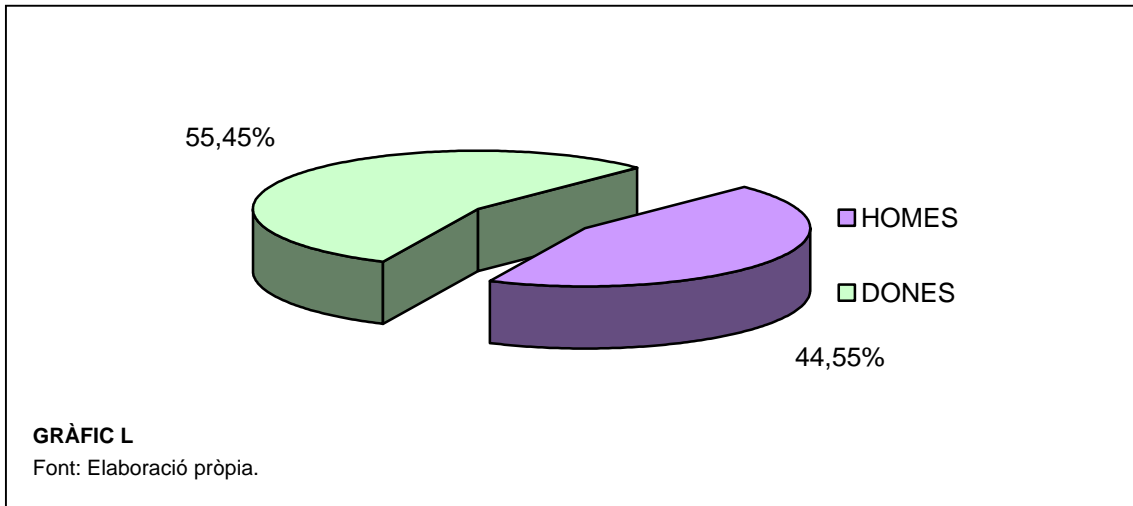
PERCENTATGES DE CENTRES PÚBLICS I PRIVATS

PROFESSORS I PROFESORES QUE HAN PARTICIPAT EN LA MOSTRA (PREGUNTA 1)

Del total de la mostra el 53,85% són homes i el 43,27% són dones. (vegeu GRÀFIC L).

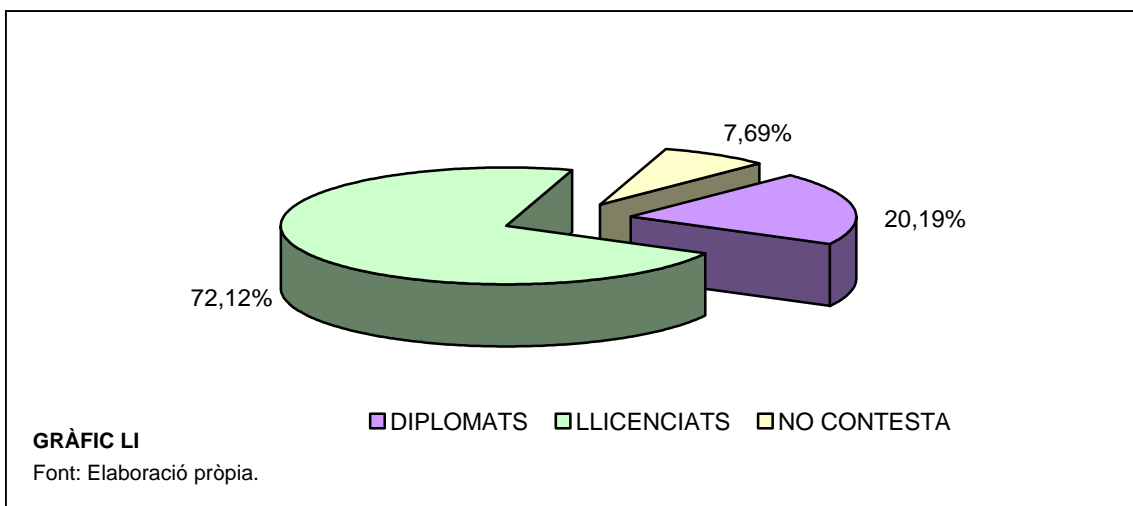
PERCENTATGES HOMES I DONES

TIPUS DE TITULACIÓ DELS PROFESSORS
(PREGUNTA 3)

Dels 104 professors enquestats, el 20,19% són diplomats, el 72,12% són llicenciats i el 7,69% no contesten. (vegeu GRÀFIC LI).

PERCENTATGES SOBRE LA TITULACIÓ

4.2.1.2 GRAU DE CONEIXEMENT DE LA UE EN L'ÀMBIT EDUCATIU

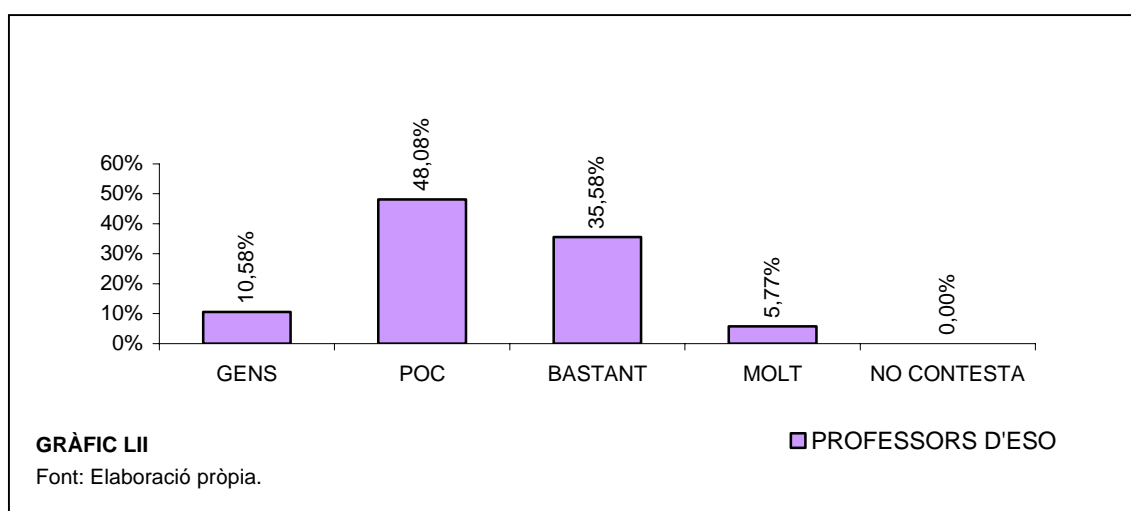
PERCENTATGES DELS CONEIXEMENTS RESPECTE ALS SEGÜENTS CONCEPTES (PREGUNTA 6)

Es va demanar que cada professor valorés els seus coneixements dins les categories quantitatives (GENS, POC, BASTANT i MOLT) respecte els següents conceptes.

6a) COMISSIÓ EUROPEA	6k) LLIBRE BLANC DE L'EDUCACIÓ
6b) CONSELL EUROPEU	6l) FORMACIÓ DEL PROFESSORAT
6c) POLÍTIKA EDUCATIVA DE LA UE	6m) JOVENTUT AMB EUROPA II
6d) OBJECTIUS PRIORITARIS EN
POLÍTIKA LINGÜÍSTICA	6n) PROGRAMA SÒCRATES
6e) PARLAMENT EUROPEU	6n1) COMENIUS
6f) COMITÈ DE LES REGIONES	6n2) LINGÜA
6g) LA CARTA COMUNITÀRIA	6o) PROGRAMA EURÍDICE
6h) COMITÈ ECONÒMIC I SOCIAL	6p) PROGRAMA LEONARDO
6i) EURODIPUTAT	6q) PROGRAMA EURATHLON
6j) LLIBRE VERD DE L'EDUCACIÓ	6r) PROGRAMA CALIDOSCOPI
	6s) PROGRAMA YOUTHSTART

El 10,58% va utilitzar la categoria —GENS—, el 48,08% la categoria —POC—, el 35,58% la categoria —BASTANT—, el 5,77% la categoria —MOLT—, el 0,00% la categoria —NO CONTESTA— (vegeu GRÀFIC LII).

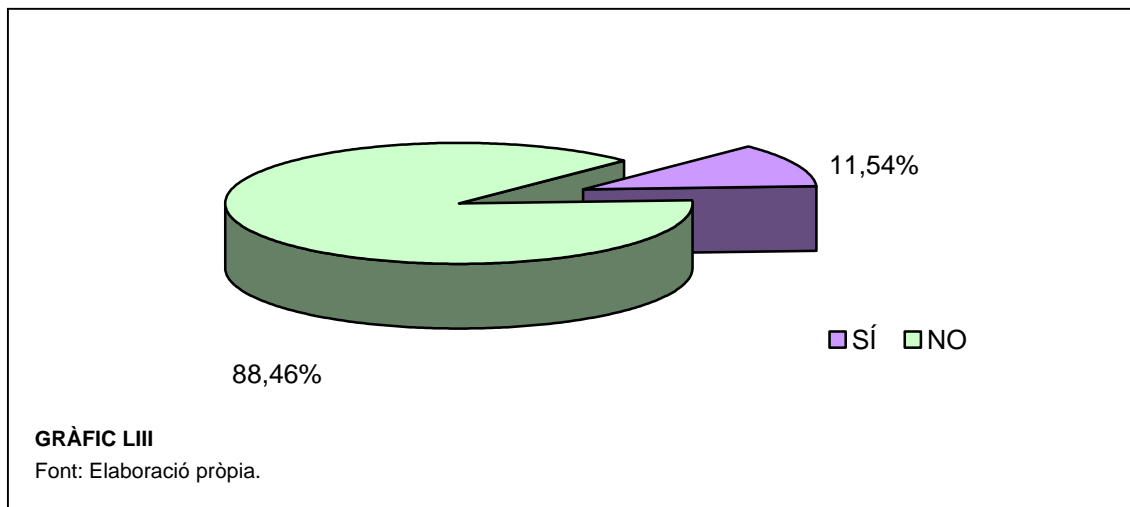
PERCENTATGES CONEIXEMENTS PROFESSORS

SEGONS LA PARTICIPACIÓ
EN PROJECTES EUROPEUS (PREGUNTA 7)

En ser preguntats si havien participat mai en algun projecte, programa, investigació, intercanvi, etc. europeu, el 11,54% ha respost afirmativament mentre el 88,46% ho ha fet negativament. (vegeu GRÀFIC LIII).

PERCENTATGES PARTICIPACIÓ EN PROJECTES EUROPEUS

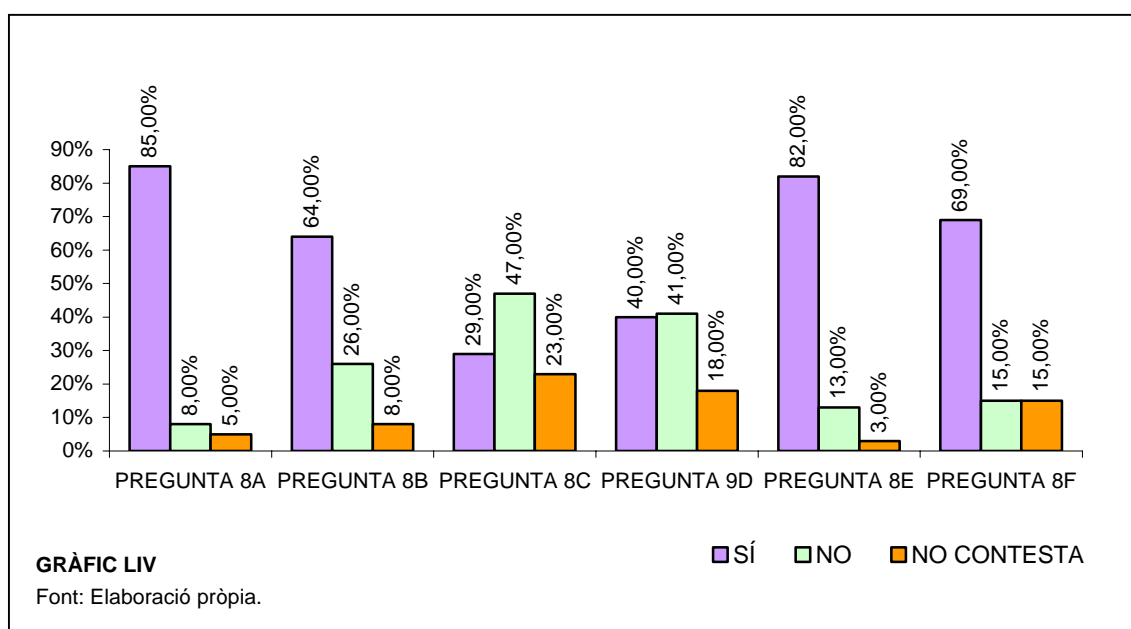
RESPOSTA EN PERCENTATGES
A DETERMINADES AFIRMACIONS (PREGUNTA 8)

En ser preguntats els professors per les següents afirmacions:

- **PREGUNTA 8a:** "Existeix un marc jurídic que permet a la Unió Europea proposar accions de cooperació en l'àmbit de l'educació". El 85,58% va considerar-la correcte, el 8,65% incorrecte i el 5,77% no va contestar.
- **PREGUNTA 8b:** "En el Tractat de Maastrich s'assenyala que la Unió Europea desitja desenvolupar la dimensió Europea de l'Ensenyament". El 64,42% va considerar-la correcte, el 26,92% incorrecte i el 8,65% no va contestar.
- **PREGUNTA 8c:** "Encara no ha entrat en vigor la resolució de l'any 1988 de l'aplicació de la dimensió europea de l'ensenyança". El 29,81% va considerar-la correcte, el 47,12% incorrecte i el 23,08% no va contestar.

- **PREGUNTA 8d:** "En el Tractat de Roma de l'any 1957, ja s'abordava el tema de l'educació". El 40,38% va considerar-la correcte, el 41,35% incorrecte i el 18,27% no va contestar.
- **PREGUNTA 8e:** "La LOGSE té en compte la dimensió europea de l'educació". El 82,69% va considerar-la correcte, el 13,46% incorrecte i el 3,85% no va contestar.
- **PREGUNTA 8f:** "El llibre Blanc sobre l'Educació i Formació de la Comissió de les Comunitats europees, assenyalava com un objectiu general parlar dues llengües comunitàries". El 69,23% va considerar-la correcte, el 15,38% incorrecte i el 15,38% no va contestar (vegeu GRÀFIC LIV).

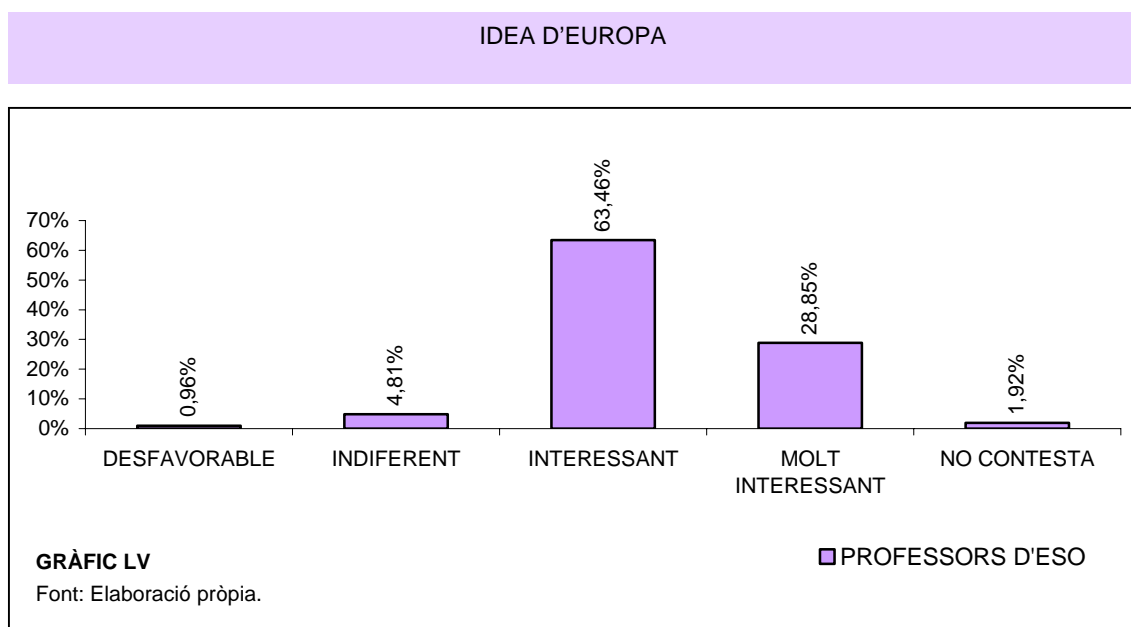
AFIRMACIONS I NEGACIONS

4.2.1.3 VALORACIÓ PERSONAL DE LA UNIÓ EUROPEA

RESPOSTA EN PERCENTATGES A LA VALORACIÓ SOBRE LA IDEA D'EUROPA (PREGUNTA 9)

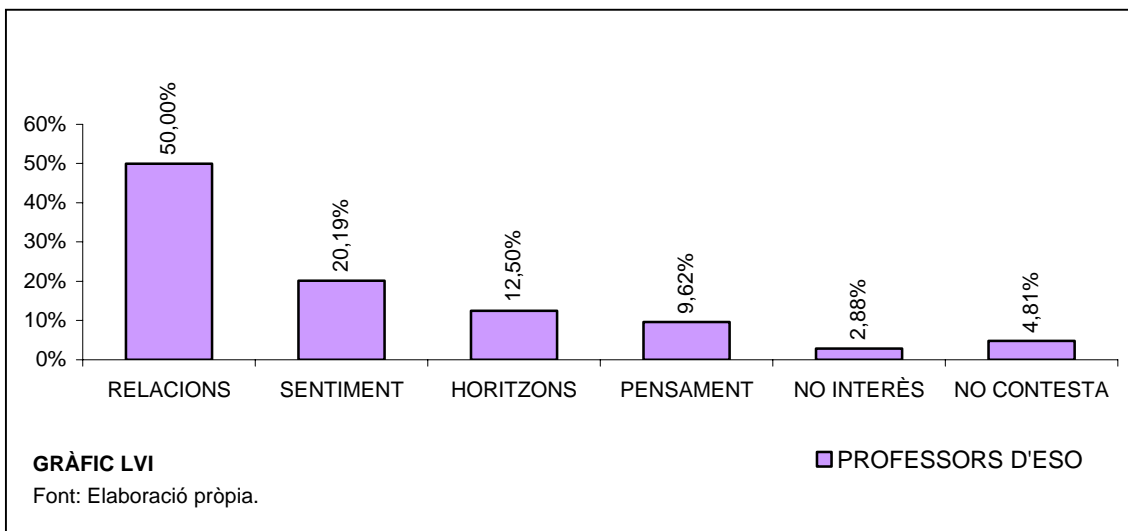
Al ser preguntats els professors sobre la idea d'Europa, el 0,96% la va valorar com a desfavorable, el 4,81% com a indiferent, el 63,46% com a interessant, el 28,55% com a molt interessant i el 1,92 % no contesta. (vegeu GRÀFIC LV).

REPRESENTACIÓ EN PERCENTATGES DEL QUE MÉS INTERESSA D'EUROPA ALS PROFESSORS (PREGUNTA 10)

En ser preguntats què era el que més els interessava d'Europa, el 50% va respondre relacionar-se amb persones d'altres nacionalitats, el 20,19% va respondre el sentiment de pertànyer a una comunitat molt àmplia, el 12,5 % els horitzons professionals més amplis, el 9,62% les noves maneres de pensar, el 2,88% no tenia cap interès per Europa i el 4,81% no contesta (vegeu GRÀFIC LVI).

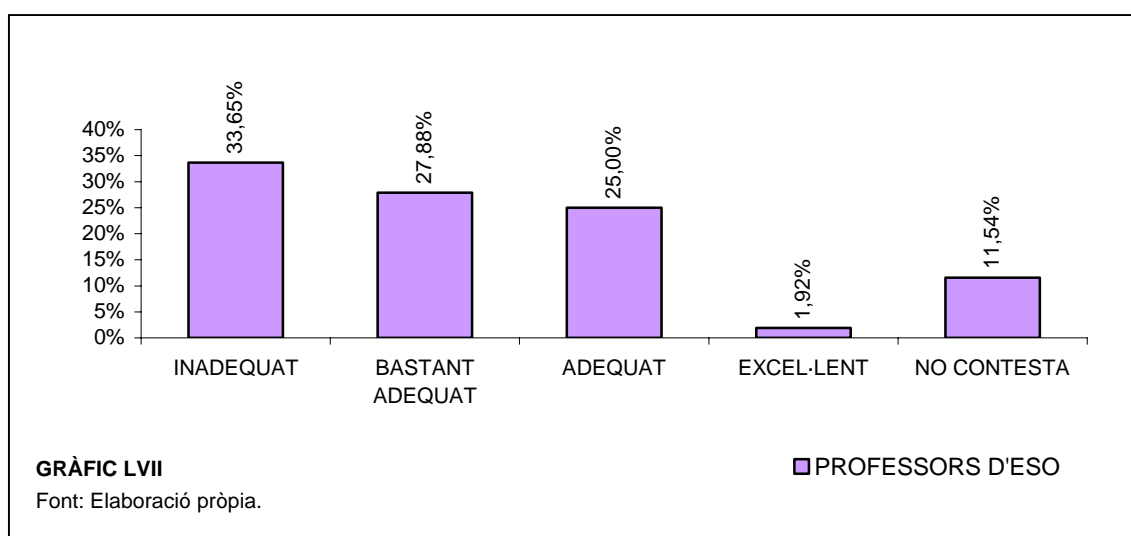
INTERESSOS SOBRE EUROPA

VALORACIÓ DEL DESENVOLUPAMENT DE LA DIMENSÍO EUROPEA DE L'EDUCACIÓ (PREGUNTA 11)

Al ser preguntats com creien que és actualment el desenvolupament de la dimensió europea de l'educació, el 33,65% van considerar inadequat, el 27,88% bastant adequat, el 25% adequat, el 1,92 excel·lent i el 11,54% no van contestar. (vegeu GRÀFIC LVII).

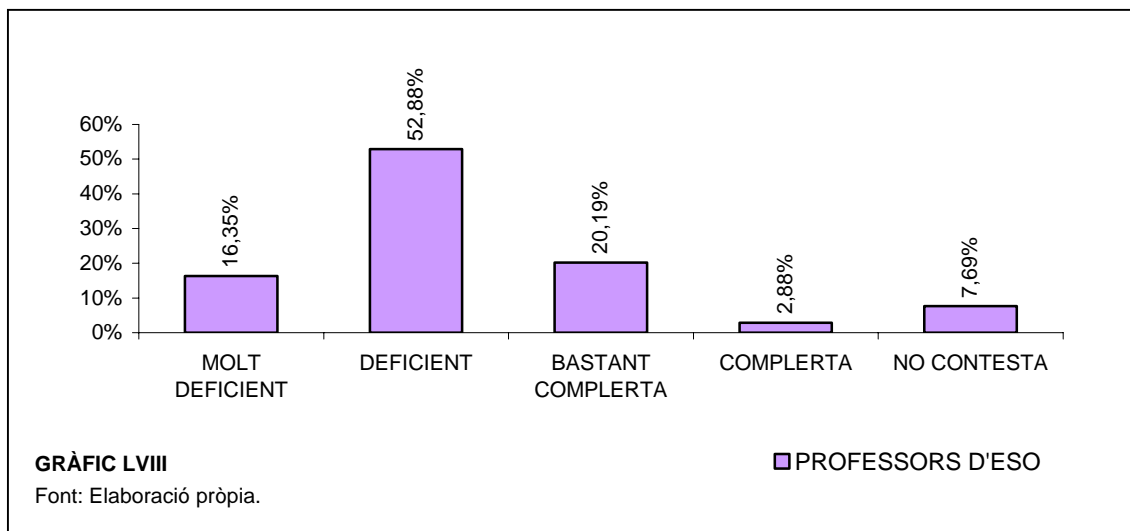
VALORACIÓ DEL DESENVOLUPAMENT DE LA DIMENSÍO EUROPEA DE L'EDUCACIÓ

VALORACIÓ DE COM CREUEN QUE L'ORGANITZACIÓ EDUCATIVA A CATALUNYA APLICA LA DIMENSIÓ EUROPEA A L'ESO (PREGUNTA 12)

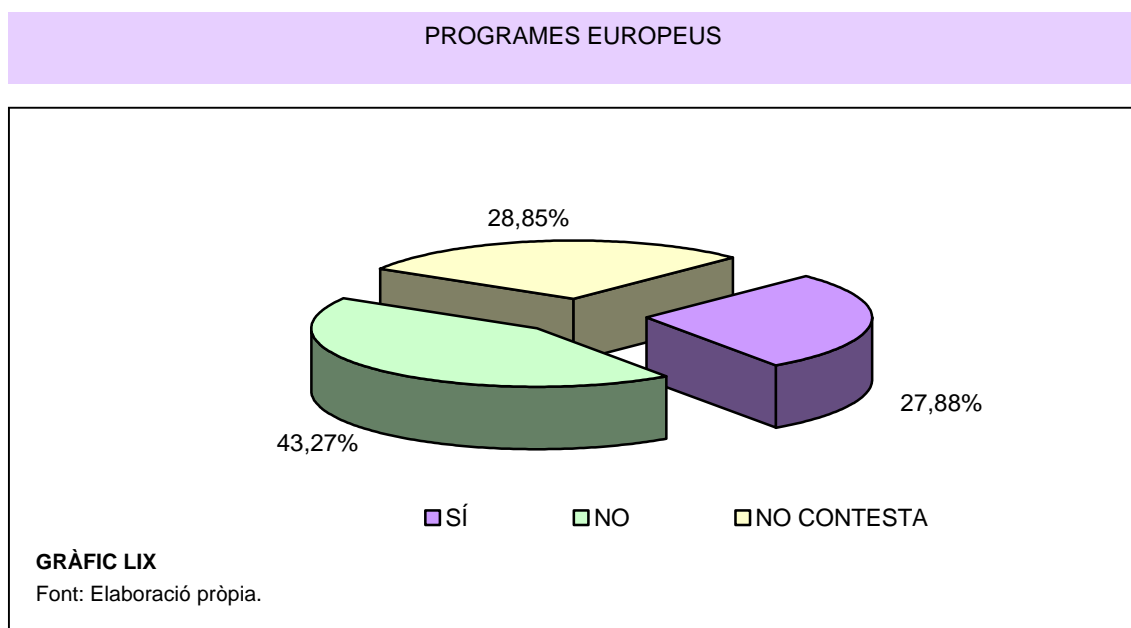
En ser preguntats com creien que l'organització educativa a Catalunya aplica la dimensió europea a l'ESO, el 16,35% va qualificar de molt deficient, el 52,88% amb l'adjectiu deficient, el 20,19% bastant complerta, el 2,88 la consideraven complerta i el 7,69% no la van respondre (vegeu GRÀFIC LVIII).

APLICACIÓ DE LA DIMENSIÓ EUROPEA A L'ESO

RESPOSTA EN PERCENTATGES A LA PREGUNTA:
CREUS QUE ELS PROGRAMES EUROPEUS (SÓCRATES, ARIÓN, LEONARDO, JOVENTUT AMB EUROPA I FORMACIÓ I MOBILITAT DELS INVESTIGADORS) PER FOMENTAR L'EDUCACIÓ I LA FORMACIÓ, SÓN SUFICIENTS? (PREGUNTA 13)

En demanar l'opinió respecte la pregunta si els programes europeus per fomentar l'educació i la formació, són suficients, el 27,88% van respondre afirmativament, el 43,27% negativament i el 28,85% no van respondre (vegeu GRÀFIC LIX).

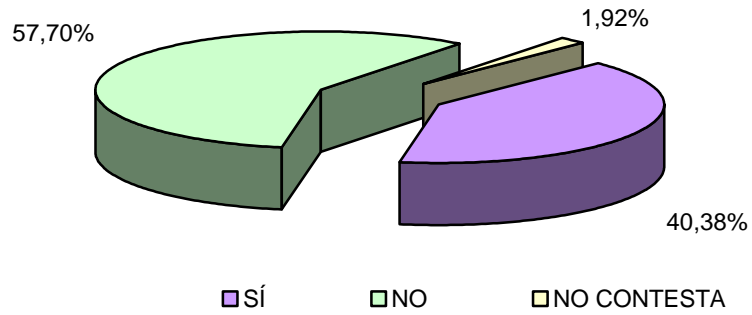

4.2.1.4 COM ES TREBALLA A L'ESO LA DIMENSIÓ EUROPEA

REPRESENTACIÓ GRÀFICA EN PERCENTATGES SOBRE SI TREBALLEN CONCEPTES I CONEIXEMENTS DE LA UNIÓ EUROPEA EN ELS CRÈDITS QUE IMPARTIESEN (PREGUNTA 14)

Al ser preguntats si treballaven conceptes i coneixements de la Unió Europea en els crèdits que imparteixen, el 40,38% va respondre sí, el 57,69% va respondre no i el 1,92% no va respondre (vegeu GRÀFIC LX). Dins els centres privats, el 48,08% van afirmar que treballaven conceptes de la Unió Europea mentre el 51,92% no. Dins els centres públics el 32,69% van afirmar que ho treballaven mentre el 63,46% no i el 3,85% no va respondre (vegeu GRÀFIC LXI).

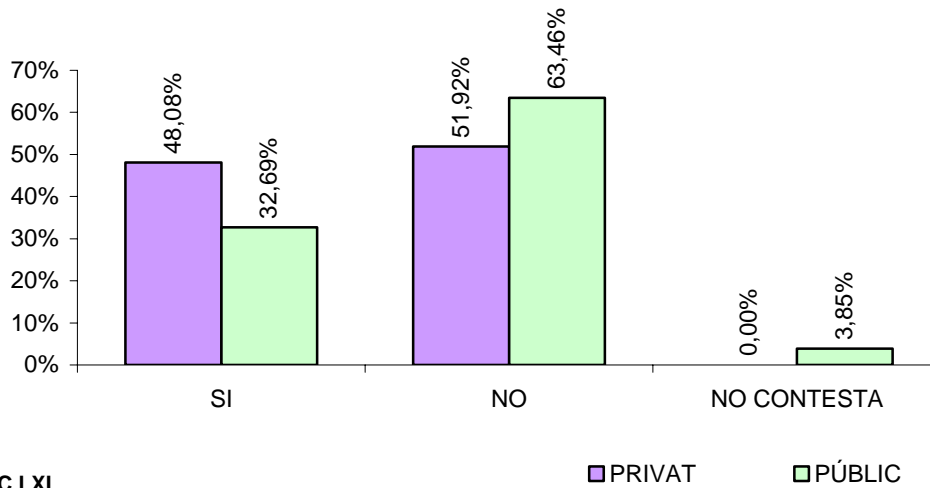
CONCEPTES DE LA UNIÓ EUROPEA EN CRÈDITS

GRÀFIC LX

Font: Elaboració pròpia.

TREBALL DE CONCEPTES DE LA UNIÓ EUROPEA EN CENTRES PÚBLICS I PRIVATS

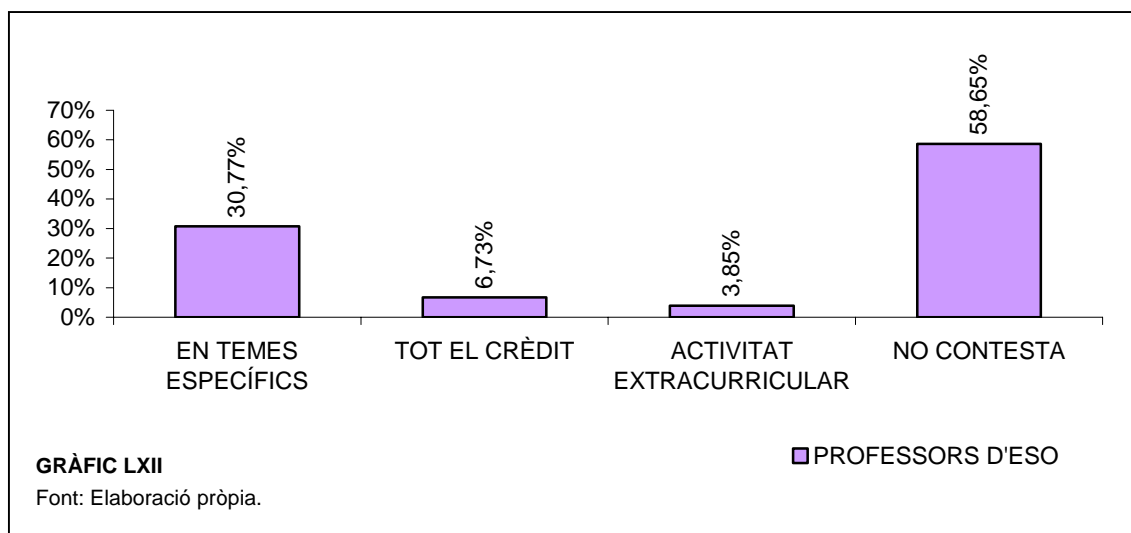
GRÀFIC LXI

Font: Elaboració pròpia.

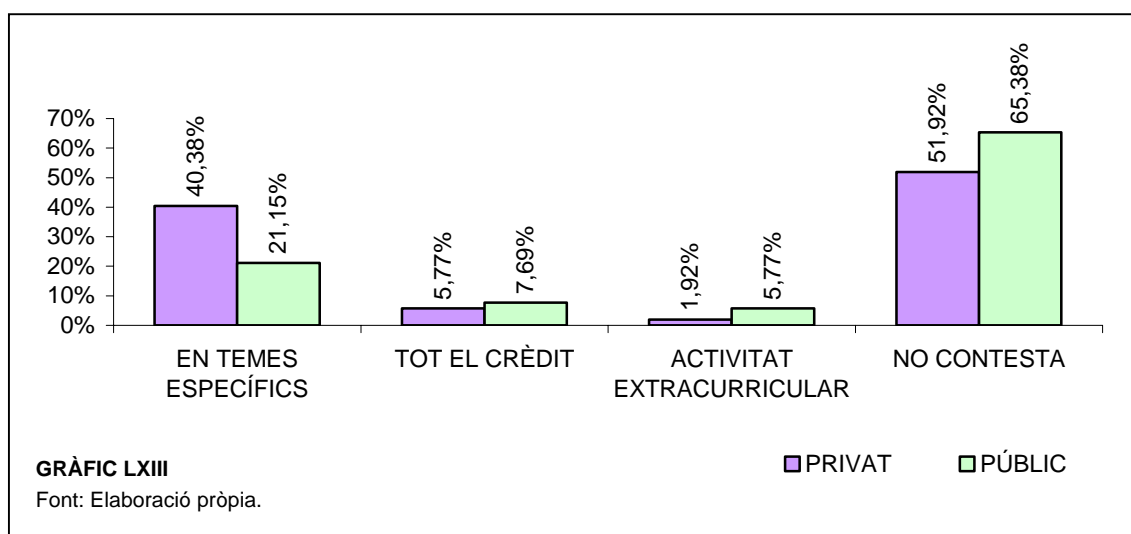
**REPRESENTACIÓ EN PERCENTATGES
DE QUAN ES TREBALLEN ELS CONCEPTES
DE LA UNIÓ EUROPEA (PREGUNTA 15)**

Al ser preguntats quan treballaven els conceptes, el 30,77% van respondre en temes específics, el 6,73% durant tot el crèdit, el 3,85% en una activitat extracurricular i el 58,65% no va respondre (vegeu GRÀFIC LXII). Dins els centre privat, el 40,38% ho treballa en temes específics, el 5,77% durant tot el crèdit, l'1,92% en una activitat extracurricular i el 51,92% no va respondre. Dins el centre públic, el 21,15% durant tot el crèdit, el 5,77% en una activitat extracurricular i el 65,38% no va respondre (vegeu GRÀFIC LXIII).

QUAN ES TREBALLEN ELS CONCEPTES DE LA UNIÓ EUROPEA?

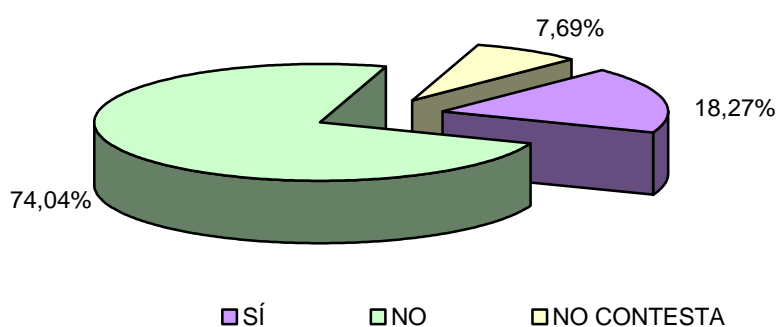
QUAN ES TREBALLEN ELS CONCEPTES EN ELS CENTRES PÚBLICS I PRIVATS

RESPOSTA EN PERCENTATGES A LA PREGUNTA:
 APLIQUES ALGUNA METOLOGIA ESPECÍFICA
 PER TREBALLAR LA DIMENSIÓ EUROPEA
 DE L'EDUCACIÓ? (PREGUNTA 16)

En ser preguntats si aplicaven alguna metodologia específica per treballar la dimensió europea de l'Educació, el 18,27% va respondre sí, el 74,04% va respondre no i el 7,69% no va respondre (vegeu GRÀFIC LXIV). Dins l'àmbit privat, el 17,31% va respondre sí, el 78,85% va respondre no i el 3,85% no va respondre. Dins l'àmbit públic, el 19,23% va respondre sí, el 69,23% va respondre no i el 11,54% no va respondre (vegeu GRÀFIC LXV).

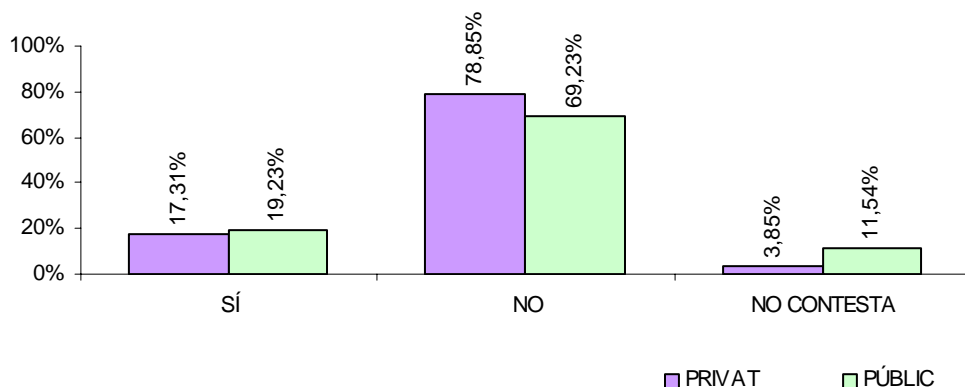
APLICACIÓ DE METOLOGIA ESPECÍFICA

GRÀFIC LXIV

Font: Elaboració pròpia.

METODOLOGIES UTILITZADES EN ELS CENTRES PÚBLICS I PRIVATS

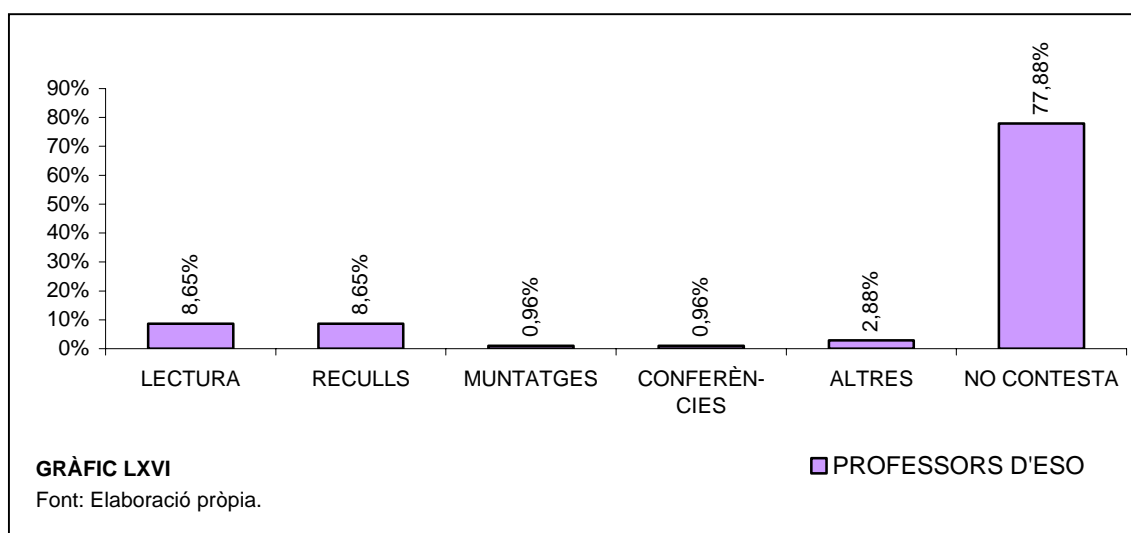
GRÀFIC LXV

Font: Elaboració pròpia.

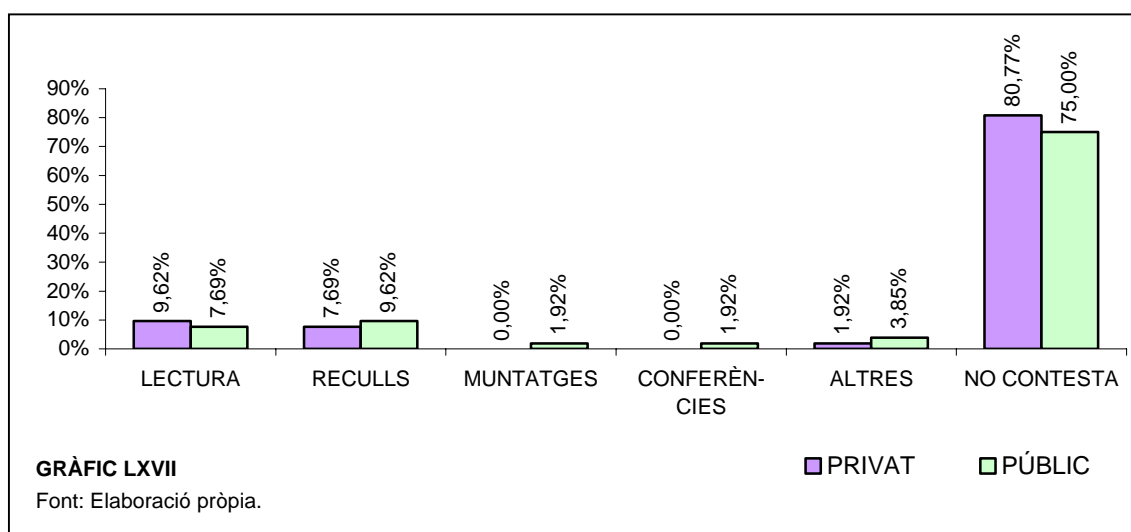
REPRESENTACIÓ EN PERCENTATGES
DE LES METODOLOGIES MÉS UTILITZADES (PREGUNTA 17)

Al ser preguntats el professors quina metodologia específica havien utilitzat més, el 8,65% va utilitzar la lectura, el 8,65% els reculls, el 0,96% muntatges, el 0,96% conferències, el 2,88% altres metodologies i el 77,88% no va respondre (vegeu GRÀFIC LXVI). Dins l'àmbit privat, el 9,62% va utilitzar la lectura, el 7,69% els reculls, el 1,92% altres metodologies i el 80,77% no va respondre. Dins l'àmbit públic, el 7,69% va utilitzar la lectura, el 9,62% els reculls, el 1,92% muntatges, el 1,92% les conferències, el 3,85% altres metodologies i el 75% no va respondre (vegeu GRÀFIC LXVII).

METODOLOGIA MÉS UTILITZADA

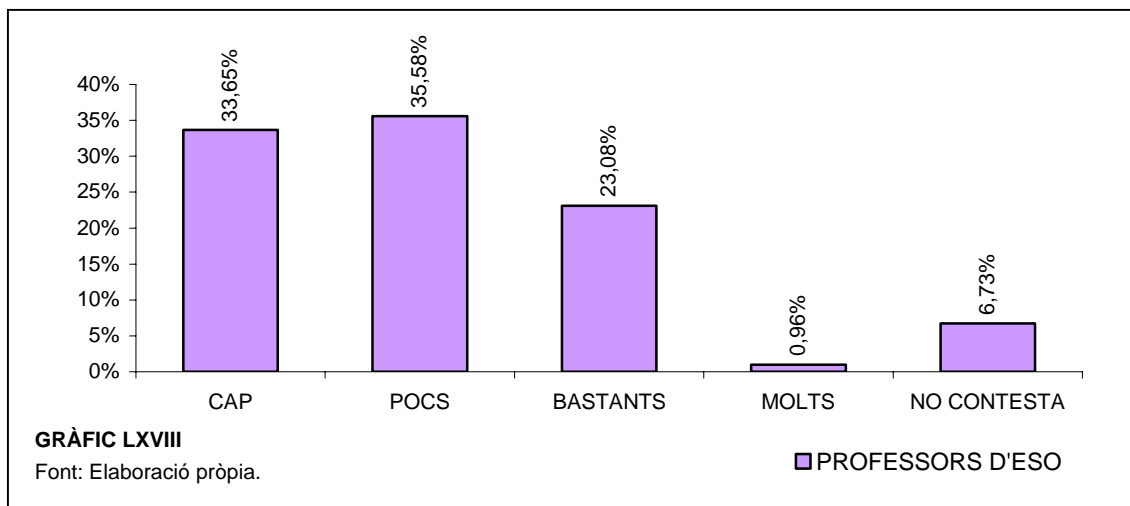
METODOLOGIA MÉS UTILITZADA EN L'ÀMBIT PÚBLIC I PRIVAT

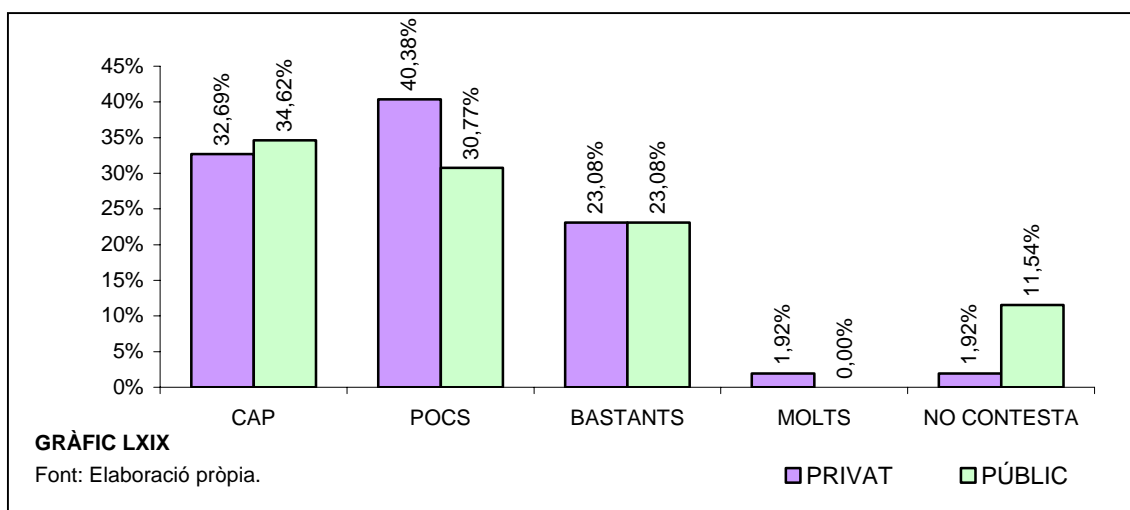
**REPRESENTACIÓ EN PERCENTATGES
DEL CANVI QUE HA SUPOSAT LA LOGSE
EN EL CONTINGUT DE LA MATÈRIA (PREGUNTA 18)**

En ser preguntats si l'aplicació de la Reforma Educativa LOGSE havia suposat algun canvi en el contingut de la seva matèria i/o àrea que hagués introduït la dimensió europea, el 33,65% no apreciaven cap canvi, el 35,58% consideraven que hi havien pocs canvis, el 23,08% anomenaven bastants canvis, el 0,96% molts canvis i el 6,73% no van donar una resposta (vegeu GRÀFIC LXVIII). Dins l'àmbit privat, el 32,69% no consideraven cap canvi, el 40,38% pocs, el 23,08% bastants, el 1,92% molts i el 1,92% no van respondre. Dins l'àmbit públic, el 34,62% no consideraven cap canvi, el 30,77% pocs, el 23,08% bastants i el 11,54% no van respondre (vegeu GRÀFIC LXIX).

CANVI DE CONTINGUTS AMB LA LOGSE

CANVI DE CONTINGUTS EN L'ÀMBIT PÚBLIC I PRIVAT

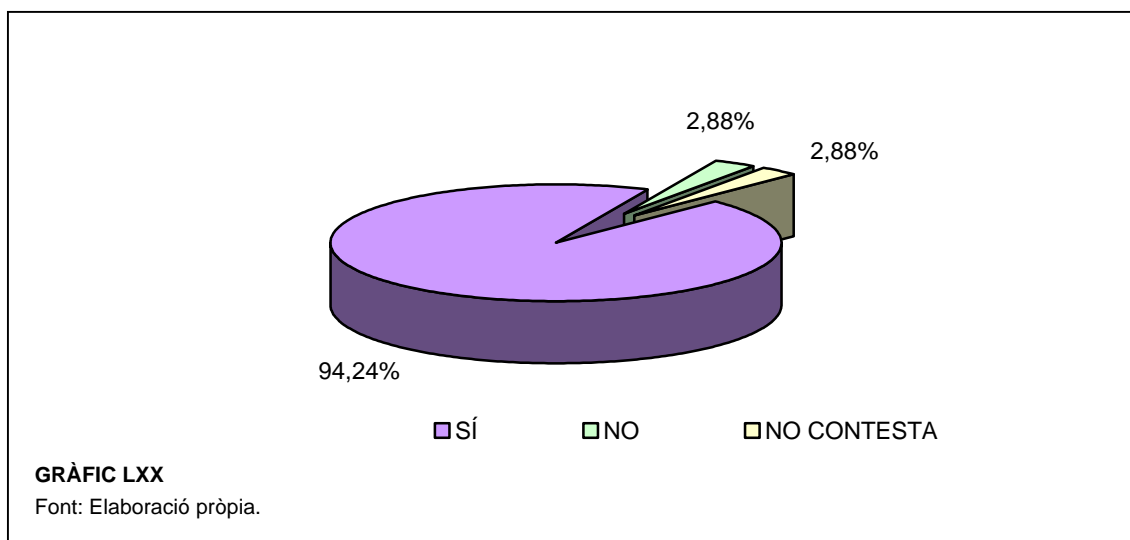

4.2.1.5 PROPOSTA PER APLICAR LA DIMENSIÓ EUROPEA A L'ESO

RESPOSTA EN PERCENTATGES A LA PREGUNTA:
CREUS QUE ÉS NECESARIA L'AMPLIACIÓ
DELS CONTINGUTS SOBRE LA DIMENSIÓ EUROPEA
EN LA TEVA MATERIA I/O ÀREA? (PREGUNTA 21)

En ser preguntats els professors si creien que és necessària l'ampliació dels continguts sobre la dimensió europea en la teva matèria i/o àrea, el 94,23% va respondre sí, el 2,88% no i un altre 2,88% no van respondre (vegeu GRÀFIC LXX).

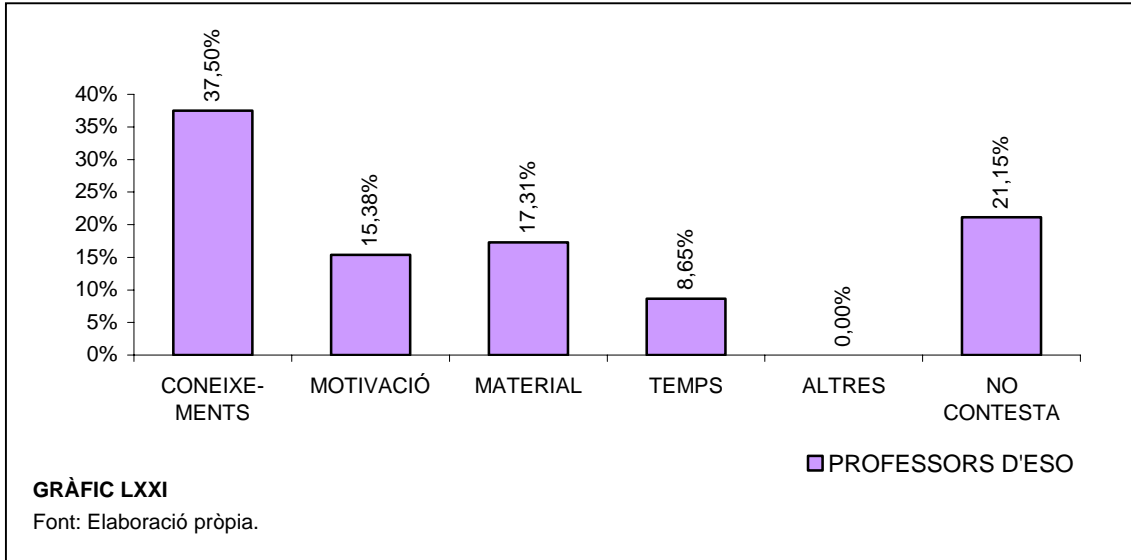
NECESSITAT D'AMPLIAR ELS CONTINGUTS

REPRESENTACIÓ GRÀFICA DELS PERCENTATGES
DE QUINS ELEMENTS SERIEN MÉS NECESSARIS
SI EL PROFESSORAT HAGUÉS DE DESENVOLUPAR
LA DIMENSIÓ EUROPEA EN LES SEVES
MATÈRIES I/O ÀREES (PREGUNTA 22)

En ser preguntats els professors sobre què creien que els seria més necessari si haguessin de desenvolupar més la dimensió europea en la seva àrea i/o matèria, el 37,5% van anomenar els coneixements, el 15,38% la motivació, 17,31% el material, el 8,65% el temps i el 21,15% no va contestar (vegeu GRÀFIC LXXI).

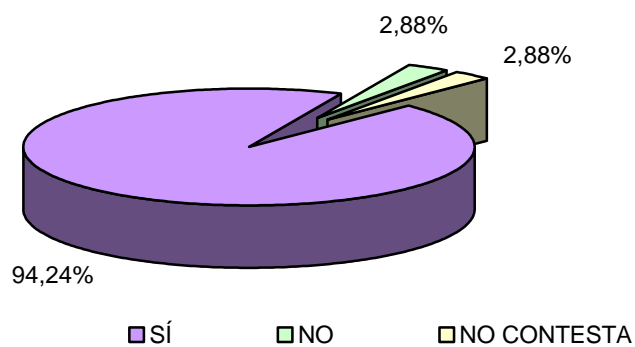
DESENVOLUPAMENT DE LA DIMENSIÓ EUROPEA DINS L'ÀREA

RESPOSTA EN PERCENTATGES A LA PREGUNTA:
CREUS QUE DINS DE LA FORMACIÓ DEL PROFESSORAT
D'ESO ÉS NECESSARI INCLOURE TEMES QUE FACIN
REFERENCIA A LA DIMENSIÓ EUROPEA
DE L'EDUCACIÓ (PREGUNTA 23)

En ser preguntats els professors si creien que dins la formació del professorat d'ESO és necessari incloure temes que facin referència a la dimensió europea de l'educació, el 94,23% van respondre sí, el 2,88% van respondre no i un altre 2,88% no van contestar (vegeu GRÀFIC LXXII). Dins l'àmbit privat, el 49,09% van respondre afirmativament mentre el 0,96 negativament. Dins l'àmbit públic, el 45,19% van respondre afirmativament, el 1,92 ho va fer negativament i el 2,88% restant no va contestar (vegeu GRÀFIC LXXIII).

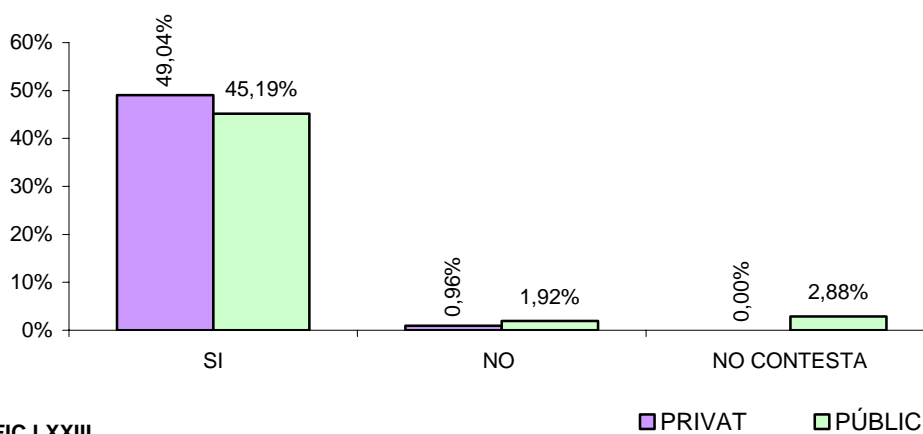
DIMENSÍO EUROPEA DINS LA FORMACIÓ DEL PROFESSORAT D'ESO

GRÀFIC LXXII

Font: Elaboració pròpia.

DIMENSÍO EUROPEA DINS LA FORMACIÓ DEL PROFESSORAT DE L'ÀMBIT PÚBLIC O PRIVAT

GRÀFIC LXXIII

Font: Elaboració pròpia.

4.2.1.6 RESULTATS A LES PREGUNTES

OBERTES DEL QÜESTIONARI

En aquest punt presentem el conjunt d'aportacions fetes pel professorat a través d'alguns ítems de resposta oberta del qüestionari, tot i que també presentem algunes dades que complementen les característiques del professorat de la mostra.

a) CARACTERÍSTIQUES DE LA MOSTRA

Hem elaborat dos quadres per presentar la informació de les edats del professorat enquestat (pregunta 2 del qüestionari) i el nombre d'anys de dedicació a la docència (pregunta 4 del qüestionari), ja que també ens poden aportar conclusions en l'anàlisi dels resultats.

Alguns professors, no han respost aquest apartat. Són preguntes obertes i descriptives.

FRANGES D'EDATS DEL PROFESSORAT			
ANYS	CENTRES PÚBLICS	CENTRES PRIVATS	TOTAL
20-30	7	15	22
30-40	22	27	49
40-50	19	6	25
50-60	1	3	4
MÉS DE 60	1	0	1

NOMBRE D'ANYS DEDICATS A L'ENSENYAMENT	
MENYS DE 2 ANYS	6
DE 2 A 5 ANYS	21
DE 5 A 10 ANYS	22
MÉS DE 10 ANYS	50

b) MATÈRIES QUE IMPARTEIXEN
ELLS PROFESSORS DE LA MOSTRA A CADA CURS

Presentem el llistat de matèries que per a cada curs d'ESO imparteixen els professors/es de la mostra, segons la resposta obtinguda a la pregunta 5 del qüestionari:

PREGUNTA 5:
CURSOS ON IMPARTIESES CLASSES I CRÈDITS

Diferenciem entre centres privats i públics i anotem el nombre de professors/es que han impartit la mateixa matèria.

MATÈRIES IMPARTIDES A 1ER D'ESO

CENTRES PÚBLICS	CENTRES PRIVATS	
▪ <i>Dibuix (1)</i>	▪ <i>Dibuix Artístic (1)</i>	▪ <i>Humanitats (1)</i>
▪ <i>Plàstica (1)</i>	▪ <i>Plàstica (1)</i>	▪ <i>Expressió (1)</i>
▪ <i>Ciències Naturals (4)</i>	▪ <i>C. Naturals (5)</i>	▪ <i>Alemanys (1)</i>
▪ <i>Matemàtiques (2)</i>	▪ <i>Matemàtiques (11)</i>	▪ <i>Biologia (1)</i>
▪ <i>Música (3)</i>	▪ <i>Música (3)</i>	▪ <i>Tutoria (1)</i>
▪ <i>Pedagogia Terapèutica (2)</i>	▪ <i>Tècniques d'Estudi (2)</i>	▪ <i>Geografia (1)</i>
▪ <i>Català (3)</i>	▪ <i>Català (12)</i>	▪ <i>Història (1)</i>
▪ <i>Educació Física (1)</i>	▪ <i>Educació Física (5)</i>	▪ <i>Ortografia (2)</i>
▪ <i>Ciències Experimentals (1)</i>	▪ <i>Física i Química (1)</i>	▪ <i>Francès (1)</i>
▪ <i>Anglès (1)</i>	▪ <i>Anglès (7)</i>	
▪ <i>Tecnologia (1)</i>	▪ <i>Tecnologia (5)</i>	
▪ <i>Llengua Castellana (2)</i>	▪ <i>Llengua Castellana (6)</i>	
▪ <i>Ciències Socials (1)</i>	▪ <i>C. Socials (5)</i>	
	▪ <i>Informàtica (3)</i>	
	▪ <i>Religió (2)</i>	
	▪ <i>Club de Lectura (1)</i>	
	▪ <i>Tarragona romana (1)</i>	

MATÈRIES IMPARTIDES A 2ON D'ESO

CENTRES PÚBLICS	CENTRES PRIVATS	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Anglès (3) ▪ Ciències Socials (5) ▪ Francès (2) ▪ Ll. Castellana (2) ▪ Ll. Catalana (3) ▪ Música (2) ▪ Pedagogia Terapèutica (2) ▪ C. Naturals (4) ▪ Educació Física (1) ▪ Tècniques d'Estudi (1) ▪ Tecnologia (3) ▪ Matemàtiques (3) ▪ C. Experimentals (1) ▪ Plàstica (1) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Anglès (4) ▪ C. Socials (6) ▪ Francès (2) ▪ Ll. Castellana (5) ▪ Ll. Catalana (10) ▪ Música (3) ▪ Tutoria (1) ▪ C. Naturals (6) ▪ Educació Física (3) ▪ Expressió (1) ▪ Tecnologia (6) ▪ Matemàtiques (13) ▪ Física i Química (1) ▪ Geologia (1) ▪ Biologia (1) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Plàstica (1) ▪ Forma i Color (1) ▪ Religió (1) ▪ Geografia (1) ▪ Història (1) ▪ Tàrraco Medieval (1) ▪ Informàtica (2) ▪ Ortografia Castellana (1) ▪ Volum i Espai (1) ▪ Pintura Mural (1)

MATÈRIES IMPARTIDES A 3ER D'ESO

CENTRES PÚBLICS	CENTRES PRIVATS
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ll. Castellana (1) ▪ C. Socials (2) ▪ Música (2) ▪ Matemàtiques (3) ▪ Reforç de Matemàtiques (1) ▪ Anglès (1) ▪ Educació Física (2) ▪ Tecnologia (2) ▪ C. Naturals (1) ▪ Conjunt Instrumental (1) ▪ Francès (1) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ll. Castellana (1) ▪ C. Socials (1) ▪ Geografia (1) ▪ Història (1) ▪ Informàtica (1)

MATÈRIES IMPARTIDES A 4RT D'ESO

CENTRES PÚBLICS

- *C.Socials (1)*
- *Orientació Professional (1)*
- *Matemàtiques (3)*
- *Ampliació de Matemàtiques (1)*
- *Física i Química (1)*
- *C. Naturals (1)*
- *Música (1)*
- *Ètica (1)*
- *Educació Física (3)*
- *Francès (1)*
- *Anglès (1)*
- *Llengua Catalana (1)*

CENTRES PRIVATS

- *Geografia (1)*
- *Història (1)*

c) PROJECTES EN ELS QUALS

HA PARTICIPAT EL PROFESSORAT DE LA MOSTRA

En resposta a la pregunta núm. 7 del qüestionari, el professorat ha llistat els programes europeus o algunes activitats realitzades amb la temàtica de la Unió Europea.

Si hi ha més d'un professor que dona la mateixa resposta, hem posat el nombre al costat.

PREGUNTA 7:

HAS PARTICIPAT MAI EN ALGUN PROJECTE, PROGRAMA,
INVESTIGACIÓ, INTERCANVI, ETC. EUROPEU?

a) SÍ, b) NO, QUIN?

ASPECTES A POTENCIAR

- *Programa Sòcrates*
- *Programa Lingua*
- *Intercanvi amb Dinamarca*
- *Un curs sobre Formació Ocupacional*
- *3 anys com a membre d'un Comitè Interregional dels "Quatre Motors per Europa"*
- *Programa Youthstant*
- *Intercanvi de cases privadament*
- *Programa Comènius (4)*
- *Curs d'institucions educatives europees*
- *Concentració N/S. Frènes des hommes - Europa*
- *Visita a França Sud (Catalunya Nord) sobre política juvenil a les institucions*

d) CRÈDITS QUE CONTRIBUEIXEN
A INTRODUIR LA DIMENSÍO EUROPEA

Resposta a la pregunta núm. 19 del qüestionari, que recull els crèdits, que segons l'opinió del professorat enquestat, contribueixen més a introduir la dimensió europea als alumnes.

Al costat de cada crèdit anotem el nombre de professors que l'han inclòs en la seva llista de preferència.

PREGUNTA 19:
PER ORDRE D'IMPORTÀNCIA (DE MENOR A MAJOR)
ESCRIU TRES CRÈDITS DE L'ESO DEL TEU CENTRE
QUE CREUS QUE CONTRIBUYESEN MÉS
A INTRODUIR LA DIMENSÍO EUROPEA

RESULTATS

- *Ciències Socials* (22)
- *Llengües estrangeres (Anglès, Francès, Alemany)* (12)
- *Mapes i gràfics I. Mapes i gràfics II* (9)
- *Història* (5)
- *Europa avui* (4)
- *Espais i cultures* (4)
- *Geografia* (3)
- *Economia* (3)
- *Viatge a Londres* (2)
- *Cartografia* (2)
- *Crèdits de síntesi* (2)
- *Ciències Naturals* (2)
- *Sobre convivència i valors* (2)

En el següent llistat, presentem els crèdits que només han estat anotats una sola vegada:

Viatges; Drets Humans; Parlaments juvenils "Y con la droga ¿qué harías?"; Concentració N/S Frénes des hommes-Europa; Com trobar feina; Tecnologia; Literatura; London Life; Europa avui i les institucions; Europa: herència d'un passat, projecte de futur; Llengües (catalana/castellana); Comunicació; Matemàtiques; Immigració; Comerç just i repartiment de la riquesa; Educació ambiental; Qu'est-ce que s'est? C'est Français; Other Friends, other worlds; L'Europa de les nacions; Del Mediterrani al Bàltic; Anglès per Internat; Tàrraco Romana; Drets i deures dels alumnes; Construcció d'instruments; Músiques i ritmes ètnics; Optativa de modalitat llatí i Conèixer un altre país.

e) ASPECTES A POTENCIAR
DE LA DIMENSIÓ EUROPEA

Presentem la resposta a la pregunta núm. 25 del qüestionari:

PREGUNTA 25:
ORDENA SEGUINT EL CRITERI D'IMPORTÀNCIA
(DE MENYS A MÉS) QUINS ASPECTES DE LA DIMENSIÓ EUROPEA
CREUS QUE S'HAURIEN DE POTENCIAR I OFERIR
ALS ALUMNES D'ESO

Anotarem el nombre de professors/res que incideixen en cada qüestió, al costat.

RESULTATS

- *Coneixement de cultures europees (11)*
- *Coneixement de llengües (8)*
- *El Social (7)*
- *Programes d'intercanvi amb altres països (5)*
- *L'econòmic (5)*
- *Conèixer el programa de l'educació (4)*
- *El sentiment de pertànyer a una comunitat supranacional (4)*
- *Horitzons professionals més amplis (3)*
- *Formació Professional (3)*
- *La supressió de fronteres i mobilitat laboral (3)*
- *La unitat (3)*
- *Coneixement geogràfic d'Europa (3)*
- *Formes de pensar (3)*
- *Interculturalitat (2)*
- *La humana (2)*
- *Avantatges professionals (2)*
- *Economia i gestió d'empreses (2)*
- *Diferents programes (2)*

El següent llistat només s'ha donat una sola vegada:

Relacionar-se amb persones d'altres comunitats; Nova dimensió política, econòmica i social; Solidaritat d'Europa vers els altres; Especificació metodològica de la diversitat de tradició europea; La moneda única; La diversitat; Acabar el concepte restrictiu dels nacionalismes

imperials; Tecnologia; L'amplitud de mirar; L'estructura funcions i repercussions al nostre país; Coneixements físics i humans; Avantatges a nivell de formació; Història; Tolerància; Parlament Europeu, Comissió Europea, Carta Comunitària, etc.; La convivència entre les regions: política, econòmica i mercat; Conceptes bàsics propers a l'alumne/a; Estudi de merchandising; Viver d'empreses i ONG's; Que tingui consciència de que pertanyen a un continent molt important artísticament i culturalment i del què significa la desaparició de les fronteres; Llibre Verd; Llibre Blanc; Democràcia; Solidaritat; Pau; Cooperació; Drets; Conèixer l'estructura de la Unió Europea; Sortides professionals i acadèmiques; Turisme; Les institucions principals; Coneixement d'Europa: conjunt de diversitats nacionals amb un sol objectiu d'aconseguir un estat col·lectiu d'integració i respecte d'individualitats; Els programes de col·laboració (Comènius, Leonardo, etc.); Conèixer la importància de la UE; Problemes mediambientals; La diversitat d'Europa; Coneixement del funcionament polític social de la UE; La pluralitat, les relacions, la comunitat; Les dimensions de les comunitats, etc.; Organismes reguladors de la Comunitat Europea; Topografia Europea.

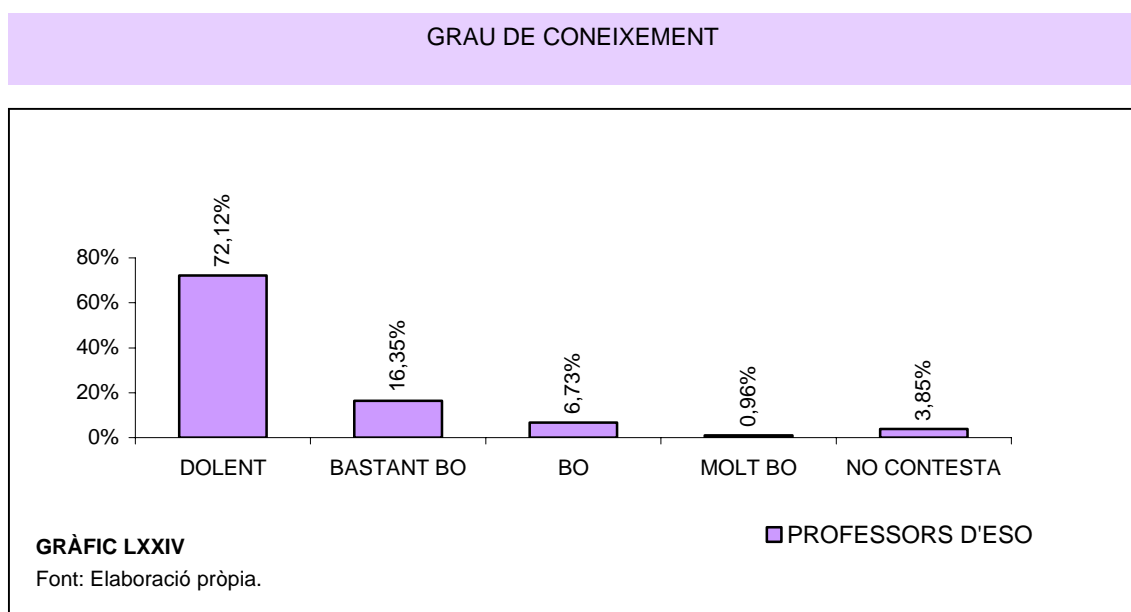
4.2.2 DADES QUALITATIVES

Presentem els resultats obtinguts a través del qüestionari d'alguns ítems de caire qualitatiu que ens aporten reflexions del professorat. Són preguntes que fan referència a percepcions i valoracions personals, tot i que alguns dels resultats els presentem de forma escalada.

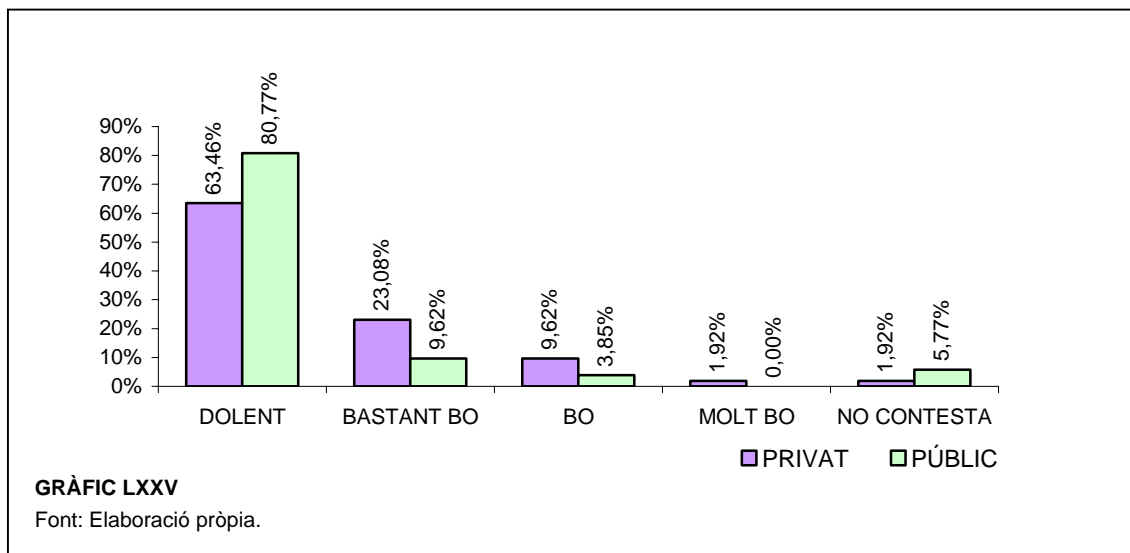
A aquestes dades hi afegim els resultats i l'anàlisi de les entrevistes en profunditat, eina qualitativa, fetes a responsables d'alguns centres educatius que han participat en el treball i a responsables de projectes europeus desenvolupats en els darrers cursos que estan presentats en el punt 4.3.

a) REPRESENTACIÓ GRÀFICA DELS PERCENTATGES DEL GRAU DE CONEIXEMENT DE LA DIMENSIÓ EUROPEA DELS ALUMNES SEGONS ELS PROFESSORS (PREGUNTA 20)

Al ser preguntats pel grau de coneixement de la dimensió europea dels respectius alumnes, el 72,12% el va considerar dolent, el 16,35% bastant bo, el 6,73% bo, el 0,96% molt bo i el 3,85% no ho sabia (vegeu GRÀFIC LXXIV). Dins l'àmbit privat, el 63,46% el va considerar dolent, el 23,08% bastant bo, el 9,62% bo, el 1,92% molt bo i un altre 1,92% no el van qualificar. Dins l'àmbit públic, el 80,77% el va considerar dolent, el 9,62% bastant bo, el 3,85% bo i el 5,77% no el van qualificar (vegeu GRÀFIC LXXV).

GRAU DE CONEIXEMENT EN L'ÀMBIT PÚBLIC I PRIVAT

b) NECESSITATS APUNTADES PER DESENVOLUPAR LA DIMENSIÓ EUROPEA

La resposta a la pregunta núm. 22 del qüestionari ens permet saber quines són les necessitats que el professorat de la mostra considera que té, per impartir la dimensió europea en les seves àrees de treball.

Hem dividit les necessitats en 5 blocs :

- *Coneixements*
- *Motivació*
- *Material*
- *Temps*
- *Altres*

La pregunta queda redactada de la següent manera:

PREGUNTA 22:
SI TU HAGUESSIS DE DESENVOLUPAR MÉS LA DIMENSIÓ
EUROPEA EN LA TEVA MATERIA I/O ÀREA, QUÈ CREUS
QUE ET SERIA MÉS NECESSARI? (POTS ESCOLLIR MÉS D'UNA RESPOSTA)
a) MÉS CONEIXEMENTS b) MÉS MOTIVACIÓ c) MÉS MATERIAL
_____ d) MÉS TEMPS e) ALTRES (ESPECIFICAR) _____

————— **RESULTATS** —————

MÉS CONEIXEMENTS

Creuen que els manquen coneixements en els aspectes que manifesten per escrit en següent llistat:

- *Adquisició personal de coneixements bàsics sobre el procés europeu (4)*
- *Més informació (2)*

Del següent llistat només hi ha una resposta de cada:

Programes de cooperació científica a Europa, evolució de la ciència a Europa; Sobre organismes governamentals i organitzatius europeus; Cursos de formació del professorat; Geogràfics, culturals i històrics; Crèdits específics de la Unió Europea; Organismes que existeixen i funcions; Argumentar els continguts perquè són més baixos que els d'abans de la reforma; Sobre les ciències experiments; Monedes, intercanvi de mercats, comerç...

MÉS MOTIVACIÓ

Per potenciar la motivació creuen que és necessari:

- *Intercanvis (2)*

La resta d'elements del llistat només tenen una sola resposta:

Per crear nous crèdits variables; Ens hem d'adonar que Europa som tots, o Europa no serà; Treballar la convivència; Els costa "sortir" de Catalunya; Danses – cançons; Amb beques; Trobades; Concurs; Viatge a Estrasburg.

MÉS MATERIAL

En aquest apartat el professorat manifesta la necessitat de materials generals i concrets:

- *Material audiovisual (7)*
- *Material didàctic, llibres, jocs, cd-roms, etc. (6)*
- *Material específic per desenvolupar els continguts (3)*

El llistat següent només té una sola resposta:

Visites; Material actualitzat suficient; Col·lecció de bitllets i monedes Euro; Agermanar més les llengües; Material per l'alumne/a; Material estructurat; Visual – procedimental; Material de suport; Contractes i material amb el que ampliar el currículum d'Educació Física; Publicacions; Dossiers informatius; Problemes que abarquen o es refereixen a Europa; Intercanvis amb altres països i material específic d'aquesta àrea.

Hi ha una resposta reivindicativa i de queixa:

A l'institut no hi ha res.

MÉS TEMPS

Alguns professors han expressat la necessitat de temps per preparar material i activitats:

- *Temps per desenvolupar els continguts (7)*
- *Per preparar el material (1)*
- *Més temps per aconseguir els objectius (1)*
- *Més hores lectives (1)*
- *La matèria és ja molt densa (1)*
- *Més crèdits per llengües estrangeres (1)*

ALTRES

- *Més coordinació entre les àrees per tractar els temes transversalment (1)*
- *Crèdits variables referent a la dimensió europea de la ciència (1)*

4.2.3 ANÀLISI DE LES DADES

En aquest punt presentem l'anàlisi de les dades dels resultats obtinguts a través dels qüestionaris dels professors que han participat en la mostra, destacant els aspectes més rellevants i significatius dels resultats explicitats en els gràfics i en les respostes aportades a través de les preguntes obertes del qüestionari. Anotarem, per recordar algunes de les dades més significatives, alguns resultats de les gràfiques.

En el primer bloc del qüestionari ens aporta dades generals que queden ben definides a través dels GRÀFICS IL, L i LI.

PREGUNTA 6:
VALORA ELS TEUS CONEIXEMENTS DELS SEGÜENTS
CONCEPTES AMB: (MARCA AMB UNA CREU EL REQUADRE
QUE CORRESPONGUI EN FUNCIÓ DEL TEU CRITERI)
CONCEPTES: COMISSIÓ EUROPEA, CONSELL EUROPEU...
a) GENS b) POC c) BASTANT d) MOLT

Amb aquesta pregunta es pretenia saber quin nivell de coneixement general tenien els professors enquestats.

El GRÀFIC LII, indica clarament que la categoria —POC— és la més elevada, amb un 48,08%, i la categoria —BASTANT— en un 35,58%.

Les demandes i necessitats que fa el professorat, queden clares en aquest gràfic, ja que hi ha encara un fort desconeixement de molts dels continguts.

Alguns professors responen —POC— quan han sentit parlar d'aquell concepte, encara que no en tenen un coneixement molt específic.

Els professors, per tant, són conscients que tenen un baix nivell de coneixements sobre la UE.

PREGUNTA 7:

HAS PARTICIPAT MAI EN ALGUN PROJECTE, PROGRAMA,
INVESTIGACIÓ, INTERCANVI, ETC. EUROPEU?

_____ a) SÍ b) NO _____

Consultant el GRÀFIC LIII, ens indica que el 88,46% no ha participat mai, i només un 11,54% sí que ho ha fet.

Es veu clarament la necessitat de donar a conèixer i potenciar més aquest tipus d'activitat que és molt ben valorada per tots els participants, sobretot s'aconsegueix una altra visió de la dimensió europea.

PREGUNTA 8:

DE LES AFIRMACIONS SEGÜENTS MARCA AMB
UNA CREU LA RESPOSTA QUE CONSIDERIS CORRECTA:

- a) EXISTEIX UN MARC JURÍDIC QUE PERMET A LA UNIÓ EUROPEA PROPOSAR ACCIONS DE COOPERACIÓ EN L'ÀMBIT DE L'EDUCACIÓ
 - b) EN EL TRACTAT DE MAASTRICHT S'ASSENYALA QUE LA UNIÓ EUROPEA DESITJA DESENVOLUPAR LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'ENSENYAMENT
 - c) ENCARA NO HA ENTRAT EN VIGOR LA RESOLUCIÓ DE L'ANY 1988 DE L'APLICACIÓ DE LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'ENSENYAMENT
 - d) EN EL TRACTAT DE ROMA DE L'ANY 1957, JA S'ABORDABA EL TEMA DE L'EDUCACIÓ
 - e) LA LOGSE TÉ EN COMPTE LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ
 - f) EL LLIBRE BLANC SOBRE L'EDUCACIÓ I FORMACIÓ DE LA COMISSIÓ DE LES COMUNITATS EUROPEES, ASSENYALA COM UN OBJECTIU GENERAL PARLAR DUES LLENGÜES COMUNITÀRIES
- _____

Tal i com es manifesta en el GRÀFIC LIV, en general hi ha un alt nivell de respostes correctes, això ens dóna la visió que els professors tenen bastants coneixements sobre alguns dels fets que s'han anat desenvolupant en la construcció de la Unió Europea.

PREGUNTA 9:

LA IDEA D'EUROPA LA VALORES

- a) DESFAVORABLE
 - b) T'ÉS INDIFERENT
 - c) INTERESSANT
 - d) MOLT INTERESSANT
- _____

A partir d'aquesta pregunta i fins a la 13, les preguntes tenen com a objectiu, que els professors facin una valoració personal de la dimensió europea.

Tal i com s'expressa en els resultats (veure GRÀFIC LV), quasi bé tots els professors (63,46%), valora com a interessant la idea d'Europa, i com a molt interessant un 28,85%. Podem observar que el professorat també està receptiu al que representa Europa.

PREGUNTA 10:

QUÈ ÉS EL QUE MÉS T'INTERESSA D'EUROPA?

- a) ET RELACIONES AMB PERSONES D'ALTRES NACIONALITATS
- b) EL SENTIMENT DE PERTANYER A UNA COMUNITAT MOLT ÀMPLIA
- c) HORIZONS PROFESSIONALS MÉS AMPLIS
- d) NOVES MANERES DE PENSAR
- e) NO TINC CAP INTERÉS PER EUROPA

Observant el GRÀFIC LVI, els dos resultats més significatius són que el 50% considera que el *relacionar-se amb persones d'altres nacionalitats* és el més interessant; i després el 20,19% ja manifesta que el *sentiment de pertànyer a una comunitat molt àmplia*, és el que considera important.

Amb aquesta resposta es fa palesa la importància que els professors donen als intercanvis i a la relació amb persones d'altres països.

Falta doncs motivació des d'algun àmbit, perquè realment aquests interessos es desenvolupin als centres educatius.

PREGUNTA 11:

CREUS QUE EL DESENVOLUPAMENT DE LA DIMENSIÓ EUROPEA EN L'EDUCACIÓ ÉS ACTUALMENT:

- a) INADEQUAT
- b) BASTANT ADEQUAT
- c) ADEQUAT
- d) EXCEL·LENT

El percentatge més elevat és que els professors consideren en un 33,65% inadequat el desenvolupament d'aquesta dimensió, i un 27,88% bastant adequat, i el 25% adequat. (vegeu GRÀFIC LVII).

Hi ha gran diversitat de respostes que poden anar relacionades amb les experiències individuals de cada professor i les motivacions personals sobre el tema que planteja la pregunta.

Aquesta pregunta té relació directa amb la següent.

PREGUNTA 12:
CREUS QUE L'ORGANITZACIÓ EDUCATIVA A CATALUNYA
APLICA LA DIMENSIÓ EUROPEA A L'ESO?

- a) DE FORMA MOLT DEFICIENT b) DE FORMA DEFICIENT
c) BASTANT COMPLERTA d) COMPERTA
-

El professorat ho considera deficient en un 52,88%, el 20,19% —BASTANT COMPLERTA—
(vegeu GRÀFIC LVIII).

PREGUNTA 13:
CREUS QUE ELS PROGRAMES EUROPEUS (SÓCRATES, ARIÓN,
LEONARDO, JOVENTUT AMB EUROPA I FORMACIÓ I MOBILITAT
DELS INVESTIGADORS) PER FOMENTAR L'EDUCACIÓ
I LA FORMACIÓ, SÓN SUFICIENTS?

- a) SÍ b) NO
-

El resultat d'aquesta resposta sorprèn, ja que es considera que no són suficients un 43,27%, i pel 27,88% sí que són suficients. (vegeu GRÀFIC LIX).

Caldria saber com s'ha interpretat la pregunta, ja que és cert que en educació intervenen altres factors i segurament no són suficients aquests programes, hi ha doncs la necessitat d'interactuar amb altres factors.

De ben segur que poden ésser un motor important per fomentar aspectes de valors i tolerància.

En general en tot aquest apartat de valoració personal podem apreciar que els professors consideren importants els aspectes relacionats amb la dimensió europea de l'educació, però potser, i com ja hem comentat hi ha una manca de motivació i reconeixement quan es fan activitats que moltes vegades sobrepassen les tasques del professor.

PREGUNTA 14:
TREBALLE CONCEPTES I CONEIXEMENTS DE LA UE
EN ELS CRÈDITS QUE IMPARTIEXES?

_____ a) SÍ b) NO _____

El 40,38% va respondre —SÍ—, i el 57,69% va respondre —NO—. (vegeu GRÀFIC LX).

Dels professors enquestats, hi ha un percentatge una mica més elevat dels que ho treballen en centres privats (48,08%) que en públics (32,69%).

En general es pot considerar un percentatge alt el grup de professors que treballen conceptes i coneixements sobre la UE en els seus crèdits.

PREGUNTA 15:
SI HAS CONTESTAT AFIRMATIVAMENT,
SENYALA QUAN TREBALLE AQUESTS CONCEPTES

_____ a) EN TEMES ESPECÍFICS b) DURANT TOT EL CRÈDIT
_____ c) EN UNA ACTIVITAT EXTRACURRICULAR _____

En aquest pregunta hi va haver un alt percentatge de professors que no van respondre, el 58,65%.

Els que desenvolupen temes específics són el 30,77% (vegeu GRÀFIC LXII).

És complex saber perquè no van contestar, però a la vegada veiem que la majoria de professors ensenyen coneixements de la UE en alguns temes de les assignatures que desenvolupen en el centre.

PREGUNTA 16:
APLIQUES ALGUNA METODOLOGÍA ESPECÍFICA
PER TREBALLAR LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ?

_____ a) SÍ b) NO _____

El 74,04% respon que no, i el 18,27% respon que sí. La majoria de professors imparteixen els continguts amb la mateixa metodologia que la resta. (vegeu GRÀFIC LXIV). Creiem que això passa perquè no es plantegen com a nou el treballar temes relacionats amb la Unió Europea.

PREGUNTA 17:

SI HAS RESPÒS AFIRMATIVAMENT ESCULL LA QUE MÉS UTILITZES

a) LECTURA DE LLIBRES b) RECULLS DE PREMSA

c) MUNTATGES AUDIOVISUALS

d) CONFERENCIES I XERRADES e) ALTRES

La metodologia més utilitzada era la lectura en un 8,65% i els reculls de premsa amb el mateix percentatge. Hi va haver un 77,88% que no va contestar. (vegeu GRÀFIC LXVI).

PREGUNTA 18:

L'APLICACIÓ DE LA REFORMA EDUCATIVA —LOGSE— HA SUPOSAT
ALGUN CANVI EN EL CONJUNT DE LA TEVA MATERIA
I/O ÀREA QUE INTRODUEIXI LA DIMENSIÓ EUROPEA?

a) CAP b) POCs c) BASTANTS d) MOLTS

El 33,65% no apreciaven cap canvi, el 35,58% consideraven que hi havia pocs canvis. Sembla que en general la reforma educativa LOGSE, no ha fet modificar els currículums per poder incloure la dimensió europea, segons les aportacions dels professors. (vegeu GRÀFIC LXVIII).

PREGUNTA 20:

EL GRAU DE CONEIXEMENT DE LA DIMENSIÓ EUROPEA
DELS TEUS ALUMNES CREUS QUE ÉS:

a) DOLENT b) BASTANT BO c) BO d) MOLT BO

És interessant que ho considerin —DOLENT— el 72,12%, i —BASTANT BO— el 16,35%. (vegeu GRÀFIC LXXIV).

No coincideix massa amb la idea que els alumnes tenen dels seus propis coneixements, ja que ells es consideraven d'un nivell mitjà en general.

Amb aquests resultats la valoració que els professors fan dels coneixements dels alumnes, és majoritàriament negativa.

PREGUNTA 21:
CREUS QUE ÉS NECESARIA L'AMPLIACIÓ DE CONTINGUTS
SOBRE LA DIMENSIÓ EUROPEA EN LA TEVA MATERIA I/O ÀREA?

_____ a) SÍ b) NO _____

És interessant que el 94,23% respongués que —SÍ— li calen ampliar continguts sobre la dimensió europea en la seva matèria. Són pocs els que van respondre —NO—.

Continuem veient que el professorat vol participar d'aquesta construcció d'Europa, i es replantegen aspectes específics en les seves àrees de treball. (vegeu GRÀFIC LXX)

PREGUNTA 22:
SI TU HAGUÉSSIS DE DESENVOLUPAR MÉS LA DIMENSIÓ
EUROPEA EN LA TEVA MATERIA I/O ÀREA, QUÈ CREUS
QUE ET SERIA MÉS NECESSARI?

_____ a) CONEIXEMENTS b) MOTIVACIÓ c) MATERIAL d) TEMPS e) ALTRES _____

El 37,5% indica coneixements, el 17,31% material i el 15,38% motivació (vegeu GRÀFIC LXXI). Amb aquests resultats, continuem veient la necessitat de més coneixement, i hauria de ser a través de la formació una bona manera d'adquirir-los.

PREGUNTA 23:
CREUS QUE DINS DE LA FORMACIÓ DEL PROFESSORAT D'ESO
ÉS NECESSARI INCLOURE TEMES QUE FACIN REFERENCIA
A LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ?

_____ a) SÍ b) NO _____

El 94,23% van respondre que —SÍ—. Aquesta resposta reforça la idea que un dels punts bàsics és la formació, per tant els professionals de l'educació que hagin de fer docència a l'ESO seria important, que tinguessin una formació adequada a la realitat europea actual. (vegeu GRÀFIC LXXII)

En aquesta part exposem alguns comentaris de l'anàlisi de les preguntes obertes del qüestionari, que presenta en primer lloc les característiques generals del professorat enquestat. La majoria(50 professors) porten més de 10 anys de docència. Imparteixen gran diversitat de matèries, des de dibuix, música, educació física, fins a socials, naturals, llengües, etc.

Alguns d'ells han participat en programes com *Sòcrates*, *Lingua*, *intercanvis*, i d'altres.

La majoria creuen que la dimensió europea es treballa més a C. Socials i amb les Llengües estrangeres sobretot.

Sembla evident interpretar que des del professorat es vol millorar la dimensió europea a través de les pròpies assignatures, però considerem que els manquen coneixements, motivació per crear nous crèdits i millorar els que ja hi ha. També es fa un ampli llistat de material que consideren necessari per motivar als alumnes vers l'aprenentatge d'aquesta dimensió.

Alguns professors manifesten la necessitat de més temps per poder impartir aquests continguts.

PREGUNTA 25:
ORDENA SEGUINT EL TEU CRITERI D'IMPORTÀNCIA
(DE MENYS A MÉS) QUINS ASPECTES DE LA DIMENSÍO EUROPEA
CREUS QUE S'HAURIEN DE POTENCIAR
I OFERIR ALS ALUMNES D'ESO
————— (TOT EL LLISTAT ESTÀ EN EL PUNT 4.2.1.6 e)) —————

Els professors han fet una llarga llista entre les quals cal destacar la necessitat, ja repetida en altres punts, de coneixements de les cultures europees, de llengües, i de programes d'intercanvi, aquests aspectes estarien més relacionats amb l'àmbit professional; però també hi ha quelcom d'ideologia com el potenciar el sentiment de pertànyer a una comunitat supranacional, la unitat, etc.

Quan es comencen a afegir aspectes més ideològics i de valors, és quan sembla expressar-se que es comença a entendre la dimensió europea.

4.3 RESULTATS I ANÀLISI DE LES ENTREVISTES EN PROFUNDITAT A RESPONSABLES DE CENTRES I COORDINADORS DE PROJECTES EUROPEUS DELS CENTRES D'ESO DEL TARRAGONÈS

En l'apartat 3.4.3.1 ja hem definit la mostra de participació de les entrevistes, en el QUADRE XXIII. Van participar 3 centres públics i 4 centres privats-concertats, un total doncs de 7 centres.

Es van realitzar entrevistes a directors, coordinadors pedagògics o de programes europeus i un cap d'estudis, segons ens derivaven des de la direcció del centre.

En el primer bloc d'aquest punt exposem i analitzem els resultats de les entrevistes en profunditat realitzades presencialment durant el curs 97-98, amb l'objectiu de captar quelcom més que les paraules i veure l'interès i la motivació del centre vers la dimensió europea.

En un segon bloc exposarem els resultats de les entrevistes fetes per correu electrònic durant el mes de juny del 2003 a coordinadors de programes *Comenius*, en el qual van participar un total de 5 centres, 4 de públics i 1 de privat. (veure punt 3.4.3.1).

Ambdues entrevistes ens donen informació diversa que presentarem entre resultats i anàlisi de les respostes obtingudes.

4.3.1 ENTREVISTES EN PROFUNDITAT A RESPONSABLES DE CENTRES EL CURS 97-98

Es distribueix l'entrevista en cinc preguntes de les quals presentem i analitzem el resultat.

Primer presentarem la pregunta, després les respostes donades pels responsables dels centres i finalment, després de cada bloc de respostes completarem el comentari i anàlisi.

PREGUNTA 1:
EN EL VOSTRE PROJECTE CURRICULAR
DE CENTRE ES CONTEMPLA EN ALGUN OBJECTIU
LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ?

RESPOSTES

- *S'està elaborant, ara es treballa dins de l'àrea de socials i s'anirà contemplat en altres àrees.*
- *Sí que es contempla de manera general, i després es va definint amb activitats concretes.*
- *Sí, en alguns objectius s'especifica quelcom sobre Europa.*
- *Sí, es treballa a socials i s'ha creat un crèdit variable per 2on i 3er d'ESO.*
- *Sí, de forma general.*
- *No, però sí que es treballen alguns conceptes i temes a l'assignatura de socials.*
- *No es contempla com a objectiu general.*

Dels set centres, cinc tenen contemplats en els respectius projectes curriculars alguns aspectes de la UE. Tot i que són quasi bé tots els que reconeixen que la dimensió europea es treballa en algunes àrees, sobretot en les ciències socials, encara que en el projecte curricular no es contempli cap objectiu concret.

Hi ha una preocupació general per poder transmetre aspectes relacionats amb la Unió Europea i col·laborar a fer sentir-se als alumnes una mica més europeus.

És cert però que durant el curs 97-98 hi havia per part del professorat i els directius dels centres educatius, sobretot de Secundària, una preocupació per l'aplicació de la Reforma Educativa LOGSE, que afectava directament en molts canvis a la Secundària Obligatoria. Per aquest motiu creiem que el tema europeu, tot i estar present, estava en segon terme.

PREGUNTA 2:
EL CENTRE HA PARTICIPAT MAI EN ALGUN PROGRAMA,
PROJECTE O INTERCANVI EUROPEU?
PER QUÈ?

RESPOSTES

- *No. (Ho manifesten 4 responsables de centres)*
- *Sí, s'ha participat en programes Comènius, intercanvis i s'han fet activitats com les que hi ha a l'entrada del centre, una exposició amb murals i fotografies sobre:*
 - *El programa Comènius de l'Institut amb Sant Veit a Àustria.*
 - *Cartell anunciador de l'intercanvi amb Londres.*
 - *Fotografies del viatge a Dinamarca.*
 - *Fotografies del viatge a París.*
 - *Fotografies i informació de la reunió internacional Comènius "Els espectacles a l'Europa Romana" (Tarragona-Espanya, Cambridge-Regne Unit, Freixo-Portugal i Astí-Itàlia).*
 - *Fotografies de l'intercanvi amb Gran Bretanya el 1997.*
 - *Fotografies de Verona, Venècia, Klagenfurt i Salzburg.*
 - *L'objectiu és el de presentar treballs realitzats entre professors i alumnes del centre amb altres centres d'altres països i motivar als alumnes en nous programes, tot i que en el centre en aquest moment els alumnes d'ESO no circulen massa per aquest espai, ja que tenen les aules externes a l'edifici central.*
- *Sí:*
 - *Durant els cursos 91-92, 92-93, 93-94 i 94-95 hem fet cursos transnacionals industrials.*
 - *Durant els cursos 95-96 i 96-97 hem fet cursos transnacionals administratius.*
 - *Hi han participat alumnes d'aquestes branques que realitzen pràctiques a empreses de França i Itàlia.*
 - *Fa cinc anys també es va participar en un programa Lingua amb Gran Bretanya*
- *Sí, hem participat en un programa Comènius "L'estudi de la nostra ciutat" amb els alumnes de 2on d'ESO i amb dos centres anglesos. Una altra activitat va ser el projecte "Lingua Pax" amb conveni amb la UNESCO, i finalment el programa "Grimm" mitjançant noves tecnologies dur a terme l'aprenentatge de la llengua anglesa.*

Podem observar que hi ha tres centres que han participat en programes o intercanvis europeus, aspectes que potencien la dimensió europea entre els alumnes i també entre el professorat. Els quatre que no han participat en cap programa ho veuen com a interessant, però el temps i la dedicació en el propi centre, fa que molts professors no s'impliquin més en projectes d'aquestes característiques.

PREGUNTA 3:
HEU ELABORAT I/O IMPARTIT AL CENTRE ALGUN CRÈDIT
NOMÉS AMB TEMES EUROPEUS? QUINS?

RESPOSTES

- Sí, "L'illa misteriosa" a la matèria de geografia a 2on i 3er d'ESO.
- Hi ha un crèdit variable "Una bandera de 15 estels" que s'ha desenvolupat durant el curs 96-97 i 97-98.
- Durant el curs 96-97 i també per l'actual, 97-98 hi ha programat per 1er d'ESO i potser també per 2on un crèdit de síntesi "Oh! Europa". Els alumnes de 2on d'ESO ho estudiaran també a C. Socials. Pels alumnes de 1er i 2on d'ESO i amb continuïtat a 3er d'ESO, s'ha creat un crèdit "Espais, cultures i migracions en el món actual" que també desenvolupa temes d'Europa".
- No (4)
- De moment no, i no està previst pel proper curs 98-99 preparar-ne cap.

Pel que fa als crèdits que s'impartien als centres entrevistats en el curs 97-98, veiem que no són molts: cinc que no i dos que han respost afirmativament.

Coincideix que no fan crèdits, sobretot, aquells centres que ja participen en programes europeus i/o altres activitats com les que hem esmentat en la pregunta anterior.

Cal tenir en compte que només aportem aquestes reflexions a partir de les entrevistes dels set centres que han participat.

PREGUNTA 4:
A LES AULES ES REALITZEN TREBALLS
SOBRE TEMES EUROPEUS?

RESPOSTES

- *No específicament.*
- *No específicament, es fa quelcom a C. Socials.*
- *Sí, a C. Socials i amb la Llengua estrangera.*
- *Alguns treballs sí que es fan, però dins de l'assignatura de Socials.*
- *A C. Socials (3)*

Observem que bàsicament el tema d'Europa es treballa a l'àrea de Ciències Socials, tot i que en els qüestionaris hem vist moltes més àrees implicades en la temàtica europea.

Creiem que és força significatiu que els directius entrevistats només se centrin en l'àrea de Socials, això pot ser perquè desconeixen en alguns aspectes quins són els continguts de les diverses assignatures.

També, pot ser que s'anomeni l'àrea de socials, perquè és lògic que el tema d'Europa es desenvolupi en aquesta. Amb molts centres i dins de l'àrea de socials, es realitzen treballs en forma de murals que són exposats a les aules i en llocs de pas, fent que els puguin observar professors i alumnes. Les altres àrees, sinó fan aquesta exposició pública, és més difícil que se'n pugi fer referència directa com a àrees on s'imparteixen continguts sobre la Unió Europea.

PREGUNTA 5:
COM A DIRECTOR/A O COORDINADOR/A,
CREU QUE S'HAURIA DE TREBALLAR
MÉS EL TEMA D'EUROPA?

RESPOSTES

- *Sí, dins de les Ciències Socials s'hauria de treballar com Catalunya i Espanya, i aconseguir tenir coneixements sobre el Parlament Europeu, història de la UE, construcció, etc.*
- *Sí, però caldria més material didàctic.*
- *Sí, creiem que les editorials treuran material per poder treballar.*
- *Sí.*
- *Sí, per preparar als alumnes per fer front a una Europa Unida.*
- *Sí, que seria necessari treballar a nivell de professorat tot el tema europeu: programes, material, temes concrets, etc. Seria interessant que hi hagués formació per a professors. Manca conèixer el material didàctic que hi ha al mercat i a la vegada facilitar-ho als professors, per tal que pogués servir d'orientació ver les programacions. Per part dels professors hi ha un desconeixement del material disponible.*
- *Sí. Al centre el professor de Socials ha fet diversos cursos sobre la UE.*

Amb el conjunt de respostes, però sobretot, amb les que es presenten amb aquesta cinquena pregunta, podem reflexionar sobre la preocupació del professorat en general, ja que veuen la necessitat de tenir més coneixements sobre la UE per tal de poder-la transmetre a través de les seves assignatures, així també remarquen la manca de material dissenyat per utilitzar en el procés d'ensenyament-aprenentatge.

Amb la demanda d'aquestes necessitats, també es fa palesa la diversificació de la informació, que ni ha molta sobre la UE, però s'ha de recollir a través de moltes fonts i està excessivament dispersa. Actualment a través de les pàgines webs és més fàcil obtenir informació, però encara hi ha molta dispersió que fa més complexa la tasca de trobar quelcom concret.

És interessant que coincideixin quasi bé tots els entrevistats en què aquesta dimensió europea l'ha de transmetre el professor de ciències socials, potser perquè ja és ell qui o fa, però caldria plantejar-se des de les escoles, que la dimensió europea va més enllà dels continguts que es puguin ensenyar a través de les ciències socials. Per a aconseguir aquest objectiu serà necessària però, la implicació de les institucions educatives i les que estan més vinculades a la Unió Europea.

4.3.2 ENTREVISTES A COORDINADORS DE PROGRAMES COMENIUS EL JUNY DE 2003

En aquest apartat es va demanar la col·laboració als cinc coordinadors que estaven desenvolupant en els seus centres programes *Comenius* durant el curs 2002-2003 en l'àmbit territorial del Tarragonès.

La resposta final va ser de tres coordinadors, dels quals exposarem el resultat.

Aquesta entrevista es va fer per correu electrònic, enviant un llistat de 7 preguntes, que després van ser comentades per telèfon. (veure punt 3.4.3.1).

Exposarem el desenvolupament d'aquest apartat de la mateixa manera que l'anterior, a partir de l'exposició de cada pregunta presentarem les respostes i finalment l'anàlisi i comentaris de cada una d'elles.

PREGUNTA 1: EN EL VOSTRE PROJECTE CURRICULAR DE CENTRE, ES CONTEMPLA EN ALGUN OBJECTIU LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ?

RESPOSTES

- *Directament no, indirectament sí en quan es contemplen valors de solidaritat, respecte a les persones, tolerància...*
- *Sí. Es dona una dimensió europea de l'ensenyament com a nexa d'unió entre escoles. Tant a nivell de professorat com d'alumnat.*
- *No.*

Continuem veient que tot i que el centre estigui participant en un projecte europeu, encara hi manca la referència específica al seu Projecte Curricular. Així ho contesten en dos dels centres.

Això ens reafirma la necessitat de projectar i activar vers els centres educatius, campanyes vers la dimensió europea i enfocada a equips directius, professorat i alumnes.

PREGUNTA 2:
HEU ELABORAT I/O IMPARTIT ALGUN CRÈDIT
NOMÉS AMB TEMES EUROPEUS AL CENTRE?
_____ QUINS? _____

_____ RESPOSTES _____

- *No. (2)*
- *Sí. Una assignatura optativa anomenada "Comènius" que era impartida pels diferents professors participants en el Projecte al llarg de tres trimestres i la qual cursaven només els alumnes participants al Projecte. Es va fer una programació de l'assignatura, la qual va ser homologada pel Departament d'Ensenyament.*

Només un dels tres centres ha utilitzat el propi programa per desenvolupar diversos temes sobre la dimensió europea.

Els altres dos, i com ja hem comentat anteriorment, no desenvolupen cap crèdit específic. El fet de desenvolupar o participar en programes europeus, ja suposa un esforç per part del centre i dels professors implicats tot i que també semblava que podria ésser una motivació tant pels professors com pels alumnes que hi han participat.

PREGUNTA 3:
AL CENTRE ES FAN EXPOSICIONS, TREBALLS, ETC.
_____ SOBRE TEMÀTICA EUROPEA? QUINS? _____

_____ RESPOSTES _____

- *Sí. Tots el treballs elaborats en el Projecte Comènius en el que estem treballant.*
- *Només els treballs elaborats pels alumnes participants en el Projecte: vídeo, cd, treballs d'investigació, pàgina web, presentacions PowerPoint, etc. Alguns d'ells estan penjats a la pàgina web del Projecte.*
- *No.*

Dels tres, dos sí que realitzen treballs, sobretot, utilitzant la informació i les diverses tasques que es van desenvolupant en el Projecte.

PREGUNTA 4:
EN QUIN PROJECTE HEU PARTICIPAT,
CARACTERÍSTIQUES, ALUMNES, ETC.?

RESPOSTES

- *Projecte "Comenius 1": "Pobles europeus, diferents però iguals". Treballem amb una escola d'Itàlia i una d'Àustria. S'ha fet un recull de costums, tradicions, cançons, història... de cada país per compartir-ho amb els altres, i posteriorment donar a conèixer tota aquesta riquesa i compartir-la amb alumnes i professors.*
- *El nostre Projecte tractava de la pol·lució a Europa, s'anomenava "Against Pollution". El nostre institut era coordinador del Projecte i els nostres socis eren instituts d'Alemanya, Escòcia, Noruega i Itàlia. La durada era de 3 anys i a cada any hi ha hagut intercanvi d'alumnes d'una banda i trobades de professors d'una altra per coordinar i fixar els objectius i les activitats a treballar l'any següent.*
- *He coordinat un Projecte Comenius durant el primer any, d'un total de tres.*

El tipus de projectes en els quals es participa és molt divers, el tercer entrevistat no es posa més contingut del projecte, ja que ha canviat de centre de treball i per aquest motiu només el coordina un any.

PREGUNTA 5:
EL FET DE PARTICIPAR EN UN PROJECTE EUROPEU
COM HA FET EVOLUCIONAR LA IDEA D'EUROPA
A TU COM A PROFESSOR/A, ALS TEUS COMPANYYS
I ALS ALUMNES?

RESPOSTES

- *Tots hem pres consciència de que Europa és quelcom és que una teoria.*
- *Evidentment com a professor coneixem molt millor altres sistemes educatius europeus i podem valorar amb més visió com és el nostre: avantatges i desavantatges. Pels alumnes ha estat una experiència inoblidable, el poder estar una setmana en una altra escola i desenvolupar-se dintre d'un altre sistema educatiu, en una altra cultura i amb un altre idioma, però sempre sabent que es tracta d'una escola d'Europa, és a dir, veïns nostres.*
- *La meva idea d'Europa és molt notòria i realment no necessito projectes europeus per ampliar-la. Sí que m'agrada que els meus alumnes també puguin tenir-la i és per això que vaig decidir participar en el "Comènius". Als meus alumnes els va oferir l'oportunitat d'identificar Europa com a una realitat més propera.*

Amb aquestes aportacions i reflexions dels professors coordinadors, veiem els aspectes positius del fet de participar en projectes europeus. És cert que el perfil dels professors/es que participen en aquests projectes ja tenen una idea clara de la dimensió europea i veuen la necessitat de transmetre-la als seus alumnes.

Han comentat que existeix una influència positiva per alumnes i professors vers la dimensió europea després de poder participar en algun projecte europeu. Motiva per continuar aprenent d'altres realitats educatives.

PREGUNTA 6:
CREUS QUE TREBALLEM SUFICIENTMENT
AQUEST TEMA EUROPEU ALS CENTRES?

PER QUÈ?

RESPOSTES

- *Depenent dels centres, però s'està avançant molt.*
- *Claríssimament No. A d'altres països tant els alumnes com els professors tenen més consciència del tema europeu que nosaltres, tenen més mitjans com per exemple la setmana europea on fan activitats relacionades amb Europa incloent intercanvis amb d'altres països. Penso que tant les autoritats educatives espanyoles com les catalanes s'haurien d'implicar més en aquest tema.*
- *No, la majoria de centres no tenen una visió més llunyana que la pròpia ciutat. Aquesta visió, en algunes ocasions, arriba fins la comarca o la comunitat, però rarament tenen un treball profund sobre Europa.*

Aquestes reflexions les podem comparar amb les respostes dels directius enquestats presencialment el curs 97-98, on es veu com es deleguen els temes europeus bàsicament a les C. Socials.

PREGUNTA 7:
COM CREUS QUE PODRÍEM ESTAR, COM A PROFESSIONALS
DE L'EDUCACIÓ, MÉS PREPARATS SOBRE LA
DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ
_____ (FORMACIÓ, MATERIAL, ALTRES RECURSOS)? _____

RESPOSTES

- *Integrant-nos més en projectes i fent intercanvi, tant de professors com d'alumnes.*
- *Sobretot més formació. Als professors que no som d'idiomes només ens és permès fer un curs de formació a l'estranger cada 3 anys, quan penso que molta gent si pogués el faria cada any. Més recursos pedagògics, ajuda econòmica per fer intercanvi d'alumnes i professors. Trobades anuals multinacionals amb alumnes. Congressos i seminaris per a professors. Més presència d'Europa als currículums oficials.*
- *Mentre els nostres polítics segueixin mostrant-nos una Europa formada per països que només lluiten pels seus propis interessos, que prenen decisions que afecten la comunitat de forma important, de manera individual i sense buscar cap consens amb els altres. Països que només veuen en Europa la possibilitat d'obtenir mercats, fons, etc. serà difícil que la dimensió humana, territorial, econòmica i política d'Europa vagi endavant i la nostra tasca com a professors quedarà enfosquida i empetitida per aquesta raó. Tot i això, continuo aportant material, textos, etc. a les meves classes per tal d'ampliar mires en els alumnes i els convido a participar en viatges d'intercanvi i a moure's per Europa. Sempre he cregut que la millor manera d'apropar els nostres veïns als nostres cors és anant-los a veure a casa seva.*

En general considerem que els professors troben a faltar eines de diversos tipus per ajudar a nivell concret a fer arribar la dimensió europea a les escoles.

Però, a la vegada a nivell "macro", considerem que la política educativa també podria col·laborar a favor d'aquesta dimensió facilitant de manera més directa i propera les tasques que realitza el professor.

4.4 ALTRES DADES IL·LUSTRATIVES: ACCIONS DESENVOLUPADES PER INSTITUCIONS EDUCATIVES DEL TARRAGONÈS

En aquest punt volem apropar-nos a la realitat educativa de la comarca del Tarragonès a través de diverses institucions que participen directament en la formació del professorat i analitzar quins aspectes de la Dimensió Europea treballen a través d'alguns plans de formació, activitats, etc. per motivar al professorat sobre aquesta temàtica.

Per realitzar aquest estudi presentarem les següent institucions de les quals hem obtingut informació mitjançant entrevistes presencials, per telèfon, via correu electrònic i entrant a les pròpies pàgines webs.

DELEGACIÓ TERRITORIAL D'ENSENYAMENT A TARRAGONA

- Centre de Recursos del Tarragonès.

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

- Institut de Ciències de l'Educació (ICE).
- Centre de Documentació Europea de la URV.
- Oficina de Relacions Internacionals (ORI).
- Fundació URV (Oficina Tècnica de Projectes Europeus).

Totes aquestes institucions participen en la formació del futur professorat i als futurs professionals, no tots ells faran docència a la comarca del Tarragonès, però els resultats obtinguts ens poden donar respostes a alguns interrogants que ens plantejarem a través dels resultats dels qüestionaris i de les entrevistes.

Cada institució ens ha aportat la informació dels aspectes que treballa: programes *Comènius*; material didàctic; formació; etc.

Cal aclarir que aquestes aportacions que es recullen en aquest punt, són a títol il·lustratiu, no pas representatiu. Però ens pot ajudar a comprendre el desenvolupament de la Dimensió Europea des de les pròpies institucions i en especial envers el professorat.

4.4.1 DELEGACIÓ TERRITORIAL D'ENSENYAMENT A TARRAGONA

La Delegació Territorial d'Ensenyament a Tarragona, té l'àrea administrativa, inspecció i altres serveis, entre ells destacarem la secció de programes i serveis des d'on es coordinen els programes europeus.

Des de l'any 1982 el *Centre de Recursos del Tarragonès*, es marca diversos objectius com: oferir un servei de préstec de material didàctic a centres escolars i associatius, i l'elaboració dels Plans de Formació de zona.

4.4.1.1 DELEGACIÓ TERRITORIAL

Té una àrea específica per col·laborar realitzar tasques de coordinació amb els centres que desenvolupen o volen desenvolupar programes *Comènius*, és la *Secció de Programes, Serveis Educatius i Formació Permanent*, que manté vinculació directa amb l'*Oficina Científica de Cooperació Educativa* del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

La secció de programes i serveis esmentada, té entre altres funcions motivar als centres amb projectes europeus i és a través de la qual podem presentar el llistat de Centres i Projectes Europeus treballats en els darrers anys.

CENTRES EDUCATIUS DEL TARRAGONÈS QUE HAN ACABAT
ELS PROJECTES EUROPEUS DURANT EL CURS 1999-2000

Van participar tres Centres de Secundària:

IES JAUME I (SALOU) – COORDINADOR

Centres amb qui comparteix projecte: 1) ITC G. Amendola. Salerno. Itàlia.
2) Pax Christi Collage. Druten. Holanda.
3) Freiherr-Von_Stein Schule.
Leverkussen. Alemanya.

Títol del projecte: *Impacte econòmic-espacial de l'activitat turística.*

Convocatòria acceptació: *Març de 1997.*

IES MARTÍ FRANQUÈS (TARRAGONA) - ASSOCIAT

Centres amb qui Comparteix projecte: 1) Escola Professional d'Arqueologia.
Marco de Cavanese. Portugal.
(PROJECTE 1) 2) ITC Giobert. S. Damino D'Asti. Itàlia.
3) Parkside Community College.
Cambridge. Gran Bretanya.
4) Liceo Clasico Statale.
Mt. Varrone. Rieti. Itàlia. (Coordinador)

Títol del projecte: *Ycar'os Fly in literature and science to overcome frontiers and...*

Convocatòria acceptació: *Març de 1997.*

Centres amb qui Comparteix projecte: 1) Scuola media Statale Caetano Salvenini.
Brindisi. Itàlia. (Coordinador)
(PROJECTE 2) 2) 5è Gymnasium Departamento. Corfú. Grècia.
3) Bundesgymnasium Veit A.D. Glan. Àustria.

Títol del projecte: *La realitat cultural del territori.*

Convocatòria acceptació: *Març de 1997.*

IES COMTE DE RIUS (TARRAGONA) – COORDINADOR

Centres amb qui 1) Escola Sec. Angelo Augusto da Silva-Funchal.
Comparteix projecte: Funchal. Madeira. Portugal.
2) Asa Folk. Högskola-Sköldinge. Suècia.
3) Collage Raymond Verges. La Posesión.
Ile de la Reunión.
Títol del projecte: Relació escola-empresa: estratègies metodològiques.
Convocatòria acceptació: Novembre de 1998.

Font: Delegació Territorial d'Ensenyament de Tarragona.

CENTRES EDUCATIUS AMB PROJECTES COMÈNIUS 1.1, NOUS I/O RENOVATS EL FEBRER DE 2001 AL TARRAGONÈS

Van participar quatre Centres de Primària:

COL-LEGI SAGRAT COR (TARRAGONA) - ASSOCIAT

Centres amb qui 1) Instituto Comprensivo Di Cervasca.
Comparteix projecte: Piamonte. Itàlia. (Coordinador)
2) Agia Paraskevi Athens Attiki. Grècia.
3) Hauptschule Grossweikersdorf.
Grossweikersdorf. Àustria.
Títol del projecte: Diferents però iguals.
Convocatòria acceptació: Febrer de 2001.

CAMP D'APRENTATGE DE LA CIUTAT DE TARRAGONA (TARRAGONA) - ASSOCIAT

Centres amb qui 1) École Jules Ferry. Miramas. Paca França (Coord.)
comparteix projecte: 2) Widcombe Jr. School Bath. Avon. Gran Bretanya.

- 3) *St. Beedans B.N.S. Dublin. Irlanda.*
- 4) *Scuola Elementare Statale "E de Amicis".
Venetto. Itàlia.*

Títol del projecte: *La circulació dels models des de l'antiguitat fins avui.*

Convocatòria acceptació: *Març de 2000.*

IES VIDAL I BARRAQUER (TARRAGONA) - ASSOCIAT

- Centres amb qui
Comparteix projecte:*
- 1) *Instituto Professionale di Stato per i Servizi
Commerciali e Turistico "L'Einaudi". Palermo.
Sicília. Itàlia. (Coordinador)*
 - 2) *National High School I.C. Bratianu.
Arges. Romania.*
 - 3) *Vak Bottyan János Műszaki és Kozgazdasági
Szakkozéiskola. Gyongyos.
Coneta Di Heves. Ungheria.*
 - 4) *Instituto Tecnico Per il Turismo "L Bottardi".
Roma Lazio. Itàlia.*
 - 5) *Voionmaan Koulu The Voinmaan High School.
Jyväskylä. Finlàndia.*

Títol del projecte: *MGY – Multimedial Guide for Youth.*

Convocatòria acceptació: *Març de 2000.*

IES TORREDEMBARRA (TORREDEMBARRA) - COORDINADOR

- Centres amb qui
comparteix projecte:*
- 1) *Laubach Kolleg. Laubach Hessen. Alemanya.*
 - 2) *Instituto Tecnico Industriale Statale
"G.B. Pentasuglia". Matera. Basilicata. Itàlia.*
 - 3) *Svolvaer Videregående Skole.
Svolvaer Nordland. Noruega.*
 - 4) *St. Andrew's Acad. Saltcoats. Ayrshire. Scotland.*

Títol del projecte: *Against Pollution.*

Convocatòria acceptada: *Febrer de 2001.*

Font: Delegació Territorial d'Ensenyament de Tarragona.

CENTRES EDUCATIUS DEL TARRAGONÈS QUE DESENVOLUPEN PROJECTES EDUCATIUS EUROPEUS COMÈNIUS ACCIÓ 1.1 DURANT EL CURS 2001-2002

Van participar quatre Centres de Primària:

**CAMP D'APRENTATGE
DE LA CIUTAT DE TARRAGONA (TARRAGONA) - ASSOCIAT**

Centres amb qui comparteix projecte: 1) *École Jules Ferry. Miramas. Paca França. (Coord.)*
2) *Widcombe Jr. School Bath. Avon. Gran Bretanya.*
3) *St. Beedans B.N.S. Dublin. Irlanda.*
4) *Scuola Elementare Statale "E de Amicis" Venetto. Itàlia.*

Títol del projecte: *La circulació dels models des de l'antiguitat fins avui.*
Convocatòria acceptació: *Març de 2000.*

IES VIDAL I BARRAQUER (TARRAGONA) - ASSOCIAT

Centres amb qui Comparteix projecte: (PROJECTE 1) 1) *TIC "Erico Tosi". Busto Arsizio. Itàlia. (Coordinador)*
2) *College Saint Agustin. Englien. Bèlgica.*
3) *Carolus Borromeus College. Helmond. P. Baixos.*
4) *De Geergynunariet. Norrokopins. Suècia.*
** possible incorporació de finlandesos i holandesos*

Títol del projecte: *LTM "Aprentatge autodidacta amb multimedia".*
Convocatòria acceptació: *Març de 1998.*

Centres amb qui Comparteix projecte: (PROJECTE 2) 1) *Instituto Professionale di Stato per i Servizi Commerciali e Turistico "L'Einaudi". Palermo. Sicília. Itàlia. (Coordinador)*
2) *N. High School I.C. Bratianu. Arges. Romania.*
3) *Vak Bottyan János Műszaki és Kozgazdasági Szakközépiskola. Gyongyos. Coneta D.H. Ungheria*
4) *Instituto Tecnico Per il Turismo "L.Bottardi". Roma Lazio. Itàlia.*
5) *Vionmaan Koulu The Voinmaan High School. Jyväskylä. Finlàndia.*

Títol del projecte: *MGY – Multimedial Guide for Youth.*
Convocatòria acceptació: *Març de 2000.*

IES COMTE DE RIUS (TARRAGONA) – COORDINADOR

Centres amb qui Comparteix projecte: 1) Escola Sec. Angelo Augusto da Silva-Funchal. Funchal. Madeira. Portugal.
2) Asa Folk. Högskola-Sköldinge. Suècia.
3) Collage Raymond Verges. La Posesión. Ile de la Reunión.

Títol del projecte: Relació escola-empresa: estratègies metodològiques.

Convocatòria acceptació: Novembre de 1998.
Acaben el juny de 2001.

Font: Delegació Territorial d'Ensenyament de Tarragona.

CENTRES EDUCATIUS DEL TARRAGONÈS QUE DESENVOLUPEN PROJECTES EDUCATIUS EUROPEUS COMÈNIUS ACCIÓ 1.1 I/O RENOVATS. SETEMBRE 2002

Van participar quatre Centres de Primària:

COL-LEGI SAGRAT COR (TARRAGONA) - ASSOCIAT

Centres amb qui Comparteix projecte: 1) Instituto Comprensivo Di Cervasca. Piamonte. Itàlia. (Coordinador)
2) Agia Paraskevi Athens Attiki. Grècia.
3) Hauptschule Grossweikerdorf. Grossweikerdorf. Àustria.

Títol del projecte: Diferents però iguals.

Convocatòria acceptació: Febrer de 2001.

IES TORREDEMBARRA (TORREDEMBARRA) - ASSOCIAT

Centres amb qui Comparteix projecte: 1) Laubach Kolleg. Laubach Hessen. Alemanya.
2) Instituto Tecnico Industriale Statale "G.B. Pentasuglia". Matera Basilicata. Itàlia.

- 3) *Svolvaer Videregående Skole.*
Svolvaer Nordland. Noruega.
- 4) *St. Andrew's Academy Saltcoats.*
Ayrshire. Scotland.

Títol del projecte: *Against Pollution.*

Convocatòria acceptació: *Febrer de 2001.*

IES VIDAL I BARRAQUER (TARRAGONA) - ASSOCIAT

- Centres amb qui Comparteix projecte:*
- 1) *Instituto Professionale di Stato per i Servizi Commerciali e Turistico "L'Einaudi". Palermo. Sicília. Itàlia. (Coordinador)*
 - 2) *Edu.3 Nacional High School I.C. Bratianu. Arges. Romania.*
 - 3) *Vak Bottyan János Műszaki és Kozgazdasági Szakkozèpiskola. Gyongyos. Coneta Di Heves. Ungheria.*
 - 4) *Instituto Tecnico Per il Turismo "L Bottardi". Roma Lazio. Itàlia.*
 - 5) *Zespoł Szkol. Ogólnokształcacych. Gizycko. Warminsko-Mazurskie. Polònia.*
 - 6) *Koninklijk Atheneum Leuven. Belgicum. Leuven. Vlaams Brabant. Bèlgica.*
 - 7) *Edu.3 Collegio Vaci Mihaly. Budapest. Hongria.*

Títol del projecte: *MGY – Multimedial Guide for Youth.*

Convocatòria acceptació: *Març de 2000.*

IES BONAVISTA (TARRAGONA) - ASSOCIAT

- Centres amb qui Comparteix projecte:*
- 1) *Fenelon. Clermont-Ferrand Cedex. Auvergne. França. (Coordinador)*
 - 2) *Instituto Tecnico Commerciale e per Geometri. "Wilfredo Pareto". Pouzzuoli. Campania. Itàlia.*
 - 3) *Escola Secundaria De Valongo. Valongo. Portugal.*

- 4) *Karksgymnasium Manchen.*
Manchen. Alemanya.
- 5) *Kantonsschule Romanshorn.*
Romanshorn. Turgau. Suïssa.
- 6) *IES de Tomiño. Tomiño. Galícia. Espanya.*

Títol del projecte: *Ciutadanització Europea de la Joventut.*
Convocatòria acceptació: *2002.*

IES CAMP CLAR (TARRAGONA) - ASSOCIAT

- Centres amb qui* 1) *Lycée Jean Jacques Rousseau.*
Comparteix projecte: *Sarcelles. Ille de France. França. (Coordinador)*
- 2) *Kaumànnische Schulen Lahir.*
Lahr. Baden-Wurtemberg. Alemanya.
 - 3) *Instituto Tecnico Commerciale Statale.*
Bollate. Milano. Itàlia.

Títol del projecte: *La producció d'energia i les seves transformacions*
en els països de la Unió Europea.
Una voluntat de reduir la contaminació.
Convocatòria acceptació: *2002.*

Font: Delegació Territorial d'Ensenyament de Tarragona.

A través d'aquest resum podem observar el procés de participació dels centres d'ESO del Tarragonès:

PROCÉS DE PARTICIPACIÓ DELS CENTRES D'ESO DEL TARRAGONÈS

CURS I/O ANY	CENTRE PARTICIPANT	NOMBRE DE PROJECTES
1999-2000	IES Jaume I	1
	IES Martí Franquès	2
	IES Comte de Rius	1
	TOTAL	4
2000-2001	Col·legi Sagrat Cor	1
	Camp d'Aprenentatge de la Ciutat de Tarragona	1
	IES Vidal i Barraquer	1
	IES Torredembarra	1
	TOTAL	4
2001-2002	Camp d'Aprenentatge de la Ciutat de Tarragona	1
	IES Vidal i Barraquer	2
	IES Comte de Rius	1
	TOTAL	4
Setembre 2002	Col·legi Sagrat Cor	1
	IES Torredembarra	1
	IES Vidal i Barraquer	2
	IES Bonavista	1
	IES Camp Clar	1
	TOTAL	6

No hi ha un gran augment de participació, al llarg del període 1999-2002, podríem dir que es manté la quantitat de centres que desenvolupen i participen ja sigui com a coordinadors o com a associats en programes europeus *Comenius*. Destaca la renovació de projectes del setembre del 2002 que fa augmentar en 6 el total de projectes, tenint en compte que només són dos

centres nous els qui s'afegeixen al llistat de participants i que a la comarca hi ha una trentena de centres d'ESO, representa un percentatge molt baix de participació.

Alguns dels projectes són la continuïtat del presentat l'any anterior i d'altres amb el mateix programa amplien els col·laboradors-associats per continuar treballant amb el mateix programa.

La participació d'alumnes i professors en programes europeus, tal i com ja s'ha comentat en els resultats i anàlisi dels qüestionaris, pel que fa la part quantitativa del procés de la investigació, com en les entrevistes en profunditat, pel que fa a la part qualitativa, afavoreixen el treball vers la dimensió europea de l'educació. Aspecte que també es fa palès en l'estudi *Avaluació de l'Acció 1 de Comenius. Crear una cultura de qualitat i de credibilitat per a les accions educatives europees*¹⁴⁹ en alguns dels seus resultats que exposem a continuació:

- *Els professors estan totalment d'acord en un 59,2% i el 34,8 bastant d'acord, que el fet de participar en el projecte augmenta l'interès dels alumnes per les llengües estrangeres.*
- *Els professors estan totalment d'acord en un 67,7% i el 31,3% bastant d'acord, que els alumnes que participen en el projecte tenen més consciència d'Europa.*
- *Els professors estan totalment d'acord en un 75,4% i el 20% bastant d'acord, en que el projecte implica tenir consciència de la varietat lingüística a Europa.*
- *Els professors estan totalment d'acord en un 59,1% i en el 40,9% bastant d'acord, en que treballar en un projecte Comenius dóna una dimensió europea als aprenentatges dels alumnes.*

Font: Generalitat de Catalunya.¹⁵⁰

¹⁴⁹ GENERALITAT DE CATALUNYA.DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT. CONSELL SUPERIOR D'AVUACIÓ. COMISSIÓ EUROPEA DG XXII EDUCACIÓ, FORMACIÓ I JOVENTUT. Avaluació de l'Acció 1 de Comenius. Crear una cultura de qualitat i de credibilitat per a les accions educatives europees. Informe d'avaluació 4. (1999), s'avaluen, a través de diversos instruments, com la participació en programes europeus genera la introducció de la dimensió europea.

¹⁵⁰ Op.Cit. pàg. 38,39 i 40

Aquests resultats corroboren en part alguns dels resultats obtinguts en la nostra investigació, ressaltant la importància de la participació en programes europeus per potenciar la dimensió europea entre els alumnes dels nostres centres.

Des de l'any 1997-1998, moment en què comença la investigació, hem fet un repàs a les activitats de la *Secció de Programes, Serveis Educatius i Formació Permanent* que té tota la informació dels centres que participen en programes europeus per motivar, informar i facilitar la participació dels centres (ajudant a buscar col·laboradors, en la presentació dels projectes i en els tràmits de la documentació, etc.).

Els resultats han quedat exposats en les dades anotades.

Unes altres tasques que realitza, és la d'actualitzar la informació dels programes; ajudar a resoldre demandes puntuals, (quan hi ha la possibilitat de que algun coordinador pugui anar a Brussel·les per una reunió amb altres coordinadors de països europeus) i coordinar estades transnacionals.

També ha organitzat algunes activitats específiques com van ser les *Primeres Jornades de Projectes Educatius Europeus a Tarragona*, l'any 1998, del 27 a l'1 de març, a les quals vaig poder participar. Els objectius d'aquestes jornades eren els de realitzar intercanvi entre els programes *Comenius de diferents Comunitats Autònomes*, amb aquest intercanvi es pretenia aprofundir amb els procediments dels projectes per tal de millorar-los i elaborar material per l'avaluació dels mateixos.

Es va fer una gran exposició de 140 treballs dels projectes de 17 comunitats autònomes de l'Estat Espanyol i finalment es van lliurar els premis *Comenius*.

Continuant amb aquesta dinàmica, l'any 1999-2000 i 2000-2001 es van realitzar a Barcelona, unes Jornades informatives durant el curs, per explicar el Sócrates 2. Des de l'Oficina Científica i de Cooperació Educativa, cada dos anys s'organitza una jornada de treball amb els caps de secció de formació permanent de cada delegació territorial.

Durant el curs 2001-2002 es van realitzar diverses sessions informatives per les comarques de la província per presentar el *Comenius Acció 1.1*.

L'any 2002 es van organitzar a través dels Centres de Recursos de cada comarca, exposicions amb els treballs dels programes europeus que en aquell moment s'estaven realitzant als centres, era una activitat inclosa dins de la *Setmana Comenius*.

En el curs 2002-2003 es van organitzar xerrades informatives *Comenius* a diversos centres.

4.4.1.2 CENTRE DE RECURSOS DEL TARRAGONÈS

Com hem comentat, el Centre de Recursos del Tarragonès, depèn de la Delegació Territorial d'Ensenyament i el seu funcionament és a partir de 1982 com a centre de documentació i material didàctic per tal d'oferir-lo als centres educatius i per a tots els nivells educatius i àrees. A més a més, integra l'àrea del Pla de Formació de zona.

Actualment és un dels centres amb més usuaris de Catalunya, té uns 2800 usuaris habituals i ha ampliat l'atenció a entitats no lucratives, monitors de lleure, etc.

A partir de que molts dels centres tenen mitjans informàtics, moltes de les consultes es realitzen per internet, la qual cosa fa que no hi hagi tanta presència de persones.

Hem volgut observar quina és la informació i el material de què disposa el centre amb temàtica europea, i després d'una consulta telefònica, i d'entrar a la web, que ens ha facilitat la búsqueda.

Des de la pròpia organització del centre ens han comentat que no hi ha molt de material i el que hi ha no està actualitzat, el fet que es pugui accedir a tot aquest tipus d'informació a través de pàgines webs n'ha reduït el nombre de consultes. De totes maneres, el material que llistarem a continuació i que fa referència a temàtica europea, sempre ha estat poc consultat.

Per obtenir el següent llistat, hem utilitzat tres tipus de descriptors des de la Mediateca: unió europea, educació europea i educació a Europa.

MATERIAL DEL CENTRE DE RECURSOS DEL TARRAGONÈS
SOBRE TEMÀTICA EUROPEA

DESCRIPTOR: UNIÓ EUROPEA

- *Agricultura a la CEE*
- *Agricultura a la CEE (I): El conreu a les Illes de la mar Egea*
- *Agricultura a la CEE (I): L'agricultura a la Xampanya*
- *Agricultura a la CEE (I): Llet i derivats*
- *Agricultura a la CEE (II): El cultiu del lli, una alternativa*
- *Agricultura a la CEE (II): El model de bosc bavarès*
- *Agricultura a la CEE (II): Els horts de Catalunya*
- *Agricultura a la CEE (II): L'hort l'any 2000*
- *Agricultura mediterrània*
- *Això és Europa*
- *Bibliografia. Europa i els joves*
- *Cap a un desenvolupament sostenible. Programa de la Comunitat*
- *Catalunya. Un país mil·lenari*
- *CEE, ONU, OTAN, Organismes Internacionals*
- *Compartir amb Europa (CEE Els Àngels de Sant Joan de Palamós)*
- *Conceptes bàsics d'economia*
- *¿Conoces el Euro? Nivel 1. Libro del alumno*
- *¿Conoces el Euro? Nivel 1. Libro del profesor*
- *¿Conoces el Euro? Nivel 2. Libro del alumno*
- *¿Conoces el Euro? Nivel 3. Libro del alumno*
- *¿Conoces el Euro? Nivel 4. Libro del alumno*
- *Construyamos juntos Europa. Descubrir la Unión Europea*
- *El sistema de acceso a la educación superior en seis países*
- *Els aditius alimentaris. Informe*
- *Els programes d'acció educativa a la CEE. Jornades d'Informació*
- *Els projectes educatius europeus. Acts de les Primeres Jornades de Tarragona*
- *Els transports i les comunicacions a Europa*
- *Euroaventura (2 exemplars)*
- *Euroaventura. Documents per al professorat*
- *Euroaventura. Eurogràfiques*
- *Euroaventura. Euroguia*
- *Euroaventura. Europa en solfa*
- *Europa, assumpte jove (2 exemplars)*

- *Europa avui*
- *Europa de la A a la Z. Guía de la integración europea*
- *Europa de los Quince: cifras clave*
- *Europa en cifras*
- *Europa en las aulas*
- *Europa, estructura econòmica*
- *Europa, geografia i societat*
- *Europa: herència d'un passat, projecte de futur*
- *Europa: preguntas y respuestas. Orígenes, funcionamiento...*
- *France Magazine IX*
- *France Magazine VII*
- *France Magazine VIII*
- *Historia Contemporánea. De la Revolución Francesa a nuestros...*
- *Jornadas educativas del Euro*
- *La dimensió educativa de l'Euro. Primària: L'Euro i la ciutadania...*

DESCRIPTOR: EDUCACIÓ EUROPEA

- Colección: Los mejores proyectos europeos de Educación. 1995...
- El joc motriu com a llenguatge universal d'apropament entre...

DESCRIPTOR: EDUCACIÓ EUROPEA

Alguns dels documents i llibres es repeteixen igual que els del primer descriptor comentat, afegim només el documents no repetits.

- *L'Educació dels ciutadans en la construcció d'Europa*
- *Les dones a la Història Contemporània. Materials i eines...*
- *L'Europa de la Baixa Edat Mitjana. Els orígens d'un nou món*
- *L'interculturalisme en el currículum. El racisme: materials...*
- *Mira què fem! Número 14*
- *Respuesta educativa a la crisis ambiental*
- *Sócrates. Guía del candidato 1997*
- *Vivimos en un solo mundo. Unidad didáctica 1. Linguapax*

Font: www.xtec.es/crp-tarragones.

En total hi ha només uns 70 documents a disposició dels usuaris. En conseqüència, sembla que seria important que des de les pròpies oficines de publicacions, i altres entitats o institucions europees es fes arribar més documentació escrita i sobretot material didàctic que el professorat pogués utilitzar en les seves classes. Per tant cal un esforç per una renovació perquè no és suficient el poder-ho consultar per internet.

A la mateixa pàgina web del Centre de Recursos es pot visitar l'apartat *Espai Comenius* que en primer lloc presenta el programa de manera molt resumida, després llista un bloc de pàgines webs per consultar sobre els projectes *Comenius* i finalment presenta el llistat de centres del Tarragonès que hi participen en data —novembre 2002—, indicant els responsables i com localitzar-los.

CENTRES DEL TARRAGONÈS QUE PARTICIPEN
EN PROGRAMES COMENIUS (NOVEMBRE 2002)

- CEIP La Canonja (Tarragona)
- CEIP Salvador Espriu (Roda de Barà)
- CEIP Pax (Tarragona)
- Col·legi Sagrat Cor (Tarragona)
- IES Vidal i Barraquer (Tarragona)
- IES Torredembarra (Torredembarra)
- IES Camp Clar (Tarragona)

Font: www.xtec.es/crp-tarragones.

Des del quadre resum es pot entrar a cada un dels centres per veure el desenvolupament del projecte *Comenius* i conèixer el centre. Realitzant aquest recorregut pels centres observem que la majoria dels projectes treballen amb la llengua anglesa i es veu una gran qualitat en el contingut i en la relació que s'estableix entre els diferents centres participants, ja sigui com a coordinadors o com a associats.

No en tots els centres hi ha el mateix tipus d'informació, però sí que molts d'ells tenen part del projecte exposat a les consultes.

Concretament l'**IES Vidal i Barraquer** presenta una relació d'alguns dels projectes europeus en els quals ha participat fent una classificació cronològica que a continuació presentem:

- 1990 *Estada lingüística a Rotterdam*
- 1991 *Estada lingüística a Rotterdam*
- 1992 *Estada lingüística a Rotterdam*
Intercanvi amb Annemasse – França
- 1993 *Intercanvi PETRA Havant*
Intercanvi Auch (Toulouse): Programa conjunt Cambra de Comerç- Departament d'Ensenyament
Lengua (intercanvi amb Annemasse – França)
- 1994 *Programa Departament d'Ensenyament. Estada Transnacional a Cambridge*
Lingua, acció 4 (intercanvi amb Annemasse – França)
EWE: intercanvi amb Gwent Newport (Gal·les)
Lingua (intercanvi amb Odense – Dinamarca)
Intercanvi PETRA Havant
- 1995 *Estada Transnacional a Cambridge*
EWE: intercanvi amb Gwent Newport (Gal·les)
Nom del projecte: The vocational European Environmental Education (vEEp)
Descripció: Gestió ambiental als centres docents europeus tot analitzant la directiva europea sobre eco-auditories en l'ambient educatiu.
Amb el suport de: DG XI de la Comissió de la Unió Europea (Projecte n. 3040(94/000931/MM/B4).
Celebració a l'Institut "F. Vidal i Barraquer" de la Conferència Europea Ambiental als Centres Docents". Amb el suport de la DG XI de la Comissió Europea, el Programa d'Informàtica Educativa, Departament d'Ensenyament i la Universitat Rovira i Virgili
- 1996 *Continuació del programa sep*
- 1997 *Inici del projecte REDUCE, coordinat pels membres de l'Aula Experimental Meteorològica i d'Educació Ambiental de l'IES "Vidal i Barraquer"*
- 2003 *MGY*

L'**IES Torredembarra** ho té organitzat de manera diferent i exposa en la seva pàgina web, els participants del projecte, fins i tot amb els llistats d'alumnes participants amb la fotografia inclosa i els punts que desenvolupen cada un dels centres en el projecte "Against Pollution". També com a la resta de projectes l'anglès és la llengua que més es treballa.

L'**IES Bonavista**, presenta en la seva pàgina web el Pla d'Escoles Associades a la UNESCO i el perfil de les mateixes. Pel que als programes i/o projectes llista el *Projecte GRIMM General*, el de *Tarragona* i el de *l'IES Bonavista*. Explica també la seva participació en el Projecte

Linguapax, el centre ja va participar en aquest projecte durant el curs escolar 1996-1997 fent diverses activitats amb els alumnes de 1er. d'ESO.

Aquests centres poden ésser un exemple per motivar als que encara no han participat cap vegada en programes europeus, sempre hi ha en els participants una lectura positiva de l'experiència.

Pel que fa al Pla de Formació de Zona, i després de diverses converses amb el responsable del mateix, hem vist que hi ha establerta una relació directa amb els Programes *Comenius* de la *Secció de Programes, Serveis Educatius i Formació Permanent* de la Delegació Territorial del Departament d'Ensenyament a Tarragona. Coordina el Dia d'Europa, en el qual es realitzen diverses activitats. Fins ara, no s'ha fet cap curs específic sobre la temàtica de la Unió Europea.

Com hem comentat, va col·laborar amb la Delegació Territorial, en l'exposició dels programes *Comenius* l'any 2002, en la qual totes els centres de Recursos de la província de Tarragona, van esposar els programes que es desenvolupaven en aquell moment en el centre.

4.4.2 UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

La Universitat Rovira i Virgili és una universitat que com a tal es crea el desembre de 1991, però que té una història al darrera, ja que la tradició universitària a Tarragona té el seu origen al segle XVI, però serà a mitjans del S.XX quan es creen facultats i escoles adscrites a altres universitats, que generaran la creació de la mateixa.

En aquest apartat hem analitzat des de diferents punts de vista com es tracta la dimensió europea en aquesta institució educativa, des dels propis serveis fins a alguns dels programes dels diferents estudis que si realitzen. Cal esmentar que és un estudi il·lustratiu per conèixer una realitat educativa més de la comarca del Tarragonès.

Observarem alguns aspectes de l'Institut de Ciències de l'Educació (ICE), el Centre de Documentació Europea (CDE), l'Oficina de Relacions Internacionals (ORI), la Fundació URV i alguns currículums en els quals es treballen alguns temes sobre la Unió Europea. Cal especificar que per la selecció de les Facultats, Escoles i Departaments s'ha seguit un criteri aleatori.

Els resultats volen ésser tan sols una mostra il·lustrativa de com tant a nivell general d'aquesta Universitat com en els currículums d'algunes titulacions, es té en compte d'alguna manera la dimensió europea. No és, per tant, una anàlisi exhaustiva ja que l'àmbit universitari no pertany al nucli essencial dels objectius de la nostra recerca.

Entre les àrees especificades anteriorment i que desenvoluparem més concretament en els punts següents, la Universitat té també, en l'àmbit de la Gestió i Recerca diversos serveis que donen suport als investigadors de la URV, professorat i estudiants de tercer cicle : el Servei de Gestió de la Recerca, el Servei de Recursos Científics i Tècnics (SRTC), i el Servei de Recursos Educatius (SER). Cada un d'ells té establerts uns objectius concrets apostant per la qualitat dels investigadors tant si estan dissenyant programes i projectes europeus com estatals, ja sigui amb universitats europees, d'Amèrica Llatina o altres.

Un aspecte més a favor de la dinàmica de la Universitat, és que davant del repte europeu en ensenyament superior, també s'ha volgut tenir informat al professorat, alumnat i personal de la mateixa, creant un àmbit concret de consulta en la seva pàgina web central per informar sobre el procés de convergència europea en els estudis superiors i en el qual hi ha les universitats de tot Europa implicades, és l'*Espai Europeu*.

4.4.2.1 INSTITUT DE CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ (ICE)

L'Institut de Ciències de l'Educació té com a objectius realitzar les funcions de formació permanent del professorat no universitari, la recerca educativa i l'assessorament tècnic en els diferents nivells educatius. També fa tasques d'informació per tal de donar a conèixer noves experiències educatives al professorat.

Una de les seves vessants que considerem important, és la formació pedagògica inicial del professorat d'ensenyament secundari a través de la organització, fins ara, del Curs d'Adaptació Pedagògica (CAP).

Repasant el programa de continguts del curs (CAP), no hi ha cap àrea específica que desenvolupi els programes europeus, tot i que sí que pot ser que algun professor en faci alguna referència.

Des de l'ICE ens van facilitar el llistat de cursos i/o altres activitats realitzades amb temàtica relacionada amb Europa fins el curs 200-2003:

LLISTAT DE CURSOS REALITZATS PER L'ICE AMB TEMÀTICA EUROPEA

Curs 1993-1994	Conferències	Interaccions entre la Literatura Catalana i la Europea
Curs 1995-1996	Curs	Organització administrativa de l'Estat i la Unió Europea
	Grup de treball	Europa contemporània III. La Segona Guerra Mundial
Curs 2000-2001	Curs	Mòdul d'aprofitament: Els mercats financers, la unió econòmica i monetària i l'Euro
Curs 2001-2002	Mòdul d'aprofundiment	Els mercats financers, la unió econòmica i monetària i l'Euro

Font: ICE de la URV.

La temàtica dels cursos és molt específica i va dirigida a uns professors especialitzats bàsicament en llengua i literatura catalana un, i la resta a ciències socials i història bàsicament. Els cursos són oberts a tots els professors, però el tema delimita molt el perfil de l'usuari.

———— 4.4.2.2 CENTRE DE DOCUMENTACIÓ EUROPEA (CDE) ————

L'any 1995 la Universitat Rovira i Virgili signa un conveni amb la Comissió Europea, Direcció General X, *Informació, Comunicació, Cultura i sector audiovisual*, a través del qual s'estableix la creació del Centre de Documentació Europeu a la URV.

Aquest Servei (CDE) pertany a la xarxa d'informació comunitària de la Comissió Europea que recull tota la documentació de la Unió Europea, la classifica, en fa difusió atenent les consultes sobre temàtica europea de tots els membres de la comunitat universitària. Fa la tasca de suport als estudis i a les investigacions que sobre el tema d'integració europea es realitzen dins del món universitari.

Observant el díptic informatiu del CDE podem veure que defineix alguns dels materials que es poden consultar a la sala:

- *publicacions gratuïtes*
- *monografies*
- *documents de treball*
- *legislació i jurisprudència*
- *publicacions periòdiques*
- *vídeos*
- *informes i memòries anuals*
- *programes d'universitats del Regne Unit*
- *estadístiques*

Entre tota aquesta documentació, també hi ha alguns documents i publicacions que fan referència al tema educatiu i moltes d'elles poden ésser utilitzades per potenciar la dimensió europea als centres educatius.

L'espai destinat a aquest servei es troba a la biblioteca de la Facultat de Ciències Econòmiques i Empresarials de la URV.

El CDE no té una relació directa amb la resta de serveis de la Universitat que treballen amb temes Europeus, tot i que sí es mantenen alguns contactes telefònics per respondre consultes temàtiques, segons ens ha comentat la persona responsable del servei.

S'estableix, però cada any, una trobada estatal amb totes les persones responsables dels Centres de Documentació Europeu, en el qual hi ha formació i intercanvi d'experiències que ajuden a millorar el servei.

Pel que fa al nombre de consultes, que majoritàriament es realitzen a través de la pàgina web, les podem observar en el següent esquema:

NOMBRE DE CONSULTES A LA PÀGINA WEB DEL CDE DE LA URV

ANY	NOMBRE DE CONSULTES TOTAL
1994	801
1995	927
1996	1020
1997	1069
1998	1090
1999	1012
2000	1321
2001	1851
2002	2001
2003	4435 (a 2 de setembre de 2003)

Font: Centre de Documentació Europea de la URV.

Veiem com el nombre de consultes va augmentant cada any, però s'observa un fort creixement, l'any 2003, que doble la xifra del 2002 sense que encara no hagués finalitzat l'any.

Això ens aporta el fet que hi ha un interès i necessitat per alguns temes que es volen veure des de la perspectiva de la Unió Europea.

4.4.2.3 OFICINA DE RELACIONS INTERNACIONAL (ORI)

L'Oficina de Relacions Internacionals de la Universitat Rovira i Virgili té com a objectius, l'administració de programes i convenis de mobilitat i cooperació d'estudiants, professors i gestors, a Europa, Amèrica Llatina, Estat Espanyol i Països Catalans.

Col·labora amb l'acolliment d'estudiants internacionals i donen informació i suport a professors i alumnes que vulguin fer estades a l'estranger o participar en programes de mobilitat.

Els programes que fins ara s'ha desenvolupat són :

- *en l'àmbit català : Drac*
- *en l'àmbit estatal : Sicue i Sèneca*
- *en l'àmbit europeu : Sòcrates-Erasmus, Tempus, Alfa i altres intercanvis amb Amèrica Llatina i Estats Units*

A través de la seva pàgina web es poden consultar els diaris oficials on es publiquen les convocatòries de beques, feina i pràctiques a l'estranger. Una altre informació és l'apartat de *Programes d'Educació i Formació de la Unió Europea*, a través del qual hi ha tot el llistat de programes en els quals es pot participar des de la Universitat.

Amb la consulta, en data 2 de desembre de 2003, a la pàgina web de l'ORI, hi vàrem poder observar diversitat d'informació sobre els programes europeus i el llistat de convenis amb els quals la URV té establert algun tipus de conveni de col·laboració.

Aquesta Oficina, disposa doncs, d'una àmplia informació sobre la participació de la universitat en relació a altres universitats d'altres països o del propi.

PROGRAMES EUROPEUS DES DE L'ORI DE LA URV

Sòcrates-Erasmus	Sòcrates-Comenius	Sòcrates-Minerva	Sòcrates-Lingua
Sòcrates-Grundtvig	Sòcrates-Intercanvi d'informació i experiències sobre sistemes i polítiques educatives	Sòcrates-Mesures complementàries	Tempus (Phare i Tacis)
Cooperació en ensenyament superior entre la UE i Estats Units	Cooperació en ensenyament superior entre la UE i Canadà	Leonardo	Quatre Motors per a Europa i Gal·les
Jean-Monnet	Alfa (Amèrica Llatina, Formació Acadèmica)	Med-Campus	

Font: http://www.urv.es/la_urv/10_serveis/ori/progrEU.htm (en data 02-12-03).

En cada un d'aquests programes hi ha la informació necessària per tal que el professor o alumne que hi vulgui participar ho pugui fer a través de la pròpia oficina.

La URV, i a través d'aquesta mateixa oficina, té establerts una sèrie de convenis amb altres universitats del món, per tal de facilitar la mobilitat i l'intercanvi de professorat i d'alumnes.

UNIVERSITATS AMB LES QUALS LA URV HI TÉ CONVENI

UNIVERSITAT	PAÍS	TIPUS DE CONVENI
Université Paul Sabatier – Toulouse III	França	Acord interuniversitari de cooperació per promoure relacions d'intercanvi en tots els Àmbits universitaris (C. Experimentals)
Université de Paris X Nanterre	França	Acord per unir esforços de recerca dins d'un marc de cooperació que condueix a la realització de programes concrets (Antropologia Mèdica, Etnologia Urbana i Sociologia Europea)
Université René Descartes – París	França	Acord marc de cooperació en els diferents programes d'ensenyament i de recerca per enriquir les competències i l'experiència dels professors i estudiants
Université d'Auvergne	França	Conveni marc de col·laboració educativa i científica (Medicina)
Université Jean Monnet Saint-Etienne	França	Conveni específic de col·laboració per codirigir la tesi titulada "Antropologia i Patrimonis. La Construcció social dels patrimonis nacionals" De Montserrat Iniesta
Unviersità degli studi di Bari	Itàlia	Conveni per promoure la cooperació en la investigació científica i en la didàctica
Université René Descartes	França	Conveni de Col·laboració per a la creació d'una xarxa europea d'equips de recerca en Psicologia
University of Iceland	Islàndia	
Universitat de Barcelona	Catalunya	
Universitv of Lund	Suècia	

Université de Lausanne	Suïssa	
University of Hull	Anglaterra	Conveni d'intercanvi d'estudiants
Wysza SzkołaLingwistyczna (WSL)	Polònia	Acord de col·laboració per facilitar el contacte i col·laboració entre estudiants i professors

Font: http://www.urv.es/la_urv/10_serveis/ori/convURVeu.html (data de consulta 02-12-03).

A través d'aquest quadre podem observar que la Universitat Rovira i Virgili, té una àmplia relació amb altres universitats europees, tot que també des d'alguns departaments s'estableixen convenis concrets d'intercanvi i/o investigació.

L'Oficina de Relacions Internacionals, té també tota una base de dades sobre la mobilitat del professorat, la dels alumnes i la participació en xarxes i projectes de mobilitat. Exposem a continuació els quadres que ens permetem observar l'evolució de cada un d'aquests àmbits des del curs 1998-1999 fins al curs 2002-2003.

MOBILITAT ACADÈMICA DELS PROFESSORS

PROGRAMA		98-99	99-00	00-01	01-02	02-03
EUROPA						
Visites preparatòries URV	Estades fora URV	20	5	19	14	25
	TOTAL	20	5	19	14	25
SÒCRATES-ERASMUS	Estades URV (2)				2	7
Missions docents	Estades fora URV	4	10	18	21	25
	TOTAL	4	10	18	23	32
4 MOTORS PER EUROPA	Estades URV	13		9	21	0
	Estades fora URV	5	2	3	2	2
	TOTAL	18	2	12	23	2
BÒSNIA-HERCEGOVINA	Estades URV	4	0	3	0	<i>a</i>
	Estades fora URV	3	0	0	1	<i>a</i>
	TOTAL	7	0	3	1	<i>a</i>
	Estades URV	17	0	12	21	27
	Estades fora URV	32	17	40	38	63
TOTAL	49	17	52	59	90	
IBEROAMÈRICA						
INTERUNIVERSITÀRIA	Estades URV	5	2	6	8	9
	Estades fora URV	8	6	6	8	<i>pnc</i>
	TOTAL	13	8	12	16	9
PAÏSOS CATALANS						
DRAC	Estades URV	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)
	Estades fora URV	11	12	29	44	44
	TOTAL	11	12	29	44	44
Conveni Interuniversitari (FORA PROGRAMA)						
	Estades URV	2	2	0	nd	1
	Estades fora URV	0	0	0	nd	nd
	TOTAL NO ESPECIFICAT	2	2	0	nd	nd
TOTAL						
	Estades URV	24	4	18	29	37
	Estades fora URV	51	35	40	90	107
	TOTAL	75	39	58	119	144

(1) La dinàmica pròpia del programa no permet controlar els fluxos de professors.
En cursiva les dades estimades. Pendants resolucions i convocatòries dels programes amb molta mobilitat.

MOBILITAT ACADÈMICA DELS ALUMNES

PROGRAMA		98-99	99-00	00-01	01-02	02-03
GLOBAL						
PRÀCTIQUES D'ESTIU	Estades URV	4	15	20	12	19
	TOTAL	4	15	20	12	19
EUROPA						
SÒCRATES-ERASMUS	Estades URV	50	45	52	65	108
	Estades fora URV	70	79	111	108	124
	TOTAL	120	124	163	173	232
TEMPUS	Estades URV	6				
	Estades fora URV	4				
	TOTAL	10				
BÒSNIA-HERCEGOVINA	Estades URV	0	0	3	3	a
	Estades fora URV	7	7	0	7	a
	TOTAL	7	7	3	10	a
SICUE/SÈNECA	Estades URV			0	4	5
	Estades fora URV			5	12	13
	TOTAL			3	0	10
LEONARDO DA VINCI	Estades URV			0	0	2
	Estades fora URV			3	0	8
	TOTAL			3	0	10
	Estades URV	56	45	55	72	115
	Estades fora URV	81	86	119	127	164
	TOTAL	137	131	174	199	279
IBEROAMÈRICA						
INTERUNIVERSITÀRIA	Estades URV	9	7	5	12	12
	Estades fora URV	3		1	3	pnc
	TOTAL	12	7	6	15	12

AECI/ICI	Estades URV	4	8	5	4	4
	TOTAL	4	8	5	4	4
MUTIS	Estades URV	1	1	1	1	1
	TOTAL	1	1	1	1	1
	Estades URV	14	16	11	17	17
	Estades fora URV	3	0	1	3	<i>pnc</i>
	TOTAL	17	16	12	20	17
DRAC	PAÏSOS CATALANS					
	Estades URV	36	(2)	(2)	(2)	(2)
	Estades fora URV	24	88	52	72	72
	TOTAL	108	88	52	72	72
CONVENI UNIVERSITARI (Fora de Programa)						
	Estades URV	9	13	15	48	40
	Estades fora URV	10	0	1	13	16
	TOTAL	19	13	16	61	56
TOTAL						
	Estades URV	115	74	81	137	172
	Estades fora URV	122	189	193	227	252
	TOTAL	237	263	274	364	424

(1) Les dades del curs 2002-03 són provisionals.

(2) La mobilitat d'alumnes dins aquest programa no es controla des de les universitats receptors.

a: anul·lat.

pnc: pendent de nova convocatòria.

En cursiva dades provisionals.

PARTICIPACIÓ EN XARXES I PROJECTES DE MOBILITAT

ACTIVITATS DE MOBILITAT	99-00	00-01	01-02	02-03
Professors coordinadors de mobilitat/ ECTS	24	23	23	29
Xarxes temàtiques docents interuniversitàries	4	3	3	1
Com a coordinadors	1	1	0	0
Com a participants	3	2	0	1
Projectes Europeus d'Educació i Mobilitat	7	7	7	10
Xarxes temàtiques Sòcrates-Erasmus	1	2	2	4
Sòcrates-Erasmus Institucional	1	1	1	1
Sòcrates-Erasmus programa intensiu	0	1	1	2
Sòcrates - ensenyament obert i a distància	1	1	1	0
Sòcrates-Comenius	1	1	1	0
Tempus	3	0	0	0
Leonardo	0	0	0	3
Connect	0	1	1	0

La font de tots aquests quadres és l'ORI de la Universitat Rovira i Virgili i, a través dels mateixos podem observar la diversitat de mobilitat que s'ha anat produint al llarg de tots aquests cursos especificats en els quadres. Existeix segons els programes i els cursos augments i disminucions de mobilitat de professors i alumnes i de la participació en xarxes i projectes també de mobilitat.

Predomina però, en general, l'augment de participació en la majoria de programes. Hi ha doncs des del professorat i l'alumnat una motivació per la mobilitat segons els nivells que els propis programes estableixen en el seu desenvolupament.

4.4.2.4 FUNDACIÓ URV

La Fundació es va crear l'any 2000 per donar a conèixer el potencial de servei de la URV al seu entorn, impulsant projectes d'innovació de base tecnològica, recerca i la participació en projectes europeus.

Té quatre grans àrees de treball:

- Centre de Transferència de Tecnologia
- Centre de Formació Permanent
- Servei d'Innovació
- Oficina Tècnica de Projectes Europeus

Aquesta darrera àrea és la que té l'encàrrec de la Universitat per promocionar i gestionar econòmicament i administrativament els projectes europeus de recerca i desenvolupament tecnològic.

Per aconseguir aquests objectius, informa sobre els projectes, fa recolzament en la preparació de les propostes i en les tramitacions per la seva presentació, ajuda en el seguiment del desenvolupament del projecte i té establerts canals d'informació directa amb els organismes europeus finançadors dels projectes.

Des de la Fundació s'han realitzat diverses activitats per motivar vers la participació en programes que a continuació detallarem, i que s'han programat des de l'Oficina Tècnica de Projectes Europeus.

ACTIVITATS

- *Realització de cursos de Gestió de Projectes Europeus, dins dels cursos de l'ICE —Disseny i gestió de projectes de recerca—. Les sessions consistien en 4 hores a cada curs, realitzades entre el 18 i 25 d'abril de 2001 (el primer) i entre el 4 i 14 de novembre de 2002 (el segon). També es va realitzar un curs específic a professors del Departament de Pedagogia sobre —Projectes europeus en l'àmbit de l'educació i la formació—, el 17 de setembre de 2001.*
- *Jornada informativa sobre convocatòries o programes de la UE per a tots els professors, juntament amb Vicerectorat de Recerca, per tal de donar una primera informació sobre el nou VI Programa Marc de R+DT de la UE, el 25 de juny del 2001.*
- *Jornada informativa en la qual es va presentar la convocatòria de Declaració d'Interès a la participació en els nous instruments (Xarxes d'Excel·lència i Projectes Integrats) de cara al VI Programa Marc R+DT, el 25 d'abril del 2002.*
- *Jornada informativa sobre el VI Programa Marc de Recerca i Desenvolupament Tecnològic de la UE el dia 11 d'abril del 2002, la participació de la qual va ser de 55 persones vinculades a la universitat des de quasi bé totes les facultats, àrees i serveis. També van participar-hi altres universitats, algunes empreses i institucions.*
- *Jornada informativa sobre el VI Programa Marc de Recerca i Desenvolupament Tecnològic de la UE el 10 de febrer de 2003, la participació de la qual va ser de 52 persones vinculades a la universitat des de quasi bé totes les facultats, àrees i serveis. També van participar-hi altres universitats, algunes empreses i institucions.*

Font: ICE de la URV.

Des de la Fundació, com hem comentat, es gestionen les propostes de participació en programes i projectes europeus, que des de l'any 2000 han estat els següents, tot i que no tots han prosperat i per tant no tots s'han desenvolupat:

PROPOSTES GESTIONADES DES DE LA URV

ANY	N. PROPOSTES COMENÇADES A GESTIONADES EN EL PERÍODE (*)
2000	40
2001	56
2002	25 propostes i 36 Eol (**)
Novembre 2003	35 (***)

(*) Aquest número correspon a totes aquelles noves propostes que han passat per l'oficina de projectes europeus durant l'any en qüestió, tenint en compte que no totes han prosperat.

(**) S'ha de tenir en compte que aquest any és el pas del V Programa Marc de la UE al VI PM. A banda de propostes, durant aquest període es van presentar expressions d'interès (propostes de temes de cara a orientar les àrees temàtiques del VI PM).

(***) Comenta un nou Programa Marc, i encara no estan clars tots els nous instruments. Tenim constància d'una gran mobilització, tot i que degut a la incertesa del nou programa marc molts professors prefereixen esperar a noves convocatòries de cara a 2004.

Font: Fundació URV.

Aquesta informació l'hem exposat tal i com ens la van facilitar des de l'Oficina Tècnica de Projectes Europeus de la pròpia Fundació, al novembre del 2003 a partir de la mateixa podem observar en general, una creixent preocupació vers la participació en programes europeus i per obtenir informació sobre com el professorat pot participar en els mateixos.

La Fundació està en contacte amb altres serveis i àrees de la URV com poden ser el Vicerectorat de Recerca, l'ORI i directament amb els departaments que de vegades demanen sessions específiques d'informació per conèixer les possibilitats de poder participar en alguns dels programes.

4.4.2.5 LA DIMENSIÓ EUROPEA EN ALGUNS CURRÍCULUMS DE LA URV

En aquest apartat exposarem de manera il·lustrativa com en alguns dels ensenyaments universitaris de la Universitat Rovira i Virgili s'inclouen crèdits en els quals es desenvolupen aspectes sobre la Unió Europea.

En quasi bé tots els ensenyaments en algun moment de la carrera (Química, Enginyeria, Dret, Medicina, Infermeria, Pedagogia, etc.) tenen alguns crèdits, i temes d'algun crèdit amb relació a Europa i l'especialitat que cursen.

En el nostre recull hem seleccionat i estudiat la Facultat de Lletres, la Facultat de Jurídiques, la Facultat de Ciències de l'Educació i Psicologia, la Facultat de Ciències Econòmiques i Empresarials. Hem afegit al nostre llistat algunes assignatures de l'Escola Universitària de Turisme i Oci, l'Escola Universitària de Turisme Bettatur i l'Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Química.

Exposem només alguns exemples il·lustratius:

CENTRES	NOM DEL CRÈDIT	NOMBRE DE CRÈDITS
Escola Universitària de Turisme i Oci	Estructura de mercats	6 crèdits (curricular)
Escola Universitària de Turisme Bettatur	Geografia turística d'Europa	4,5 crèdits (extracurricular)
Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Química	Estudis en el marc d'acords de mobilitat	4,5 crèdits (extracurricular)

Font: http://wis.si.urv.es/infoalumnes/credits_liures/.

A través de la pàgina web del Centre de Documentació Europea hem obtingut més dades que exposem a continuació, on hi ha la informació dels departaments amb les assignatures classificades com d'*Integració Europea*:

DEPARTAMENT D'ECONOMIA

Processos d'Integració Europea (ADE)	consulta 30-09-2002
Processos d'Integració Econòmica (Economia)	consulta 30-09-2002
Economia internacional i integració econòmica (ADE)	consulta 26-03-2004
Processos d'Integració Econòmica (Economia)	consulta 26-03-2004

DEPARTAMENT D'HISTÒRIA I GEOGRAFIA

Geografia d'Europa	consulta 30-09-2002
Relacions internacionals a l'Europa Moderna: els orígens de la idea d'Europa	consulta 30-09-2002
Geografia d'Europa I: Països mediterranis	consulta 26-03-2004
Geografia d'Europa I: Europa nòrdica, central i oriental	consulta 26-03-2004

DEPARTAMENT DE DRET

Desenvolupament de dret comunitari europeu (acció exterior de la Unió Europea)	consulta 30-09-2002
Dret i política de la competència (Economia)	consulta 30-09-2002
Dret Social comunitari	consulta 30-09-2002
Institucions de dret comunitari europeu	consulta 30-09-2002
Desenvolupament de dret comunitari europeu (acció exterior de la Unió Europea)	consulta 26-03-2004
Política i defensa de la competència (Economia)	consulta 26-03-2004
Introducció al Dret Social comunitari	consulta 26-03-2004
Institucions de dret comunitari europeu	consulta 26-03-2004

Font: <http://www.fcee.urv.es/serveis/cde/Bibbasica.html>.

En cada un dels Departaments podem observar que pràcticament no hi ha variacions, des del 2002 al 2004, pel que fa als crèdits d'integració europea. En alguns d'ells es modifica lleugerament el títol.

A l'Escola Universitària d'Infermeria, també podem veure que hi ha algunes assignatures que fan referència a temes europeus, sempre dins de l'especialització d'infermeria:

ESCOLA UNIVERSITARIA D'INFERMERIA

NOM DEL CRÈDIT	NOMBRE CRÈDITS	TIPUS I CARACTERÍSTIQUES
Infermeria internacional	4,5 crèdits	curricular – crèdit lliure
Infermeria Nursing	4,0 crèdits	
Introducció a la infermeria comunitària i salut pública	7,5 crèdits	1er curs
Infermeria Comunitària I	6,0 crèdits	2on curs
Pràcticum Comunitari	6,0 crèdits	2on curs
Infermeria Comunitària II	15,0 crèdits	3er curs

Font: <http://www.urv.es/centres/infermeria/explorer/escola/pagines/graduat/pla.htm>

FACULTAT DE CIÈNCIES JURÍDIQUES

NOM DEL CRÈDIT	NOMBRE CRÈDITS	TIPUS I CARACTERÍSTIQUES
Introducció al dret social comunitari	4,5 crèdits	curricular, Departament de Dret (2002-2003)
Sociologia de les relacions laborals a Europa	3,0 crèdits	curricular, Departament Gestió d'empreses (2002-2003)
Economia espanyola i mundial	6,0 crèdits	curricular, crèdit lliure, Dep. d'Economia (2003-2004)
Història econòmica d'Espanya	6,0 crèdits	curricular, crèdit lliure, Dep. d'Economia (2003-2004)
Història econòmica mundial	6,0 crèdits	curricular, crèdit lliure, Dep. d'Economia (2003-2004)
Institucions de dret comunitari	7,5 crèdits	curricular, crèdit lliure (2003-2004)
Introducció al dret social comunitari	4,5 crèdits	curricular, crèdit lliure (2003-2004)
Història social i política contemporània	6,0 crèdits	curricular, crèdit lliure (2003-2004)
Nacionalitat i estrangeria	3,0 crèdits	curricular, crèdit lliure (2003-2004)
Dret internacional públic	9,0 crèdits	curricular, crèdit lliure (2003-2004)
Dret internacional del medi ambient	4,5 crèdits	curricular, crèdit lliure (2003-2004)
Acció exterior de la UE	4,5 crèdits	curricular (2003-2004)
Dret constitucional I	9,0 crèdits	curricular, Departament de Dret
Dret constitucional II	7,5 crèdits	curricular, Departament de Dret
Dret internacional privat	9,0 crèdits	curricular, Departament de Dret
Treball social comunitari	6,0 crèdits	curricular, Departament d'Antropologia Social, Filosofia i Treball Social

A la Facultat de Ciències Jurídiques s'imparteixen :

- Llicenciatura en Dret
- Llicenciatura en Ciències del Treball (només de 2on cicle)
- Diplomatures en Relacions Laborals
- Diplomatura en Treball Social
- Graduat Superior en Dret Ambiental (títol propi, només de 2on cicle)

Les assignatures que hem exposat en el quadre, són dels diferents ensenyaments.

Amb aquesta informació tenim alguns indicis explícits de com es treballa el tema europeu en aquesta facultat, tot i que de ben segur que en algunes assignatures, que en el títol no es fa referència a la temàtica europea o internacional, s'imparteixen alguns continguts específics sobre temàtica europea.

FACULTAT DE CIÈNCIES ECONÒMIQUES I EMPRESARIALS

NOM DEL CRÈDIT	NOMBRE CRÈDITS	TIPUS I CARACTERÍSTIQUES
Economia mundial	6,0 crèdits	1er curs (pla d'estudis 2002)
Anàlisi dels Estats Financers	6,0 crèdits	2on curs (pla d'estudis 2002)
Investigació de mercats	6,0 crèdits	
Economia internacional i integració econòmica	6,0 crèdits	
Anàlisi dels Estats Financers	6,0 crèdits	curricular, crèdit lliure Departament de Gestió d'Empreses (2003-2004)

La Facultat de Ciències Econòmiques i Empresariales desenvolupa els següents estudis:

- Llicenciatura en Administració i Direcció d'Empreses
- Llicenciatura en Economia
- Diplomatura en Ciències Empresariales
- Graduat en Administració i Gestió Immobiliària (títol propi)

En el quadre només hem exposat alguns dels crèdits que en el seu contingut desenvolupen temes que estan vinculats a temàtica europea, però com hem comentat a Dret, també hi pot haver en altres matèries temes concrets sobre aquesta temàtica.

Facultat de Lletres:

FACULTAT DE LLETRES

- **Llicenciatura de Geografia:**
 - Món actual I i II
 - Geografia d'Europa I: Europa Nòrdica, Central i Oriental
 - Geografia d'Europa II: Països Mediterranis
 - Geografia d'Europa III: La Unió Europea (optativa)
 - Estudis en el Marc de Convenis Internacionals (optativa a 4rt curs)
 - Geografia de les activitats econòmiques I (crèdit lliure 2003-2004)
- **Llicenciatura en Història:**
 - Geografia d'Europa I i II
 - Història Contemporània Universal I i II (crèdit lliure 2003-2004)
 - Món Actual I i II
 - Història Econòmica Contemporània Universal (optativa)
 - Història Moderna Contemporània (optativa)
 - Nació i Nacions d'Europa Contemporània (optativa)
 - Relacions Internacionals a l'Europa moderna: Els Orígens de la Idea d'Europa (crèdit lliure 2003-2004)
 - Història de la Unió Europea (optativa)
 - Història de les Institucions Comunitàries Europees (optativa)
 - L'Europa Feudal
 - Prehistòria d'Europa (crèdit lliure 2003-2004)

- **Llicenciatura en Història de l'Art:**
 - Història Contemporània Universal I i II (optativa)

- **Llicenciatura en Publicitat i Relacions Públiques:**
 - Història del Món Actual
 - Història Política Internacional en l'Europa Contemporània

Totes les dades dels quadres anteriors estan extretes de les pàgines webs de cada facultat i dels seus plans d'estudi.

A la Facultat de Lletres hi ha altres llicenciatures a més de les esmentades (Filologia Anglesa, Filologia Catalana, Filologia Hispànica, Antropologia Social i Cultural i els graduats superiors en Arqueologia i Estudis Alemanys). Nosaltres només hem descrit tres llicenciatures del total.

A les assignatures de les diferents titulacions que es cursen a la Facultat de Ciències de l'Educació i Psicologia, s'inclouen temes sobre la UE com són les següents:

FACULTAT DE CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ I PSICOLOGIA: PEDAGOGIA

NOM DEL CRÈDIT	NOMBRE CRÈDITS	TIPUS I CARACTERÍSTIQUES
Història de l'Educació	9,0 crèdits	troncal, 1er curs
Teoria de l'Educació	9,0 crèdits	troncal, 2on curs
Teoria i Institucions Contemporànies de l'Educació	4,5 crèdits	troncal
Les Organitzacions Educatives	3,0 crèdits	obligatòria, 2on curs
Economia de l'Educació	6,0 crèdits	troncal, 3er curs
Educació Comparada	6,0 crèdits	troncal, 3er curs
Política i Legislació Educatives	6,0 crèdits	troncal, 4rt curs
Educació Comparada		(curs 2002-2003)

FACULTAT DE CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ I PSICOLOGÍA: EDUCACIÓ SOCIAL

NOM DEL CRÈDIT	NOMBRE CRÈDITS	TIPUS I CARACTERÍSTIQUES
Serveis Socials i Polítiques d'Integració Social	4,5 crèdits	optativa, 1er curs (2002-2003)
Teoria i Institucions Contemporànies de l'Educació	4,5 crèdits	optativa, 1er curs
Educació Multicultural	4,5 crèdits	optativa, 3er curs (2002-2003)
Educació Permanent. Principis de Desenvolupament Comunitari	3,0 crèdits pràctics	

FACULTAT DE CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ I PSICOLOGÍA: MESTRES

En aquest ensenyament s'imparteixen les especialitats de: Educació Especial, Educació Física, Educació Infantil, Educació Musical, Educació Primària i l'Especialitat en Llengua Estrangera. En cada una d'elles es treballen alguns aspectes concrets en algunes assignatures, com per exemple:

En l'Especialitat d'Educació Infantil, l'assignatura *Mètodes i Tècniques en Educació Infantil*, de 6,0 crèdits, desenvolupa en el seu temari alguns aspectes com "l'Educació Infantil a Europa. Estudi dels diferents serveis i programes".

En l'Especialitat d'Educació Física, l'assignatura *Teoria i Pràctica del Condicionament Físic*, de 6,0 crèdits, també té en el seu contingut el tema "Test Europeu d'Aptitud Física".

A la Facultat de Ciències de l'Educació i psicologia, actualment (curs 2003-2004) també s'està impartint la Llicenciatura de Psicopedagogia (només 2n cicle), en la qual no hem entrat a analitzar els programes, ja que creiem que els exemples exposats ens poden donar una orientació general de com es tracta la dimensió europea en algunes de les facultats de la Universitat Rovira i Virgili.

A la mateixa Facultat en el curs 1996-1997 es va impartir un crèdit de lliure elecció *Institucions Educatives Europees*, en la qual van participar alumnes de diversos estudis dels que es realitzaven en aquell curs a la universitat (dret, filologia anglesa, ensenyament de mestres, psicologia, econòmiques, pedagogia...), després va deixar d'impartir-se.

Durant el curs 2002-2003, des de la Facultat de Lletres es va programar un curs on-line *Derechos humanos e intergración europea*, amb aquest fet es demostra que des de les facultats s'ofereixen altres possibilitats per treballar la dimensió europea a través de cursos específics.

Revisant la mostra il·lustrativa de les diferents Facultats de la Universitat Rovira i Virgili, podem afirmar que es contempla la temàtica de la Unió Europea des de diferents vessants.

Sabem que, com ja hem comentat, pràcticament en totes les carreres universitàries es desenvolupen temes que fan referència en diversos aspectes de la UE, polítics, geogràfics, legals, etc. en aquest punt només presentem de manera il·lustrativa el com la URV a través dels seus programes, treballa la dimensió europea.

*“La pluralitat de nacions, llengües, religions i cultures
és un dels grans èxits de la construcció europea”*

**DECLARACIÓ DE BARCELONA, 11 DE MAIG DE 2004
PRIMERA REUNIÓ DELS PREMIS CARLEMANY**

4

RESULTATS OBTINGUTS

4.	RESULTATS OBTINGUTS	351
4.1	QÜESTIONARI DELS ALUMNES	351
4.1.1	DADES QUANTITATIVES	351
4.1.1.1	DADES DE LA MOSTRA	352
4.1.1.2	CRÈDITS DE TEMES EUROPEUS	356
4.1.1.3	CONEIXEMENTS SOBRE LA UE	359
4.1.1.4	VALORACIÓ PERSONAL DE LA DIMENSIÓ EUROPEA	381
4.1.1.5	RESULTATS A LES PREGUNTES OBERTES DEL QÜESTIONARI	389
	a) ALUMNES DE 1ER D'ESO	391
	b) ALUMNES DE 2ON D'ESO.....	392
	c) ALUMNES DE 3ER D'ESO	393
	d) ALUMNES DE 4RT D'ESO	395
4.1.2	DADES QUALITATIVES	395
	a) ALUMNES DE 1ER D'ESO.....	397
	b) ALUMNES DE 2ON D'ESO.....	399
	c) ALUMNES DE 3ER D'ESO.....	401
	d) ALUMNES DE 4RT D'ESO.....	402

4.1.3	ANÀLISI DE LES DADES	403
4.2	QÜESTIONARI DELS PROFESSORS	413
4.2.1	DADES QUANTITATIVES	413
4.2.1.1	DADES DE LA MOSTRA	414
4.2.1.2	GRAU DE CONEIXEMENT DE LA UE EN L'ÀMBIT EDUCATIU	416
4.2.1.3	VALORACIÓ PERSONAL DE LA UNIÓ EUROPEA	419
4.2.1.4	COM ES TREBALLA A L'ESO LA DIMENSIÓ EUROPEA	422
4.2.1.5	PROPOSTA PER APLICAR LA DIMENSIÓ EUROPEA A L'ESO	428
4.2.1.6	RESULTATS A LES PREGUNTES OBERTES DEL QÜESTIONARI	431
	a) CARACTERÍSTIQUES DE LA MOSTRA	433
	b) MATÈRIES QUE IMPARTIESEN ELS PROFESSORS DE LA MOSTRA A CADA CURS.	434
	c) PROJECTES EN ELS QUALS HA PARTICIPAT EL PROFESSORAT DE LA MOSTRA	437
	d) CRÈDITS QUE CONTRIBUEIXEN A INTRODUIR LA DIMENSIÓ EUROPEA	438
	e) ASPECTES A POTENCIAR DE LA DIMENSIÓ EUROPEA	439

4.2.2	DADES QUALITATIVES	439
	a) REPRESENTACIÓ GRÀFICA DELS PERCENTATGES DEL GRAU DE CONEIXEMENT DE LA DIMENSIÓ EUROPEA DELS ALUMNES SEGONS LA PERCEPCIÓ DELS PROFESSORS	441
	b) NECESSITATS APUNTADES PER DESENVOLUPAR LA DIMENSIÓ EUROPEA.....	442
4.2.3	ANÀLISI DE LES DADES	445
4.3	RESULTATS I ANÀLISI DE LES ENTREVISTES EN PROFUNDITAT A RESPONSABLES DE CENTRES DE SECUNDÀRIA I COORDINADORS DE PROJECTES EUROPEUS ALS CENTRES EDUCATIUS	453
4.3.1	ENTREVISTES EN PROFUNDITAT A RESPONSABLES DE CENTRES EL CURS 1997-1998	453
4.3.2	ENTREVISTES A COORDINADORS DE PROGRAMES COMENIUS EL JUNY DE 2003	459
4.4	ALTRES DADES IL·LUSTRATIVES : ACCIONS DESENVOLUPADES PER INSTITUCIONS EDUCATIVES DEL TARRAGONÈS	465
4.4.1	DELEGACIÓ TERRITORIAL D'ENSENYAMENT A TARRAGONA	466
4.4.1.1	DELEGACIÓ TERRITORIAL	466
4.4.1.2	CENTRE DE RECURSOS DEL TARRAGONÈS.	477

4.4.2	UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI (URV)	483
4.4.2.1	INSTITUT DE CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ (ICE)	484
4.4.2.2	CENTRE DE DOCUMENTACIÓ EUROPEA (CDE)	485
4.4.2.3	OFICINA DE RELACIONS INTERNACIONALS (ORI)	487
4.4.2.4	FUNDACIÓ URV	495
4.4.2.5	LA DIMENSIÓ EUROPEA EN ALGUNS CURRÍCULUMS DE LA URV	499

5

CONCLUSIONS I PROPOSTES

5.1 CONCLUSIONS

De l'amplitud de la informació recollida mitjançant els instruments descrits podem extreure un ampli ventall de conclusions.

El nostre estudi pretén:

- i. Per una part deixar palesa la valoració de l'educació dins de la construcció de la UE.
- ii. Per l'altra, conèixer quina és la realitat sobre la dimensió europea als centres d'ESO del Tarragonès per la qual cosa hem aplicat un qüestionari i unes entrevistes i hem recollit material de diverses institucions educatives.

Això ens ha permès analitzar tres aspectes diferents: el què es fa als centres, els coneixements que es tenen sobre la UE i la valoració general que en fan de la mateixa els professors i alumnes.

De l'estudi realitzat s'extrauen diverses conclusions a partir de les quals fem unes propostes per millorar i apropar la dimensió europea al col·lectiu de professionals de la docència i la pedagogia.

i. VALORACIÓ DE L'EDUCACIÓ DINS DE LA CONSTRUCCIÓ DE LA UE

Respecte a aquest primer punt ens va semblar oportú presentar una part històrica per entendre de la millor manera possible l'evolució de la UE i veure com en els darrers anys s'ha generat una transformació en pro de la unitat europea.

El seguiment de les dades sobre la construcció de la UE i la seva actualització creiem que és el primer pas per afavorir una dimensió europea en l'educació. Per aquest motiu hem dedicat tanta extensió a aquests capítols teòrics. Creiem que la seva consulta podrà ésser útil pels educadors motivats pel tema. Així mateix, amb la múltiple informació bibliogràfica i de consulta es podrà completar i actualitzar permanentment les dades.

Per una altra banda la descripció detallada del procés de construcció europea i les seves funcions són la clau per poder tractar el tema adequadament als centres.

Concretament el material elaborat en el primer capítol, *La Unió Europea: marc històric, polític i legislatiu*, ens ha ajudat a emmarcar tot el procés de construcció europea des dels propis marcs, i han estat la base teòrica per identificar la diversitat de conceptes que com a ciutadans s'haurien de conèixer.

És cert que hi ha molta informació sobre cada un dels temes desenvolupats, però l'esforç ha estat sobretot, en fer-ne la classificació i tria dels aspectes que creiem imprescindibles per conèixer i comprendre la transformació de la UE en tots els seus àmbits.

Cal comentar com la dispersió de la informació, ha estat una dificultat afegida, ja que no sempre un mateix tema es troba desenvolupat d'igual forma. El fet d'anar recollint informació des dels anys 1997-1998 fins al 2003, ens ha aportat una visió cronològica del procés més recent. Així hem vist l'evolució de la UE i com cada un dels països ampliava la seva participació fins arribar a marcs legals conjunts.

- De fet tots els Tractats dissenyats des de la UE són un reflex de la voluntat de treballar de manera conjunta per la unitat europea, fins a projectar la màxima, fins ara, en un nou document participatiu com és La Constitució Europea, que en definitiva pot ajudar al ciutadà europeu a comprendre tot l'engranatge en un sol document. Però en tot aquest procés, es fa palesa encara, la importància dels aspectes econòmics i es perfila la necessitat dels interessos socials i educatius si veritablement volem aquesta Europa per la Pau i la Unitat. L'educació és un element clau en la futura Europa, això ja ho van afirmar els anomenats "*pares de la UE*" en R. Schuman i J. Monnet.
- Per altre part, la recerca documental remarca la importància actual de la construcció europea en un moment en que la seva constitució està a punt d'aprovar-se, així com també a augmentar el nombre de països Membres des del dia 1 de maig de 2004.
- D'aquí es deriva la importància creixent que s'ha anat destacant en l'educació per aconseguir una consciència de ciutadania europea. En aquest sentit des de la UE hi ha un desplegament de mitjans i instruments per orientar i facilitar la realització d'accions educatives concretes que afavoreixen la dimensió europea.

Però és en el segon capítol on s'aprofundeix sobre l'atenció de l'educació a la UE. Així després de presentar les etapes en les quals es pot contemplar aquesta vinculació, hem fet un anàlisi de com és tractada l'educació en diversos documents oficials com són els Tractats de la UE.

- En cada un d'ells queda manifestat com l'educació hi apareix de menys a més rellevància a mesura que ens apropem a l'any 2000, tot i que a través dels programes educatius (Sòcrates, Erasmus...) es tenia clar l'objectiu de potenciar la relació entre els estudiants dels països membres de la UE.
- Cal destacar també com tots els programes educatius han estat valorats positivament pels Estats Membres i pel Govern de Catalunya.
- Es fa palesa també com pràcticament a tots els països de la UE, els sistemes educatius han passat diverses reformes educatives amb l'objectiu de regular de manera conjunta els estudis a tots els nivells (primària, secundària, i els estudis superiors, etc.), per tal de facilitar la mobilitat i l'intercanvi sense generar dificultats professionals.
- Podem destacar els documents elaborats per afavorir la diversitat educativa a la UE (Llibre Verd —1993—; Llibre Blanc —1995—; Llibre Verd —1996—) que serviren per marcar unes pautes i objectius generals a tenir en compte per cada país Membre en els seus sistemes educatius.
- Finalment un *projecte de programa de treball pel seguiment sobre els objectius concrets d'educació i formació*, que es va avaluar el 2003 amb resultats força interessants, valora positivament l'esforç que molts dels països Membres han realitzat en la seva política educativa dissenyant sistemes educatius actuals i propis del s.XXI, però alhora fa una crítica clara a quasi tots els països, perquè a les reformes si ha fet molt poca inversió en recursos humans, la qual cosa ha dificultat fins ara, aconseguir els objectius propis de les mateixes.
- A l'Estat Espanyol, analitzant les dues darreres reformes —LOGSE i LOCE— també es fa palesa aquesta necessitat de la dotació de recursos humans. És cert però que en cada una d'elles la dimensió europea de l'educació si reflecteix en diversos apartats i s'especifica que des de cada escola és una dimensió a treballar de manera específica i general a través dels currículums, crèdits de síntesi, etc.
- Des del Govern de Catalunya hi ha diversitat d'accions al llarg dels darrers anys que tenen com a objectiu potenciar la sensibilització vers la Unió Europea. Un exemple podria ser la web del Departament d'Ensenyament i d'altres vinculades a l'educació on es pot accedir a informacions generals i concretes sobre activitats per desenvolupar la dimensió europea, la relació establerta amb el Patronat Català Pro Europa i l'Oficina Científica de Cooperació Educativa faciliten el material de divulgació sobre l'ampliació de la UE entre altres temes.

ii. LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ ALS CENTRES D'ESO DEL TARRAGONÈS

Pel que fa al coneixement d'aquesta realitat de la UE que es materialitza en l'educació impartida als alumnes de secundària obligatòria del Tarragonès hem de dir que de la informació descrita en el capítol quart podem extreure les següents conclusions:

ii.a ACTITUD

Existeix una actitud favorable i un interès vers el desenvolupament de la dimensió europea de l'educació. Ja el mateix fet de passar pels centres amb els qüestionaris, va fer repensar l'aspecte europeu i la nova manera de dissenyar alguns plans d'actuació per millorar i motivar vers aquesta dimensió. Fins i tot des de la direcció ho analitzaven com una tasca important a treballar de manera global al centre.

Les entrevistes confirmaven aquesta actitud de preocupació vers el tema europeu com a quelcom encara no encertadament resolt per treballar i motivar més als alumnes.

ii.b PARTICIPACIÓ DELS CENTRES EN PROGRAMES EUROPEUS

- Pel que fa a la participació dels centres en programes europeus, des de la comarca del Tarragonès es podria valorar com a baixa ja que, per exemple, dels 29 centres, només 6 hi estaven participant l'any 2002. Malgrat tot, els alumnes i professors dels centres que han participat en programes o projectes europeus valoren més positivament els aspectes europeus i afirmen que els alumnes capten de manera diferent la diversitat europea i la necessitat de conèixer les realitats que ens envolten.
- En contrast a algunes dades sobre el bon nivell de participació a programes europeus, veiem com el que es fa en realitat als centres del Tarragonès, i el més important, el què es pensa per part dels professors i alumnes no és del tot coherent. Veiem una pobresa d'accions, tot i que l'Agència Estatal Sòcrates ha afirmat que un de cada tres projectes europeus corresponen a Catalunya.
- Els professors que participen en projectes europeus, demanen un millor reconeixement, no només per part de l'administració, sinó pel propi col·lectiu de professors del centre, tot i que

generalment, reben el suport de la direcció del mateix. Aquesta conclusió forma part de les opinions dels professionals de l'educació que participen activament en programes europeus.

ii.c COM ES TREBALLA LA DIMENSIÓ EUROPEA ALS CENTRES D'ESO DEL TARRAGONÈS

- Respecte a com es treballa la dimensió europea, alguns centres han dissenyat crèdits de lliure elecció o crèdits variables per treballar temes europeus i donar a conèixer la diversitat als propis alumnes. A través dels resultats obtinguts observem que el percentatge de crèdits específics, és molt baix, un 14,59% diu sí i el 85,41% manifesta una resposta negativa, alguns dels crèdits són: crèdit específic d'Europa, "l'Illa misteriosa", "Amics de la Comunitat Europea", etc.
- En canvi són molts els que ho treballen des de la pròpia assignatura i més concretament des de l'àrea de Ciències Socials (248 alumnes així ho han manifestat) que és des d'on més s'estudien els continguts sobre la UE. A cada curs hi ha una distribució curricular, però és a tercer d'ESO on més es ressalta el treball d'aquests conceptes, un 21,43% de tercer ha respost afirmativament.
- Les dades obtingudes a través dels qüestionaris dels professors completen aquesta informació, ja que el 30,77% treballa els continguts en temes específics, el 3,85% en una activitat extracurricular i el 6,73% durant tot el crèdit. El 40,38% afirma treballar conceptes i coneixements sobre la UE. Pel que fa a la metodologia d'aplicació, el 74,04% no utilitza cap metodologia diferent a les habituals, però el 18,27% afirma que sí.

ii.d CONEIXEMENTS

- Pel que fa als coneixements que tenen tant els alumnes com els professors, tal i com s'expressa en els qüestionaris passats als mateixos, manifesten en general un nivell baix de coneixements que facin referència a la UE.

Concretament sobre temes que podrien ésser centrals com per exemple els següents:

Pels alumnes, el concepte d'Eurodiputat contesten que no el coneixen gens el 43,77%, pel que fa a Maastricht, el 51,60%, en canvi l'Euro el 42,17% contesta molt i el 39,86 % bastant.

- Pel que fa als professors, valoren el seus coneixements sobre la UE el 10,58% gens i el 48,08% poc i només el 5,77% contesta molt.

Tot i aquests resultats el 94,23% del professorat creu que és necessària l'ampliació dels continguts sobre aquests temes.

ii.e VALORACIÓ QUE ES FA DE LA UE

- Per altra banda, en relació a la valoració que es fa de la Unió Europea, majoritàriament alumnes i professors analitzen el procés de construcció europea com a quelcom positiu, el 52,67% valora com a interessant la idea d'Europa i són també els alumnes de tercer els qui presenten un percentatge més favorable, el 62,5%. Per part dels professors, és també el 63,46% que valora com a interessant la idea d'Europa. Remarquen la necessitat d'eines generals i específiques per poder treballar amb rigurositat (el 37,5% manifesta que li manquen coneixements, el 17,31% material i el 15,38% motivació).
- A través dels resultats dels qüestionaris dels professors i dels alumnes es percep la necessitat d'adquirir més coneixements de la UE. Per això els professors, el 94,23%, manifesten que s'han d'incloure aquests coneixements través de la formació.

ii.f PRESENCIA DE LA PERSPECTIVA EUROPEA A LA COMARCA DEL TARRAGONÈS

- Es pot afirmar que a les institucions educatives del Tarragonès en sentit ampli, hi ha una presència de la perspectiva europea, com hem vist en alguns plans d'estudi d'algunes facultats de la Universitat Rovira i Virgili.
- Aquesta presència es veu també en institucions específiques creades per difondre i facilitar la informació sobre la UE als diferents nivells educatius (a la URV, en tots els seus serveis, al Departament d'Ensenyament i Centre de Recursos).

ii.g NECESSITAT DE FORMACIÓ

- Malgrat això, els professors tenen consciència que en la seva formació aquesta temàtica és insuficient. Segurament caldria intensificar-la passant a ésser temes específics curriculars, sobretot pels futurs professors.

5.2 PROPOSTES

A partir de les conclusions i de la reflexió global del treball realitzat pensem que serien vàlides les següents propostes :

A nivell històric podem recordar a Don Lorenzo Milani amb la seva escola personalista a Barbiana (Itàlia), i com va influir en molts dels seus alumnes, el poder anar a treballar i estudiar en un altre país. Enviava els seus alumnes a Alemanya, Itàlia, Portugal, França, Gran Bretanya, etc. amb l'objectiu de conèixer una altra realitat i informessin als seus companys, quasi bé cada setmana i mitjançant cartes a l'escola, de la realitat del país, de com se sentien ells, què feien, etc.

- A través de les polítiques de la UE s'ha d'afavorir la informació als ciutadans, buscant totes les vies possibles per poder accedir a la informació. De la mateixa manera que es va incidir, en el seu moment, amb les campanyes de l'Euro. Caldria continuar amb campanyes semblants en els aspectes educatius de la diversitat, la convivència, la mobilitat, etc. ja que el fet de participar activament i realitzar intercanvis, fa canviar en molts dels alumnes la seva percepció de la Unió Europea, com diu un dels coordinadors, *és una manera de fer-la més propera*.
- Des de la UE s'ha de potenciar més la difusió dels programes europeus de l'àmbit de l'educació, així com el reconeixement pels professors i alumnes que hi participen.
- Des de la política educativa de la UE caldria disminuir els tràmits de documentació que moltes vegades angoixen als responsables dels programes, tot i que sempre reben l'ajuda de l'administració o dels òrgans responsables.
- Potenciar més les trobades internacionals amb els responsables dels projectes i futurs candidats a participar-hi.

La coordinació entre totes les institucions en l'educació i la formació, és un element clau per poder desenvolupar tots els recursos que des de la UE ens ofereixen per treballar la dimensió europea. És així com podem aconseguir els objectius, col·laborant conjuntament des de l'administració territorial, les institucions que treballen per l'educació i els centres escolars.

Per això cal:

- Buscar més mecanismes de contacte entre l'administració pública, els centres i la universitat per potenciar la dimensió europea als centres d'Educació Secundària a les nostres comarques.
- Programar jornades específiques sobre els avantatges de participar en programes europeus a tots els nivells i que podrien servir de punt de trobada i d'intercanvi. Es podria repetir i establir un programa semblant a les Jornades de Projectes Europeus Educatius realitzats a Tarragona l'any 1988.
- Potenciar l'elaboració de material didàctic per treballar a les aules dels centres de primària i secundària. Per aquest motiu podria ésser útil crear un concurs per motivar als professionals de l'educació.
- Dissenyar plans de formació a través de cursos, xerrades informatives, etc. als centres per oferir més informació sobre els programes europeus.
- Motiviar als equips directius i professorat docent per participar en programes europeus i d'intercanvi.
- Serà necessari donar a conèixer el programa *Comenius* entre tots els alumnes, encara que no hi participin directament, per ells pot ésser interessant, fins i tot a través de webs, veure i conèixer els projectes que s'estan desenvolupant, això implica una motivació per part del professorat.

Els conceptes sobre la UE serà important que a poc a poc s'incorporin amb tota normalitat en els currículums de secundària, per tal que els centres els puguin treballar amb més profunditat.

És important primer conèixer els conceptes per entendre'ls i després compartir-los amb altres països de la UE, per tal d'aconseguir sentir-nos cada dia més ciutadans europeus.

- Potenciar la sensibilització de l'entorn, els ciutadans hem de compartir aquests projectes i per tant l'escola els ha de donar a conèixer a la societat (exposicions itinerants, presentacions, premis territorials, etc.).

- Pel que fa a l'adquisició de coneixements, hi ha molta informació sobre la UE, però cal que s'estructuri en material concret, per facilitar l'aprenentatge de tots els agents implicats en l'educació i això implica coordinació.
- Enfortir la informació a la població universitària, als centres educatius no universitaris (a primària, secundària, batxillerat i formació professional) i a la societat en general sobre els serveis amb temàtica europea que té la Universitat Rovira i Virgili.
- Potenciar els programes europeus en la formació del professorat de primària, secundària i batxillerat, ampliant coneixements a través dels seus currículums i en els cursos d'Aptitud Pedagògica (CAP). Caldria afegir en els seus programes, el com fer participar i motivar als alumnes, com implicar als centres, etc. Alguns professors podrien presentar les seves experiències de participació en programes, etc.
- Des de l'ICE es podria ampliar l'oferta de formació en estratègies per afavorir els coneixements generals de la UE als centres educatius.
- Oferir alguns crèdits de lliure elecció pels ensenyaments d'educació amb la temàtica específica de conèixer la UE i la importància de sentir-se ciutadà europeu.

La Dimensió Europea és actualment una realitat multidimensional que comprèn diversos aspectes històrics, culturals, geogràfics, filosòfics i polítics.

No és un camí fàcil i sobretot, quan els polítics, responsables de fomentar-la, moltes vegades reforcen més aspectes divergents que els convergents en funció de pretesos interessos nacionals. És cert que no es pot caminar vers aquest abandonament de valors i tradicions de cada país, aspecte que àmpliament s'ha estès per moltes capes socials. Cal informar vers el respecte a la diversitat històrica i cultural de cada país.

Per aquests motius, la Dimensió Europea, s'ha de treballar des d'una consciència, el més àmplia possible, de la pròpia identitat i construir una identitat europea mitjançant l'explicació de la pròpia als altres per poder comprendre com és Europa i els seus ciutadans.

Considerem que el que cal fer des dels centres educatius, no és una nova assignatura, sinó un nou enfocament dels problemes de les realitats diverses que hi ha en els diferents àmbits i països, els contrastos més significatius, i la utilització de procediments i tècniques d'anàlisi semblants de forma, que posteriorment, qualsevol ciutadà europeu pugui ser conscient del què passa i perquè en qualsevol altre país membre de la UE. També com un pas imprescindible per poder aprendre dels fets en altres àmbits no europeus, seguint el procés descrit d'anar del particular i proper als aspectes més generals i llunyans.

També s'ha d'anar incloent l'esperit crític que implica tot procés educatiu, fomentant les capacitats de creació, cooperació i participació. La realitat europea ha de ser cada vegada més coherent i constantment millorada en el seu procés de construcció futura.

5.3 CONSIDERACIONS FINALS

5.3.1 REFLEXIÓ FINAL

L'anàlisi del procés de construcció europea, de la importància creixent de l'educació, en general els resultats obtinguts a partir de l'estudi de camp i la informació recollida a través de les institucions educatives de la comarca del Tarragonès, ens aporten i destaquen clarament la importància que cada vegada més té l'educació per sentir com a ciutadans la dimensió europea.

Amb totes les dades analitzades veiem la manca de coordinació entre els diversos àmbits implicats en el procés educatiu (centres escolars, administració i altres institucions), és cert que entre l'escola i l'administració s'estableixen relacions directes i l'administració ajuda en el desenvolupament dels projectes europeus, però iniciatives de posades en comú, jornades *Comenius*, etc. se n'han fet a les nostres comarques, molt poques. És cert que es fan reunions a Barcelona amb els coordinadors de projectes, però caldria incloure futurs coordinadors per tal de motivar a una creixent participació.

L'actual societat individualista, ens ha de fer plantejar els nous reptes de l'educació per treballar per la diversitat i l'acceptació de la mateixa. El fenomen europeu, la obertura de fronteres, la mobilitat, etc. tenen un significat creixent d'intercanvi, però a la vegada ja han aparegut les primeres mostres de racisme i xenofòbia vers la immigració. Hem de recordar la història per no repetir-la i l'educació és la base definitiva per afavorir la democràcia i la convivència.

Des dels governs cal fer prospectiva social i educativa per prevenir i actuar abans que els conflictes s'agreugin. La UE ha de continuar preparant marcs jurídics i legislatius que afavoreixin la convivència.

En els darrers anys hem vist a la UE diferents processos, uns més silenciosos i d'altres més actius. És cert que ha patit diverses crisis a través de les quals els propis ciutadans s'han sentit distants, però això ha fet que des del propi Parlament Europeu es reconegués la necessitat d'apropar la idea d'Europa Unida als ciutadans.

A nivell europeu caldrà treballar la cultura de la prevenció, i més amb la Unió dels 25 membres. Serà una tasca complexa, però la UE no es pot oblidar de la participació de tots; no es pot substituir cap govern nacional i estatal, tal i com deia Vázquez Montalban es *"tendeix a convertir els Parlaments nacionals i estatals en simples teatres on es desenvolupa la dramaturgia d'una democràcia per a professionals"*¹⁵¹, ja que qui té el poder econòmic té el Poder. Només a través de la participació de tots es podrà mantenir la unificació.

¹⁵¹ VÁZQUEZ MONTALBAN, M. (1999): "La reconstrucción de la esperanza". El País, diumenge 7 de novembre , número 1283.

No podem deixar d'esmentar el què ha significat històricament l'acord entre EEUU, Espanya i Gran Bretanya vers la seva participació a Irak, en contra de l'ONU, veient la pròpia organització, la seva autoritat soscavada per les decisions unilaterals d'uns quants. Això ha fet qüestionar a la pròpia UE la fragilitat de la Unió.

Considerem que s'ha de continuar afavorint l'educació, perquè aquesta segueixi treballant per la participació democràtica i per ajudar a assolir la capacitat d'autonomia i de reflexió imprescindible per a l'exercici dels drets cívics per assolir la sobirania personal i per fer front als reptes de futur.

Aquest fet però, s'ha de fer efectiu invertint més en recursos humans, ja que encara queden lluny els objectius que s'han proposat d'ésser assolits en educació fins l'any 2010.

Per finalitzar, reiterem la nostra convicció de la importància de l'educació per la construcció de la ciutadania europea. Per la qual cosa, totes les accions que s'enfoquen vers la comunicació i l'intercanvi entre els ciutadans europeus, han de contribuir a poder crear un món millor.

5.3.2 ELS LÍMITS DE LA INVESTIGACIÓ

Tot treball de recerca, i aquest no serà una excepció, no està exempt de limitacions.

El fet de passar els qüestionaris durant el curs 1997-1998, un moment històric diferent a l'actual, motiva el que segurament aquestes dades dels centres, al dia d'avui, serien diferents. Malgrat, creiem que el retrat de la informació recollida, és expressiva d'una realitat.

Considerem que tenir coneixement de la situació real, i de com pot evolucionar, facilita la reflexió present i futura sobre el que representa avui en dia la dimensió europea a les institucions educatives, la qual cosa a la vegada, ens obre futures línies d'investigació.

Aquest document proporciona alguns elements a les persones interessades en el tema, per iniciar una reflexió sobre els múltiples interrogants que tenim oberts en aquesta temàtica i els reptes que això planteja a la comunitat educativa. Per això es remet molt sovint a bibliografia diversa (llibres, revistes, webs, etc.) que permetrà als qui ho desitgin, realitzar una feina posterior d'aprofundiment en temes concrets.

Hem de partir del fet de que el treball sobre la dimensió europea exercida amb més o menys grau de voluntarietat, és una resposta a una necessitat social, i que la pròpia societat s'ha de qüestionar la rellevància d'aquesta dimensió.

En aquesta recerca tampoc ens ha semblat oportú presentar estratègies i metodologies pedagògiques específiques per al tractament de la dimensió europea a les institucions

educatives, ja que estava plantejada des d'un principi com una anàlisi de la realitat als centres d'ESO del Tarragonès completada amb informació sobre altres institucions de la mateixa implicades en l'educació.

5.3.3 FUTURES LÍNIES D'INVESTIGACIÓ

Tot el treball d'investigació enceta noves preguntes, interrogants i reptes pel futur. Al llarg d'aquest estudi, explícitament i implícitament, també s'han obert noves línies de reflexió i discussió, concretament sobre la motivació vers la participació en projectes europeus, la formació del professorat, etc. Per això volem deixar portes obertes per al nostre futur investigador i apuntar les línies d'investigació que podrien examinar-se des de la perspectiva de l'estudi realitzat, ja sigui de resultes d'aspectes complementaris que serien oportuns a considerar, com també d'aquelles qüestions que es plantegen arran dels resultats que s'han pogut obtenir i que poguessin aprofundir en aspectes concrets.

Dins de l'estudi de la dimensió europea als centres d'ESO del Tarragonès seria interessant:

- Analitzar amb més profunditat la formació en la dimensió europea del professorat, futur docent de secundària;
- Realitzar un estudi comparatiu, aplicant els qüestionaris als alumnes i professors dels centres d'ESO, del Tarragonès o amb altres comarques i regions.
- Estudiar com es va adaptant la formació del professorat als nous esdeveniments europeus en ensenyaments superiors;
- També es podrien activar estudis específics d'alguns dels punts de la investigació presentada.
- El camp de recerca pot ésser molt ampli i, es podria ampliar a altres àmbits no exclusivament educatius (camp social, associacions, etc.)

L'estudi és a la vegada un reconeixement a totes aquelles persones que han dedicat part del seu temps a treballar la dimensió europea perquè creuen que és el millor camí per sentir-se ciutadà i per a aconseguir la pau i la convivència en un món intercultural.

*“... Europa ha d'acabar la seva construcció
i demostrar que l'enfocament dels seus pares fundadors
és encara fructífer en el període actual de desenvolupament;
que pot conciliar eficàcia i democràcia
en una comunitat política ampliada a la dimensió d'un continent”*

**DECLARACIÓ DE BARCELONA, 11 DE MAIG DE 2004
PRIMERA REUNIÓ DELS PREMIS CARLEMAN Y**

5

CONCLUSIONS, PROPOSTES I CONSIDERACIONS FINALS

5.1	CONCLUSIONS	517
5.2	PROPOSTES	523
5.3	CONSIDERACIONS FINALS	527
5.3.1	REFLEXIÓ FINAL	527
5.3.2	ELS LÍMITS DE LA INVESTIGACIÓ	528
5.3.3	FUTURES LÍNIES D'INVESTIGACIÓ	529

6

BIBLIOGRAFÍA, ÍNDEX I ANNEXOS

6.1 BIBLIOGRAFIA

L'asterisc (*) al costat d'una obra bibliogràfica remarca que el contingut del document té relació directa amb la Unió Europea i/o l'Educació.

6.1.1 LLIBRES
(ORDENAT ALFABÈTICAMENT)

ALONSO OLEA, M. (et. alt.). (1992). *España y la Unión europea. Las consecuencias del Tratado de Maastricht*. Barcelona: Ed. Plaza & Janés.

ANGUERA, M.T. (1989). *Metodología de la observación en las ciencias humanas*. Madrid: Ed. Cátedra.

(*) ARNAL, I; RINCÓN, D; LATORRE, A. (1992). *Investigación educativa. Fundamentos y metodología*. Barcelona: Ed. Labor.

(*) BELL, G. H. (1991). *Developing a european Dimension in Primary schools*. London: Ed. David Fulton Publishers Ltd.

BISQUERRA, R. (1989). *Métodos de investigación educativa. Guía práctica*. Barcelona: Ed. CEAC.

BRIGGS, A. (1997). *Historia contemporanea de Europa, 1789-1989*. Barcelona: Ed. Crítica

BULDÚ- FREIXA, I. (et. alt.) (Coord). (2002). *VI Informe semestral sobre l'estat de la Unió Europea*. Barcelona: Edit. Patronat Català Pro Europa.

BULDÚ- FREIXA, I. (et. alt.) (Coord). (2003). *8è Informe semestral sobre l'estat de la Unió Europea*. Barcelona: Edit. Patronat Català Pro Europa.

(*) CALZADA, T.E; GUTIÉRREZ, B (et. alt.). (1989). *Guía de la educación en la Comunidad Europea*. Madrid: Coeditan Centro de Publicaciones del MEC e ICE de la Universidad Autònoma de Barcelona.

(*) COLOM, A.J; DOMÍNGUEZ, E. (1997). *Introducción a la política de la educación*. Barcelona: Ed. Ariel Educación.

COMISSIÓ EUROPEA. CAMBRES DE COMERÇ, INDÚSTRIA I NAVEGACIÓ DE CATALUNYA. (1997). *Avançant cap a l'euro*. Barcelona: Edit. Comissió Europea. Cambres de Comerç, Indústria i Navegació de Catalunya.

COMISIÓN EUROPEA. (2002). *Ampliación de la Unión Europea. Una oportunidad histórica*. Bruselas: Edit. Comisión Europea

(*) COMISIÓN EUROPEA. (1996). *Consejos consultivos i otras formas de participación social en los Sistemas Educativos de la Unión Europea*. Bruselas: Ed. Eurydice.

COMISIÓN EUROPEA. (1999). *El Tratado de Amsterdam. Instrucciones de uso*. Luxemburgo: Edit. Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas.

(*) COMMISSION EUROPÉENNE. (2002). *Questions clés de l'éducation en Europe. La profession enseignante en Europe: Profil, métier et enjeux. Rapport I: Formation initiale et transition vers la vie professionnelle. Secondaire inférieur général*. (Vol. 3.) Bruxelles: Ed. Eurydice.

(*) COMMISSION EUROPÉENNE. (2002). *Questions clés de l'éducation en Europe. La profession enseignante en Europe: Profil, métier et enjeux. Rapport II: L'offre et la demande. Secondaire inférieur général*. (Vol. 3.) Bruxelles: Ed. Eurydice.

(*) COMMISSION EUROPÉENNE. (2002). *Questions clés de l'éducation en Europe. La profession enseignante en Europe: Profil, métier et enjeux. Rapport III: Conditions de travail et salaires. Secondaire inférieur général*. (Vol. 3.) Bruxelles: Ed. Eurydice.

COMPANY, F.J. (et. alt.). (1992). *Euro-Diccionari*. Barcelona: Edit. Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament. Departament de Benestar Social. Ed. CYAN.

(*) COMPANY, F.J. (1991). *Estudi: Coneixements i actituds dels estudiants de Catalunya envers Europa*. Barcelona: Edit. Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

COOK i RICHARDT. (1997). *Métodos cualitativos y cuantitativos en investigación evaluativa*. Madrid: Ed. Morata

DE AZAOLA, J.M. (1994). *La Unión Europea hoy*. Madrid: Ed. Acento. 1996.

(*) DELORS, J. (et. alt.). (1996). *Educació: hi ha un tresor amagat a dins*. (Informe per la UNESCO de la Comissió Internacional sobre Educació per al Segle XXI). Barcelona: Ed. Mediterrània.

DROPEZ I BALLARÍN, C. (Coord.). (2000). *Any Internacional de la Gent Gran. Cap a una societat per a totes les edats. L'Europa dels valors, l'Europa del 2000*. Barcelona: Edit. Institut d'Estudis Humans Miquel Coll i Alentorn (INEHCA).

(*) DUEÑAS BUEY, M.L. (1991). *La integración escolar: aproximación a su teoría y a su práctica*. Madrid: Edit. Cuadernos de la UNED.

DUROSELLE, J.B. (1990). *Historia de los europeos*. Madrid: Ed. Aguilar.

ENCICLOPÈDIA CATALANA. (1995). *Diccionari Enciclopèdic de la llengua catalana*. Barcelona: Edit. Enciclopèdia Catalana.

ENCICLOPÈDIA CATALANA. (1982). *Gran Geografia Comarcal de Catalunya. Tarragonès, Baix Camp, Alt Camp, Conca) de Barberà, Priorat. Vol. 5*. Barcelona: Edit. Enciclopèdia Catalana. 1994

ESCOLÀ, M.B. (Coord.). (1999). *Idees d'Europa*. Barcelona: Edit. Institut d'Estudis Humans Miquel Coll i Alentorn (INEHCA).

(*) ETXEBERRIA, F. (et. alt.). (2000). *Políticas educativas en la Unión Europea*. Barcelona: Ed. Ariel Practicum.

FERRER, C. (1999). *Una veu a Europa*. Barcelona: Ed. Mediterrània.

(*) FIALAIRE, J. (1996). *L'école en Europe*. Paris: Edit. Institut International d'Administration Publique.

(*) FOX, D.J. (1981). *El proceso de investigación en educación*. Pamplona: Edit. Universidad de Navarra.

(*) GARCÍA GARRIDO, J.L. (1984). *Sistemas educativos de hoy*. Madrid: Edit. Dykinson

GASÒLIBA, C.A. (1994). *Fer Europa*. Barcelona: Edit. Patronat Català Pro Europa.

GASÒLIBA, C. (1991). *Unió Europea. Recull de textos*. Barcelona: Ed. Tibidabo Edicions.

GENERALITAT DE CATALUNYA. DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT. (1998). *Això és l'Euro*. Tarragona: Edit. Centre de Recursos Pedagògics del Tarragonès. Agrupació Mútua i Bankpime.

(*) GENERALITAT DE CATALUNYA. DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT. (1998). *La dimensió educativa*. Barcelona: Edit. Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament.

(*) GENERALITAT DE CATALUNYA. DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT. (1999). *Avaluació de l'Acció 1 de Comenius. Crear una cultura de qualitat i de credibilitat per les accions educatives europees. Informes d'avaluació 4*. Barcelona: Edit. Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament.

(*) GENERALITAT DE CATALUNYA. DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT. (1999). *Avaluació de L'Acció 1 de Comenius. Crear una cultura de qualitat i de credibilitat per les accions educatives europees*. Informes d'avaluació 4. Barcelona: Ed. Viena Serveis.

(*) GENERALITAT DE CATALUNYA. DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT. DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT. DIRECCIÓ GENERAL D'ORDENACIÓ I INNOVACIÓ EDUCATIVA. COORDINACIÓ DE LES ÀREES DE DOCUMENTACIÓ I EXPERIMENTACIÓ. (1993). *Materials didàctics. La dimensió Europea*. Barcelona: Edit. Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament.

(*) IYANGA PENDI, A. (1998). *La Educación Contemporánea. Teorías e Instituciones*. València: Edit. Nau llibres. Col. Universidad.

LAFONT, R. (1991). *Nosaltre, els europeus*. Barcelona: Ed. 62.

LE GOFF, J. (1996). *Europa explicada als joves*. Barcelona: Ed. Anagrama/Empúries. 1999

(*) LÓPEZ-BARAJAS ZAYAS, E. (Coord.). (2000). *La Educación y la construcción de la Unión Europea*. Madrid: Edit. Universidad Nacional de Educación a Distancia.

LLIMONA, J. (et alt.). (1988). *Catalunya a la Comunitat Europea: efectes de l'adhesió i perspectives per al 1992*. Barcelona: edit. Patronat Català Pro-Europa. generalitat de Catalunya

(*) MINISTERIO DE EDUCACIÓN, CULTURA Y DEPORTE. SECRETRARÍA GENERAL DE EDUCACIÓN Y FORMACIÓN PROFESIONAL. CENTRO DE INVESTIGACIÓN Y DOCUMENTACIÓN EDUCATIVA. (2000). *Glosario Europeo sobre Educación. Instituciones educativas*. (Vol.2). Madrid: Ed. Secretaría General Técnica. Subdirección General de Información y Publicaciones.

(*) MINISTERIO DE EDUCACIÓN, CULTURA Y DEPORTE. SECRETARÍA GENERAL DE EDUCACIÓN Y FORMACIÓN PROFESIONAL. CENTRO DE INVESTIGACIÓN Y DOCUMENTACIÓN EDUCATIVA. (2001). *La Enseñanza de las Lenguas Extranjeras en el Contexto Escolar Europeo*. Madrid: Edit. Secretaría General Técnica. Subdirección General de Información y Publicaciones.

MOLIST POL, E. (1966). *Dioses, héroes y hombres*. Barcelona: Ed. De Gassó Hnos.

(*) MONTANÉ, M; BORDAS, I. (1993). *The European Dimension in Secondary Education (for Teachers and Teacher Educators)*. Barcelona: Editorial Assistant Pauline Goodman. Published by Col·legi de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya

MORIN, E. (1988). *Pensar Europa*. Barcelona: Ed. Gedisa

(*) OECD (1992). *Une éducation et une formation de qualité pour tous*. Paris: Edit. OECD (Organisation de coopération et de Développement Économiques).

(*) OFFICE DES PUBLICATIONS OFFICIELLES DES COMMUNAUTÉS EUROPÉENNES. (1995). *Les chiffres clés de l'éducation dans l'Union européenne. 94*. Luxemburg: Edit. Office des publications officielles des Communautés européennes.

OFICINA DE PUBLICACIONES OFICIALES DE LAS COMUNIDADES EUROPEAS (2001). "Al servicio de las regiones". Luxemburg: Edit. Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas.

(*) OFICINA DE PUBLICACIONES OFICIALES DE LAS COMUNIDADES EUROPEAS (2001). *Las cifras clave de la educación en Europa. 99-2000*. Luxemburg: Edit. Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas.

OFICINA DE PUBLICACIONES OFICIALES DE LES COMUNITATS EUROPEES (2002). "Un nou impuls per a la joventut europea. Llibre blanc de la Comissió Europea". Luxemburg: Edit. Oficina de Publicacions Oficials de les Comunitats Europees

(*) PEDRÓ GARCIA, F. (1997). *Les grans tendències de les polítiques educatives a Europa*. Barcelona: Edit. Universitat Oberta de Catalunya.

PÉREZ SERRANO, G. (1994). *Investigación cualitativa. Retos e interrogantes. I. Métodos*. Madrid: Ed. La Muralla, S.A.

PÉREZ SERRANO, G. (1994). *Investigación cualitativa. Retos e interrogantes. II. Técnicas y análisis de datos*. Madrid: Ed. La Muralla, S.A.

PONS, I. (1993). *Programación de la investigación social*. Madrid: Edit. Centro de Investigaciones Sociológicas CIS

POU, V; GUAL, J. (1997). *Unión Europea. Procesos de integración: Europa hasta Maastricht. Políticas monetarias*. Barcelona: Ed. Folio.

RINCÓN IGEA, D; ARNAL, I; LATORRE, A; SANS, A. (1995). *Técnicas de investigación en ciencias sociales*. Madrid: Ed. Dikinson.

RODRÍGUEZ GÓMEZ, G; GIL FLORES, J; GARCÍA JIMÉNEZ, E. (1996). *Metodología de la investigación cualitativa*. Archidona: Edit. Ajibe.

RUIZ OLABUÉNAGA, J.I. (1996). *Metodología de la investigación cualitativa*. Bilbao: Edit. Universidad de Deusto.

(*) SERVICIO CENTRAL DE PUBLICACIONES DEL GOBIERNO VASCO. (1994). *La política educativa europea y la dimensión europea de la educación. La participación como factor de calidad educativa*. V Jornadas de Consejos Escolares de Comunidades Autónomas del Estado. San Sebastián. Bilbao: Edita Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco.

TAYLOR, S.J; BOGDAN, R. (1994). *Introducción a los métodos cualitativos de investigación*. Barcelona: Ed. Paidós.

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI. (1993). *Discursos i lliçons inaugurals*. Tarragona: Edit. Universitat Rovira i Virgili.

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI. (1999). *Inauguració del curs 1998-99. Discurs d'obertura. Memòria del curs 1997-98*. Tarragona: Secretaria General.

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI. (1999). *Memòria d'activitats de la universitat Rovira i Virgili. Curs 1998-1999*. Tarragona: Secretaria General.

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI. (2000). *Memòria del curs 1999-2000*. Tarragona: Secretaria General.

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI. (2001). *Memòria del curs 2000-2001*. Tarragona: Secretaria General.

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI. (2002). *Memòria del curs 2001-2002*. Tarragona: Secretaria General.

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI. (2003). *Memòria del curs 2002-2003*. Tarragona: Secretaria General.

VALLÈS, M.S. (1997). *Técnicas cualitativas de investigación social. Reflexión metodológica y práctica profesional*. Madrid: Ed. Síntesis.

(*) WHITTY, G; POWER, S; HALPIN, D. (1999). *La escuela, el estado y el mercado*. Madrid: Ed. Morata.

6.1.2 OPUSCLES
(OFICINA DE PUBLICACIONES OFICIALES
DE LAS COMUNIDADES EUROPEAS)

- “Acceso a los documentos del parlamento europeo, del consejo y de la comisión”. Luxemburgo: Edit. Oficina de las publicaciones oficiales de las comunidades europeas. (2002)
- “Adquirir bienes y contrastar servicios en el mercado único europeo”. Luxembourg: Edit. Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas
- “Al servicio del ciudadano europeo. Cómo trabaja la Comisión Europea”. Luxembourg: Edit. Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas. (2003)
- “Construir la Europa de los pueblos. La Unión Europea y la cultura”. Luxemburgo: Edit. Oficina de las publicaciones oficiales de las comunidades europeas. (2002)
- “¿Cuáles son las relaciones de la Unión Europea con el resto del mundo?”. Luxembourg: Edit. Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas. (1998)
- “Europa de los Quince: cifras clave”. Luxembourg: Edit. Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas. (1997)
- “Europa de los Quince: cifras clave. Edición de 2000”. Luxembourg: Edit. Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas. (2000)
- “Hacia la unidad de Europa. La quinta ampliación”. Luxembourg: Edit. Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas. (2001)
- “La Agenda 2000. Fortalecer y ampliar la Unión Europea”. Luxembourg: Edit. Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas. (2000)
- “La Comisión Europea 2000-2005”. Luxembourg: Edit. Oficina de las publicaciones oficiales de las comunidades europeas. (1999)
- “La Unión Europea sigue creciendo”. Luxembourg: Edit. Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas. (2001)
- “La Unión Europea y el mundo”. Luxembourg: Edit. Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas. (2001)

- “La moneda única y el Parlamento Europeo”. Luxembourg: Edit. Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas. (2000)
- “La Unión Europea y sus socios mediterráneos”. Luxembourg: Edit. Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas. (1997)
- “Siete días de la construcción de Europa”. Luxembourg: Edit. Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas.(1997)
- “Solidaridad europea con las víctimas de las crisis humanitarias. La ayuda humanitaria y la Unión Europea”. Luxembourg: Edit. Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas. (2002)
- “Tratado de Amsterdam: Lo que ha cambiado en Europa”. Luxembourg: Edit. Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas. (1999)
- “Una Europa para las mujeres. Las mujeres con Europa”. Luxembourg: Edit. Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas.
- “Una vida mejor. Los beneficios del mercado único de la Unión Europea”. Luxembourg: Edit. Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas. (2002)
- “Viajar a otro país de la Unión Europea”. Luxembourg: Edit. Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas
- “El ciutadà en el mercat únic”. Luxemburg: Edit. Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas. (1997)
- “Igualtat de drets i oportunitats per homes i dones a la Unió Europea”. Luxembourg: Edit. Oficina de Publicacions Oficials de les Comunitats Europees.
- “Institucions i òrgans de la Unió Europea. Qui fa què a la Unió Europea?. Quina és la contribució del Tractat de Niça?”. Luxembourg: Edit. Oficina de Publicacions Oficials de les Comunitats Europees. (2002)
- “Viure en un altre país de la Unió Europea”. Luxembourg: Edit. Oficina de Publicacions Oficials de les Comunitats Europees.

6.1.3 TRÍPTICS I DÍPTICS

COMISSIÓ EUROPEA. (2003). “¿Qué significa l'ampliació de la Unió Europea per a la nostra economia?”. Barcelona: Edit. Comissió Europea

COMISIÓN EUROPEA. (2002). “La Convención Europea. El futuro de la Unión Europea” KA-49-02-175-ES-D

OFICINA DE LAS PUBLICACIONES OFICIALES DE LAS COMUNIDADES EUROPEAS. (2001). “eEurope. Una sociedad de la información para todos”. Luxembourg: Edit. Oficina de las Publicaciones Oficiales de las Comunidades europeas.

OFICINA DE LAS PUBLICACIONES OFICIALES DE LAS COMUNIDADES EUROPEAS. (2000). “e-Learning. Concebir la educación del futuro”. Luxembourg: Edit. Oficina de las Publicaciones Oficiales de las Comunidades europeas.

OFICINA DE PUBLICACIONES OFICIALES DE LAS COMUNIDADES EUROPEAS (2001). “La Unión Europea se amplía”. Luxembourg: Edit. Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas

OFICINA DE PUBLICACIONES OFICIALES DE LAS COMUNIDADES EUROPEAS (2000). “Panorama de la Unión Europea”. Luxembourg: Edit. Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas

OFICINA DE PUBLICACIONES OFICIALES DE LAS COMUNIDADES EUROPEAS (1999). “Un futuro sin fronteras. Europa para los jóvenes”. Luxembourg: Edit. Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas

OFICINA DE LES PUBLICACIONS OFICIALS DE LES COMUNITATS EUROPEES. (2001). “Europa en directe”. Luxembourg: Edit. Oficina de les Publicacions Oficials de les Comunitats europees.

PARLAMENTO EUROPEO OFICINA EN ESPAÑA. “El Tratado de Amsterdam y el Parlamento Europeo”. Edit: Parlamento Europeo

PARLAMENTO EUROPEO OFICINA EN ESPAÑA. “La Unión Europea de los jóvenes”. Edit. Parlamento Europeo

PATRONAT CATALÀ PRO EUROPA. “No estar ben informat es paga car a Europa...”. Edit. Patronat Català Pro Europa.

6.1.4 ARTICLES DE PREMSA

6.1.4.1 DIARIS

(ORDENATS CRONOLÒGICAMENT)

RIFKIND, M. (1997). "La hora del debate público sobre el futuro de Europa". *El País*, jueves 6 febrero 1997. Barcelona. Pàg. 9

PARTAL, V. (1997). "Santer proposa l'ampliació de la Unió Europea a 21 països a mig termini". *El Punt*, dijous 17 juliol 1997. Tarragona. Pàg. 22

CASTELLS, A. (1998). "La UEM i el projecte d'integració política europea (1)". *El País. Presència*, del 4 al 10 d'octubre 1998. Barcelona. Pàg. 24

EL PERIÓDICO DE L'ESTUDIANT. (1999). "L'euro comença a circular". Gener de 1999. Barcelona. Pàg. 5

VÀZQUEZ MONTALBÁN, M. (1999). "La reconstrucción de la esperanza". *El País*, domingo 7 de noviembre. Número 1283

NADAL, C. (1999). "La UE ha de cambiar de piel". *La Vanguardia*, domingo 12 diciembre 1999. Barcelona. Pàg. 26

ENGUIX, S. (2000). "La UE celebra su gestación con escepticismo". *La Vanguardia*, miércoles 3 mayo 2000. Barcelona. Pàg. 3-4

LUNA, J. (2000). "Francia anuncia una presidencia ambiciosa para "dar sentido a la construcción europea"". *La Vanguardia*, miércoles 3 mayo 2000. Barcelona. Pàg. 4

PRODI, R. (2000). "Hacer realidad el sueño de los fundadores". *La Vanguardia*, martes 9 mayo 2000. Barcelona. Pàg. 36

PUJOL, J. (2000). "Vocación europea". *La Vanguardia*, martes 9 mayo 2000. Barcelona. Pàg. 36

CLOS MATHEU, J. (2000). "Barcelona i Europa". *La Vanguardia*, martes 9 mayo 2000. Barcelona. Pàg. 36

NADAL, C. (2000). "Estar y no estar en la Unión Europea". *La Vanguardia*, domingo 2 julio 2000. Barcelona. Pàg. 33

ENGUIX, S. (2000). "Francia quiere reinventar Europa". *La Vanguardia*, domingo 2 julio 2000. Barcelona. Pàg. 3

ENGUIX, S. (2000). ""En esta casa han de caber veintiocho"". *La Vanguardia*, domingo 2 julio 2000. Barcelona. Pàg. 4

ARIAS, J. (2000). "Europa: ¿es ahora o nunca?". *La Vanguardia*, domingo 2 julio 2000. Barcelona. Pàg. 29

NAPOLITANO, G. (2000). "Europa, enferma de desinterés". *La Vanguardia*, domingo 16 julio 2000. Barcelona. Pàg. 25

EL PUNT. (2000). "L'Europa que volem". Dijous 21 setembre 2000. Tarragona.

ROCA JUNYENT, M. (2000). "Europa chirría". *La Vanguardia*, martes 31 octubre 2000. Barcelona. Pàg. 35

NAPOLITANO, G. (2000). "La futura Constitución europea". *La Vanguardia*, lunes 13 noviembre 2000. Barcelona. Pàg. 25

CLOSA, C. (2000). "Con la cuestión de la ampliación al fondo". *La Vanguardia*, domingo 3 diciembre 2000. Barcelona. Pàg. 30

BARBÉ, E. (2000). "La cita de Niza simboliza una etapa más en el camino de la construcción". *La Vanguardia*, domingo 3 diciembre 2000. Barcelona. Pàg. 30

TORRENT, R. (2000). "Una política de confusión y desorden". *La Vanguardia*, domingo 3 diciembre 2000. Barcelona. Pàg. 31

BONET, P. (2000). "¿Dónde están las fronteras de Europa?". *El País*, domingo 10 diciembre 2000. Barcelona. Pàg. 5

NADAL, C. (2001). "Las grandes vísperas de Europa". *La Vanguardia*, domingo 3 junio 2001. Barcelona. Pàg. 16

SENTÍS, C. (2002). "Los viejos de la víspera". *La Vanguardia*, viernes 8 marzo 2002. Barcelona. Pàg. 21

ENGUIX, S; BASSETS, M. (2002). "Cartas sobre la mesa". *La Vanguardia*, domingo 10 marzo 2002. Barcelona. Pàg. 9

ROBINSON, A. (2002). "En busca del crecimiento". *La Vanguardia*, domingo 10 marzo 2002. Barcelona. Pàg. 10-12

CASTRO, C. (2002). "El euromosaico". *La Vanguardia*, domingo 10 marzo 2002. Barcelona. Pàg. 14-17

PI LLORENS, M. (2002). "¿Una Europa de los ciudadanos?". *La Vanguardia*, domingo 10 marzo 2002. Barcelona. Pàg. 18-19

BERTRANA, U. (2002). "La república ensimismada". *La Vanguardia*, domingo 10 marzo 2002. Barcelona. Pàg. 38

CASALS, M. (2002). "Un eje no muy liberal". *La Vanguardia*, domingo 10 marzo 2002. Barcelona. Pàg. 38-39

BERG-SCHLOSSER, D. (2002). "¿De mecenas culpables a europeos "normales"?". *La Vanguardia*, domingo 10 marzo 2002. Barcelona. Pàg. 39

BATALLA, X. (2002). "Europa no sabe dónde termina". *La Vanguardia*, jueves 14 marzo 2002. Barcelona. Pàg. 3-4

ROBINSON, A. (2002). "Movilidad laboral a la fuerza". *La Vanguardia*, jueves 14 marzo 2002. Barcelona. Pàg. 18

BATALLA, X. (2002). "Un éxito de la diplomacia europea". *La Vanguardia*, viernes 15 marzo 2002. Barcelona. Pàg. 3-4

LA VANGUARDIA. (2002). "La Europa social". Viernes 15 marzo 2002. Barcelona. Pàg. 40

BATALLA, X. (2002). "Pulso europeo por la liberalización". *La Vanguardia*, sábado 16 marzo 2002. Barcelona. Pàg. 3-4

ANTICH, J. (2002). "Cumbre positiva". *La Vanguardia*, domingo 17 marzo 2002. Barcelona. Pàg. 2

BATALLA, X. (2002). "Pacto para liberalizar la energía". *La Vanguardia*, domingo 17 marzo 2002. Barcelona. Pàg. 3-4

ENGUIX, S; BASSETS, M. (2002). "Francia atempera el ritmo de la liberación". *La Vanguardia*, domingo 17 marzo 2002. Barcelona. Pàg. 6-7

ENGUIX, S; BASSETS, M. (2002). "Aznar: "Se ha dado un paso fundamental". *La Vanguardia*, domingo 17 marzo 2002. Barcelona. Pàg. 9

SEN, C. (2002). "El Gobierno español da por cumplido el reto de impulsar la reforma económica". *La Vanguardia*, domingo 17 marzo 2002. Barcelona. Pàg. 10

GONZÁLEZ CABEZAS, J.R. (2002). "Francia salva la bandera del servicio público". *La Vanguardia*, domingo 17 marzo 2002. Barcelona. Pàg. 12

JIMÉNEZ, R. (2002). "Berlusconi lanza una advertencia por el desafío de los sindicatos italianos". *La Vanguardia*, domingo 17 marzo 2002. Barcelona. Pàg. 13

VAL, E. (2002). "Schröder pide reformar la política agrícola y los fondos de cohesión". *La Vanguardia*, domingo 17 marzo 2002. Barcelona. Pàg. 14

RAMOS, R. (2002). "Blair aplaude el cambio de rumbo económico". *La Vanguardia*, domingo 17 marzo 2002. Barcelona. Pàg. 16

BASSETS, M; ENGUIX, S. (2002). "Los Quince impulsan reformas para crear 20 millones de nuevos empleos". *La Vanguardia*, domingo 17 marzo 2002. Barcelona. Pàg. 18

CASALS, M. (2002). "Después del euro, la fiscalidad común". *La Vanguardia*, domingo 17 marzo 2002. Barcelona. Pàg. 26-27

MASSOT, J. (2002). "Una cultura, treinta y cinco culturas". *La Vanguardia*, domingo 17 marzo 2002. Barcelona. Pàg. 28-30

MORATA, F. (2002). "Repensar Europa". *La Vanguardia*, domingo 17 marzo 2002. Barcelona. Pàg. 32

RATO, R. (2002). "Un paso clave para Europa". *La Vanguardia*, sábado 23 marzo 2002. Barcelona. Pàg. 19

GARCÍA, F. (2002). "Giscard apuesta por una Europa federal". *La Vanguardia*, martes 29 octubre 2002. Barcelona. Pàg. 13

INFOEUROPA (2003). "Per a Europa ha arribat, sense cap mena de dubte, el moment de pensar en la futura identitat de la Unió". Gener-abril 2003. Barcelona. Pàg. 1-3

INFOEUROPA. (2003). "La Unió Europea avança cap a un Espai europeu de la recerca". Gener-abril 2003. Barcelona. Pàg. 1-3

INFOEUROPA (2003). "Neix la nova Europa dels Vint-i-cinc". Gener-abril 2003. Barcelona. Pàg. 1-4

SIGUAN, M. (2003). "Las raíces de Europa". *La Vanguardia*, sábado 1 marzo 2003. Barcelona. Pàg. 26

OLAIZOLA, I. (2003). "De Palacio recalca que ahora las Naciones Unidas debe tener un papel fundamental en Irak". *Diario de Mallorca*, viernes 11 abril 2003. Palma de Mallorca. Pàg. 20

LA VANGUARDIA. (2003). "La Europa que viene". Jueves-viernes 17-18 abril 2003. Barcelona. Pàg. 20

LA VANGUARDIA. (2003). "Soltar el lastre". Jueves-viernes 17-18 abril 2003. Barcelona. Pàg. 20

NAVARRO, B. (2003). "Europa eleva el listón educativo". *La Vanguardia*, martes 6 mayo 2003. Barcelona. Pàg. 31

PORTA PERALES, M. (2003). "La salud de Europa". *La Vanguardia. Vanguardia Dossier*, miércoles 7 mayo 2003. Barcelona. Pàg. 11

BASSETS, M. (2003). "Un museo por la unidad europea". *La Vanguardia*, martes 27 mayo 2003. Barcelona. Pàg. 63

GARCÍA, F. (2003). "Europa tendrá un presidente estable". *La Vanguardia*, sábado 7 junio 2003. Barcelona. Pàg. 3

GARCÍA, F. (2003). "La cesión de soberanía es el precio". *La Vanguardia*, sábado 7 junio 2003. Barcelona. Pàg. 4

GAGO, J.M.(2003). "La ciencia en la Constitución europea". *La Vanguardia*, miércoles 3 septiembre 2003. Barcelona. Pàg. 22

BASSETS, M. (2003). "Aznar y Schröder retoman el diálogo en pleno enfrentamiento por el futuro de la UE". *La Vanguardia*, jueves 2 octubre 2003. Barcelona. Pàg.19

BORRELL, J; CARNERO, C; LÓPEZ GARRIDO, D. (2003). "Para que España retorne a Europa". *El País*, viernes 3 octubre 2003. Barcelona. Pàg. 15

6.1.4.2 REVISTES
(ORDENAT ALFABÈTICAMENT)

AGUIRRE, F. (2000). "Vínculo de comunicación universitaria europea". *Eccus*, lunes 11 diciembre 2000. 14

(*) ÁLVAREZ MARTÍN, M. V; PLAZA DEL RIO, F.S. (1996). "La participación escolar en Europa". *Cuadernos de Pedagogía*, Nº 251 (octubre), Barcelona. 55-59

(*) EL MAGISTERI DE CATALUNYA. (1999). "Ensenyament presenta els primers materials didàctics per a la introducció de l'euro". Dimecres 13 de gener de 1999. 15

6.1.4.3 PÀGINES WEB DE REVISTES I DIARIS ELECTRÒNICS

(ORDENAT ALFABÈTICAMENT)

FOIX, LL. (2003): "Un triunfo de Powell". *La Vanguardia Digital*. [Diari en línia]. Disponible des d'Internet a: <http://www.lavanguardia.es/web/20031016/51145960257.html> [amb accés el 20 d'octubre de 2003].

FOIX, LL. (2003): "Reflexiones europeas". *La Vanguardia Digital*. [Diari en línia]. Disponible des d'Internet a: <http://www.lavanguardia.es/web/20031119/51147763256.html> [amb accés el 20 de novembre de 2003].

FOIX, LL. (2003): "Francia y Alemania no cumplen los pactos". *La Vanguardia Digital*. [Diari en línia]. Disponible des d'Internet a: <http://www.lavanguardia.es/web/20031125/51148070729.html> [amb accés el 26 de novembre de 2003].

LA VANGUARDIA DIGITAL. (2002): "Parlamentos regionales de la UE avalan la tesis de Rigol de relación con la Eurocámara". [Diari en línia]. Disponible des d'Internet a: [http://www.lavanguardia.es/Vanguardia/Publica?COMPID=63111102&ID_PAGIN...>](http://www.lavanguardia.es/Vanguardia/Publica?COMPID=63111102&ID_PAGIN...) [amb accés el 31 d'octubre de 2002].

LA VANGUARDIA DIGITAL. (2002): "Pujol cree que la nueva UE generará "cierta frustración" en Cataluña". [Diari en línia]. Disponible des d'Internet a: <http://www.lavanguardia.es/web/20021029/61819430.html> [amb accés el 31 d'octubre de 2002].

FOIX, LL. (2003): "La Europa que viene". *La Vanguardia Digital*. [Diari en línia]. Disponible des d'Internet a: [http://www.lavanguardia.es/Vanguardia/Publica?COMPID=51148460684&ID_PAGIN...>](http://www.lavanguardia.es/Vanguardia/Publica?COMPID=51148460684&ID_PAGIN...) [amb accés el 5 de desembre de 2003].

FOIX, LL. (2003): "Aznar en Europa". *La Vanguardia Digital*. [Diari en línia]. Disponible des d'Internet a: [http://www.lavanguardia.es/Vanguardia/Publica?COMPID=51148726809&ID_PAGIN...>](http://www.lavanguardia.es/Vanguardia/Publica?COMPID=51148726809&ID_PAGIN...) [amb accés el 12 de desembre de 2003].

GARCÍA, F. (2002): "La Convención Europea propone un "superministro" de Asuntos Exteriores". *La Vanguardia Digital*. [Diari en línia]. Disponible des d'Internet a: <http://www.lavanguardia.es/web/20021220/132905999.htm> [amb accés el 20 de desembre de 2002].

(*) LA VANGUARDIA DIGITAL. (2002): "La crisis de la educación" [Diari en línia]. Disponible de d'Internet a: <http://www.lavanguardia.es/web/20020217/22820386.html> [amb accés el 21 de novembre de 2002].

(*) LOPEZ, L. (2001): "La Integración de Alumnos con Necesidades Educativas Especiales". *PsicoEduc Recursos. Boletín de recursos en internet*. [Revista electrònica]. Disponible des d'Internet a: <http://psicoeduc.rediris.es/Recursos/Integracion.htm>

REVISTA "EL MAESTRO". (2002): "Unión Europea financia la construcción de seis delegaciones departamentales del MECD". [Revista electrònica]. Disponible des d'Internet a: <http://www.mecd.gob.ni/rev9/maes6.asp> [amb accés el 27 d'agost de 2002].

6.1.5 DOCUMENTS EN LÍNIA

(ORDENAT ALFABÈTICAMENT)

BAUTIER, P, ALLEN, T (2003): "La population de l'UE augmente de 0,3% en 2002 pour atteindre 379 millions d'habitants". *Eurostat* [Document en línia]. Disponible des d'Internet a: <http://europa.eu.int/comm/eurostat/Public/datashop/print-product/FR?catalogue=Euro> [amb accés el 13 d'agost de 2003].

(*)CONVERGÈNCIA i UNIÓ (2003): "Conferència Nacional d'Educació – CiU" (La formació al llarg de la vida. Universitat i Europa. Formació professional sense límits. Educació en el Segle XXI. Innovació i societat del coneixement)". [Document en línia]. Disponible des d'Internet a: <http://www.ciu.info/conferencias/educacio.html> [amb accés el 5 de març de 2003].

(*)DARDER I VIDAL, P. (2000): "L'Educació del segle XXI (Informe Delors)". *Àmbit Maria Corral d'investigació i difusió* [Document en línia]. Disponible des d'Internet a: <http://www.ua-ambit.org/jornades2000/Ponencies/i00-pere-darder.htm> [amb accés el 22 de maig de 2002].

(*)MARÍN SANTOLAYA, P. (2002): "Tecnologías de la información en educación: la experiencia europea" *Tecnologías de la información* [Document en línia]. Disponible des d'Internet a: <http://www.c5.cl/ieinvestiga/actas/ribie94/Confer2.htm> [amb accés el 27 d'agost de 2002].

PATRONAT CATALÀ PRO EUROPA (2003): "El futur de la Unió Europea". [Document en línia]. Disponible des d'Internet a: http://www.infoeuropa.org/catala/Futur_ue/cont.htm [amb accés el 16 de juliol de 2003]

PRESS RELEASES. (2003): "El defensor del Pueblo pide que los ciudadanos no sean dejados al margen en la Constitución". [Document en línia]. Disponible des d'Internet a: [http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/questen.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=EO/03/18...>](http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/questen.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=EO/03/18...) [amb accés el 12 de desembre de 2003].

PRESS RELEASES (2003): "La Comisión debate las modificaciones de la Constitución de la UE". [Document en línia]. Disponible des d'Internet a: http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/questen.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/03/160...> [amb accés el 12 de desembre de 2003].

PRESS RELEASES (2003): "La Comisión se pronuncia sobre la Constitución Europea". Document en línia]. Disponible des d'Internet a: http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/03/126...

[amb accés el 12 de desembre de 2003].

PRESS RELEASES. (2003): "Les deux tiers des citoyens de l'UE sont en faveur d'une constitution européenne". [Document en línia]. Disponible des d'Internet a: http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/03/151...

[amb accés el 12 de desembre de 2003].

6.1.6 PÀGINES WEB CONSULTADES

1ER BLOC:

(CLASSIFICAT PER DATA DE CONSULTA)

<http://www.europa.eu.int/scadplus/leg/es/cha/c00003a.htm> Actividades de la Unión Europea. Síntesis de la legislación. Educación, Formación, Juventud: introducción [amb accés el 27 d'agost de 2002]

http://europa.eu.int/information_society/eeurope/news_library/documents/education_staff_paper/education_es.doc Comisión de las Comunidades Europeas. Evaluación comparativa. Acceso de la juventud europea a la era digital [amb accés el 2 d'octubre de 2001]

<http://www.diba.es/gaue/cde/diba/fitxes/joventut.htm> Diputació de Barcelona. Xarxa de municipis. Guia d'Ajuts de la Unió Europea. Joventut [amb accés el 27 d'agost de 2002]

<http://www.diba.es/gaue/cde/diba/> Diputació de Barcelona. Xarxa de municipis. Guia d'Ajuts de la Unió Europea [amb accés el 27 d'agost de 2002]

<http://www.diba.es/gaue/cde/diba/fitxes/socrates.html> Diputació de Barcelona. Xarxa de municipis. Guia d'Ajuts de la Unió Europea. Sòcrates [amb accés el 27 d'agost de 2002]

<http://www.diba.es/gaue/cde/diba/fitxes/alfa.html> Diputació de Barcelona. Xarxa de municipis. Guia d'Ajuts de la Unió Europea. Alfa [amb accés el 27 d'agost de 2002]

<http://www.diba.es/gaue/cde/diba/id5.html> Diputació de Barcelona. Xarxa de municipis. Guia d'Ajuts de la Unió Europea. Educació i joventut [amb accés el 27 d'agost de 2002]

<http://www.mec.es/cide/eurydice/index.htm> Eurydice. Unidad Española. Ministerio de Educación Cultura y Deporte. [amb accés el 27 d'agost de 2002]

<http://www3.gencat.net:81/joventut/catala/internacional/programa.htm> Gencat. La Secretaria General de Joventut. Servei Internacional. Programa Joventut de la Comissió Europea [amb accés el 27 d'agost de 2002]

http://www.jcyl.es/cpat/dgaeae/listado_programas/EDUCACI.htm Junta de Castilla y León. Consejería de Presidencia y Administración Territorial. Programas, iniciativas y acciones comunitarias en vigor. Educación, formación, juventud y deportes. Formación [amb accés el 27 d'agost de 2002]

<http://europa.eu.int/eur-lex/es/treaties/selected/livre101.html> Recopilación de los Tratados. 1. Tratado de la Unión Europea. Preámbulo [amb accés el 14 de novembre de 2002]

<http://europa.eu.int/eur-lex/es/treaties/selected/livre102.html> Recopilación de los Tratados. 1. Tratado de la Unión Europea. Título I: Disposiciones comunes [amb accés el 14 de novembre de 2002]

<http://europa.eu.int/eur-lex/es/treaties/selected/livre103.html> Recopilación de los Tratados. 1. Tratado de la Unión Europea. Título II: Disposiciones por las que se modifica el Tratado constitutivo de la Comunidad Económica Europea con el fin de constituir la Comunidad Europea [amb accés el 14 de novembre de 2002]

<http://europa.eu.int/scadplus/leg/es/cha/c11024.htm> Actividades de la Unión Europea. Síntesis de la legislación. Año Europeo de la Educación y de la Formación Permanentes (1996) [amb accés el 7 de febrer de 2003]

<file://A:\Europa,%20educación%20entre%20los%20estados%20miembros.htm> Actividades de la Unión Europea. Síntesis de la legislación. Educación, formación, juventud: cooperación entre los Estados Miembros [amb accés el 7 de febrer de 2003]

<http://europa.eu.int/scadplus/leg/es/cha/c11054.htm> Actividades de la Unión Europea. Síntesis de la legislación. Espacio europeo del aprendizaje permanente [amb accés el 7 de febrer de 2003]

<http://www.europa.eu.int/scadplus/leg/es/cha/c11028.htm> Actividades de la Unión Europea. Síntesis de la legislación. Libro Blanco sobre la educación y la formación [amb accés el 7 de febrer de 2003]

<file://A:\Libro%20Verde.htm> Actividades de la Unión Europea. Síntesis de la legislación. Libro Verde: los obstáculos a la movilidad transnacional [amb accés el 7 de febrer de 2003]

<http://europa.eu.int/scadplus/leg/es/cha/c11057.htm> Actividades de la Unión Europea. Síntesis de la legislación. Modelo europeo de currículum vitae [amb accés el 7 de febrer de 2003]

<http://europa.eu.int/scadplus/leg/es/cha/c11015.htm> Actividades de la Unión Europea. Síntesis de la legislación. Movilidad de los estudiantes, las personas en formación, los jóvenes voluntarios, los profesores y los formadores [amb accés el 7 de febrer de 2003]

<http://europa.eu.int/scadplus/leg/es/cha/c11056.htm> Actividades de la Unión Europea. Síntesis de la legislación. Plan de acción en materia de competencias y de movilidad [amb accés el 7 de febrer de 2003]

<http://europa.eu.int/scadplus/leg/es/cha/c11040.htm> Actividades de la Unión Europea. Síntesis de la legislación. Por una Europa del conocimiento [amb accés el 7 de febrer de 2003]

http://www.infoeuropa.org:8000/notesinf.nsf/Notes_internet_tema/EBD6C650AC0E...

Avantprojecte del Tractat Constitucional [16 de juliol de 2003]

http://www.infoeuropa.org/catala/Futur_ue/compconvencio.htm Convenció Europea sobre el futur de la Unió Europea: COMPOSICIÓ. Patronat Català Pro Europa [amb accés el 16 de juliol de 2003]

http://www.infoeuropa.org/catala/Futur_ue/efectes_institucionals.htm Europa de 25: institucions. Efectes institucionals derivats de l'entrada en vigor del Tractat de Niça i del Consell Europeu de Brusel·les, 24-25/10/02. Patronat Català Pro Europa [amb accés el 16 de juliol de 2003]

http://www.infoeuropa.org/catala/Futur_ue/tractat_articles.htm Proposta de Constitució Europea [amb accés el 16 de juliol de 2003]

<http://www.bde.es/infogene/bce/cuestio/cuestio5.htm> Banco de España. Información general. UEM: Cuestiones fundamentales. El Sistema Europeo de Bancos Centrales (SEBC) y el Banco Central Europeo (BCE): órganos de gobierno y funciones [amb accés el 13 d'agost de 2003]

<http://www.bei.eu.int/> Banque européenne d'investissement. La BEI, l'institution financière de l'Union européenne [amb accés el 13 d'agost de 2003]

<http://www.bei.eu.int/about/> Banque européenne d'investissement. Au sujet de la BEI [amb accés el 13 d'agost de 2003]

<http://www.bei.eu.int/about/objective/> Banque européenne d'investissement. Objectifs [amb accés el 13 d'agost de 2003]

<http://www.bei.eu.int/about/structure> Banque européenne d'investissement. Structures [amb accés el 13 d'agost de 2003]

http://europa.eu.int/comm/index_es.htm Comisión Europea. Políticas de la Unión Europea [amb accés el 13 d'agost de 2003]

<http://ue.eu.int/es/main.htm> Consejo de la Unión Europea [amb accés el 13 d'agost de 2003]

<file://C:\DOCUME~1\PROPIE~1\CONFIG~1\Temp\VKOYYH88.htm> Consejo de la Unión Europea [amb accés el 13 d'agost de 2003]

<http://curia.eu.int/es/instit/presentationfr/cje.htm> El Tribunal de Justicia de las Comunidades Europeas [amb accés el 13 d'agost de 2003]

http://europa.eu.int/index_es.htm EUROPA. La Unión Europea en línea. Instituciones, órganos y Agencias de la Unión Europea [amb accés el 13 d'agost de 2003]

<http://www.fei.eu.int/about.htm> European Investment Fund. About EIF [amb accés el 13 d'agost de 2003]

http://europa.eu.int/abc/index3_es.htm La Unión Europea en breve [amb accés el 13 d'agost de 2003]

<http://www.cor.eu.int/es/index.html> Unión Europea. Comité de las Regiones [amb accés el 13 d'agost de 2003]

http://www.cor.eu.int/es/conv/conv_int.html Unión Europea. Comité de las Regiones. Convención/ Introducción [amb accés el 13 d'agost de 2003]

<file://C:\DOCUME~1\CONFIG~1\Temp\KWPXLXYR.htm> La Unión Europea en breve [amb accés el 18 d'agost de 2003]

<http://www.europa.eu.int/scadplus/leg/es/s19003.htm> Actividades de la Unión Europea. Síntesis de la legislación. Juventud [amb accés el 27 d'agost de 2003]

<http://www.europa.eu.int/scadplus/leg/es/cha/c00003a.htm> Actividades de la Unión Europea. Síntesis de la legislación. Cooperación entre Estados miembros: introducción [amb accés l'1 de setembre de 2003]

<http://europa.eu.int/scadplus/leg/es/cha/c11049.htm> Actividades de la Unión Europea. Síntesis de la legislación. Futuros objetivos precisos de los sistemas educativos [amb accés l'1 de setembre de 2003]

http://europa.eu.int/prelex/liste_resultats.cfm?CL=es Procedimientos Interinstitucionales [amb accés l'1 de setembre de 2003]

<http://europa.eu.int/search/s97.vts> Search Results.[amb accés el 1 de setembre de 2003]

http://europa.eu.int/pol/educ/index_es.htm Actividades de la Unión Europea. Educación [amb accés el 5 de setembre de 2003]

http://europa.eu.int/abc/treaties_es.htm Europa. La UE en breve. Tratados europeos [amb accés el 5 de setembre de 2002]

<http://www.infoeuropa.org:8000/BBLIOTE.nsf/7D9772950D6E4666C1256A85002...> Textos relativos a la educación, la formación y la juventud (1998-2001) [amb accés el 16 de setembre de 2003]

<http://www.guiafc.com/tema.asp?Id=8> Guía de Financiación Comunitaria. Asuntos sociales [amb accés el 17 de setembre de 2003]

<http://www.guiafc.com/tema.asp?Id=11> Guía de Financiación Comunitaria. Becas y premios [amb accés el 17 de setembre de 2003]

<http://www.guiafc.com/> Guía de Financiación Comunitaria. Becas y premios [amb accés el 17 de setembre de 2003]

<http://www.guiafc.com/tema.asp?Id=4> Guía de Financiación Comunitaria. Educación [amb accés el 17 de setembre de 2003]

<http://www.guiafc.com/tema.asp?Id=6> Guía de Financiación Comunitaria. Formación [amb accés el 17 de setembre de 2003]

<http://www.guiafc.com/tema.asp?Id=34> Guía de Financiación Comunitaria. Investigación y Desarrollo Tecnológico [amb accés el 17 de setembre de 2003]

<http://www.guiafc.com/tema.asp?Id=5> Guía de Financiación Comunitaria. Juventud [amb accés el 17 de setembre de 2003]

<http://www.guiafc.com/tema.asp?Id=9> Guía de Financiación Comunitaria. Mujer [amb accés el 17 de setembre de 2003]

<http://www.guiafc.com/tema.asp?Id=3> Guía de Financiación Comunitaria. Sociedad de la Información [amb accés el 17 de setembre de 2003]

<http://www.guiafc.com/tema.asp?Id=7> Guía de Financiación Comunitaria. Empleo [amb accés el 22 de setembre de 2003]

<http://www.guiafc.com/tema.asp?Id=40> Guía de Financiación Comunitaria. Integración europea [amb accés el 22 de setembre de 2003]

http://www.guiafc.com/ficha.asp?Id=40&Id_f=34 Guía de Financiación Comunitaria. Integración europea [amb accés el 22 de setembre de 2003]

http://www.guiafc.com/ficha.asp?ld=40&ld_f=137 Guía de Financiación Comunitaria. Integración europea [amb accés el 22 de setembre de 2003]

http://wis.si.urv.es/infoalumnes/credits_lliures Crèdits lliures URV. [amb accés setembre 2003]

http://www.guiafc.com/ficha.asp?ld=11&ld_f=51 Guía de Financiación Comunitaria. Becas y premios [amb accés l'11 de novembre de 2003]

http://www.guiafc.com/ficha.asp?ld=11&ld_f=52 Guía de Financiación Comunitaria. Becas y premios [amb accés l'11 de novembre de 2003]

http://www.guiafc.com/ficha.asp?ld=11&ld_f=190 Guía de Financiación Comunitaria. Becas y premios [amb accés l'11 de novembre de 2003]

[http://www.urv.es/centres\(infermeria/explores/escola/pagines/graduado/pla.htm](http://www.urv.es/centres(infermeria/explores/escola/pagines/graduado/pla.htm) Escola Universitària d'Infermeria de la URV. [amb accés novembre 2003]

<http://www.europa.eu.int/scadplus/leg/es/s19001.htm> Actividades de la Unión Europea. Síntesis de la legislación. Educación [amb accés el 12 de desembre de 2003]

<http://www.europa.eu.int/scadplus/leg/es/cha/c10237.htm> Actividades de la Unión Europea. Síntesis de la legislación. Igual [amb accés el 12 de desembre de 2003]

<http://www.europa.eu.int/scadplus/leg/es/cha/c11041.htm> Actividades de la Unión Europea. Síntesis de la legislación. EUROPASS -Formación [amb accés el 12 de desembre de 2003]

<http://www.europa.eu.int/scadplus/leg/es/s19002.htm> Actividades de la Unión Europea. Síntesis de la legislación. Formación profesional [amb accés el 12 de desembre de 2003]

<http://www.europa.eu.int/scadplus/leg/es/cha/c11062.htm> Actividades de la Unión Europea. Síntesis de la legislación. Hermanamiento de centros de enseñanza secundaria [amb accés el 12 de desembre de 2003]

<http://www.europa.eu.int/scadplus/leg/es/lvb/g24204.htm> Actividades de la Unión Europea. Síntesis de la legislación. Interreg III [amb accés el 12 de desembre de 2003]

<http://www.europa.eu.int/scadplus/leg/es/s19003.htm> Actividades de la Unión Europea. Síntesis de la legislación. Juventud [amb accés el 12 de desembre de 2003]

<http://www.europa.eu.int/scadplus/leg/es/lvb/g24208.htm> Actividades de la Unión Europea. Síntesis de la legislación. Leader + [amb accés el 12 de desembre de 2003]

<http://www.europa.eu.int/scadplus/leg/es/lvb/g24209.htm> Actividades de la Unión Europea. Síntesis de la legislación. Urban II [amb accés el 12 de desembre de 2003]

<http://www.xtec.es/crp-tarragones> Centre de Recursos del Tarragonès. [amb accés el març de 2004]

<http://www.ice.urv.es> Institut de Ciències de l'Educació de la URV. [amb accés el 25 de març de 2004]

<http://www.urv.es/ori> Oficina de Relacions Internacionals de la URV. [amb accés el 25 de març de 2004]

<http://www.fcee.urv.es/serveis/cde> Centre de Documentació Europea de la URV. [amb accés el 25 de març de 2004]

<http://www.fcee.urv.es/serveis/cde/Bibbasica.html> Centre de Documentació Europea de la URV. [amb accés el 25 de març de 2004]

<http://webgrec.urv.es/MENUS/DADREC> Investigació i Recerca de la URV. [amb accés el 25 de març de 2004]

2ON BLOC:
(CLASSIFICAT PER ORDRE ALFABÈTIC
SEGONS LA TEMÀTICA)

http://europa.eu.int/comm/dg10/publications/index_es.html Àmbits d'actuació de la Unió Europea. Font: Patronat Català Pro Europa. [consultada el maig de 2003]

<http://europa.eu.int/eur-lex/es/index.html> Bases de dades CELEX, OEIL, PreLex, TED, i als documents oficials de les institucions de la UE. Font: Patronat Català Pro Europa. [consultada el maig de 2003]

http://europa.eu.int/comm/secretariat_general/sgc/aides/index_es.htm Base de dades que presenta la informació en forma de fitxes resum dels programes. Font: Patronat Català Pro Europa. [consultada el maig de 2003]

<http://www.gencat.es/pcpe> Centre d'Informació Europea. Patronat Català Pro Europa. Font: díptic Informatiu.

http://europa.eu.int/comm/press_room/index_en.htm Comunitats de premsa del portaveu de la Comissió europea. Font: Patronat Català Pro Europa. [consultada el maig de 2003]

www.europa.eu.int/spain Construir la Europa de los pueblos. La Unión Europea y la cultura. Font: opuscle informatiu. Edit Comissió Europea

www.infoeuropa.org XXV Curs sobre la Unió Europea. Barcelona (25 de setembre – 18 de desembre de 2002). Patronat Català Pro Europa. Font: opuscle informatiu

<http://europa.eu.int/eur-lex/es/links/index.html> Documentació oficial produïdaa per diferents institucions. Font: Patronat Català Pro Europa. [consultada el maig de 2003]

http://europa.eu.int/comm/secretariat_general/sgc/acc_doc/index_en.htm Documents publicats i documents interns produïts per la UE. Font: Patronat Català Pro Europa. [consultada el maig de 2003]

www.europa.eu.int/eeurope eEurope. Una sociedad de la información para todos. Font: tríptic informatiu. Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas.

<http://europa.eu.int/comm/education/elearning/index.html> eLearning. Concebir la educación del futuro. Font: tríptic informatiu. Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas

<http://europa.eu.int/spain/publicaciones/digame.htm> Entitats a les quals pot adreçar-se el ciutadà, empresa,... per tal de demanar informació sobre la Unió Europea. Font: Patronat Català Pro Europa. [consultada el maig de 2003]

<http://europa.eu.int/europedirect> Europa en directe. Font: tríptic informatiu. Oficina de Publicacions Oficiales de les Comunitats Europees

http://www.gencat.net/economia/progecon/fons_estructurals/index.htm Fons Estructurals. Font: Patronat Català Pro Europa. [consultada el maig de 2003]

<http://www.gencat.net/sia/> Fons Estructurals, projectes aprvats en anteriors convocatòries i les convocatòries publicades al DOGC. Font: Patronat Català Pro Europa. [consultada el maig de 2003]

<http://europa.eu.int/scadplus/leg/es/cig/q4000e.htm> Glosario. La reforma de la Unión Europea. Ministerio de Economía.

<http://www.idt-ue.com> Informació completa i detallada sobre les polítiques i la legislació de la Unió Europea relacionades amb el Vè Programa Marc de Recerca. Font: Patronat Català Pro Europa. [consultada el maig de 2003]

<http://www.cordis.lu> Informació sobre les diferents convocatòries del Viè Programa Marc de recerca i el llistat de projectes aprovats. Font: Patronat Català Pro Europa. [consultada el maig de 2003]

http://www.inforeuropa.org/catala/Ajuts_ue/index.htm Informació sobre programes i línies d'ajut de la Unió Europea. Font: Patronat Català Pro Europa. [consultada el maig de 2003]

http://europa.eu.int/eur-lex/es/about/pap/process_and_players6.html Institucions comunitàries i organismes descentralitzats. Font: Patronat Català Pro Europa. [consultada el maig de 2003]

<http://europarl.eu.int/facts/default.htm> Institucions de les Comunitats europees. Font: Patronat Català Pro Europa. [consultada el maig de 2003]

<http://european-convention.eu.int> La Convenció Europea. El sitio oficial de la convenció. Font: tríptic informatiu

http://europa.eu.int/futurum/forum_convention La Convenció Europea. El sitio del Foro de la Convenció. Font: tríptic informatiu

<http://europa.eu.int/futurum> La Convenció Europea. El sitio Futurum, gestionado por la Comisión Europea, se centra en el debate público, i ofrece flashes de información i acceso a documentos, decisiones, debates, enlaces a otros sitios internet, etc. Font: tríptic informatiu

www.euroinfo.cce.es La Unión europea de los jóvenes. Font: tríptic informatiu

http://europa.eu.int/comm/regional_policy/index_es.htm Política regional. Font: Patronat Català Pro Europa. [consultada el maig de 2003]

<http://europa.eu.int/pol/index-es.htm> Polítiques i activitats de la UE. Font: Patronat Català Pro Europa. [consultada el maig de 2003]

http://europa.eu.int/scadplus/scad_es.htm Polítiques UE. Font: Patronat Català Pro Europa. [consultada el maig de 2003]

<http://europarl.eu.int/oeil/default.htm> Procediments legislatius en curs i finalitzats a partir de la 4a legislatura. Font: Patronat Català Pro Europa. [consultada el maig de 2003]

<http://europa.eu.int/comm/enlargement/> ¿Què significa l'ampliació de la Unió Europea per a la nostra economia?. Font: tríptic informatiu. Edit. Comissió Europea. Representació a Barcelona

<http://europa.eu.int/comm/enterprise/networks/eic/eic.html> ¿Què significa l'ampliació de la Unió Europea per a la nostra economia?. Font: tríptic informatiu Edit. Comissió Europea. Representació a Barcelona

http://europa.eu.int/comm/relays/index_es.htm ¿Què significa l'ampliació de la Unió Europea per a la nostra economia?. Font: tríptic informatiu. Edit. Comissió Europea. Representació a Barcelona

<http://europa.eu.int/eur-lex/es/treaties/selected/livre104.html> Recopilación de los Tratados. 1. Tratado de la Unión Europea. Título III: Disposiciones por las que se modifica el Tratado constitutivo de la Comunidad Económica Europea del Carbón y del Acero

<http://europa.eu.int/eur-lex/es/treaties/selected/livre105.html> Recopilación de los Tratados. 1. Tratado de la Unión Europea. Título IV: Disposiciones por las que se modifica el Tratado constitutivo de la Comunidad Económica Europea de la Energía Atómica

<http://europa.eu.int/eur-lex/es/treaties/selected/livre106.html> Recopilación de los Tratados. 1. Tratado de la Unión Europea. Título IV: Disposiciones relativas a la política exterior y de seguridad común

<http://europa.eu.int/eur-lex/es/treaties/selected/livre107.html> Recopilación de los Tratados. 1. Tratado de la Unión Europea. Título VI: Disposiciones relativas a la cooperación policial y judicial en materia penal

<http://europa.eu.int/eur-lex/es/treaties/selected/livre108.html> Recopilación de los Tratados. 1. Tratado de la Unión Europea. Título VII: Disposiciones sobre una cooperación reforzada

<http://europa.eu.int/eur-lex/es/treaties/selected/livre109.html> Recopilación de los Tratados. 1. Tratado de la Unión Europea. Título VIII: Disposiciones finales

<http://register.consilium.eu.in/utfregister/frames/introfsEN.htm> Registre de documents del Consell. Font: Patronat Català Pro Europa. [consultada el maig de 2003]

<http://www4.europarl.eu.int/registre/recherche/Menu.cfm?langue=EN> Registre de documnets del Parlament europeu. Font: Patronat Català Pro Europa. [consultada el maig de 2003]

<http://europa.eu.int/prelex/apcnet.cfm> Seguiment de les diferents etapes del procediment de presa de decisions. Font: Patronat Català Pro Europa. [consultada el maig de 2003]

<http://europa.eu.int/cj/es/jurisp/index.htm> Sentències del TJCE i del TPI, i conclusions dels advocats generals. Font: Patronat Català Pro Europa. [consultada el maig de 2003]

<http://www.altanet.org/samweb/welcome.htm> Servei Especialitzat d'Informació adreçat a les administracions locals. Font: Patronat Català Pro Europa. [consultada el maig de 2003]

<http://europa.eu.int/idea/es/index.htm> Telèfons i faxes dels responsables dels diferents serveis de les institucions comunitàries. Font: Patronat Català Pro Europa. [consultada el maig de 2003]

3ER BLOC:

_____ (ALTRES PAGINES CONSULTADES) _____

www.cedefop.eu.int/

<http://www.convenciocatalana.org>

<http://www.europafutura.org>

<http://forumconstitucioeuropea.org>

<http://www.xtec.es/ofieurop/index.htm>

www.cipaj.org/boletines/bol0502/publica.htm

http://europa.eu.int/comm/dgs/eurostat/index_es.htm Font: Patronat Català Pro Europa. [consultada el maig de 2003]

www.europa.eu.int Font: Patronat Català Pro Europa [consultada el maig de 2003]

6.1.7 DOCUMENTACIÓ OFICIAL

6.1.7.1 TRACTATS EUROPEUS

- i. Tractat de la Unió Europea (Maastricht). Signat el 7 de febrer de 1992 i entrada en vigor l'1 de novembre de 1993. (*Diario Oficial* n. C 191 de 29 de julio de 1992) http://www.europa.eu.int/eur-lex/es/search/treaties_founding.html
- ii. Tractat Constitutiu de la Comunitat Europea (*Versió consolidada*) (*Diario Oficial* n.C 325 de 24 de diciembre 2002) http://www.europa.eu.int/eur-lex/es/search/search_treaties.html
- iii. Tractat de la Unió Europea (després de l'aprovació del Tractat d'Amsterdam) *Versió consolidada*) (*Diario Oficial* n. C 325 de 24 de diciembre de 2002) <http://www.europa.eu.int/eur-lex/es/search-treaties.html>
- iv. Tractat d'Amsterdam. Signat el 2 d'octubre de 1992 i entrada en vigor l'1 de maig de 1999. (*Diario Oficial* n. C 340 de 10 noviembre 1997) http://www.europa.eu.int/eur-lex/es/search/treaties_other.html
- v. Tractat de Niça. Signat el 26 de febrer de 2001. (*Diario Oficial* n. C 80 de 10 de marzo 2001) <http://www.europa.eu.int/eur-lex/es/search-treaties.html>
- vi. Projecte de Tractat pel qual s'institueix una CONSTITUCIÓ PER EUROPA. Adoptat pel concens per la Convenció Europea el 13 de juny i el 10 de juliol de 2003. (*Diario Oficial* n. C 169 de 18 de julio de 2003) <http://european-convention.eu.int/docs/Treaty/cv00850.es03.pdf> o http://www.europa.eu.int/eur-lex/es/search/search_treaties.html

6.1.7.2 EUROPA I EDUCACIÓ

- i. "La enseñanza superior en la Comunidad Europea"
<http://www.unex.es/educacion/alumnos/europa.htm> (P. 1, 2 i 3)
- ii. "Instituto Universitario Europeo" – Florencia
<http://europa.eu.int/abc/doc/off/rg/es/2001/pt0588.htm> i <http://www.iue.it>
(Un document escanejat extret de la Guia de l'estudiant).
- i. Guia de l'estudiant: "Colegio de Europa" – Brujas
http://coleurop.bl/acad_prog.htm

- iv. Llibre Verd sobre la Dimensió Europea de l'Educació. 1993
(Document escanejat de la publicació en format paper)
- v. Llibre Blanc sobre l'Educació i la Formació. "Enseñar y Aprender. Hacia la sociedad cognitiva". 1995 (Presentat en francès)
<http://europa.eu.int/comm/education/doc/official/keydoc/lb-fr.pdf>
- vi. Llibre Verd: "Educació – formació – investigació. Els obstacles per la mobilitat transnacional". 1996
<http://europa.eu.int/comm/education/doc/official/keydoc/lvert/lves.pdf>
- vii. Projecte de programa de treball detallat pel seguiment de l'informe sobre els objectius concrets dels sistemes d'educació i formació. 2001
http://europa.eu.int/eur-lex/es/com/cnc/2001/com2001_0501es01.pdf
- viii. Projecte d'informe intermig conjunt sobre l'execució del programa de treball detallat relatiu al seguiment dels objectius dels sistemes d'educació i formació a Europa. "Educació i Formació 2010". Urgeixen les reformes per aconseguir amb èxit l'estratègia de Lisboa. (2003)
http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/doc/com_2003_685.a1_23013_es.dpf

6.1.7.3 LLEIS ESTATALS

- i. LOGSE (Llei d'Ordenació General del Sistema Educatiu). 1990
<http://www.ua.es/oia/es/normativa/logse.htm#DES001>
- ii. LOCE (Llei Orgànica de Qualitat de l'Educació). 2002
<http://www.boe.es/boe/dias/2002-12-24/pdfs/A45188-45220.pdf>

6.2. ÍNDEX DE GRÀFICS, QUADRES

I ABREVIATURES

6.2.1. GRÀFICS

GRÀFIC I:	Educació i formació: dades de 1995	60
GRÀFIC II:	Educació i formació: dades de 1998	61
GRÀFIC III:	Reducció de les diferències entre ambdós sexes	189
GRÀFIC IV:	Reducció de les diferències entre ambdós sexes	216
GRÀFIC V:	Percentatges de centres públics i privats	354
GRÀFIC VI :	Percentatges nois i noies	355
GRÀFIC VII :	Edats i percentatges dels alumnes enquestats	355
GRÀFIC VIII :	Percentatges d'alumnes per blocs d'edat	356
GRÀFIC IX:	Percentatges d'alumnes enquestats per cursos	356
GRÀFIC X:	Centres públics	357
GRÀFIC XI:	Centres privats	357
GRÀFIC XII :	Crèdits sobre la UE	358
GRÀFIC XIII :	Crèdits sobre la UE per cursos	359
GRÀFIC XIV:	Percentatges per cursos on s'ha estudiat quelcom sobre la UE	359
GRÀFIC XV:	Coneixença del concepte —ciutadà europeu—	361
GRÀFIC XVI:	Coneixença del concepte —Parlament Europeu—	362
GRÀFIC XVII:	Coneixença del concepte —Eurodiputat—	362
GRÀFIC XVIII:	Coneixença del concepte —Maastricht—	363
GRÀFIC XIX:	Coneixença del concepte —Euro—	363
GRÀFIC XX:	Coneixença del concepte —Intercanvis europeus d'estudiants—	364
GRÀFIC XXI:	Coneixença del concepte —Comenius—	364
GRÀFIC XXII:	Percentatges per cursos de la coneixença del concepte —ciutadà europeu— per cursos	365
GRÀFIC XXIII:	Percentatges per cursos de la coneixença del concepte —Parlament Europeu—	366
GRÀFIC XXIV:	Percentatges de coneixença del concepte —Eurodiputat— per cursos	367
GRÀFIC XXV:	Percentatges de coneixença del concepte —Maastricht— per cursos	367
GRÀFIC XXVI:	Percentatges de coneixença del concepte —euro— per cursos	368
GRÀFIC XXVII:	Percentatges de coneixença del concepte —Intercanvis d'estudiants— per cursos	369
GRÀFIC XXVIII:	Percentatges de coneixença del concepte —Comenius— per cursos	369

GRÀFIC XXIX:	Percentatges del nivell de coneixements a diverses afirmacions	370
GRÀFIC XXX:	Percentatges de respostes correctes alumnes de 1er d'ESO	371
GRÀFIC XXXI:	Percentatges de respostes incorrectes alumnes de 1er d'ESO	372
GRÀFIC XXXII:	Percentatges de preguntes no contestades alumnes de 1er d'ESO	373
GRÀFIC XXXIII:	Percentatges de respostes correctes alumnes de 2n d'ESO	374
GRÀFIC XXXIV:	Percentatges de respostes incorrectes alumnes de 2n d'ESO	375
GRÀFIC XXXV:	Percentatges de preguntes no contestades alumnes de 2n d'ESO	376
GRÀFIC XXXVI:	Percentatges de respostes correctes alumnes de 3er d'ESO	377
GRÀFIC XXXVII:	Percentatges de respostes incorrectes alumnes de 3er d'ESO	378
GRÀFIC XXXVIII:	Percentatges de preguntes no contestades alumnes de 3er d'ESO	379
GRÀFIC XXXIX:	Percentatges de respostes correctes dels alumnes de 4rt d'ESO.....	380
GRÀFIC XL:	Percentatges de respostes incorrectes dels alumnes de 4rt d'ESO	381
GRÀFIC XLI:	Percentatges de preguntes no contestades alumnes de 4rt d'ESO	382
GRÀFIC XLII:	Percentatges del total dels 562 alumnes enquestats sobre la idea d'Europa	383
GRÀFIC XLIII:	Percentatges per cursos sobre la valoració de la idea d'Europa	384
GRÀFIC XLIV:	Percentatges del total dels 562 alumnes enquestats sobre la nacionalitat	385
GRÀFIC XLV:	Percentatges per cursos sobre la nacionalitat	386
GRÀFIC XLVI:	Percentatges sobre com creuen que els coneixements sobre la UE pot ajudar en el seu futur professional	387
GRÀFIC XLVII:	Percentatges d'alumnes que avaluen el propi nivell de coneixement sobre la UE	388
GRÀFIC XLVIII:	Percentatges sobre el voler anar a estudiar o treballar en un altre país de la UE	389
GRÀFIC XLIX:	Percentatges de centres públic i privats	416
GRÀFIC L :	Percentatges homes i dones	417
GRÀFIC LI:	Percentatges sobre titulació	417
GRÀFIC LII:	Percentatges coneixements dels professors	418
GRÀFIC LIII :	Percentatges de participació	419
GRÀFIC LIV :	Afirmacions i negacions	420
GRÀFIC LV :	Idea d'Europa	421
GRÀFIC LVI:	Interessos sobre Europa	422
GRÀFIC LVII:	Valoració del desenvolupament de la dimensió europea en l'educació .	422
GRÀFIC LVIII:	Aplicació de la dimensió europea a l'ESO	423
GRÀFIC LIX:	Programes europeus	424
GRÀFIC LX:	Conceptes de la UE en crèdits	425
GRÀFIC LXI :	Treball de conceptes de la UE en centres públics i privats	425
GRÀFIC LXII :	Quan es treballen els conceptes de la UE ?	426
GRÀFIC LXIII :	Quan es treballen els conceptes en els centres públics i privats	426
GRÀFIC LXIV :	Aplicació de metodologia específica	427
GRÀFIC LXV:	Metodologies utilitzades	427

GRÀFIC LXVI:	Metodologies més utilitzades	428
GRÀFIC LXVII :	Metodologia més utilitzada en l'àmbit públic i privat	428
GRÀFIC LXVIII :	Canvi de continguts de la LOGSE	429
GRÀFIC LXIX:	Canvi en el contingut en l'àmbit públic i privat	429
GRÀFIC LXX:	Necessitat d'ampliar continguts	430
GRÀFIC LXXI :	Desenvolupament de la dimensió europea dins l'àrea	431
GRÀFIC LXXII:	Dimensió europea dins la formació de professorat	432
GRÀFIC LXXIII :	Dimensió europea dins la formació en l'àmbit públic i privat	432
GRÀFIC LXXIII :	Grau de coneixement	441
GRÀFIC LXXIV :	Grau de coneixement en l'àmbit públic i privat	442

6.2.2. QUADRES

QUADRE I:	Cronologia de la construcció de la UE	45
QUADRE II:	Els ideòlegs	53
QUADRE III:	Pressupost: ciència i tecnologia a Europa	73
QUADRE IV:	Estructura de les institucions de la UE	89
QUADRE V:	Altres organismes de la UE	90
QUADRE VI:	La codesició (esquema simplificat)	93
QUADRE VII:	Esquema dels tres pilars de la UE	98
QUADRE VIII:	Ponderació dels Estats Membres en les votacions de la UE	99
QUADRE IX:	Els tres pilars de la UE	100
QUADRE X:	Les Institucions i òrgans de la UE	113
QUADRE XI :	Òrgans interinstitucionals i descentralitzats de la UE	113
QUADRE XII :	UEM – Primera Fase	116
QUADRE XIII :	UEM – Segona Fase	117
QUADRE XIV:	UEM – Tercera Fase	118
QUADRE XV:	Cronologia dels principals acords en matèria d'educació	145
QUADRE XVI:	Context de la Formació del professorat dins la política educativa Comunitària	172
QUADRE XVII:	Contingut General del programa Sòcrates	210
QUADRE XVIII:	Política de la Dimensió Europea de l'Educació	251
QUADRE XIX:	Evolució del creixement dels alumnes als centres d'ESO del Tarragonès	304
QUADRE XX:	Paradigma qualitatiu i quantitatiu	311
QUADRE XXI :	Alumnes i Professors dels centres d'ESO del Tarragonès . 330-334-335-336	
QUADRE XXII :	Quadre del nombre de qüestionaris a aplicar als alumnes : mostra	333
QUADRE XXIII:	Nombre d'entrevistes presencials als centres d'ESO	340

6.2.3. ABREVIATURES I SIGLES

AELC:	Associació del Lliure Comerç
BCE:	Banc Central Europeu
BCN:	Bancs Centrals Nacionals
BERD:	Banc Europeu de Reconstrucció i Desenvolupament
CDE:	Centre de Documentació Europea
CE:	Comunitat Europea
CECA:	Comunitat Econòmica de l'Acer i de Carbó
CED:	Comunitat Europea de Defensa
CEDEFOP:	Centre Europeu pel Desenvolupament de la Formació Professional
CEE:	Comunitat Econòmica Europea
CES:	Comitè Econòmic i Social
DG:	Direcció General
DOCE:	Diari Oficial de les Comunitats Europees
DOG:	Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya
EEl:	Espai Europeu de la Investigació
ESO:	Educació Secundària Obligatòria
EURATOM:	Comunitat Europea de l'Energia Atòmica
EUROPOL:	Oficina Europea de Policia
FECOM:	Fons Europeu de Cooperació Monetari
FEDER:	Fons Europeu de Desenvolupament Regional
FRUEO:	Forces Dependents de la Unió Europea Occidental
ICE :	Institut de Ciències de l'Educació
IME :	Institut Monetari Europeu
IVA :	Impost de Valor Afegit
JCE :	Programa « Joventut amb Europa »
LOCE :	Llei Orgànica de Qualitat de l'Educació
LOGSE :	Llei d'Ordenació General del Sistema Educació
OECD:	Organització de Cooperació i Desenvolupament Econòmic
OLAF:	Oficina Europea de Lluita contra el Fraude
ORI:	Oficina de Relacions Internacionals
OSCE:	Organització per la Seguretat i la Cooperació Europea
PAC:	Política Agrària Comú
PECO:	Països d'Europa Central i Oriental
PESC:	Política Exterior de Seguretat Comú
RFA:	República Federal Alemanya
SEBC:	Sistema Europeu de Bancs Centrals
SVE:	Programa "Servei de Voluntariat Europeu"
TCE:	Tractat Constitutiu de la Comunitat Europea
TIC:	Tecnologies de la Informació i la Comunicació

UE:	Unió Europea
UEM:	Unió Econòmica i Monetària
UEO:	Unió Europea Occidental
UP:	Unió Política
URV:	Universitat Rovira i Virgili

6.3.1 ANNEX I

6.3.1.1 QÜESTIONARI DELS ALUMNES

ENQUESTA SOBRE LA UNIÓ EUROPEA
I ELS ALUMNES DE L'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA
AL TARRAGONÈS

NORMES GENERALS PER RESPONDRE L'ENQUESTA

- MARCA AMB UNA CREU LA RESPOSTA QUE CONSIDERIS CORRECTA O COMPLETA ELS ESPAIS BUITS
- EN ALGUNES PREGUNTES S'INDICA AL FINAL DE L'ENUNCIAT LA FORMA DE RESPONDRE

DADES D'IDENTIFICACIÓ

CENTRE: *(marca amb una creu l'opció que correspongui)*

1. PRIVAT
2. PÚBLIC

POBLACIÓ:

DADES PERSONALS

1. SEXE:

a) NOI b) NOIA

2. EDAT: ANYS

3. CURS QUE ESTÀS ESTUDIANT:

CRÈDITS DE TEMES EUROPEUS

4. HAS FET ALGUN CRÈDIT SOBRE TEMES EXCLUSIVAMENT EUROPEUS?

1) SÍ 2) NO

5. CURSOS ON HAS ESTUDIAT QUELCOM SOBRE LA UNIÓ EUROPEA:
(marca amb una creu el curs o cursos i escriu els temes o crèdits)

a) 1ER. D'ESO
.....
.....

b) 2ER. D'ESO
.....
.....

c) 3ER. D'ESO
.....
.....

d) 4RT. D'ESO
.....
.....

CONEIXEMENTS SOBRE LA UNIÓ EUROPEA

6. VALORA ELS TEUS CONEIXEMENTS DELS SEGÜENTS CONCEPTES AMB:
(marca amb una creu el quadre que correspongui en funció del teu criteri)

	1. GENS	2. POC	3. BASTANT	4. MOLT
a) CIUTADÀ EUROPEU	☐	☐	☐	☐
b) PARLAMENT EUROPEU	☐	☐	☐	☐
c) EURODIPUTAT	☐	☐	☐	☐
d) MAASTRICHT	☐	☐	☐	☐
e) EURO	☐	☐	☐	☐
f) INTERCANVIS EUROPEUS D'ESTUDIANTS	☐	☐	☐	☐
g) COMENIUS	☐	☐	☐	☐

7. DE LES AFIRMACIONS SEGÜENTS MARCA AMB UNA CREU LA RESPOSTA
QUE CONSIDERIS CORRECTA

- a) EL TRACTAT DE MAASTRICHT VA ENTRAR EN VIGOR L'ANY 1993:
1) SÍ 2) NO
- b) ACTUALMENT LA UNIÓ EUROPEA ESTÀ FORMADA PER 12 PAÏSOS:
1) SÍ 2) NO
- c) ELS CIUTADANS DE LA UNIÓ EUROPEA TENEN DRET A VIURE,
TREBALLAR O ESTUDIAR EN QUALSEVOL PAÍS DE LA UNIÓ EUROPEA:
1) SÍ 2) NO
- d) ELS TÍTOLS OBTINGUTS DELS ESTUDIS DE FORMACIÓ PROFESSIONAL
SÓN CONSIDERATS VÀLIDS EN TOTS ELS PAÏSOS DE LA UE:
1) SÍ 2) NO
- e) LA UNIÓ EUROPEA AJUDA AL DESENVOLUPAMENT DELS PAÏSOS DEL
DEL TERCER MÓN:
1) SÍ 2) NO
- f) LA UNIÓ EUROPEA NO S'ENCARREGA DE DESENVOLUPAR
PROJECTES DE PROTECCIÓ DEL MEDI AMBIENT:
1) SÍ 2) NO

VALORACIÓ PERSONAL DE LA DIMENSIÓ EUROPEA

8. LA IDEA D'EUROPA LA VALORES:

- 1) DESFAVORABLE 2) T'ÉS INDIFERENT
3) INTERESSANT 4) MOLT INTERESSANT

9. LA TEVA NACIONALITAT CREUS QUE ÉS:

- 1) ESPANYOLA 2) ESPANYOLA I CATALANA
3) EUROPEA 4) ESPANYOLA I EUROPEA
4) ESPANYOLA, CATALANA I EUROPEA

10. CREUS QUE POT AJUDAR AL TEU FUTUR PROFESSIONAL TENIR UNS BONS CONEIXEMENTS SOBRE LA UNIÓ EUROPEA:

- 1) GENS 2) UNA MICA
3) BASTANT 4) MOLT

11. EL TEU NIVELL ACTUAL DE CONEIXEMENTS SOBRE LA UNIÓ EUROPEA CONSIDERES QUE ÉS:

- 1) BAIX 2) MITJÀ
3) ALT 4) MOLT ALT

12. T'AGRADARIA EN UN FUTUR PODER ANAR A ESTUDIAR O TREBALLAR EN ALGUN PAÍS DE LA UNIÓ EUROPEA?

- 1) SÍ 2) NO

13. ESCRIU LA TEVA OPINIÓ SOBRE LA UNIÓ EUROPEA:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

6.3.1.2 MANUAL DE CODIFICACIÓ
NUMÉRICA DEL QÜESTIONARI
DELS ALUMNES

NOM DE LA TAULA : EUROALUM

NÚM. PREGUNTA	NOM VARIABLE	VARIABLE	CATEGORIES DE RESPOSTA
1A	V1	TIPUS DE CENTRE	1) PRIVAT 2) PÚBLIC
1B	V2	POBLACIÓ	1) CONSTANTÍ 2) EL MORELL 3) SALOU 4) TARRAGONA 5) TORREDEMBARRA 6) VILA-SECA DE SOLCINA
1	V3	SEXE	1) NOI 2) NOIA
2	V4	EDAT	1) 12 ANYS 2) 13 ANYS 3) 14 ANYS 4) 15 ANYS 5) 16 ANYS
3	V5	CURS QUE ESTUDIA	1) 1ER. D'ESO 2) 2ON. D'ESO 3) 3ER. D'ESO 4) 4RT. D'ESO
4	V6	REALITZACIÓ D'ALGUN CRÈDIT SOBRE TEMES EUROPEUS	1) SÍ 2) NO
5	V7	CRÈDITS AMB CONTINGUT EUROPEU	LITERAL

6 a)	V8	CONEIXEMENTS SOBRE CIUTADÀ EUROPEU	1) GENS 2) POC 3) BASTANT 4) MOLT
6 b)	V9	PARLAMENT EUROPEU	1) GENS 2) POC 3) BASTANT 4) MOLT
6 c)	V10	EURODIPUTAT	1) GENS 2) POC 3) BASTANT 4) MOLT
6 d)	V11	MAASTRICHT	1) GENS 2) POC 3) BASTANT 4) MOLT
6 e)	V12	EURO	1) GENS 2) POC 3) BASTANT 4) MOLT
6 f)	V13	INTERCANVIS EUROPEUS D'ESTUDIANTS	1) GENS 2) POC 3) BASTANT 4) MOLT
7 a)	V14	EL TRACTAT DE MAASTRICHT VA ENTRAR EN VIGOR L'ANY 1993	1) SÍ 2) NO
7 b)	V15	ACTUALMENT LA UNIÓ EUROPEA ESTÀ FORMADA PER 12 PAÏSOS	1) SÍ 2) NO

7 c)	V16	ELS CIUTADANS EUROPEUS PODEN VIURE, ESTUDIAR O TREBALLAR EN QUALSEVOL PAÍS DE LA UNIÓ EUROPEA	1) SÍ 2) NO
7 d)	V17	ELS TÍTOLS DE FORMACIÓ PROFESSIONAL SÓN VÀLIDS EN TOTS ELS PAÏSOS DE LA UE	1) SÍ 2) NO
7 e)	V18	LA UNIÓ EUROPEA AJUDA AL TERCER MÓN	1) SÍ 2) NO
7 f)	V19	LA UNIÓ EUROPEA DESENVOLUPA PROJECTES DE PROTECCIÓ DEL MEDI AMBIENT	1) SÍ 2) NO
8	V20	VALORACIÓ DE LA IDEA D'EUROPA	1) DESFAVORABLE 2) INDIFERENT 3) INTERESSANT 4) MOLT INTERESSANT
9	V21	IDENTIFICACIÓ AMB LA NACIONALITAT	1) ESPANYOLA 2) ESPANYOLA I CATALANA 3) EUROPEA 4) ESPANYOLA I EUROPEA 5) ESPANYOLA, CATALANA I EUROPEA
10	V22	UN BON GRAU DE CONEIXEMENT SOBRE LA UE POT AJUDAR AL FUTUR PROFESSIONAL	1) GENS 2) UNA MICA 3) BASTANT 4) MOLT

11	V23	NIVELL DE CONEIXEMENTS SOBRE LA UNIÓ EUROPEA	1) BAIX 2) MITJÀ 3) ALT 4) MOLT ALT
12	V24	AGRADARIA ANAR A ESTUDIAR O INVESTIGAR EN ALGUN ALTRE PAÍS DE LA UNIÓ EUROPEA	1) SÍ 2) NO

————— 6.3.1.3 QÜESTIONARI DELS PROFESSORS —————

ENQUESTA SOBRE LA UNIÓ EUROPEA
I EL PROFESSORAT DE L'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA
AL TARRAGONÈS

NORMES GENERALS PER RESPONDRE L'ENQUESTA

- MARCA AMB UNA CREU LA RESPOSTA QUE CONSIDERIS CORRECTA O COMPLETA ELS ESPAIS BUITS
- EN ALGUNES PREGUNTES S'INDICA AL FINAL DE L'ENUNCIAT LA FORMA DE RESPONDRE

DADES D'IDENTIFICACIÓ

CENTRE: *(marca amb una creu l'opció que correspongui)*

3. PRIVAT

4. PÚBLIC

POBLACIÓ:

DADES PERSONALS

1. SEXE:

a) HOME b) DONA

2. EDAT: ANYS

3. MÀXIMA TITULACIÓ ACADÈMICA:

4. NOMBRE D'ANYS DEDICATS A L'ENSENYAMENT: ANYS

IMPARTIMENT DE CLASSES I CRÈDITS

5. CURSOS ON IMPARTEIXES CLASSE I CRÈDITS:

(marca amb una creu el curs on imparteixes matèries i escriu-les al costat)

a) 1ER. D'ESO
.....
.....

b) 2ER. D'ESO
.....
.....

c) 3ER. D'ESO
.....
.....

d) 4RT. D'ESO
.....
.....

GRAU DE CONEIXEMENT DE LA UE EN L'ÀMBIT EDUCATIU

6. VALORA ELS TEUS CONEIXEMENTS DELS SEGÜENTS CONCEPTES AMB:
(marca amb una creu el quadre que correspongui en funció del teu criteri)

	1. GENS	2. POC	3. BASTANT	4. MOLT
a) COMISSIÓ EUROPEA	☐	☐	☐	☐
b) CONSELL EUROPEU	☐	☐	☐	☐
c) POLÍTICA EDUCATIVA DE LA UE	☐	☐	☐	☐
d) OBJECTIUS PRIORITARIS EN POLÍTICA LINGÜÍSTICA	☐	☐	☐	☐
e) PARLAMENT EUROPEU	☐	☐	☐	☐
f) COMITÉ DE LES REGIONS	☐	☐	☐	☐
g) LA CARTA COMUNITÀRIA	☐	☐	☐	☐
h) COMITÉ ECONÒMIC I SOCIAL	☐	☐	☐	☐
i) EURODIPUTAT	☐	☐	☐	☐
j) LLIBRE VERD DE L'EDUCACIÓ	☐	☐	☐	☐
k) LLIBRE BLANC DE L'EDUCACIÓ	☐	☐	☐	☐
l) FORMACIÓ DEL PROFESSORAT	☐	☐	☐	☐
m) JOVENTUT AMB EUROPA III	☐	☐	☐	☐
n) PROG. SÒCRATES: COMÈNIUS LINGUA	☐	☐	☐	☐
o) PROGRAMA EURÍDICE	☐	☐	☐	☐
p) PROGRAMA LEONARDO	☐	☐	☐	☐
q) PROGRAMA EURATHLON	☐	☐	☐	☐
r) PROGRAMA CALIDOSCOPI	☐	☐	☐	☐
s) PROGRAMA YOUTHSTART	☐	☐	☐	☐

7. HAS PARTICIPAT MAI EN ALGUN PROJECTE, PROGRAMA, INVESTIGACIÓ,
INTERCANVI, ETC. EUROPEU?

1) SÍ 2) NO

QUIN?

.....

GRAU DE CONEIXEMENT DE LA UE EN L'ÀMBIT EDUCATIU

8. DE LES AFIRMACIONS SEGÜENTS MARCA AMB UNA CREU LA RESPOSTA QUE CONSIDERIS CORRECTA:

a) EXISTEIX UN MARC JURÍDIC QUE PERMET A LA UNIÓ EUROPEA PROPOSAR ACCIONS DE COOPERACIÓ EN L'ÀMBIT DE L'EDUCACIÓ:

1) SÍ 2) NO

b) EN EL TRACTAT DE MAASTRICHT S'ASSENYALA QUE LA UNIÓ EUROPEA DESITJA DESENVOLUPAR LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'ENSENYAMENT:

1) SÍ 2) NO

c) ENCARA NO HA ENTRAT EN VIGOR LA RESOLUCIÓ DE L'ANY 1988 DE L'APLICACIÓ DE LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'ENSENYAMENT:

1) SÍ 2) NO

d) EN EL TRACTAT DE ROMA DE L'ANY 1957, JA S'ABORDAVA EL TEMA DE L'EDUCACIÓ:

1) SÍ 2) NO

e) LA LOGSE TÉ EN COMPTE LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ

1) SÍ 2) NO

f) EL LLIBRE BLANC SOBRE L'EDUCACIÓ I FORMACIÓ DE LA COMISSIÓ DE LES COMUNITATS EUROPEES ASSENYALA COM UN OBJECTIU GENERAL PARLAR DUES LLENGÜES COMUNITÀRIES:

1) SÍ 2) NO

VALORACIÓ PERSONAL DE LA DIMENSIÓ EUROPEA

9. LA IDEA D'EUROPA LA VALORES:

- 1) DESFAVORABLE 2) T'ÉS INDIFERENT
3) INTERESSANT 4) MOLT INTERESSANT

10. QUÈ ÉS EL QUE MÉS T'INTERESSA D'EUROPA:

(marca amb una creu tres respostes com a màxim)

- 1) ET RELACIONES AMB PERSONES D'ALTRES NACIONALITATS
2) EL SENTIMENT DE PERTANYER A UNA COMUNITAT MOLT ÀMPLIA
3) HORITZONS PROFESSIONALS MÉS AMPLIS
4) NOVES MANERES DE PENSAR
5) NO TINC CAP INTERÈS PER EUROPA

11. CREUS QUE EL DESENVOLUPAMENT DE LA DIMENSIÓ EUROPEA EN L'EDUCACIÓ ÉS ACTUALMENT:

- 1) INADEQUAT 2) BASTANT ADEQUAT
3) ADEQUAT 4) EXCEL·LENT

12. COM CREUS QUE L'ORGANITZACIÓ EDUCATIVA A CATALUNYA APLICA LA DIMENSIÓ EUROPEA A L'ESO:

- 1) DE FORMA MOLT DEFICIENT 2) DE FORMA DEFICIENT
3) BASTANT COMPLERTA 4) COMPLERTA

13. CREUS QUE ELS PROGRAMES EUROPEUS (SÒCRATES, ARIÓN, LEONARDO, JOVENTUT AMB EUROPA I FORMACIÓ I MOBILITAT DELS INVESTIGADORS) PER FOMENTAR L'EDUCACIÓ I FORMACIÓ, SÓN SUFICIENTS?

- 1) SÍ 2) NO

COM ES TREBALLA A L'ESO LA DIMENSÍO EUROPEA

14. TREBALLE CONCEPTES I CONEIXEMENTS DE LA UNIÓ EUROPEA EN ELS CRÈDITS QUE IMPARTEIXES:

- 1) SÍ 2) NO

15. SI HAS CONTESTAT AFIRMATIVAMENT, ASSENYALA QUAN TREBALLE AQUESTS CONCEPTES:

- 1) EN TEMES ESPECÍFICS
2) DURANT TOT EL CRÈDIT
3) EN UNA ACTIVITAT EXTRACURRICULAR

16. APLIQUES ALGUNA METODOLOGIA ESPECÍFICA PER TREBALLAR LA DIMENSÍO EUROPEA DE L'EDUCACIÓ:

- 1) SÍ 2) NO

17. SI HAS RESPONST AFIRMATIVAMENT ESCULL LA QUE MÉS UTILITZES:

- 1) LECTURA DE LLIBRES
2) RECULLS DE PREMSA
3) MUNTATGES AUDIOVISUALS
4) CONFERÈNCIES I XERRADES
5) ALTRES

ESPECIFICAR:
.....
.....

18. L'APLICACIÓ DE LA REFORMA EDUCATIVA —LOGSE— HA SUPOSAT ALGUN CANVI EN EL CONTINGUT DE LA TEVA MATÈRIA I/O ÀREA QUE INTRODUEIXI LA DIMENSÍO EUROPEA:

- 1) CAP 2) POCS
3) BASTANTS 4) MOLTS

19. PER ORDRE D'IMPORTÀNCIA (DE MENOR A MAJOR) ESCRIU TRES CRÈDITS DE L'ESO DEL TEU CENTRE QUE CREUS QUE CONTRIBUEIXEN MÉS A INTRODUIR LA DIMENSÍO EUROPEA:

.....
.....
.....

PROPOSTES PER APLICAR LA DIMENSÍO EUROPEA A L'ESO

20. EL GRAU DE CONEIXEMENT DE LA DIMENSÍO EUROPEA DELS TEUS ALUMNES CREUS QUE ÉS:

- 1) DOLENT 2) BASTANT BO
3) BO 4) MOLT BO

21. CREUS QUE ÉS NECESSÀRIA L'AMPLIACÍO DELS CONTINGUTS SOBRE LA DIMENSÍO EUROPEA EN LA TEVA MATÈRIA I/O ÀREA?

- 1) SÍ 2) NO

22. SI TU HAGUÉSSIS DE DESENVOLUPAR MÉS LA DIMENSÍO EUROPEA EN LA TEVA MATÈRIA I/O ÀREA, QUÈ CREUS QUE ET SERIA MÉS NECESSARI: *(pots escollir més d'una resposta)*

- 1) MÉS CONEIXEMENTS
ESPECIFICAR:
- 2) MÉS MOTIVACÍO
ESPECIFICAR:
- 3) MÉS MATERIAL
ESPECIFICAR:
- 4) MÉS TEMPS
ESPECIFICAR:
- 5) ALTRES
ESPECIFICAR:

23. CREUS QUE DINS DE LA FORMACÍO DEL PROFESSORAT D'ESO ÉS NECESSARI INCLOURE TEMES QUE FACIN REFERÈNCIA A LA DIMENSÍO EUROPEA DE L'EDUCACÍO?

- 1) SÍ 2) NO

24. SI HAS CONTESTAT AFIRMATIVAMENT, CREUS QUE AQUESTA OPCIO HURIA DE SER:

1) OBLIGATORIA

2) OPCIONAL

25. ORDENA SEGUINT EL TEU CRITERI D'IMPORTANCIA (DE MENYS A MÉS) QUINS ASPECTES DE LA DIMENSIO EUROPEA CREUS QUE S'HAURIEN DE POTENCIAR I OFERIR ALS ALUMNES D'ESO:

.....

.....

.....

.....

.....

**6.3.1.4 MANUAL DE CODIFICACIÓ
NUMÉRICA DEL QÜESTIONARI
DELS PROFESSORS**

NOM DE LA TAULA : EUROPROF

NÚM. PREGUNTA	NOM VARIABLE	VARIABLE	CATEGORIES DE RESPOSTA
1A	V1	TIPUS DE CENTRE	1) PRIVAT 2) PÚBLIC
1B	V2	POBLACIÓ	1) CONSTANTÍ 2) EL MORELL 3) SALOU 4) TARRAGONA 5) TORREDEMBARRA 6) VILA-SECA DE SOLCINA
1	V3	SEXE	1) HOME 2) DONA
2	V4	EDAT	1) DE 20 A 30 ANYS 2) DE 30 A 40 ANYS 3) DE 40 A 50 ANYS 4) MÉS DE 50 ANYS
3	V5	MÀXIMA TITULACIÓ ACADÈMICA	1) DIPLOMATURA 2) LLICENCIATURA 3) DOCTORAT
4	V6	NOMBRE D'ANYS DEDICATS A L'ENSENYAMENT	NUMÈRIC 0) MENYS D'UN ANY
5	V7	CURSOS ON IMPARTEIX CLASSE	1) 1ER. D'ESO 2) 2ON. D'ESO 3) 3ER. D'ESO 4) 4RT. D'ESO
5	V8	ASSIGNATURES	LITERAL

6 a)	V9	CONEIXEMENTS SOBRE COMISSIÓ EUROPEA	1) GENS 2) POC 3) BASTANT 4) MOLT
6 b)	V10	CONSELL EUROPEU	1) GENS 2) POC 3) BASTANT 4) MOLT
6 c)	V11	POLÍTICA EDUCATIVA	1) GENS 2) POC 3) BASTANT 4) MOLT
6 d)	V12	OBJECTIUS DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA	1) GENS 2) POC 3) BASTANT 4) MOLT
6 e)	V13	PARLAMENT EUROPEU	1) GENS 2) POC 3) BASTANT 4) MOLT
6 f)	V14	COMITÉ DE LES REGIONS	1) GENS 2) POC 3) BASTANT 4) MOLT
6 g)	V15	CARTA COMUNITÀRIA	1) GENS 2) POC 3) BASTANT 4) MOLT
6 h)	V16	COMITÉ ECONÒMIC I SOCIAL	1) GENS 2) POC 3) BASTANT 4) MOLT

6 i)	V17	EURODIPUTAT	1) GENS 2) POC 3) BASTANT 4) MOLT
6 j)	V18	LLIBRE VERD DE L'EDUCACIÓ	1) GENS 2) POC 3) BASTANT 4) MOLT
6 k)	V19	LLIBRE BLANC DE L'EDUCACIÓ	1) GENS 2) POC 3) BASTANT 4) MOLT
6 l)	V20	FORMACIÓ DEL PROFESSORAT	1) GENS 2) POC 3) BASTANT 4) MOLT
6 m)	V21	JOVENTUT AMB EUROPA III	1) GENS 2) POC 3) BASTANT 4) MOLT
6 n)	V22	PROGRAMA SÒCRATES	1) GENS 2) POC 3) BASTANT 4) MOLT
6 o)	V23	PROGRAMA EURÍDICE	1) GENS 2) POC 3) BASTANT 4) MOLT
6 p)	V24	PROGRAMA LEONARDO	1) GENS 2) POC 3) BASTANT 4) MOLT

6 q)	V25	PROGRAMA EURATHLON	1) GENS 2) POC 3) BASTANT 4) MOLT
6 r)	V26	PROGRAMA CALIDOSCOPI	1) GENS 2) POC 3) BASTANT 4) MOLT
6 s)	V27	PROGRAMA YOUTHSTART	1) GENS 2) POC 3) BASTANT 4) MOLT
7 a)	V28	MARC JURÍDIC PER PROPOSAR ACCIONS DE COOPERACIÓ	1) SÍ 2) NO
7 b)	V29	LA UE DESITJA DESENVOLUPAR LA DIMENSIÓ EUROPEA	1) SÍ 2) NO
7 c)	V30	ENTRADA EN VIGOR DE LA RESOLUCIÓ DE L'ANY 1988	1) SÍ 2) NO
7 d)	V31	EL TRACTAT DE ROMA ABORDAVA EL TEMA DE L'EDUCACIÓ	1) SÍ 2) NO
7 e)	V32	LA LOGSE TÉ EN COMPTE LA DIMENSIÓ EUROPEA	1) SÍ 2) NO
7 f)	V33	UN OBJECTIU ASSENYALAT PEL LLIBRE BLANC: PARLAR DUES LLENGÜES COMUNITÀRIES	1) SÍ 2) NO

8	V34	PARTICIPACIÓ EN ALGUN PROJECTE EUROPEU	1) SÍ 2) NO
9	V35	VALORACIÓ DE LA IDEA D'EUROPA	1) DESFAVORABLE 2) INDIFERENT 3) INTERESSANT 4) MOLT INTERESSANT
10	V36	EL QUE MÉS INTERESSA D'EUROPA	1) RELACIONAR-SE 2) PERTÀNYER A UNA COMUNITAT ÀMPLIA 3) AMPLIS HORITZONS PROFESSIONALS 4) NOVES FORMES DE PENSAR 5) CAP INTERÈS
11	V37	DESENVOLUPAMENT DE LA DIMENSIÓ EUROPEA EN L'EDUCACIÓ	1) INADEQUAT 2) BASTANT ADEQUAT 3) ADEQUAT 4) EXCEL·LENT
12	V38	APLICACIÓ DE LA DIMENSIÓ EUROPEA A L'ESO	1) MOLT DEFICIENT 2) DEFICIENT 3) BASTANT COMPLERTA 4) COMPLERTA
13	V39	PROGRAMES EUROPEUS PER FOMENTAR L'EDUCACIÓ I LA FORMACIÓ SÓN SUFICIENTS	1) SÍ 2) NO
14	V40	TREBALLA CONCEPTES DE LA UE EN EL/S CRÈDIT/S IMPARTITS	1) SÍ 2) NO

15	V41	QUAN TREBALLELS ELS CONCEPTES DE LA UE	1) EN TEMES ESPECÍFICS 2) EN TOTA L'ASSIGNATURA 3) EN ACTIVITATS EXTRACURRICULARS
16	V42	APLICACIÓ DE METODOLOGIA ESPECÍFICA	1) SÍ 2) NO
17	V43	METODOLOGIA MÉS UTILITZADA	1) LLIBRES 2) PREMSA 3) AUDIOVISUALS 4) CONFERÈNCIES 5) ALTRES 0) NC
18	V44	CANVIS EN LA TEVA MATÈRIA INTRODUINT LA DIMENSIÓ EUROPEA MOTIVATS PER LA LOGSE	1) CAP 2) POCS 3) BASTANTS 4) MOLTS
19	V45	ASSIGNATURES QUE MÉS CONTRIBUEIXEN A INTRODUIR LA DIMENSIÓ EUROPEA	LITERAL
20	V46	GRAU DE CONEIXEMENT DE LA DIMENSIÓ EUROPEA DELS ALUMNES	1) DOLENT 2) BASTANT BO 3) BO 4) MOLT BO
21	V47	NECESSITAT D'AMPLIACIÓ DELS CONTINGUTS SOBRE LA DIMENSIÓ EUROPEA A LA PRÒPIA ASSIGNATURA	1) SÍ 2) NO

22	V48	ELEMENTS MÉS NECESSARIS PER DESENVOLUPAR LA DIMENSIÓ EUROPEA	1) CONEIXEMENTS 2) MOTIVACIÓ 3) MATERIAL 4) TEMPS 5) ALTRES
23	V49	NECESSITAT D'INCLOURE TEMES REFERENTS A LA DIMENSIÓ EUROPEA DINS LA FORMACIÓ DEL PROFESSORAT D'ESO	1) SÍ 2) NO
24	V50	L'ANTERIOR FORMACIÓ HAURIA DE SER	1) OBLIGATÒRIA 2) OPTATIVA 0) NC
25	V51	PARCEL·LES DE LA DIMENSIÓ EUROPEA A POTENCIAR I OFERIR ALS ALUMNES DE L'ESO	LITERAL

6.3.1.5 RESPOSTES RECOLLIDES
EN LA SEVA TOTALITAT A LES PREGUNTES
OBERTES DEL QÜESTIONARI DELS ALUMNES

S'ha realitzat el buidat de les respostes que han realitzat els alumnes a la pregunta oberta i de reflexió personal, número 13 del qüestionari.

PREGUNTA 13:
ESCRIU LA TEVA OPINIÓ SOBRE LA UNIÓ EUROPEA

a) ALUMNES DE 1ER D'ESO

ASPECTES POSITIUS

- *Penso que és interessant, això que està renovant, per exemple la moneda. Penso que està bé tenir a partir d'ara la mateixa moneda.*
- *Trobo que és molt interessant de què uns països puguin anar a d'altres i viceversa i també anar-hi a estudiar i a ajudar tots junts.*
- *La meva opinió de la Unió Europea és que ara està millor que abans.*
- *Trobo que la Unió dels Estats que formen Europa, ajuda a progressar en el món.*
- *Formem tots junts un grup i ens hem d'ajudar uns als altres, fem pinya.*
- *És un projecte que pot donar molt positiu. Jo crec que l'euro també ajudarà a poder anar més pels països de la Unió.*
- *Estic d'acord en ser europeu. Si algun dia Europa s'uneix, formarem una potència mundial, i competirem amb USA.*
- *Que està molt bé però, fins que no ens acostumem no serà fàcil.*
- *Doncs crec que està bé, sobretot l'Euro, la moneda única.*
- *Em sembla que la Unió Europea col·labora bastant amb els països del tercer món, però penso que les ajudes no són suficients. Podrien col·laborar més.*
- *En part trobo bé que un grup de països s'uneixin i s'avinguin bé, però trobo que també ser amb tot el món. Crec que està molt bé.*
- *Crec que està bé.*
- *Crec que és bastant interessant, perquè pots aprendre bastant.*
- *Crec que està molt bé, perquè sempre tens més possibilitats d'anar a altres països, i es tenen més aspectes en comú.*

- *La Unió Europea està molt bé perquè som molts països junts i amb la mateixa moneda podem anar als països i poder comprar sense haver de canviar els diners.*
- *A mi em sembla bé.*
- *Doncs penso que a la Unió Europea serà difícil reconèixer tot el tema dels euros, però finalment ens hi acostumarem.*
- *La Unió Europea està ben formada, perquè fa que s'uneixin tots els països d'Europa, que coneguem les seves cultures, tot el que hi ha en els altres països.*
- *M'agrada la Unió Europea, però de vegades no l'entenc.*
- *Crec que és interessant i serà més còmode per a tots.*
- *Crec que la Unió Europea ajuda als països de la Unió Europea.*
- *La Unió Europea és un desenllaç que ens ajudarà a tots a integrar-nos amb altres cultures i costums.*
- *Crec que està bé, ja que podem anar a treballar a qualsevol lloc amb llibertat.*
- *És necessària per a la societat i per la parlamentació de nous projectes dels països.*
- *A mi m'agrada la idea de la Unió Europea, perquè així tots els països que són de la UE seran més forts.*
- *Que està bé, però haurien d'ajudar més als països pobres.*
- *Que la Unió Europea pensi més pels altres, pel Tercer Món, i per altres països en vies de desenvolupament.*
- *Ho trobo molt bé i molt interessant i podrem competir amb els altres continents (3).*
- *És un conjunt de països.*
- *És molt interessant (2).*
- *Que és molt necessari per la nostra societat.*
- *Crec que està bé, però tots els ciutadans de tots els països de la UE, per la mateixa feina haurien de cobrar el mateix.*
- *Crec que està bastant bé (8).*
- *És interessant (6).*
- *Crec que és molt gran (2).*
- *Que està molt bé i també això de la moneda única.*
- *Crec que és una unió molt unida i molt interessant.*
- *Que és molt bona.*

ASPECTES NEGATIUS

- *La Unió Europea no m'agrada el que estan fent amb l'euro, perquè alguns països no volen entrar, serà un fracàs.*
- *L'únic que crec que és estrany és el tema dels euros.*
- *El tema de l'euro el veig una tonteria perquè no ens entendrem amb l'euro.*

- *La Unió Europea és un embolic, perquè no ens entendrem amb l'euro.*
- *Catalunya és un país lliure i la Unió Europea no li considera.*
- *No m'agraden gaire les decisions que prenen.*
- *Crec que això de l'euro és una mica complicat.*

INDIFERENCIA O DESCONEIXEMENT

- *No m'agrada gens.*
- *No sé (2).*
- *A mi la veritat, m'és indiferent (2).*
- *Jo no opino.*

b) ALUMNES DE 2ON D'ESO

ASPECTES POSITIUS

- *Ho trobo molt bé, és molt interessant, podem competir amb els altres continents.*
- *És un conjunt de països que s'ajuden un a l'altre i que en un futur tindran una moneda única.*
- *Doncs que està bé la Unió Europea, però hauríem d'ajudar més als països del Tercer Món.*
- *Penso que és el millor continent i queestic molt orgullós de viure-hi.*
- *La Unió Europea és el conjunt de tots els països europeus, on tot és part d'Europa, la moneda, i la manera de parlamentar amb altres països veïns.*
- *Encara que no en sé molt, m'agrada que els països s'hagin ajuntat per formar una UE.*
- *Un pas per intercanviar cultures.*
- *La Unió Europea la considero positiva i que ajuda a països pobres però els alumnes no en tenim prou coneixements.*
- *Crec que és una idea molt bona tant pel comerç com per la política i l'economia.*
- *Trobo que amb això de la Unió Europea, ho estan fent bé, però s'estan precipitant una mica amb l'euro.*
- *Està bé i és interessant perquè tens la possibilitat d'anar a estudiar a l'estranger.*
- *Crec que és un projecte molt bé pel comerç i pels interessos econòmics.*
- *La meva opinió és que formar una Unió Europea ens afavoreix a tots els Europeus, ja que farà que estem més units els uns als altres.*
- *Doncs que és un conjunt de persones que no volen que hi hagi fronteres.*
- *És una unió molt forta. Sabem el que volem, va tot molt bé.*

- *És un conveni que està molt bé, i per estar més junts tots els europeus. M'agrada formar part de la UE.*
- *Que és interessant i pots anar a estudiar a altres països.*
- *Jo crec que Europa està millorant molt, però encara hi ha alguns aspectes que no hi són gairebé, perquè encara no es respecta a la gent.*
- *Crec que és molt interessant ja que s'uneixen els interessos dels països europeus i es poden aconseguir més coses.*
- *La Unió Europea està formada per 15 països.*
- *La idea d'Europa és molt interessant. La meva nacionalitat és espanyola.*
- *Ens ajudarà a posar-nos a l'alçada d'altres països en potència.*
- *Doncs crec que anirà molt bé en qüestió de treball i altres coses.*
- *M'agradaria anar a la Unió Europea. I és interessant.*
- *M'agradaria aprendre més sobre la UE i aprendre molt sobre aquest país.*
- *Que és molt gran i molt respectable (2).*
- *És un conjunt de països.*
- *És un gran avançament.*
- *Això de l'euro està molt bé perquè si marxés a França o a qualsevol altre lloc, no has d'anar a canviar diners.*
- *Que el formen 12 països o més, i que m'agrada que ens ajudessin més (estar més units).*
- *Crec que està molt bé la Unió Europea però hi ha alguns països que tenen molta rivalitat entre ells.*
- *És una unió d'Europa.*
- *Doncs crec que són uns països molt creatius.*
- *Crec que només he de saber coses de l'Estat Espanyol, perquè és on visc, però no m'importa aprendre una mica més del que sé.*
- *Que està molt ben organitzat.*
- *Crec que la UE té molt de futur, i tindrà molta força quan es posi en marxa l'euro.*
- *Que té parts bones i dolentes. Una de les bones és que tot és més senzill en general de totes les coses, i el dolent serà el canvi de monedes.*
- *Jo crec que això de l'euro està bé, però els primers dies, la gent no sabrà quan val, ni què és, però si la UE diu que és millor, endavant.*
- *Crec que la Unió Europea ajudarà en algunes coses més.*
- *Un conjunt de països que s'ajunten per ser més forts i fer les coses més fàcils pels habitants.*
- *Crec que pot ser favorable, i el nivell de vida segurament pujarà. I a més és molt millor poder moure's sense fronteres per tot Europa. Però crec que si els països tenen problemes nacionalistes dins seu. Un país que és a milers de quilòmetres tindrà més diferències.*
- *Que està bastant ben plantejat.*

- *És un avenç molt gran. Crec que és molt bo, així pots viatjar i treballar per molts països. I això de l'euro encara que sigui un lio, crec que és molt bo per tots.*
- *La unió Europea crec que és molt interessant i considerable perquè ens ajuda a tots (2).*
- *La Unió Europea és molt considerable i molt amable amb la gent del Tercer Món i amb tota la gent i els de la tercera edat.*
- *La Unió Europea és molt agradable.*
- *És molt interessant l'euro, i poder sortir del país sense cap compliació.*
- *Que serà millor perquè ara per canviar de moneda és molt difícil, i després amb l'euro serà molt més fàcil. I es podrà jutjar tot.*
- *La Unió Europea està bastant bé, perquè s'està adaptant al moviment dels altres països, encara que no sé molt, crec que està bastant bé.*
- *La UE ens ajudarà a ser més forts, perquè la unió fa la força. I allò de l'euro ens ajudarà a estar a l'alçada del dòlar.*
- *És millor tot el que està passant ara. La moneda única, el poder viatjar per tot Europa i l'ajuda que es pot proporcionar al Tercer Món.*
- *És una bona idea tot i que té alguns errors. En quan a l'euro ho trobo bona idea, però hi haurà moltes confusions.*
- *Està bastant arreglat el govern europeu.*
- *És una cosa nova i pot resultar favorable per tothom.*
- *És una cosa que no conec gaire però és interessant.*
- *Que és molt gran i ajuden a tots els necessitats o intenten ajudar-los.*
- *Està molt expandida i hi ha molts recursos.*
- *Està molt expandida i ajuden a tots els que ho necessiten.*
- *Està bé, perquè la gent ens ajudem i ens comuniquem més a causa d'aquesta unió.*
- *Seria divertit que hi hagués una moneda única per si viatges i també si Europa fos un país tot junt.*
- *Jo opino que no està gens malament però cadascú pensa el què vol.*
- *Em sembla bé aquest tracte ja que és una demostració de germanor per part dels països. I així millorarem les nostres comunicacions.*
- *Em sembla que els actes que fan són molt interessants, tot i que canviar de moneda costarà molt, però ens adaptarem amb el pas del temps. La UE té un bon futur per a què els europeus siguem una població i fem tots els actes en col·laboració.*
- *Penso que pot ser positiu, perquè així tots estarem units i ens podrem comunicar millor.*
- *Crec que ara vist des de fora, sembla molt complicat però quan estarem dins serà més fàcil.*
- *Trobo que ja era hora que es decidissin a posar-ho en marxa.*
- *Que tota la comunitat europea serà com un mateix país, encara que es parlin llengües diferents.*
- *Sí, és positiu, tots hi estem lligats i també som ciutadans europeus.*

- *No és molt fàcil tot això, però si ha d'acostumar.*
- *Crec que és positiu perquè hi haurà més oportunitats de treball i es podrà anar a estudiar als diferents països. Encara que és una mica liós.*
- *Jo crec que aquests canvis que s'estan fent són molt importants per al desenvolupament d'Europa, i a l'hora de comunicar-se amb els altres països és millor.*
- *La UE és un grup de països units per moltes opinions polítiques, etc...*
- *Penso que està molt bé, perquè pots fer intercanvis amb qualsevol país de la UE.*
- *Està molt bé perquè els països es podran ajudar i Europa serà més forta, i alguns països guanyaran amb el canvi de moneda.*
- *Penso que és una manera d'unificar als països rics d'Europa. Però per una altra banda és separar a la gent pobre de la rica.*
- *La UE és bastant interessant i organitzada en part de l'economia.*
- *Em sembla bé la moneda única (euro), així per anar a un altre país no has de canviar diners. Pel demès em sembla bé.*
- *Jo crec que això és bastant interessant i així tot seria molt més fàcil.*
- *A la UE no hi hauran fronteres ni barreres i no caldrà intercanviar les monedes per altres, i després si l'intercanvies, tornaries amb 50 pessetes noves.*
- *Em sembla bé, perquè quan entri l'euro tot serà més còmode, en tots els sentits.*
- *Està bé perquè fan coses favorables per Europa. L'euro està bé perquè serà una moneda única.*
- *A mi em sembla que l'euro serà una bona moneda per a tota la comunitat europea.*
- *Em sembla bé, suposo que serà més còmode, no necessitarem passaport per viatjar per Europa, i unirà més.*
- *És una millora en quan a organització mundial.*
- *Que és una gran unió i que arribarà al futur.*
- *Crec que és un gran pas per Europa, i que pot beneficiar a moltes persones.*
- *La UE és interessant perquè estem junts i no som diferents.*
- *Per a mi la UE és un conjunt de països que han de lluitar per poder vèncer amb la moneda a Amèrica.*
- *Jo crec que està bé, i que això de viatjar i tenir una sola moneda em sembla molt bé, perquè et dona més comoditat i és més fàcil d'anar a un altre país Europeu.*
- *Jo crec que això de tenir només una nova moneda, que no faci falta passaport i que els títols valguin en tots els països em sembla bé. Però el tema de l'euro ho trobo un embolic.*
- *Cada vegada es fan coses per millorar les condicions de vida, la comunicació amb altres països, ... Estic molt contenta amb tot el referent a Europa.*
- *La meua opinió sobre la UE és bona perquè a això podem utilitzar una moneda que és l'euro, i podem treballar en un altre país.*
- *No en sé gaire d'ella, però sé que la seva unió ens afavoreix perquè s'ajuden entre els països que la formen.*

- *Considero que la UE està molt bé, ja que formant-ne part tens moltes alternatives i possibilitats per accedir, per exemple, pots anar sense passaport a qualsevol país que hi pertanyi.*
- *Considero que és una unió cap a tots els pobles amb igualtat i democràcia. Pot arribar a ser el model de continent del futur.*
- *Considero que el tema "Europa" és molt interessant i crec que en un futur arribarà a ser la idea principal.*
- *Potser tens més facilitat per moure't pels països de la UE. I que com bé diu el nom, tot estarà més unit.*
- *D'aquesta manera ens podem moure amb llibertat sense necessitat d'un passaport, dels problemes de canvi de moneda, i això pot ser favorable.*
- *Està bé perquè així pots viatjar a qualsevol lloc sense límits, hi ha una bona organització.*
- *Jo penso que serà una qüestió favorable per a tots els ciutadans europeus i per als seu fons monetaris. I també amb causes d'igualtats per a tots.*
- *És un projecte amb molt de futur i que pot resultar una gran unió entre països.*
- *Jo crec que està molt bé, crec que no pagues tant, no hi ha fronteres, no pagarem divises.*
- *Que és una gran idea degut a no pagar divises, no hi haurà fronteres i tindrem el món més obert i facilitats.*
- *Trobo que està bastant bé, perquè no hi haurà divises... També m'agrada la idea de l'euro encara que ens hem acostumat amb la pesseta, serà un petit canvi.*
- *Sí, som més oberts amb l'euro.*
- *Va ser una nova iniciativa per a competir amb altres mercats estrangers.*
- *Només sé que la UE són un conjunt de països que el formen. Però crec que haurien d'informar-nos millor sobre Europa, hi ha gent que no en sap res.*
- *Amb la nova moneda serà més fàcil fer el transport i els intercanvis.*
- *És un conjunt de països que s'ajuden per afavorir-se uns als altres.*
- *Crec que al principi serà una mica despistat, però s'anirà agafant costum.*
- *Trobo que és important per nosaltres la UE, ja que nosaltres vivim en ella.*
- *Trobo que està molt bé, i ara quan posin l'euro de moneda oficial, anirà tot millor.*
- *Està bé que uns països s'uneixin per treballar decisions, problemes i afrontar-los amb més força i convicció.*
- *Ara amb el canvi que faran a l'euro serà millor que abans, perquè has d'anar canviant la moneda cada vegada que viatges a un país diferent.*
- *Crec que és interessant, perquè a més es pot ajudar a altres països i anar per Europa sense complicacions (canvis...).*
- *Crec que és interessant, perquè pots treballar en altres països, anar de viatge sense haver de passar la duana, i tenir la mateixa moneda.*
- *Jo sóc una persona que no s'hi posa massa en aquest tema, però quan creixi n'estic segura que m'hauré d'informar a la força.*

- *Jo crec que és favorable pel meu país.*
- *Per alguns països serà favorable, però Espanya amb el tema de l'oli i la llet perd molt, i el de l'euro està bé, perquè quan canvies hi surts perdent.*
- *Em sembla molt bé. (3)*
- *És bastant interessant.*
- *Molt gran.*
- *Que està bé (2).*
- *Està bé, però no sé molt.*
- *Crec que és interessant (2).*
- *Crec que és molt interessant (5).*
- *Normal.*
- *Crec que està bastant bé i és molt interessant.*
- *És molt bona.*

ASPECTES NEGATIUS

- *Hi ha algunes coses que són injustes. Per exemple els nens i nenes del Tercer Món.*
- *La Unió Europea només pensa en Europa, però, els altres països què?*
- *Crec que el canvi de l'euro ens enredarà molt i penso que hi haurà molts problemes.*
- *No estic d'acord amb l'explotació dels nens del Tercer Món.*
- *Amb el canvi de la pesseta als euros ens farem un embolic a l'hora de pagar i a l'hora de canviar.*
- *Que per molt bo que pugui ser tenir moneda única, també és una mica liós. I no semblen tenir molta amistat amb la resta d'Europa.*
- *Està bé, excepte la idea de l'euro, la trobo absolutament absurda.*
- *És un canvi massa ràpid.*
- *És molt complex.*
- *Crec que és una pèrdua de temps i un embolic pels ciutadans.*
- *Que hi podrien haver diversos problemes.*
- *És molt liosa sobretot amb això nou de l'euro.*
- *No l'entenc, per això de l'euro.*
- *És gran i em sembla que és un lio.*
- *No crec que sigui massa interessant ni necessària.*
- *Em sembla que no està bé perquè és la tercera vegada que canvien de moneda i et faràs un lio a l'hora de comprar amb, això dels cèntims les coses valdran 3,41 i les empreses estan estudiant com anirà això, i si es tracta de mala gent et poden enredar, i més les persones grans.*
- *És massa liós, perquè tota la gent a l'hora d'anar a comprar haurà de portar calculadora.*

- *Ens faran ballar el cap al comptar els euros. Hi hauran alguns conflictes entre fronteres.*
- *Gran confusió a l'hora d'anar a comprar.*
- *L'euro està mig bé, però això de canviar tots els idiomes i posar un sol idioma que és l'anglès...*
- *L'euro és una parida, no m'agrada. I el de posar un idioma, no en parlem.*
- *La Unió Europea és un embolic, perquè fan tants canvis.*
- *No m'agrada.*

INDIFERENCIA O DESCONEIXEMENT

- *Necessitaria tenir més dades per a poder opinar sobre el tema (2).*
- *Res.*
- *M'abstinc d'opinar (2).*
- *M'és indiferent, m'és igual, si fan alguna cosa ens adaptarem.*

c) ALUMNES DE 3ER D'ESO

ASPECTES POSITIUS

- *És una bona idea perquè tots els països s'ajuden entre ells.*
- *És un grup de països econòmic i social que afavoreix a tothom.*
- *És un grup de països que s'han unit per estar millor.*
- *M'agrada perquè es recolzen uns països amb els altres.*
- *Penso que és una bona idea i així es poden ajudar entre tots.*
- *Jo crec que la unió de països europeus és bona, ja que tots ens podem relacionar. Tots som iguals.*
- *Que està molt bé que estiguem tots units.*
- *Jo crec que està molt bé això que tothom siguem un país molt gran.*
- *Europa són un conjunt de països, però Espanya s'hauria de partir i Catalunya hauria de ser un país independent.*
- *Em sembla bé que posin l'euro perquè va bé per tot Europa i així no s'hauran de fer canvis. No tinc cap queixa sobre Espanya.*
- *Crec que s'està avançant molt, encara que la política no va molt bé.*
- *Jo crec que la Unió Europea és una idea interessant per no ser només Espanya. Ens podem ajudar mútuament.*

- *Jo crec que està bé ja que amb la unió monetària, podem competir amb altres monedes de diferents països del món.*
- *Crec que és favorable, ja que dóna molts avantatges als ciutadans dels països que en formen part.*
- *Trobo que gràcies a la Unió Europea arribarem a la pau absoluta.*
- *Penso que és una idea fantàstica, gràcies a la unió dels països podrem tenir una moneda molt més forta i competitiva amb altres països. I a més els països petits tindran més ajuda.*
- *El seu desenvolupament avança favorablement (2).*
- *Hi sóc favorable, però ja veurem què fan.*
- *És favorable.*
- *Crec que s'està enriquint.*
- *És una bona forma d'unir països.*
- *M'agrada ser europea.*

ASPECTES NEGATIUS

- *No m'agrada.*
- *No vull que posin l'euro, ens farem un embolic.*

INDIFERENCIA O DESCONEIXEMENT

- *No en tinc cap opinió (5).*
- *M'és totalment indiferent.*
- *No conec gaire sobre aquest tema (4).*

d) ALUMNES DE 4RT D'ESO

ASPECTES POSITIUS

- *Crec que serà bo per a l'economia mundial. Serà més fàcil viatjar pels països europeus.*
- *Penso que està molt bé perquè ara estem millor comunicats i tenim millor relació.*
- *És interessant el fet que els països del continent s'uneixin per poder treballar on es vulgui, millorar l'economia, etc.*
- *Ha estat una bona idea conjuntar-se una sèrie de països que puguin tenir una mateixa moneda i puguin solucionar problemes entre ells.*
- *Una nova manera de poder adquirir més "nivell" entre els països.*

- *Jo crec que hem de fer que la UE estigui molt unida i sempre junta.*
- *La Unió Europea per mi són un conjunt de països amb les mateixes finalitats i les mateixes ambicions.*
- *Està bé ja que podrem tenir un país únic, sense fronteres, els quals poden integrar nous països. L'únic és que la moneda no m'agrada molt, perquè perdem les tradicions del nostre país.*
- *Per a mi la idea de formar una Europa única i estable em sembla bé, però crec que la Unió Europea més d'un conflicte crearà, per tant, amb això vull dir que s'ha d'anar en compte amb això de la unificació.*
- *Conjunt de països, que diuen que cal ajudar, evitar guerres, etc., i no ho fan.*
- *Està bé que s'hagi unificat i creat l'euro, crec que està bé.*
- *Jo veig bé que hi hagi l'euro, perquè no haurem de preocupar-nos d'haver de canviar monedes.*
- *Crec que és una bona idea la UE, per poder-la millorar i així pensar en el futur.*
- *La Unió fa la força i en aquests moments, necessita unir-se per fer front als americans i japonesos i conjuntar les seves polítiques.*
- *Crec que és positiu formar una unió, ja que ens podrem comunicar més fàcilment i viatjar més ràpid.*
- *Crec que és una bona idea, ja que tots els europeus estarem més units. S'hauria de posar un sol idioma.*
- *Crec que és una nova pensada que tots o quasi tots els països d'Europa estiguin units per formar una unió. En resum és molt millor.*
- *Crec que la UE està formada per unir tots els països i que no hi hagi cap frontera ni molts problemes.*
- *Està ben pensat, crec que no hi ha d'haver moltes diferències entre els països d'un mateix continent.*
- *Crec que així tindrem més llibertat per viatjar, comerciar, etc. entre els països de la UE.*
- *Crec que aquesta unió de països és molt enriquidora per aquests i també una manera de progressar cap a un futur millor.*
- *Crec que està bé perquè la unió de països és interessant per ésser una gran potència mundial i estar al nivell d'EEUU.*
- *Suposo que a nosaltres ens surt rentable ser-ho (país de la UE) perquè no arribem a la mitja del PIB, per això som considerats "país necessitat", i rebem molta ajuda dels altres països, però això d'haver de necessitar dels altres... preferiria haver de donar jo, això voldria dir que som més rics.*
- *Crec que està bastant bé, encara que es poden perdre característiques pròpies dels països i territori.*
- *Crec que està bé, ja que tots en sortim beneficiats.*

- *Crec que la UE és en general beneficiosa per als membres, però a vegades no té en compte les individualitats de cada país.*
- *Jo crec que està bé.*
- *Crec que el que volen fer està molt bé.*
- *Està bé, espero que ens sigui favorable a tots.*
- *No està malament i crec que està encertada. Serà molt favorable.*
- *Està força bé i espero que millori en tots els aspectes.*

ASPECTES NEGATIUS

- *Em sembla que encara s'ha de fer molt per a què tot vagi molt bé.*
- *Crec que és una mentida, els més rics ho seran més, els més "enxufats" ho estaran més.*
- *Que el canvi de la moneda, no em fa molta gràcia, hi haurà molt rebombori.*
- *El canvi de la moneda no anirà molt bé com tot el món es creu i serà un embolic.*
- *El canvi de la moneda no està molt bé perquè ara una pesseta la valores amb cèntims i molta gent es farà un embolic.*
- *Que en realitat no serveix per a molt, perquè si vols canviar de país hauràs de passar la duana.*
- *Hi ha coses que han canviat però a pitjor.*

INDIFERENCIA O DESCONEIXEMENT

- *Res a objectar.*
- *No tinc opinió.*

6

BIBLIOGRAFÍA, ÍNDEX I ANNEXOS

6.	BIBLIOGRAFIA, ÍNDEX I ANEXOS	535
6.1	BIBLIOGRAFIA	535
6.1.1	LLIBRES	535
6.1.2	OPUSCLES	542
6.1.3	TRÍPTICS I DÍPTICS	544
6.1.4	ARTICLES DE PREMSA	545
6.1.4.1	DIARIS	545
6.1.4.2	REVISTES	550
6.1.4.3	PÀGINES WEB DE REVISTES I DIARIS ELECTRÒNICS	551
6.1.5	DOCUMENTS EN LÍNIA	553
6.1.6	PÀGINES WEB CONSULTADES	555
6.1.7	DOCUMENTACIÓ OFICIAL	566
6.1.7.1	TRACTATS EUROPEUS	566
6.1.7.2	EUROPA I EDUCACIÓ	566

6.1.7.3	LLEIS ESTATALS	567
6.2	ÍNDIX DE GRÀFICS, QUADRES I ABREVIATURES	568
6.2.1	GRÀFICS	568
6.2.2	QUADRES	570
6.2.3	ABREVIATURES I SIGLES	571
6.3	ANNEXOS	573
6.3.1	ANNEX I	573
6.3.1.1	QÜESTIONARI DELS ALUMNES.....	573
6.3.1.2	MANUAL DE CODIFICACIÓ NUMÈRICA DEL QÜESTIONARI DELS ALUMNES	579
6.3.1.3	QÜESTIONARI DELS PROFESSORS	585
6.3.1.4	MANUAL DE CODIFICACIÓ NUMÈRICA DEL QÜESTIONARI DELS PROFESSORS	595
6.3.1.5	RESPOSTES RECOLLIDES EN LA SEVA TOTALITAT A LES PREGUNTES OBERTES DELS QÜESTIONARIS DELS ALUMNES	605
6.3.2	ANNEX II (CD)	617
	ANNEX II.A : TRACTATS EUROPEUS	
	ANNEX II.B : EUROPA I EDUCACIÓ	
	ANNEX II.C : LLEIS ESTATALS D'EDUCACIÓ	